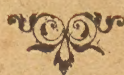
BARTOLVS A SAXOFERRATO IN TRES CODICIS LIBROS.

Cum Alexand. Barb. Parif. Claud. à Seiffel. Poma. Ioan. Franc. Rueren. aliorúmque Adnotationibus integris.

Appofitis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis fummarijs, vt vocant, ad decifiones inueniendas quàm accommodatiffimis.

Quantam autem fidem, ftudium, diligentiamque in caftigandis grauiffimis erroribus, quibus fingulæ fcatebant pagellæ, in hac poftrema editione adhibuerimus, omnia ad exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM fuo priftino nitori reftituentes diligens Lector in conferendis his noftris cum vetuftiffimis Codicibus facilimè dignofcet.

LVGDVNI,

M. D. LXXXI.

Rubricæ super tribus libris Codicis.

FINIS.

BARTOLVS AD X.
Librum Codicis.

NIMVS GAVDENS. AEtatē floridam facit. Spiritus tristis exiccat ossa, Prou. 17. Cùm igitur diu fuerim graui corporis infirmitate grauatus, & ꝓpter hoc à consueto gaudio speculationis doctrinæ cessauerim, cognoui ꝙ in me vires corporis nō poterant restaurari, nisi aliqualiter efficeretur animus meus gaudens. Hoc aūt ꝯsideraui facilè esse posse, si Auditoribus meis, quib. ꝓpter infirmitatē seruire non valui, aliquid vtilitatis afferre possem, legendo id qđ eis esset acceptum, mihiq; & eis nouum, & per ꝯsequens delectabile. Ideo tres libros Codicis legere destinaui, vbi multa sunt incognita & ꝑ antiquos Doctores neglecta, fm̄ vsum tamen frequentia. Hanc igitur lecturā quilibet vidēs, si in aliquo nō bn̄ dictū reperiet, humiliter corrigat, in his q̄ bn̄ dicta sunt, mecum Deo gratias agat.

IN NOMINE DOMINI IESV Christi, Amen. Quia vbi
Christus nō est fundamentū, ibi nullius boni operis superest
a ædificiū. *a* j.q.j.cū Paulus dicat, vt ibidē patet, & j.ad Cor. 3. Fūdamentū aliud nemo pōt ponere, pter id, qđ positū est, qđ est Christus. Ideo in principio trium librorū, & lecturę eius auxilium inuoco, sub cuius ditione omnia sunt posita, q̄ sub ascēdente, & descendente Sole, sunt constituta, vt in Auth. vt oēs obed. iud. prouin. colla. v. circa principium, vers. hæc considerantes. hoc præmisso venio ad Rub.

a ADD. Aedificium. Et adde, quod in omni tempore tria operatur. s. bonum principium, melius medium, & optimum finem, vt in auth. quomodo opo. epis. in prin. & Bar. in prima const. Digesto. in prin.

¶ De iure fisci. Rub.

1 *Respublica in vniuerso propter dissensionem, & crimina minuitur, bursa autem communis augetur.*
2 *Ius publicum dicitur, quod omnibus patet, & quod ad publicam bursam pertinet.*
3 *Respublica, & fiscus, an idem sint.*
4 *Respublica accipitur quatuor modis.*
5 *Libellus agentis nomine vniuersali, ita procedit, sicut si ageret noīe fisci.*
6 *Fiscus dicitur camera imperialis.*
7 *Imperialis camera appellatur, quicquid ad commodum pecuniarum Imperij, vel quæ ad honores, & iurisdictiones pertinet.*
8 *Paria sunt dicere, procurator fisci, & procurator cameræ.*
9 *Camera fisci & Imperatoris, respectiue sunt idem.*
10 *Fiscus vnde dicatur.*
11 *Fiscus plura habet priuilegia, quæ alij non conceduntur.*

¶Gl. rubricā ad p̄cedentia duob. modis ꝯtinuat. Primò, quia
occasiōe criminū, de qb. dictū est s̄. p̄cedēti libro, augeť fisc⁹,
iō posuit hic rubricā. de iure fis. Sed ꝯ hanc ꝯtinuationē opp.
primò, nā pp delictū minuitur fiscus. l. si qs ingenuā §. in ciui-
1 lib. ff. de cap. & postli. reuer. †Sol. Respublica in vniuerso pp
dissensiones & crimina diminuiť, bursa aūt cōis, q̄ est idem ꝙ
fiscus, augetur, vt j. dicā. Scđò ꝯtinuatur sic, Dictū est s̄. de iu-
re publico circa crimina, nūc de iure publico circa bona fisco
2 q̄rēda: sed est differētia, vt ī gl. Vult dicere, †qa in p̄cedenti li-
bro ius publicū assumitur. s. ꝙ cōiter oīb. patet, qa oēs pn̄t de
publico crimine accusare, sed hic accipiť publicū, qđ ad publi
cā bursam ptinet. Azo in Sūma istius ti. ꝯtinuat alio mō. Di-
ctū est s̄. in p̄cedētib. de iure priuatorū, nūc vidēdū ē de iu. fis.
3 Circa rub. istā q̄dam sunt q̄rēda. ¶†Primò q̄ro, qd sit fiscus.
Pro cuius declaratione primò videndū est, an Respublica, &
fiscus sint idē. Et vř, ꝙ sic. Primò, qa fiscus succedit loco Rei-
publicæ Romanorū, vt hic dicit gl. & sic vř idē fiscus & Res-
publica, & vide hic gl. q̄ incipit, occasione. Pro hoc vř tex. in l.
inter publica. §. j. ff. de ver. sig. gl. exp̄ssius. ff. de bo. pos. l. nō est
ambigendum in prin. Præterea ꝓcurator fisci, & procurator
Reipublicæ vidētur idē. l. 2. s̄. de mo. mul. facit ff. de offi. assess.
a l. fi. vbi de hoc. In ꝯriū, ꝙ Respublica & fiscus nō sunt idē, *a* vř
b text. ff. q po. in pig. ha. l. si pignus. *b* de ędil. edi. in l. j. §. illud. de
bo. pos. l. nō est ambigendū. de manu. l. 4. §. nihil. & ff. de iu. fis.
non intelligitur. §. si in locis. ff. de leg. l. sciendum. in prin. In-
c sti. de re. diui. §. thesauros, circa fi. *c* †Sol. dicēdū est, ꝙ Respubli
4 ca *d* dēt accipi quatuor modis. Primò, pro toto vřī Imperio.
d Scđò, pro Republica Romanorum. Tertiò, pro Republica
cuiuslibet ciuitatis. Quartò, pro Republi. cuiuslibet munici-
e pij, vt no. in auth. de hř. & Fal. in prin. coll. j. *e* Primò mō accipi
mus Rempubl. ꝓ toto vřī imperio, & tunc verū ē ꝙ fiscus, &
Respub. sunt idē, sicut spēs ē idē cū suo gn̄e, per l. si qd earū. §.
inter emptū. ff. de leg. 3. nā posito fisco, ponitur & Respub. nō
ecōtrà, sicut posito homine ponitur animal, non econtrà. Ita
dēt intelligi hæc gl. in d. l. nō est ambigendum, & l. inter pu-
5 blica. §. j. cum simi. & per hoc patet, † qđ ꝓcedit libellus si qs
ageret nomine vniuersali Reip. sicut si ageret nomine fisci. l.
2. in princ. ff. eod. vbi dř agi nomine Reipub. & l. fiscus, la 2. in
prin. in glo. j. eo. ti. & l. si seruus pluriū. §. 2. in gl. super versi. vt
ei. de leg. j. Si verò accipiamus Rempubl. scđo modo. s. pro Re
pub. Romanorum, & tunc hoc potest considerari inquātum
Respub. Romanorum, prout erat ab initio, qn̄ regimen vni-
uersale erat apud illam Rempub. tunc idem, qđ s̄. proxi. dixi.
Si verò intelligimus pro Repub. Romanorum, hoc est pro iu
ribus competentibus illi ciuitati Romanę, prout est distincta
ab imperio Romano vniuersali, vt in iurisdictione, quam ha-
bebat intra centesimum lapidem, vt l. j. §. cum vrbē. ff. de offi.
præfec. vrb. & in aliis iuribus, quæ intra territorium suum ha-
bet, tunc Respub. Romanorum, & fiscus non sunt idem, vt d.
l. sciendum. ff. de leg. Si verò accipimus tertio, & quarto mo-
do. s. ꝓ Republica alterius ciuitatis, vel municipij, sine dubio
f non est idem cum fisco, *f* vt apparet ex l. j. j. de bo. vacan. & ex
alia rubrica, quam nos habemus j. de iu. Reipub. quæ differt
ab ista. Differt ergo fiscus à Republica vniuersali, vt species à
suo genere, vt s̄. dixi. Videndum est ergo, quid sit fiscus in spe
6 cie, dicit gl. † quod fiscus est imperialis, vel camera Imperij.
Hoc. s. multipliciter potest intelligi, vel pro loco ipso, vbi est
domus, quæ vocatur camera fisci, sicut appellatur ius locus,
in quo redditur, qđ est falsum: quia est extra propositum no
strum, quia hic loquitur de acquisitione bonorū fiēda per fi-
7 scum. Quare dicitur, ipse &c. vt ff. de iust. & iur. l. pe. † vel pro
priè loquendo appellatur imperialis camera, quicquid ad cō
modum pecuniarium Imperij pertinet, probatur in l. sed Cel-
sus. in prin. ff. de contrah. emptio. sicut mensa dicitur ipsa ne-
gotiatio magis, quàm locus, vbi mensa tenetur, vt l. cum pa-
ter. §. mensæ. ff. de leg. 2. & l. fi. de instito. Alia verò, quæ ad iu-
risdictiones, & honores Imperij pertinent, & nō ad commo-
dum pecuniarium, & bursale, continentur nomine Reipubl.
& non fisci, vt d. l. sed Celsus. in prin. & l. 2. §. hoc interdictum.
g ff. ne quid in loco publico. *g* †Ex prædictis probatur, qđ idem
8 est dicere, procurator fisci, & ꝓcurator cameræ, & ita vtitur
9 curia Ro. ¶† Quæro, nunqd camera fisci & Impatoris sint
idem. Gl. dicit, ꝙ non, licet eadem priuilegia habeant. Contra
hoc videtur casus in d. l. 2. §. hoc interdictum. ibi, res enim. ff.
ne quid in loco publico, & in l. bene à Zenone. C. de quadr.
præsc. Rn̄. aut accipimus cameram Imperatoris, prout est Im-
perator, & ita loquuntur ꝯria. Aut prout est priuatus, & tunc
differt camera Imperij à camera sua. Et ita loquitur hæc gl. &
ideo dř alius procurator Cæsaris, & alius procurator fisci, vt
10 in hac gl. ¶†Quæro, vnde fiscus dicitur. Glo. dicit, quod dici-
tur quasi fixus, id est, firmus, quia semper est diues, & soluen-
h do. *h* Vel dic, quòd idem est, quòd saccus, quod declara, vt
in gloss. in l. in prouinciis. super verbo, fiscalis. j. de nume. &
11 actua. lib. 12. ¶†Quæro, quid differt hic titulus à tit. de priui.
fisc. Di

a ADD. ¶Non sunt idem. Adde Bal. in l. constitit. s̄. de pœ. iud. qui ma. iu. eūdem l. properandum. s̄. de iud. per illum textum, & Bal. in l. si pignus. ff. qui pot. in pig. hab. & Iac. Rebuf. hic, num. 2. & ibi dixi, in vers. publico.
b L. si pign⁹. Et ibi ad hoc vide oīno Bal. in l. si hypothecas. s̄. đ remissio. pig.
c Alex. Circa fi. in l. constitit. de pę. iud. & ibi duo verba per Bar. & dicit Bal. in l. properandum. s̄. de iud. ꝙ sola ciuitas Romana habet fiscum, & non alia, per illum tex. & vide Bald. in proœ. Digest.
d Respublica. Quomodo accipiatur, dic vt per istum no. tex. in l. cum rem. s̄. qui po. in pig. hab. Spe. in tit. de resti. in integ. §. 2. ver. idem quoque iur. el 2.
e Alex. Respublica qūo accipiať in dubio, an intelligať de Romana. vide qđ no. Bal. in l. 2. C. cōmu. de vsuc. Et an ciuitas dicatur respublica, vide Bal. in l. 2. in fi. s̄. de sen. q̄ sine cer. quan. ꝓfe. per Bal. in proœ. Digest. circa prin. Alex. Fiscus & Respub. an idem sint. adde Bal. in rub. C. de hær. vend. & in c. 1. de feu. Marchię. vbi dicit ꝙ respublica est ꝓut vita in corpore humano, fiscus est ꝓut stomachus in homine, q̄ a est saccus ipsius reip. Et in quo differant, vide Bal. in l. j. in fi. de pęna iud. q. male iud. & in l. j. de hær. vel act. vend. Ciuitas à fisco in quo differat, Bar. l. itē veniunt. §. ait senatus. de pe. hęr. in j. no. &c. & Cy. in l. manc. de ser. fug. vbi dixit ꝑ illum text. qđ fiscus, & resp. & idē Bar. in d. l. 1. de pœna iud. qđ limita, vt ibi per eos, vt Fulg. in l. mancipia. & vide Bar. in l. licitatio. §. fiscus, de publicanis, vbi fiscus nō tenet soluere vecti. Resp. sic, & ꝑ Cy. in ꝓœ. Digest. in prin. vbi đt, quod non sunt idem numero, sed quod hn̄t idem priuilegium, ita sequitur ibi Ang.
f Alex. ¶Non est idem cum fisco, &c. Vide Bar. in d. l. j. j. de bo. vacan. li. x. Vide quæ ibi dixi in apostil. * Bald. in rubr. C. de priui. fis. đt fiscus est saccus Cæsaris, vel Regis, vel Reipublicæ, & quod municipia nō habent fiscum, nec episcopatus ecclesiæ habet fiscum, & ibi ponit quæ sint Cæsaris de ꝑse, & quæ fisci. & Bar. in l. item veniunt. §. ait senatus. ff. de pet. hær. & ideo ciuitas non habet tacitam hypothecam, sicut fiscus, secundum gl. & Bart. in l. 2. C. in qui. cau. pig. taci. contrah. & in l. simile. ff. ad munic.
g Ale. ¶Bal. in l. j. in quarta q. de hær. vel actio. ven. dicit quod Respublica habet duo patrimonia, vnum vocatur fiscale, & alterum Reipublicæ.
h Soluendo. Adde Bal. in l. j. in fi. s̄. de hær. vel actio. vend.

fisc.Dicit gl.ꝙ hic tractat̄ de iure cōmuni, & speciali fisci. ibi
de cōmuni tm̄. & in Sūma Azo.dr̄ idem s.de speciali tantum.
Ita hēnt qdam hic in gl.qlibet lectura posset sustineri rectè in
telligendo: tn̄ ex dictis gl. non pōt haberi intellectus. Scien-
dū est ergo,ꝙ fiscus hēt q̄dam iura singularia, adeo ꝙ alij ha-
bere non possunt, vt cum tractamus de ꝓcuratore fisci, hoc
est singulare in fisco, qa nullus alius hēt ꝓcuratorē fisci, nisi
fiscus,cum tractamus de causis transferēdis in fiscū, vt ff.eo.
l.j.& quasi per totum istum librum. Qn̄q; hēt q̄dam iura sin-
gularia ex singulari,& speciali ꝯcessione Principis ꝯcedentis
hoc fisco,& non alij, vt l.j. ĵ.eo.ti.& in multis aliis legibus,vt
l.j.ĵ.de ven.re. fisc.cū pri. cōmu. & de istis loquitur hæc rub.
& sequentes tres tituli. Quædā sunt iura, q̄ cōpetunt fisco,&
aliis,tn̄ fiscus hēt priuilegium, vt aliis p̄feratur, vt in actione
ꝑsonali,& hypothecaria,& simil.& de hoc loquit̄ ti.de priui.
fisci.Similis differētia est inter ti.de iure dot.& ti.de priu.dot.
Hoc ergo vult dicere glo.qđ hic loquitur de iure cōmuni,&
speciali,hoc est,de iure cōmuni, qđ competit fisco,qđ alteri
non competit,nec pōt ꝯgruere,& de speciali,qđ cōpetit fisco
tm̄,ꝙ posset alteri congruere, tamen non placuit Imperatori
concedere, & ꝙ sequitur ibi,de iure communi tātum,subau-
di,in quo fiscus est priuilegiatus,vt s̄. dixi.si habes ibi, de spe-
ciali tantum, expone, id est, de priuilegio,qđ fiscus habet in
iuribus competentib. sibi,& alteri.Quæro,in quo differt hic
ti.à sequentibus, cum in hoc tractetur de iure cōmuni fisci.
Respon. hic tit.est generalis, sequens vero tit. specialis,vt in
gl.habes.& bene,& ita declara hanc glossam.

LEX I.

1 *Factū legitime ex superuenienti causa non reuocatur. (delicto,remissiuè.*
2 *Fiscus hēt bona debitoris tacite obligata ex contractu,vel quasi,sed an ex*
3 *Dominus alicuius rei,quod quis præsumatur durare.*
4 *Priuato agenti hypothecaria contra donatarium incumbit probatio,rem prius sibi hypothecatam,quàm donatam,fisco non.*
5 *Ratio dubitandi in ista lege quæ fuerit.*
6 *Donatio dicitur perfecta ad hoc, ne possit obligari res donata, quando fuit*
7 *Creditores futuri,quando reuocare possint alienata. (tradita.*
8 *Fraus in debitore alienante eo ipso præsumitur, quando scit se creditorem habere,vel habiturum esse,& bona eius non sufficere.*
9 *Probatio prioritatis temporis potest fieri testibus publicatis, si in primis articulis tempus non fuit deductum.*
10 *Actio pœnalis non datur contra hæredem.*

I PRIVSQVAM. Hæc est notabilis lex,& bona,
1 & malè cōiter intellecta.br̄ hoc intendit. †In du-
bio donatarius à fisco ꝯuentus hypothecaria, dēt
probare donationē p̄cessisse,vt absolutio sequat̄.
a h.d.ſm primā lect.a Ad euidentiam p̄mitte,ꝙ † fiscus hēt bo-
2 na debitoris tacitè obligata ex ꝯctu,vel quasi,vt in gl. Sed an
ex delicto debitoris bona hēat obligata tacitè.dicet̄ ĵ.in l.vni
ca.poenis fis.cred.p̄ferri.Itē scias, ꝙ hic filij donatarij q̄rebant
à principe sua spōte,hoc est,ex eo, ꝙ hēatur ad eos regressus
per actionē de euictione,q̄ pr̄ ꝓmiserat.Hoc p̄misso pone ca
* sum in nube,vt in lr̄a iacet,vt ĵ.declarabo.*Et dic ꝙ pr̄ meus
donauerat q̄dā p̄dia Titio, deinde ꝯxit cū fisco, fiscus agit ꝯ
Titum hypothecaria ꝓ his p̄diis.certè si Titius ꝓbat sibi fuis
se donata antequam ꝯheret cū fisco, fiscus nō pōt agere hy-
* pothecaria, nec tanq̄ sit factum in fraudē creditorū. * Sed ꝯ,
ꝙ immò qui agit hypothecaria,probare dēt rem fuisse in bo-
nis debitoris.l.& q̄ nondū sunt.§.ꝙ dr̄.ff.de pig.So.Quidā dn̄t
hic speciale in fisco. hoc est falsum, qa nec ius,nec æqtas hoc
dictat,ꝙ actore non ꝓbante reo incūbat onus ꝓbandi.l.q ac-
cusare.s̄.de eden.vn̄ glo.alio mō soluit,ꝙ hic ꝓbat eo ipso,ꝙ
3 ꝯrium non ꝓbatur hoc est violare literam.† Tertia so.est, ꝙ
hic vtraq; pars fatebat̄ fuisse p̄ris qui donauit, vn̄ p̄sumit̄ du-
rasse quoad cum fisco ꝯxit,vt l.id,ꝙ nr̄m,ff.de reg.iu.& l.siue
possidetis.s̄.de ꝓb.& hanc tenet gl.q̄ est vera recte intelligē-
do.Tn̄ ꝓ declaratione istorum q̄ritur,vtrum hec lec.ꝯtineat
ius cōmune, vel singulare in fisco.gl.super rub.dicit,ꝙ ꝯtinet
ius cōe. Præterea de iure cōi est, ꝙ id, ꝙ semel fuit nr̄m, p̄su-
matur nr̄m durare,nisi ꝓbetur ꝯriū,vt dictū est.Preterea tex.
vr̄ hic dicere idē in aliis creditorib. dum dicit, ꝙ citra fraudē
4 creditoris,&c.In ꝯriū est veritas.† Pro cuius euidētia dēs di-
cere,ꝙ si priuatus agit hypothecaria ꝯ donatariū,sibi incūbit
onus ꝓbandi rem fuisse prius obligatam,q̄ donatā.l.de reb.s̄.
de do.ante nup.q̄ est singularis ad illud. sed est singulare in fi-
b sco *b*,ꝙ donatario incūbat onus ꝓbandi rem prius donatam,
q̄ obligatam, hic est casus. Pone ergo in terminis casum.do-
natarius fuit ꝯuentus actione hypothecaria à fisco. fiscus ꝓ-
bat ꝯctum fuisse de mense Maij, donatarius ꝓbat donationē
fuisse factam eodē mēse Maij.vn̄ nō ꝯstabat de prioritate, &
posterioritate tpis,quis dēt obtinere?R n. ꝙ onus ꝓbandi in-
cumbit donatario, & si hoc ꝓbat, non rescinditur per hypo-
thecariam, vel tanq̄ alienata in fraudē. Secus si priuatus age-
ret,vt d.l.de reb.qđ est notandū,& ſm hanc lec.hęc lex conti-
net ius singulare. Non ob.gl.rubricæ, quia non dicit verum.
Itē non obstat,qđ de iure cōi p̄sumitur durasse dn̄s,nisi ꝓbet
ꝯrium, quia hic vtraq; pars fatebatur ipsum dominum fuis-
se,& ipsum eundem alienasse,sed de prioritate tēporis,& po-
sterioritate dubitat̄,ꝙ hac lege determinatur. Nō obstat tex.
qui vr̄ dicere idē in aliis creditoribus, quia pone casum,vt in
gl. dr̄ vt nihil facit. quasi dicat, fiscus non pōt illā reuocare ꝑ
hypothecariā, vel tanq̄ alienatam in fraudem creditorum, si
hoc fuerit probatum nō dicit de aliis creditorib. agentibus.
5 †Ex hoc apparet,q̄ fuit rō dubitandi in l.ista,vtrū fisco incū-
bit onus ꝓbandi de prioritate tpis,sicut priuato.& hæc lex re
mouet,& melior rō, q̄ illa, q̄ ponitur in glo.nostra.nemo.n.
dubitat, ꝙ obligatio bonorū nō trahatur ad præterita bona.
quia clarum est, qđ quis nō pōt alienare aliena bona,vt iura
c vulgata dn̄t.*c* Quæro,dr̄ hic,† ꝙ dēt probari donatio ꝑfecta,
6 qualiter intelligatur perfecta?R n.simplici cōuentione dr̄ do
natio ꝑfecta,hoc est irreuocabilis.Insti.de donatio.§.alię.& l.
si qs argentū. s̄.de donatio.Sed quātū ad p̄ntem mām intelr̄
ꝑfecta.s.traditione.An̄.n.q̄ res tradatur, donās remanet dn̄s,
&sic pōt eam obligare,arg.l.qđ sæpe.§.si res.de ꝯhē.emp. di-
cit glo.de hoc est text.in l.fi.§.Lucius,ff.de dona.facit s̄.de rei
ven.l.quoties.qđ est notādū,& altero die de fcō habui. ¶Ve
nio ad scđam lecturā. In dubio donatarius reuocatoria ꝯuen
tus à fisco, dēt ꝓbare donōnē p̄cessisse, vt absolo subsequat̄,
hoc dicit.hec differt à prima,quia hic agitur Pauliana,in p̄ce-
dēti agitur hypothecaria. Et no.ex ista lec.qđ creditorib.fu-
turis nō ꝯpetit ius reuocādi alienata in p̄teritum tanquàm in
fraudē creditorū. & in hoc est ius cōe inter priuatū, & fiscū.
sed si de prioritate,& posterioritate dubitat̄ ne fraudet̄ fiscus,
eius fauore donatario incumbit onus probationis. casus est
d hic. *d* Op. † ꝙ creditores futuri possint reuocare, vt not.s̄.de
7 donat.an̄ nup. auth. sed iā necesse.& ff.q,& à q.l.sed si mari-
tus.in fi.Dic ergo br̄,qn̄q; in p̄teritū fuit facta alienatio ficta,
& imaginaria,& tūc ꝑinde est,ac si nō esset alienata,& iō tūc
futuri creditores poterūt reuocare. ff.de ꝯh.emp.l.nuda, & l.
imaginaria. de reg.iu. Qn̄q; alienatio est fcā verè,& tunc aut
creditores futuri sunt hi,quorū pecunia priores liberati sunt,
tūc poterūt reuocare.l.ait p̄tor.§.ita demū.& l.nisi priores.ff.
q in frau.cre. Aut nō qdē tpe alienationis vllo mō cogitaue-
rat de futuris creditorib. & tūc nō ꝯpetit eis reuocatoria,qa
nō p̄t dici ī eorū fraudē alienata.& ita loqr̄ hic.sed si iā đ futu
ris creditorib. cogitauerat, eis p̄t ꝯpetere reuocatoria vtilis,
vt d.l.sed si marit⁹.ī fi.ff.q,& à q.& d.auth.sed iā necesse.&ista
8 †fraus p̄sumit̄ eo ipso,ꝙscit se creditorē hr̄e, vl̄ habiturū eē,
& bona

a ADD. Pri.leg.Vide Ang.in l.matrem.s̄.de prob.allegantem istum tex.No. quòd legitime factum ex superuenienti causa,non retractatur.

b Fisco.Adde quæ sit ratio singularitatis,per istum in l.non puto.ff.eo.& Alex.in l.& quæ §.quod dicitur.ff.de pig.

c Ale.Dn̄t No.ꝙ si eadē die bona fuerunt donata,& hypothecata fisco,p̄sumunt̄ hypothecata fisco,& postea donata.Idē notat Bal.in l.si debitor.s̄.de priui.fis.Idē in dote,ſm Bal.in l.ad exactionem.s̄.de do.promis.per Bar.in l.& quæ nondū.§.1.ff.de pig.vide tamen singulariter Bald.in d.l.de rebus, vbi præterquàm in isto casu videtur, ꝙ fiscus non habeat hoc priuilegiū, scđm ꝙ pulchre no.per Bar.in l.si is qui.in fi.de iur.fis.Sed ꝯ ista hic dicta per Bar.idem Bar.videtur expresse contrariū voluisse in l.non puto. ff. de iu.fis.per illum tex. dicit enim ibi,ꝙ si reperiantur duo instrumēta eadem die confecta, præsumitur præcessisse instrumentum priuati, & nō fisci.cogita.Alex. Hypothecaria agens tenetur probare rē fuisse in bonis debitoris.Spe.in ti.de pig.§.1.ver.sed an agens.Cy.in l.si te non retinente. in fi.de precario,& Spe.in ti.de oblig.§.j.ver.quid dēt creditor.& ver.sed quādo, & ibi dicit, an sufficiat probare tunc debitorem tenuisse, vbi distinguit si agatur contra extraneum, ꝙ non, si contra debitorem vel habentem cām ab eo debitore,sic.vide Bar.in l.de reb.s̄.de don.ante nup.post Cyn.ibi, & de materia vide Cy.Bar.& Sal.in l.cū res.si ali.res pig.dat.sit. & Flor.in l. ante oīa.de prob.& Bart. & Sal.in l.rem alienam.ff.de pign.ac.de quo do. Ang.Are.in §.itē Seruiana,Inst.de ac.in ver.scđo,pro euidētia. adde Ang. in l.matrem.s̄.de prob.in fi.& Are.in §.item Seruiana.& Lud.Rom. in suis singularibus,in litera,I,nu.59.Et intellige hæc dicta siue agatur,vel cōueniatur fiscus,scđm Lec.de Are. & Cy. in d.l.de rebus, per illum text.& est rō,quia qui asserit se creditorē nullum ius in rem deducit, sed solum fundat se in prioritate tpis,ideò dēt probare,vt dixit Bar.in l.non solū.§.sed vt probari.ff.de ope.no. nun.& in l.matrem,præalleg.& ibi Barto.Bald.& Sal.& Bar.in l.si is,qui.ff.de iure fisci. & Are.in l.item Seruiana.in ver.nota ex hoc. Bar.in l.ait prætor.§.ita demum.ff.de his,quæ in frau.cred.

d Alex Casus est hic. An futuris creditorib.competat reuocatoria re alienatæ tanquam alienata in fraudem creditoris,vide Bald.in rub.quæ in frau. cred.ibi, quæritur cum concessissem.

a & bona ei⁹ ñ sufficere, vt l. si quis. ff. q̄ ī frau. cre. a ¶Op. ff. e. l. nō puto. vbi ī dubio succūbit fiscus, si de prioritate vel posterioritate nō ꝯstat, fm̄ ꝙ Dy. ponit ibi casum. Sol. itelligo legē istā strictè. C. donatario ꝯuēto, aliter staret, gñalitati illius l. nō
9 puto. ¶†Quæro, si ī hypothecaria, vel Pauliana ꝓbaui mihi rē donatā eē, vtrū post publicationē testiū potero ꝓbare donationē pcessisse? rñ. sic, nisi in priorib. articulis fuisset articulatū d̄ tpe. arg. extr. de testi. c. ex tenore. & dixi s. de ꝓba. auth. q̄ semel. ¶Venio ad tertiā lec. ad cui⁹ euidētiā ꝑmitte, ꝙ ex ti. d̄ his q̄ ī frau. cre. orit̄ q̄dā actio ī factū ꝯ alienātē, q̄ ad hoc ē vtilis, vt ꝑ cessio. bo. alienās ī fraudē, ñ effugiat ꝑnā carceris. l. j. ī
10 fi. ff. q̄ in frau. cred. & fm̄ hāc lec. breuiter h. d. Actio. †q̄ dat̄ ꝯ alienātē ī fraudē, ñ intētat̄ ꝯ hr̄dē, si ꝓbat alienationē pcessisse debitū. h. d. Ista lec. nō placet, q̄a illa actio cū sit pœnalis, vt ex maleficio, ñ dat̄ ꝯ hr̄dē. l. in honorariis. ff. de act. & obl. posito tñ, ꝙ hęc lec. ꝓcederet, examina eā ꝑ teipsū, vt ī gl. q̄a clara ē.
a ADD. ¶Cred. An ꝯfessio dotis facta constante m̄rimonio ꝑiudicet creditori, vel dicat̄ fcā in fraudē creditorū tā præsentiū, q̄ præteritorū, & futurorū. de quo ꝑ Bar. in l. si cōstāte. ī pri. in ver. q̄ro q̄a si vir. ff. sol. mat. & ī l. fi. §. q. pot. in pig. hab. post gl. ibi & gl. in l. j. de do. cau. ꝑ Bar. Im. & Raph. in l. j. ff. sol. mat. & Bar. cōcludere videt̄ ꝙ sit facta in fraudē, cum qua opi. trāsit Bal. & Imo. & Cuma. in d. l. si cōstante. Sed vtrū istud habeat locū in ꝑteritis, & futuris est dubiū, de quo vide gl. Bart. & Bal. in auth. sed iā necesse, s. de don. ante nup. & ibi Cy. & Sal. & magis cōis est opi. ꝙ non hēat locū in futuris, ꝯ gl. in dicta auth. sed iā necesse. nisi eēnt aliqua indicia ꝙ voluisset fraudare creditores, etiā futuros, q̄ fraus q̄ñ præsumatur, vide Bal. ī cōs. incip. pūctus talis est maritus, & c. ī fi. & Bar. in d. l. aut ꝑtor. §. ita demū. & Bal. in rub. eo. ti. in versi. q̄ñ cō cōcessissem. de quibus vide Are. in §. fuerat. Inst. de act. in ver. quid aūt si dos. idē in l. 2. §. creditum. ff. si cer. pet. Alex. Sed an fiscus habeat necesse vti reuocatoria in fraudem creditorum, sicut priuatus, vide Bal. in l. fi. s. de reuo. his, quæ in frau. cred.

LEX II.

1 *Susceptores dicuntur hodie thesaurarij.*
2 *Tabulariorum officium, qui cum susceptoribus mittebantur, erat sæpe susceptoribus dicere, debitores fisci non computare simpliciter.*
3 *Ratiocinatores si computant rationes, quando eorum computatio habeat vim sententiæ, & ex ea oriatur exceptio rei iudicatæ.*
4 *Computatio simplex erronea, non nocet, nec habet vim sententiæ erroneæ.*
5 *Lex ista an habeat locum in computatione iuridica, & vere facta.*
6 *Cōputatio facta ab eo, ad cuius officium spectabat, quos effectus producat.*
7 *Cōputatio erronea vsq; ad xxx. annos retractatur, post habet vim sentētiæ.*
8 *Lex ista, quod habeat locum in officialibus aliarum ciuitatum.*
9 *Ciuitas habet officiales triplicis generis.*
10 *Calculatio facta inter priuatos quam fidem faciat.*
11 *Sententia lata per delegatum, an possit per superiorem approbari.*
12 *Notarius expediēda per iudicē expedire nō pōt: notarius enim ea tantū, quæ sunt voluntariæ iurisdictiones, expedire potest, si sibi committūtur.*
13 *Productio actorum potest per notarium expediri.*

INSTAR. Cōputatio fcā à tabulariis, seu calculatorib. vim sn̄iæ nō hēt quo ad ꝯdenatione, nisi ꝑ iudicē ꝯfirmet̄, h. d. secūdū vtrāq; lec. Et q̄a lex ista ꝯsueuit reputari difficilis, ꝓ ei⁹ declaratione diuido gl. q̄a priō ꝑmittunt q̄dā ad euidētiā. Secūdò examinat lec. Tertiò circa eas format tria dubia. Vltiò inducit in arg. ad q̄one. & postea colligit q̄dā notabilia. Scd̄a ibi, horū. Tertia ibi, & sūt hęc vera. Quarta ibi, itē no. hic arg. Hoc ꝑmisso videbitis hāc legē clarā. Ad euidētiā scias primò q̄d est ꝯputatio. dic vt in gl. ibi, mittere etiam ad quartarolos.
1 ¶†Scd̄ò scias, ꝙ olī mittebant̄ ad ꝓuīcias tabularij cū susceptorib⁹, vt dicit gl. hic, & mittebant̄ susceptores q̄ hodie vocāt̄ thesaurarij, & cū eis mittebāt̄ aliq̄ notarij, & ita hodie ob-
2 seruat curia Roma. ¶†Tertiò sciēdū est, ꝙ istorū tabulariorū offm̄ erat sæpè, & frequēter dicere illi susceptori, seu thesaurario q̄ erāt debitores, vt eos exigerēt, ñ aūt erat eorū offm̄ cōputare. Dicit gl. ꝙ intellige verū principal̄r, sed ꝑ quādā ꝯsequētiā ad eorū offm̄ spectabat ꝯputatio. Nō. n. poterāt aliquē denūciare eē debitorē, nisi possent ꝯputare rōnē, ex qua illud appareat. Hoc ꝑmisso ad euidētiā, venio ad casum ī terminis, & sic intro ij. ꝑtē gl. pone. Isti tabularij ꝯputauerūt vnā rōnē,
3 ex qua m̄ assignauerūt eē debitorē fisci ī certa q̄titate. †Quærit vtrum ista ꝯputatio & assignatio vī sn̄iæ hēat, ita ꝙ possit fieri ꝯ me executio, & ñ admittar ad defēsionē, sicut nec post sn̄iam. Rñ. Imꝑator, & d̄, ꝙ nō, nisi talis ꝯputatio fuisset approbata ꝑ ꝓcuratorē Cesaris, h. d. & fm̄ hoc ñ hēat vim sn̄iæ ꝯdēnatoriæ. Vel pone scd̄ò, ꝙ tales notarij, vel calculatores ꝯputātes rōnē, scripserūt me nil dēre, & me integrè soluisse. Quæro an ex tali ꝯputatiōe oriat̄ exceptio rei iudicatæ, sicut ꝑ sn̄iam orit̄? rñdet Imꝑator ꝙ ñ, nisi fuerit approbata ꝑ ꝓcuratorē Cæsaris. Istæ sunt duæ lecturæ, q̄ ponunt in secunda ꝑte gl. Horū aūt ꝯputatio ñ ē rata, nisi sic fcā ratificet, vñ prima ñ hēt vī rei iudicatæ q̄tū ad executionē, nec scd̄a q̄tū ad solutionē. Et licet gl. videat̄ facere d̄riam inter primū, & fm̄ casū in ꝑsona iudicis, q̄a prima loq̄t in ꝑside, scd̄a loq̄t in ꝓcuratore Cæsaris Hæc ñ notat iuris ministeriū, sed fcī accidentiā, vt patet ex scd̄a ꝑte gl. & legib. alleg. ī ea. & hoc no. ꝓ istis rōcinatorib. monete, q̄ faciūt scribi rōnes, & similia. ¶Venio ad
4 tertiā ꝑtē gl. & circa has lec. q̄rūt tria. †Priō, an hoc sit verū si ꝯputatio sit fcā ꝑ errorē. rñ. sic. Differt. n. à sn̄ia. Nā ꝯputatio simplex fcā ꝑ errorē nullo mō nocet. In sn̄ia verò distiguit: aut ē expssus error, aut nō. l. j. ff. q̄ sen. sine app. rescin. Et sic apparet, ꝙ ꝯputatio erronea ñ hēt vim sn̄iæ erroneę. a ¶†Quæ-
5 ro vtrū hęc lex hēat locū in ꝯputatione iuridica, & verè fcā. Rñ. ꝙ aut ꝯputatio ē fcā ab eo, ad cui⁹ offm̄ nō ꝑtinet, & sine
6 dubio ñ hēt vī sn̄ię, imo nullū effectū, vt s. si à ñ ꝯp. iu. †Aut ē fcā ab eo, ad cui⁹ offm̄ spectabat, & tūc non hēt vim sn̄ię, vt mādet̄ executiōi, vł pariat exceptionē rei iudicatę, vt hac lege, sed valet quo ad alia. Priō, q̄a ex tali ꝯputatione assignata iudici pt̄ iudex ꝓcedere ꝯ illū assignatū debitorē, nisi ille se legitimè defendat, vt ĩ. de apo. pub. l. j. & dictū ē s. circa casus
7 positionē. hēt et†aliū effectū, q̄a si q̄dē aliq̄s vult reuocar̄ cōputationē rōne erroris habiti ī ꝯputatiōe, hoc pt̄ facere vsq; ad triginta ann. tm̄. vt l. calculi. ff. de admi. rerū ad ciuit. ꝑtinē. & sic p⁹ xxx. an. hēt vim sn̄iæ diffinitiuæ. Aut q̄s vult retractare ꝯputationē respectu gratiæ adhibitæ in ea, vt q̄a calculator admisit aliquā expēsā, q̄ admittere ñ debat, vel ꝯputauit in calculo, ꝙ ꝯputare ñ debuit, & tūc pt̄ retractare vsq; ad x. vel xx. an. fm̄ distinctionē positā in l. oēs, §. j. s. de pscr. xxx. vel xl. an. Et sic post illa tp̄a hēt vim rei iudicatæ. Sed si fuisset deductū in sn̄iam iudicis, statim hēret effectū suū. hoc vult dice-
b re tertia pars gl. b †Quæro, vtrū hęc lex hēat locū in officiali-
8 b⁹ aliarū ciuitatū. Vł hic, ꝙ sic, ex gl. hic ī fi. & s. in rub. q̄ d̄t, ꝙ hęc lex ꝯtinet ius cōe, & placet. Nā hęc l. ꝯtinet ius singulare ī fisco, q̄a facit mētionē de q̄busdā officialib⁹, quos solus fisc⁹
9 hēt, vt dixi ī euidētialib. sed in effectu iuris ꝯtinet i⁹ cōe. †Vt igr̄ hoc declarē, sciēdū ē, ꝙ ciuitas q̄tū ad ꝓpositū spectat, hēt officiales triplicis gn̄is. Quidā. n. sūt calculatores, & reuisores rōnū tm̄, & tūc q̄d eorū calculatio operet̄, dcm̄ ē s. Quidā sūt iudices, seu syndicatores, q̄ hn̄t oēs officiales ꝯdēnare, vł absoluere, & tūc q̄d opet̄ eorū sn̄ia, et s. dictū est. Quidā sunt administratores, vt priores, & ꝯsules, seu antiāi fm̄ diuersitate locorū, & istorū decisio, seu ꝯputatio q̄d opet̄, hēs in text. s. de trāsa. l. ꝑses. Etiā hæc sunt multū vtilia ꝓ calculationib. & ꝯputationib. q̄ quotidie fiūt. mō hēs istā mām, q̄ est multū
10 vtilis & quotidiana. Quæro, †q̄d in ꝯputatiōe fcā inter priuatos. Rñ. q̄nq; inter priuatos erat lis, calculator fuit posit⁹ à iudice inter eos, & tūc talis calculatio valet, & plenā fidē facit, l. 2. s. d̄ vsu. & fruc. legatorū. posset tñ ꝑtextu erroris officio iudicis hoc ꝯmittentis retractari, vsq; ad sn̄iam. s. de iur. & fac. igno. l. error, & l. arbitrio ff. q̄ sat. cog. & l. fi. à q̄ app. non licet. Si vero ꝯputatio ē fcā ab ipsis partib⁹, tūc sunt aduertēda verba assignatiōis, vt si q̄dē ꝯtineāt calculationē tm̄, respū erroris pt̄ q̄ncūq; reuocari, vt s. d̄ erro. calc. l. j. Si verò ꝯtinerēt pactū, vł trāsactionē gn̄alē, vł spāle, tūc facerēt ꝑiudiciū, vt l. em-
c ptor. §. Luci⁹. ff. de pac. & s. d̄ trāsa. l. si q̄dē. c ¶†Venio ad quar-
11 tā ꝑtē gl. & inducit gl. istā l. ad duas q. de prima vide gl. bn̄ determinat. de scd̄a vide ꝑ Inn. extra, de of. dele. c. prudētiā. & ibi no. Bern. in gl. j. in fi. & vide ibi gl. in §. diffinitiua. ver. itē si
d plures iudices. d Gl. q̄rit, an sn̄ia lata ꝑ delegatū possit ꝑ superiorē approbari, dic vt l. licet. s. d̄ iudi. Itē de arbitrio, an possit
12 ratificari sn̄ia ab illo data. †Vltiò gl. no. ex l. ista, ꝙ illud faciē-
e dū ē ꝑ iudicē, ꝙ nō pt̄ ꝑ notariū expediri. e alle. l. à ꝓcedēte. s. de dila. Dic bñ, ꝙ illud, q̄d est faciēdū ꝑ iudicē, cū plenā causæ cognitionē req̄rit, nō pt̄ expediri ꝑ notariū, et si sibi ꝯmittat̄, vt l. nec quicq̄. §. vbi decretū. ff. de offi. procons. & le. Ea verò q̄ essent voluntariæ iurisdictionis, possent per notariū expe-
13 diri, si sibi cōmitterētur, q̄a in hoc ipse est iudex. †Non tñ reperio, ꝙ apud notarium possint expediri aliqua, nisi sola productio
a ADD. ¶Sn̄iæ. Ego limito, nisi error esset modicus. Bal. in l. si cui. ff. de cōd. & dem. idem in l. omnem. s. ad Tertullia. & quid si fuerit erratum in calculo temporis, Pau. de Cast. consi. 34.
b Ang. Quæro, an q̄ñ fit assignatio hui⁹ ꝯputatiōis iudici, & fm̄ eā iudex ꝓnunciat, dēat ille, q̄ gessit, citari? Vł ꝙ sic, alias nō valeret sn̄ia. ff. de re iu. l. de vnoquoq;. Sed vł casus in ꝯtrariū in istis sentētiis, q̄ sup cōputationib. rōnū feruntur. s. q̄d pars non sit citāda, & q̄d contra absentē pronunciatur. ff. de admi. re. ad ciuit. per. l. 2. §. quod de frumentaria. & ibi Bar. qui vult, quòd istud sit regulare in istis rationibus, licet ibi gl. videatur dicere, quod est casus specialis. Et no. bene hoc singulare dictum.
c Ang. Si q̄ d̄ no. ꝙ d̄r ꝓbōnē. s. ꝓxi. ibi, & plenā facit ꝓbōnē. & sic no. ꝙ talis appositus nō ē iudex delegatus, aliq̄n talis ꝯputatio nō solū ꝓbōnē sed et executionē paratā hēret. l. à diuo. Pio. in ꝑi. ff. de re iu. Ea aū q̄ ꝓbatiōis solū ñ hēnt executionē paratā, vt ē gl. ff. de iure iu. l. sed & si pos.
d Ale. ¶Iudices. De ista glo. vide Bal. in l. 1. s. si à non compe. & Bar. in l. licet. ff. de iud. & in l. Pompo. de re iud.
e Nō pōt ꝑ notariū expediri. Tu dic, ꝙ id, q̄d per iudicem dēt expediri, & plenā causæ cognitionē req̄rit, non pōt per notariū expediri, de quo per istū in l. j. §. de plano. ff. de offi. proconsl. & in quibus causis requiratur plena cāæ cognitio, no. Spe. in ti. de iurisd. om. iud. §. postremo, ver. sciendū est.

a ductio *a* actorũ.l.eos.§.1.s̃.de app. & ibi not.in qbusdã auth.
ibi positis,s.auth.si appellatione, & in auth. quæ supplicatio,
de precib.Imper.off.& facit ad prædicta l.2.s̃.de asses.Non ha
bentis alia hic.& hæc sufficiant de materia huius legis.

a ADD.¶Ale.No.istud quod Bar.vult s̃.proxi.ibi,nisi sola productio,quod
productio instrumentorum possit fieri coram tabelliõe officij,iudice ab-
sente.Item no.auth.quæ supplicatio.s̃.de precib.Imper.offer. & licet Bal.
teneat contrarium,per no.in l.iubemus.s̃.de libe.cau. vbi est gl.quod con
fessio apud tabellionem officij in absentia iudicis facta nihil nocet.Circa
quæ Inn.de probatio.c. quoniã. vbi videtur tenere opi. Bal.scilicet,quòd
tabellio non possit recipere instrumenta,ad hoc,vt dicantur de actis, nisi
de iudicis commissione. gl.ff.de testib.l.curent.Bar.j.de agrico.& censi.l.
cum scimus.vbi ponit limitationes circa gl.l.iubemus. vide etiam Bart.&
Bal.in d.auth.quæ supplicatio,&vide gl.in l.hac consul.C.de test.&quod
ibi notaui.Per notariũ an possint expediri fienda coram iudice. quid si iu
dex sit & notarius. Bar.in l.comperimus.de proxi.sacro.scrin.dicit,quod
iudex potest ferre sententiã ex actis à se scriptis.Bal.in l.iubemus.de libe.
cau,tenet quod quis non potest esse notarius, & iudex, vbi iudex est ordi
narius. Vidi tamen dictum Bart.pluries seruari in practica, & maxime in
officialibus castrorum,qui non habent notarios,Bal.in l.si seruus commu
nis.ff.de stip.ser.q. tenet quòd iudex non possit scribere acta corã se facta.
alle.tex.in c.cum à nobis.de testib.& ibi Anch. per tex.in c.quoniã. Bal.in
d.c. cum à nobis. dixit. Aut loquitur in iurisdictione voluntaria, & tunc
potest,Aut in contentiosa,& in leuib.&potest,in auth.nisi breuiores.s̃.de
sent.ex breui.reci.Aut in maiorib.& non põt arg.l.ne in arbitris.s̃. de arb.
Bal.in l.iubemus.§.sane.s̃.de sacrosan.eccl. & Anch.in c.cum à nobis.Bal.
in l.si consul.de adop.ff.& Imo.in d.l.seruus communis, vbi dicit de offi-
cialib.castrorum.fallit tamen, nisi cõsuetudo esset in contrariũ,vt est tex.
in c.cum dilectus.de fide inst. quod tenuit Anch.in d.c.cum à nobis.quib.
adde Bar.in auth.nisi breuiores.vbi dicit, ꝙ quãdo agitur coram arbitro,
qui potest sine scriptis ex partium conuentione procedere,potest ipse te-
stificari de gestis coram se, quasi ex præmissis voluerit partes stare dicto
arbitri,ꝙ tenuit etiam Imo.in c.cum à nobis,& in c.j.de iud.&d.Abbas in
c.ex literis,de probatio.& d.Ant.in c.cum ad sedem.de rest.spo.& in c.si-
cut,de sen.exc.& istud dictum reprobat d. An.in c.Quintauallis.de iure-
iurando,vbi circa h.d.Bart.dictum posse pocedere actis tendentib. circa
ordinatoria iudicis,non aũt in decisoriis.Et istud etiam sequitur Ro.in l.
sciendũ.de verb.obl,& ita procedet ꝙ no.Ang.in auth.nisi breuiores.Sed
aduerte quia ista cõcordia Ant.mihi nõ placet, qa si ꝓcedit sine scriptis,
ad qd ponderãt acta tendentia ad ordinationẽ litis?cogita.Bal.in d.auth.
nisi breuiores,dicit ꝙ in litib.paruis põt,si hoc dictat cõsuetudo,alias se-
cus,sed nec ista opi.Bal.placet,quia si verum esset,ꝙ istud dictũ esset pe-
riculosum,vt ibi dicit Ang.& aperiat viã fraudibus,qũo poterat validari
per consuetudinem.c.fi.de consu.quare puto in hoc cõsiderandũ qualita
tẽ ꝑsonæ iudicãtis,vt si est legalis, & bonæ opinionis, ꝓcedat dictũ Bar.
alias secus.& moueor ꝑ tex.no.ĩ c.2.de ope.no.nũ & gl.ĩ c.expedit.12.q.j.
& Host.ĩ c.fi.de dolo,& cõtu.& ꝑ d.Ant.in c.postremo.de app.An actorũ
productio possit expediri ꝑ notariũ adde, ꝙ idẽ voluit Bal. & Doc.in l.2.
s̃.de edẽ.Bene facit l.iubemus.s̃.de epis.& cler Bal.tñ in d.l 2. dixit multũ
no.ꝙ notarius nõ põt recipere productionẽ aliquã ad probandũ,neq; in-
strumenta,neq; testes,neq; iuramentũ testis absq; cõmissione, vel iudicis
præsentia.ꝑ gl.in l.hac consultissima.§.pe.s̃.de test.& idẽ Bal.in auth.quæ
supplicatio.de precib.Imper.offe.ꝙ no.aliàs bene pt recipe de iudicis cõ
missione testiũ examinationẽ,vt tex.no.in cle.j.de off.deleg.& ibi Doc.&
no.Inn.& Doc.in c.quoniã contra.de ꝓbatio.ꝙ tñ an sit verũ indistinctè,
qa est articulus diffusus,vide Bal.& ibi Pau.de Ca.& do.meũ,in l.hac cõ-
sultissima.de test.& Gul.de Cu.Bal.& Sal.ĩ auth.sed iudex.s̃.de epis.&cle.
& Spe.in ti.de teste.ĩ c.2.de iu.in 6.& Bal.ĩ auth.apud.s̃.de fid.instr.& per
do.Abb.in c.cũ causam.de test.& Bal.Sal.ĩ l.iudices.eo.tit.& Im.in l.si qs
ex signatorib.ff.quẽadmodũ test.aper.& vide optimũ dictum Bar.in l.ad-
monẽdi.in ver.testis.ff.de iureiu.Et in eo quod s̃.dixi notariũ nõ posse re-
cipere dictũ testis sine cõmissiõe iudicis, adde ꝙ hoc verũ,si ẽt de partiũ
cõsensu vellet hoc facere.Itẽ voluit Bal.in §.itẽ sacramenta.de pace Con
stã.in ver.fin mores,in discursu.Sed aduerte, qa forte hoc nõ est verũ, &
moueor qa partes possunt in totũ remittere iurm testis.c.nũc de testibus.
extra de testi.& no.glo.fi.ia valebit in l.j.de feriis,ergo si hoc facere pos-
sunt,quãto magis possunt facere,qđ testis minus solenniter iuret, arg.l.j.
circa prin.s̃.de rei vxo.act.Cogita.Item facit gl.fin Cy.in arg.ↄ notarios,
q dant dilationẽ partibus,vel recipiunt testiũ examinationẽ iudice dele-
gante,ꝙ non valeant,qa illa dicta dẽnt recipi ab hẽnte iurisdictionem, vt
s̃.de fid.instr.auth.apud eloquentissimũ.qđ vltimũ est verũ, vt in auth.de
trien.& semis.§.& qđ sæpe.collat.terti.quod tñ dic,vt ibi dixi.Item not.
ex hac gl.quòd ratihabitio non trahitur retro in alterius præiudicium.
* Ang.¶præiudiciũ.Adde Bar.in l.bonorum.ff.rem ratam hab. et Bal.in l.or
do.C.de exe.rei iud.In contrarium facit ꝙ no. in gl.in l.si indebitum. §.fi.
in gl.pen.ff.rem ratam hab.Illa est falsa secundum Ray. licet illam teneat
Iac.de Are.in l.cum decem mihi.§.j.ff.de solu.

LEX III.

1 *Procurator Cæsaris est iudex inter priuatum, & fiscum.*
2 *Administrator ecclesiæ sicut põt vendicare rem,quã alienauit,idẽ fiscus.*
Idem in administratoribus aliarum ciuitatum,idem in tutore.
3 *Qui desinit possidere quandò possit conueniri vt possessor,*
4 *Actio pignoratitia est personalis.*
5 *Venditor consanguineus veniẽs ad defensionẽ emptoris extranei, an possit*
ex sua persona petere causam cõpromitti vigore statuti disponentis cau-
sam inter consanguineos compromitti.
6 *Interdictũ fraudatoriũ cõpetit,quãdo res aliena fuit vẽdita. (in fraudem.*
7 *Edictũ de his,q̃ in fraudẽ cerditorũ,competit, quãdo quis alienat bona sua*
8 *Quando agatur contra emptorem,vel contra vendentem rem alienam.*
9 *Pretium cui restituatur,quando agitur contra emptorem ad rem per fiscũ*
indebite alienatam.
10 *Requisita,quando fiscus vendit rem debitoris.remissiue ad glos.*
11 *Deceptio vltra dimidiã iusti pretij,nõ requiritur in terminis huius legis.*

SI MINORI. Debitori fisci soluẽti restituiť res eius indebi-
tè alienata.h.d. Casum in terminis pone in nube, vt litera ia-
cet,& declarabitur j̃.& aduerte qa hæc lex est difficilis.Dictũ
est s̃.l.j.ꝙ fiscus habet obligata bona debitoris sui, mõ fiscus,
cuius sum debitor, vendidit rẽ meã minori pretio q̃ valebat,
vel gratia,vel fraude. Certe potero petere corã procuratore
Cæsaris, vt eã mihi restituat, & habeo ꝓbare quod dolo, vel
fraude,siue gratia emptoris fuit vẽdita, tñ debeo pretium id,
pro quo erat obligata, restituere fisco.In hac lege habes quis
est actor, qa ille cuius bona alienata sunt. habes qs iudex,qa
procurator Cæsaris.habes qd debet peti,qa restitutio rei vẽ-
ditæ.lex.n.dicit,restitui iubebit.habes qd debet ꝓbare actor,
qa rem venditã minori pretio interueniente fraude, vel gra-
tia,vt in prin.legis. habes qd debet facere actor, qa debet sol-
uere debitũ,vt ibi,debitã q̃titatẽ inferenti. Quis aũt sit reus,
à quo petatur hic non exprimitur.Itẽ qua actione agitur,hic
nõ dicitur. Itẽ nõ declaratur hic, cui debitũ soluatur, & ideo
supplẽda est hæc lex in eo,qđ deficit,propter quę sunt hic va
1 rietates lecturarũ,¶†Quero primò,ↄ quẽ agatur hic,& qua
actione Huius gratia sunt hic duæ lect.principales,vna ꝙ aga
tur ↄ fiscum, alia ꝙ agatur ↄ emptorem,q̃ expediuntur in gl.
magna,versi.itẽ si tradit⁹ erat fundus, & quasi vsq; ad finem.
dicunt qdam,ꝙ agitur ↄ fiscum,& ꝓbatur per tex.cum dicit,
aditus ꝓcurator meus,q est iudex inter fiscum & priuatũ.Nã
si ageretur ↄ emptorem,esset iudex pręses prouincię,cum lis
versetur inter priuatũ & fiscum. s̃.si aduer.fis. l.2. Sed contra
istud op.qa qui possidet, nõ potest cõueniri ad rei restitutio-
nem,vt l.fi.s̃.de rei vend.sed fiscus non possidet,qa vendidit,
ergo &c.Sol.gl.fiscus vendidit,sed nõ tradidit. vel dic,tradi-
dit,tñ habet potestatẽ auferendi ab eo,cui vẽdidit,sicut œco
nomus, q vendidit rẽ ecclesiæ, vt l.iubemus, la 2.§. sane.s̃.de
sacrosan.ecc.ergo rem habere videtur, vt l.q actionẽ,& l.qui
2 potest.ff.de reg.iur.vide gl.magnã ibi,si traditus erat. †Not.
ex hac glo.duo. Primò ꝙ sicut administrator ecclesiæ potest
vendicare rẽ ecclesiæ, quã vendidit, ita fiscus si vendidit rem
alienã,etiã vt alienã ex iure pignoris forte,vel alio modo.Se-
cundò no ꝙ idẽ in administratorib.aliarum vniuersitatum,ꝙ
in administratore ecclesiæ,vt hic in gl. Idẽ videtur in tutore.
arg.l.magis puto §.j.ff.de reb.eorum,sed ista solu.nõ videtur
vera.Nã licet qs possit facere,vt possideat, nõ tñ potest con-
ueniri, vt possessor, vt l.Pomponius §. si is qui precario.ff.de
3 acq.poss.†Sol.Non põt conueniri rei vendicatione,vt in cõ-
trario, sed actione personali, qua qs teneť ad restitutionẽ sic,
4 vt hic agebatur, †ergo hic ↄ fiscũ pignoratitia actione, quæ
est personalis.arg.l.j.s̃.si ven.pig.aga.& tenet istud glo.hic,ex
qua apparet,ꝙ non est necesse ꝙ dicamus fiscũ possidere,vel
posse facere,vt possideat. Non.n.conuenitur vt possessor rei
vendicatiõe,sed personali actione, vt dictũ est. Sed ↄ hoc in-
sto,qa pignoratitia requirit rei interuentũ,vt Insti.quib. mo.
re contra.oblig.in fin.Si ergo ad fiscũ nullo tpe res peruenit,
non põt re contrahi pignoratitia illa obligatio. Sol.intellige
ꝙ fiscus occupauit res, & incipit possidere, vel etiam si nunq̃
possedit,si emptorem suũ misit in possessionem,illa possessio
emptoris sufficit ad pariendũ obligationem pignoratitiã, vt
l.si creditor pignus. §.j.ff de distra. pig.licet Pet. aliter sentiat
in l.j.s̃.si vend.pig.aga. ¶Venio ad secundã lec.dicunt aliqui,
ꝙ hic agebatur ↄ emptorẽ.Sed ↄ istud opp. ergo non erit iu-
dex procurator Cæsaris, cum sit qõ inter priuatũ, & fiscũ, vt
l.2.s̃.si aduer. fis.Sol. Dicas,hic ꝓcurator meus.i. præses pro-
uinciæ fm gl.Vel dic,ꝙ etiã hoc casu procurator Cæsaris erit
iudex,vt sic inspiciatur forum actoris,hoc est,fisci vendentis,
magis quàm forum emptoris. Et secundũ hoc lex ista conti-
net casum specialem, & singularem, cũ alio vendente, nunq̃
forũ actoris inspicitur,sed forũ emptoris, vt l.venditor.ff.de
5 iud.& l.j.s̃.vbi in rem act.†Et fm istã lec.facit ad qõnem,quã
disputaui,vtrũ venditor ↄsanguineus veniens ad defensionẽ
emptoris extranei possit ex sua ꝑsona petere causam cõpro-
mitti vigore statuti disponẽtis,quod cã inter consanguineos
compromittatur,de qua dic,vt in disputatione illa,& quæ in
6 ea dixi,& in l.procurator ad exhib.§.1.ff.rem rat.habe.†Te-
nendo istam lec.quæro,qua actione agatur contra istum em-
ptorem. Respõdet gl.rei vendicatione, & hoc est clarum,vel
a interdicto fraudatorio.*a* ff.de sol.l.si pupilli. in princ.Istud de
hoc

a ADD.¶Interdicto fraudatorio,Adde tu ad materiã huius interdicti frau
datorij,an & quibus competat,Spec,in tit.de reb.eccle.non alie.§. porro.
vers.certum.& in rubro & nigro.ff.& s̃.de his quæ in frau.cred.

hoc interdicto est singulare ibi,qđ satis cõgruit hic. Nam hic
vendita est res aliena in fraudẽ, ideo cõpetit istud interdictũ
7 fraudatoriũ,vt d.l.si pupil.& no.in l.j.§.si ven.pig.ag.†Edictũ
vero de his, q̃ in fraudẽ cred. loquitur, qñ quis alienat bona
sua in fraudẽ creditorũ, ideo istud est separatũ ab interdicto
fraudatario, ꝓpter qđ Io.in arbore actionũ posuit sub diuer-
sis titulis interdictũ fraudatoriũ ab illo. q̃ in fraudẽ credito-
8 rum.Declaraui plenius in d.l.si pupilli.de solu.†& sic fm hãc
lec. agitur ꝯ istum emptorẽ rei vendicatione, vel interdicto
fraudatorio. Contrà,imò dẽt agi ꝯ fiscum vendẽtem primo,
& in subsidiũ deueniri debet ad emptorem,argu.l.primæ,§.si
ven.pig.aga.Sed illud verum est,qñ vẽditio tenuit,sed qñ est
ipso iure nulla,vt in casu legis nostræ,secus est. Põt tñ tũc re-
cta via ad emptorem venire,vt hic no.& l.j.§.si vend.pig.aga.
9 ideo gl.hic distinguit, vide eam, & no.Item † pp perfectionẽ
legis q̃ro,cui debitum solui debeat.Glo.declarat hoc in prin.
gl.magnæ. Et istam q̃onem intelligo,qñ agitur ꝯ emptorem.
Si enim ageretur ꝯ fiscum,non est dubiũ, ꝙ ipsi fisco solui de
beat.Emptor.n.non põt aliquid dicere domino,nec per mo-
dũ actionis,nec per modũ exceptionis, quia ipse non conue-
nitur. Intellige ergo hanc q̃onem,qñ conuenitur emptor,&
in hoc casu,cui dẽat solui, gl.ponit duas opiniones,quas bre
uiter iunge simul. Aut enim ꝯctus non tenuit taliter,qđ em-
ptor mereatur perdere preciũ, & tunc soluetur fisco,nõ em-
ptori. Ita intelligi põt hic arg. l. qui in ꝯtib.§.eo.ti.& §.de li-
tig.l.fina. Aut emptor non meretur perdere preciũ,& tũc aut
solutio facta per emptorem nõ est ꝯuersa in vtilitatẽ credito
ris,& dẽt sibi solui,aliàs non,vt in gl.facit qđ no.§.de præscr.
triginta annorũ.l.j.& ibi per Doc.Illud aũt mẽbrũ scilicet,qñ
ꝯctus tenuit,non ꝯgruit huic legi.qa §. ꝓximè dictum est,te-
10 nuit hic ꝯctus.¶†Venio ad q̃onem, & q̃ro, qñ fiscus vendit
rem debitoris, quot requirantur,dic vt in prima gl.& melius
11 in l.j.ꝭ.de fide instr.& iure hastæ fiscalis.¶†Quæro,hic dr̃ mi
nori precio,an requiratur deceptio vltra dimidiã iusti precij?
Dico ꝙ nõ,vt in sc̃da gl.Quæro,dicitur,aperta fraude,in quo
dẽt esse fraus? Dic,vt dixi in tertia glo. Quæro,intra quod tp̃s
post cessationem potest fiscus vendere? Dic,vt in quarta glo.
Vltimò gloss.magna format duas quæstio.dic,vt in ea.

LEX IIII.

1 *Metroici dicuntur, qui transferuntur de vno loco ad alium, mensuratione bonorum facta.*
2 *Publicatio bonorum,statu integro remanente,non impedit successionem.*
3 *Statutum publicans propter delictum bona alicuius,non impedit successio nem,vel nouam acquisitionem,si eius status non mutatur.*
4 *Bannitus nostri t p̃is,qui perdit ciuitatem,perdit successionem sibi delatam ex forma statutorum ciuitatis,non autem sibi delatam de iure communi.*
5 *Bonorũ appellatione simpliciter,veniunt futura:nam lex semper loquitur.*
6 *Statuta, quæ disponunt contra ius commune, non recipiunt interpretatio nem extensiuam.*

CERTA FORMA. Publicatio bonorũ,statu integro rema
1 nẽte,non impedit quẽ succedere.h.d.† Ad euidentiã scias,
qñ Imperator capiebat aliquã terrã non sibi amicã, extrahe-
bat inde homines fortes,& armigeros,& transferebat ad aliũ
locum,& oĩa bona,quæ in illo loco habebant,publicabat,&
sic isti homines trãslati vocabantur metroici,à metros,quod
est mẽsura,qa alius locus mensurabat,& assignabatur eis, vt
hic,& infra,nõ lice.habi.metro.sup rub.Hoc p̃misso,casus in
terminis est clarus,Imperator venit in Italiã,& reperit quan-
dã ciuitatẽ,quæ erat ꝯ Imperium,& cẽpit eam,& aliquos ho
mines armigeros extraxit.Modo pater istorũ expulsorum,&
alij ꝯsanguinei decedunt, q̃ritur an poterunt bona parẽtum,
vel ꝯsanguineorũ habere.Et dicit,ꝙ sic: quia publicantur tm̃
bona, quæ isti metroici habebant,non quæ ad eos à parẽtib.
in futurum deuenerunt,quia nulla lex ꝓhibet eos succedere.
a ¶No.a†quæ dixi in summario, ꝙ publicatio bonorum statu
2 integro remanente, impedit quẽ succedere. Op.ad hoc ff.de
his qui sunt sui, vel alie.iur.l.si qua pœna.Sol.ibi fuit fc̃a publi
catio bonorũ,& status fuit mutatus,quia perdit ciuitatem,&
libertatẽ: hic vero status integer remansit,licet bona sunt pu-
blicata.†Ex hoc habes, ꝙ licet ex forma alicuius statuti bo-
3 na alicuius publicentur, non tñ impeditur succedere, vel de
b nouo acquirere,si eius status nõ mutatur.b¶†Quid ergo di
4 ces de exbannito?Br̃,ille pdit oĩa iura ciuitatis suę,vt l.amis-
sione.§.q deficiunt.ff.de cap. di.& dixi in disputatioue, quam
feci de hoc,quæ incipit,Lucanæ ciuitatis statuto,&c. Vnde si
successio deferatur ex forma statutorum, exbannitus perdit
illã. Sed si successio defertur de iure communi, illam succes-
sionẽ non perdit,casus est hic. Nam vides, ꝙ per translationẽ
perdebãtur iura ciuitatis ꝓpriæ,qđ indicat verbũ,translatio.
vt l.j.ff.de noua. tñ retinet ius succedẽdi de iure cõi in ciuita-
c te illa.qđ no.c¶†Scđo no.ꝙ simplex appellatio bonorũ por
5 rigit ad futura,d qđ dic plenè in l.si ita.ff.de auro,& arg. leg.
d per ea,q̃ no.§.q res pi.ob.pos.l.fin.Contra istud opp.Nam lex
sp loquitur, vt l.Arriani.§.de hæret.ff.de ꝯdi,ex le.l.j.& appa-
ret ex oĩb.legib.& auth.q̃ dicunt hodie.¶Nã illa die,qua legi
tur,est illud hodie,& sic apparet,ꝙ postq̃ successerint,illa bo-
na dẽnt esse fisci,cũ lex illa primo posita adhuc loquatur.Re-
spondeo,ista verba enunciatiua etiam si hodie legerentur,nõ
possent adaptari ad postea q̃sita.& posito,ꝙ possent,ad illa nõ
trahentur.Nã leges illæ ꝯriæ loquuntur,qñ lex dicit aliquid,
ꝙ non est ꝯ ius cõe, aliàs secus, vt puta si continet remissio-
nem delictorũ,vt l.cum lex.ff.de legib.vel si continet ablatio
nem bonorum absq; delicto, vt hic, & dixi plenè in l.omnes
6 populi.ff.de iust.& iur. †Vltimò no.ꝙ statuta,q̃ disponunt ꝯ
ius cõe,non recipiunt interpretationem extensiuam,dixi ple
nè in repetitione l.omnes populi.dic,vt ibi plenè.

a ADD. Ang.¶No.Quod ex eo,qđ quis bannitur ex delicto,ex quo veniũt publicanda bona,non ęquiparatur deportato:nã deportatus nullo modo succedit.l.j.§.de hær.inst.l.si necem.§.si deportatus.de bon.liberto.& ideo gl.insti.qui.mo.ius pat.pot.sol.§.relegati,reprobanda est,hic.n.vides bona publicari,& tñ talis succedere põt, ꝙ non posset,si æquiparetur deportato.Sed saluo illam gl.quia ibi vult, qđ sit delictum, ꝓpter ꝙ cum ciuitate publicentur bona. vnde præsupponit,quod sit talis bannitus,ꝙ ex cõdem natione perdat iura ciuitatis. & si sic intellexit,bene intellexit, vnde non bene loquitur de banno simplici,sed de eo,quod transit in condemnationem,de quo per Bar.in l. diuus.de cust.reo.

b Alex.¶ Et sic no.quòd publicatio bonorum non trahitur ad futura.

c Ale.¶Quod no.Idẽ tenet Imo.in l.2.§.de hær.inst. & idem tenuit Sal.in d. l.1.licet Im.in l.ex facto.§. ex facto.ad Treb.tenuit contra opi.Bar.hic ex p̃dictis.vide tamen latius Ale.in d.l.j.cũ addi.Bal.sed q̇d de testamenti factione,vide Bar.in l.eius.§.si cui.ff.de test.Ang. ¶Quid aũt si per statutum caueretur, ꝙ talis bannitus priuatus sit tã beneficio illius ciuitatis, quàm etiam iuris cõmunis,nunq̇d poterit in illa ciuitate,ex qua bãnitus est,succedere ex forma iuris cõis? Dic quod non, & ideo istud intellige qñ non esset istud expressum,ꝙ & iura communia perdat.& vide de hoc per Bar. in constitutione,quoniam nuper.in gl.super verbo, rebellando. circa mediũ,qui sint rebelles. ¶ Sed p̃supposito casu, quo succedere põt bannitus fm formam iuris communis, quid ei proderit talis successio? nonne tali bannito dẽt denegari audientia,ipsi enim nõ dẽt ius reddi. Cum.n.possit occidi impune,quanto magis eius bona,vel sibi debitum põt retineri sine redditione alicuius iustitię,vt in feud.ti.hic finitur lex.cap.domino guerram? Solu.Dic,qđ ex hoc non impeditur succedere fm formã iuris communis.nam quamuis non possit agere,donec est exbannitus,tñ prodest ei in casu, in quo rebanniatur, vel extrahatur de banno.sublatum enim erit tunc impedimentum agendi,& reperiet se dominum bonorum.
¶Præterea etiã durante banno poterit cedere iura sua,& preciũ inde habere,& ille cessionarius poterit agere illius actionib. cessis, neque exceptio illi obstabit,cũ nõ hẽt ex titulo lucratiuo,vt no.per Dy.in c.si quis in ius.de reg.iu.li.6. & facit qđ ipse Dy.no.ff.de nou.l.doli.in fi.distinctionis suę,vbi expresse ponit de ista exceptione banni.Et habes ex prędictis,qđ etiam ꝓdesset tali bannito contrahere per stipulationem , vel per certos contractus secundum formam iuris communis.Prodesset enim tali rebannito,vt §.vide Bar.qui ita sentit in quæstione,quæ incipit, Lucanæ ciuitatis,&c.de qua hic fit mentio,& hæc sunt no.digna.

d Ad futura.Adde d.Ale.etiam in l.3.ff.quod quisque iu.& idem post Bart.in l.si stipulatus.de ver.ob.& quod per Lau.de Fan.in l.in quorum.de pig.& limitat Ang.in d.l.3.Paul.Cast.in consi.30.Adde istum in l.fi.§.de pac.Alex. in l.stipulatio.ff.de ver.ob.* Adde Bal.in l.fi.§. quæ res pig.& Bar.in l.j. ff. de bon.dam.Ale.Et bona futura an veniant in publicatione bonorum, vide Bal.& Ang.in l.3.§.pen. qđ quisque iuris. per Cy. & Bal.in l.2.de bonis dam.per Bal.in l.3.§.de priuil.fisci.Imo.in l.ex facto.§.fi.ff.de vulg.& pup. Hoc limitat non procedere in actionib. conditionalib. quia licet pẽdeant de futuro,tamen veniunt in publicatione,& confiscatione,scđm Bald. in d.§.pe.& pro eo est bonus tex.in l.inter socerum.§.fi.de pac.dot.quæ limitatio habet locum in iuribus conditionalibus ex contractu,secus si ex vltima voluntate,gl.sing.in l.nam ad ea.de cond. & demonst.Bal.in l.etiam. §.ad le.Fal.Sed esset dubium,quid in obligatio.passiuis,an transeant in fiscum publicatis bonis,vide per Bar.in l.quoties,in fin.de nou.& in l.postquam.in fi.vt le.no.caue.& videtur tenere contra Bar.Bal.in l.fi.§.de contrah.emp.& multum laborat pro responsione text.in d.l.quoties.pro quo vide Bar.in conf.colonus de Spoleto,& per Bal.in l.j.de bon.liber.per Roman. in l. si marito.soluto matrimonio,vide omnino in materia Aretinum in sua practica maleficiorum, in verbo, & eius bona publicamus,& Lud. in litera c.notabili 83.vbi limitat gl.in d.l.nam ad ea.

LEX V.

1 *Officialib principis nõ creditur sine literis,quãdo.s.mittũtur de vna ꝓuincia ad aliam.& officiales debent portare insignia,ex quib.cognoscãtur.*
2 *Officiali iniustè exequenti potest de facto resisti.*
3 *Resistens officiali iniustè exequenti,potest conuocare coniunctos,& amicos,& etiam vicinos,& etiam sine conuocatione possunt conuenire.*
4 *Consuetudine inductum est,vt oppressi exclament,succurrite.*
5 *Officiali principis venienti cum literis est obediendum.*
6 *Mandatum priuati, an possit probari aliter, quàm per literas, vel instrumentum.*
7 *Nuncio priuati,an sit credendum,sine literis.*

PROHIBITVM. Nunciis Principis nõ creditur fine literis,
& ipsis voletib. aliorũ bona capere,qlibet cuius intereſt,põt
de fcõ reſiſtere.h.d.¶Diuide in tres partes,quia primò ponit
vnum dictũ. Scdo dat remediũ ad obſeruatione illius dicti.
Tertiò ponit,qñ officialib.ſit credẽdũ.Scda ibi,vt omni.Ter-
1 tia ibi,tũc enim.Caſus in terminis eſt planus. ¶Nota,ꝙ † of-
ficialib. Principis non creditur fine literis,vt hic,& ſ.de mãd.
prin.l.vnica. ¶Sed qro,cui dẽt iſtas literas oſtendere.tex.hic
in fi.dicit,ꝙ dẽt innoteſcere illis,quorũ intereſt.text.in auth.
de collat.§.eos,collat.nona, declarat melius quàm alibi, qđ
hoc dẽt fieri notũ in curia præſidis prouinciæ.quo facto cre-
ditur illi officiali per totã prouinciam.¶Vnde collige,ꝙ hęc
lex nõ hẽt locũ, niſi qñ officialis mittitur de vna ꝓuincia ad
aliã. Nã in eadẽ ꝓuincia eſt pſumptio, ꝙ officialis ſit notus,
vt d.§.eos. Fateor tñ,qđ dicti officiales dẽnt portare ſigna of
ficialium,ex qb.cognoſcantur,vt nũcij birretum rubeum, &
ſimilia,aliàs poſſit eis reſiſti,vt l.item apud Labeonẽ.§.ſi quis
a virginẽ.ff.de iniuriis,iuncta l.ſi qs ignorãs.ff.loca.a†Item no.
2 ꝙ officiali iniuſtẽ exequẽti licet de facto reſiſtere,vt hic, & l.
deuotũ.j.de meta.qđ dic vt per Cy.in l.j.ſ.vnde vi.& per Gu
3 lielmũ de Cug.ff.de iuſtitia,& iure,l.vt vim.¶†Item no.ꝙ li-
cet reſiſtere etiã his,quorũ intereſt.Puto etiam,ꝙ quo ad re-
ſiſtendum põt ꝓuocare ꝯiunctos,& amicos,& etiã ſine ꝓuo-
catione poſſint ꝯuenire vicini,& amici,vt l.ſi quis in ſeruitu-
te.in fi.ff.de furt.facit quod no.in l.3.§.cũ igitur.ff.de vi,& vi
4 armata.¶† Ad hoc tñ, vt homines citius veniant ad ſuccur-
rendũ oppſſo,eſt de ꝯſuetudine inuetũ,vt oppſſi exclament,
ſuccurrite, ſuccurrite. ex quo vr̃ oẽs audientes ꝯuocare, vt l.
ꝑtor ait.§.ſi quis aduentu. ff.vi bonorũ raptorũ,& hẽs per gl.
5 & Doctores,in d.l.vt vim. ¶†Vltimò not.ꝙ officiali Princi-
6 pis venienti cum literis dẽt obediri.¶†An autem mandatũ,
priuati probari poſſit aliter, quàm per literas, vel inſtrumen-
7 tum,no.Doctores in l.j.ſ.de procuratoribus.¶†Itẽ an nũcio
priuati credendum ſit ſine literis, dixi plenè in l. eum qui.in
b fi.cum l.ſeq.ff.commod.& ibi vide in fine.*b*

a ADD. ¶ Ale.Loca.Adde Bar.in l.j.j.de colla.fund.& vide no.per Bar.in l.
ſi publicanus.de public.& in l.ſi qua.de epiſc.& cler.& in extrauag.ad re
primendum,in verbo,per nuncium,& not.in c.poſt ceſsionem.de prob.&
per Ang.in repetitione l.ſi vacan.de bon.vacan.& in auth. de colla.§.hoc
autem.colla.nona.

b Ale.¶In fi.Not.credi nuncio,ſi portat birretũ ſignatũ.Idẽ Bar.in l.eũ q.§.
fi.ff.com.vbi dicit ſtandũ ꝯſuetudini.vide Sal. in l.ſanctum de re.di.vbi di
cit,ꝙ offendẽs officialẽ ſine ſigno non punitur,vt offendens officialẽ Bar.
in extra.ad reprimend.Et qñ officiali iniuſte exequenti poſsit reſiſti, vide
Inn.in c.ſi qñ.de offi.deleg.& gl.in c.non dẽt.11.q.3.& Anch.in c.ea quę.gl.
in c.non inferenda.20.q.3.Bar.in l.deuotum.de metatis,& in l.oẽs.j.de de
curio.vide gl.in c.reo.24.q.5 Inno.in d.c.cum dilecto.vbi dixit, ꝙ ſi iudex
iniuriat aliquem iuris ordine omiſſo, violẽter & de facto põt ei reſiſti im
pune.gl.in c.ex literis.de offi.deleg.& eſt gl.in.c.paſtoralis.e.tit.quæ vult,
quod iudici exequenti ſñiam nullam,poſsit reſiſti.Fl.in l.addictos.ſ.de e-
piſc.vide & ibi Bal.circa med. Item officiali negligenti põt de facto reſi-
ſti & remoueri,& ibi Ang. in auth.vt litig.iur.in §.ſi qua.Itẽ an executori
iniurioſo?Vide Bal.in l.ab executione.ſ.quo appel.nõ reci.tex.& ibi Bar.
in l.ſed ſi alius.§.belliſsime. qđ vi aut clam. Vide caſum in qb.qs põt ſibi
ius dicere,per Bal.in c.j.§.j.de pace iur.fir.per Bar.in reper.in l.j.in fi.ſ.vn
de vi.Adde Innoc.in c.cum olim.de priui.vbi dixit,qđ etiã merus execu-
tor datus à Papa,vel Imperatore non debet,nec põt officium ſibi iniũctũ
iniuſte exequi,qa ei reſiſti poſſet,ſicut cuiq; alteri exequenti, quia ibi in-
telligitur,niſi tali executori cõmiſſum ſit,qđ etiam violẽter exequeretur.

LEX VI.

1 *Procuratore fiſci cum libera agente ante tempus fiſco actio perimitur,ſi-*
cut priuato.& nu. 3 .hodie induciæ duplicantur.
2 *Agens ante conditionẽ,vel diem incertam,an perdat actionem, remiſſiue.*
3 *Præſcriptio rõne negligẽtiæ ita hẽt locũ cõtra fiſcũ,ſicut contra priuatum.*
4 *Alia tpa ſunt ſtatuta in præſcriptione contra fiſcum,quàm cõtra priuatũ.*
5 *Proponens actionem ſibi non competentem,reiicitur vel lacerando libellũ,*
vel pronunciando.

1 IVSTAS. Duob.modis legitur. Scdm primã lec.h.d.† pro-
curatore fiſci agente ante tps, actio perimitur, ſicut etiam in
quolibet priuato agente.h.d.Gl.hanc lec.clarè explicant.Op.
Inſtit.de excep.§.tẽporales.So.gl.ꝙ hic dicitur,hodie corrigi
tur,qa nõ perimitur actio,ſed duplicantur induciæ,& hoc eſt
de lege Codicis antiqua. Iſta aũt duplicatio fit de tpe qđ ſup-
2 eſt,vt l.aut damnũ.§.quiſquis.ff.de pœ.†Et an hoc locũ hẽat
in eo,qui agit ante ꝯditionẽ,vel diẽ incertã,dic vt in l.non ſo
a lum.§.tale.de lib.leg & l. pecuniam.ff.ſi cer.pe.aQuæro,quo
agente perdit fiſcus actionẽ.Gl.dicit qđ ꝓcuratore agẽte,qa
hẽt liberã.l.j.de offi.proc. Cæſ.qđ eſt verũ, qa hæc pœna non
põt inferri ipſi ꝓcuratori,q non hẽt actionẽ,arg.ſ.de his qui.
vt indig.l.Polla.& de ſacroſ.ec.l.iubernus nullã.niſi hoc factũ
fuiſſet frauduleter per ꝓcuratorẽ,vt l.meminerint.ſ.vnde vi.
3 ¶† Scdo modo legitur in præſcriptione,ſcdm q̃ lect.hoc in-
tendit. Contra fiſcum negligẽtem pſcribitur,ſicut ꝯ priuatũ.
4 h.d. †Aduerte tñ, quia alia empora ſunt ſtatuta in pſcriptio-
ne ꝯ fiſcum quã ꝯ priuatũ,vt l.in oĩb.ff.de diuer.& tẽp.pre
5 ſcrip.¶†Vltimò no.ex tex.in prin.dũ dicit,ꝯcremari,& gl.ex
ponit,id eſt, amitti. qđ nõ eſt neceſſe. Cum .n.quis proponit
actionẽ,ad q̃ admittendus non eſt,duplex eſt modus repellẽ-
di,vnus de facto,ſcilicet lacerãdo libellũ,vel ꝯcremãdo igne,
vel alio mõ ꝓnunciando,vt l.2.in fi.ſ.vñ nemo priu.vñ ꝯcre-
mari,põt propriè ſtare,quaſi dicat,iubeo comburi libellũ.*b*

a ADD. Ale.¶Petat.Qui agit ante ꝯdõnẽ,an ꝑdat actionẽ,ſeu tp̃s duplice
tur.Adde Io. And.& Ant.de Butr.in c.j.de plus peti.qui dicunt, ꝙ totũ tp̃s
duplicabitur,qđ etiam ſequitur Aret.in §.ſi quis agens.Inſti. de actionib.
vide Bar.in d.l.pecuniã.& ibi ſcripſi. Et an ante diem vel ꝯditionẽ ſit nata
actio,vide plene per Bar.in l.ita ſtipulatus.de verb.ob.& aliquid ꝑ eundẽ
in l.Fulcinius.§.ſi in diem.ff.ex qb.cauſ.in poſ.ea.& adde,ꝙ tamẽ põt agi
vt caueatur de debito.text.eſt & gl.vltima no.in l.in omnibus.ff.de iud.&
ibi tenuit quòd tempus duplicabitur ſi agit ante diem,vel conditionem.

b Ale.¶Libellũ.Libellũ ineptũ iudex lacerat,& non admittit.Adde gl.in l.j.
ſ.de offi.aſſeſ.& facit l.ſicut.Adde qđ etiam hoc põt parte tacente, & nõ
opponente,ſm Bal.in l.2.ſ. vt nemo pri. & in l.edita.in lect.Paduana.ſ.de
eden.ꝙ limita,niſi eſſemus in caſib.in quib.non requiritur libellus,quia li
cet ꝓduceretur ineptus teneret,licet poſſet lacerari.Gl.eſt ſing.in l.vinũ.
in fi.gl.magn.ff.ſi certum peta.& Bart.in verſi.ſine figura.in extraua.Ang.
Sed pone ꝙ ꝓcurator meus,cui dedi liberam poteſtatem,egit cõtra meũ
debitorem ante tp̃s,nunquid duplicãtur induciæ?Iſta lex facit, qđ nõ,qa
non videor mandare,vt delinquat,vt l.ſi ꝓcurator.§.Cælſus.ff.de cond.in
deb.& l.pater.de priui.cred.facit in auth.de trien.& ſemiſ.§.illud.

LEX VII.

1 *Facultas defendendi nemini eſt deneganda.*
2 *Statutum quod non liceat alicui ſe defendere,non valet.*
3 *Defenſio de facto poteſt prohiberi,quando offenſa eſt licita.*
4 *Lite pendente non debet poſſeſſor inquietari,nec bona eius deſcribi.*
5 *Poſſeſſio dẽt remanere apud reũ conuentũ,& ſic non põt fieri de ea ſeque-*
6 *Fiſcus qua actione agit quando bona in fiſcum deferuntur.* *(ſtratio.*
7 *Fiſcus pro bonis,quæ in eum deferuntur,agit coram præſide.*
8 *Cognitio ſuper bonis delatis in fiſcum,an ſit ordinaria,remiſſiuẽ.*
9 *Sententia generalis fertur in iudiciis vniuerſalibus.*
10 *Fiſcus poteſt cogere notarios ad exhibendum inſtrumenta,pertinentia ad*
aliquem,cuius bona in fiſcum ſunt delata.
11 *Fiſcum fraudans punitur in duplum.* *(ſita de bonis fiſci,vel eccleſiæ.*
12 *Quæſita per officiales fiſci,vel per prælatũ eccleſiæ,an præſumantur quæ-*

DEFENSIONIS FACVLTAS. Aliàs incipit, facultas. Iſta
eſt no.lex,& breuiter hoc intendit. Contra fiſcum licet cuili-
bet ſe defendere,& ante ſententiam bona non auferunr, poſt
ſententiam ſolicitè inueſtigabuntur. quod etiam in officiali-
a bus locum habet.h.d.aEt primò ponit vnum dictum.Secun-
dò rationem dicti.Tertiò ex his ponit vnam conclu.Quartò
effectum illius conclu. Quintò circa prædicta mouet vnum
dubium & determinat. Secunda ibi, cum facultates. Tertia
1 ibi,vbi ergo.Quarta ibi,vt cũ.Quinta ibi,ſanè.†Not.ex prin.
b ꝙ facultas defendendi nemini eſt deneganda.b † Per hoc di-
2 co, ꝙ ſtatutum, ꝙ dicit,ꝙ non liceat alicui ſe defendere,non
valet,quia defenſio eſt de iure naturali,vt l.vt vim. ff.de iuſti.
& iur. l. pactum, in gl. mag. ff. de pact.& eſt hodie expreſſum
de re iudi. c.paſtoralis. in cle.ꝙ intelligitur in defenſione ſuæ
propriæ perſonæ,& ſic qñ eſt neceſſaria defenſio, voluntaria
non poteſt prohiberi per legem,vt no.per Inn..ext.de excep.
c c.cum inter.plenè dixi.ff.ſol.mat.l.cum mulier.c†& hoc ve-
3 rum in defenſione iuris:defenſio vero de facto põt prohibe-
ri à lege, qñ offenſa eſt licita , vt ſ. quan.li. vni.ſine iu.ſe vin.
4 l.j.& ij.facit ſ.eo.l.prohibitum.in princ. ¶†Venio ad ſecun-
dam partem,ex qua habeo,quòd lite penden.non debet poſ
ſeſſor inquietari, nec bona eius deſcribi. Sed contrà ff.de re-
quirend. re. l. fi. Sol.Ibi reus aufugerat,& erat contumax,hic
non.Opp. ff. de vent. in poſſ.mit.l.j.§. penult. Solu.Quædam
eſt deſcriptio, quæ idem eſt , quod incorporatio in patrimo-
nio

a ADD. ¶Alex.Mulier Bal.in conſ.in Chriſti noĩe amen,petito tutore à ma
tre,alleg.iſtum text.ꝙ licet ſit remiſſum inuentarium tutori,tamen dẽt ꝑ
deſcriptionem bonorum fieri,ne bona barattentur.quod tene menti.

b Al.¶Denegãda.Hoc eſt verũ in naturali defenſione,ſecus in ciuil.Bal.in l.
vt vim.ff.de iuſt.& iu.& ſcias ꝙ licet ſtatutũ dicat,ꝙ tali ñ fiat ius,ñ tñ vr̃
denegata defenſio.Bal.in l.j.circa fi.ff.de hr̃.inſt.Ale.Statutũ ꝓhibẽs defen
ſionẽ nõ tenet,de quo per Bal.in l.oẽs.ſ. ſi ꝯ ius vel vti.pu.& adde Bar. q.
vnũ videtur voluiſſe in l.cum mulier.ſo.ma.& aliud in l.vt vim.ff.de iu.&
iur.in verſi.itẽ ad hanc ſol.vide per Bal. in l.3.§. ſi is ꝓ quo,ꝙ quiſque iur.
& per Dominic. in c.non ſolum.de appel.in 6.vbi dicitur ꝙ defenſio indu
cta de iure ciui.tolli poteſt,inducta de iure nat.non.de quo in c.inter qua
tuor,de maio.& obe. & Bar. in extra.q. ſint rebelles.in verb.mille librarũ.

c L.cum mulier. Et ibi vide Bal. & do.Ale.omnino in d.l.vt vim.& adde ad
materiam quæ habentur per Fel.in c. dilecti filij. de exc.in c.ex parte.el 2.
de offic.& po.iu.dele.in verſ.j.videndum,& quòd ibi dixi in apoſtil.

nio fisci,vt depingere arma fiscalia in domib.& pos.aliorũ,&
istud prohibetur hic lite pẽdẽ.ita intelligit gl.hic dũ allegat s̃.
vt ne.priua.l.2.cũ si.quædã est descriptio.i.scriptura,q̃ fit à ta-
bellione,vt res nõ perdantur,vel ne subtrahãtur,& ista p̃t fie
ri lite pendẽte,vt lege ꝯria,vt ĩ.de bon.vac.l.fi.licet sequestra
a tio fieri non possit,qđ est notãdũ.[a] quærit gl. super quo erit
controuersia.dic,vt in gl.q̃ tãgam in seq.ver.¶ Venio ad ter-
5 tiam partẽ,ex qua no.†ꝙ possessio dẽt remanere apud reum
conuentum,& sic nõ p̃t fieri sequestratio,vt s̃.proximè dixi.
6 ¶† Quæro,qua actiõe fiscus petet ista bona.vr̃,ꝙ rei ven.qa
tex.hic dicit,vendicãte.Br̃ dic.qñq; bona deferunt̃ ĩ fiscũ,tãq̃
hr̃ditaria alicuius mortui, & tũc agit fiscus petitione heredi-
tatis.s̃.de his qb.vt indi.l. 1.& ibi no.in gl.& ff.ad Sylla.l.ĩ co-
gnitione.de pe.hæ.l.item veniunt.§.pridie.& no.in l.p̃donis.
e.ti.qñq; deferuntur bona in fiscum non vt hr̃ditas,sed vt bo
na alicuius priuati delinquentis, & tunc p̃t agere rei vendica
tione,vt hic,& l.imperator.ff.eo.vel ꝯdictione ex lege ista,ex
qua bona ĩ fiscum dẽnt deuenire,ar.l.j. ff.de ꝯdi.ex lege.facit
7 l.1.ff.e.ti.¶† Quæro, corã quo agitabit̃ ista qõ. dicit gl.corã
8 p̃side,vt l.fi.ĩ.đ bo.vac.ꝙ intellige,vt ibi dicã.¶† quero vtrũ
ista cognitio fiet ordinariè,vel summatim.text.hic innuit qđ
ordinariè,qñ dicit,cognitio vẽtiletur, &c.cõtrà vr̃ ĩ.ti.j.l.pe.
9 & ibi dicã ¶† venio ad quartã partẽ,& no.hic tex.ad illã pra
cticam,q̃ tangit gl.in l. 1.ff.de eden.in pr.gl.mag. videlicet, ꝙ
in iudiciis vl̃ib.sñia fertur vl̃r, & tpe executionis inquirit̃ par
10 ticul̃r de bonis.¶†Scđò no.ꝓut gl.exponit ꝯdõnales.i.nota
rios,quod qñ bona alicuius publicantur, p̃t fiscus mittere ꝓ
oĩb.notariis, qui hñt instr̃a ad illum,vel illa bona pertinẽtia,
b & eos cogere,vt sibi exhibeãt.[b] †Tertiò no.ꝙ q facit fraudẽ
11 fisco punitur in duplum.ꝙ dic vt l.proxima.venio ad vltimã
partem,quæ legitur duob.mod.primò,ꝙ officialis fisci com-
12 prehẽdat̃ hac ꝯstõe,& ista est bona lec.†scđò,ꝙ officiales fi-
sci ñ ꝯprehẽdãtur hac ꝯstõe,& sic,ꝙ eis nõ est data defensio-
nis facultas,qua quicquid officiales quæsierunt,quæsisse præ
sumantur de bonis domini,seu fisci,vt gl.tangit.quod si verũ
esset,valde notandum esset,mihi autem non videtur verum,
per l.si defunctus.arbit.tut.e.tit.l.3.§.multa,vbi non præsumi
tur de bonis fisci,nisi hoc liquidò probatur.in prelato autem
ecclesiæ dic,vt in auth.licentiam.s̃.de episc.& cle. vt ibi dixi.
c & per Inn.in c.cum in officiis.de testib.[c]

¶Concordia.

¶Pro concord.aduerte, officialis,seu thesaurarius, qñ aliqđ acq̃rit,an intelligatur acq̃rere de bonis suis, an de bonis eius cuius officium gerit.& Bar.reprehendẽdo gl.hic in l.defensionis facultas.tenuit,qđ p̃sumat̃ acq̃rere de suis, sed ꝯrius allegatur in tract.de duo.fra.in illo mẽbro dist.suæ vbi non inducitur præsumptio delicti.Sol.potest accommodari sec.Bal.c.1.de controuer.inter do.& va.in vsi.feu. quem alle.d. Ale.in addit.ad Bar.sc.ꝙ prima opi.loquatur post redditionem rõis. secunda verò opi.ante redditionem rationis:sed Bar.propriè non loquitur in thesaurario fisci in d.tract. licet possit cõprehendi sub verbis suis generalib. & ideo de directo non posset argui contrarius.adde Bald.in l.si defunctus. s̃.arbi. tut.in l.3. de dona.inter vir.& vx.in l. quisquis.C.si cer.pet.

a ADD.¶Ale.Notan.vbi est ꝓhibita sequestratio permittitur tñ bonorũ descriptio, de quo per Bar.l.fi.de req.reis,& in l.1.de proh.seq.pec.& ibi vide Bal.qui hoc limitat in fi.& Ant.de Bu.ca.2.de sequest.pos.& per Bald.l. Imperatores,de app.& in l.fideiussor.§.fi.qui satis. cogan.vide tñ Bal. d.l. 1.vbi đt,ꝙ iudex dẽt esse multũ discretus,& an possint capsæ,& ostia domus ex iusta causa sigillari,vt postea eorum, quæ ibi sunt, possit descriptio fieri,vide Ang.l.j.s̃.ne liceat sine iud.aut.singna imprimere,ibi đt ꝙ ratione suspicionis,vel alterius iustæ causæ potest iudex concedere sigillationem capsarum,& ostiorum,& hoc cũ authoritate iudicis,alias posset agi iniuriarum,vt l.si iniuriæ,ff.de iniuriis.

b Ale.¶Exhibeant.adde ad hoc Bar.l.Arist.de iure deliberan.

c Ale. ¶Testib.officialis,vel thesaurarius q̃cquid acq̃rit,p̃sumitur de bonis fiscalibus,vide Bal.c.1.de ꝯtrouersia inter do. & vas. & adde,ꝙ cũ ista gl. transit Bal.ibi,& d.l.si defunctus.arb.tu.& l.3.de don.inter vir. & vx.& in l.quisquis,s̃.si cer.pe.& in l.cum oportet.s̃.de bo.quæ lib.& in auth.licentiam.de epis.& cle.& l.1.s̃.de hær.vel actio.vend.đt tamen Bal.d.c.1.quod ista gl.procedit antequàm officialis reddat rationem administrationis,secus si post,quia procederet dictum Bar.& vide Bal.d.auth.licentiam.& ibi Bar.ĩ suo tractatu de duob.fratrib.in ver.4.quæro,q̃d si dubitatur, &c. Et de prælato,vide Io.And.& alios in c.vnusquisque,de pecul.cler.& viđ Bal.l.1.de hær.vel actio.ven.& per Inn.& d.Cardinalem. in c.cum in officiis,de testib.& quãdo est dubium inter prælatum,ecclesiæ,& ecclesiam, de quib.bonis videatur facta acquisitio,dic ꝙ fit diuisio inter hæredes p̃lati,& ipsam ecclesiam, Casus est iuncta gl.quam approbat ibi Arch.12.q. 3.c.si sacerdotes, & Ro.in litera b.no.82.vbi đt ita se consuluisse. ¶Verum quæsita per officialẽ fisci p̃latum,præsumãt̃ q̃sita de bonis fisci,vel de bonis ecclesiæ,istam tñ gl.vr̃ sequi Bal.l.si vt proponis,s̃.de don. inter vir.& vx.in officiali publico,secus in priuato.&vide quod dixi post Bar.l.1.ff.de bo.dam.sed ista gl.no.per Bal.d.l.si defunctis,s̃.arb.tut.& non est alibi ista gl.sec.Bal.l.cum oportet.in pr.de bo.quæ libe.&ibi plene de hac materia. Ad quod vide quæ allegat Bal.l.1.s̃.de hær. vel act. vend. & in l.si quis.s̃.si cer.pe.eundem in c.1.in tit.de conten.inter do. & fide.in vsibus feu. & de Com.ostillatorem meum in l.diuus,ff.de bo.dam.

LEX VIII.

1 *Recipiens in fraudem fisci promissiones, vel venditiones fictitias punitur in quadruplum.*

2 *Officiales plures si commiserunt fraudem, omnes tenentur ad quadruplum, non tamen insolidum.*

1 QVI IN CONTRACTIBVS. †Qui in fraudem fisci super
reb.fisco incorporatis ꝯhit, punitur in quadruplum.h.d. Op.
s̃.l.proxima,vbi tenetur in duplum.Sol.ibi fuit cõmissa fraus
in acquirendis,hic in iam acquisitis. quod tene menti ꝓ istis,
q recipiunt in fraudem fisci promissiones,& venditionẽ ficti
tiam,vt teneantur in duplum,vt hic,& l.aufertur.§.1. ff.eod.
2 ¶† Quero,qd si multi officiales[a] fuerunt,qui istam fraudem
a commiserunt?Dicit gl. quod ad vnum quadruplum tenean-
tur oẽs, vt d.l.aufertur.§.fi.ff. e.quod no.quia licet in delictis
alias quilibet insolidum teneatur, tamen in officialib. est se-
cus,vt l.si multi.ff.de pub.quod dic plenius,vt ibi dixi.

a ADD.¶Ale.Officiales.¶In officialib.delinquentib.solutio vnius alios liberat.hoc etiam voluit Bart.l.si in rixa.ff.de sicariis,& Aug.& Moderni l. si familia.de iuris.om.iud.

LEX IX.

1 *Consuetudo antiqua in electione officialium est seruanda.*

2 *Conducens iudicem debet illum conducere, & reconducere sumptib. suis.*

SVPER CREANDIS. Forma & lex data,& cõsuetudo anti-
qua in electione officialium,est seruanda.h.d.ad euidentiam
præmitte,ꝙ procurator rei priuatæ.s.Cæsaris, fecerat vnã suã
legem,disponentem qualiter susceptores eligerẽtur.impera-
tor hic mandat illam dispositionem,& antiquam cõsuetudi-
1 nem obseruari.†no.in electione officialium seruandam anti
quam consuetudinem.quod dic.vt l.nõ tantum.§.fi.ff.de de-
2 curio.¶† Secundò not.ꝙ in famulis,& sumptu familiæ, ser-
uanda est consuetudo. & ideo si aliquis conducit vnum iudi-
a cem,[a] debet intelligi sumptib. conducentis in eundo, & re-
deundo, & in stando , quia sic est consuetudo. facit l. domini
prædiorum.ĩ.de agri.& cen.& l.excepto.ĩ.loca.

a ADD.¶Ale.Iudicem.Vide quod not.Bal.l.1.ad fi.s̃.de neg. gest.dum alle.l. idemque.§.idem Labeo ff.manda.licet in contrarium faciat l.suo victu,de ope.lib.alleg.per eum.Ale.conducens vnũ vicarium,videtur in dubio cõducere suis sumptib.in eundo, redeũdo,& stãdo.Adde ꝙ no.in l.1.§.si palmarij,de variis,& extraor.cog.adde ét qđ si finito officio vicariatus nollet domum redire,sed alio ire,potestas teneretur dare æstimationẽ expẽsæ,dummõ ñ longius vadat.Vide bar.l.2.ĩ.de priui.d.Aug.lib.12. vide late no.p Ang.l.obseruare.§.proficisci,in additionib.de of.procon.& le. Item adde circa hoc,ꝙ si ex pacto potestas tenetur ꝯducere vicarium,vt s̃.suis impensis,non tenetur tamen si in itinere fuerit derobatus,sec.bald.l.nihil mali.ꝙ est l.contumacia,ff.de rei vend.in lec.Flor.& facit l.si vehenda.ĩ §. idem iuris ad l.Rho.de Iac.vbi casus,& vide Ro.l.quicquid,si cer.pe.Circa primum dictum bar.adde quæ per bal.l.1.s̃.de sufffagio. vbi dixit quod ille,qui conduxit aduocatũ, debet illum ducere extra prouinciam equestrem suis expensis.Et adde quod no.in l.legatis,de ali.& cib.leg.& bar.l. 2.§.defendi,ex quib.cau.in pos.ea.vbi ponit de nuncio, qui mittitur ad citandum absentem. Sed an potestas teneatur ad medicinas pro suis officialib.infirmis,vide bal.l.quod in vxorem,in fi.s̃.de neg.gest.tenentem quod tenetur ad modicas,non ad magnas,post Iac.but.& Cy.ibi,& not.bar.d.l. legati. ¶Sed quid si potestas conducit officialem non facta mentione de salario.Dic quod tenetur secundum quod est consuetũ in tali officio sec. bart.l.excepto.s̃.locati.facit l.prius.§.placuit,de aqua plu.arc.& Io.And. c.fi. de consuetudi.lib.6.& bal.l.Gallus,de lib.& posth.& no.bar.l.1.§.sed & Comites,de variis,& extraord.cogni.

LEX X.

1 *Bona illius, qui se occidit, si deprehensus fuit in crimine, vel accusatus, auferuntur ab hæredibus, & fisco applicantur.*

2 *Delinquẽs, qui accusatus, vel deprehensus est in crimine, si se occidit habetur pro confesso, & conuicto.*

3 *Iura antiqua in illo qui se occidit corriguntur per auth. bona damnatorum supra, de bon. damnat.*

REORVM PATRIMONIA. legitur hæc lex trib.mod.secũdum primum breuiter hoc intendit.Bona delinquentis mortui non pertinẽt ad fiscũ,nisi viuẽs fuerit condemnatus. h.d. Hæc lect.procedit quantum ad pœnam criminalem inferendam.sed si ageretur ciuiliter,qualiter ꝯ hæredem transeat pœna,dic vt s̃.ne ex delic.defun. l. 1.& quando criminaliter, dixi plenissimè in l.ex iudiciorum.ff.de accusa.&plenè dixi in l. 1. ff.de priua.deli.item secundum hanc lect.dicit gl.ꝙ reus anteq̃ condemnetur potest liberè administrare, quod plenè examinaui in l.post contractum.ff.de don. sed secundum 2 lect. breuiter hoc intendit. Vbi crimen non extinguitur morte, bona non auferuntur hered.nisi de crimine condemnatione secuta.h.d. Et secundum hoc expone text.ibi, post publicam

accusa

accusationem, s. productam contra eos, qui se dicebāt hæredes defuncti, & istum casum no. forma autem sententiæ in casu legis nostræ ponitur insti. de hære. quæ ab intest. §. per contrarium. in gl. & tangitur in l. qui à latronib. §. 1. ff. de testa. &
1 ibi dixi de hoc. secundum tertiam lec. h. d. †Bona eius, q metu criminis se occidit, non auferuntur hæredib. nisi accusatio
2 ne proposita, & condemnatione secuta. †Istam lec. intellige, quando ante mortē de crimine non erat accusatus, vel in eo deprehensus, tunc. n. se occidendo, hr̄ pro confes. & condemnato de crimine. Nec esset opus noua accusatione, & condēnatione, vt l. 2. in prin. & l. fi. in princ. ff. de bo. eo. qui ante sen. mor. sibi consci. facit §. qui test. fa. pos. l. 2. Quæro nūquid hoc hodie sit immutatum per auth. bona damnatorum? gl. hic di
3 cit multum no. q sic. vide eam & signa. †no. q vbi quis se occidit, iura vetera corriguntur, & habet locum auth. bona dā-
a natorum, a §. de bo. dān. quod tenent doc. in d. auth. ego exa-
b minaui ista iura in l. fi. ff. de bo. eo. qui mor. sibi consci. b

a ADD. ¶Bona damnatorū. ad quod vide Ang. Sal. & Bal. d. l. 2. alle. in tex. C. q testa. fac. pos. i ver. item scias. vsque ad fi. l. & omnino vide ibi etiam Ale. cum aliis concord. ibi per eum signa. in addi. Ang. in auth. de incest. nup. in prin. Bal. omnino in tit. de parte. in fi. ver. quæro ergo de intellect.

b Ale. Cōsc. adde Bar. l. 1. de bo. dam. & Bal. l. 2. §. qui test. face. pos. quod nota. Bar. post. gl. in l. is qui. §. 1. ff. de test.

¶De conueniendis fisci debitoribus. Rub.

LEX I.

1 *Fideiussor officialium non conuenitur, nisi principali excusso, etiam si de bonis officialis emerit.*
2 *Indemnitatem promittens, etiam si renūciauerit beneficio de fideiussorib. non potest conueniri ante principalem.*
3 *Possessor bonorum principalis non potest conueniri ex tacita hypotheca, ni si principali excusso.*
4 *Debitor debitoris fisci non potest conueniri à fisco, nisi principali excusso.*
5 *Lex ista. an contineat ius commune, vel singulare.*

NON INIVSTA. legitur tribus mod. secundum 1. lec. h. d.
1 †Fideiussor officialium non potest conueniri, nisi principali
a excusso, a etiam si de bonis principalis aliqua bona emerit. h. d. Op. §. de fideiusso. l. iure nr̄o. Sol. spāle est in fideiussorib. officialium secundū ista tpa, licet hodie sit ius cōe, per auth. de fideius. quod quār intelligatur videbitis in l. 1. j. de decu. mihi tamen vr̄, q quātum ad casum huius l. nulla sit specialitas. Nam hic fideiussit promittendo indemnitatem, non autem simpliciter. meritò verba fideiussionis inducūt, vt prius principalis debeat conueniri, vt videatur in quo fiscus sit damnificatus, vt ff. de fideius. si stipulat⁹. §. j. in fi. facit l. fi. ff. cer. pe. facit l. 2. si mater indem. promi. & l. tutor. ff. ad velle. quod tenementi. Qualiter autem, & ad quid possit conueniri, qui indēnitatem promisit, habes gl. in l. 2. §. de sen. quæ sine cer. quāti.
2 profer. †Ex his apparet, quod qui promisit indemnitatem, etiam si renunciauerit beneficio de fideiussoribus, non potest
b conueniri ante principalem. b Hoc enim inducit hoc casu na
c tura obligationis magis quā beneficium fideiussionis. c †sed
3 secundum secundam lec. breuiter hoc intendit. ex tacita hypothecaria non potest conueniri possessor, nisi principali discusso. h. d. ista lec. probatur in l. Moschis. ff. de iu. fis. hodie est ius commune, vt in auth. hoc si debitor. §. de pig. † Secūdum
4 tertiam lec. h. d. Debitor debitoris non potest conueniri à fisco, nisi principali discusso. h. d. text exponit ibi, indēnitate promissa, i. ab eo, qui fideiussit pro officiali secundum primā lec. vel ab ipsomet officiali secundum secundam, & tertiam lect. differentiam autem in conueniendo debitorem debitoris inter fiscum, & priuatum, gl. tangit hic, & melius in l. 1. §. quando fiscus, vel pri. †Quæro, vtrum hæc lex contineat ius com-
5 mune, vel singulare. gl. tangit, & variat. Dic breuiter, secundū primam lec. continet ius singulare habito respectu ad ista tēpora, idem secundum vltimam, sed secundum mediam continet ius commune. Bart.

a ADD. ¶Excusso. Vide d. Ale. etiam in l. prior. §. magistratu, ff. de adm. re. ad ciui. perti.

b ¶Alium principalem. adde istum in l. quæro. ff. loca. eundem, & Alex. l. si q s vxori, §. si fugitiuum, ff. de fur. & Bal. l. j. §. de cond. ob tur. cau. & dixi hic in apost. ad Iac. Rebuf. nu. 1. ver. principalem.

c Ale. ¶Fideius. hoc idem d̄t Ang. l. si cer. pe. in eo qui promittit quāto minus à principali consequi potest, & est ratio, quia promittens non tenetur, nisi appareat quantum à principali cōsequi possit, per l. decem. de ver. ob. & signaui in l. pater dotem, de do. præl. hæc etiam voluit Bart. l. fi. in pr. ff. si cer. pe. pro hoc facit l. decem, cum ibi no. de ver. ob. sed idem Bar. l. quæro, ff. loca. d̄t, q promittens indemnitatem creditori, tenetur quemadmodum fideiussor, Bal. l. si pater. §. mand. in ver. 12. quæro, quid operatur promissio conseruationis, concor. opi. de quo vide etiam per Ang. l. si quis ab alio, §. si quis, de re iud. Ale. ex his habes, q promittens indemnitate, etiam si renunciet beneficio de fideiussorib. potest petere prius excuti principalem, ad hoc vide Bar. l. quæro. ff. lo. & eundem i l. vnde quæritur. per illum tex. ff. commo. & l. 3. in princ. ff. de duo. re. vide Bal. l. si pro ea. §. mā. & Bar. l. pater. de do. præl. & in dictis locis vr̄ variare aliqualiter, & sibi esse cōtrarius, quare pro concor. vide Bal. l. si pro ea, in ver. 12. quæro, quid operatur promissio conseruationis indem. & dominum Aret. l. si quis ab alio. de re iud. in §. 1. de quo etiam per Bal. l. si heres. in ver. ego modo quæro, §. de his quæ in fraud. cred. & in l. 1. §. de sen. quæ sine cer. quant. Sed quid in debito re, qui promisit fideiussorem indemnem seruare, vide Bar. d. l. si pater, & q habetur in c. 2. de fideiusso. quid autem operetur promissio indemnitatis, dic q facit valere actum alias inualidum, exemplum in muliere, quæ non potest fideiubere, vt in toto tit. ad Velle. ff. & C. nā si promittatur ipsi mulieri de indemnitate, valet fideiussio, vt est tex. not. l. si pro aliquo, ff. ad Vel le. q tñ intelligitur si quātitas debita fuisset mulieri data, vt l. si mulieri derim, ff. e. ti. non autē si pignus, q a posset vti Velleiano, vt l. q dam voluit. e. ti. adde q ista indēnitas operatur, etiam limita, quòd voluit Bar. l. si pro reo. §. fi. de fideiussori. & de ista indemnitate vide etiam Bal. in rub. quæ in frau. cre. & in rub. C. de ver. sig. & Bar. l. si stip. de verb. ob. & quando possit conueniri, vide text. & Bal. l. nam tibi, §. de euict. & adde, q instrumentum conseruationis indemnitatis factum inter obligatos non præiudicat tertio, sec. Bal. l. eum qui mutuam, C. si cer. pe. per illum tex.

LEX II.

1 *Instrumentum licet non probet contra fiscum ex eo, quod non fuit subscriptum per notarium deputatum, probat tamen contra officialem.*

FISCO. hæc est not. l. & h. d. cautio, quæ non probat contra fiscum, sed contra officiales, facit vt officiales primò conue-
1 niantur, h. d. † No. q licet instrumentum non probet contra fiscum; puta quia non subscripsit notarius ad hoc deputatus, probat tamen contra officialem. signa hanc l. secundum hæc tempora thesaurarij non poterant facere aliquam executionem sine subscriptione notarij: vnde licet thesaurarius se subscripsit, non liberor à fisco, sed subscriptio thesaurarij est tan-
a tæ virtutis, quod prius debet cōueniri thesaurarius, quā ego. a

a ADD. ¶Ale. Quām ego. per hanc l. d̄t Bal. l. Imperator, ff. de stat. hom. qđ nō creditur libris massarij communis, nisi habeat subscriptionē notarij. facit etiam q leg. & no. in l. 1. j. de apo. pub. & vide Bar. l. quædam, §. nummularios, ff. de eden. Ang. Item no. pro regula, s. quod licet securitas facta ab officiali propter defectum alicuius solennitatis, non liberet debitorem, tamen operatur q officialis primo conueniatur, qualiter aūt istæ cautiones debeant fieri de iure communi, ponit hic gl. no. quod si actor cōis fuit cōfessus habuisse à me quod communi debebam, qđ postea occasione illius fiscus non posset me conuenire, nisi eo existente non soluendo, pro quo l. fi. §. si quis professus, ff. de pub. & vect. & l. in contractib. §. illo. de non nu. pec. & non ob. l. præses, §. de transactio. & dixi in d. §. illo.

LEX III.

1 *Collega, quando conueniatur pro alio collega, quando tempore depositi officij non est soluendo.*
2 *Quod tempus inspiciatur vt is, qui soluendo non sit ad hoc, vt fideiussor cōueniatur principali non excusso quòd in priuato tempus litis contestatę.*
3 *Si agitur contra vnum ex pluribus officialibus, quando agatur prius contra nominatorem, vt collegam, remissiue.*

QVONIAM. si diuisa est administratio à iudice, vel ab eius officialib. primò conuenitur gerens, fideiussores, & nomina-
1 tores ipsius, quàm perueniatur ad collegam. h. d. † Opp. ff. ad
a municipales. l. Imperator. j. de peric. nomina. l. j. a Sol. intelligo hoc, q quis conuenitur pro collega, qui est repertus non soluendo tempore depositi officij, & sic concor. cum contra-
2 riis, ita dicit gl. † Op. q inspicitur tempus litis ɔtest. an fit soluendo, vt l. inter. §. 1. ff. de fideiuf. Sol. illud in fideiussore priuati, secus in fideiussore officialis, quod dic vt dixi in l. contra
3 ria, & plenè per doc. in l. ex persona. §. de proba. ¶† Op. quod prius deueniatur ad collegam, quàm ad nominationem. vt l. aduersus. §. de magist. conue. Huius timore gl. hic distinguit plenè, quàm no. & melius in l. imperator. ff. ad muni. in administratoribus priuatis, dic vt l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tute. & ra. dist. & de mag. conue. l. aduersus. & l. j. §. de transac. & ibi gl. & doct.

a ADD. ¶Ale. L. j. No. istum tex. ad limitationem c. studuisti. de procu. q licet dicatur, q per speciale mandatum derogatur generali, tamen fallit in procuratore ciuitatis, vt hic, & ita allegat Bal. l. 2. quando fiscus, vel priuatus, & Roma. in suis singularibus in litera P. no. 26.

LEX IIII.

1 *Debitores fisci summatim exiguntur, quandoque autem non, sed ordinarie. & nu. 3.*
2 *Priuatus etiam debitor fisci, quòd non potest impetrare, vt debitores sui summatim exigantur.*

HI QVI. debitores fisci exiguntur summatim, nec p̄nt impetrare, vt eodem modo debitores sui exigantur, sed eorum ex
1 actio in ordinario iudicio repetenti reseruatur. h. d. † No. qđ debitores fisci exiguntur summatim, quod patet ex text. qui dicit

dicit sine frustratione.a ¶†Secundò no. ꝙ nõ potest qs impe
2 trare, vt eodem modo exigatur debitor suus à fisco. ¶Tertiò
no. ꝙ licet quis summarie, & de plano exigatur à fisco, nõ ta-
3 men summariè potest ipse de facto exigere alios. †Ad primũ
op. & videtur, ꝙ fiscus debeat eligere ordinariè, vt l. facultas.
s. titu. j. Sol. quidã sunt debitores fisci iam redacti in numero
debitorũ, puta ex aliquo contractu, vel ob tributa, vel simi.
& isti cõueniuntur summatim, vt hic, & j. de exacto. trib. l. 2.
& l. sacrilegij. in fin. ad l. Iul. pec. & in auth. vt iu. sine quoq.
suff. §. oportet. coll. 2. & ibi tex. assignat rationẽ. Quidam nõ
sunt redacti in numero debitorum: Sed an sint debitores, vel
non, dubitatur, & contra istos dẽt fiscus agere ordinario iu-
dicio, vt d. l. facultas. & qđ ibi dixi circa tertiam particulam.

a ADD. ¶Ale. Frustratione. Vide Bal. in l. 2. in prin. s. quando fiscus, vel priua. & in l. j. de cond. ex lege. In ea. l. in j. no. Not. istam dictioné, omissa frustratione, qa denotat causam summariã. adde ꝙ idem in dictione, protinus, vt in l. 2. & ibi omnino vide Bal. supra, vt lit. pen. Et idé est in dictione, statim, vt l. rem quæ. & ibi vide Bar. ff. de iure fisci. qui ponit vnum pulchrũ dictum, cum quo transit Salyc. in l. si quis post. supra de bonis proscrip. & Pau. de Cast. in l. si marito publico iudicio, solu. matr. licet Roma. conetur impugnare illud dictum in l. j. §. j. ff. de ver. ob. Sed ad tollendas eius obiectiones habeas recursum ad distinctionem quam ponit hic Bar. & idem in dictione illicò, vt est tex. & ibi Bar. in l. pen. supra depositi, vbi idem dicit in dictione, quam citius. & per Bar. in l. j. circa medium. ff. iu. sol. & ibi dicit idem in dictione, incontinenti, quæ omnia nota pro rescriptis impetrandis requirentibus causam summariam expediri.

LEX V.

1 *Scriptura priuata, ꝙ nõ faciat fidẽ ꝓ scribẽte, vel eius herede, ẽt si ẽ fiscus.*

1 INTER. †Scriptura propria non facit fidẽ pro scribente, vel
eius herede, etiam si fiscus sibi successerit. h. d. Similẽ legem
habes s. de proba. l. exemplo. Vnde si fiscus occupans rem ali
cuius inuenit chartas manu eius, cuius sunt bona, scriptas, ꝙ
aliquis erat suus debitor, certè fiscus non potest ex illis char-
a tis aliquem conuenire. a

a ADDIT. ¶Conuenire. Adde Bal. in l. bonæ fidei. s. de reb. cred. vbi dixit, ꝙ scriptura priuata mortui non probat, nec aliquam fidem facit, etiam si succedat fiscus vel ecclesia. Ale. Et no. tex. iniquum, &c. simile habes in l. exemplo. de proba. quæro, quid si in illo breui contineatur sibi fuisse solutum, nunquid faciat fidem contra se. Gl. determinat, quod sic. dixi plene. in l. nuda. ff. de dona. & in l. contractus. s. de fide instru. In eadem l. in fi. adde Sal. & Roma. ibi in l. admonẽdi. de iureiur. Bar. & Ang. in l. quædam. §. nummular. ff. de edend. & vide no. per Bar. in l. admonendi.

¶De fide instru. & iur. hastæ fiscalis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Negatiua, quòd probari possit per obliquum.*
2 *Solennitas, subhastationis, quod non probatur interuenisse, licet in instrumento nunciatiuè dicatur quod facta fuerit.*
3 *Solennitas extrinseca non præsumitur.*
4 *Titulus quando habetur pro nõ titulo, nõ excusat à fructibus percipiendis.*
5 *Procurator fisci habet ius vendendi res fiscales speciali mandato interueniente. res autem debitoris fisci absque aliquo mandato vendit.*
6 *Procurator fisci vendens res fisci, non potest habere fidem de pretio.*
Habere fidem de pretio, qualiter quis dicatur.
7 *Vẽditiones rei fiscali, vel eius debitoris, vt valeãt, quæ interuenire debeãt.*
8 *Mala fides præsumitur interuenisse, quando solennitas fuit omissa, & ordo debitus non fuit seruatus.*

QVOD IN LIBELLVM. Si probatꝰ, ꝙ in venditione rei de-
bitoris fisci debita solẽnitas non seruetur, restituitur res cum
a fructibus perceptis, & percipiendis. h. d. a Op. innuitur hic, ꝙ
b qs debet probare negatiuam. b ꝯ de l. actor. s. de proba. Prætere-
ea, qui solẽnitatẽ dicit, debet eam probare, vt l. quecunq;. §.
fi. ff. de pub. nõ qui eam negat. Sol. gl. dicit, ꝙ hic probatur eo
ipso ꝙ contrariũ non probatꝰ. Istud est facere violentiam lite
1 ræ, qa tunc non probaret ipse, sed ius præsumeret. †Vnde alij
dicunt, ꝙ hic erat scriptura, quæ dicebat solennitatẽ interue-
nisse, cui est stãdum, donec ꝓbetur contrariũ, quod põt pro-
bari ꝑ obliquum, vt l. optimã. s. de contrah. & com. stipu. ista
opin. cõiter tenetur, quã intelligo. qđ hic erat scriptura, quæ
hoc continebat dispositiuè, quomodo tali die, loco, & testib.
fuit facta subhastatio, & quomodo procurator fisci interue-
nit, & sic de quolibet actu fuit factum instrm̃ per se, vt hic gl.
c innuit per l. cum precibus, quam allegat. c †Si enim hoc con
2 tinetur in instrumento enunciatiuè de preterito. ver. g. nota-
rius hodie facit instrm̃ venditionis, in quo narrat quomodo
factæ fuerunt subhastationes debitæ, & similia, tunc illi instru
d mento standũ non est, d quia instrm̃ non probat, nisi ea, quæ
interuenerũt loco, & tempore celebrati instrumenti, vt no.
ꝑ Inn. in c. quoniam contra falsam. extra, de prob. sed subha-
stationes non potuerunt interuenire, qa debent starẽ 20. die-
bus, vt j. dicã, ergo &c. Præterea, tunc non est instrumentum
propriè de illo facto, sed magis facit narrationem alterius
documenti, igitur &c. vt in auth. si qs in aliquo documento.
s. de eden. Præterea, cum ista solennitas sit inducta in fauo-
rem debitoris, cuius bona alienantur, & etiam in fauorem fi-
sci, non possunt officiales, qui vendunt, renunciare huic so-
lennitati, nec etiã emptor, vt l. ius publicum. ff. de pac. Sed si
eorum ꝯfessioni staretur, iam inducta esset via similis renun-
3 ciationi, ergo non valet. l. doli mali exceptio. ff. de noua. †Et
secundũ, ꝙ dicitur in l. optimã. s. ꝙ verba enunciatiuè posita
in contractibus probãt inter easdẽ partes: intelligo quando
e id continetur, in quo partes possunt sibi præiudicare, e aľs se-
cus. Idem no. in l. sciendũ. ff. de verb. ob. Alij dicunt, ꝙ hic præ
sumuntur omnia solenniter acta, ꝙ non placet, quia loqui-
f tur de solennitate intrinseca, quæ non præsumitur, f dixi ple-
4 nè in d. l. sciendum. †Opp. de l. si fundũ. s. de rei ven vbi dici-
tur, ꝙ titulus excusat à percipiendis. glo. hic variat. Tu dic, ꝙ
hic loquitur, quando titulus habetur pro non titulo, argu-
men. l. nec vllam. §. j. ff. de pet. hær. ¶Venio ad quæstiones. &
quero primò contra quem agitur, & qua actione? gl. remittit
5 ad no. s. de iure fisci. l. 3. & ibi examinauit. †Quæro quis est,
qui habet ius vendendi res fiscales, vel debitoris fisci. Gl. di-
cit ꝙ procurator fisci, vel cui princeps mandauit. Itẽ in princi
pio gl. mag. dicit, ꝙ talis venditio debet fieri interueniente ꝓ
curatore fisci. In contrariũ videtur s. si ꝓpter publ. pẽs. l. 2. ꝙ
debeat fieri authoritate ꝑsidis. Breuiter circa hoc dico, quan-
doq; exactionẽ tributorũ vectigaliũ, & similiũ fiscus vendit
alij, quandoq; illud facit per suos officiales nomine fisci exi-
gentes, & isti duo modi notanꝰ in l. j. §. hic titul. ff. de pub. in
prin. mag. glo. primo casu, illi emptores dicuntur esse, qui ha-
bent ius vendendi, tamen hoc faciunt authoritate præsidis,
vt d. l. 2. si propter pu. pens. Secundo casu istud fiet authorita-
te procuratoris fisci, ita loquitur hic. Sed contra hoc instatur
de l. j. ff. de offi. ꝓcu. Cæsaris, vbi non vendit sine speciali man-
dato. Quædam parua glo. hic dicit aliud in ꝓcuratore Cæsa-
ris, aliud in ꝓcuratore fisci. Tu dic idẽ in vtroq;, vt ff. de iur.
fis. l. si fiscus. in fi. & hic loquitur in venditione rerũ debito-
ris fisci, sed ibi loquitur in venditione rerũ, quæ sunt in patri-
6 monio Principis. ¶†Quæro vtrũ procurator fisci debeat vẽ-
g dere rem præsente precio, vel possit haberꝰ fidem de precio. g
dicit glo. precio præsente, vt l. si procu. in fi. ff. de iure fis. & l. à
diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iudi. Qualiter autẽ quis di-
catur habere fidẽ de precio, vide tex. & glo. in l. qđ vendidi.
ff. de contrahen. emptio. Quæro nunquid in ista venditione
7 necessaria sit scriptura. gl. dicit, ꝙ non, vt l. 3. j. eo. ti. †Quæro
quot requirantur ad hoc, vt valeat venditio rei fiscalis, vel
debitoris fisci? dic, vt in prin. glo. mag. & in l. 3. s. de iur. fisc. &
8 not. in l. 1. si aduersus fiscum, & l. si quos. de rescind. vend. † h
h No. gl. magnam & glo. paruam super verbo, mala fide, quòd
mala fides præsumitur interuenisse, quando solennitas fuit
omissa, & ordo debitus non fuit seruatus. quod no.

a ADDIT. Ale. ¶Hoc dicit. In quibus contractibus requiritur hæc subscriptio, vide Bal. in l. ordo, de executio. rei iud.
b ¶Debet probare negatiuã. Adde tu de hac materia per quem, qualiter, & quando probetur negatiua, per istum in l. actor. nu. 2. & quod ibi posui, in apo. in ver. possit probari. vbi etiam posui in addi. ad Bal. nu. 8. de proba.
c Ale. Allegat. Allegatur hæc glo. qđ decretum præsumiꝰ interpositum ex istis causis, & cum causæ cognitione. vide Bal. in l. fi. de præ. min. Ale. in gl. ibi dum alle. l. cum precibus. quæ gl. allegatur per Bar. in l. sciendum. de ver. ob. & in auth. si quis, in aliquo documento. s. de eden.
d Non est. Adde Pau. de Ca. in consi. 39. & quòd per And. Barb. in consi. incip. scripsit ecclesiasticus. & post consi. 500. Ale. de Imo. 103. 4. part.
e Prçiudicare. Adde Fel. in capi. cũ ĩ iure. de offic. delega. & do. Soci. in cõsi. 213. incip. in prçsenti consulatione. versicu. 2. conclusio. circa fin. in 2. parte.
f Non præsumitur. Adde text. in l. quæcunq;. §. interdum. & ibi Barto. ff. de publi. & vnde Specu. in ti. de proba. §. 1. ver. sequitur, & §. 3. versi. 4. per instrumenta.
g Fidem de precio. Adde quod in procuratore priuati Ludo. Rom. in suis singu. nu. 54. inci. quod habens mandatum ad vendendum.
h Rescindenda vendi. Adde quod subhastatio non requiritur, vt no. Bal. in l. 1. ad fi. s. si propter pub. pen. Et adde quod in subhastatione Reipub. requiritur præsentia officialis.
Ale. officialis. Adde d. Ale. etiam in l. licitatio. de public. l. fin. & ibi Bald. s. noua. vect.

LEX IX.

1 *Agere tanquam vnus de populo, quòd quis potest etiam pro suo interesse.*
2 *Venditio facta sine solennitate, & conclusione precij etiã à fisco, non valet.*
3 *Cumulari in libello, qđ plures causæ possunt, ẽt si quelibet ꝑ se sit sufficiens, & sufficit alterã probari, nisi quis se astrinxerit ad vtrunq; probandum.*

DVPLEX. Hæc lex dicit idẽ, qđ præcedens, si in venditione
1 solennitas non fuit obseruata, res vendita retractatur. h. d. †
No. ꝙ quis potest qñq; agere sicut quilibet de populo, & etiã
pro suo ꝓprio interesse, vt hic in fin. ibi, causa indemnitatis.
Simile

Simile habes in l.licet. in prin.ff.de procu. & qđ no.in l.iuris-
2 gentium.§.si paciscar.ff.de pac.†Not.ꝙ solennitas omissa,&
gratiosa venditio rei ꝓpter paruum debitum,præsupponunt
3 fraudem esse factam, & ideo retractabitur.† No. ꝙ in libello
possunt accumulari plures causæ,quarum quælibet per se est
a sufficiens.a Facit qđ not. s. de eden.l.edita.Et sufficit alteram
probari, vt no.extra,de rescrip.capit.2.in fin.nisi se adstrinxe-
rit ad vtrunq; probandum. quod dic,vt plenissimè dixi ff.de
re iud.l.diuus,& dixi in d.l.edita.supra,de eden.

a ADD.¶Quęlibet p se est sufficiēs.adde Bal.l.p diuersas.q.11.s.man.& istū omnino consi.suo.140.inc.cōmune de Ligu.& ibi posui in addi.ad ipsum.

LEX III.

1 *Emptio à fisco facta,& alia, quæ requirũtur ad acquisitionem dominij, possunt probari sine scriptura, sed per testes.*
2 *Fiscus vendens non potest habere fidem de precio.*
3 *Probationis appellatione,intelligitur de idonea.*
4 *Venditio & precij solutio,probari potest p testes, & ibi quando hoc possit.*
5 *Exceptio, quem de euictione tenet actio, eundem agentem, & quod opponatur,ad merita,& ad processum.*
6 *Res empta per vxorem, erit vxoris, & non viri, licet præsumatur empta de pecunia viri,sed ipsa tenetur ad precium viro.*

1 ET SI INSTRVMENTA. †Emptio à fisco fcā,& alia q̄ re-
quiruntur ad acquisitionem dominij, possunt probari sine
scriptura.h.d.Prō declaratione legis q̄ro,quo iure fiscus ven
dit? Rñ.vel fiscus vendit,vt suum proprium,vel vendit tanq̄
matris diu cessantis in solutione debiti, vel tributi, cui matri
2 fiscus postea successerat, qui fiscus non vendicat. † Hoc præ-
misso no. ex l. ista, quòd precium debet eē solutum, cum fi-
scus vendens non potest habere fidem de precio,vt no.s. eo.
3 l.j.& j.ti.2.l. 1.ff.de iur.fis.l.si procurator.†Secundo no.illud,
qđ tex dicit,in quibuscunq; probationibus,&c. & glo. dicit.
4 s.idoneis, qđ est notabile ꝓpter statuta, & alia multa.† Ter-
tiò no.ꝙ venditio,& precij solutio potest ꝓbari sine scriptu-
ra. Ad istud op.s.tit.1.l.2.Solu. Quidā sunt debitores fisci in
numero debitorū redacti,& isti non possunt probare vendi-
tionem, nec solutionē sine scriptura,vt l. contraria. Quidam
non sunt debitores,sed aliter cū fisco contrahentes, & tunc
totum contractū,& solutionem factā in ipso contractu, pos
5 sunt ꝓbare per testes,ita loquitur hic.¶† Not.ꝙ hic videtur
casus quòd illa exceptio, quē de euictione tenet,&c. de qua
in l.vendicantē. ff. de euic. impedit litem contestari,vt hic in
fi.legis.ibi,referre quęstionē procuraror meus non sinet.q.d.
non patietur litem contestari. Aliæ leges videntur dicere, ꝙ
talis exceptio opponatur ad merita causę,magis quàm ad im
pediendū processum,vt d.l.vendicantem.& s.de euic.l.exce-
ptionē,& s.de rei vend.l.cum à matre.possumus tamen dice-
re vtrunq; procedere,& quòd apponatur ad merita causæ,&
ad processum per hanc legem. & leges s. alleg. facit l. vendi-
6 trici. de reb. alien.non alie. ¶ † Vltimò facit hæc lex, quòd si
vxor alicuius emit aliquā rem,illa res fit vxoris. Nō obstant
leges dicentes,quòd quicq̄d quærit vxor,præsumitur de bo-
nis viri,vt l.etiam.s.de dona.inter vir.& vxor.& l.Quintus ff.
de dona.inter vir. & vxo. q̄a fateor quòd præsumitur empta
de pecunia viri,& vxor teneatur ad p̄cium viro:tñ res nō erit
a viri,sed vxoris,vt hic,& l. 1. & l.multum.s.si q̄s alteri, vł sibi.a

a ADD. Ale. Vel sibi. Vide Bal.in l.si vxorē.de cōdi.inser.& Bar.in l.si filij.de don.inter vir.& vxo.Facit qđ vxor,quæ emit rē aliquā,vel acquirit,prę-sumatur acquisiuisse de bonis viri.Ad qđ no.Bar.in suo trac.de duob.fratri.in ver.4.quæro q.d si dubitatur.Adde omnino no.per Bal. in l.si vxorē. de condi.inser.& no.Inn.in c. cū officiis.de testa.¶ Sed q.d in concubina, an prę sumatur acquisiuisse de bonis amantis.Dic,qđ sic,arg.l.fi.ff.de act. & oblig. Ita dixit Bal.in l.cū oportet.s.de bon.quę lib.& idē dicit Bal.ibi in muliere adultera,vt accipiamus in meliorē partē,& sic videatur quę-siuisse de bonis mariti.Casus est sing.in l.si miles.§.miles.de adult.nisi for te publice negotiaretur,q̄a tunc præsumitur ex quæstu quæsiuisse, secundū Bal.in d.l.cū oportet. Quid in officiali fisci,vide gl.Bar.& ibi dixi in l.facultas.in fi.s.de iur.fis. Quid in rectore hospitalis.Bal.qđ idē in auth.licē tiā.s.de epis.& cler. p tex.vnde sumitur.& ibi,q.d de prælato ecclesiæ,de quo aliq.d dixi post Bar.s.in d.l.facultas. Quid in filiofa.Io.And. qđ sic.in cap.inuestigandū.de pec.cle.de quo tamē per gl.Bar. Bald. & alios in d.l. cum oportet. q.d in vidua post mortē mariti, vide Abb.fing. in l.etiā.s.de donatio. inter vir. & vxor.& Ang. in consi.141.& Rom.in suis singu.in 6. no.de eo quod dixi de concubina,vide etiam Bal.in l.j.de natur.lib.

LEX IIII.

1 *Tempus arbitrio iudicis statuitur augendo, non minuendo, in ventitionibus rerum fiscalium fiendis sub hasta. & vide inf. nu.7.& nu.8.*
2 *Dispositio huius l qđ ēt habeat locū in ventitionibus rerū priuati,vel ciuitatis si tempus subhastationis sit appositū p officialē habentem ptātem.*
3 *Offerēs infra tēpus subhastationis obligatur,& dicit talis cōtract⁹ pfect⁹.*
4 *Contractus qui celebratur cum incerta persona,non vitiatur propter temporis interuallum,vel partis absentiam.*
5 *Officialis ponens ad incantum rem vendendam,obligatur ad vendendum, si in subhastatione dicit, ꝙ plus offerenti dabitur, vel si fisco expediebat dare plus offerenti,aliàs non.*
6 *Nouū præconiū in subhastādis rebus potest fieri,si in primo nullus obtulit.*
7 *Termini extraiudiciales intelliguntur peremptorij licet hoc non adijciat.*
8 *Qui primo obtulit minus,si velit modo offerre plus q̄ secūdus,an admittit.*
9 *Ciuitas potest legē condere infra quod tempus venditio rerum suarum fiat.*
10 *Subhastatio fieri debet in vendendis rebus minorum.*

a SI TEMPORA.a Hæc est difficilis lex,& h.d.Intra tp̄s in sub-
hastatione statutū quilibet veniens admittitur, licet res iam
alteri fuerit vendita. h.d. ¶ Primò ponitus casus,quòd plus
offerenti intra mensem dabitur. si intra q̄ndecim dies centū
promisit, & ei omnia adiudicauit ꝓcurator fisci. Modo post
quindecim dies alius venit, & promisit plusquàm iste eme-
rit, certe iste plus promittens intra mensem debet audiri, &
1 ei debet adiudicari,licet primò fuerit tradita illi. ¶†No. sm
istam lec. quòd tempus statuitur arbitrio officialis venden-
tis. Secundò no. ꝙ licet vni vendita sit res intra tempus, ad-
mittitur alius plus promittens. ita intelligit gl. quā no.Opp.
ꝯ istā lec. ꝙ primò tp̄s sit limitatū xx.dierū, vt s. de sacrosan.
eccl.auth.hoc ius porrectū.& fuit no.s eo.l.j.& hac l.sm ter-
b tiā lect.Sol.officialis pōt augereb terminū ex suo arbitrio,ita
loquitur hæc lec.non autem minuere, vt in ꝯrio. Rō.quia in
2 augendo est fauor fisci,quia plures venire poterunt.¶†Quę
ro nunq̄d hæc lex habeat locū in venditione rerum priuata-
rum,vel ciuitatū.Gl.dicit hic,ꝙ non.Tu dicas quòd verū est,
quantū ad hoc,quòd in venditione rerum ciuitatū vel priua
tarum sit adiectū certum tempus à lege. ¶ Sed si adijceretur
p officiales vendentes suo arbitrio,tunc hæc lex posset habe-
re locum, q̄a quilibet veniens intra tempus admittitur sine
dubio,si nulli iam esset facta venditio: sed si alicui esset facta,
tunc si esset facta simpl'r, adhuc admitteretur alius plus ꝓmit
tens.Intelligitur enim esse facta sub cōditione,nisi meliorem
conditionē attulerit alius intra tempus appositum in subha-
statione,vt hic,sm istā lec.possent tñ in venditione esse appo
sita talia verba,ꝙ per ea appareret esse recessum ab illo pacto
facto in illa subhastatione:si tñ esset priuatus vēdens, vel ali⁹
officialis hñs de hoc authoritatē,ista lex de hoc locū non ha
beret, & alius admitteretur secus si ptās talis officialis se ad
c hoc nō extenderet,& ita intelligit hęc gl.c †Quero,q.d si vn⁹
3 vadit intra tp̄s subhastationis,& offert, an ex hoc obligetur.
Vr̄ ꝙ non, q̄a inter interrogationē factam per præconem, &
oblationem illius, interuenit spatium : ergo non obligatur,
4 vt l.j.§.j.ff.de verbo.obli.†In contrarium est sciendum quòd
contractus,qui celebratur cum incerta persona,non vitiatur
propter interuallum temporis,nec ꝓpter absentiam contra-
hentis. Exemplum, si habeo rem pro derelicto, videor eam
donare occupanti.l.si id quod.ff. pro dere. & sic incertæ per-
sonæ. Ista donatio non impeditur,licet alius occupet me ab-
sente,& ex interuallo,vt l.quod seruus.de stip.ser. Item pecu-
nia,q̄ proijcitur à principe, vel à consulibus in populum da-
tur occupanti.ff.de acqui.re.dom.l.qua ratione.§.pe.in xx.re
sponso, ita in proposito per illum præconem videor ꝯhere
cum

a ADDIT. ¶ Si tempora. Lex ista tractat materiam subhastationis, de qua etiā videas gl.no in l.creditor. C. de distra.pig. & Bal.& Ang.in l.fi.s. de iure do. impe. Et formā subhastationis vide per Bar. in l.licitatio. in prin. ff.de pub. & ibi plene de materia, & vide etiā Ang.in l.j.s.e.& ibi vnū elegans dictū in hac materia posuit.f. si in subhastatione alicuius datij, duo responde, aut adinuicem eodem tempore, & loco.qđ locus est gratificationi, qđ tene menti, quia pluries vidi de facto,qđ dictum sequitur Laudensis in suo tractatū de principe in titu.de fisco,in 63.conclu.Et in materia vide vnum contra referendarios gratificantes publicanis in subhastatione datiorū,& per Bar.in l.j.j.de pascuis publicis.Item adde an iudex, qui facit subhastare rem debitoris teneatur ipse de euictione emptori, dic qđ non,in l.si ob causam.s.de euic. vbi Bal. per illum tex.& est ratio, quia dicitur executor iuris, & p consequens necessarius,quo casu nō tenetur ex aliquo contractu,l.q. pignori.ff.de euic.secundū Bald.in d.l.si ob causam.in fi. qđ no.adde qđ subhastatio est tantæ virtutis, qđ non habet locum in ea deceptio vltra dimidiam iusti pretij,in l.j.j.de prædiis curialium,& no.Ang.in repe.l.sciendum.ff.de ver.obliga.

b Augere. Adde qđ circa hoc etiam potest esse ratio, prout in simili dicit Bal.in l.fina. versi.quæro quid si dictū.supra qui admi. vbi quando statuitur certus terminus à iure ad aliquid faciendum, talis terminus non potest præueniri : prorogari autem sic, de quo aliquid Old.in consi.suo 60. & ibi quando iudex possit terminū à iure datum prorogare.& vide Pan. in clemen.2.de app. adde ꝙ quando tempus non est taxatum à l.tunc debet à iudice taxari eius arbitrio,gl.est in l.si constante.§.pen.ver.tempus. ff.sol.ma.& tex.& ibi Barto.in l.j.§.ait prętor,in prin.ff.de iur.delib.& gl. in c.j. in ver.proponitur.de resti spol.in vj.

c Ale. ¶Nunquid autem subhastatio habeat locum in rebus ciuitatis, adde tex.in l.j.de in diem addi.

cum incerta persona,videlicet cum plus offerente. ideo si ve
nit ex interuallo, vel si offert notario, etiã non præsente offi-
ciali,perficitur ꝯctus.dixi in l.licitatio.in prin ff.de pub. Quæ
ro quid si longum in interuallum non vitiat ꝯctum celebra-
a tũ cũ incerta persona.a † Quæro, vtrũ officialis ipse obligetur
5 ad vendendũ illi plus offerenti.hic vr casus ꝙ sic.b hoc intel-
b lige verum,si verba præconis hoc dicunt, ꝙ plus offerẽti da-
bitur sm formam positam hic in gl.& in auth.hoc ius porre-
ctum.sed si præco simpliciter diceret, quicũque velit emere,
veniat ad offerendum intra talem diem,nec adiiceret,& plus
offerenti dabitur,nõ cogitur dare plus offerenti,quia ad hoc
se non astringit.poterit.n.esse ꝙ hoc fuerit factũ ad exploran-
dum valorem rei,magis q̃ ad vendendũ, vt l.si seruus.in prin.
de cond.fur.quod no.& ita caueas, qñ facis præconizare,qa
vno casu cogitur,alio nõ.item hoc intelligo,si fisco expedie-
bat dare plus offerenti,posset.n.esse ꝙ eius interesset dare mi
nus offerenti, qa offert faciliorẽ solutionem, vel quia magis
idoneus,vt l.cum qui.in fi.ff.de in diem addi.& l.Sabinus.e.ti.
6 † Quæro vtrum post lapsum primũ terminum posset fieri de
c nouo præconium,& dari alia dilatio.c gl.no.hic.dicit ꝙ nõ,vt
l.2.j.de loc.præd.ciuili.li.xj.quod puto verum,si in primo ter
7 mino aliquis obtulerat,cui ius erat quæsitum.† ex quo habes
notare, ꝙ isti termini extraiudiciales intelliguntur perempto
rij,licet hoc nõ adiiciatur,vt hic vides,& vide Inn.c. cum à no
bis.vltra medium, extra.de elect.& probatur in l. Titia.§.vsu-
ras.ff. de leg.2. quod no.pro terminis qui statuuntur in inter-
pellationib.& protestatiõib.& similib.actib.extraiudicialib.prę-
dicta vera,nisi esset persona,per q̃ possit peti in inte.rest.tũc.n.
posset impetrare in integ.rest. vt maior tps apponatur in lici-
tatione,vt l.& si fine.§.q̃situm. ff.de mino. Secundo mõ legit
hæc lex,quod tps augmenti fuit appositum ex ipso ꝯctu.& sic
fuit pactum additionis in diem. hæc lect.vera est in se.tñ non
habet dubitationẽ.tertia lect.est, ꝙ hic loquitur de tpe statuto
à lege,s.20.dierum in reb.fiscalib.sicut in reb.ecclesiarum, vt
auth.hoc ius porrectum.licet gl.hic dubitet.tñ s.eo.l. 1.ponit
pro ꝯstanti, ꝙ tenetur communiter,& sm hoc si minus tps ap
ponatur in præconio, intra 20.dies admittũtur licitatores,qa
officialis illud tempus augere potest,minuere autem non,vt l.
8 4.§.condemnatum.ff.de re iudi.dixi s.in 1.le.† Quæro,quid si
ille,qui primo obtulit minus,nunc velit offerre plus,quàm se
cundus,an admittatur iterum?Gl.dicit, ꝙ sic, & bene. Quæro,
9 quid de fructib.medio tempore perceptis.dic,vt in gl.† Quæ
ro, cum in venditione rerum ciuitatis non sit tempus statutũ
à lege, an ciuitas de hoc possit propriam legem facere. Dic ꝙ
sic,vt l.Luc.in fi.ff.ad munic. & j.de vendi.re.ciui.l. 1.& 2.tan-
10 gitur hic in fi.j.gl.† Quæro,an cùm executores vltimarũ vo-
luntatum vendant,debeant facere subhastationes, an cũ ven-
d duntur res minoris,d dixi de hoc plenè in l.alio. ff.de ali.& ci-
ba.lega.

a ADD.¶Ale.adde Bar.& ibi dixi,in l.licitatio.ff.de pub.& in materia subhastationis, adde quod si ponens rem ad inquantum, ponat maius pretium, quã valeat,vt volens rem emere carius emat,incidit in crimẽ stellionatus. Tex. est singularis secundum lec.Bar.l.3.§.item si quis.de crimine stellionatus,& refert Lau.in suis singularibus in litera P.no.65.

b Quod sic.sed quid in reb.ecclesię dic, ꝙ secus,quia debẽt tradi offerenti iustũ pretium,licet alter plus obtulerit,vt d.gl.alleg.in tex. & Lu.Pon.in sin. suis,sing.inc.venditio,ver.scis quod resp.& Bar.Cæp.in tract.de cõtractu. simula.in 2.præsum.& x.q.2.per Arch.

c De nouo præconium,&dari alia dilatio.adde qđ ratio videtur,qa qui non facit in tempore vr post tempus prohibitus,vt est tex.in l.Imperator. ff.de postula.& ponit in simili Bart.l.statu lib.§.Stichum,& l.Titia.ff.de le.2.& l. si ead.& ibi Gul.de Cag.& Sal.s.qui accu.non pos.Bal.l.acceptam. q.21.s. de vsu.& no.Can.in c.cum in tua.extra,qui ma.accu.non pos.&Car.in cle. const.§.j.q.6.extra,de elect.

d Ale.Res minoris.& quod ĩ reb.minorũ locum habeat subhastatio,vr ꝙ sic, in l.ait prætor.in prin.& ibi per Gul.ff.de mino. & in quo differat populus à fisco si ista solẽnitas non interueniat,dic vt ibi per eundem. quæro,an in reb.minoris alienandis dẽat fieri subhastatio.vr ꝙ sic.¶Quod sic.tu tamen vide Bal.d.auth.hoc ius porrectum,s.in tex.Ale.versi.sed hic quæritur.vbi dic.non est necessaria,si bona fide fiat vẽditio, sed vide Inn.c.dudum.s.gl. ver.defensore.de reb.alie.non alie.quia Respu.& minor æquiparatur,ergo &c.Præterea in alienatione rei minoris debet esse subscriptio iudicis,vt l. 2.s.de asse.&gl.2.in l.1.ff.de of.asses.Ang.an quãdo vẽditur res minoris,vel testatoris per executores vltimarum voluntatũ fiat subhastatio, adde Bal. l.ordo.de execu.rei iudi.quid de subhastatione rerum eccl. vide late Ang. hic.idem in auth.de alie.& emphy.

LEX V.

1 *Venditio facta à fisco retractatur propter tributa non ob aliam causam.*
2 *Minor quando iuuetur contra venditionem rei suæ à fisco factam.*
3 *Emens res ex bannitorum tenetur illas ex bannitis reddere ex forma capi tulorum pacis hoc dicentium.*
4 *Res priuati ob publicam vtilitatem auferri potest.*

QVAECVNQVE. venditio facta à fisco solenniter,non re-
tractatur prætextu rescripti,vel minoris ætatis.h.d.¶ Ad eui-
dentiam quæro,quid est dictũ,pro reliquis prodigorum. dic,
vt in gl.¶ Opp.ꝙ possit rescindi,vt l.prædiis, ff.de iure fis.Sol.
dicit gl.ibi pro tributis,hic pro mala administratione, vel pro
debito alio ex cõtractu,vel maleficio.ista sol.est obscura.qui-
dam intelligunt,ꝙ ibi pro tributis.s.non solutis facta fuit ven-
ditio,ideo potest rescindi.Hæc expositio non valet,vt in l.pro
1 xima.& ibi dicam. † dic ergo.ibi pro tributis, si potest res ven
2 dita auocari,nõ alio debito.hoc dicam j.l.proxima.¶ † Opp.
de l.fi.s.si aduersus fiscum.vbi minor iuuatur.gl.soluit. tu dic
latius,aut fiscus vendidit rem minoris,vt suam, & iuuatur mi
nor,vt l.contraria.aut vendidit,vt sibi obligatam pro tributis,
& tunc aut minor vult restitui antequam vendatur ex eo qa
res incidit in commissum,& iuuatur minor,vt j.de fun. pat.l.
2.& l.Imperatores.ff.de pub. aut vult restitui postquã res fuit
vendita: & tunc si tutor,vel curator interuenerit,non restitui-
3 tur,vt hic:aliàs secus.l.fi.s.si ob pu.pens.¶ † vltimò facit hæc
lex, ꝙ illi qui emerunt à cõi Perusij solenniter vendentes res
exbannitorum,non cogantur res emptas reddere exbannitis
ex forma capitulorum pacis hoc dicẽtium,quod probo.nam
si non valet rescriptum Principis, vt hic, multo minus statu-
4 tum,vel pactum ciuitatis.† in contrarium est veritas,nã hic
loquitur quãdo imperator rescripsit propter vtilitates priua-
ti, impetrantis tamen: secus si propter publicam vtilitatem:
a tunc enim potest res priuatorum auferre,a & eodem modo
ciuitas, vt s. de iure fisci.l. certa forma.& l.item si verberatũ.
§.1.ff.de rei vendi.de euic.l.Lucius.& l.venditor.§.si constat.
ff.communia prædio.

a ADD.¶Ale.Auferre.ratione publicæ vtilitatis possunt res priuatorum accipi per principem.adde Aug.l.bene à Zenone.de quadr.præsc.& quæ scripsi post Bar.l.2.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco publico.

LEX VI.

1 *Emens rem à priuato,vel fisco,solum tenetur ad tributa.*
a SI QVIS.a qui solenniter emit à fisco, solùm ad pretium te-
netur,& ob aliud debitum non conuenitur. h.d.¶ Opp.ff.de
iure fis.l.prædiis.quidam dicunt,ꝙ hæc lex corrigit illam.alij,
ꝙ ibi venduntur, vt prædia tributaria:hic vt alia.tu dic,vt s.l.
prox.& dicam statim in distinctione.Op.de l. imperatores.ff.
de publ.& vect.Sol.ibi priuatus vendit priuato, hic fiscus pri
uato, secundum gl.quam tenet Dy. in l.contraria. vbi distin-
1 guit.tu tñ plenius dic,† Quãdoque priuatus vendit priuato,
& tunc emptor potest pro tributis conueniri, & reliquis, vt
l.Imperatores. aut per fiscum conceduntur priuato. & tunc
quandoque conceduntur per modum cuiusdam translatio-
nis,non venditionis, tunc nouus possessor ad tributa non te-
netur,vt j.de censi.l.fi.& de fun.rerum priua.l.2.Aut trãsfert
fiscus per modum venditionis,& tunc aut fiscus vendit rem
vt suam propriam,& emptor nullo modo potest cõueniri,vt
j.tit.3.l.1.& l.bene à Zenone.s.de quadr.præscrip.aut vendit
eam,vt alterius debitoris fiscalis,& tunc aut vendit eam pro-
pter tributa non soluta, & emptor vlterius nõ tenetur,vt hac
lege.aut propter alia debita nõ soluta,& tunc aut conuenitur
propter alia debita,& nõ tenetur,vt s.l.prox.aut propter tri-
buta,& tunc tenetur,vt l.prædiis.ff.de iure fisc.

a ADD.¶Ale.Si quis,no.hanc l.& adde quod non procederet hæc lex in priuato emente à priuato,secundum gl.hic.cui adde Bar.l.licitatio, §. fiscus. ff.de pu.& in §.mercatores.eadem lege.

¶De vendi.rerum fisca.num priua.com.&c. Rub.

LEX VNICA.

1 *Commune quod est,meum est.*
2 *Fiscus quòd possit totam rem etiam diuiduam vendere.*
3 *Res obligata fisco,& alij potest per fiscum vendi.*
4 *Pœna,quæ partim applicatur fisco,partim parti,debet tota solui fisco.*
FORMA. ratione partis fiscus potest vendere totum.h.d.Vi-
des hic,quod restituit ptium pro parte eius,qui dñium partis
1 habet.¶ † Op.s.de commu.re.alie.l.j.& 2.Sol.speciale est hic
in fisco.& sic not.casum hic, vbi quod commune est, meum
a est,a etiam quo ad dispositionem super toto,quod dixi plenè
in l.serui electione.§.j.ff.de leg.1. Opponitur ad fi. quod imo
debeat agi corã procuratore Cæsaris,nõ corã iudice empto-
ris vt

a ADD.¶Meum est.adde Feli.c.humanum,j.dist.& Paul.de castr.cons.241.Io. Cal.cons.22.in tit.de præb.

ris, vt l. 3. s. de iure fis. Sol. hic loquitur, qn̄ tenuit venditio, ita quod fiscus non tenetur. ibi autem, quando venditio non tenuit, vel al'r, quod hic dicitur apud suum iudicem, dic. i. apud procuratorem Cæsaris, vt l. 3. & l. fi. s. si aduer. fiscum. ¶ Quæro quid si fiscus nullam partē habeat in re, an valeat venditio? Dic vt in gl. quod intellige, nisi vēderetur ob cessationem tri-
2 butorum, vt s. tit. 1. per totum. ¶ † Quæro, vtrum hæc lex habeat locum in omni re etiam diuidua. gl. determinat ꝙ sic. tu dic, ꝙ istud est hic permissum propter vtilitatem fisci, vt l. 2. s. de com. re. alie. & ibi gl. aut ergo est vtilitas fisci, quia maiori pretio venditur tota quàm pars, vt l. Mæuius. in fi. ff. fam. erc. & indistinctè totum potest vēdere fiscus: aliàs secus, cùm nul
3 la tunc fisci verteretur vtilitas. † Quæro, quid in re obligata fisco, & alijs? respondeo, idē, vt l. res. §. 1. de iure fisc. quæ est no-
4 tabilis ad hanc materiam. † Quero, cui dēat solui pretium? gl.
a dicit hic, ꝙ totum soluitur fisco, *a* & fiscus partem reddit priuato, quod not. pro statutis dicentib. ꝙ de aliqua condemnatione medietatem habeat fiscus, medietatem priuatus: totum enim debet fisco solui, & fiscus soluit illi priuato, vt l. senatus. §. senatus. ff. de iure fisc. & ibi dixi. & d. l. res. §. 1. quod est vtile, quia fauorabilius fit executio quando debet solui fisco, quā quando debet solui priuato, vt s. tit. 2. l. pe. & ibi dixi. fateor tamē, ꝙ si quis solueret illi priuato, liberaretur, & fiscus hoc impedire non posset, vt d. l. res. §. 1. facit ff. de pact. l. si cum emptore. in fi. de exce. l. apud celsum. §. mandati. quærit gl. qua actio-
b ne agitur contra fiscum? dic, vt in gl. *b*

a ADD. ¶ Totum soluitur fisco. adde Bal. l. 1. s. de hær. vel actio. vendi. eundem in l. j. s. de pri. fisc. do. meum. in l. de his. s. de epis. & cle. & Spe. titu. de notorio. §. item si fiscus.

b Alex. vt in gl. de materia huius legis vide Bal. in gl. in l. 2. s. de reb. alie. & ibi inter alia dicit, quod fiscus prius debet requirere socium. Alexan. Quando dimidia condemnatio applicatur fisco, alia parti; tota debet solui fisco. Adde Bar. idem tenentem in l. diuus. §. senatus, de iure fisc. & Sal. l. etiam, s. ad leg. Falc. & Are. l. eum qui. §. in popularibus. de iureiur.

¶ Ne fiscus rem, quam vendidit, euincat. Rub.

LEX I.

1 *Fiscus non potest habere fidem de pretio.*
2 *Officialis vnus potest contra alium agere. & quando, inf. nu. 3.*
4 *Abb. si vendit rem alicuius conuenti sibi subditi, quando possit talis venditio reuocari.*

GRAVISSIMVM. rubrica continet summarium eius, quod
1 dicitur in nigro, vnde venio ad casum in terminis. ¶ † Nota, quòd fiscus non potest habere fidem de pretio, vt dixi in l. 1. s. de iure fisc. & gl. sunt concor. & s. de fid. instr. & iure hastæ fisc.
2 l. si instrumenta. ¶ † item no. ꝙ vnus officialis potest agere cōtra alium, quod tene mēti. ¶ Quæro qualiter fiscus hanc rem vendidit. potest intelligi, ꝙ vendidit eam vt propriam, quod satis placet: vel vendidit eam vt alicuius debitoris, & tunc dēt adhiberi distinctio, quam feci s. tit. 2. l. fi. ¶ Quæro, quomodo potest vnus officialis vendere rem pertinentem ad aliam stationem? Rn̄. intellige, ꝙ pertinebat ad suam, & etiam ad aliam stationem, quia vtraque erat obligata. si enim nullo modo ad suā stationem pertineret, n̄ valeret venditio, vt l. qro. ff. de sol.
3 ¶ † Quæro vtrum hoc sit verum indistinctè, ꝙ vnus officialis potest agere contra alium, quando sunt diuersæ stationes? dico ꝙ sic in administratorib. publicis. vt in tutorib. dic, vt not. in l. inter tutores. ff. de administr. tut. in procuratorib. dic, vt l.
4 qui proprio. § fi. cum l. seq. ff. de procura. † Vlterius gl. inducit hanc legem ad quæstionem, quòd si Abbas vendidit rē vnius conuentus, vel monasterij sibi subditi, quanquam sit alterius, ꝙ non possit illam reuocare. quod verum intellige, quando illi duo conuentus erant de mensa Abbatis. tunc enim talis error non attenditur, quia idem iuris, siue sit vnius conuentus, siue alterius, arg. l. quod si dubitetur. ff. de acq. hæred. sed si nō esset de mensa, tunc non posset vendere Abb. sine consensu rectoris illius conuentus sibi subditi, vt extra de reb. ec. non al. c. 1. in cle. & ideo si venderetur tanquam alterius, talis error vitiaret, & non valeret. quod semper intellige, si in venditione non fuit adhibita debita solennitas, aliàs secus.

¶ De his, qui ex pub. ratio. mutu. pecu. accep. Rub.

LEX I.

SI QVIS. quis accepit pecuniam mutuam ab officialib. fisci, tenetur in quadruplum. h. d. Quæro, qua actione tenetur. Dicit gl. condictione ex lege ista, vel in factum actione. Prima vera. Quæro vtrum in quadruplo insit simplum. Respond. quod sic, vt infra, titul. 1.

LEX II.

1 *Clam fieri dicitur id, qđ fieri dēt in p̄sentia iudicis, vel alicuius, & non fit.*
2 *Item quicqd fit taliter, ꝙ in notitiam illius, cuius interest, deuenire non pōt.*
3 *Commodauerit. quòd accipiatur large pro mutuauerit, & quomodo.*

SCIANT. qui aurum fiscale mutuo sumpsit sine principis licentia, & qui dederit, pœna hic inserta tenetur. h. d. in tex. ibi; sub specie publici creditoris, id est tanquā creditor publicus. Op. s. l. proxi. vbi imponitur minor pœna. Sol. hic in auro ibi in alia pecunia mutuata, & hæc vera. fateor tamē, in alia solutione gl. dicit verum: quia in l. præcedenti oritur actio ciuilis fisco, in hac l. oritur accusatio criminalis, quod apparet, quia datur ad illud, quod respicit meram vindictam, non ad vtilitatem bursæ fiscalis. quæro, dicitur hic, occultè, quomodo debet intelligi occultè. dicit gl. ꝙ eo ipso quod fit sine authoritate principis. sed ꝯ istud vr̄. l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fis. vbi eo ipso, ꝙ interuenit cautio publica, non dicitur oc
a cultè *a* gestum, nec clam. Sol. ibi authoritas superioris non e-
1 rat necessaria. † Et sic habes, ꝙ clam dicitur fieri quod non fit coram iudice. quod est verum, si eius p̄ntia requiratur. Simile si de consuetudine aliquid consueuit fieri publicè, vt matrimonia, & aliquid facere coram duobus testi. diceretur fieri
2 clam, vt ff. de ritu nup. l. fi. † clam. n. dicitur fieri quicquid taliter fit, quod non possit venire ad notitiam eius, cuius inter
3 est, vt l. clā possidere, in prin. ff. de acq. pos. † item no. diligenter tex. q dicit, commodauerit, & exponit gl. id est, mutuauerit, & sic impropriè. quod vtile est pro sustinendis libellis, vel testib. vel scripturis mercatorum, qui proprio vocabulo non
b vtuntur. *b*

a ADD. ¶ Ale. Occulte. in ver. quæro. dr̄ hic occulte, quando dicatur aliquid clam, vel occulte factum, vide etiam per Bar. l. fin. j. de prædiis curialium, & quod magis puniatur, vide Bar. l. 2. §. generaliter, ff. vi bonorum raptorum. ver. fi. vide Bar. l. si olei. s. loca.

b Vtuntur. vide Lud. de Rom. l. 1. in pr. ff. de ope. no. nun. item hoc verum intelligo in idiotis, l. cum antea, s. de arbit. & quod no. in l. quoties. & in l. filiæ, s. fa. erc. secus in perito. facit quod no. gl. in l. ꝙ si nepotes, de testa. tu. & in l. 1. qui & aduer. quos, in l. stipulatio, §. hoc quoque, de ver. ob.

¶ Pœnis fiscalibus creditores præferri. Rub.

LEX VNICA.

1 *Pœna quadrupli habet in se simplum.*
2 *Fiscus creditor ex delicto non præfertur creditoribus ex contractu, secus quando est creditor ex contractu.*
3 *Fiscus in pœnis non habet tacitam hypothecam.*

1 REM SVAM. rubrica continet summarium nigri. † Not. ꝙ cum dico, pœnam quadrupli, simplum intelligitur in quadruplo. facit l. si cum exceptione. §. si quis. & §. quadruplabitur. ff. ꝙ met. cauf. & l. hoc edicto. §. fin. de publ. & hoc est vtile scire
2 propter statuta. † Vos scitis, ꝙ in contractib. fiscus præfertur aliis creditorib. quia ad debitorem peruenit pecunia publica fisci, sed à priuato priuata peruenit pecunia. sed si est debitor fisci ex delicto, certè aliis eius creditorib. ex ꝯtu fiscus non
a præfertur, vt hac leg. dr̄. *a* Op. & vr̄, ꝙ ille p̄feratur, q est prior tpe, vt l. si pignus, ff. qui pot. in pig. hab. Sol. hic loquitur, qn̄ agitur personali actiōe, in qua inspicitur cā, quæ facit locū priuilegio, non tps, vt l. priuilegia. ff. de pri. cre. sed in ꝯrio loquitur, quando agitur hypothecaria. dic vt no. per Dy. c. q prior.
3 extra, de re. iu. lib. 6. † Quæro ergo vtrū in pœnis fiscus habet tacitam hypothecam? gl. dicit, ꝙ sic. contrarium not. gl. d. l. re-
b scriptū. *b* circa pr. ff. de pac. ff. de iur. fis. l. aufertur. §. fiscus. Dy. concordat istam gl. in l. quod placuit. ff. de iure fisc. Cy. tangit in l. si quis post hac, s. de bo. dā. Gul. de cug. in d. l. rescriptum. ego dixi in l. post cōtractum. ff. de don. & d. l. aufertur. §. fiscus, & tenuit ꝙ fiscus non habeat tacitam hypothecam in pœnis. quod apparet, quia omnis alienatio facta post crimen commissum, & ante sententiam, posset retractari agēdo hypothecaria, quod est contra dictam l. post contractum. dic ergo de hoc, vt ibi plenè dixi.

a ADD. ¶ Ale. Dr̄. adde in ista materia quid si aliquis creditor habet domum pignoratam illius, cuius bona publicantur, an illa domus veniat in publicationem. Bar. l. j. §. seruus, ff. ad Syll. determinat, quod non: q̄a creditores præferuntur pœnis fiscalibus, vt hic: licet ille tex. faceret in ꝯrium, & adde bonum tex. & ibi Bar. l. res quæ, §. j. de iur. fisc. & hoc verum, nisi ꝓ summa debita sibi satisfieri vellet fiscus, q̄a tunc bn̄ veniret in publicationē, vt ibi ꝙ no. facit l. si per or. §. Stichum, & §. si Titio. q pot. in pig. habe. & l. 5. de distrac. pig. l. si seruus, s. de pig. de hac q. vide Are. ī sua practica maleficiorū, & in ver. & eius bona publicamus, statutū dicens, ꝙ quis condemnetur in quadruplum, intelligitur ꝙ in eo insit simplum, vide Bar. l. 3. j. de nauicula- riis lib. 11. & Bal. c. j. §. duo. de pace tenenda, vbi alleg. gl. l. 5. ad l. Iul. rep. vide Bal. l. contra negantem. s. ad leg. Aqui. Ale. hic quando agitur personali, hoc videtur contra legem in operis ff. locati.

b Ale. ¶ In l. rescriptum. vide plene per do. Ale. de Imo. ibidem, vide Bald. l. 2. s. in quibus causis pignus taci. contrahatur.

De

De fiſcalibus vſuris. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Vſuræ,ꝙ non debeantur ob pœnam.*
2 *Vſuræ quod non currant propter pœnam, licèt ſit deducta in contractu, vt ſors,ſi hoc probari poteſt.*
3 *Iudex,quando condemnat,an poßit adijcere in condemnatione pœnam quanti pluris,ſi non ſoluerit infra x. dies.*
4 *Rectores ciuitatum hodie habent vim maiorum iudicum.*
5 *Pœna quanti pluris,quæ adijcitur in pœnam non ſoluentis infra terminum, eſt pœna moræ,non delicti.*

Ilus ſummæ. Ex mora pœnæ nō accedunt vſuræ. h. d. Aduerte ad tex. q
1 dicit,nec enim &c.†Ex quo no. quòd ſiue debeatur
2 ex lege,ſiue ex pacto, vſuræ non veniunt. † Secūdò
not.ꝙ licet pœna ſit deducta in contractū,vt ſors,ſi tamen hoc
poteſt probari, quòd fuit hoc nomine pœnæ, vſuræ non cur-
3 runt,vt ibi,probaturus es.¶†Tertiò nota argumen.ꝯ id,qđ fa-
ciunt rectores ciuitatum hodie in ſuis ſententiis.nam iubent
cōdemnatis pœnā ſoluere intra decem dies ad pœnam quanti
pluris,vt talis adiectio non valeat,vt colligitur ex hac lege cum
glo.ſua ſuper verbo,mulctam.poſſet dici, quòd iſta glo.facit in
4 contrariū.†Nā rectores ciuitatis habent hodie vim maiorū iu-
dicum,vt no. in l.fi.ꝯ.de ſent.ex breui.recit.Et ſic apparet, quòd
poſſint ipſi mulctare, dum tamen mulctando modum non ex
a cedant.a¶†Vltimò nota, quòd illud quantum plus, qđ adiici-
5 tur in pœna non ſoluentis intra terminum, non eſt pęna deli-
cti primi,ſed pęna moræ in non ſoluendo,vt hic,& ff.de in litē
iur.l.j.Dixi plenè in l.2.de pub.iud.quod tene menti.

ADDITIO.

a Ale.Excedant.Vide Bar.in l.j.in fi.ff.ſi quis ius dic,non obtem.quid autem in caſib.criminalib.vide Bal.in l.cum iudex.ꝯ.de ſen.& inter.om. iud. & late per Imo.in l.2.§.fi.ff.de pub.iu.& Bal.in l.programma.ꝯ. commi.vel epi.Ang.in rep.l.ſi vacantia.ꝯ.de bon. va.circa prin.Alex. De comminatione ſub pœna,vide Bal.Ang.& Imo.in l.2.de publicis iud. & do. Alex. in l.1.ff.ſi quis ius di. non obtemp.& per do.Maria.in c.qualiter, & quā do.in 23.q.principali.in prin.extra,de accu.In ea.l.in ver.vlt.no. adiectio, an ſit pœna delicti,vel contumaciæ, vide Bar. in l.j. ad fi.ff.de in li.iur.& Bar.in l.iō.de compēſati.& per Bal.in l.2.de requi.reis.& in l.data.alias. lata.qui accu.non poſ.& in l.& in multis.de app.& per Bal. in add.Spe. in ti.de ſententia.

LEX II.

Si ſub pignore. Fiſcus,qui ſuccedit in locum priuati,vtitur iure priuati.

LEX III.

Fiſcum. Fiſcus nō pōt ſtipulari vſuras vltra ltīmū modū vſurarum,nec iam ab alio ſtipl'atas exigere.h.d.

De ſententijs aduerſus fiſcum latis retract. Rub.

LEX VNICA.

1 *Fiſcus,quando dicatur legitimè,& rectè defenſus.*
2 *Sententia lata contra fiſcum,eius aduocato abſente,quando ſit nulla.*
3 *Fiſcus infra quadriennium per reſtitutionē in integrū infringit ſentētiam contra ſe latam,ſi omiſſum fuit producere inſtrumentum pro ſe faciens.*
4 *Priuatus ob inſtrumenta de nouo reperta,ſi probat ſe non habuiſſe facultatem producendi illa inſtrumenta in illa cauſa poſt ſententiā infra quadriennium,reſtituitur ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa.*
5 *Sententia lata per pecuniam,eſt ipſo iure nulla.*
6 *Sententia lata per gratiam,vel ambitionē,ꝙ infra quadrienniū poßit retractari,tam per fiſcum,quàm per priuatum ex clauſula generali.*
7 *Pupillus,& eccleſia retractant ſententiam ob inſtrumenta de nouo reperta,ſicut fiſcus.*
8 *Quando ſententia reſcindatur à iudice ex eiſdem actis.*
9 *Inſtantia prima poteſt retractari per reſtitutionem in integrum.*
10 *Fiſcus,& Reſpublica in caſu huius l.ꝙ nō agant contra eius procuratorē.*

a Auſas,ᵃ Hęc lex,quia breuis eſt,non ſummo eam,
nam ſi ſententia lata eſt contra fiſcum,po-
teſt reuocari intra triennium,ſi non interuenerit prę
uaricatio,vel fraus. Si verò hoc interuenerit, etiam
poſt triennium poteſt reuocari. & hęc eſt bona,& ſubtilis lex.
1 ¶†Op.ff.de app.l.illud.vbi fiſcus appellat ſicut priuatus. Sol.Ibi
fuit fiſcus legitimè defenſus,& rectè. Legitimè , quia interfue-
runt legitimę perſonæ in iudicio pro fiſco. Rectè,quòd omnia
fuerunt pro fiſco producta in iudicio quæ produci debebant,&
nulla fraus,vel colluſio interuenit,hic vero ſecus. Pro declara-
tione huius gl.diſtinguit not.nos autem examinemus quodli-
2 bet membrum per ſe, per quæſtiones. † Quęro primò, quid ſi
ſententia eſt lata contra fiſcum abſente aduocato fiſci. Reſpō-
det gl.ꝙ tunc ipſo iure ſententia eſt nulla,vt l.3.§.diuus.ff. de iu.
fiſc.vbi de hoc plenior glo. & l.ſi fiſcus.e.ti.& ꝯ.de aduo.fiſ.l.fi.
& in hoc vtitur fiſcus iure ſpeciali. dicit gl.quaſi dicat,in priua-
b to nō requiritur præſentia aduocati.ᵇquod eſt verum, vt l.vela
mento.ꝯ.de poſt.& l.j.de rep.bo.poſſ.quod eſt verum, ſi ideo ve
niat contra ſententiam,quia aduocatus non fuit. Sed ſi petiiſſet
terminū pro aduocato habēdo,& fuiſſet ſibi denegatū, fuiſſet
grauata pars,vt l.ait prętor.in fi. ff.ex qb.cau.maior. tūc ab ipſo
3 grauamine bene potuiſſet appellare.† Quęro,quid ſi fiſcus fuiſ-
ſet legitimè defenſus quo ad perſonas,ſed omiſiſſet inſtrumen
tū pro ſe faciens producere, vtrū ſentētia reſcindatur? Gl. dicit,
quòd ſic intra triennium iure ſpeciali per reſtitutionem in inte-
grum,& ita loquitur prima pars huius legis,& l.Imperatores.ff.
de re iu.& hoc eſt de iure ſpeciali: qa ſecus eſt in priuato,vt l.ſub
ſpecie.ꝯ.de re iu.vbi eſt caſus,licet videat̄ ꝯ l. admonēdi.ff.de iu-
re iurand.quod dic,vt ibi aduerte,ꝙ gl.dicit intra triennium,fa-
teor ſm iſta tpa,vbi erat hoc ſtatutum in fauorē fiſci,cū de iure
communi eſſet annus vtilis: hodie verò puto, quod intra qua-
drienniū poſſit,vt l.fi.ꝯ.de temp.in intc.reſtit.pe.In ea.l.ver.qro
c quid.ibi,eſt annus vtilis hodieᶜ †Itē illud,ꝙ dicit glo.ꝙ priuatus
4 nō poſſet infringere,intellige ex hoc ſolo quod dicat inſtra eſ-
ſe de nouo repta, ſed ſi allegando probaret,quod in prima cā
non habuit facultatem ꝑducendi dicta īſtrumenta,tūc reſtitue
ret ēt poſt ſentētiam ex clauſula generali,& intra quadrienniū.
Et ita tenet Inn.extra,de teſtib.c.vltra tertiam.dēt ergo priuatᵒ
hoc allegare,quod non habuit facultatē producendi in primo
d iudicio,quod in fiſco neceſſe non eſt.ᵈ † Quęro quid ſi ſnīa
5 eſt lata per corruptionem pecuniæ.Dico br̄, ꝙ tūc ſnīa eſt nul-
la ipſo iure,vt l.venales.ꝯ.qn ꝑuo.nō eſt ne.l.j.& 2.ꝯ.de pœ. iud.
qui ma.iud.Et in hoc eſt idem,qđ in priuato,& in fiſco, dicit gl.
e & bene.ᵉ† Quid ſi ꝑuaricatio interuenit p gr̄am,vel ambitionē?
6 gl.mirabiliter dicit,ꝙ tunc pōt retractari ſententia per reſti.in
inreg.intra quadriennium,vt hic,& idē in priuato, vt l.ſeruo in
f uito.§.cum ꝑtor.ff.ad Treb.& ibi gl.hoc no. ꝙ tene menti.ᶠ Itē
no.quod ſnīa lata p gr̄am,pecuniā, vel ambitionem, pōt re tra-
ctari intra quadrienniū ex clauſula gn̄ali.Et ꝑdicta vera intellige
cū determinatione eorū,q̄ no.in l.ſi ꝑtor.§. Marcellus.ff.de iud.
7 Quęrit† glo.qđ in pupillo,& eccl'ia.Certè idem, quod in fiſco,
8 idem no.in d.l.Imperatores.† Quęrit gl.an ex eiſdem actis iudi-
cabit.gl.ſe remittit ad no.in l.ſi expreſſim.ff.de app. Tu dic, aut
loqmur in caſib.in qb.ſnīa eſt ipſo iure nulla,& dic,vt l.ſi vt ꝑ-
ponis.ꝯ.quomodo & qn̄ iu.examinaui.ff.de re iu l.cum quæ re-
batur,ibi plenè.Aut loquimur in caſib. in quib.ſnīa reſcindit̄ p
9 reſt.in integ.& tunc vr̄ iudicandū ex eiſdem actis.†Nam per re-
ſtitutionē reſtaurabitur inſtantia prima , & dic vt l.j.ꝯ.ſi aduer,
10 lib.†Quęrit gl.an prius Reſpublica,& fiſcus debeant agere cō-
tra ſuū ꝑcuratorē? certè n̄,vt no.in d. l. Imperatotes.ff.de re iu.

ADDITIONES.

a Ale.¶Cauſas.Dicit Bal.in l.1.in prin.de cond. inde. quod Bar.male intellexit hanc legem.
b ¶Nō requiritur præſentia aduocati. Adde an talis abſentia ſit iuſta cā dilationis petēdæ,Collectariū in c.præterea.nu.22.& quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum.in ver.ad quærendū aduocatū.extra,de dil.dixi poſt Iac.Rebuf. in l.omnes iudices.in prin.in ver.And.de Baru.ꝯ.de dela.
c Ale.Hodie.No.& adde,quod hāc opi.ſequitur Pau.de Ca.ſimpliciter in d. l.Impera.ſed Bal hic,& Iac.But in l.ſub ſpecie.ꝯ.de re iud.& Im.in d.l.Imperatores,tenent ēt hodie habere locū diſtinctionem huius l.quia legū correctio,& c.l.præcipimᵒ.ꝯ.de app.vide Bal.in d.l.ſub ſpecie.& in l.1. de cōdi.inde.vbi dicitur Bar.non intellexiſſe hanc l.dic,vt ibi per eum.
d ¶Non eſt.No.practicā pro priuato petēte reſtitutionē aduerſus ſnīam pp inſtrumenta de nouo reperta.vide Bal.& Sal.in l.ſub prætextu.ꝯ. de trāſ. & Cy.in l.conſentaneum.ꝯ.quomo.& qn̄ iudex.& Rapha.Cu. & Imol. in l.Imperatores.ff.de re iu. & idē voluit ibi Ang. & Gul.de Cu. in l. de his.ff.de tranſ. Adde Spe.no.in ti.de execu.ſententiæ.§. fi. ver. illud tamen quod litigator dubitans ferri ſententiam contra ſe allegat ſe non poſſe ꝑducere inſtrumenta de iurib.ſuis,quia perdita, poſtea repertis inſtr̄is poterit venire contra ſententiam.
e Alex.¶Et bn̄.Vide Bar.in l.1.de cōd.ob turp.cau.& in l.diuus.ff.de re iud.
f Ale.¶Tene mēti.Ego hoc in fiſco intelligo verū ſimpliciter,in priuato āt ſi tempore latæ ſententiæ ſibi notum eſt hoc,debet ſtatim appellare, vt l.1. in prin.ff.de app.ſi non appellauerit,eſt in lata culpa, & ſic nō ſubuenitur ſibi ex clauſula generali,q̄ eſt,ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur, &c. non.n.eſt iuſta cā,cū poſsit appellare,& neglexerit,vt dixi in d.l.j.§.cū ꝑtor.Bar.Pro hoc facit gl.in l.1.§.1.ꝙ quiſque iuris,ſed Bal.in l.1.ꝯ.de cōd. inde. videt̄ tenere cōtra.ꝙ imo detur reſtitutio ex clauſula gn̄ali ex alio capite æquitatis, videlicet ne fiant illicitæ extorſiones. illicitas. de offic. præſi.ita etiam tenuit Cy.& Gul.in l.pe.ff.de iuſt.& iur.Ale.idem ſequitur Pau.de Ca.in l.Impe.de re iu.licet Imo.inaduertenter ibi videatur ſequi iſtam gl.indiſtincte etiam in priuato,vbi āt loquitur in cauſis, in qb. ſententiæ reſcinduntur per reſtitutionē,tunc ex eiſdem actis videtur iudicandum,& hoc ſequitur Imo.in l.diuus.de re iu.per d.Ant.de But.in cap. literis.de offi.del.& ibi per Imo.c.fi.

De bonis vacantibus,& de incorporatione, Rub.

LEX PRIMA

1 *Ciuitates non ſuccedunt in bonis vacantibus.*
2 *Priuilegiū cōceſſum ciuitati,ꝙ ſuccedat in bonis vacātibᵒ,quādo valeat.*
3 *Fraus etiam legem condendo ad poſtulationem alicuius committi dicitur,ſicut in priuilegijs.*

4 Fiſcus

4 *Fiscus in bonis vacatibus succedens, nõ acquirit possessionẽ sine aditione.*
5 *Aditio, quod non requiratur in relictis ad pias causas.*
6 *Fiscus quãto tẽpore excludatur à petitione bonorũ vacantiũ, remissiuè.*
7 *Ciuitates non recognoscentes superiorẽ habent fiscum, & possunt capere bona vacantia, & etiam ex delicto & sic habent ius cōfiscandi.*
8 *Priuilegium præsumitur in dubio concessum ad partis postulationem.*

Cire debet. Etiam ex priuilegio ciuitates nonsuccedunt in bonis
a vacantib. & si occupauerunt, ab eis auferuntur.
1 h.d. & est bona lex. a † No. ꝙ ciuitates nõ succe-
b dunt in bonis vacantib. Idẽ no. in l. itẽ veniũt. §.
c ait senat⁹ b. ff. de pe. hæ. l. j. ff. de iur. fis. de bon. pos.
2 l. 3. §. à municipib. & j. ti. j. l. ex varia. c ¶ † Secũdò not. qđ priuilegium ciuitatis ꝯ hoc nõ valet. Op. ff. de iu. fis. l. j. §. diuus. Sol. qđ hic dicit sine hærede legitimo, subaudi, & honorario. & q̃ psonę fiscum excludãt, no. hic in gl. Op. quod priuilegium valeat, vt j. ti. 2. l. j. So. itellige hic qñ priuilegiũ est datum ad petitionẽ partis petentis, secus si motu ꝓprio Principis, vt dicit gl. quam
3 no. in eo, qđ dicit de lege, vide gl. in ver. ex permissu. † nã ita intelligit cõmitti fraus, qñ lex ꝓditur ad postulationẽ alicuius, sicut in priuilegio probaẽ, vt l. j. ff. de excep. do. † Quæritur, dr hic
4 qđ fiscus vendicat. vtrum requiraẽ aditio? Gl. hic, & j. c. l. vacantia, tenet, qđ nõ, si bona sint soluẽdo. † qđ nota ꝓ hæreditatibus
5 relictis ad pias causas, quę si sint soluendo, non requiritur aditio, quod vr̃ tenere Spec. in ti. de instru. edi. §. compendiose. Sed gl. in l. j. §. an bona. ff. de iur. fisc. vr̃ tenere ꝯrium. Et idem dic. s. qđ aditio sit necessaria, nõ tñ præiudicat fisco, nisi quãdo bona
d sunt soluendo, & illud ibi tenuit. d Et sic non vr̃ verum. quod Spe. dicit de hæreditate ad pias cãs relicta ad similitudinẽ fisci, quod etiã apparet, quia etiam fauor libertatis non est tantus, vt valeat sine aditione, & non est dubium, quod libertas est pia cã. Sed introductũ est remedium, vt adiiciantur bona cã seruandarum libertatum, vt l. 2. de fideic. lib. & ff. de manu. test. l. fi. Inst. de eo, cui lib. cau. bo. adij. per totum. & sic illud remedium arbitror
e habere locum pro relictis ad pias causas, quod est no. e
6 ¶ † Quero, quanto tempore excludaẽ fiscus à petitione rerum vacatiũ. dic vt in gl. plenius in l. in omnib. ff. de diuer. & temp. ꝓscri. & per Cy. in l. j. ꝰ. de quadrien. ꝓsc. ¶ † Quero, vtrũ ꝓdelictis
7 ciuitas possit accipere bona? gl. dicit qđ non ead. rõne. secus puto in ciuitatib. q̃ de iure, vel de facto hodie nõ recognoscunt superiorem, & sic populus est liber, vt no. in l. hostes. ff. de capt. & postlim. reuer. quod ipsamet ciuitas sit fiscus, & sic possit capere bona vacãtia, & etiam ex delicto, sicut fiscus. ita nota. in l. j. ff. de iur. fisc. Idẽ si ciuitas haberet ex priuilegio nõ ad postulationem concesso, hoc expresso, vel si simpliciter concessa essent omnia
f regalia, vt in feudis x. colla. quæ sint reg. c. j. f † Sed quero, vtrum
8 priuilegium concessum, in dubio præsumatur ad partis postula
g tionem cõcessum, vel sine, dicã infra tit. 2. leg. j. De lege g scripta puto quod in dubio non intelligatur ad partis postulationem scripta, nisi probaretur, & sic valeret vt lex scripta, vt habemus infra, de appari. pręfec. preto. l. fi. ibi, huic sanctioni. lib. 12.

ADDITIONES.

a Ang. ¶ Bona lex. No. tex. ibi, audiẽdas, ad statuta disponẽtia, ꝙ qs nõ debet audiri, nam impeditur litiscõtestatio. ꝰ. de legi. l. leges, la j. vt ecce, statuto cauetur, quod bannito nõ reddatur ius seu fiat ius, an talis exceptio sit impeditiua processus. Tex. est clarus, ꝙ sic in l. si seruus, in fi. ꝰ. de his qui ad eccl. confu. & de his, qui po. no. prin. in fi. l. parum ante fi. ibi, nec repetẽdæ actionis, & vt neq; priuati. l. 2. §. fi. & sic tenẽt Mar. Sili. Iac. Bu. & Cy. & vltram. de omnibus alijs exceptioĩb. q̃ negatiuè, & priuatiuè inspiciũt principiũ rei, vel processum, & ideo ait ꝑtor, eius rei, de qua iuratum non erit, actionẽ dabo. ff. de iuretură. l. ait prætor, eius rei, in prin. Et de omnib⁹ alijs, quę sic respiciũt processum in parte, vel in totũ, vt ead. l. §. j. & ita consuluit do. Rich. de Sal. Idem, si statutum diceret, nullus attentet talem inquietare, nam similiter ex his verbis paratur exceptio habens impedire litem contestari, vt j. tit. j. l. 2.

¶ Ale. An bona vacãtia sint hr̃ditas, vide Bar. ĩ l. fideiussor. ĩ fi. đ fideiusso. & Bar. ꝑ illũ tex. tenẽtẽ, qđ ñ, ĩ l. ꝗ. §. fi. & ibi aliqđ dixi post eũ. ff. fideicõ. li.
b ¶ §. Ait senatus. Vide ibi om. d. Ale. de Im. in l. ciuitas, si cer. pe. & Pau. de Ca. in l. j. §. huius studij. ff. de iust. & iur. & Bal. in e. j. in ver. item no. bona confiscari. de pa. te. & Io. And. in add. hæc subscriptio, & Bu. in c. per venerabilem qui fi. sint leg. & omnino Alex. de Imo. in consi. 92. 4. parte.
c ¶ Ale. Varia. Ciuitates nõ succedũt in bonis vacãtib⁹. vide Bart. in legib. hic ꝑ eũ allegatis, & in l. infamẽ. de pub. iudic. vide Bal. in l. j. de hęr. dec. & limitat istud procedere, nisi esset ciuitas, q̃ haberet regalia fisci ex cõsuetudine, vel priuilegio secũdũ eũ, videas, q ponit. qd in istis nobilib. q habẽr hoĩes suos, an eis succedãt legitima successione deficiente, & concludit per illũ tex. qđ sic, & idẽ dicit in collegio, quod succedit ille de collegio sua sobole legitima deficiente, quod etiã voluit Bar. in l. si qs filio. §. eius, qui. de iniusto testa. vbi dixit ꝑ illũ tex. quod ꝑferẽ fisco in successione. & idẽ dicas in ecclesia, quæ succedit suo clerico excluso fisco, qñ nõ extat eius legitima succes. l. si quis presbyter. ꝰ. de episc. & cle. & voluit Bal. in l. j. vbi ponit rationem diuersitatis inter collegium, & ecclesiam, & ciuitatẽ. Adde in materia Bar. & ibi reassumpsi in l. a cta. §. ad ampliandum. ff. de re iudi.
d ¶ Ale. Tenuit. Adde Bar. in d. §. an bona, ꝙ distinguit hęreditatẽ sibi obuenientẽ iure hr̃ditario, vel iure bonorum obuenientiũ ex delicto. dic vt ibi ꝑ Ang. in l. j. ꝰ. ad l. Iul. de vi. & de differẽtia inter hr̃ditatẽ iacentẽ, & bona vacantia, vide Bar. in l. fideiussor obligari. §. fi. de fideiu. & ad Bar. dic. q. ĩ bonis, vel hr̃ditate fisco acquirenda, nõ requiritur aditio: adde gl. ĩ l. recusare. ĩ §. meminisse. ĩ ver. fisco, in fi. ad Treb. & gl. in ver. tradere. & ibi doc. in l. eã q̃. ꝰ. de fideic. in l. si sequens. in prin. ad Syll. & probat tex. in l. cũ fisco, in verbo, ead. e. ti. & tex. in verbo, vacãtia. iuxta l. j. §. diuus, de iure fisci. ꝑ Bar. in l. j. in 4. q. principali. ver. item quæro qđ si hæres. ff. de vulg. & pup. Sed an trãseat in fiscũ hr̃ditas, s. cũ suo onere, puta legatorũ, vide Bar. quę sequitur ib ĩ Imo. ĩ d. l. si sequẽs. qđ sic, ꝑ d. l. cũ fisco. potissime qñ culpa hr̃dis applicaẽ fisco, vt qa nõ vindicauit mortẽ defuncti. d. §. meminisse. Sed si aliquo casu eueniebant bona fisco tanq̃ vacãtia, dicit Pet. de Bellaper. & Imo. in l. qđã test. §. quoties. de le. 2. qđ nõ applicatur fisco cũ onere, ꝑ d. l. eã quã. circa 14. solu. Pro cui⁹ opi. allego text. in l. j. §. fi. de cad. tol. & ibi gl. cõtinuãdo illum tex. ad præcedẽtia. Et hoc vr̃ mihi verum, quia nõ vr̃, qđ hæreditate nõ adita, debeat considerari hæredis culpa, quia nõ debet hæredis culpa nocere legatarijs, ar. l. sancimus. de pœnis.

¶ Ang. Nõ ob. hæc gl. qa nõ loquitur in eo casu, sed eã intelligo cũ dñium debeat fisco applicari ex causa delicti, ita quod in fiscũ, & delinquentẽ ex maleficio obligatio est cõtracta, vt l. ex maleficiis. ff. de act. & ob. Et sic rõne obligationis dominiũ q̃ritur fisco ipso iure. in l. cũ duob. §. idẽ respõdit soci⁹, q cessantis, cũ gl. dedit. ff. ꝓ soc. & de pub. l. cõmissa. possessio aũt nullo mõ q̃rit fisco, nisi appĥedaẽ, vt in dictis legib. Itẽ vr̃ tex. in d. l. cõmissa.
e ¶ Ale. Est notãd. Adde Bar. in l. ꝓxime. ff. de his, q̃ ĩ testa. delen. ꝑ quẽ tex. dicit Bal. ĩ l. j. §. pe. de cõi seruo manumisso. & no. Bar. in l. si vnus. ꝰ. đ test. & in l. Titio vsumfru. §. j. de cond. & dẽ. & in l. si pure. de testa. manu. & in l. 2. ꝰ. de fideicõ. lib. & no. dictũ Bar. hic, quod in piam causam transit hæreditas sine aditione, de quo dixi post Bar. in l. j. §. sed quoties. ff. ad Treb.
f Alex. Capi. j. Vtrũ ciuitates habeant ius confiscãdi. * Vide tu quæ ad hoc ꝑ Bal. habentur in l. j. ꝰ. de hæred. inst. in ver. 4. quærit. & in l. hæreditas, in ii. ꝰ. de his qb. vt indignis. & in mar. ver. 2. & per Inn. in c. pastoralis. de foro comp. * vide ꝙ no. Bal. in l. 2. ꝰ. cõmunia de vsuca. & qđ no. Bar. in rub. ꝰ. de iu. fisc. & in l. itẽ. §. ait senatus de petitio. hær. Quid autem in episcopis. Adde tu q̃ ꝑ Fel. habentur in ca. irrefragabili. §. j. in prin. de offi. ord. * an habeant ius confiscãdi. Bal notat ꝙ nõ, in aut. bona damnatorũ. ꝰ. de bo. dãn. Et et an hẽant episcopi bona obligata sicut fiscus. Bal. dicit ꝙ nõ ꝰ. in rub. de priui. fisci. & ibi etiã quod municipia nõ habent fiscum. & an popul⁹ habeat fiscũ. vide Bal. ĩ l. 1. de iur. fis. Quid ĩ Regib. vide Bal. in l. 3. ꝰ. ad Treb. qd in nobilib. an succedant hominib. decedentib. sine legitimo successore. Bal. in l. 1. ꝰ. de hær. decu. decidit, quod sic, & ibi assignat rationẽ, quare magis collegiũ succedat ab intestato vni de collegio, vt hic no. adde Bal. in l. 1. ꝰ. de hær. decurio. & scripsi ꝰ. in prin. huius l. post Bar.
g ¶ Ale. Lege. Intellige ĩ volumine corporis scrip. alias dic, vt j. đ peti. bono. sublat. in l. 2. & ibi no. Ang. Vide hoc limitatũ per Ale. in l. 3. in prin. ꝙ qsque iu. Ale. Priuilegium concessum, an in dubio intelligatur concessũ ad partis postulatione, de hoc aliquid tangitur per Bar. in l. 3. in prin. ff. ꝙ qsque iu. & ibi late ꝑ scribẽtes, & Iac. Bu. & Bal. in l. quod fauore. ꝰ. de leg. d. Are. inst. de act. §. tripli. in ver. in ea. ibi, de fructib. & lit expẽ. & hoc no. gl. & Bar. clarius, in auth. quas actiones. ꝰ. de sacro san. ecc.

LEX II.

1 *Beneficia Principis sunt latissime interpretanda: & nu. 4.*
2 *Verbum vnum quod accipiatur pro vna oratione.*
3 *Statutũ, quòd pro quolibet verbo iniurioso imponatur tanta pœna, intelligitur pro vna oratione.*
5 *Verba, integro statu, apposita in cõtractu, vel vltima voluntate, quid importent.*
6 *Castrũ si cõceditur, quod intelligitur cõcessũ cũ sua curia, & iurisdictiõe.*

a Si quando. a Si res conceditur in integro statu per Principem, intelligitur cum ꝑtinentiis, & cũ omni iure suo, & cũ instris, & omnib⁹ fructib. & mãcipiis,
1 q̃ mea sunt. h. d. Vel breuius. † Beneficia Principis sunt latissimè interpretãda. & ista lex dedit mihi laborẽ. de hoc etiam in l. fi.
2 ff. de const. prin. † No. dicit glo. qđ hic accipitur verbum vnum
b pro vna oratione. b † quod est vtile pro statutis, quę dicunt qđ
3 pro quolibet verbo iniurioso imponatur tanta pęna, qđ intelligitur. i. pro qualibet oratione. dixi in l. item apud Labeonem. §.
c conuicium. ff. de iniur. c Op. j. ti. 2. l. fi. So. intellige hanc donationem non esse factã ad postulationem. † Oppo. j. de agr. & man-
4 ci. do. l. fi. vbi beneficium Principis non interpretatur latissimè. gl. nõ soluit. Inno. extra, de dona. c. cum dilectus. dicit, quod beneficium Principis largissimè est interpretandum cõtra ipsum Principem. Sed cùm alius lęderetur, intelligeretur strictè, & ita potest intelligi lex contraria, argumento l. secundæ. §.
d merito. & §. si quis à Princip. ff. ne quid in loco publi. d
5 Quero, † quid si ista verba apponerentur in contractu, vel in ltima voluntate, quid importarent. Respondeo, puto idem ac si

ADDITIONES.

a Ale. Si qñ. Et facit ista l. ad arg. An publicata domo intelligaẽ publicata supellectilia, & quo ꝑ Bar. in l. cũ ancillis, de ic. nu. Arc. in c. fi. 12. dist. q allegat istã l. ꝙ q dat domũ, vel aliã rẽ videtur dare ea, q̃ ipsi annexa sunt. bene facit l. Iulian⁹. §. ædib. cum l. seq. de ac. emp.
b Verbũ vnũ ꝓ vna orõne. Iac. Rebuf. hic nũ. tertio. ver. no. ꝓ aduocatis. iducit hoc ad dictũ no. s. vt aduocat⁹, q ĩpetrauit à iudice, vt possit dicere vnũ solũ verbũ, possit ĩfinita dicere, idẽ no. Bal. licet eũ nõ alleget ĩ l. antiqtas. ver. vl. no. & n. 4. & ꝙ ibi posui ĩ apo. ad ipm ĩ ver. facit ꝓ allegantibus in palatio. ꝰ. de vsur. & dixi in apo. ad Dy. in reg. in bñficijs ĩ ver. subiectos.
c Ale. De iniur. Adde Bal. in l. si familia. ff. de iurisd. om. iud. & in l. illud. in fi. ad l. A q. & vide, quod scripsi post Bar. in d. §. cum vnum. adde etiã Are. in sua practica, in verbo, contumeliosa. & per Bar. in l. turpia. de leg. j.
d Ang. Loco pub. Et circa ipsa vide Spe. in ti. de rel. do. §. j. ver. qd si petatur.

ac ſi legarent fundum inſtructum, & domum inſtructam, ar.
l.Seiæ.§.tyrannæ. & l.prædia.§.ita legatum.ff. de fun.inſtr. ſed
hic comprehendit plura, quæ appellatione inſtrumenti non
cõprehenderentur, vt hic patet, & ſic largiſſimè, vt no. in l.fi.
ff.de cõſti.prin.de reg.iur.l.in teſtamẽtis.ff.de verb.ſig.l.prin-
9 ceps bona. Vltimò hæc lex inducit̃, †ꝙ qñ princeps concedit
alicui caſtrum, videtur concedere, cum ſua curia, & iuriſdõ-
ne, facit ad hoc l.j.§.cum vrbem.ff.de of.præf.vrb.l.fi.ff.de cõ-
a ſti.principum, & ibi per Doct.in l.quo tutela, ff.de reg.iur.[a]

ADDITIO.

a Regul.iur. Vide Bar.in l.j.ad finem.ff.de iur.om.iud.& Bal.in l.fin.de cõſti.
prin.& Bar.in prin.& quaſi per totum, de priui.fiſ.& Bal.in l.j.§.in initio.
de of.præf.vrb.Lud.in l.3.in prin.de acq. poſſ. & quod ſcripſi in l.ſi fundũ
ſub conditione.§.qui fundũ.de leg.j.poſt Imo.& Spe.& Io.An.in ti.de iu-
riſ.om.iud.§.1.ver.q̃ autem meri.Old.in conſil.73. quod incipit ad qõnem
quæ.Bar.in l.inter eos.de acq.re.do.& in l.ſi aliena.§.fi.de vſuc.& Bal.in c.
qui cur.ven.vbi refert Hoſt.in ſumma, & Bal.in l.fi.s̃.de cõdi.inſer.in l. ꝓ-
curatorẽ.s̃.man.& in l.pe.s̃.de bo.quæ li.& quod no.Bal.in l.2.de pœ.iud.
& Ang.in l.j.§.fi.de offi.eius cui mand.eſt iuriſ.& Bar.in l.j.j̃. de excu.mu.
Ale.An conceſſo caſtro videatur conceſſo iuriſdictio. de quo per Bar.in l.
1.de iur.om.iud.per Spe.& Io.And.eo.tit.§.1.ver.ſed quæ meri.per Old. in
conſ.252.inc.ad q.qua quæritur per Gul.& Bal.in §.cum vrbem.hic allega-
to per Bar.in l.2.in prin.ff.de verb.ſig.& l.inter omnes.ff.de acq.re.do.& in
l.ſi aliena.ff.de vſu.per Bal.in c.1.de capitaneo qui curiam vendidit, vbi re
fert opi.Hoſt.per Bal.in l.fi. de cõſti.prin.& in l.pe.s̃.de cõdi.inſer.& in l.à
procur.s̃.mãd.& in l.pe.s̃.de bo.q̃ li.& in l.2.s̃.de pedaneis iud.per Ang.in
l.j.§.fi.de offi.eius per Ro.in l.3.in prin.ff.de acq.poſſ.vide no.per Bart.cir-
ca hoc j̃.de excuſa.mune.l.j.& vide omnino, quæ ſcripſi poſt Bar.in d.l.in
ter omnes, quid ſi epiſcopus vendit, vel donat caſtrum cum omnibus iuri
bus, an veniant ſpiritualia. Dic quod non, ſm inno.in c.ex literis.de iur.pa
tronatus.Alex.Excludit etiam fiſcum tutor, vt no.gloſ.quæ non inuenitur
alibi.facit etiam iſta glo.pro ſcholari moriente in ſtudio, vt ei vniuerſitas
ſucce.& non fiſcus, de quo per Gul.in l.j.de hære.dec.

LEX III.

1 *Procurator Cæſaris, & Comes rerum priuatarum, idem eſt.*
2 *Incorporatio fit quando res deſcribitur inter alias res fiſcales.*

a SI QVANDO, [a] AVT ALICVIVS. Si res fiſco deferatur,
primò debet ſolenniter examinari per procuratorem Cæſa-
ris. Scdò incorporari cum authoritate procuratoris fiſci, &
tituli ſine authoritate ſuperioris non debent ſcribi, & contrà
1 facientes grauiſſimè puniuntur.h.d.†Ad euidentiam pręmit
te ꝙ dicit glo. ſuper ver.ſtylus.qđ in qualibet prouincia erat
vnus procurator Cæſaris, & vnus Comes rerum priuatarum.
hoc non placet mihi. Nam procurator Cæſaris, & Comes re-
rum priuatarum eſt idem, vt s̃.de offi.co.re priua.per totum,
& ibi Azo in Sum. Dicas ergo quòd in qualibet prouincia
erat vnus Comes rerum priuatarum, hoc eſt procurator Cę-
ſaris, & vnus rationalis, id eſt, procurator fiſci. Item dicit glo.
ad euidentiam, ꝙ hęc lex differt à l.fi.j̃.e.quia hic quęſtio mo
uebatur, & non apparebat contradictor, ibi ſic. hæc non pla-
cet, vt dicam ibi d. l. fi. & in quo hæc lex differat ab illa, ibi di-
cam. His præmiſſis, caſus in terminis eſt clarus. dicit tex. per
Comitem rerum priuatarum, ſcilicet fiat examinatio ſm for-
mam l.defenſionis facultas.s̃.de iur.fiſ.dicit text. diligens ſty-
2 lus, id eſt, ſcriptura.†Item ſcribat inter alias res fiſcales, & mo
do perficitur incorporatio. Not. quod dicta examinatio de-
beat fieri corã præſidæ prouinciæ. vt infra eodem, l.fin.ſolue,
vt dicam. Vltimò not. qualiter incorporatio fiat, quod facit
ad id quod dicam j̃.eo. l. fin.

ADDITIO.

a Ang.¶Si quando. No.tex.in hac l.ibi, ſigillatim, ad ſtatuta dicentia in ma-
leficiis non valere dictũ teſtis, niſi de loco ſigillatim deponat. Nã ſi dicit,
fuit in loco in inquiſitione, vel accuſatione contento, non dr̃ ſigillatim de
ponere. Nam verbum, ſigillatim, ſingularem expreſsionẽ importat, vt hic,
& l.ſi quis ita.ſupra, de bo.proſcr.ſed iſta non eſt ſingularis expreſsio, qua
tenus referatur ad illa, ergo &c.vide j̃.de prædiis decu.in l.j.

LEX IIII.

VACANTIA. Bona eius, qui nullo modo aliquem habet ſucceſſorem, dicuntur bona vacantia, & deferuntur in fiſcum hæredem.h.d. Quid ſi habeat conſanguineos vltra decimum gradum, qui de iure communi non admittuntur? Certè dicit glo. quòd illi non admittuntur, ſed venit fiſcus.

LEX V.

1 *Procurator Cæſaris, quando ſit iudex inter fiſcum, & priuatum.*
2 *Officialis, qui mittitur ad aliquid faciendum, debet iurare.*
3 *In ciuilibus ob publicam vtilitatem etiam per inquiſitionem proceditur.*
4 *Officialis Epiſcopi poteſt inquirere contra tenentes bona, quæ diſtribui debent pauperibus.*
5 *Per inquiſitionem ad vtilitatem priuatam in ciuilibus non proceditur.*
6 *Bona confiſcanda in initio cauſæ inſcriptis redigantur.*
7 *Bona fiſcalia debent de facto occupari, & in fiſcum redigi.*
8 *Abbas, qui poteſt alienare feudalia, & emphyteutica, an poterit alienare feudalia ad eccleſiam reuerſa.*
9 *Inuentarium, quando bona inferuntur in fiſcum, ita fieri debet de vna re, ſicut de multis.*
10 *Curator ad vnam litem debet facere inuentarium, licet conſuetudo contrarium ſeruet.*
11 *Cognitio, de qua hic, expeditur officio iudicis.*

a SI VACANTIA.[a] In ꝓuinciis, vbi non eſt ꝓcurator Cæſa-
ris, de principis curia certi officiales deſtinantur, quorum ſo-
licitudine bona vacantia ſub præſide inueſtigantur, & de eis
inuentarium conficitur, & Principi ſcribitur, & cõmittentes
fraudem pœna hic inſerta puniuntur.h.d. Primò ponit dictũ.
Secundò illud oſtendit. Tertiò punit fraudem committẽtes.
ſecunda ibi, quæ forma. Tertia ibi, nam ſi quid. ¶Opp.ꝙ hoc
fiat coram procuratore Cæſaris.s̃.e.l.ſi qñ. Sol. Dicit gl.ibi, ꝙ
hic loquitur, qñ quæſtio refertur ab aliquo, ibi qñ à nullo: qđ
non placet, quia eſt ꝯ text. hic ibi, nullum iure poſſidere, vel
vendicare conſtiterit, & ſic etiam loquitur, quando nullus re
peritur poſſeſſor, vel contradictor. Dic ergo, ꝙ lex, ſi quando,
loquitur in prouinciis, in quib.erat procurator Cæſaris, forte
Cæſar ibi tanquàm priuatus homo habebat magnum p̃rimo
nium, vel aliàs erat conſuetudo ibi mittendi talem officialẽ.
hic loquitur in prouinciis, in quibus non erat procurator Cę
ſaris, vel quia Cæſar nullum priuatum patrimonium ibi ha-
bebat, vel non erat conſuetudo mittendi talem officialem.
1 †Scđm hoc dñt determinari omnes leges, dicentes, ꝙ procu
rator Cæſaris eſt iudex inter fiſcum, & priuatum, vt l.2. s̃. vbi
cauſæ fiſcales.l.j.quia eſt verum, ſi ꝓcurator Cæſaris eſt in ꝓ-
uincia, aliàs eſt, iudex p̃ſes ꝓuinciæ, vt hic, & ſic debet intelli-
gi gl.quæ eſt no.s̃.de iure fiſ.l. defenſionis facultas, quæ dicit,
b ꝙ illa cognitio fiat ſub pręſide.[b] His pręmiſſis collige ex l.iſta
2 multa vtilia. †Primò, qđ officiales, qui mittuntur ad aliquid
faciendum, dẽnt eſſe iurati, vt ibi, iureiurando adſtricti. facit
s̃.de fide inſtr.l.cõparationes, & in auth.iuſiurand.qđ præſta-
tur ab his, & l.hac edictali.§.his illud.ſupra, de ſecun.nup. ¶Se
3 cundò no.ꝙ†etiam in cauſis ciuilib.propter publicam vtili-
tatem per inquiſitionem proceditur, vt ibi, præſes prouincię
præſente fiſci patrono diligenter inquirat. facit ff.de cuſt.re.
4 l.ſi quis reum.& ſic eſt argu. † de epiſcopo, & presbytero, ꝙ
eorum officiales pñt facere inquiſitionem ꝯ tenentes bona,
5 quæ dẽnt diſtribui pauperibus, vel in alias cauſas pias. † Sed
ad vtilitatem priuatorum non reperio per inquiſitionẽ ꝓce-
c di, niſi in caſu l.3.§.p̃terea.ff.de ſuſpe.tuto.[c] †Not.tertiò, ꝙ in
6 initio cauſæ bona redigunt̃ in ſcriptis, vt ibi, quantũcunque,
vel quale ei videatur, cũ gl.ibi poſita.& ſic vr̃ caſus ꝓ eo, qđ
7 dixi in l.defenſionis.s̃.de iure fiſ. Nota quartò, ꝙ†bona fiſca-
lia dẽnt de facto occupari, & in fiſcum incorporari poſt co-
8 gnitiones prædictas iuſſu Principis, qđ nota ad quæſtio.†Po
ne, Epiſcopus vel Abbas non poſſunt alienare, quæ ſunt de
menſa, ſed bona feudalia, ſeu conſueta dari in emphyteuſim
poſſunt, vt in c.2.extra, de feud.& in vſib.feud.tit.epiſcopum
vel Abb.vel Abbatiſſam. cap.j. Modo dubitatur, ſi aliqua res
feudalis, vel emphyteutica reuerſa eſt ad monaſterium, & Ab
bas eam occupauit, & per aliquod tempus tenuit, an dicat̃ in
corporaſſe in monaſterium, ita, quòd facta ſit de mẽſa Abba
tis, an verò adhuc remaneat, vt poſſit alienari.tex.extra de re.
eccl.nõ alie.c.vt ſuper. videtur dicere, ꝙ ſi per præceſſorẽ re-
tentæ ſunt res tales ꝑ annum, videantur eſſe de menſa Abba-
tis, & ibi Inn.tu dic, ꝙ de hoc eſt tex.hic.& s̃.eo.l.ſi quãdo.lo-
quitur enim de ſecunda parte rubricæ, ſcilicet de incorpora-
tione, vt tunc dicant̃ incorporatę poſſeſſiones, & factę de mẽ
ſa, qñ q officiales ad hoc poteſtatẽ habentes ſunt deſcriptę in
libro aliarũ poſſeſſionum de menſa, vel qñ Abbas hoc decla-
rauit

ADDITIONES.

a Alex.¶Si vacantia. Et no.ꝙ ſolum habens dominium, & poſſeſsionem põt
impedire comparationem, & confiſcationem bonorum, & ideo mulier ꝓ
dote non impedit confiſcationem bonorum viri.l.ſi marito.in princ.& ibi
Bald.& Ang.ff.ſoluto matrimonio.
b Ale.¶Pręſide. Et Ang.in rep.dicit, ꝙ ſi actus fieri debet corã vno, qui abeſt
vel cuius officiũ vacat, poterit fieri corã alio iudice per iſtum tex.ſm hãc
lect.Bar.& l.vbi abſint.de tut.& cura.da.ab his.licet ſecũdum Ang.videa-
tur prima facie contrarium per dictam legem, teſtamenta, & l.conſulta.
e.titu.quia ſtatim tribuendo iuriſdictionem vni, ab alio videtur abdicare.
argu.l. cum prætor.in prin.ff.de iud.& l.maritus.de proc.adde in materia
Ang.in auth. vt cler.apud proprios epiſ.in §.huic igitur, & in auth.vt iud.
ſine quoquo ſuffra.
c Ale.¶Suſpec.tut. Adde dicta per Bal.in l.ſancimus.la j.s̃.de ſac.ſan.ec.licet
Inn.in c.ad noſtram.el j.alias el 2.extra, de iureiu. dicat, ꝙ in ciuilib.nõ fit
inquiſitio. In quibus autem caſib.poſsit in ciuilib. procedi per inquiſitio-
nem, vide per Bal.in c.1.§.ſi tres, vel plures.in fi.lib.de pace tenenda, & per
eundem in c.1.§.iniuria.de pace iur.fir.in verſi.item an aliter. Et aduerte,
quia hoc eſt ſpeciale fauore fiſci, & vide omnia, quæ ſcripſi poſt Bar.in l.2.
§.ſi publico. de adul. In eo.verb.ad fi.adde Ang.hic in rep.in 2.not.in ver.
item no.ex iſto tex.quod quando actio.vbi idem tenet, & vidi fieri.

a ranit effectas eẽ de mẽsa,& incorporatas,vt hic.& tene mẽti.
9 †Not.qđ ficut inuentarium fit, qñ occupant multa bona, &
ita eodẽ mõ qñ est vna res, vel duæ. vt in ver.q̃ forma,&sic est
10 arg.† ꝙ curator datus ad vnam litem,debeat facere inuentarium,vt ibi,in vna re,siue in vna actione,licet ꝯrium obserue
b tur cõiter.de hoc no.in l.de creationib.s̃.de epis.aud.b †Quæ
11 ro qua actione, vel quo iure ista cognitio expediat̃.gl.hic super ver.paulatim,dicit ꝙ officio iudicis. Tu dic iure actionis, vt dixi in l.defensionis.s̃.de iu.fisc.q̃ actio põt deduci in iudiciũ, si datur libellus per ꝓcuratorẽ fisci ordinarie ꝯ aduersarium,vel per officium iudicis hoc inquirentis,vt hac lege.

a ADD. Ale.¶Tene menti.Vide Bal.in c.j.de eo.qui inue.se.& Im.in c.vt super,de re.ecc.non alie.Ang.hic in repe.Pet.de Anch.in consi.suo 155.qui tenet idem qđ Bar.Ang.& Io.de Im.in c.super præalleg.qui tenet qđ est necesse,qđ 30.annis fuerit in incorporatione,& in c.fi.de feu.& ibi per Car. Alex.Adde Inno.in c.vt de cætero.extra de transf. adde tamen qđ res,quæ non sunt effectæ de mensa,põt prelatus alienare,& de ipsis transigere,vel pacisci Romano pontifice incõsulto, ſm Inn.in præall.loco.& per Host.in c.vt super.vt ecclesiastica beneficia.& Io.And.in c.fi.de reb.eccl.non alie. & ibi tractatur qñ bona dicantur effecta de mensa, & adde gl.ſm Inno.in cle.frequens.de excessi. præla. in qua dicitur,qđ illa bona,in quib.prælatus habet directum dominium,& alius hẽt vtile, vt sunt bona feudalia, & talia bona non censentur esse de mensa prælati,qđ est notãdum.adde do. Car.in c.2 de feudis,vbi refert plures Doct.consuluisse contrarium.tamẽ tenet ipse opin.Bar.hic allegans Arch.etiam idem tenuisse in c.j.31.q.7.per Imo.in c.2.& in c.vt super,de rebus eccl.non alie.

b Alex.¶Episc.aud.De hoc aliquid per Bald.in §.idem rescripserunt.Inst.de exc.tut.& hic vide Ang.in rep.in ver.item ex hoc verb.est no.& adde Bar. in l.j.de cura. bon.dan.vbi tenet,quod non tenetur facere inuentarium.

¶ De delatoribus. Rub.

1 *Bannitus,qui non debet audiri,potest accusationem,ante bãnum per ipsum institutam prosequi.*

¶Quærit gl.quot modis dicatur aliquid deferri. Item quærit qui ꝓhibeantur deferre.Item de pœna malè deferentis,& de ꝓmio bene deferentis, quæ omnia dic, vt in gl.Et in quo differt hic titulus ab illo,de his,qui se deferunt.dic vt in glo.Ista
1 gl. expssè tenet,† ꝙ licet ex forma statuti bannitus non dẽat audiri,tñ si ante bannum accusauit,põt accusationem prosequi, & finire, & ita obseruatur in ciuitate Perusij.Pro hoc est tex.in l.deferre.alle.in gl.& no.in l.Vranius.§.sed cum duo.ff.
a de fideius.per Dy. & Iac.de Are.ff.de publ.iu.l.is qui reus.a

b ADD. Reus.Nota gl.in rub.ibi,sed eas causas.

LEX PRIMA.

1 *Relictum tacitè, vel expressè indigno,defertur in fiscum.*
2 *Relictum in capacibus,quando deferatur in fiscum. Et qui sint incapaces, aut indigni.*
3 *Relictum spurio palam an deferatur fisco,vel remaneat apud hæredes.*
4 *Capacitas in hærede,vel legatario,quando requiratur.remissiue.*
5 *Fideicommissum tacitum dicitur, quando interuenit priuata promissio nõ in testamento,vel codicillis,vel publico instrumento.*

SI EI, QVI. Si relinquitur tacitè incapaci,defertur
1 in fiscum.h.d.†Ad euidentiam huius legis & titu. scias,ꝙ qñque relinquitur aliquid aliquib.qui sunt indigni,& illud siue relinquatur tacitè,siuè expressè,defertur in fiscum,vt no.in ti.de his quib.vt indi.ff.& s̃. maximè in l. hrditas. Qñq; relinquitur aliquid non capacibus,
2 †& tunc si quidem relinquitur palam, nõ valet relictum, sed remanet apud eum,qui relinquit, vt l.Luci⁹. circa fi.ff.de leg. j.& l.non intelligitur.§.j. ff. de iure fisc.Si verò relinquitur tacitè,tũc in pœnam eius, qui assumpsit tacitam fidem in se de restituendo bona non capaci,defertur fisco,vt l.non intelligi
3 tur.§.j.ff.de iur.fis.& l.etiam,cum multis si.s̃.ad l.Fal.†An au
a tem illud quod relinquitur spurio a palam , debeat venire in fiscum,vel remaneat apud hrdes, dic vt l.j.s̃.de natu.li.& in l. hæreditas.s̃.de his qb. vt indi.& ff.e.l.fi.& ibi plenè dixi. Qui autem dicantur non capaces,habes ff.de iur. fisc.l.j.& Insti.de
4 leg.§. legari.† Hoc præmisso quæro quo tẽpore quis debeat esse capax in hæredis institutione, vel legato, hoc tãgitur hic in gl.& melius in l.nõ intelligit̃.§.qñ aũt.ff.de iure fisci,& ista est mã regulæ Catonianæ,q̃ plenè expediui in l.j. de reg. Cat.
5 Quæro qñ dicatur tacitũ fideicommissum. Rñdeo,†qñ interuenit priuata ꝓmissio,nõ in testõ,vel codicillis, vel publico instrõ, vt hic in 2 gl.& clarius in l.non intelligitur.§. tacita,vbi dixi.ff.de iur.fis.Quero vtrũ rogatus tacitè aliquo casu
b excusetur à pœna.gl.hic ponit aliquos casus,dic vt in ea.b

a ADD. Ang.¶Spurio.Sed an spurius dicatur non capax,an vero indignus, dic qđ nõ capax, vt l.j de natura.lib.l.si quis solidum.de heredib.instituẽ. ff.de vul.& pup.l.si is qui ex bonis,& instit.de leg. §.legari.& hoc est vtile scire,quia cum bona relinquantur non capaci,tunc demũ fisco applicant̃, cum relinquuntur tacite,l.nõ intelligitur.ff. de iure fisci.sed qñ relinquũt̃ indigno,applicantur fisco,siue tacitè,siuè expressè relinquantur,vt in toto tit.ff.& s̃.de his qb.vt indi.Illud tñ no. qđ si interdũ filio naturali non capaci relinqtur palã,applicatur fisco,si ille, à quo istud relinqt̃,nolit retinere, & hoc ẽ de illis naturalib. tantũ,de quib.fit mẽtio in l j.s̃.de nat.li.

b Ang.¶In ea.Itẽ ista lex optime facit ꝓ desponsantib.viduas habentes magnas dotes absentib.consanguineis ipsarum viduarum, & secrete, vt non puniantur,per hoc sacramentum,qui secrete contraxerunt,ex quo vidua nubilis erat ætatis,& desponsans erat capax mrimonij. Item facit ꝓ quibusdam Perusinis, qui fecerunt quendam in mortis articulo constitutum testari secrete,corã quibusdã testib.eorũ domesticis,vel amicis,& absentib. cõsanguineis testatoris,& fecerũt sibi relinquere oĩa bona sua,qđ nõ puniantur ob hoc,qđ illud testamentum secrete fieri fecerunt,dummodo sint capaces hæreditatis istius.facit ff.de acq.hæred.l.quod si dubitet.

LEX II.

1 *Deferens,& non probans punitur.*
2 *Iudex ex officio potest causam cœptam ad vtilitatem publicam,per delatorem,qui mortuus est,perficere.*

a MONENTE. a Qui defert ex necessitate officij, vel ex præcepto iudicis,pœnã delatoris nõ sustinet.h.d.Ad euidentiam
1 ꝓmitto.†ille,qui defert,&non probat,punitur,vt no.s̃.eo.in rub.& j̃ eo.l.ex varia.Hoc ꝓmisso casus in terminis est clarus. Quæro primò, qũo facta fuit ista admonitio. Dicit gl.ipsum officium, quod quis admonet quem,vt faciat pertinentia ad
2 officium,qđ quis hẽt,qđ satis placet. † Vel dic notabilius,ꝙ qñ vna cã ad publicam vtilitatem pertinens est cœpta per vnum delatorem,qui moritur,vel se absentat,iudex põt illam cãm ꝑficere ex suo officio,vt l.pen.in prin.ff.de pub.iud.& s̃. de abol.l.2.§.j.ita potest idem iudex iubere vni,vt dictam causam cœptam ab alio prosequatur, vt hic est casus.

a ADD. Alex.¶Monente.In hac l.not.text.ibi,Sectæ.qđ secta appellatur in bonã partẽ. iõ si plures communicato consilio ad finẽ boni sub nomine sectæ se colligunt, nõ possunt puniri vigore statuti ꝓhibentis sectã fieri.
* Et de isto nomine secta.* Vide tu Car.in cle.si in prin.cũ gl.de hæret.*vide j̃.de pe.bo.sub.l.2.Ang. Adde no.per Bar.in l.libellorũ.§.fi.de acc. & in d.l.pen.de pub iud.vide quę scripsi post Bar.in §.fi.de priu.cred.In ea.in fi. hoc verũ intelligas,nisi cęp sset noĩe alterius puta tutorio,vel procuratorio noĩe,q1 cogi nõ posset illo moriente ad illius ꝓsecutionem.Casus est singularis in l.diuus.ff.ad Turpillia.ſm.Rom.in singularib.in litera,i.no.32.

LEX III.

1 *Manifestans delinquentem ad sui defensionem nõ habet præmium statuti.*
2 *Præmium quod datur occidenti bannitum, non datur bannitum occidenti ad sui defensionem.*

NVLLA. Qui ad suam defensionem alium nominat,nõ vi
1 detur deferre.h.d.†Nota hic arg.ꝙ si statutum dicat,ꝙ manifestans aliquem delinquentem habeat præmium , & aliquis qui inculpabatur ad sui defensionẽ delinquentem monstra
2 uerit,non hẽt præmium.†Item si statutum concedit ꝓmium occidenti hostem, vel rebellem,& aliquis eũ occiderit se defendendo,ꝙ non dẽt habere præmium,vt hic.Nã ꝓmium datur illi,qui se vltro,& spõte offert ad faciendum illud, qđ est
a cã ꝓmij: secus si fortuna coactus, vel causa hoc faciat, a vt l. si quis.§.vtrum.ff.ad Sylla.& l.2.ff.de cond.& demon.

a ADD. Ang.¶Faciat.Not.qđ si quis nesciret aliquẽ esse bannitũ, & ipsum interficeret, non dẽt habere præmiũ statuti,quia nõ debet mereri,qui nescit,quid faciat.Sed pone quod quis bene scit aliquẽ esse bãnitũ,tñ nescit statutũ aliquod esse factũ, per qđ interficiens bannitũ debeat habere præmium,an tunc habebit præmiũ ? Vr̃ qđ non,quia quo ad habendum præmium,vr̃ casu interficere,sed contrarium est verum.Beneficium enim statuti cõfertur etiã ignoranti,vt j̃.de decu.l.diui.& l.fi.& ibi per Bar.Idem dicit Bar.in l.omnes populi. in prin.5.q.prin.ff.de iust.& iure.& sic sufficit scire bannitum esse,quamuis nesciat præmium.qđ summe notandum est. Ale.¶An autem valeat,hoc statutũ,vide Bar.in l.j.in prin.de iust.& iur. & in l.3.j̃.de nauiculariis,& in l.j.j̃.de falgamo non ꝓb. & ibi vide quæ scripsi.Adde Bar.idem tenentem in d.§.vtrum.& in d.l.j.sed Raph.tenuit ꝯtrarium in l.hæc condi. de condi.& demonst. vbi dixi,qđ immo præmium ei dabitur,eo maxime cum difficile sit capere bannitum,statutum non considerauit ꝓpositũ,neq; tempus,sed solum factum.Et ita transit etiã ibi Are. adde tu quod iste passus pendet ab illo,quẽ tangit Bart.in l.oẽs populi.de ius.& iur.in j.q.quintæ q.principalis,videlicet si statutum dat ꝓmiũ capiẽdi,an præmium dabitur ei qui cepit bannitũ, sed ignorabat eum bannitũ, dic vt ibi.Ad quod vide bonum text.& quæ ibi scripsi in l.pen.de decu.Et in ꝓposito putarem forte opinio.Raph. & Are.esse veriorẽ,quia etiã eam firmat Bal.confundens fundamentum Bar.in l. genero.ff de infamibus, & Lud.in §.vtrũ. & sequitur etiã Are.in tractatu maleficiorũ,in materia capturæ,in vers. q̃ro. 13. Sed quid in officiali,qui tenet̃ inquirere ex officio, si cepit malefactorẽ,an debeat habere præmium?Vide Bar.ꝯcludentẽ qđ non.in l.si is qui.§.seruus.ff.de acq.re.do.Item quid si statutum dat inuẽtori ꝓmium,an requiratur,qđ inueniatur,& capiatur?Dixi post Barto.in l.j. in prin.de acq.pos. Item quid in bãnito capiente alium bannitũ,dixi post Bar.in d.l.si is qui.§.quod seruus.ff.de acq.re.do.Item an bannitus, qui posuit bannitum in potestate curiæ,debeat ipse cancellari de bãno,vide Bar. tenentẽ qđ non in l.ambitiosa,de decretis ab ord.fac.& ibi scripsi,& vide omnino Lud.no.circa hoc distinguentẽ in d.§.vtrũ,cuius distinctionẽ sequtur Aret.in loco pręall.in versi.an autem bãnitus.sed quid si ex forma statuti villa tenetur capere malefactorẽ,alio statuto cauetur,qđ qui cęperit bãnito habeat centũ,nunquid villa capiens bannitũ ab alio insecutũ dẽat hr̃e ꝓmiũ.Bar.in d.§.vtrũ.concludit,quod non,quia villa fuit incitata ab illo,qui bannitũ insequit̃. Sed an ille qui insequebat̃,debeat habere ꝓmiũ. dicit ibi,qđ non,quia non cepit,cum statutum requirat capturam,ꝙ not.

LEX

LEX IIII.

1 *Caufæ fifcales dicuntur Reipublicæ.*

EX VARIA. Qui venit ad defenfionẽ Reip. vt delator, non
1 punitur.h.d.†No.hic,quòd caufæ fifcales dicũtur caufę Rei-
publicæ,quod dic,vt dixi in rub. de iur.fiſ. Quærit gl.quæ eſt
pœna delatoris,dic vt gl.Vltimò dicit gl.quòd delatio nõ fit
ciuitati,dic vt ſ.tit.1.l.1.

LEX V.

1 *Delator non probans,nõ accuſatur criminaliter, niſi ſit ſolitus deferre ac-*
cuſationes calumnioſas.
2 *Pœna ferri,eſt amputatio capitis & linguæ.*
3 *Bannitus in perſona,& membro,debet primo membro puniri, poſtea per-*
dere perſonam.

OMNES IVDICES. Delator non admittitur, ſine patrono
fiſci,& malè deferentes ex conſuetudine grauiſſimè puniun-
tur.h.d.Oppo.quòd imponatur minor pœna,vt ſ.eo.l.proxi.
1 †So.ibi agitur ciuiliter, hic accuſat̃ criminaliter. Intellige ta
men,ꝙ hæc criminalis accuſatio non habet locum,niſi in eo,
qui ex conſuetudine deferendi facit accuſationes calumnio-
ſas,vt patet ex tex.ibi,deferre non ceſſant,& ita continebatur
2 in codicib.antiquis.¶†Quæro,quæ eſt iſta pœna ferri?Dicit
3 gl.quod amputabitur caput,& lingua. †Ex quo nota,ꝙ ſi ca-
pitur vnus ex bannitis in perſona,&in mẽbro,quod prius de-
beat amputari membrum,& poſtea debeat perdere perſonã.
a ar.huius gl.Et ita vidi de facto obſeruari in ciuitate iſta.[a]

a ADD. Ale.¶Iſta.De hoc eſt caſus in l.1.in fi.nil no.ap.pen.ff.& no.per Bar. in l.2.ff.de cuſt.reo. Vide Bal.hic,& in l.Gallus.§ 1.ff.de liber. & poſth.vbi dixit quod ſi inſtituitur filius cum nepotibus, primo veniat filius, poſtea nepotes ordine ſucceſſiuo.

LEX VI.

1 *Proditorie aliquid fieri quando dicatur.*

a SERVVM. *a* Seruus punitur, ſi dominum deferat, præter-
1 quàm in crimine læſæ maieſtatis.h.d.†No.tex.ibi cùm dicit,
de exẽplo proditorũ, qñ aliquid dicatur fieri ꝓditoriè,plenè
dixi in l.reſpiciendũ.§.delinquũt.ff.de pœn.alias dic,vt in gl.

ADDITIO.

a Ang.¶Seruũ.Hęc lex eſt in argm̃ de ſtatuto,ꝙ occidẽs bannitũ nõ puniatur.Mõ q̃ritur,nunquid ſocius banniti occidens bãnitum proditorio modo,debeat puniri?Cas⁹ eſt hic,ꝙ ſic,& ita practicatũ fuit Peruſij Et quot modis dicatur ꝓditor, *Vide Fel.c.j.de hom. & ꝙ ibi dixi in apoſt.*& in quem cadat delictum proditoris, vide in c.paſtoralis.extra,de re iud.

¶De petitionibus bonorum ſublatis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Deprehenſus in crimine dicitur,qui de eo eſt conuictus.*
2 *Petitio ſi eſt ꝓhibita,quãdo videatur ꝓhibita ſuper id qđ petitur cõceſſio.*
3 *Conceſſio facta motu proprio,quando valeat & quid importet.*
4 *Conceſſio facta cum clauſula,non obſtante tali lege,valet.*
5 *Ius occupandi bona vacantia,poteſt per ſuperiorem concedi.*
6 *Præbenda & ius præbendæ,poteſt à ſuperiori concedi.*
7 *Ille,cui eſt conceſſa præbenda,non poteſt eam alteri concedere,ſed debet in*
manib.ſuperioris renunciare.rem autem præbendæ ſic.
8 *Vſufructuarius non põt concedere vſumfructum,ſed vtilitatẽ fruendi ſic.*
9 *Cõceſſio facta motu ꝓprio,an in dubio intelligatur ad partis poſtulationẽ.*
10 *Bona per fiſcũ nõ poſſeſſa,poſſunt motu proprio concedi,non tamen ad par*
tis poſtulationem.

a QVISQVIS. *a* Bona q̃ deferũtur in fiſcũ,nemo põt ſibi im-
petrare,& conceſſio facta ad petitionẽ alterius,non valet:ſe-
cus ſi fieret motu ꝓprio principis.h.d.¶Primò prohibet quẽ
petere. Secundò annullat cõceſſionem proprio motu factã.
1 Secunda ibi,ſed quoniam.Tertia ibi,ſi quid autẽ. †Ex prima
b parte no.ꝙ deprehenſus in crimine dicitur ille,[b] qui de eo eſt
conuictus.Secundò no.ꝙ ex ſola poſtulatiõe,licet in fructuo
2 ſa,punitur quis.†Tertiò no.ꝙ cuius ꝓhibetur petitio,eiuſdẽ
non valet conceſſio.Concor.ſunt in gl.Et ſecundum hoc fa-
cit, quod ſi prohibetur aliquid per ſtatutũ proponi in conſi-
lio,vel arenga,ꝙ ex hoc videtur eſſe prohibita reformatio ſu
per eo facta. Contra hoc facit ſ.de prec.Impe.offe.l. vniuer-
ſis.¶Sol.Hic loquitur,qñ prohibetur petitio,ſeu propoſitio,
reſpectu rei.lex verò contraria loquitur,quando prohibetur
c pſona petere,ſeu proponere.[c] ¶†Vltimò no. ꝙ valet cõceſ-
3 ſio facta motu ꝓprio principis.[d] ¶†Quæro,quid ſi Impera-
d tor in reſcripto dicat, nõ obſtãte tali lege,an valeat?Dicit gl.
4 quòd ſic,& bene,vt l.fi.ſ.ſi contra ius,vel vti.pub.Quæro qd
vult dicere text.dũ dicit huiuſmodi tantũ,&c.dicit glo.quaſi
dicat.talis ꝯceſſio facta ꝓprio motu,alias non valeret, & iſta
5 bona.†Alij dicunt,quod põt ꝯcedi aliqua res de bonis vacã
tibus tñ,non ipſum ius occupandi,ſicut præbenda non põt
concedi,ſed aliqua res præbẽdę põt.Hoc non placet.quia ẽt
ipſum ius põt ꝯcedi motu proprio principis,vt habuiſtis ſ.ti.
6 2.l.j.†Itẽ præbenda,& res ꝓbendæ poteſt ꝯcedi ſuperiori, vt
7 patet in toto ti.extra,de preb.†Ille aũt,cui eſt ꝯceſſa preben-
da,nõ põt eã cõcedere alteri,quia debet renunciare in mani-
bus ſuperioris,vt l.legatus,ff.de offic.pſi.extra,de renun.c.qđ
8 in dubiis.Rẽ aũt præbẽdæ põt cõcedere ex cauſa.†Simile in
vſufructuario,qui nõ põt concedere vſumfructũ,ſed vtilita-
tẽ fruẽdi,vt l.arborib.§.vſufructuarius. ff.de vſufr. & Inſt.de
9 vſuf.§.finit.†Quæro,vtrũ intelligat̃ in dubio conceſſio facta
ad poſtulationẽ,vel motu ꝓprio?Rñdeo,intelligitur facta ad
poſtulationẽ,niſi exprimat̃ motu ꝓprio, in c. ſi motu ꝓprio.
extra,de pb.li.6.ſecus in ꝯceſſione,q̃ fieret per legẽ,vt dixi ſ.
e ti.2.l.j.[e]†Op.gl.ad l.iſtã de l.2.j̃.de loca.pred.ciui.dicit gl.ibi,
10 ab alio poſſidebat̃. & ſic innuit, ꝙ hæc lex habeat locum, qñ
bona conceſſa poſſidẽtur per fiſcũ, quod vr̃ probari in prin.
dum dicit,fiſcus inuaſit. & ſic bona per fiſcum non poſſeſſa,
nõ poſſunt cõcedi etiã motu proprio.Itẽ in eis ſi quis poſtu-
laret,non puniretur.ꝯrium puto,nam etiam ſi fiſcus nõ poſſi
deret,nõ poſſet peti,nec concedi ad poſtulationẽ, vt j̃.l.ꝓxi.
q̃ generaliter loquitur,ſed ꝓprio motu Principis poſſunt cõ-
cedi,ẽt ſi non poſſideretur,vt ſ.ti.2.l. 1.Non ob.ꝯria lex,quia
ibi loquitur in locatione,q̃ fit reſpectu mercedis,ideo nõ de-
beat auferri poſſeſſori volenti ſoluere mercedem cõgruam.
hic loquitur in largitate,ſeu donatione, quę fit reſpectu me-
riti,quæ non cadit æquè in poſſeſſorem,ſicut in alium.

ADDITIONES.

a Pro ſaluando Bar.& in quo arguitur de cõtrarietate ĩ hac l.j.vide cõcordiã quã poſui ad l.4.§.ſi in venditione.ff.quib. mod.pignus vel hypo.ſol.

* Ang.¶Quiſq̧s.No.tex.ĩ hac l.ibi,deprehẽſus,&c. No.ꝙ appellat deprehẽſum in crimine,oẽm, q̧ de crimine cõuincitur.Et hoc ſine dubio verũ eſt, vbicunq̧ ſtatutũ punit crimen,nõ aũt deprehenſionẽ. Si aũt lex,vel ſtatutum punit deprehenſionẽ,tunc ille dr̃ deprehẽſus,q̧ in ipſo flagranti crimine deprehẽditur,vt ff.de fur.l.3.& l.ſi q̧s in ſeruitute.e.tit.& ideo ſi ſtatutũ dicit,ꝙ ſi quis fuerit deprehẽſus arma portare,puniatur tãta pœna. non punit̃,ſi probatur,ꝙ viſus fuerit arma portare, niſi in ipſorũ geſtione reperiat̃,& deprehendat̃, &hoc eſt,quia ſtatutum ſe retulit ad ipſorũ de-
* prehenſionẽ.nõ aũt ſolum ad armorũ geſtionẽ,vt dictis legis probatur.* ¶Adde Ale.de Imo.in l.qui ſeruũ.de ver.obl.& l.j.in ver.infert Bar.hic,ff. de acq.poſſ.& ibi Bar. in prin.in verb.aliud eſt genus quærendi,& Ang.in auth.de ſan.epi.§.reuerendiſſimi,& in l.3.§.Neratius.ff.de acquir.poſſ.vbi etiam Alex.ver.induciuntur per Ang.cum concord.ibi per eum ſignatis.

Ale.¶Facit ad ſtatutũ dicẽs,ꝙ ſi iudex deprehẽdit aliquẽ furtũ facere,puniatur in centũ,ꝙ ſi reperit eũ nõ in flagrãti crimine,ſed poſt furtum cõſumatum verificabitur ſtatutũ,q̧a iudex dr̃ deprehẽdere cõuincendo, vt hic,& ad hoc l.j.ſ.de his,q̧ ex pub.ratio.mu.pec.occi.e.li.ꝙ ſine dubio ꝓcedit,qñ ſtatutũ loq̧tur de iudice,qui iudex non põt dep̃hendere,niſi per actum iudicialẽ,in cogitatiõe criminũ,ſed ſi ſtatutum diceret. Si familia Ptãtis repererit aliquẽ furtũ facere.habebit locũ ſtatutũ ita demũ,ſi reperiat in flagrãti crimine.Et ita intelligi põt ſ.de ſer.fug.l.ſi fugitiui. in ver. dep̃hendant̃.Adde iſtis,ꝙ no.Bar.Ang.& alij,in l.j. ſ.de rap.vir.& text.cũ gl.in l.2.de cuſt.reo.& tex.cũ gl.in l.j.vbi quis decur.vel cohor.& in l.j.cũ gl.vbi ſena.vel cla.& vide Pau.de Ca.in l.2.q̧ teſt. fac.poſſ. & ibi dixi poſt Ro.Si aũt ſtatutũ diceret,q̧cunq̧ fuerit detect⁹ arma portare ſufficit qñcũque.l.j.ſ.de his,qui ex pub.ratio.mu.pec.acci.& ibi dixi aliquẽ inueniri in flagrãti,&deprehẽdi.Adde ad hoc l.ſiue igitur.& l.ſi q̧s in ſeruitute, ff.de fur.l.palã.§.qui adulterio.de rit.nup.& ꝙ no.Ang.ĩ d.l.ſi fugitiui.vbi tenet,ꝙ ſtatutũ loquẽs de eo, qui deprehẽſus fuerit,intelligatur de eo, q̧ actu fuerit deprehẽſus,p d.l.palam,& d.l.ſi fugitiui,& d.l.j.ſ.vbi quis de cu.quod põt procedere,niſi ſtatutum dirigat verba ad iudicem.vt ſ.dixi.

b ¶Ille.Sin autem ſtatutum dicat puniendum eum,qui fuerit deprehenſus cum certis armis, ſi ille fuerit conuictus teſtibus non captus cum armis, puniendus erit ſecundum communem opi.vt per Rip.in l.j.nu.105.de acq. poſſ.contrarium tamen verius eſſe ego crediderim ſecundum Couarruu. pract.quæſt. q.33. vbi communem hanc contrariam dicit,& poſt eũ Clar. in pract.crimi.§.fi.q.82.ſtatuto 6.ver. ſed quid ſi ſtatutum.Et quamuis Viuius inter communes opi.in verbo ſtatutum dicat communem eſſe,vt inuentus exportare triticum dicatur etiam is,qui fuit ideo victus,tamen id non admittit Clar.vbi ſ.ſtatuto 7.ver.ſed hic quæro.

c Ale.Proponere.Vt puta ſi ſtatutũ diceret,ꝙ nullus magn⁹ poſſit arẽgare. nã ſi arẽgaret,& arenga affirmaretur valeret,vt d.l. vniuerſis. Ang. Addè Pau.de Ca.in l.j.in prin.ad leg.Falc.Quid aũt ſi ſit facta propoſitio p perſonã habilẽ,vt ſcripſi poſt Bart.in l.2.j̃.de decurionib.vide Iac.But.& Bal. de hoc in l.ꝙ fauore de legi.& al q̧ per. & ſcribẽtes hoc tribus modis limi.in l.3.in prin.ꝙ quiſque iur.¶Sed hoc ſecundũ fallit in excõmunicato, vt in c.j.extra,de reſcrip.li.6.No.tex.ibi, propter importunitatẽ petentiũ.

d Ang.Principis.Quid aũt importat iſta conceſſio,motu proprio,vide Canoniſtas in c.ſi motu proprio.de præben.lib.6

e Ale.L.j.de hoc vide Bar.& Ale.plene in l.2.ff.qđ q̧ſq̧ iur.Itẽ nõ põt probari per teſtes,ꝙ motu proprio fecerit,vt per Ang.in l.ſi quis iniquũ in prin. ff.quod quiſque iuris Alex.¶Adde Rotam in dec.cccxxxv.licet in nouiſſ.*

LEX II.

1 *Leges Codicis non continuantur.*
2 *Maior ſi punitur,multo fortius punitur & minor.*
3 *Qui dant operam reſcriptis illicitis,puniuntur.*
4 *Notarius ſcribens contractum illicitum,qua pœna puniatur.*
5 *Præbenda,quæ eſt conſueta concedi,poteſt impetrari.*
6 *Diſpoſitio huius l.quod nõ corrigatur per auth.bona damnatorũ. (uagãs.*
7 *Statutũ poſitũ in volumine ſtatutorũ,eſt maioris efficaciæ,q̃ ſtatutũ extra-*

OMNE. Nullus admittit ad impetrãdas res delatas in fiscũ, siue fiscales: & impetrans, & officiales curiæ Principis, qui in his impetrationib. operã darent, vel scriberent, legitimè puniuntur. h.d. Primò prohibet impetrationẽ in genere. Scdò enumerat quasdam personas, de quibus videbatur magis dubitare. Tertiò punit officiales talib. rescriptis consentientes. Vltimò lex ista extenditur ad alias res fiscales. Secunda ibi, & si intestatus. Tertia ibi, sed vir. Quarta ibi, sed pari forma, & est
1 lex ista quasi glossa, & declaratio legis pcedẽtis. † Circa primã
partẽ, qdã hñt in principio legis, oẽ enim, & sic vr̃ cõtinuari
ad pcedẽtes, alij nõ hñt em, si hñt, ponit̃ inceptiuè, nã leges s.
nõ cõtinuant̃ ad precedẽtes. dicit gl. & s. de testib. l. qm̃ liberi.
Item ex principio & ex fine collige dr̃iam inter istã legem, &
præcedentem. Nam præcedens loquitur de reb. iam incorporatis in fiscum, cũ dr̃, fiscus inuasit. hic de omnib. tam incor-
2 poratis, quàm nõ. Venio ad secundã partẽ, ex qua no. † quod
si punitur maior, multo magis debet timere minor, hoc col-
3 ligitur ex vers. cũ dicit, cũ nec illis. † Venio ad tertiã partẽ, ex
qua no. quod officiales, & dantes operã istis literis, vel rescriptis illicitis, puniunt̃. ¶ Itẽ no. q puniunt̃ notarij. sic e in l. iubemus. §. sane. s. de sacrosan. ecc. Sed aduertendũ, q hic non pu-
4 niuntur pœna falsi, sed alia pœna hic inserta. † Et sic notarius
a scribẽs pctũ illicitũ nõ tenet̃ pena falsi, [a] nisi in casib. in quib.
b est exp̃ssum à lege. facit s. de test. l. iubemus. [b] † Venio ad quar
5 tã partẽ, ex qua colligit gl. arg. q pbẽda nõ debet impetrari,
qđ intellige verũ, de rebus, q̃ pertinẽt ad camerã ecclesiæ Romanæ, vel fisci, sed prębenda psueta cõcedi, si vacat, bene põt
impetrari, vt extra, de præbẽ. & de cõces. pbẽ. per totum. facit
6 j. de omni agro deser. per totũ illũ ti. † Op. ad id, qđ in pcedẽti particula dr̃ de publicatione bonorũ, auth. vt nulli iu. in fi.
& s. de bo. dã. auth. bona dãnatorum. dicit gl. q hęc corrigit̃ p
illam auth. Doc. p. cũ hic non dãnet̃ ad mortẽ ciuilẽ, vel naturalẽ, vt hic notat̃. Op. ad vltimã particulã in eo, qđ dicit pragmatica iussio. s. đ no. Cod. cõp. l. j. §. fi. So. dicit gl. ibi erat inser
7 ta in corpore iuris, & † sic maioris efficacię est statutũ positũ
in volumine statutorũ, q̃ quædã reformatio extrauagans in
illa. est. n. maior p̃sumptio, qđ sit facta ad postulationem alteri[9] forte, sicut ĩ rescripto, & vidistis s. e. l. px. & qđ dixi ĩ l. j. s. đ
bo. vac. ĩtellige de lege ĩ corpore iuris ĩserta, als secus, vt hic.
¶ Op. s. de le. l. j. §. fi. Solue, vt ĩ gl. Opp. q ĩ multis casib. admittat̃ petitio bonorũ, nã admittit̃ petitio hr̃ditatis, & petitio bonorũ posses. & si. Sol. ĩ illis petit̃, iur̃ pmittẽte, hic iur̃ phibẽte.

ADDITIONES.

a Et sic notarius non tenetur pœna falsi. Adde, quòd licet hoc, quod hic dicitur, sit verum, punitur tamen alia corporali pœna. ita not. iste in l. iubemus. s. de episc. & cle. & Bar. in l. 2. s. de eunch.

b Ale. ¶ Iubemus. Adde tex. §. qa vero Leonis. in auth. de nõ alie. cũ gl. ĩ ver. pferre. & no. p Bu. & Bal. in l. iubemus. §. fi. me. el j. de sacrosf. ec. de hoc ẽt aliqđ p Bar. ĩ rub. đ fi. ĩ ver. dixi iij. & ĩ l. sup chyrographariis. s. si cer. pet.

¶ De his, qui se deferunt. Rub.

LEX VNICA.

1 *Hæres non capax se deferens, præmiatur: & an teneatur se deferre statim.*
2 *Mulier in diuisione habet optionem.*
3 *Maior, an debeat dare optionem minori.*
4 *Hæres non capax institutus, punitur pœna de qua hic, quando studiosè celat fisco, & fideicommissario.*

a IS CVIVS. [a] Grauatus tacitè de restituendo non capaci, si
deferat, lucratur tertiã. vxor verò defuncti nõ capax se deferens, lucratur dimidiam, & facta diuisione habebit optionẽ. occultantes verò legitimè puniuntur. h.d. Primò loquitur, quando hæres grauatus tacite de restituendo non capaci se defert. Scdò, qñ vxor non capax, cui debet fieri restitutio, defert seipsam. Tertiò punit heredem occultantẽ. Secunda ibi,
1 q si ab vxore. Tertia ibi, & tunc occultator † Ex prima parte,
nota præmium hæredis deferentis. Secundò no. quod debet
se deferre statim. Opp. quòd non statim. d. l. edicto. §. cum autem. ff. de iur. fis. gl. ponit plures sol. Doc. tenẽt vltimã: dic, vt dixi in l. pria. Op. & vr̃, q debeat lucrari dimidiam, & non tertiã, vt ff. de iur. fis. l. cum tacitũ. Sol. ibi loquit̃ de fideicõmissario, hic de hr̃de rogato. Itẽ p. ff. c. l. senatus. vbi ẽt loquit̃ de hęrede. Sol. circa istã mãm distingue, vt ibi plenissimè p Dy. Venio ad secundã partẽ, & op. ff. de iur. fis. l. cum tacitũ. Sol. glo.
2 hic. tu plenè dic per Dy. in d. §. senat[9]. † Ex ista parte no. illud,
qđ dr̃, q mulier in diuisione hẽt optionẽ. Ex quo dicũt vul-
3 gares, † q maior debet dare optionẽ minori: qđ est falsum,
nisi in casib. in quibus priuilegium conceditur, vt hic, & l. 2.
j. de meta. alias diuisio expediret officio iudicis. vt insti. de of.
b iud. §. si familiæ. & §. seq. [b] † Circa vltimã partẽ qro, qñ hr̃s pu
4 nitur pœna hic posita. R̃ndeo, qñ studiosè celat fisco, & fidei
c cõmissario. q patet ex text. dũ dr, & fisci, & mulieris inimic[9]. [c]

a ADD. Alex. ¶ De materia vide Bal. in l. senatus. §. senatus. ff. de iur. fis.
b Ale. ¶ Et §. seq. Adde Bar. hic. & l. pen. s. cõi diui. Sed q maior debeat facere partẽ minori, habemus authoritatẽ antiqui testamẽti, quia Abraham fecit partẽ, & Lot elegit. Et idẽ dicit Aug. vt refert Bal. in d. l. pen. & de hoc est gl. sing. in c. de libellis. xx. dist. secundũ do. Abb. in c. qualiter, & qñ, de acc. qui dicit, qđ dictũ alicuius sancti fulcitũ authoritate veteris, vel noui testamenti præfertur constitutioni papali, ẽt in decisionibus causarũ, secus si cessaret lex diuina, qa tunc decisio papalis p̃fertur dicto cuiuslibet sancti. * Vide Fel. in c. ne innitaris, de cõsti. post prin. in ver. in tex. ibi, sanctorũ cum plurib. seq. * quia Papæ, & non sanctis fuit data potestas legis condẽdæ. alle. no. in c. mandata. de præsum. Legistæ tñ tenent cõiter opi. Bar. & respondẽt ad c. j. de parochiis, q loquitur in dispensatis, vel qa est speciale fauore fidei. sed forte secundum Moder. in d. c. qualiter. nulla, dictarum solutionũ est bona. & ideo forte contrariũ posset teneri, cum nõ reperiatur pro opi. Iuristarum decisio clara, vide Bal. in d. l. pen. Adde, quod idem dicit Bal. in l. 2. j. quan. & quib. quar. pars debetur. licet Bar. cõtra in l. 3. s. cõi diuid. Alex. Adde Bald. in l. si minor. s. cõi diuid. qui tenet illud, q Bar. hic. idẽ tenet ipse in l. proc. s. de edẽ. ibi, modus. quo facit l. cum quis. §. fi. s. de natu. libe. Bal. in l. seruus quoque. de hæred. instituen. tantum contrarium dicens; quod imo iuniori danda est electio. Ioã. And. in c. j. de parochiis, post Host. dicit, q senior facit partes, iunior eligit, & hoc sequitur Bal. in d. l. si minor. Aug. vero in l. sancimus. s. de dona. dicit consuetudinem seruandam. vide Bar. in l. 2. s. quando & quibus quarta pars. qui tenet idem, qđ hic. contrariũ tenet do. Flo. in l. arbiter. fam. ercis. Adde Abb. in c. j. de paroch. vbi post alios cõcludit, q maior ratiõe diuturnitatis administrationis tenetur dare electionem, secus in aliis teste Rui. consil. 19. col. 3. lib. 1. Aret. in §. quędam. nu. 3. prope fi. insti. de act. vbi improbat dictũ plebæiorum, qui dicunt maiorem teneri dare electionem minori.
c Aug. inimicus. No. tex. ibi, pariter inimic[9], q inimicitia cadit in mulierem. & ideo si statutũ dicit, quod bannitus, non habẽs pacem ab inimico, debeat rebanniri: ita debet habere pacẽ à muliere succedente passo iniuriã, sicut à masculo. Nec ob. in Lombarda, vbi dicit̃, q in muliere nõ cadit inimicitia. nec portat arma, quia dico inimicitiã dupliciter posse cõsiderari. Vno modo, put inimicitia cõcernit rancorẽ animi inimicantẽ, & isto mõ sic cadit inimicitia in muliere, sicut in masculo, & ita loquitur hic. Alio modo, put respicit, & concernit aliquos actus extrinsecos viriles, prout est arma portare, & vindictã de inimico petere, & facere. & hoc non cõpetit mulieri post cessas voluntates, & ita loquitur Lõbarda. * Tu ad hoc vide Fel. in c. cum oporteat. ver. nunquid autem. de accu.

¶ Si libera. impe. socius, sine hærede decesserit. Rub.

1 *Decedere sine hærede, quãdo qs intelligatur, vbi quod in feudis, sine filiis.*
2 *Ius accrescendi an habeat locum in dispositionibus inter viuos, & ante emolumentum quæsitum.*

IVBEMVS. Inter socios imperialis liberalitatis factę, etiam inter viuos, est locus iuri accrescendi etiam post dominium
1 vtrique quæsitum. h.d. † Quæro, quomodo intelligatur quis
decedere sine hr̃de? Quidẽ dñt sine hr̃de. i. filiis, vt l. ex facto. ĩ
fi. ff. ad Tre. Alij dñt, q sine hr̃de largè, vt l. j. & l. vacãtia. s. đ bonis vacãtib. Tu dic, de hoc dẽre ppẽdi fm qualitatẽ rei, q̃ cõcedit̃: nã si psideret̃ feudũ, intelligeret̃ sine hr̃de, i. sine filiis. In aliis rebus, q̃ sui natura trãsferũt̃ ad hr̃dẽ, accipimus largè, &
a dixi in d. l. ex facto, in fi. [a] † Op. q in dispõnib. inter viuos, non
2 sit locus iuri accrescẽdi, vt l. si mihi, & Titio. [b] ff. de ver. obl.
b Sol. Speciale in donatione imperiali. Et aduerte, qa sunt duo specialia. primũ, qđ dixi, fm quia ẽt post donationẽ iã acquisitam vtrisq; si in psona vnius deficiat, est locus iuri accrescendi, vt hic, qđ in aliis nõ est in proprietate. l. j. circa fi. ff. de vsufr. accres. & oẽs pcordãtiæ, quæ dantur hic in gl. circa ius accrescendi, hñt locũ ante emolumentum quæsitum, præterq̃ in
c iure patrona. de hoc dixi plenè in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. [c]

ADDITIONES.

a Ale. ¶ In fi. Adde Bar. in l. vt iureiurando, de ope. lib. & Doc. ibi Imo. in l. ex facto. §. fi. & adde Bal. in c. j. de alie. feu. vbi intelligit per illum tex. sine filiis masculis, & rationem assignat, vt ibi per eum. Alex.
b ¶ Et Titio. Et idem ad hoc Alex. & Imo.
c Ale. ¶ Tertio. Adde Bal. in l. vnic. in prin. de cad. tol. vbi p istũ tex. dicit idẽ in feudo cõcesso à prin. in quo est locus iuri accrescendi, q voluit ẽt ipse Bal. in c. j. de frat. de nouo benefi. inuest. & in c. j. de duo. frat. à cap. inuest. & idem dicit in feudo à rege concesso, & idem voluit Raph. & Pau. de Ca. in l. quod dr̃, de ver. obl. faciunt not. per Bar. in l. re coniuncti. de leg. 3.

¶ De thesauris. Rub.

¶ Gl. continuat rubricam duobus modis. Secunda vera, qa prima propriè est adaptatio ad inferiora, non continuatio, vt l. 2. ff. de statu hominum.

LEX VNICA.

1 *Non licet vti arte magica, & similibus sacrificiis.*
2 *Superfluè impetratur, quod iure communi conceditur.*
3 *Contractus, vel sententia, quæ annullatur ipso iure, quis non debet petere, quod annulletur.*
4 *Statutum continens id, quod ius commune, non valet.*
5 *Suum, an dicatur ratione directi dominij, vel vtilis.*
6 *Casus, in quo dominus non potest permittere in suo, vt quis operetur, scilicet vt quis in fundo suo nomine, & non domini, thesaurum perquirat.*

Nemo

a NEMO. [a]Quærere thefaurum in proprio omnibus
licet,in alieno verò fuo nomine nullo modo licet,
& fi thefaurus inuentus fuerit à fortuna, inter in-
uentorem & dominum diuiditur.h.d. Primò loq-
tur in genere.Secundò in fpecie,& in volēte quærere thefau
rum in fuo.Tertiò in quærente in alieno thefaurum.Quartò
puniuntur contrafacientes. Quintò loquitur in inueniente
thefaurū à fortuna.Secūda ibi,nam in fuis. Tertia ibi, in alie-
nis. Quarta ibi, ꝙ fi nobis. Quinta ibi, ꝙ fi forte. prima pars
1 eft clara.†Circa fecundam no.ꝙ non licet vti iftis facrificiis,
ad quod s̃.de malefi.& mathe.l.j. Secundò not.quòd eft the-
faurus propriè loquendo,licet aliquādo fumatur impropriè,
2 vt in gl.†Tertiò not.ꝙ fuperfluum eft impetrare à principe,
ꝙ à iure communi conceditur, facit ff.ad municip.l.2.in fin.
3 ¶†Et fic eft argū,quòd quando lex annullat contractū, vel
fententiam ipfo iure,nō dēt peti à iudice,vt pronunciet nul-
lum.ꝙ dic plenè,vt dixi in l.que fub cōditione,in fi.ff.de cōd.
4 infti.& de app.l.fi expreffim.Facit etiam†quòd quādo ftatu-
tum continet idem,quod ius commune, non valeat,qđ tan-
git Io.And.extra,de conft.ca.j.li.6.Dixi plenè ff.ad legē Falc.
5 l.j.in prin.†[b] Circa iftam partē, quæro quid eft dictū in fuis?
b gl.intelligit fuū,ratiōe directi dominij,[c] vel vtilis.[d] De figni-
c ficatione meum, tuum,& fuum,dixi plenè in l.Quintus.§.ar-
d gento.ff.de aur.& arg.leg. Quæro quid fi inueniatur thefau-
rus in loco facro,vel alio loco religiofo. Dic ꝙ erit fifci,vt in
6 gl.†Circa tertiū no.cafum, in quo dominus non poteft per-
mittere,vt in fuo operetur, quod alleg. gl.ad quæftionē in l.
cum fundū,ff.de vi,& vi ar.& ibi vide. Itē aduerte,quod hoc
non operatur voluntas domini, vt alius quærat fuo nomine,
fed alieno poterit per confequens, cùm non fit prohibitum.
Venio ad vltimam partem, & circa iftam partem oppo. vno
e modo,deinde quærit gl.de vna quæftione.Dic vt in ea.[e]

a ADD.¶Ale.Nemo.Ad materiā huius l.fi quis afferit in fundo alieno inue-
niffe venā ferreā,vel lapideā,& vult videre, & ingredi fundum inuito do
mino,an poffit?Dic quod fic,quia verfatur publica vtilitas, Gl.eft in l.3.j̃.
de metallariis,quam allegat Romanus in fingularibus, in litera T.not.66.
Secus vero fi priuata vtilitas tantum verfaretur per iftum textum.

b Ang.In tex.ibi,ftudio.No.verbum pro ftatutis dicentibus,fi quis ftudiosè
percufferit aliquem,intantum puniatur,quod ille dicatur ftudiosè percu
tere,qui percutit certo propofito.

* Vide Fel.c.pręterea,de iud.in quarta fallen.&in c.veniēs.circa fi.đ fym.*
Vnde fi cafu eēt fcā ꝑcuffio,nō punireť pęna ftatuti. Pro hoc eft gl. ordi-
naria,de his qui fe defe.l.1.in fi.gl. & vide ꝙ not.Bar.in l.j.§.j.ff.fi quis teft.
lib.effe iuf.fue.in gl.2.ibi,nō ergo creditor.No.ꝙ creditor nō pōt in fun-
do fibi obligato thefaurū quęrere,tanquàm in fuo.Remanet enim pignus
femper in bonis debitoris,vt s̃.de pig.act.l.fi pignus.In eadem ibi.§.fi fun
dum. Non obft.l.cum poft.§.in dotē. de iure do. vbi maritus eft dominus
rei dotalis,quia hoc eft verum,fed reuocabiliter,quia debet reftituere,vt
d.§.fi fundum.vt ibi no.per gl.Dy.& Bar.& dic,vt ibi per Bar.

Ale.Statutum nihil addens iuri cōi non valet, facit quod not.fingulariter
Bar.in l.3.§.fi rem.ff.de leg.3.Authoritate illius gl.vbi dixit,quod ftatutum
dictans victū victori in expēfis cōdemnari,hēbit locū ēt in habente iuftā
cām litigandi,vt aliquid addat iuri cōi,alias nō valeret ftatutum, per hic
no.Et idem firmauit Bar.in fuis confi.& per Bar.& ibi Mod.in l.properan
dum.§.fin autem alterutra.s̃.de iud.& per Bar.in l.4.§.prætor ait.ff.de dā.
infe.& no.gl.in c.1.de confti.li.6.vbi dixit, quod ftatutum cōtinens ius cō
mune,eft ius commune,non ftatutum. Et idem voluit Bar.in l.3.in fin.ff.de
leg.1.& de hoc per Ang.& Im.in l.ftipulatio.ver.nifi,de ver.ob.& per Bar.
in l.1.ad l.Falc.& Bal.in l.1.de feru.manumif.

c Dominij.Sed an fꝑ,fuū,dicat,& denotet dn̄ium,vide Fel.in cā. peruenit.
el primo.de iureiu.& c.j.de fpon.& qđ dixi in d.c.ꝑuenit,in apoft.Tu vi-
de omnino Ant.Cor.fingula.fuis,in ver.meus,inc.licet verbum meū, dixi
poft Gul.de Cu.in l.omnino.nu.1.& in ver.quę tunc habebat.fupra,de epi.
& cle.dixi poft iftum confi.121.inc.ftatuto ciuita. Pifanæ.& dixi poft Cō-
poftel.in c.1.§ 5.in ver.fuum denotat dominium,extra.de poftula.præla.

d Ang.Vtilis,intelligo gl.fecundum And.de Bar.de directo,& vtili.Ponitur
enim ad dn̄iam vtilis tantum,quod continetur appella.fui,vt hac glo.Sed
nunquid directum dominium fine vtili contineatur appella.fui,puta prę-
fcripfifti longo tempore dominium rei meæ, ego habeo directum domi-
nium fecundum veram opi.in auth.nifi tricennale.s̃.de bon.mater.Tu ha-
bes vtile,vel dedi rem in feudum, nunquid potero ficut in meo thefaurū
quærere?And.prædict.vidit hanc arduā q.de facto,& vr̃ ꝙ non continea-
tur appel.fui,q̄a defiit habere effectū dominij.Et conftat quod ille qui ha
bet vtile,poteft vendicare,vt l.1.§. qui in perpetuū.ff.fi ager vect. vel em-
phy.pe. & s̃.de præfcr.30.anno.l.fi quis emptionis, ergo ille qui habet di-
rectū non pōt vendicare, quia duo non habent vendicationē eiufdē rei,
d.l.fi quis,ergo non dicitur locus fuus, quem non poteft vendicare, vt d.
§.qui in perpetuum,arg.cōtra quod fic,quia poteft vendicare ab alio pof
fidēte,quam ab eo, qui conceffit.ff.de fuperfi.l.1. §.quod autem.So.fi pof-
fidente eo, cui conceffit ingrediatur, videtur ingredi locum alienum:fed
fi alio poffidente fecus,vt optime patet in d.§.quod autem.

e Ang.In gl.in ver.legis. Not.ꝙ violator legis punitur extraordinarie,quia
non eft certa pœna impofita contemptorib. & facit ſm And. de Baru. ad
q. de qua confueuit dubitari , qua pœna afficiatur contemptor mandati
Regis.Nam mandatum Principis,lex eft generalis,fi eft claufum in corpo
re iuris,vt in auth.de man.prin.fiue fpecialis in ea re tantū, pro qua man-
datum emanat.l.s̃.de leg.2. Alij dicunt,quod punitur pœna capitali,vt j̃.
de vete.numif.pot.l.fi. Sed illa poteft intelligi de mandato contempto, in
quo continetur certa pœna,alias punitur extraordinarie.nam & alibi lex
imponit pœnam deportationis.vt j̃.de fun.limitro.l.3.in fi.alibi pœnā pe-
* cuniariam.j̃.de agen.in rebus.l.fina.*

Adde poft Bo.hic ne fallaris,qđ ifte ti.non habet locū in thefauro, in pe-
cunia aurea,vel argētea effoffa,quia improprie dicitur thefaurus,de quo
in l.peregre.ff.de acq.poff.& in l.thefaurus.ad exhib. & omnino per Ang.
Are.in §.thefauros,in fi.Infti.de re.diuif.quem refert,& fequitur Gerar.đ
* Petrafancta,fing.fuo xcv.incipiente tenenti,&c.*

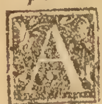
¶De annonis,& tributis. Rub.

¶Circa rubricam quærit gl.quid appellatur annona,& quid
tributum.Dic vt in ea.Quæ autē differentia fit inter vectigal,
a & tributum,[a]no.gl.in l.j.§.j.ff.de pub. & ibi dixi, Quæ eft dif-
ferentia inter cenfum,& tributum.dic vt ibi.Item quærit gl.
quotuplex eft tributum.Item quærit,quale, feu quantum eft
tributum,dic vt in eadem.

a ADD.¶Et tributum.Ad quod vide Fel.in c.ad audientiam.de præfcr.vide
iftum in l.placet,& ibi do.meum Iaf.s̃.de facrofan.ecc. Pan.in c.quod cle
ricis,ad fi.extra.de for.compe.& in c.j.& ij.extra,de cenfibus.
Ale.Quid eft tributum,per Bal.in l.fi.s̃.fine cenfu,vel reliquis,&quod no.
Bar.in l.refcripto.§.fi.ff.de munerib.& honorib.

LEX I.

1 *Præftatio annonæ eft realis obligatio.*
2 *Collecta quando imponitur perfonæ pro rebus, infpicitur perfona, cui im-
ponitur.*

AES QVIDEM. Onus æris alieni eft perfonale, & iō
inter hæredes diuiditur ꝑ hæreditariis portionibus.
Onus annonę,& tributorū eft reale, prout quis pof-
fidet,& fructus percipit,oneratur.h.d.Ex fummario habes le-
1 gis rationem. †No.ꝙ præftatio annonæ refpicit res,& fic vr̃
ꝙ fit obligatio realis,& non perfonalis,quod dic,vt in l.Impe
a ratores.ff.de publ.vbi gl. tangit. [a] Quærit gl.quid fi poffeffor
non eft foluendo?dic vt in ea.Vltimò glo.no. ex hac lege mi-
rabiliter, quòd fi aliquis locauerit fundum fuum in penfio-
nem percipiendam in pecunia,ita quòd fructus omnes rema
b neant apud colonum,quod dominus ad tributa nō tenetur,[b]
nifi confuetudo aliter fe haberet,vide gl.fuper verbo, fruct[c],
c & eam perpetuo tene menti. [c] ¶Et hoc verum in oneribus
d realibus. [d]†In collectis[e] vero,quæ imponuntur perfonæ pro
2 rebus,eft infpicienda perfona,cui imponitur.l.refcripto.in fi.
e ff.de mun.& hon.& j̃.eo.l.indictiones,& ibi no.& j̃.de mun.
pa. fuper rubri. & fic iftud diuiditur inter hæredes pro hære-
ditariis portionibus,vt in prin.huius legis.

a ADD.¶Ang.Vbi gl.tāgit.Quid de dicimis dicit And,de Baru.quod refpi-
ciunt res,quia dicuntur effe tributa egentium perfonarum.xvj.q.j.c.x.qđ
in tributis feruatu.

b Non tenetur.Adde notabiliter dominum Soc.in confi. 217.incipiente, cir-
ca hanc quæft.ver.vij.hæc conclufio,in fecunda parte.

c Ale.Cafus eft in l.fi fine hærede.§.Lucius.ff.de admini.tut.Adde Bar.ī rep.
l.placet.s̃.de facrof.ec.& in l.priuatæ.j̃.de excu.mu.per Bal.in c.j. ꝑ quos
fiat inuefti. quod etiam intellige dato, quod dominus effet exemptus ra-
tione priuilegij,vel alia caufa,fecundum Ang.in confi.inci.commune ca-
ftri franchi eft vltima,& ibi voluit,quod licet ecclefia nō teneatur ad col
lectas pro fuis poffeffionibus, tamen laicus poffidens dictas poffeffiones
etiam ab ecclefia non gaudet dicto priuilegio ecclefiæ. Contrarium vo-
luit ad literam Bal.in l.j.s̃.de iure emph.vbi voluit,quod emphyteuta te-
neatur foluere collectas,& tributa, quod tamen dicit effe fecus in colo-
no priuilegiato,per l.fi pendētes.§.fi quid.ff.de vfufr.& in fructuario ad-
de tex.per Bal.in l.hactenus.ff.de vfufr. qui tex.licet loquatur in tributis,
Doctores tamen ibi intelligunt etiam in collectis,&datiis.& adde vnum
confilium Bal.quod eft numero 26.quod incipit an mulier,&c. vbi etiam
dicitur,quod fructuarius,& fimiles poffeffores non tenētur ad collectas,
& adde,quod no.Bar.& ibi fcripfi in l.licitatio.§.fi.ff.de pub.

d Ale.Quid aūt in feudatario,an teneatur foluere ipfe collectas, *vide do.
* Ale.de Imo.in conf.25.2.part. *Vide Bal.in c.j.per quos fiat inuefti.& vide
* And.de Ifer.in tit.quæ fint regal.in ver.Angariæ.Quid in emphyteuta co-
lono,vltra hic no.vide Bal.in l.j. de iu.emph, Quid in creditore pignoris.
vide Bal. in l.cum notiffimi. s̃. de præfcrip.xxx.ann. Quid in emphyteuta
ecclefiæ,vide Bald.in l.priuata. j̃.de excu,mu. Item ad hoc vide Bart.in l.
* quæfitum.ff.de vfufruc.leg.*
In emphyteuta.Vide do.Soc,no.in confi.217. inci.circa hanc quæftionem,
ver.hæc conclus.cum verfi.feq.& verfi.v.cōfirmatur,fed quid de illo, qui
habet ad liuellum de viginti octo annis in vigintinouem annos,qui con-
tractus non differt à contractu emphyteufis. verfi. ex quibus omnibus, in
* fine confilij fui in 2.parte.*

e In collectis.Onus collectarum fubit, qui fructus recipit.l. fi pendentes.§
fed fi quid.ff.de vfufruc.Vide Lud.in l.inter quos.§. damni. de dam.infec
Et adde quod pro hoc dicto videtur cafus in l. fi fine hæred, §. Lucius
ff.de admin.tut.

LEX II.

INDICTIONES. Ad onera realia non tenetur quis in plus,
quàm de re poffideat,hoc dicit. Gl.hic dicit quòd t[illegible] ex e ft

genus munerum,quod videbitis plenius in rub.infra,de mu.
pa.super rub.ideo hic aliquid non dico.

LEX III.

1 *Officiales nō possunt remittere collectas,tamē propter paupertatē possunt.*

OMNES PENSITARE. Omnes debēt soluere,quod Prin-
a ceps imponit,&officiales a nō possunt augere,vel diminue-
1 re.hoc dicit.†Nota,quòd officialis non potest remittere col
lectas, siue tributa. Circa quod dic, vt l.fi.§.si quis professus.
ff.de publ. Vltimò not.gl.quæ dicit, ꝙ officiales propter pau-
pertatem possunt remittere,quam glo.no.bene.

a ADD. ¶Ale.Officiales.Officialis propter paupertatem potest collectam
remittere.Idem Bal.in suo tract. de carceribus. per gl.istam hic adde tex.
& ibi Bar.in l.interdum.§.si quis professus.ff.de publ.& scripsi in l.filius-
fam.in princ.de don.Adde etiam de mulcta per iudicem remittenda pro-
pter paupertatem.l.illicitas.§.fin.de off.præ.& Bartol.in suo tract.de iud.
& quod dixit Bald. in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis cau. vbi dixit per
hanc glo.& per cap.licet.de censibus, quod si statutum dictat appellanté
debere soluere gabellma,alias appellatio sit deserta,quod non habeat lo
cum in illo,qui appellat,& propter paupertatem nō potest soluere, quia
dicitur ei remissa gabella ipso iure à statuto, & ita dicit de facto obti-
nuisse.Sed quid si remissa est mulcta per officialem, & postea peruenit ad
pinguiorem fortunam, an teneatur soluere? Videtur quod sic, per id, qđ
habetur in §.fin.Inst.de act.Contrarium determinat gl.& ibi Bar.in d.l.il-
licitas. §. fin. & sequitur Are. in l.2.ff. quis & à quo. & adde etiam vnum
quod dixit Bald.in l.acceptam, ŝ.de vsur.quod si ex forma statuti,non sol
uens gabellam ex contractu, contractus eius sit nullus, quod contractus
non annullabitur,si non potuit soluere propter paupertatem.Et in mate-
ria adde Innoc.in c.ex ratione,de ap.vbi dixit, quod paupertas excusat à
prosecutione appellationis,& sic non currant fatalia,quod sequitur Bal.
in d.l.acceptam,in xxiij.q.contrarium tenet idem in l.fin.ŝ.de condi.inser.
per gloss.in l.cum ita,in princ.la seconda, de condi.& demon.Item adde
Angel.in l.non facile, si cui plus quam per l.Falcid.vbi remittitur reo cau
tio de expensis in causa reconuentionis propter paupertatem, ad quam
alias tenebatur ex forma statuti.

LEX IIII.

1 *Munus ordinarium est,quod à lege imponitur.*
2 *Fidelis,& deuotus dicitur,qui tributa soluit.*

OMNES. Omnes coguntur soluere publicas functiones,cū
non sit munus extraordinariū, & ab eo nemo excusatur. Ad
euidentiam scias, quòd si alicui conceditur excusatio à mu-
neribus, non porrigitur ad munera ordinaria, sed extraordi-
1 naria.hoc præmisso casus est planus.†No.quòd munus ordi
narium est, quod à lege imponitur, vt hic dum dicit.l.nostra
2 signatum est,&c. †Secundò not. quòd ille dicitur fidelis, &
deuotus,qui tributa soluit.

LEX V.

1 *Comitatenses,qui plus distant,minus grauantur.*

PRO LOCIS. Qui plus de fructibus colligit, plus soluit: q
minus,minus.hoc dicit hæc no.lex. Quæro, quid est hoc di-
ctum,pro locis?Glo.exponit,id est,pro magnitudine locorū.
quasi dicat,ille,qui possidet magna prædia, plus debet porta-
re, quàm ille, qui possidet parua. & intellige magnitudinem
respectu reddituum,vt l.fin.supra,de allu.& palu.iuncta l.j.de
eui.& l.cum possessor.ff.de censi.Quæro,dicitur hic proximi
tate,quid est hoc dictum?gl.dicit,quia sunt prope limina,hoc
vult dicere,vt illi qui sunt prope limina, qui minus grauātur
in expensis itineris,plus grauantur in portando annonam, &
illi,qui magis distant à liminibus, quia plus grauantur, in ex-
1 pensis itineris releuētur, vt minus portent annonam,†quòd
est no.pro grauaminibus,quę tota die inferuntur comitaten-
sibus,vt minus grauentur,qui plus distant, vt sic ab onere iti-
nerum releuentur, nunquam tamen quis cogitur exire pro-
uinciam,vt infra eodem.l.nemo.

ADDIT. ¶Ang.Allegatur iste text. quod si sit guerra in aliqua prouincia,
propter quod sit oppressa victualibus,& in alia sit fertilitas,& abundan-
tia,quod ex illa, in qua est vbertas debent victualia ad aliam portari. Fa-
cit C. de of. præfec. præto. Afric.l.in nomine domini, ibi postquam lectis
auxilium præbeant, & quia tempore necessitatis omnia debent commu-
nicari.ff.ad legem Rhod.de iact.l.2.§.sed & si. & in d.l.in nomine domini.

LEX VI.

IN FRAUDEM. Rescriptum, in quo immunitas concedi-
tur à muneribus ordinariis non valet. h.d. De hoc videtur in
l.vacuatis.j.de decur.

LEX VII.

NEMO. Ad operandum,vel ad portandum non debet quis
longius mitti,sed debet ratio itineris haberi.hoc dicit.In tex.
ibi, ad instruendas, id est, reficiendas, seu de nouo faciendas
mansiones,vel castra.In tex.ibi,conferendas, id est,portādas.
In tex.ibi, delegentur, id est, mittantur. Quæro,quid est hoc
dictum longius?dicit glo.extra prouinciam,quod facit ad id,
quod not. in l.item illa. ff. de consti. pecu.videlicet, an credi-
tor, & debitor sint eiusdem fori, vel non, & ibi Guliel.alleg.
istam.Vel dic longius,quando expensa itineris est maior,quā
sit valor eius pro quo vadit,vt j.l.proxi.Illud autem, quod in
fin.dicit,habita ratione itineris. expone, vt supra eod.pro lo-
cis.& illud quod dicitur hic,necessitatis,intellige,quando ali
ter fieri non poterit,etiam longius mittitur.

LEX VIII.

1 *Tutori non imputatur si non exegit debitum, in quo oportebat eum plus expendere.quam id quod perciperet.*
2 *Idem si non fecit inuentarium,quando plus expenderet in eius confectione quam esset vtilitas.*
3 *Breuiores lites dicuntur,quando plus expenderetur in scripturis,quàm sit valor causæ.*
4 *Testes non debent citari ad locū iudicij, quando plus expenderetur in eundo,quàm sit valor causæ,sed tunc iudex delegat examinationem.*
5 *Recursus ad superiorem non potest haberi, quando plus expenderetur in habendo recursum,quàm sit valor causæ.*

MEDITERRANEAE. Non est faciendum id, in quo plus
expenditur,quàm de commodo percipitur.hoc dicit.Ad eui
dentiā scias, quod mediterraneæ ciuitates dicuntur illæ,quæ
sunt propriè in terra multum distantes à mari. Ciuitates ma-
ritimæ dicuntur illæ, quæ sunt prope mare. Item scias,quod
antiquitus erat consuetudo, ꝙ ciuitates mediterraneæ mit-
tebant annonas ad fortilicias,& exercitus, qui erant iuxta ci
uitates maritimas. Et econtra ciuitates maritimæ,mittebant
ad mediterraneas, & sic plus expendebatur in portando,quā
valeret id, quod portabatur, ideo princeps prohibet hoc fie-
1 ri.hoc præmisso ista lex est clara. ¶†Not. quod dixi in sum-
mario,& facit ad multa. primò,quòd non imputatur tutori,
si non exigit debitum in quo oportebat eum plus expende-
a re,quàm idem perciperet.a Vel si non refecit domum,in qua
b plus expendisset,quàm valeret. b ¶†Et si non fecit inuenta-
2 rium eo casu,in quo plus expenderetur in confectione eius,
quàm esset vtilitas, vt l.tutor qui repertorium, in princ. ff.de
3 administra.tuto.†Item ex hoc potest dici quòd illæ dicātur
breuiores lites, in quibus debet procedi sine scriptis, & sum-
c mariè. c ¶†Item iudex non debet facere citari testes ad lo-
4 cum iudicij. quando tm̄ distat, quod plus expenderetur in
adeundo,quàm sit valor causę,arg.huius l.sed tunc iudex de-
bet delegare examinationem. l.generaliter. §. his de præsen-
tibus.ŝ.de iureiuran. & de fide instrumen. authen. apud elo-
5 quentissimum. ¶†Item facit,quòd si in habendo recursum
ad superiorem expenderetur plus,quàm sit valor causæ,tunc
non dicitur posse haberi recursus. ¶Et sic represaliæ possunt
impetrari, quod plenè examinaui in tractatu, quem feci de
represaliis.

a ADD.¶Ale.Not. Hic,quod si debeo tibi tributum, debeo portare ad do-
mum tuam meis sumptibus.Adde hoc no.in l.pro locis.ŝ.eo.&Bal.in l.ac-
ceptam.in xij.quæstio.ŝ.de vsur.quod no.Bar.in l.item illa.de const.pecu.
& vide ŝ.l.proxi.Circa hanc l.vide quod no.Ant. de Bu.in c.2.de dilat.vbi
ponit de eo qui equum posuit in hospitio.
Alex.Vide omnino l.sed an vltro.ff.de neg.gest.
b Alex.Vide Ang.in l.si vacantia,de bon.vac.
c Ale.Et summarie. Vide Pet.de Suza.in l.sed si susceperit.§.si libertus.ff.de
iud.& Spe.in ti.de fur.ver.sed quid sin autem.& de lib.concep.§.x. vers.3.
in auth.nisi breuiores.ŝ.de senten.ex breui.reci.id est, quando plus expen
ditur in scripturis,quam sit valor causæ. No.& intellige hoc verum si po
natur, quia si postea non concederetur, iusta esset appellationis causa.c.
cum causam.c.j.& ita ibi firmat dom.Pet.de testa.facit l.cum post.§.& ta
men.de app.& c.ante.ver.2.q.vj.c.constitutus, de fideius.c.statutum.§.fin.
de rescr.in vj.idem firmat do.Pet.in c.finem litibus. vbi bonus tex.de do-
lo,& contu.facit c.vt litigantes,de off.ord.in vj.

LEX IX.

1 *Emphyteuta,& similes,si non soluunt tributa,à domino exigitur,& dominus potest emphyteutam suo iure priuare.*
2 *Possessor infra sex menses potest moram purgare.*
3 *Non percipiens fructus in defectum possessoris,tenetur ad tributa.*

a OBSISTERE. Legitur tribus modis. a Secundum primam
lecturam hoc dic. Si vtiliter dominus intra tempus hic sta-
tutum non soluerit tributa,dominio priuatur,& ad habentē
directum dominium reuertitur, hoc dic. Secundum aliam
lecturam hoc dic. Si exactores intra tempora hic statuta non
soluunt

a ADD.¶Ang.Prẹmitto ad euidentiam huius legis,quod no.gl.in l.2.in ver
bo,prẹstiterit ŝ.de iur.emph.Diuiditur in duas partes.Et primo ponit di-
ctum in genere.Secundo declarat in specie.Secunda ibi,vnde vt quisquā.

soluunt fisco,domini repetunt ab eisdem.h.d.ista lect.nō placet. Nam tex.hic loquitur de his,qui recipiunt emolumenta de prædiis, exactores non recipiunt à prædiis principſr, ſed à poſſeſſoribus,q poſtea ſoluentes ſunt ſecuri.l.2.j.de apo.pu. & ſic nihil hñt facere cum exactoribus,ſed fiſcus hẽt ab ipſo exactore recepta exigere,vt j.tit.3.l.pen.ſm 3.lect.h.d.Si emphyteuta,vel ſimiles,intra tpa hic ſtatuta non ſoluunt fiſco,à
1 domino exigetur.h.d.¶†Quæro,q̃ eſt verior lect.gl.vř tenere iſtam lect.dum dicit,vel verius. Vel coniunge vltimã cum prima hoc modo,emphyteuta,& ſimilibus non ſoluentibus exigitur à dño,& dñs poterit emphyteutam ſuo iure priuare. Hæc lect.approbatur in ſimili,in l.hoc amplius.§.fin.de dam.
b inf.& ff.de noxa.l.ſi noxal.l.hæc gl.vlt.videtur eam tangere.*a*
2 ¶†No.ex lege iſta,quod poſſeſſor poteſt purgare moram intra ſex menſes. Contra iſtud op.gl.j.de ero.mi.an.l.5.Sol.hic quo ad priuatum,ibi quo ad fiſcum.vel dic quod alio caſu lo
3 quitur ibi.¶Opp.j.ti.3.l.fi.Sol.vt ibi dicam. †Secundò no.ꝙ etiam ille,q fructus non percipit,compellitur ad ſolutionem tributorum,ↄ̃ s.e.l.1.Sol. non compellitur ſm regulam ordinatam,ſed condictione ex lege iſta,in defectum poſſeſſoris,q
b percipit fructus,& non ſoluit,tene menti hanc leg.*b*

a ADD.¶Ang. Tangere.Sed nunquid ſua authoritate poterit hoc facere.gl. in l.2.s.de iu.emph.dicit qđ ſic.tñ melius faceret,ſi p iudicem fieri faciat, qa alias eſſet periculoſum.patet quia emph.hẽt ius in re,& poſſidet,licet in colono ſimplici poſſit,quia non hẽt ius in re.ff.loc.l.non ſolet.hoc ẽt qdã moderni tangunt,vt tangit Cy.in d.l.3.q.2.*Facere.Vide tu late, & no. p d.Soc.conſ.167.inc.non inutilis,ſed neceſſaria.ver.cõfirmãtur pręmiſſa, & ver.circa primam plures.cum verſi. ſeq.vbi etiam quibus actionibus,& remediis breuioribus,&magis ſummariis poſſit per dominum expelli ibi, in ver.circa tertiam q prin.cum ver.ſeq.& an requiratur libellus ſolennis, aut qualiſqualis petitio,ibi in ver.via autem breuiter.Et an &quando pro eius expulſione impetrando officium iudicis requiratur citatio,&coram quo ibi,in ver.2.an in tali impetratione cum ver.ſeq.

b Ang.¶In gl.in verbo dignitatem. Et per hoc not.quod eccleſia tenetur ad tributa,quod concedit Pet. etiam de iure iſto,per l.placet.s.de ſacroſ.ec. & l.ſacro ſanctæ,vbi ponit ſpeciale priuilegiũ illus eccleſiæ,ergo in contrarium eſt ius commune.De hoc per Cy. in d.l. placet.in q.j. ¶Quantum tempus debeat eſſe ceſſatum à ſolutione tributorũ,vt bona poſſint vendi. gl.Cyn.& Bal.in l.j.s.ſi propter publ.penſi.

LEX X.

1 *Iudici negligenti non debetur ſalarium ſaltem p eo tpe,quo fuit negligens.*

a IVDICES. aiudicibus negligentibus totum ſalarium aufer-
1 tur.h.d.†No.hic contra iudicem negligentem. & ſic videtur caſus de illa q.quam Io.de Aret. ponit in l.quid autem,de excuſ.tut.& l.Meuia.ff.de ann.leg.& l.qui negotiationem.§.j.& §.pe.ff.de admi.tut.videlicet,quod iudici delinquenti non debeatur ſalarium.quod intellige,quando iſtud delictum negligentiæ reſpicit vniformiter, & concernit totum tempus officij,aliàs pro eo tempore quo negligens nõ fuit,ſibi ſalarium debetur.l.ſi fundus.ff.loca.dixi in d.l.Meuia.§.j.& dic hoc ſpeciale ppter magnum periculum,quod vertitur in negligẽdo exigi tributa,qa publicæ neceſsitates expediri nõ pñt,in l.ob ſiſtere.s.eo.& in auth.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.oportet.

a ADD.¶Alex.Iudices.Adde Bart.in l.Męuia.in prin.de ann.leg.& in l.diem functo,de offic.Aſſeſſorum.

LEX XI.

1 *Compoſitiones pro tributis ſunt ſeruandæ.*

ID AB VNA. Compoſitio facta cum ſubditis de tributis,ẽ ſeruanda. item Theſſalonicenſis eccľia habet immunitatem, dum tñ extranei eccleſiæ ipſius ptextu à præſtatione non fugiant,localis lex eſt.Ad euidentiam ſcias ꝙ erant qdam puinciæ in Græcia,quæ debebant ſoluere tributa ſm quãtitatem reddituum,qui percipiebantur ex prædiis,propter quod mittebantur officiales ad inueſtigãdum redditus, ex quo illi poſſeſſores multum grauabantur,vnde venerunt ad compoſitionem cum præfecto illarum prouinciarum, ꝙ ſoluerent medium aureum pro quolibet capite, & hoc fecerunt Macedonij,& iubet hoc eis ſeruari. Aliæ prouinciæ, q̃ ſe non compoſuerunt,exigantur ad ſimilitudinem Maced.quædam aliæ cõ
a poſuerũt ſe pro tertio aureo,& eis eſt ſeruanda.*a*Cætera ſunt
1 clara.¶†Not.ꝙ dixi in ſummario, ꝙ iſtæ compoſitiones pro
b tributis ſunt ſeruandę.*b*ex fine no.ar.ↄ̃ clericos,& ſcholares, vel alios habentes immunitates à gabellis, qui prætextu eo-
c rum alios excuſant.*c*Quæro,quę medietas eſt iſta,q̃ ſoluebaẽ dixi ponẽdo caſum,medietas aurei.iſta eſt opi.vera. Alij dñt medietas eius,ꝙ ante ſoluebatur,ꝙ non placet,qa ita erat neceſſaria inſpectio poſſeſsionum, & fructuum pro medietate, ſicut p toto.Deuentum eſt ergo ad medietatem aurei, reſpectu capitum, non reſpectu fructuum, vel alio quocunque modo,dummodo quo ad fructus non habeatur reſpectus.

a ADD.¶Alex.Seruãda.Ex hoc colligo arg.cum fit æſtimatio pp collectas, eſt credendum aſſertioni cuiuſque, nec propterea eſt mittendus qui eorũ facultates æſtimet,arg.s.de bo.va.l.fi.Not.ppter paupertatem debentis* ſoluere tributa poſſe fieri cũ eo cõpoſitionẽ,facit in auth.vt iud.ſine quo. ſuffr.§.eos.& hoc not.gl.s.eo.l.3.Et ſic facit p tutore, & curatore,vt poſſint ſe cõponere cũ debitorib.pupillorũ pauperib.vt minus ſoluant,nõ obſtante ꝙ debitũ ſit liquidũ,& hoc mõ limitaẽ l.pactũ curatoris.C.de pact. q̃ dicit tutorẽ, vel curatorẽ pupilli nõ poſſe debitũ pupilli gratis remittere,quia intelligo vbi debitor eſt ſoluendo,ſed vbi pauper eſt,põt ſe componere p parte,& facere remiſſionem de toto,ar.huius legis.faciet tñ debitor in inſtrumẽto qetationis apponi, & inſeri cauſam, quare pro parte recepta tutor,vel curator eum liberauerit à toto,alias non valeret,vt no. in l.j.j.de apo.pu,& ibi poſui.Propter paupertatẽ. Adde qualis paupertas requiratur ad hoc,vt procedat ꝙ dicitur,gl.in l.omnes.s.eo.quam ad hoc alleg.Bald. in auth.de functo.s.ad Tertu.refert,& ſequitur Gerar.de Petraſancta,ſing.ſuo 73.inc.pauperes.

b Ang.¶In tex.ibi,expertẽ.No.ꝙ põt fieri compoſitio de functionib.& aliis tributis, & ſic facit p presbyteris parochiarũ, vt poſſint ↄponere cũ ſuis parochianis ſup ſolutiõe decimarũ.In tex.ibi,inſpector accedat.no.ꝙ dr̃ qs grauari,ſi vadit aliquis ad inſpiciendum fructus ſuę poſſeſſionis,& ſic facit,qđ ſi imploratur bonorũ meorũ deſcriptio ſine cã,qđ iudex nõ dẽt hoc facere,qa ex hac deſcriptione ego grauor,& hic eſt caſus, p quo in l. j.§.ſi oẽs.de vent.inſpi. Si vero fieret cum cauſa,tunc eſt facienda,vt s.de iure fiſc.l.facultas.In tex.ibi,in perpetuum,not.ꝙ cum fit compoſitio pro annuis pſtationib.vel tributis certo mõ ſoluendis, qđ intelligiẽ fcã in perpetuum,ſi ſimpliciter facta eſt , & ſic presbyteri parochiarum ſe componentes cum parochianis ſuper præſtationem, decimarum, quouſque erũt presbyteri,non poterunt vltra modum compoſitum decimas petere.

c Ang.¶Et ſic no.ꝙ prætextu liciti nõ dẽt fieri illicitum,vt l.qui ſub ptextu. s.de ſacroſ.ec.qđ facit ↄ̃ clericos q hñt priuilegiũ, vt morantes in ſtudio hẽant fructus pbendarũ,& percipiant,qđ ſi non intrãt ſcholas nõ debeãt
* habere,vt no.in d.l.q ſub prætextu.*¶Adde Corſet.ſing.in verb.gabella.j

¶De indictionibus. Rub.

¶ Super rub.iſta quærit gl.quid eſt indictio.dic vt in ea,& ex ea fit connumeratio indictionis,quæ fit hodie in inſtr̃is.item ponit gloſſ.qualiter fit connumeratio annorum domini per diuerſas ſectas,quod dic vt in ea.

LEX I.

1 *Priuilegium immunitatis non porrigitur ad munus ordinarium.*
2 *Lex,vel ſtatutum poteſt facere, ꝙ munus extradinarium ſit ordinarium.*
3 *Item quòd collecta ſit munus reale,licet imponatur perſonæ pro rebus.*

MNES. Indictio,munus ordinarium eſt, & iõ ab hac indictione nõ excuſantur,q à muneribus excuſationem habent.h.d. Ad euidentiam ſcias,qđ ego dixi tibi in l.omnes,s.ti.j. Hoc pmiſſo text.eſt
1 clarus.†Not.quod priuilegium immunitatis non porrigitur
2 ad munus ordinarium,ſed extraordinarium. ¶†Item not.ꝙ per l.poteſt fieri ordinarium , quod primò erat extraordinarium.facit ꝙ p ſtatutum poſſit fieri, vt collecta ſit munus or-
3 dinarium.¶†Item quod ſit munus reale,licet de iure imponantur perſonæ pro rebus, vt no.in l.indictiones.s.tit.1.& l. reſcripto.ff.de mu.& ho.dicam j.de mu.pa.in rub.

a ADD.¶Ang.Nota in litera huius legis caſum,in quo exigitur ſcriptura,& ſic eſt argumentum,quod ſi archidiac.mittit literas clericis,quod ſoluant collectam, non tenetur ſoluere , niſi literæ in indictione epiſcopi fuerint confirmatæ,& vide quod poſui in l.1.j.de apochis public.

LEX II.

a PARTICVLARI.*a* Gl.conſtruẽdo iſtum tex. ponit caſum, & breuiter hoc intendit, Ante tempus ſolutionis debet ſingulis prouinciis notificari , vt ſe præparent ad indictionẽ ſoluendam.h.d.Gl.declarat iſtam lect.dic,vt in ea.Not.verſum, nam leuius lædit quicquid præuidimus ante, vt s. de manu.l. 1.& in auth.de colla.in pr.Not.modũ notificandi indictiões.

a ADD.¶Ang.De hoc.Vide ſupra,de manu.l.1.& in auth.de coll.in prin.

¶De ſuperindicto. Rub.

a ¶Super rubrica quærit gl. quid ſit ſuperindictum,*a* dic, vt in ea breuiter illud , quod ex cã neceſſitatis imponitur extraordinariè,ſuperindictum dicitur.

a ADD. ¶Alex.Quid ſit ſuperindictum,ponit Bal,in l.fi.ſine cen.vel reli.per hãc legẽ determinat Ray.de For.ſi conceſſa eſt immunitas alicui à collectis,ꝙ illa immunitas extenditur ad collectas pp guerras,& idem tenuit Fulg.l.ſi ex toto.& ibi Ray.de leg.1.ſed cõtrarium tenuit Dy.l.1.vt nemini liceat ſe excuſare.de quo vide per do.Ang.de Aret.in d.l.ſi ex toto.

LEX VNICA.

1 *Non credit̃ dicenti,ſe aliqd facere mãdato ſuperioris,niſi oſtẽdat literã.*
2 *Solus princeps ob vtilitatem publicam poteſt collectam imponere.*

NIHIL. Superindictum solus Princeps imponit, nec ad alterius literas quis cogitur exoluere.h.d.&est bona lex,& ponit
1 practicam pulchram,no.q non est credendu literis alicuius dicentis se hoc facere mandato superioris,nisi in ipsis inseratur licentia,siue literæ superioris,vt ibi du dicit, & Imperialibus nexa præceptis.Canonistæ tn dnt,qd Cardinalibus,& q.
a busdam præcellentibus creditur,et si literas non ostendant,a nec habere se dicant:tn est ɔ istum textum, vbi non creditur
b etiam præfecto prætorio.b †Secudo no.quod videtur tex.
2 quod solus Princeps possit collectas imponere,quod est verum pro publica vtilitate,sed pro necessitate ciuitatis,vel prouinciæ ipsa ciuitas imponit,&cogitur imponere, no.ff. quod cuiusque vni.l.j.§.fi.gl.super verb. proconf.dixi in l.4.§.actor. ff.de re iudic.& ibi plene dixi,an debeat imponi per solidum, & libram,vel per capita,vide quod ibi dixi.

a ADD.¶Alex.Non ostedant.Item dicit Bar.in l.2.ff.si qs in ius voc.non ier. alleg.c.præterea.de dila.& vide Lud.in l.sciendu,de ver.obl.& l.si publicanus,§.j.de publ.vbi alle.plures concor.& Bar.l.prohibitum,de iu.fisc.& in l.palatinos,J.de colla.fun.fisc.libr.n.Alex.¶Adde qd iste text.non probat dictum Bar.hic,qm tex.hic loquitur in his,q erant reseruata principi,puta q.a q.s dicebat se habere talem permissionem à principe, non est dubiu qd non creditur,sine literis,& maxime,qn certaret de præiudicio alteri⁹, fm Ang.in cons.130.& Pet.de Anch.in cle.j.de prob,in ver.fic.2.qrit vtrum credatur,qd tn intelligunt per Bal.in l.exemplo.s.de prob.ad fi.Sed qd n credatur Car.si mittitur in legationem de sua legatione,sine literis,hoc e falsum fm quod volunt fere oes Doc.in c.quod super his. de fide instr.de qua tn q.in c.sicut.per gl.de sent.exco.& in c.Apostolicæ,de re iud.in 6.& c.cum olim essent,de priui.per Spec.in ti.de leg.§.superest.ver.q.d si dele. in ti.de teste.§.j.vers.quid si aduocatus,gl.& Arch.c.nobilissimus,97.dist. per Inn.in c.cum dilectus,de appellatio.per Io.in c.ad audientiam.de sen. excom.& c.consti.de app.& c.2.de offi.del.in 6.plene per Pet. de Anch.in cle.per Lap.alleg.15.& 34.& per Bal.in l.si qua per calumniam, de episc.& cle.& in l.iurisiurandi.de testi.& i l.j.de man.prin.& in l.aliquando,de of. procon.& in l.prohibitum.s.de iure fisci.vide Ro.in litera,t.no.11.
b Alex.¶Præfecto prætorio.Adde et,q reges imponunt,vt in c.j.q sint reg. Item qui habent ex consuetudine ius collectandi.Bald.l.fi.s.si sine cen.vel reliq.Item illi,quib.concessit merum, & mistum imperium,& omnimodā iurisd.fm Alb.in l.imperium.de iur.om.iu.vbi plures alios alleg.Item illi q sunt loco dni,vt priores ciuitatis.Bar.in l.placet,de excu.mu.eo.lib.Adde Ray.in repe.l.rescripto.§.sciendum.ff.de mun.& hono.ver.nunc restat videre,& vide quod dixi post Bar.in l.4.§.actor.de re iud.

¶De exactoribus tributorum. Rub.

LEX I.

1 *Grauatus,vt soluat collectas,vel tributum,potest dicere exactori,quòd sibi ostendat quaternum,an sit ibi descriptus.*

DVCENNARII. Exactores non debēt exigere,nisi eos,q in breuib.ɔtinentur,seu exactis à tabellario sibi datis. h. d. De officio illorum tabellariorū
a vidistis in l.2.de iur.fis.a †No.qd ille,q e grauat⁹,
1 vt soluat collectas,seu tributa,pōt dicere exactori, ostende si sum descript⁹ in quaterno,& si ibi nō reperit,iniustè grauat.

a ADD.¶Alex.Fisci.de materia adde an exactor tributorum possit officium suum alteri ɔmittere,& delegare,dixi de c.largi.ti.j.l.j.post Bar.Item no. q exigenti tributa nomine fisci non pōt obiici compensatio, nec ipsi,nec fisco,vt est tex.no.in l.3.de compensat.& in l.aufertur,§.si ɔpensatio,ff.de iu.fisc.& ibi habes plures casus in quibus fiscō non obiicit cōpensatio.q.a idē dicas in sacerdote exigente decimas,fm gl.singularem.16.q.j.decimæ. Alex. ¶Not. debitorem tributorum non posse conueniri anteq. hoc fiat à tabellione.Item no.nihil exigendum vltra id,qd debetur, vt s.de anno.& trib.l.oēs.Item not.qd exactores non possunt pignorare aliquem,nisi habeāt bullettinum.In tex.ibi,breues,no.modi loquēdi.Scriptura.n.tabellionis breuem appellat,de quo in l.inter chartulas.s.de conue.fisc.debi.Item no.istū casum,qd aliquem non soluisse collectā,vel tributum,probatur p librum exactoris, in quo sunt descripta omnia nomina debitorum q non soluerunt.Pro hoc etiam videt casus in l.iustum s.de eden.facit l.Sempronia libellos,de fur.&vide in l.fi.ff.de rebus eo.Ang.Et per hoc ego dico,q ista negatiua,ostendas librum,q non sum descriptus in libro,cum sit coarctata ad certam scripturam,est probabilis, & incumbit onus probādi illi, q ita negat per istum tex.Idē bonus tex.in l.cum lege.de prob.& idem firmat Bar.in l.ei qui.in fi.s.de app.vbi fi dico,quod sententia est nulla, q.a n fui citatus,&volo probare per inspectionem actorum qd possum,& mihi incūbit onus.De quo adde no.p Bal.in l.actor,s.de prob.& Io.hoc iure.& l.hoc iure & l.in illa.de ver.ob.& Host.& Doct.i c.bonæ,d ele.bon⁹ tex.in ca.6.de cler.nō resid.vr ibi ista negatiua,qd qs non resederit in beneficio, probat per diligentem inquisitionem in loco factam,vbi residere debet.

LEX II.

1 *Carcerari quis non dēt pro debito publico,neque nouitates in personā pati.*
2 *Executio pro debito publico primo fit in persona,secundo in bonis.*
3 *Detineri quis non potest pro debito priuati,donec bona sunt soluendo.*
4 *Mulier etiam pro debito publico non potest detineri.*

NEMO CARCEREM. Primo prouidet debitorib.exactis ɔ officiales. Secundo prouidet ɔ ipsos debitores non soluentes.Tertio ponit rōnem. Secūda ibi,vel certè. Tertia ibi.qua facultate.Prima pars cōtinet duplicē prouisionem.phibet.n. iniurias inferri debitorib.Scdō eis permittit,qd de iniuriis qrelam exponāt securè corā psidē.in secūda parte similiter ponitur duplex puisio.Priō qd debitores ɔtumaces capiant,& custodiant à familia.Scdō si hoc n sufficit, capiātur eorū bo-
a na,& de hoc fisco satisfiat.tertia pars est clara.a †No.q p de-
1 bitis publicis non dēt qs poni in carcerib.neq; nouitates aliquas,vel insolētiā aliq pati in psona.Et sic no.ɔ iudices,q pci-
2 piūt ne dēt eis bibere,nec comedere,donec soluāt.¶†Scdō no.q pro debito publico pnt hoīes capi,& detineri.Istā māmi
b examinaui plenè in l.sacrilegij.§.fi.ff.ad l.Iul.pec.b Tertiò no. q primò capitur persona.Scdō deuenit ad res,& istud ɔ text. vr i d.l.sacrilegij.§.fi.sed forte iudex poterit eligere hūc ordi
3 nem,vel illū,put visum sibi fuerit.† Pro debito verò priuati vr,q persona nō possit detineri, donec bona sunt soluendo, vt l.3.§.tutores,& ibi gl.ff.de suspe.tu.sic dēt itelligi l.j.s.q bo.
4 ce.pos.† Mulieres et p debitis publicis detineri non possunt
c in personam,vt l.1.de offi.diuer.iud.& auth.ibi posita.c

a ADD.¶Alex.Clara.Quot remedia habet fiscus ɔ nō soluentem tributa,& quo tpe,vide Bal.in l.j.s.si propter pub.pensi.Istum text.allegauit Bal.in l. fi.ff.de in ius vo.qd illud,qd dr,quod luit in corpus,qui non hēt in ere,vt procedit vbi illud,quod erat soluendum, veniebat ex pœna delicti, secus si ex contractu,per istum text.secundum eum.Adde Iac.Bu. hoc idem tenentem in l.si quis id qd.de iur.om.iud.per l.j.& totum tit.s.qui bon. ced. pos.& adde Inn.in ca.Odoardus,de solu.¶Not.ɔ iudices,qui præcipiunt, quod non detur cibus,neque potus carceratis, donec soluerint debitum, adde Ang.idem tenentem per l.si victum.ff.de re iud.Et adde Bart.in trac. de q.in ver.sed quid de tali q.Item ver.2.no.ibi ad l.Iul.pec.& in l.consentaneum,s.quomodo,& quando iud.& per Ang.hic,& per Bar.in l.2.de cu sto.reor.per Aret.institut.de act.in §.si.
b Alex.Idem not.Ang.hic.& Bal.ɔ.in l.j.s.qui bo.ced.pos.¶Not.adde quod id,quod dr,q mulier non potest capi pro debito tam publico, q priuato. nam idem tenet gl.l.sed & is,q. ff.de in ius vo.fallit in muliere obligata p administrationem tutelæ,quæ priuilegiis suis renunciauit,iuxta auth.ma. & auiæ,qn mulier tu,of.fun.po.nam et priuilegio d.l.j.& auth.nouo iure, dr renunciasse,& per consequens carcerari pōt, secundum bar.in d.auth. & in l.si quis sub conditione,ff.de test.tu.Item fallit in muliere meretrice, & inhoneste viuente,quæ laqueis,& priuilegiis legum non innodatur,l.q adulterium.s.de adul.Ita no.voluit Bal.in l.ɔsentaneum,s.quo,& qn iud. arg.tex.in auth.de resti.& ea,quę parit.collat.5.§.fi.quod intelligit verum Rom.in l.si vero,§.de viro,sol.mat.in 3.fall.nisi talis mulier inhonestæ vitæ esset nupta ij.no.per Io.An.in add.Spe.in rub.de iniuriis, arg.l.si vxor. §.j.ff.de adul.vbi optima litera ad hoc,quæ vult, quod ita dicatur cōmisisse adulterium , qui vxorem alterius inhoneste viuentem cognouit, quàm q eam,quæ honeste viuebat,& hoc p p maritum,qd est summè notandū.
c Ang.¶No.ex isto principio coniuncto fine,qd duplex est carcer.Vnus pœnę,de quo loquitur principium huius legis,& l.3.de cust.reo.Alius custodiæ,de quo loquitur finis huius legis,& l.fi.de cust.re.s.& ff.Est & alius q vocatur carcer pœnitentiæ,quo vtuntur episcopi,& prælati,ɔ presbyteros,& subiectos alios quoquo mō peccantes.In tex.ibi,oēm substantiam. No.q pro debito fiscali non solum potest quis carcerari, sed etiam ipsius carcerati bona principaliter vendi,& distrahi pro communi,iō fiscus hēt optionem vtrum velit prius debitorem carcerare, an ad bona peruenire, vt hic,quod intelligo in debitore tributorum,vt hic.ɔ alios vero debitores ex aliis causis forte esset necesse q prius deuenietur ad bona,quàm ad carcerationem,vt l.sacrilegij,la secunda.§.fi.ad l.Iul.pecu.¶Et faciunt ad q.dicit statutum quod vigore debiti confessionati,quilibet debitor possit capi,& detrudi in carcerem,an si debitor ex instrumento confessionato e detrusus in carcerem,ipso existente in carcere possit creditor de suis bonis facere sibi satisfieri,& hic est tex.q sic.Nam per remedium incarcerationis non tollitur creditori potestas petendi se mitti in possessionē bonorum debitoris,vt est casus in l.qui legati.s.vt in posses.lega.& l.j.§.ex hoc. ver.sed finge.ff.de ventre inspi.quos tex. allegat ad hoc Arch. extra de eo qui mit.in pos.cau.rei ser.in rub.Item faciunt ad q.quod si fm formam statutorum permittitur alicui facere incarcērari debitorem,& mitti in possessionem suorum bonorum prout est Perusij, q creditor possit petere, q debitor carceretur etiam antequam deueniatur ad remedium mittēdi in possessio.In gl.quæ incipit,non ergo,ibi,vel verius.Not.bene ex ista gl.qd §.si vero,in auth.de exhib.reis,vnde sumitur authentica,ei qui.s.de bo.authori.iud.pos.hēt locum non solum in priuato, verum et in fisco,vt possit petere se mitti in possessionem bonorum debitoris sui,pro mensura debiti declarati tantū,& non in plus,sicut in priuato seruatur.Item not.quod homines non pnt capi pro debito,si tn cessant, pnt poni sub custodia militari.Item no.hic fm vnam lect.qd quilibet et priuatus pōt sua authoritate carceratos ex iniusta cā extrahere,& solutos dimittere,et forte ex violentia iudice remittente,maxime si soluerunt id,pro quo detinebantur,argum.s.de iure fis.l.prohibitum,& de meta.l.deuotum,vt J.de decur.l.oēs. in fi.Item no.quod qui non facit quod debet,dicit alienus ab humano sensu.Item no.quod contumacia cumulat pœnam. ff.de pœnis.l.relegati,ex. vt lit.non contest.c.quoniam.§.fi. Item no.quod sit officium iudicis cōtra non soluentes collectas,quia si contumaces existent,ponuntur sub custodia,& si pseuerant in non soluendo,extendetur manus ad res ipsorum,vt hic,& l.4.J.eo.dixi s.fm And.de Baru.tangam J.tit.2.l.2.in fi.Item not.qd ideo pœna imponit,vt hoīes metu pœnæ magis efficiāt metuētes,& obedientes

dicentes,vt ff.de iust.& iure.l.j.in prin. ¶Quotuplex sit carcer,vide Ange. Aret.tract.maleficio.verb.carcerari iussit.Card.clem.j.de hæreti.
Alex.¶Per hanc legem,vide Ang.dicentem,ꝙ habens primum decretũ in bonis,potest renũciare bonis,& facere capi debitorẽ personaliter, & ꝯ. tñ hoc fuit elegans dictum Bar.in l.ꝯsentaneum.s̃.qũo, & qñ iud.& istud secutus fuit Ang.hic,& idẽ voluit Paul.de Cast.in l.2.de tes.mi.de quo vide do.meum in l.si finita.§.Iul.de dam.infect. Alex.Pro debito non debet quis detineri, facit ca.2.de pig.vbi dr̃, ꝙ liber homo non detinetur quantumcunque nõ habeat bona sufficientia ad debitum,& no.gl.in auth.imo. s̃.de act.& oblig. ẽt si fiat pactum, quia sapit speciem seruitutis ad quã ꝑ pactum q̄s non debet posse deduci.l.nec si volens,de lib.cau.Facit qđ no. Bar.in l.Titio centum,§.2.de cond.& dem.vbi dixit,quod vbicunq; infringitur ius libertatis per pactum, non valet. quod etiam patet, quia lege est prohibitum,s.qđ nullus pro debito capiatur.d.c.2.& legi prohibitiuæ renunciari nõ põt,no.gl.in rub.s̃.ne fideius.dot.dent, &c.Item quia capere, & carcerari est iurisdictionis, cui pactis priuatorum renunciari non põt, nec iurisdõ dari.l.priuatorum,s̃.de iurisd.om.iu.quod tñ limita,nisi aliud statutũ induceret,qm̃ plus valet statutum quam pactum.l.non impossibile,de pac.& not.Bar.in l.oẽs populi.de iusti.& iur.& l.nec ex ꝑtorio.ff.de re.iur.Bal.in l.programma.s̃.comm.vel epist.licet gl.videatur tenere ꝯtriũ in rub.s̃.de decretis decurionum,sed intelligitur affirmatiue illa glo.s.qđ fieri potest per pactum, potest fieri & per statutum, non autem negatiue. Ita voluit Io.And.in c.pen.ext.de consuet. & videtur etiam de mente glo. in rub. & ibi Bar.aliud tamen quod dicitur hic,quod pro debito quis detineri non potest,nõ haberet locum hodie,si quis esset confessus debitum per sententiam,quæ transiuit in rem iudi.& elapsus esset terminus datus iudicatis,iuxta l.debitoribus,ff.de iud.& l.fin.s̃.de vsur.rei iud.Nam si intra talem terminum non soluerit,posset detineri.tex.est in §.qui autem.in ver.sed si quidem,coniuncta gl.in ver.cedere,in auth.de fideiuss. & etiam in aliis casibus fallit,quos not.collectos per me,& doct.in repet.mea,in l.j.in 1.not.in fi.supra,qui bon.ced.pos.

LEX III.

1 *Qui debitorem captũ eximit,ad id,ꝙ fisco,& priuato debebatur,tenetur.*
Carceratus pro debito priuati,potest ibi pro fisco recõmendari,& econtra.

a QVOTIES a † Qui debitorem captum eximit,ad id,quod fi
1 sco,& priuato debebatur,tenetur.h.d.†No.hic tex.ꝙ ille,q̄ ẽ
in carcere pro debito priuati, poterit recommendari pro debito fisci, & econtra. quod plenè dixi in l. 2.in fin.ff.de custo. reor.Secundò not.ꝙ qui eum abstulit,tenetur fisco,& priua-
b to.gloss.oppon.& soluit,dic vt in ea.*b*

a ADD. ¶Ale.Quoties.Qui carceratum eximit de carcere,tenetur soluere creditorib.vide quod dixi post Bar.in l.milites.ff.de cust.reo.Et Bar.in sua disputatione incipiente,Louisius fuit captus.
Alex.Quid si occulto aliquem,quod capi nõ possit pro debito,vel pœna. vide Bal.in l.fi.supra,de ope.lib.
b Alex. ¶In ea.Vide bonum tex.in l.fi.de ope.lib.s̃. & vide Bart.in l.quarta. s̃.ad leg.Iul.de vi priuata,& Bal.in l.addi.de epi.aud.& in trac.suo de carcerib.& Bar.in l.cuiuscunque,ff.ad l.iul.maiesta.& Sali.in l.vnica,de rapt. vir.& dom.meum in l.admonendi,de iurei.cum similib. & ibi omnino videas Roman.vbi dicit hunc casum esse mirabilem.

LEX IIII.

1 *Propter non soluentes tributa cæteri grauantur.*
2 *Officiales & consiliarij tenentur ad collectas.*

a ACTORES.*a* Officiales tenentur ad soluendum tributa,ne
1 ipsis cessantibus ceteri onerẽtur.ista lex innuit duo.†Primò,
ꝙ si ex aliquo casu quidam non soluunt,cæteri onerantur.ꝯ istud videtur j̃.vt nullus ex vica.pro alie.vica.detin.l.1.lib.11.
2 de quo dicam,j̃.tit.3.& l.2.& ibi gl.¶†Item innuit,ꝙ officiales,& consiliarij tenentur soluere collectas.In contrarium.ff. de muner.& hono.l.honorem. Ista duo examinabo in l.1.de immu.ne conce.Et not.hic glo.quæ incipit,Alias immunitas ibi,& sic not.contra officiales.

a ADD. ¶Ang.Actores.Sed an ꝑ ꝑ non soluentes tributa cæteri grauent,& hic est casus,quod sic,& sic not.ꝙ portatur à pluribus,portatur leuius,vt j̃.de priuil.domus August.in l.2.& j̃.eodem ti.l.fi.& est arg.contra officiales,vt teneantur soluere feuda,& ire ad exercitium,sicut alij.

LEX V.

1 *Qui tenentur reddere rationem,debent illam reddere in scriptis.*

APPARITORES. exactores debent remittere ad curiam in scriptis,quid exactum est,& quid non, vt ex eorum scriptura
1 officium reddatur instructum.h.d. ¶†No.ꝙ exactores tenẽtur reddere in scriptis quid & qualiter,& quantum exactum sit.idem in quolibet priuato,q̄ tenetur reddere rationẽ,vt l.j. §.officio.ff.de tut.& ra.distr.l.si statu liber.§.fin,de statu liber.

LEX VI.

IN FISCALIBVS. Ad petitionem exactorum cogitur præses facere exactionẽ.h.d.No.ꝙ Potestates cogunt facere exactionẽ ad petitionẽ officialiũ,qđ plenè declaratur in l.proxi.

LEX VII.

1 *Potestas,vel rector postquàm soluit de suo,potest exigere à debitoribus nõ obstante aliquo priuilegio dignitatis.& potest cogere exactores,seu procuratores illorum debitorum.*
2 *Potestas non potest exactoribus tributorum committere exactionem.*
3 *Qui tenetur facere exactionem infra certum tempus,si illam non facit cogitur soluere de suo.*
4 *Factores dominorum possunt cogi pro exactione tributorum.*

MISSI. Primò ponit quod sit officium exactorum.secundò punit iudices,& officiales permittentes eis vt aliquid faciant ꝯ officium.Tertiò ponit quid iudices habent facere.Quartò qualiter,&ad quid tenẽtur si negligant.Quintò eis prouidet. secũda ibi,iudices.Tertia ibi,eum iudicem. Quarta ibi,quod si vltra.Quinta ibi,iudicibus.¶In prima parte dicit,ꝙ exactores debent monere iudinem , hoc est præsidem , potestatem, seu rectorem, vt faciat exactionem, & nihil habent facere cũ debitoribus fiscalibus. ¶In secunda parte dicit, ꝙ si præsides passi fuerint,ꝙ exactores missi exigant per seipsos,puniuntur in duplum,& apparitores præsidis deportantur,& alij officiales relegantur ad tempus.¶In tertia parte dicit,quid habet facere præses,potestas,vel alius Rector. Respondet Imperator, ꝙ primò dẽt mittere pro debitorib. & inquirere, an debeant, & per eorum tabularios hoc debet diligenter inscribi, & postea mittere suos officiales contra suos debitores,& compellere eos ad soluendum,vt illud,quod solutum erit, perueniat ad illos opinatores, seu exactores,ita qđ impleto anno reuertatur cum exactione cõpleta.h.d.¶In quarta parte dr̃,si præses, aut potestas fuerit negligens in exigendo, ꝙ ipse cogatur soluere de suo , tamen repetere potest à debitoribus fiscalib. & si aliquid fuerit de exactis retentum, restituit in duplum.h.
a d.*a* ¶† In quinta parte dicit ꝙ postquàm Potestas, vel rector
1 soluit de suo,potest exigere à debitorib.non obstante aliquo priuilegio dignitatis,& potest cogere exactores,seu castaldiones , & procuratores illorum debitorum. Item etiam de hoc
2 rescribere principi.h.d.†No.principaliter,quod Potestas nõ possunt ipsis exactorib.cõmittere exactionem. quod est not. Iam enim vidi aliquos accusari de robaria , qui non possunt
3 excusari prætextu officij,per l.istam. †Not.ꝙ ille qui tenetur facere exactionem intra certum tempus,si non facit, cogitur soluere de suo, & sic facit contra syndicos, & æconomos, &
4 sim. † Vltimò not. ꝙ pro exactione tributorum possunt cogi castaldiones, & factores dominorum.

a ADD.¶Ale.Hoc d.Vide l.mancipia,cũ ibi no,s̃.de ser.fug.& per Bar.in l.j. de var.& extraor. cog.& per Bar.in sua disput.iudex qui per imperitiam, & ꝑ eundẽ,& ibi doc.in l.pe.s̃.de fur.& per Bar.& Ang.in l.ex maleficiis, §.hæres,ff.de ac.& ob.ꝑ Bal.ĩ l.obseruare.§.ꝓficisci,ff.de off.ꝓcon.& leg. ꝑ Bal.& Ang.in l.si filius,ff.de indi.ꝑ.gl.& Bal.& Sal.& doc.in l.j.s̃.de pœna iud.q̄ malè iud.Inst.de obli.q̄ ex quasi delic.in prin.& in gl.per Ang.de Aret.in l.dies cautioni,§.in eam.ff.de dam.infe.Alex.¶Speculator in tit.de expen.§.postremo,ver.illud.alle.istum tex.sm̃ qđ si iudex, qui omisit condemnare in expensis,parte petente fuit condemnatus in syndicatu,& velit à parte q̃ non condemnauit, illas expensas repetere,nõ potest,ꝑ istum text.Sed certe communis opinio est in contrarium,quam tenet Bal.reprobans dictum Spe.in l.sancimus,s̃.de iud.circa fi.& idem tenet Imo.& Ro. in l.si tertius.§.fi.ff.de aqua plu.arc. & Ang.ĩ l.si quis dolo.§.j.ff.de re iud. bene facit quod not.Io.And.post Inn.in c.sæpe,de appel.cuius dictum refert,& sequitur Pet.de Anc.in c.cum æterni,circa prin.de re iud.de hac q. vide ẽt per Bal.in l.obseruare, in §.proficisci,in vers.secundò quæro.ff.de of.procon.& leg.& ꝑ Ang.ĩ l.mancipia. s̃.de ser.fug.per Bal.in c.j.§.iudices.de pace iur.fir.adde etiam,quod alias no.Bar.de iud.in l.si q̄s vxori.§. si fugitiuus.ff.de fur.& l.si à reo. §.fi. de fideiuss.& vide qđ dixi post Bar. j̃.de pascuis pu.dicit Los. in sing.suis,in litera.l.not.43. qđ si iudex soluit, põt repetere,aliàs non.Alle.Ang.l.si vacantia, ꝑ istũ tex.in ver.2.no.idem not.Bart.in l.4.§.actor.de re iud.per text.in l.j.in prin.de mu.& ho.
¶Ang.Hoc dicit.no.ꝙ officialis deputat⁹ ad recipiendã solutionẽ,nõ põt ab inuito exigere,vt j̃.de cano.largit.l.neque,& ibi no.Not.in scđo dicto consuetudinẽ regionis esse seruandã. s̃.de pe.bo. su.l.j.s̃.de iure fisci, l.pe. & ibi not.Item no.arg.ibi,alij committimus,quod exactor fodrij alij cõmittere non potest exactionem:& si facit,punitur, vt j̃.dicam de ca. lar.l. 3.¶Item no.ꝙ officium Rectoris est inq̄rere debitores cõis,&iura inq̄sita exigere,vt hic,& s̃.l.ꝓxi.& si nõ facit punit̃,vt l.iudices, s̃.de ann.& trib. ¶Item arg.quod tutor gerẽs, vel alius administrator alienorũ negotiorũ dẽt reddere computa singulis annis. Ad idem j̃.de nauic.l.2. & hoc videt̃ etiã dicere l.si plures,§.1.ff.de admi.tut.¶Item not.ex quarto dicto ꝯ officiales.& collectores collectarũ,& fodriorũ,si aliq̄d retinẽt de hoc quod exercuerũt,vel aliqđ seruitium acceperũt ab his,qui debẽt aliquid à communi recipere,vt eis fiat solutio alia pœna imponitur,vt s̃.de ann.& trib. l.iudices.& j̃.de sa.ho.l.vnica.¶In tex.ibi,passi fuerint.Not.iudicem negligentẽ criminaliter puniri.Pro eo no.in l.iudices.s̃.de anno.& tribu.s̃.de ser.fug.l.mancipia.& de custo.re.l.ad cõmẽtariẽsem.Ibi,inuigilare.not.ꝙ etiam in causa ciuili,& pecuniaria ad vtilitatem public.licita est inq̄sitio, concor.s̃,de bon.vacan.l.fi.Et sic hic vr̃ casus pro episcopis,quod possunt contra omnes debentes aliquid pauperibus inquirere , & inter pauperes distribuere. nam licet talis inquisitio fiat in priuatorum fauorem , tamen
tendit

tendit ad vtilitatem reipub.ideo dixi ad vtilitatem reipub.quia ad vtilitatem priuatorum non est dare casum, in quo possit per viam inquisitionis procedi,nisi in casu suspecti tutoris,& curatoris.ſm Bar.l.3.§.præterea,ff. suspec.tuto.sed certè est dare aliũ casum.nam tutor ex inquisitiõe dat̃,vt instit.de Atti.tut.§.sed hoc iure,& sic patet ibi mere inquiritur ad vtilitatem priuatorum.In tex.ibi ꝯsuetudine seruata. No.in mõ exigendi tributa,& collectas debere ꝯsuetudinẽ seruari,ideo si consuetudo est,ꝙ incolæ ciuitatis non soluant tributa neque collectas, talis ꝯsuetudo seruanda erit ꝑ hunc tex.Ad hoc facit l.j s̃.quæ sit lon.consu.Ibi,absque vlla mora. no.ad statuta dicentia, ꝙ debitores ex instrumentis confessionatis absque vlla mora cogantur soluere,nam intelligit̃ nullo iuris ordine seruato.Ibi, in repetitione seruata.not.istum tex. contra determinationem gl.in l.mancipia.s̃.de ser.fug.vbi dicit,ꝙ si iudex propter negligentiam facit litẽ suã, ꝙ propterea nõ datur ei potestas retinendi rem debitam parti,cui litis æstimationem præstitit.hic enim text.directò dicit ꝯ.Nam officiales negligentes exigere tributa propter eorum negligentiam faciunt litẽ suam:qa de eorũ ꝓprio fisco tenentur soluere illud, qđ ꝑ tributarios debet̃,& tñ eis ꝯ tributarios seruatur repetitio ꝑ actionem negotiorũ,vel condict.ex hac l.vt đt gl.& hanc gl.not.alleg.Spec.in tit.de expen.§.postremò.ver.illum ẽt notandũ.In tex.ibi,vt partẽ debitã.Not.istũ text.ꝙ ex ipso delicto pœna imponitur qa pro parte venit fisco applicanda, pro parte accusatori.Simile in l.j.§.hæc in factũ actio.ff.de his qui de.vel effu. & facit ad not. ff.de iure fisc.l.edicto.§.extat.cũ simi.vide Bar.l.agraria.ff.de termi.moto. Alex.¶Hanc l.alleg.Bal.in l.etiam.in vers.non restat.s̃.de exec.rei iud.& ꝑ hanc l.dicit Bal.l.j,j̃.si propter publi.pen.qđ si res exactori committit,qđ compellat omnes debitores soluere omni coactione,quia sibi videtur,intelligitur semper salua forma municipalis consuetudinis.

LEX VIII.

1 *Ecclesia tenetur soluere onera realia pro rebus tributariis, quas emit, sed collectam,quæ imponitur personæ pro rebus,non soluit.*
2 *Commune Perusij statuit,quod omnes possessiones essent tributariæ,& qđ collecta esset onus reale.*
3 *Lex Imperialis prohibens emere,comprehendit ecclesiam.*
4 *Statutum loci prohibentis emere,non comprehendit ecclesiam.*
5 *Moræ purgatio in casu huius l.admittitur.*

SI DIVINA. Si domus imperialis, vel ecclesia res tributa-
tias licitè emerit,& tributa non soluerit,res ei aufertur,& ci-
1 uitati assignabitur,vt integra tributa soluantur.h.d.hęc l.†Et
pro declaratione huius l.q̃ro quid vult dicere diuina domus.
Gl.intelligit de domo imperiali,vel ecclesia.Et ſm hoc habes
quod ecclesia tenetur soluere tributa, quod est verum indu-
bitanter,qñ emit possessiones tributarias ita,qđ onus sit rea-
le.Sed collectam,quę imponitur personæ pro rebus,ẽt eccle-
sia non cogitur soluere,vt in auth.item nulla cõitas. s̃.de sac.
2 san.ec.& s̃.de epis.& cler.l.de his.†ideo cõe Perusij statuit,vt
oẽs possessiones tributariæ essent,& collectæ essent onus rea
le,de quo dicam j̃.de mu.pa.super rubr.dixi ff.de mu.& ho.l.
a rescr.§.fi.[a] †Quæro quare dicit extra metrocomias.Gl.dicit,
3 ꝙ intra illas nemini licet emere.Ex quo no.quod lex imperia
lis,quę prohibet emere,comprehendit ẽt ecclesiam,prout di
4 uina domus ponitur hic pro ecclesia.†Statutum vero ciuita
tis hoc nõ posset,qa esset ꝯ libertatẽ ecclesiarũ. vt in auth.cas
5 sa.de sacros.ec.Quæro quare đt patrocinij cã?dic vt in gl.†Vl
timò op.quod liceat purgare istam morã, vt l.obsistere. s̃.de
ann.& trib.Sol.domus diuina,& personæ in dignitate positæ
plus grauantur,quia plus de his timetur. Vel dic etiam hic,ꝙ
licet purgare moram,secundum quod hic innuitur, ꝙ magis
placet.item opp.de l.placet.s̃.de sacros.ec.dic,vt in ea.

a ADD.¶Ang. Fina.Et ratio est,quia prohibendo emptorem,prohibet venditorem, cum ista sint correlatiua,vt l.j.ff.de in diem addic.in gl.ibi posita. Vnde præsupposito, quod ecclesia sit exempta à iurisdictione principum,tamen alius contrahens suppositus est eius iurisdictioni.

¶De superexactoribus. Rub.

LEX VNICA.

1 *Exactio tributorum non debet fieri incontinenti.*
2 *Quis ad mortem punitur propter consuetudinem delinquendi,etiam si pœna esset pecuniaria.*

a QVICQVID. [a] Qui plus exigit, in duplum exigi-
tur,& propter cõsuetudinem capitaliter punitur.
1 No.qđ †dicit,restitui protinus oportebit, qđ in-
telligitur,quod exactio non fiat incontinenti.de-
bet.n.habere tempora, quæ dantur iudicatis. licet ex delicto
condemnetur, vt l.si cum exceptione.§.quod si homo. ff.qđ
me.cã.sed postquàm fuit exactum, debet restitui protinus ei,
2 à quo exactum est.†No.ꝙ propter consuetudinẽ delinquen-
di quis punitur ad mortem.simile s̃.de delato.l.omnes.

a ADD.¶Alex.Quicquid.In tex.ibi perseueret. no.istũ tex.ꝙ ꝓsupposito,qđ de crimine pœna pecuniaria veniat imponenda,tñ si fit inquisitio ꝯ hominem tanq̃ talia facere consuetum,& de hoc sit cõuictus,capitaliter puniri potest, & ideo assessores cum volunt facere aliquem decapitare malefactorem nominatum, q̃ multa crimina commisit, & pluribus vicibus, ex quibus tamen criminibus pœna pecuniaria venit imponenda,inquirunt ꝯ eum tanquam consuetum talia crimina cõmittere,& in his sceleribus perseuerare, & ipsum conuincunt de tali perseueratione,& consuetudine,ꝑfectò securè pñt eum ad mortem damnare, non obstante, quod talia crimina de sui natura non sint capitalia,quod tene mẽti. Pro hoc habes tex. ĩ l.oẽs. s̃.de delato.vbi q̃s ꝑꝑ consuetudinem punitur pœna mortis. Ang. ¶Adde ad materiam, ꝙ exactor tributorum scienter indebitum exigens à debitore,tenetur furti,text.est not.in l.etiam. s̃.de fur.& vide Bal.in l.1.s̃. tit.1.vbi dicit per illũ tex.ꝙ tenet̃ crimine falsi.No.ꝯsuetudinẽ delinquẽdi aggrauare delictum,facit l.3.s̃.de episco.aud.hic allegata in gl.& ibi Gul. & Bal.huic ẽt adde,ꝙ alibi dicitur,ꝙ ꝯsuetus litigare,& sic cõtinuus litigator,repellit̃ à testimonio.3.q.4.c.quia suspectos, & c.nullus.ibi,frequenter litigantes,& allegat Roman.in singularibus in litera,E,no.36. facit ad hoc quod ponitur per scribentes,videlicet, do.An.& d.Abb.& alios, in c. testamentũ,de test.in illa q.an existens in peccato mortali repellatur à testimonio,vt conclusio sit ꝙ si est consuetus,& perseuerans in peccato,repellitur,vide ibi ad prædicta.adde etiam quod dicit Bar.l.licitatio.§.ꝙ illicite.ff.de pub.& l.si diutino.de pœnis, vbi delicta iterata, & etiam momentanea aggrauant delinquentem,vt arctius puniatur,vt l.mariti lenocinium, §.sex mensium ff.de adul.facit ẽt,ꝙ dixit Bal.l.apud antiquos.s̃.de furt.quod ille,qui hodie est furatus vnam rem vilem,cras aliam, & sic de similibus,vt sic ratione reiterationis,& consuetudinis puniatur de furto, & possit suspẽdi.l.capitalium,§.famosos,de pœnis.dicitur in auth. sed nouo.s̃.de ser.fug.qualiter autem quis dicatur cõsuetus, vide quæ dixi j̃.de pascuis publi.in l.1.post Bar.

¶De capiendis,& distrahen.pig.tribu. Rub.

LEX II.

1 *Iudex potest prius deuenire ad res,quàm ad personam in executionibus.*

a SATIS SIT. *a* Hæc l.facit multum ad id,quod dixi s̃.tit.2.l.
1 2.videlicet,†ꝙ sit in potestate iudicis prius venire ad res,q̃ ad
personam,vt l.sacrilegij.§.fi.ff.ad leg.iul.pec.

a ADD.¶Ale.Satis sit.aduerte, quia imo necessario primo veniendum est ad res,quam ad capturam personæ,vt voluit Bar.l.3.§.pe.ff.de susp. tu.per l.à diuo Pio.§.in venditione,ff.de re iud.est ratio, quia si executio rerum mobiliũ sit antequàm deueniatur ad immobilia,§.in venditione.quanto magis fieri debet antequam deueniatur ad capturam personæ, & carcerationem,cum sit grauior?& istud tenet Iac. But.Bar.& alij,in l.1.s̃.qui bo.ce. pos.& Bal.in l.consentaneum.s̃.quomodo, & quando iud. ver.quæro vna cum Butrigario,vtrum possit capi,&c.quod non.qualiter intelligatur,& procedat,vides Are.in §.fi.Insti.de act.vide etiam Ang.in materia.l.nemo carcerem.de exact.trib.

¶De apochis publicis,& descriptionibus. Rub.

LEX I.

1 *Aestimum de nouo factum in ciuitate quandò habeat vires.*
2 *Instrumenta quietationum debent causam continere, quando fiunt ab eis, qui donare non possunt.*
3 *Instrumenta confessionum requirunt diem,& consulem.secus si sit priuata (scriptura.*
4 *Collecta debet imponi secundum qualitatem patrimonij,& non secundum numerum personarum, & quando imponatur secundum numerum personarum,& sit per capita.*
5 *Solutio collectarum non potest probari per testes.*

a AD INFERIORVM. *a* æstimum non ante sumit ef
fectum,quam præsidibus intimetur,& per eos reci
piatur.item susceptores seu thesaurarij debẽt de su
scepto facere cautionem solennem, & exactores
prouinciales debent de singulis 4.mensib.rationem suæ exa-
ctionis transmittere,& quod ex cã lucratiua acceperint, scri-
bere:& qui contrà fecerint,puniuntur.h.d.¶Principium legi
1 tur duob.mod.in gl.j.tene lecturam,quæ not.est.†No.ex isto
principio, ꝙ æstimum de nouo factum in ciuitate non habet
vires in hominibus de comitatu, nisi prius assignetur,vel ni-
si aliàs de hoc fiat lex specialis, vel donec assignetur officia-
libus debentibus exigere collectam,ſm illud æstimum,quod
tene menti,& sic æstimum non habet effectũ donec per pro-
uinciales præsidibus destinetur.Sequitur ver sed & aurum.in
hoc ver. ponitur qualiter dẽat fieri apocha de recepto à the-
2 saurariis,vel susceptoribus.†No.quod in instrumentis quita
tionum debet inseri causa.quod est verum, quando fit ab his
qui donare non possunt,vt hic,iuncta l.2.de anno.& tribu.a-
lias causa non requiritur. vt ff. de pactis. l. tale pactum. circa
prin

a ADD.¶Ale.Ad inferiorum,vide per istum textum,ꝙ dicunt Gul.de Cugn. & Bal.ibi in l.comparationes.s̃.de fi.inst.de quo dicto feci mentionẽ post Bar.l.de pupillo.§.qui nunciat.ff.de oper.noui nun.vbi videtur dictũ Bar. contra eos,dic vt ibi omnino.

a prin.a ¶† Scdo no.ꝙ in istis apochis[b] de soluto,reqrit dies,&
3 ɔsul,qđ est verũ,qñ illud est publicũ instrm.Debet n.esse scri-
b ptum à notario,vt l.2.s̃. de couen.fis.de.Secus si esset priuata
c scriptura,vt l.cũ tabernã.ff.de pig.[c] ¶ Sequitur versi.hoc ẽt.
hic dr singulis quatuor mensib. debẽt exactores ad curiã gña
lem exactionẽ scriptã mittere,& qđ debeat continere.Sequit
4 ver.qđ & tunc. hunc ver.& sequentem prosequere,vt in gl.†
Not.ex isto ver.& tota hac l.quòd collecta debet imponi fm
quantitatem pr̃imonij, non fm quantitatẽ, vel numerũ per-
sonarũ,qđ apparet ex eo,ꝙ dicit inopes,& locupletes,qđ pro
pter potentes non debent grauari minores. Hoc intelligo ve
rum,q̃do collecta imponitur ex aliqua cã, quæ non respiciat
numerũ psonarũ. Quid.n.si ꝓ soluendo tributo,qđ imponit
p capita,ciuitas acceperit pecuniã mutuo.& postea ꝓ eo satis
d faciendo imponit collectã?Certè dẽt imponi p capita,[d] vt di-
xi in l.4.§.actor. ff.de re iud.& supra, de anno.& tribul.l.2. &
5 super rubr.¶† Vlt.no.gl.no.ꝙ probatio istarum solutionum
non possit fieri per testes,vt l.2.s̃.de conue.fisc.debit.

a ADD. ¶Ang.Prin.Et iõ sint cauti debitores qui recipiunt refutationem à tutore, vel curatore, vel ab aliis administratoribus. vt sp faciant in refutatione inseri causam,alias non teneret,vt hic.Rõ,quia administrator sine causa refutare non põt.l.pactum curato.s̃. de pac. & in l. Imperatores. ff. eod.l.præsens.§. de transa. cum simi. & vide quod posuit in l.fi. s̃. de ann. & trib. In text.ibi,descriptionis æquitas. not.de isto verbo,descriptionis. Nam descriptio sumpta pro æstimo,vt hic ponitur,non potest fieri,nisi fm formam huius l. Sumpta vero pro incorporatione , non fit nisi secundum formam l.facultas.supra,de iur.fis.Sumpta vero pro descriptione,qua hic vtimur cum petimus bona alicuius describi ne baratentur , fit eum suspicione timentis , præcedente tamen aliquali causæ cognitione, saltem per iuramentum.l.1.§. eligitur.ff.de ven.in pos.mit.ff.loca.l.dominus horreorum.de bo.author.iudic.poss.l.fi.de quo dic,vt dixi in d.l.facultas.
b In istis apochis.Quid debent continere apochæ,an & qñ probent,no.Bal. in auth.sed nouo iure.post prin.ver.pro pleniori notitia,& in ver.præced. s̃.si cer.pet.do.meus Ias.May.in l.admonen.& ibi per istum.s̃.de iureiu.
c Ang. De pignor. No.de die,& causa apponendi.ff.de accu.l.libellorum.s̃. de exac.tri.lege apparitores.ff. de excep.doli.l.2.§.1.de transac.l.cum hi.§. causæ. & s̃.mand.l.per diuersa. cum simi. Not.ꝙ l.subuenit æqualiter inópibus,sicut & locupletibus,& in omnibus securitatem præbet communiter.ff. de pœ.l.capitalium.§. ad statuas. Tertio not.casum,in quo exigitur scriptura.supra,de superindi.l. vnica.s̃.de iur.fisc.l.prohibitum,& ibi no.
d Per capita. Quæ collectæ autem sint , quæ secundum iuris dispositionem per capita imponi debent, vide no.do. Soc.in cons.129. incip.præstantissimi iuris.ver.tertio principaliter.ibi,nam onera.
Alex. Et ita allegat eam Bal.in l.2.ver.sed qualiter.de iure emphyteu.

LEX II.

1 *Exceptio debitoris publici de soluto statim impedit iudicium.*
2 *Soluens collectas,quando possit pro non soluentibus conueniri.*

SEMEL. Qui habet instrm solutionis securitatis solenniter
1 factũ,ñ dẽt amplius molestari.h.d.†No.ꝙ sicut debitor publi
cus põt summatim ɔueniri, & exigi,vt l.pen.s̃.de ɔue. fi. deb.
a ita exceptio de soluto,iudiciũ statim impedit,vt hic.a†Quæ-
2 rit gl. l. licet soluens non possit conueniri p se,an possit cum
aliis qui nõ soluerunt. gl. non bene firmat se, vide eam super
ver. lætati. Br̃ dicas sic, Aut est onus reale, aut personale. Si
personale, aut consistit in labore personæ tantum , & quod
per vnum non potest expediri, expeditur per alios , vt l. ho-
nor.§.fin.de mu.& ho. Aut consistit in præstatione pecuniæ,
vel alterius rei, & tunc imponitur onus ciuitati simplr, aut
cuilibet de ciuitate. Primo casu, non est dubium, quod illud
quod non potest soluere vnus , soluat tota ciuitas , quia ad-
huc hæc eadem ciuitas remanet obligata. l. proponebatur.ff.
de iudic. & l. sicut.quod cuiusque vniuer. no. Secundo casu
vnus pro alio non tenetur ipso iure. ff. de le. 2. l. legatorum.
in prin. & j. vt nullus ex vica. pro alio. l. j. lib. 11. Sed possi-
bile esset,quòd propter defectum si non soluentium fieret v-
num superindictum nouum,& sic per consequens alij graua-
rentur,vt s̃.de superindi.in rubro,& nigro.& ita loquitur hęc
gl. & l. actores. supra,titul.3. Si verò est onus reale, quia pro
reb.soluitur tributum,tunc propter vnum non soluentem a-
lij coguntur soluere,sed ei assignabitur possessio pro qua sol-
ueret,vt infra,de omni agro deserto. l. 1. lib. 11.& supra, titu.
b 3.l.fi.dixi s̃. titu.3.l.actores.[b]

a ADD. ¶Ang.No.ꝙ id, ꝙ vnus fecit,alius ñ potest infringere,arg.quod qs ñ põt retractare facta p aliũ episcopũ, vt s̃.sent. rescin.non posse. l.j.Arg. quod si quis fuerit clauarius, seu camerarius, & semel reddiderit rationes,& inde est facta apocha,non tenetur amplius reddere rationem.
b Ale. Qñ plures sunt obligati, & vnus eximitur,alij tenenẽ ꝓ eo exempto, vide Bar.in l.4.§.actor.de re iud.vbi aliter loquutus est,& cum illo transeunt alij excepto dño meo, qui de hoc plene discutit in l. ab omnibus. in prin.de leg.j. vbi & aliter locutus est. & ibi vide Bal. Raph.& Imo.& do. meum,& vide Bald. in l.fi.de mune.& honorib.vbi de directo tenuit contrarium eius, quod dixi in d.§. actor. Ale.Nec istis obstat.l.fi.§.mista.ff.de mu. & ho.& ibi Bar.quia intelligitur nisi lege, vel statuto deputati ibi essent ad officium exigendi collectas, cum hoc , quod bona deficientium spectant ad ipsos exigere debentes,ita loquitur iste tex.& vide quæ scrip si in l.j.de omni agro deserto.li.11.

LEX III.

1 *Qui probat se ꝓximis tribus annis soluisse,quando p̃sumatur retro soluisse.*
2 *Probatio contra instrumentum in scriptis,licet non admittatur,nisi per scri pturam, tamen admittitur contra præsumptionem , quæ resultat ex instrumento,non tamen ex ipso comprehenditur.*

a QVICVNQVE. a† Qui ostendit se tribus proximis annis
1 soluisse, retro soluisse præsumitur, nisi contrariũ ꝓbetur.h.d.
No. mirabilẽ legem: Idẽ dicit glo.in l.2.de iure emphy. in so-
2 lõne canonis ꝓ prædio emphyteutico.† Vlt.no.ꝙ licet con-
tra instrumentum in scriptis non admittatur probatio in ɔ̃-
b rium,nisi per scripturã,vt l.generaliter.s̃.de non nu.pec.[b] Tñ
contra præsumptionẽ, quæ resultat ex instrumento, non au-
tẽ ex ipso instrumento, cõprehenditus, potest fieri per testes
ꝓbatio,vt hic in fi.Exempli gratia,si dicat statutũ,ꝙ nõ possit
instrumentũ redargui de falso,nisi per aliud instrumentũ:qui
dam produxit contra me instrumentũ, ꝙ habet clausulas in-
consuetas, & sic est præsumptio falsitatis,vt in gl.singulari,in
l.2.s̃.de condi.inser,Certè contra talem præsumptionem pos
c sum probare per testes,quæ omnia tene menti.[c]

a ADD.¶Ale.Quicunq;.Limita hanc l.nisi ista solutio trina esset facta vni semel pro tribus annis,secundũ Cy.& Bal.in l.2.C.de do.promis.Alex.Hanc l.limita, vt per Bald.in l.1.de dot.ꝓmis.adde hanc l.procedere in quocunque censu tributario, vel emphyteuticario, secundum dominos de Rota, decisione 102.secundum ordinem nouissimum.
b Ale, Pecu. Adde Bal. in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pac. & gl. in l. reos.§.cum in tabulis.in ver.videatur.de duobus reis.
c Ale. Menti.Adde Bal.in l.iurisgentium.§.quod fere.ff.de pac.& in l.reos.§. cum in tabulis.ff.de duob.reis.& Doct.in d.l.generaliter.& hanc legem ad aliud no.allegat.Bal.in l.quarta.de fideicom.ver.quæro quid si statutum.
Ang.No.Tex.nec obliuiscaris,ꝙ si aliquis tenetur præstare aliquid singulis annis,& oñdat per apochã de solutione triũ annorũ, de toto tpe præsumitur soluisse. & est arg.ꝙ si aliquis soluat annuatim pro fundo meo decem,& peto ab ipso fundum,& ipse non põt ostendere qualiter à me, vel à meis parentib.siue maiorib.habet fundũ illũ,sed ostendit solutionem,& præstationẽ factã per tps longũ, q̃ritur an mihi sit factum præiudiciũ recipiendo longo tpe fictum.Et videtur ꝙ sic,quia dicitur hic,qui soluit fictũ p tres annos,& apochas super hoc acceperit,pro toto tpe soluisse p̃sumitur,vt hac lege.Itẽ venditor q scit emptorẽ ingredi in possessionẽ rei emptæ,vr̃ eam tradere.s̃. de acq.pos.l.minus.& arg.s̃. de cõtrahen.empt. l.nã idcirco.s̃.ad Velle.l.si sine.ff.ad munici.l.quoties ad id.ff.si ser.vend.l. si à te.ff.de euic.l.quidã ex parte. Item, qa locator q finito tpe locationis solutionẽ recipit,vel pensionẽ,relocare vr̃.s̃.loca.l.legẽ,ff.eodẽ.l.itẽ quæritur.§.fi.cũ l.seq.Item video qđ si aliquis soluit aliquo tempore vsuras,in futurũ soluere cogitur.ff. de vsu.l.cum de in rem verso.sic & hic,qui recipit fictũ, pati debet vt soluens in fundo remaneat, & maximè ratione æqualitatis seruandæ in iudicio,quæ seruanda est.s̃.de fruc.& litiũ expen.l. fi.ff. de arb.l.si cũ dies.§.si quis.supra, de proxi.sacro. scrinio.l.in sacris.la grande.ver.& quoniã. Quinta rõ,qa recipiendo fictũ videtur sibi præiudicare,arg.supra,de iure dot.in l.2.de lege cõmissoria.l.de lege.§.vlt.cũ l. seq.arg.supra,de ser.& aqua.l. si aquam.Contrariũ vr̃,ꝙ iste recipiendo fictũ sibi nõ præiudicauerit,nec soluens præscripserit contra recipientẽ fictũ,qa sine titulo ñ pręscribit longo tẽpore.supra,de rei vend.l.nullo,pro hęrede.l.fi.& de pręscri.lon.temp.l.diuersa.Itẽ nõ vr̃ sibi pręiudicasse recipiendo fictũ,siue ignorans,siue sciens receperit. Nã si sciebat,vr̃ ꝙ recepit sciens ius suũ vbicunq; durare. ff.qui.mo.pig. vel hypo.sol.l. sicut.§. ñ videtur.Si verò ignorauerit,ñ perdit ius suũ,neq; dominiũ rei suę trãsfert.ff. de acq.re.do.l.si procur.de condi. ob causam.l. dedi.§.sed & si seruus.nec etiã cãm p̃scribendi pręstat.supra,de pręsc.lon.temp.l.nec petentẽ,de rei vendic.l.re tua.ff.de rei vend.l.inter officiũ. Tertia ratio, qa soluendo fictũ nõ præiudicat qs dominis rei.supra, de don.l.si functionis.& l.cum sua. de rei ven.& l.si pater. de act.emp.& ven. Itẽ videtur casus legis,vt tantũ quadraginta annis soluendo sit munitus,si titulũ nõ habet,vt j.de fun.pat.l.fin.Itẽ,quia licet putet se habere titulum,tamẽ longo tpe ñ præscribit, nisi iustus error interuenerit.ff.de vsu.l. Celsus.& ff. pro emp.l. quod vulgo.Sed an per pręstationẽ longi temporis,scilicet 20.annorũ factã defuncto præiudicetur, notatur extra, de censi.in c. peruenit.in gl.ibi signata. Vltimò not. præsumptionẽ de præterito ad plus præteritũ, vt supra,ad leg.Iul.de adul.l.si quisnã & fateri intelligitur,qui paciscitur.ff.de his qui no.inf.l.quoniã,alias de præterito ad præsens, quia semel fuit bonus.ff.de re mil.l.nõ omnes.§.à barbaris.de accu.l.si cui.§.1.Item no. istam legẽ,per quam gl.determinat,qđ ille qui vult probare præscriptionẽ,sufficit quòd probet, quòd ab initio, in fine, & in medio possedit,& hæc lex probat. Ita no. gl.per hanc legẽ, in c.volumus.16.quæstione 4.in vltim.gl. de quo vide Cy. de præsc.long.temp.l.super longi. Ale.Licet non admittatur probatio instrumenti aduersus aliud instrumentum,tñ contra præscriptionem resultantem ex instrumento, licet non contentã in eo, põt p testes fieri probatio, adde qđ idem tenuit Bal.in l.j. s̃.de fideic. & referũt scribẽtes in l.j.s̃.de test.mil.& fm gl.singularem ibi,in l.iurisgentium.§.qđ fere.ff.de pac.& ibi Ang.qui allegat aliam gloss.in l.reos.§.cum in tabulis. ff. de duob.reis.adde aliam in l.1.supra,de contrah.& comm.stip.

LEX IIII.

SECVRITATIBVS. Huic legi concor.l.in ɔ̃ctib.§.j.de non
numera

numerata pecunia. Not. ꝙ istorum tributorum,seu collecta-
a rum, potest fieri solutio ꝑ parte *a* exactori, non tamen dico,
quod exactor cogatur recipere, sed si receperit, valet solutio
prædicta pro parte facta,tene menti.

a ADDIT. ¶Pro parte.Tu vide ad propositum eorum, quæ hic dicuntur,an
& quando solutio particularis in priuatis delictis admittatur, no. in l.
plane. ff.fam. erc.& in l.tutor.§. Lucius. ff.de vsu.& omnino Spe. in tit.de
arbit.§.sequitur.ver.sed nunquid obligatio.

¶De canone largitionalium titulorum. Rub.

¶Istam rubricam expone, id est, de regulari præstatione tri-
butorum,quæ fiebat per scripturas.

LEX I.

1 *Thesaurarius Marchię si morit̃,vel desinat,pōt solui thesaurario Ducatus.*

a OMNEM. a Quod particulares exactores exigunt debet da-
ri thesaurario, qui est in illa prouincia, vel in alia prouincia
1 proxima, vt totum simul deuoluatur ad fiscum. h.d. † Nota,
ꝙ si moritur thesaurarius q est in Marchia, vel aliàs desinit ibi
thesaurarius pertinens ad ecclesiam,potest soluere thesaura-
rio ducatus,vt ibi dum dicit,vel ad proximas.

a ADDIT. ¶Alex.Albericus de Rosate in l.& quia,de iurisdi. omnium iudi-
cum,allegat textum,cum l.seq. quod exactor tributorum nō potest alteri
delegare offm̃ suum.Et est ratio vltra eum,quia habet nudũ ministerium,
& sic videtur electa industria personæ.argu.c.fi.de offic.deleg.

LEX II.

a NEQVE. a Susceptoribus ad prouinciã missis non debet per
mitti, vt per seipsos exigant.sed Iudices ordinarij exigere de-
bent.qđ si ꝑmiserint,punientur.h.d.Not.hanc legẽ quam ha-
buisti plenius.s̃. de exa.trib.l.missi. licèt ibi alia pęna q̃ hic im-
ponatur,& iō poterit imponi vna ex istis.facit l. quoties.§.fi.
ff.de actionib.& oblig. & l.qui sepulchrum.s̃.de sepul.vio.

a ADD. Ang.In tex.ibi,vicena.Not.ex isto tex.iudicem negligentem crimi-
naliter puniri, dixi in l.missi.s̃.de exac. trib.& l.3.s̃. de sepul.vio.Sed opp.
quòd dicta pœna non puniat̃,vt d.l.missi.Sol.fateor,qđ hac pœna,& pœ-
na l.missi, non punitur simul,& semel.l.senatus.ff.de accusa. sed iudex ha-
bet electionẽ qua pœna velit punire eum, vt hic,& l.de sepulchro.ff.de se
pul.vio.& l.quoties,de actio.& obliga.& hoc est vtile ad quæstionem. In
eodem vol. statutorũ reperitur homicidã debere puniri ad mortẽ ſm vnũ
statutũ,ſm aliud reperitur debere puniri pœna pecuniaria,qđ statutũ ser
uabit̃, videtur, ꝙ posterius, vt l.sed & posteriores.ff. de legi. Sed nego,ex
quo eadẽ statuta reperiunt̃ in eodẽ volumine,licet in ordine scripturæ v-
nũ sit posterius altero, tamen ambo pariter ambulãt,& ideo hoc casu iu-
dex habebit electionẽ,quã pœnã velit imponere ꝑ hãc legẽ, qđ tene mẽ-
* ti.Vel dic,qđ iudex debet pęnã minorẽ imponere,* l.fi.de ꝑtor.stip.& per
Inn.ĩ c.de causis .extra.de offi.deleg.& vide, ꝙ dixi in auth.de sanct.Epis.
* Imponere.Adde do.Alex.de Imo.in d.l.senatus.alleg.tex.

LEX III.

1 *Officiales qui personaliter habent seruire officio,non coguntur ire ad exer-*
citum nec custodiam facere.
2 *Superior ex officio suo potest defendere subditum suum.*

PRAECEPIT. Notarij cameræ nō grauantur ad munera, q̃
persone laborẽ iniungunt,& q eos grauauerint punientur,&
1 ꝑ officiũ Iudicis superioris defendentur.h.d.vsq; ad §. illud.†
Nota ꝙ officiales , q personaliter habent seruire vni officio,
nō coguntur ire ad exercitum, nec facere custodiam. Secun-
2 dò † no.ex ver.insuper, quod superior ex officio potest defen
dere subditum suum, quando videt eum grauari. quod facit
a pro episcopis,qui eorum officio defendunt suos clericos.*a*

a ADD. ¶Ang.In tex.ibi,necessitatibꝰ.No.arg.expressũ,ꝙ notarij,q seruiũt
de ꝑsona,ñ tenent̃ suscipere,nec sustinere onera cōis,sicut alij.sed contrà
de exac.trib.l.actores.Itẽ no.ꝙ comitatus officialiũ nefarij,sunt inhibẽdi.
s̃.de iu.fis.l.defensionis,nã ipsi plura mala cōmittũt quã alij,vt in auth.de
exhi.re.§.j.Not.qđ officialis cui aliqđ offm̃ ẽ cōmissum, ñ pōt ꝓhiberi ex
ercere dcm̃ offm̃. Itẽ no,qđ qñ prius qs ẽ nominatus ad offm̃, ñ pōt alius
ad dictũ officiũ nominari, simile in electione canonicorũ extra,de elec.c.
cōsiderauimus.Itẽ no,in fi.l.qđ eodẽ mō punit̃ de negligẽtia iudex & of-
ficialis,vt s̃.eodem.l.2.& j̃.de naufr.l.de submersis.& j̃.de fabric.l.fin.

1 *Rectores prouinciarum possunt facere thesaurarios in prouincia.*
2 *Legatus in prouincia,quando comparatur proconsuli,potest facere thesau-*
rarios.
3 *Procurator fisci quod eligat thesaurarium generalem.*
4 *Potestas non potest iubere, quod pecunia communis soluatur alteri, quàm*
camerario communis.

§ ILLVD. Electio & defensio susceptoris,spectant ad ꝓcon
1 sulẽ,& ꝑfectũ,nō tantũ ad præsidẽ.h.d.¶†Not.prout habetis
literam tm̃ , ꝙ rectores ꝓuinciarũ ꝑñt facere thesaurarios in
2 prouincia.†No.ꝙ qñ est legatus in ꝓuincia,qui cōparatur ꝓ
consuli,vt in c.2.extra.de offi.leg.lib.6.ꝑt facere thesaurarios
3 in prouincia. Et†no.ꝙ hic loquitur de thesaurariis particula-
ribus, thesaurariũ verò vniuersalẽ eligit ꝓcurator fisci,& po-
stea cōfirmatur cōsensu curiæ,vt s̃. de iure fis.l.super creãdis,
& ibi on.l.exactores,de suscep.sequitur ver.ꝓuidẽtib.Ad eui-
dẽtiã scias,ꝙ pecunia,q̃ exigitur,qñque infertur vni cameræ,
quandoque alteri.vt s̃. de exact.trib.l.in fiscalibus, dicit ergo
hic,ꝙ tributa imposita ñ ꝑñt minui,nec pōt statui, ꝙ pecunia
4 quę debet venire ad vnam cameram,vadat ad aliam.†Et not.
qđ potestas non potest iubere, quod pecunia soluatur alteri
quam camerario communis,& si facit,punietur,vt in fine hu
ius legis,quod intellige verum,nisi in pecunia modica, quam
potest conuertere ad suum placitum in necessitates publicas.
argu.l.diuus.ff. de bon.dam.versi. quadrimenstruis,& ver. se-
a quen.sunt clari.*a*

a ADD. ¶Alex. In tex.ibi minuendæ.No.legẽ,q a vr̃ ꝙ si vnus officialis eligi
tur spãliter ad vnum officiũ. ꝙ ꝑ illã spãlem electionem sit sublata omnis
ptãs,de eo qđ ibi spãliter cōmissum est aliis Rectoribus generalẽ admini-
strationẽ habentibus.& ꝑ hoc vr̃,cũ nuꝑ in ciuitate Perusij electi sint qui
dam barrigelli,qbus spãliter data est ptãs contra oẽs bãnitos Perusij,ꝙ ꝑ
hãc spãlẽ cōcessionẽ iurisdictionis vr̃ adẽpta oĩs ptãs Capitanei,& ptãtis
ciuitatis Perusij ꝓsequendo dictos exbãnitos,de quo vide ꝑ Doc.in l.stu-
dẽdibus.s̃.de offi. ꝑfec.vrb.vbi vr̃ casus de hoc, licet ẽt in cōtrariũ posset
adduci, vt ibi latissimè posui super tex. iō ibi oĩno vide de hac qō.& vide
gl.25.qō.2.c.in Galliarũ.Et in simili vide Bar.in l.4.§.si ita vicinũ,de dã.in-
fec.Ang.Adde qđ iudex potest mulctas ꝑ eũ impositas applicare ad refe-
ctionẽ palatij,vt est tex.no.in l.mulctarũ,s̃.de mō mulct.An autẽ possit si-
biipsi iudex condemnando pęnã applicare. Angel.quòd non,in §.fi.vt nul
li iudicum,in prin.per illum text.quòd tamen intellige,vt ibi per eum.

LEX IIII.

PRAECIPIMVS. Si literæ Iudicis aliquid vltra veterẽ con-
a suetudinem *a* contineant, præsumuntur erroneæ, nec eis est
credendum. h.d. Ad euidentiã huius legis præmitte casum s̃.
de iu.l.fi.hoc ideo,quia Iudices scribentes sua authoritate nō
possunt augere,nec minuere ista tributa,vt s̃.l. prox.vers.pro
uidentibus. & l.j.s̃.de superindi.& de ann. & trib.l.2. Sed si li-
teræ continerent id, quod per Iudicem pōt fieri,vel facerent
mentionem de literis superioris Iudicis,per quem possunt fie
ri,eis crederetur,vt supra,de superindi.l.j.

a ADD. Vltra veterem consuetudinẽ, & rō est,q a in talibus stylus curiæ est
attendendus,de quo ꝑ Pan.in proœ. Gregorij, in addi.prima,vbi no.post
alios, & ampliaui post coapostillatorũ meorũ restrictiones , non tantum
non esse attendendum stylum,sed & obseruandum, vt plene per Hypp.de
Marsil.singu.suo cxviij.incipien.stylus curiæ.

¶Ne operæ à collatoribus exigantur. Rub.

LEX VNICA.

1 *Habitantes incluso Perusino collatores dicuntur.*

a OPERARVM. a Prosequere hanc legem,vt in glo.† No.ar.
1 pro illis, qui habitant in clusio Perusino propriè dicuntur
collatores,cum debent tertiam omnium fructuum,quòd ad
alias operas compelli non debent, sicut alij rustici compel-
luntur.

a ADD. Alex.¶No.per istam legem fuisse vltra montes determinatũ, qđ ne
mo poterat cogi esse manigoldus, tamen contrariũ vult gl.in l.non vide-
tur.ff.de regu.iur.Adde Bar.in l.fi.§.fi.de pignor. actio.vbi dixit,qđ immo
potest quis capi , vt manigoldus efficiatur , dummodo sit vilis & abiecta
ꝑsona,alleg.§.ꝙ si monachus,in auth.de sanctiss.episco.Adde ẽt Bart. in l.
iubemus nullam nauẽ. s̃. de sacrosan.eccle.vbi dicit,qđ asinus rustici po-
test capi, vt super eo ducatur malefactor ad patibulum, quia res singula-
rium,& ecclesiæ possunt capi propter publicam vtilitatem.

¶De immunitate nemini concedenda. Rub.

LEX I.

1 *Casus in quo notarius, falsum scribens igne punitur.*
2 *Officiales, & consiliarij ciuitatis quas collectas soluere teneantur.*

HIS NOSTRAE. Qui falsum instrumentũ immunitatis cō-
scripserit,igne est comburendus,& omnes ad solutionẽ cano
1 nis sunt vrgendi.h.d.No.†casum,in quo notarius falsum scri-
a bens igne punitur. *a* alia pœna falsi est minor,vt ff.de fal.l.j.in
2 fi.Circa†legẽ istam quæro vtrum officiales vel consiliarij ci-
uitatis teneantur soluere collectas,& tributa.Gl.in l.honorẽ,
de muner. & honoribus, dicit, ꝙ sic ad ordinaria, non extra-
ordinaria.idem vr̃ tenere Gul.in l.neminem.s̃.de sacros.eccl.
Tu distingue latius, quòd quædam sunt munera patrimonia-
lia,seu realia,& ad ista tenentur,vt l.fi.§. patrimoniorum,& §.
pen.ff.de muneribus,& honoribus. & s̃.de exact.tri.l. fi. & de
apo.pu.l. 1.Quædam sunt munera personalia,& istorum sunt
quędam,in quibus consistit labor personæ:& tunc si quidem
per illud onus auocaretur ab officio, tunc excusaretur , vt l.
præcepit,in prin.s̃. titu. 2. Si verò per illud onus non amoue-
tur ab illo officio,non excusatur,vt j̃. de decu.l.curiales,quæ
lex probat istam distinctionem. ex magna tamen cã possent
ab officio amoueri , vt ibi patet. Si verò munus consistit in
præstatione pecuniæ tantum,& tunc aut munus ordinarium
est, & ab isto non excusantur, vt s̃. de exac. trib. l. exactores.
ita

a ADD.¶Igne punitur. Tu vide ad hoc Ludo.Roma.sing.suo ccliij.incip.po
ne,qđ notarius,vbi alleg.ad hoc quod dicit iste casum huius l.pro singu.

ita loquitur hæc lex,quę dicit neminem excusari.Aut est mu
nus extraordinarium,& excusatur,vt d.l.honorem.& l.in ho
noribus.§. fi.ff.de vocatio. & excu.mune.& l. hi qui.& in l.in
a honoribus.§.qui muneris.eo ti.*a*

a ADDIT. Alex.¶Dicit tex. & ibi Cy. in l.s̃. de iu.immun.ꝙ notarius scri-
bens instrumentum à iure prohibitum, capite punitur,alibi notarius con
ficiens instrumentũ simulatum punitur pœna manus, capit. imperialem.
§.scribam,de prohib.feu.alie.per Federic.alibi notarius conficiens instru
mentum vsurarium, est periurus,& potest pronunciari infamis,& priua-
ri officio tabellionatus, secundum Hosti.in Summa de vsuris.§. fi.ver.q.d
de notariis. & refert Arch. vigesima j.dist. sicut sequitur Rom.in singula-
ribus suis, in litera,r,num. 11. alibi conficiens instr̃m punitur pœna exilij
sine spe reuersionis, text. est,& ibi Ang.in authen.de non alie.§.hoc quo-
que.& bonus tex.in §. hæc igitur omnia, eo.ti.vbi dicitur,ꝙ eadem pęna
punitur dictans instrumentum illicitum.Sed quid in notario conficiente
instrumentum falsum, quod vero nullum erat, an sit puniendus, & qua
pœna,vide Bar.in l.si quis legatum. in prin.ff.de fal.& Bal.& Sal.in l.j.su-
pra de sepul.vio.& per Io.And.in regula,non est sine culpa,& Ang.in au-
then.vt nulli iu.in §.quoniam vero.non autem punitur notarius,nisi in ca
sibus à iure expressis secundum Bal.in l.fi.in prin.si cer.pe.alleg. glo.in au
then.de non alie.§.quia vero Leonis.

LEX II.

1 *Aggeres dicuntur munitiones,quæ fiunt iuxta ripam fluminis,& quorum expensis.*
2 *Foueæ,muri,& steccati debẽt fieri pro modo patrimonij,& nõ per capita.*
3 *Via per quem fieri debeat,& refici.*

PER BITHYNIAM. Munitio viarum,& aggerũ debet fie-
1 ri expensis, pro quantitate p̃rimonij possessorum. h. d.† Ad
euidentiã debetis scire, quòd aggeres dicuntur quædam mu
nitiones,quę fiunt iuxta ripã fluminis,ne flumen excrescens
fluat per limites,& sic in rubrica de Ni.aggeri.nõ rũp.Et no.
2 †hunc casum, quia assiduus est: nam pluries fuit hic de facto
hoc anno,tp̃e guerræ,quia mandatũ erat tali villæ,vt faceret
foueas,muros,& steccatos tali castro,nam pro modo p̃rimo
nij,nõ per capita,fieri dẽt.In tex.ibi,cęteris,scilicet,in repara-
tione fontium,& pontium,fossarũ,murorum,& similiũ.Op.
qđ quilibet debet munire viam ante domũ suam,non autem
debet fieri de publico,vt l.ædiles.ff.de via publ. quæ est Græ-
3 ca,& quidam non habent eam.ideo distingue,† quædam est
via publica,quædam priuata.Primo casu,si quidem via est in
a tra muros ciuitatis,q̃libet dẽt eam munire iuxta domũ suã,*a*
vt in contrario.Si vero est extra ciuitatẽ,tunc dẽt fieri muni-
tio,& refectio expensis cõis,imponendo collectã pro quan-
titate p̃rimonij, vt hic, & s̃. de sac.san. eccl l.ad instructionẽ,
& in auth. de eccles.ti.§. ad hæc sancimus,colla. 9. Quædam
sunt viæ priuatæ,& hæc p̃t duobus mod.intelligi,vno mõ in
via,prout est ius eundi,& dr̃ seruitus,& tunc refectio incum-
bit illi, q̃ habet viam:ille enim qui dẽt viam, solũ debet pati,
vt l.refectionis.ff.cõmunia prædio.cũ simi.Scđò modo,acci-
pitur via priuata, hoc est,facta ex collationib.priuatorum,&
tunc idem,quia ad illos priuatos pertinet refectio.ff.ne q.d in
loco publico.l.2.§. viarũ, & de hoc dn̄t in l.neminem.de sa-
b crosan.eccl.[b]Quęro,dr̃ hic cęteris hmõi,&c.de quib.loquit̃.
Rñdeo,de viis,& pontib.vt d.l.ad instructionẽ.& d.§.ad hæc
sancimus. Item de muris,vt supra,de ope.publ.l.omnes.

a ADDIT. Suam.Adde Doct.in l.ædiles.§.studeant,in l.fi.§.fi.de via & itin.
publ. Et an teneatur cóductor,& inquilinus cessante domino domus,no.
iste in alle.§. studeant,in 4.no. & ibi ponit,quid in eo, qui gratis habitat,
de quo etiam per Flo.l.si pendentes.§.si quid cloacarij.ff.de vsufr.

b Ale. Quilibet tenetur purgare viam iuxta domum suam. Sed an istud ha-
beat locum in conductore domus?Bar.in d.l.ædiles.not.dicit sic,aut gra-
tis habitat, & tenetur etiã expensis propriis purgare viam,& hoc est ve-
rum. Aut non habitat gratis, sed pensionem soluit, & expensis pensionis
tenetur mundare.Sed pone,quod præcepi conductori,vt saliget,viam la-
pidibus, an tunc fiet expensis pensionis. Et Barto.ibi,ꝙ sic,dato etiam,ꝙ
gratis habitet,q.a illud,quod statuitur in munitione temporali,nó habet
locũ in munitione perpetua,qđ etiam sequitur Io.de Platea,§.cóductor.
Insti. locati. Vide Bart. in l.ad instructionem. supra,de sacrosan. eccl.qđ
onus spectat etiam ad ecclesiam*qualiter autem dicatur via vicinalis,&
qualiter via publica vide Bar.in l.1.ff.de locis,& itiner.pub.

¶De conditis in publicis horreis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Frumentum nouum non debet vendi,nisi prius vendatur vetus.*
2 *Fructus corrupti,licite miscentur cum incorruptis.*

a OMNIA. Non dẽt tangi de fructib.nouis,donec cõsuman-
tur antiq.Item licitũ est ɔmisceri fructus corruptos cũ incor
ruptis,& ad p̃dicta per superiorẽ officialis sufficiens depute-
tur.h.d. Tres hẽt partes, vt collr̃ ex summario. Scđa pars ibi,
1 & si forte.tertia ibi, ad istud.† Not.ꝙ non dẽt nouũ frumen-
tum vendi,nisi prius vendat̃ vetus,& sic si tutor alicuius ɔ̃sa
ceret,tenet̃. debet.n.fructus s̃m qualitatem temporũ vende-
re,quædã primo tp̃e,quædã scđo tp̃e seruari, vt l.is cui. §. q̃ri
2 põt.ver.qui legatorum.ff.vt in pos.leg.† Secundò no.ꝙ licet
miscere corruptum cum incorrupto,qđ tene mẽnti,q.a forte
dicerent laici,quod esset peccatum,qđ non est verum,vt hic.

a ADDIT. Omnia. No istum tex.pro aromatariis, qui miscent ceram cor-
ruptam cũ incorrupta,ad hoc vt velaméto ñ corruptæ corrupta vendat̃,
vt non dicantur cerã falsare,cum nó peccauerint.casus hic.Item no.text.
ꝙ ille dicatur nobilis, qui est prudens, & virtuosus. Sed aliter determi-
naui in l.j.de dig.li.12.

LEX II.

1 *Tutor vnius magni patrimonij, vel positus in magna administratione excusatur,si negotio præponat aliquem factorem sufficientem.*

CVM AD QVAMLIBET. Rectores debẽt per seipsos inspi
cere domos,& horrea publica,ne ex pluuia corrũpant̃ publi
1 ca frumenta.h.d.† Not. ꝙ tutor vnius magni patrimonij,vel
aliq̃s positus in magna administratione excusatur,si negotio
p̃ponat aliquẽ sufficiẽtẽ factorẽ,vt s̃.l.proxim.in fi.& l.argẽ-
tũ ff.cõmo. tamẽ inspicere debet p̱ seipsum,an sint fracta te-
cta,ita qđ ibi nõ pluat,aliàs nõ ẽ diligẽs administrator,vt hic.

LEX III.

NVLLI. Species in horreis publicis depositas,nullus dẽt in
suam vtilitatem conuertere , aliter deportabitur. Nota con-
tra furantes lardum,vel granum communis,vt deportentur,
& eorum bona publicentur.

¶Vt nemini liceat in emptione specierum se excusare. Rub.

LEX VNICA.

1 *Collectam pro emendo granum tempore caristiæ,tenentur soluere diuites,& pauperes,& nu.3.& est onus patrimoniale.*
2 *Respublica si habet granum ad vendendũ,omnes tenentur emere,nec aliq̃s excusatur, licet ei necessariũ nõ sit.& nu.4.& est munus patrimoniale.*
5 *Munus impositum à ciuitate, quod quis vendere cogatur frumentum, est munus patrimoniale.*
6 *Ecclesia,an possit cogi vendere frumentum per ciuitatem.*
7 *Ciuitas,quando cogit subditos vendere frumentũ,intelligitur iusto precio.*

a QVOTIES. [a] De scđa parte isti⁹ rub.nihil ĩ nigro,sed de hoc
hẽris in l.j.& 2.in prin.ff.de va.mu. ista rub.sũmat l.& gl.põit
1 trib.mod.casum.P̃rĩò,qđ tã diuites,† q̃ pauperes tenent̃ sol-
uere collectã p̱ emẽdo granũ tp̃e caristiæ,licet diuitib.hoc ñ
2 sit necessariũ.¶†secũdò mõ,qđ si respub.hẽt granũ,vl̃ aliud
vẽdẽdũ,quod oẽs debẽt emere,nec aliq̃s excusat̃,licet ei ne-
cessariũ.ñ sit,& hoc ẽt hẽt locũ in sale vrbis.tertiò dic,vt ĩ gl.
Op.de l.3.§.cura ff.de munerib.& honori.gl.soluit,qđ hic lo
q̃t de muner̃ p̃rimoniali,s.de cura emẽdi,ibi loq̃t de cura per
sonali,s.de expẽsa,q̃ dẽt fieri emẽdo. hoc p̃misso, qđ hæc lex
de p̃rimonialib.loquat̃,q̃ro,de qua ɔparatiõe frumenti loq̃t
3 hęc lex?Rñdeo quod intelligit trib.modis.¶†Primo mõ,de
pecũia q̃ ɔfert̃ p̱ emptiõe frumẽti,& aliarũ specierũ,quo ca-
su no.ꝙ licet emptio videat̃ prĩcipal̃r venir̃ in fauorẽ paupe-
rũ,& indigẽtiũ,tñ on⁹ ẽ p̃rimoniale,& sic ẽt diuites ɔpellun-
tur.R õ,q.a ad publicã vtilitatẽ pertinet. Nã sine pauperib.ci-
4 uitas nõ eẽt perfecta.l.2.de nũdi.¶† Secũdò loq̃t hæc lex de
munere,quo q̃s emere cogit̃,& mun⁹ ẽ personale.certè ñ cre
do, quod de tali muner̃ loquat̃ hic,sed dẽt intelligi qñ fiscus
hẽt multum frumenti,ita, quod conseruari non p̃t, tunc im-
ponit omnibus subditis necessitatem emendi, & istud est pa-
trimoniale, vt ille qui plus hẽt,plus emere cogatur. Si enim
intelligeres de munere personali,hoc est de cura emẽdi, mul
ti excusarentur,quod est ɔtra titulum,& istum casum nota,
5 quia sæpe occurrit. † Tertiò loquitur de munere, quo quis
vendere teneatur. No. etiam, quod istud onus est patrimo-
niale,vt patet ex solutione ɔtrarij s̃.facti,& sic qui plus de fru
6 mento colligit, plus de frumento vendere cogatur. † Vide-
tur etiam, quod ecclesia ad hoc possit cogi, vt hic in fi. s̃. de
exac. trib. l. fi.& est munus patrimoniale, non sordidum. Iu-
7 sto tamen pretio debet † quis cogi vendere,non viliori,vt l.
fi.in prin.ff.ad l.Iul.de anno. Quod dixi de ecclesia,intellige
salua tamen determinatione sanctæ matris ecclesiæ, & ti. de
eccl.titu.

a ADDIT. Ang. quoties. No.quia per istum tex. dicit Dy. in l.si ex toto. in
prin.de le.1.si alicui est concessa immunitas à collectis, non tamen cense-
tur concessa ab his, quæ imponuntur ex aliqua necessitate, puta guerræ,
vt probat iste tex.

¶De collatione donatorum,& releuatorum,aut translatorum,seu adæratorum. Rub.

LEX VNICA.

1 *Aestimum alicuius si est diminutum,potest per superiorem augeri.*
2 *Aestimum suum nemo potest minuere.*

DISPOSITIONEM. Casum pone, vt in gl. notatur.In hac
1 lege dicũtur duo.†Primò,quòd si aliqua prędia sunt releua-
ta, hoc est libera, & æstimum eorum est minutum, postea p̃t
augeri per superiorem,vt hic facit Imperator.No.quòd non
2 licet alicui † suas possessiones releuare,hoc est æstimum mi-

nuere

a nuere, *a* vt hic in var. nulli, quod intellige, nisi ex causa super-
uenienti, vt l. forma, ff. de censib.

ADDITIO.

a Minuere. Sed quid si per alluuionem decreuit, dic, quòd tunc diminui debet, vt per Bart. in l. forma. & Bal. in d. l. acceptam, in fi. §. de vsu. & Ale. de Imo. i l. Titio. ad mun. & Gul. & Doc. in l. quod si maritus. §. j. de const. pe. & Bal. in l. etiam. §. de execu. rei iud.

¶De collatione æris. Rub.

LEX VNICA.

1 *Aurum pro ære solui potest, quando respublica ex hoc non læditur.*

1 AERIS. Pro ære potest solui aurum tanti valoris. h. d. †No. quòd potest solui aurum pro ere. Intellige, quando respublica ex hoc non læditur, vt plenè not. ff. de sol. l. Paulus, & ibi dixi.

¶De discussoribus. Rub.

¶Quero, quis dicatur discussor. Dic, vt in gl. rubrice, scilicet, ille, qui discutit patrimonia alterius, vt eum ponat in æstimo. Ita loquitur hic in titu.

LEX PRIMA.

1 *Aestimatori incumbit onus probandi se iuste æstimasse.*
2 *Arbitratores, qui lædunt partes tenentur.*

a QVOTIES. a Si æstimator malè æstimat, ipse tenetur. h. d. Quæro hic dicit in disceptatione, qualiter fiat ista disceptatio. Respondeo, coram superiore, ad quem reclamat ille, qui
1 sentit se grauatum, vt j. de agric. & censi. l. peræquatores. †Secundò no. quod onus probandi incumbit officiali æstimanti, seu
2 mensuranti. †Vltimò no. quod arbitratores, qui lædunt partes, tenentur. facit ff. si mens. fal. mo. dixe. per totum.

ADDITIO.

a Ang. Not. istum casum, quod licet pro scriptura præsumatur in dubio, si tamen scriptura feratur contra me, quod patrimonium valeat mille, & ego nego tantū habere in patrimonio, quod ei, qui vult scripturam de æstimo patrimonij, incūbit onus probandi patrimoniū tantum valere, & non mihi, q nego valere tantū. pro hoc ff. q prob. l. cum de lege fal. supra de iur. delib. l. scimus. §. licentia. Et hoc not. contra mēsores agrorū, qui retulerunt tot iugera esse, si negaret tot esse, incumberet eis onus probandi tot esse.

LEX II.

1 *Pars non potest cogi iterum facere instrumentum, si de contractu apparet protocollum.*
2 *Pars cogitur facere iterum instrumentum, si protocollum non apparet.*

NE CASV. Ista lex legitur in glo. pluribus modis, fm primā lect. h. d. Licet soluens tributa, apocham de soluto perdiderit, potest tamen ex libris communis solutionem probare. hoc dicit. Vel dic secundò, si in libris cōis de solutione apparet, non potest peti ab officiali, vt iterum faciat apocham de recepto, si primā quis amisit. h. d. facit l. si quis ex argentariis.
1 §. fi. ff. de eden. † Ex scda lect. no. quòd si apparet protocollū de contractu, non pōt cogi pars, vt iterum faciat instrm publicū, & illud reddat, nisi de prima perditione doceatur. Vnde potest cogi notarius, vt iterum faciat instrm, si primū quis
a amiserit, vt l. si quis ex argentariis. §. fi. ff. de eden. *a* †Secundò
2 not. ex contrario sensu huius legis, quòd si protocollū non inuenitur, quòd tunc potest cogi pars, vt de nouo faciat instrumentum, vt lex dt. Ad hoc facit supra de lib. cau. l. sicut instrumenta, & qd ibi no. ff. solu. matr. l. 2. circa prin. & qd ibi no. in glo. mag. & ff. de noua. l. si pupillus, & de administra.
b tuto. l. chirographis, & ibi not. *b*

ADDITIONES.

a Alex. Istum tex. alle. Bal. in l. seruo. §. si à primo, de leg. j. quod geminata quietatio facta debitori, facit censeri debitum bis solutum, & ideo debitorē, semel solutum repetere, & ita alleg. Lud. in singularibus suis in litera, q. not. primo. Ad cuius veritatem, vide Bald. in l. cum centum, de adim. leg. & in l. cum tacitum, de verborum obliga.

b Alex. In glo. ibi. se bis soluisse. Not. quod si debitor producit duo instrumenta refutationis cuiusdam quantitatis pecuniæ, quod per ista instrumenta probat duplicem solutionem, & sic tanquā indebitū posset repetere. Ad qd facit l. solutione, cū gloss. de exhiben. argu. l. qui tabulas. §. quod si iam. ff. de fur. Ang. an not. cogatur ipse reficere instrumentum deperditū. Dic qd sic dummodo iuretur de calumnia, per not. per Bart. in l. fin. de bo. auth. iud. pos. & vide Ang. auth. de hæred. & fal. in prin. vbi dicit, quod cautela est, quod fiat mentio in secundo de refectione. Et an de refecto instrumento, debeat solui gabella, vide Ang. con. si. 45. & Bar. consuluit, qd non. Cui adde Anto. in c. 2. In glo. 2. de iud. quod pars tenetur vnum instrumentum in forma deperditi, vide Bal. in l. vnica. §. ne autem. de cadu. tolien.

LEX III.

PER SINGVLAS. Ab onere discutiendi, & æstimandi patrimonia, nullus excusatur, nec etiā miles, nec militans. h. d.

¶De decurionibus, & eorum filiis. Rub.

1 *Consiliarij ciuitatum, hodie dicuntur decuriones.*

Istam rubr. continua, vt in glo. Quærit gloss. quare dicuntur
1 decuriones, dic vt in ea. †Nota, quòd consiliarij ciuitatum dicuntur hodie decuriones, vt in hac gl. quam no. Quæro,
a quid differt decurio à curiali. Dic vt in gloss. *a*

ADDITIO.

a Alex. Sed an decuriones hodiernis temporibus iudicentur, prout de istis, quod sic, in l. diuo. supra. de quæstio.

LEX PRIMA.

1 *Excussio, qd fiat contra principalem, antequàm agatur contra fideiussores.*
2 *Pater consentiens filio officium suscipienti pro filio obligatur.*
3 *Fideiussor officialis conuenitur, non excusso principali.*
4 *Pater, qualiter dicatur consentire filio officium suscipienti.*
5 *Pater absens potest filio officiali consentire.*
6 *Pater, an teneatur pro filio magistratum extra ordinem gerente. remissiue ad gloss.*

SI CVM TE. Pater, si ad decurionatum filij consentit, tenetur pro eo, & hrs eius, facta prius ex-
1 cussione de principali. h. d. †No. prius fieri excussionem contra principal. q veniatur contra fi-
2 deiussores. †Item not. quòd pater tenetur pro filio, si consensit. Ad istud no. opponitur de l. iure nostro. supra, de fideiusso. Solut. Dicit glo. speciale hic. Ratio, quia facilè pater obligatur eo ipso, quòd scit, & non contradicit. Ita dicit gl. vlt. quam no. certè licet in patre hæc ratio concludat, tamen idē potest esse in quolibet alio fideiussore, vt l. quarta, in fi. ff. de
3 adminis. re. ad ciui. perti. †Dic ergo, quod speciale est in fideiussore officialis, vt no. in l. j. supra, de conue. fi. deb. Rō, quia tales fideiussores videntur indemnitatem promittere, vt d. l. j. qd si indemnitas nō apparet, nisi principali discusso. dixi in d. l. j.
4 †Quæro, qualiter dicatur pater cōsentire filio. *a* Dicit gloss.
a eo ipso, quod scit. Et intellige verū in munere publico, secus in priuato, vt no. supra, quod cum eo. l. j. & l. si filius. ff. de tu. & l. Lucius Titius. ff. de admi. tut. Et ideo si instrumentum esset factum inter duos priuatos, præsente patre vnius, pater alterius propter hoc non obligaretur, vt not. in d. l. Lucius, & l. 1. §. j. in gloss. penul. ff. quod iussu. Oportet enim, quod tunc pater specialiter se obliget. Hoc etiam examinaui plenè in l. si cum
5 dotem. §. transgrediantur. ff. solu. mat. †Quæro, an pater possit cōsentire filio absente? Rñdeo, sic, vt l. honore. §. fi. ff. de decu. per quam legem dicunt docto. quod filio agente in iudi-
6 cio pater absens videtur consentire, †Quero, quid si filius decurio factus est magistratus, & gessit Rempublicam, an pater teneatur. Dic vt in gl.

ADDITIO.

a ¶Filio. Vide Soc. in consi. 172. incip. multum abundè & eleganter. versi. sequen. vsque ad versi. quarta difficultas, in 2. par. & an, & quādo teneat ex contractu filij, & quomodo, & qualiter. vide per eum, consi. 92. incip. circa primum huius. ver. circa secundam dubitationem, cum versi. sequen.

LEX II.

1 *Rectores ciuitatis possunt conuocare consilium, eorum authoritate, & de necessitate hoc facere debent, quando incumbit faciendum.*
2 *Consilium conuocatur authoritate superioris, vel antiquioris superioris.*
3 *Consilium ciuitatis, quando non est conuocatū authoritate superioris, quando valet.*
4 *Consilium ciuitatis conuocatur, etiam sono campanæ, vel voce præconis, & secundum consuetudinem.*
5 *Consilium ciuitatis conuocari debet in loco publico, & consueto.*
6 *Propositio in consilio debet fieri per superiorem.*
7 *Magistratus licet proponat in consilio, tamen ipse non reformat, sed consilium.*
8 *Consilium ciuitatis de iure communi eligit officiales, & Syndicos.*
9 *Electio facta de aliquo, debet ipsi notificari.*
10 *Nominans aliquem indebite, tenetur ad sumptus.*

a OBSERVARE. a Ad officium Rectoris ciuitatis pertinet conuocare concilium, & facere eligi officiales, vt eis electis nunciare possint, si velit appellare, & qui malè nominat, te-
1 netur ad sumptus. h. d. ¶†Nota ex hac l. quod Rectores ciuitatis pñt conuocare concilium, eorū authoritate, vt hic. Et ita intelligit gl. sup verb. magistratus. Scdò no. quod rectores ciuitatis habent hoc facere de necessitate, qñ hoc faciendū incumbit,
2 vt hic, dum dicit, oportebit. †Tertiò nota, quod consiliū debet conuocari authoritate superioris, nam hic magistratus conuocat. Vbi autem magistratus non esset, tunc posset con-
b uocare ille, qui esset antiquior *b* decurio. ille enim videtur ipso iure prior decurionum, argumen. l. j. j. de consu. ff. de albo

ADDITIONES.

a Alex. ¶Hæc lex allegatur, quod expensæ, quæ veniunt ratione victoriæ, non debentur, nisi iudicis officio, & per consequens non debentur, nisi quis fuerit ad eas reficiendas condemnatus, vt hic, & no. glo. in l. feueriter. §. de excu. tut. & no. Alex. in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infec.

b ¶Antiquior. Adde Fel. in c. cum omnes, in prin. de consti. & in d. c. 1. de maio. et obed. alle. hic.

bo scrib.l. 1.& ibi dixi.& no.p Inn.ext.de maiorita.& obediē.
3 c. 1.& ibi.† quæro qd si nō apparet[a] cōciliū ꝯuocatū.rn̄deo,
a si quidem essent oēs p̄ntes,valeret ꝯcilium, qn̄ non est qui lę-
ditur ex hoc,quod ꝯuocati nō sunt.sed si aliq essent absentes,
tunc non valeret concilium.potuisset.n.præsentia eorum ab-
b sentium trahere alios in suā sententiam,arg.l.sicuti.ff.de arb.*b*
4 ¶† No.ꝙ hic dr̄ in tex.solenniter,&c.quod intellige sono tu
bæ,vel campanæ,vt dicit gl.quod dicit sono tubę,intellige &
voce præconis hoc dicentis,& debet constare,quod præconi
sit commissum,arg.l.neminem.s̄.de exhib.reis.& hic dum di
cit,debet fieri iussu magistratus.posset etiam fieri sono tubæ,
vel campanæ,tn̄ si statutum,vel cōsuetudo esset,quod tali so-
no consiliarij deberent vocari,seruanda esset consuetudo, vel
c statutum.ita posset intelligi hic.*c* ¶† No.ꝙ concilium debet
vocari in loco publico,vt hic dum dicit,ad curiam.simile in l.
si quis.in fi.de leg.&intellige locum publicum vbi publicè of
ficiales habitant,&curiam tenēt.Pro hoc facit tex.dum dicit,
d in curia.& ff.de iniur.l.lex Corn.§.demum.[d] ¶† no.ꝙ per su
6 periorem debet fieri propositio in cōcilio, qđ colł̄r hic dum
dicit,magistratus decurionum faciant nominationem.debet
ergo inter eos proponere maior,simile in l.2.ad Vell.puto tn̄
ꝙ si de propositione non appareret, & cōstaret de voluntate
concilij,quod valeret,vt d.l.si quis.in fi.de leg.& ff.de legi.de
7 quib.in fi.† No. ꝙ licet magistratus faciāt iurisdictionem,tn̄
ipsi non reformant,sed concilium,vt patet hic,quia magistra-
tus curant quod decuriones faciant electionem. ipsi ergo de
curiones faciunt magr̄atu instigante,& proponēte,quod no.
8 †item no. ꝙ de iure communi ad concilium ciuitatis spectat
e facere electiones officialium,& syndicorum.[e] facit j̈.l.procu
ratores,& sic non erit opus arenga,vel adunantia generali.a-
renga tamen illud,seu parlamentum,vbi non est aliquis supe
rior,habet ab initio concilium eligere,vt l.2.circa princ. ff.de
ori.iu.istud concilium sic electum postea repræsentat totum
populum,vt no.s̄.quæ sit lon.consu.super rub.de istis conci-
liis facit mentionē gl.optime in l.ita tamen,in prin.ff.ad treb.
† Vltimo no. ꝙ electio debet notificari electo.† item not.ꝙ
9 10 ille qui nominat aliquem indebitè,tenetur ad sumptus.

a ADD. Si non apparet.adde ad hoc omnino Ale.l.nulli.ff.quod cuiusque v-
ni.n.7.& quod ibi posui in apost.ad eum,ver.nomina singulorum,extra,de
his quæ fiunt à præla.sine consen.ca.

b Ale.vide quod no.Bar.l.vniuersa.s̄.de prec.Impe.off.Adde l.nulli, & ibi gl.
& Doct.ff.quod cuiusque vni.quod no.Bal.ibi post Gul.& Bal. esse verum,
nisi per collegium,& vniuersitatem fieret aliquis actus iurisdictionis,sed
vt daretur alicui simplex administratio, puta in ꝯstitutione syndici.ibidē
ver.nisi ille esset antiqor,ad hoc vide gl.in l.nulli, ff.qđ cuiusq; vniuersita
tis,istud dictum glos.tenet c.cum nobis olim,de elec.Dom.Ant.& Bal.l.fi.
de fid.instr.& rub.s̄.pro socio,& c.imperialem,§.præterea ducatus,de ꝓ-
hi.feu.alie.p Fed.sed aduerte,qa ego dubito de isto dic.Inn & Bart.qm̄ iu
ra,quę allegant,videlicet l.1.de albo scribendo,non probat,sed solū senib.
maiorem fidem esse dandā,sed non probat,quod antiquior possit exerce-
re actum iurisdictionalem in reliquos, ideo forte videtur esse verior opi.
Inn.quā posui in c.c.de ope.no.nun.quam refert,& sequitur do. Ab.c.2.de
his,quæ fiunt à maiori parte capituli.circa fi.vbi dixit, quod qn̄ non adest
ille,ad quem de iure,vel ꝯsuetudine spectat congregare,debent cōuenire
duæ partes,ad quos spectat ꝯuocatio aliorum,qa virtus vniuersitatis cō-
stat in duabus partib.lege,nulli,& l.plane, ff.quod cuiusque vni.no.& istā
opi.recte sequitur Pet.de Anch.in rep.ca.canonum statuta.de consti.in 2.
principali qō.illius quæsiti.& Lapus allega.131.vbi đt hoc procedere de ri
gore,sed de æquitate sufficit,fm̄ eum quod maior pars ꝯueniat,argu.l.qđ
maior,ad municip.pro quo facit quod no.do.Ant.c.cū nobis olim.de elec.
potes tn̄ saluare opi. Inn.d.c.1.de maio. & ob.vt procedat,qn̄ nō esset mo
dus,quod illæ duę partes,de qb.loquitur Inn.d.c.2.de ope.no.nun.possent
simul conuenire, vel possumus ēt dicere, quod si vniuersitas laicorum nō
habet caput,ptās ciuitatis erit eiuscaput,vbi vero erit vniuersitas clerico
rum,eps̄ erit caput.ita voluit Bar.l.nulli,circa princ.post gl.ibi.ff.quod cu
iusque vni.no.& ibi ver.sed si aliqui essent absentes,hoc intellige verum si
non fuerunt citati illi absentes,vt hic ēt vult Bar.sed quid si citati sunt,&
nolunt venire,dic,ꝙ sufficit maior pars,sec.Bartol.l.omnes populi,in 2.q.
prin.de quo dic,vt ibi,& p Pet.de Anch.d.c.cano.statuta,de cōst.vtrū aūt
absentes sint specialiter citādi,& de quo loco,vide c.præsentium, de rest.
in 6.& c.cum in electi.de elec.in 6.& in c.coram.e.tit.in antiqs,& vide qđ
no.Bal.l.nulli,quod cuiusque vni.no. & Barto.l.3.de decre.ab ordi.faci.&
gl.in d.ca.præsentium,đt ꝙ regulariter absentes non sunt citandi,nisi in 3.
casib.ibi no.quos limita,nisi tractaret de aliquo faciendo in p̄iudicium ab
sentium.ista solet intelligi gl.ca.2.de his,quæ fiunt à maiori parte cap.per
c.j.ver.constitutum,sed d.Ab.dixit ibi,posset dici,qđ gl.d.c.p̄ntium,intel-
ligitur in oīb.causis arduis,& grauiorib.nā casus excepti p gl.d.ca.2.sunt
fauorabiles,& ideo debent extēdi ex idētitate rōnis ad oēs casus graues.
pro hoc tex.cū gl.c.dilecto,de ꝯfirma.vtili,& inutili.& gl. no.de cond.&
demonst. vbi casus exceptus à regula extenditur ad alios habentes eandē
rōnē,& idē sentit Inn.c.2.de ope.no.nun.&do.Ant.c.j.& fi.de maior.& o-
be.vide Imo.c.cum oēs,de ꝯst.& adde,quod absentes non sunt citandi,v-
bi esset pręfixus à lege,vel statuto certus terminus ad aliquid faciendum,
qui terminus interpellat absentes,Ang.l.sicut,in fi.quod cuiusque vni.no.

c Alē.¶no.de citatione p tubā,vel cāpanā,adde ea,q̄ dixi in l.nō pt,ff.de iu-
di.&vide qđ gl.notat c.grauē.de sen.exc.an aūt isti sic citati dicant cōtu-
maces,vide Bar.ī extrauag.ad reprimendū,ver.citari,& ibi dixi. quot aūt
representatiōes hēat sonus campanæ,&tubæ, vide Bal.l.j.s̄.de dedi.li.tol.

d Ale.adde Bal.l.2.s̄.de edē.&ibi đt,ꝙ in actib.publicis nō hēat locum pro-
clamatio.Ale.adde an ꝓpositio fcā p p̄sonā inhabilē valeat,& dic,ꝙ sic.l.
vniuersis,s̄.de præc.imper.offe.Pau.de Cast.l.1.in prine.ad.l.Fal.item adde
quid si proposita est facta super materia prohibitio, vt si statutum dicit,ꝙ
tale quid n̄ possit proponi.an reformatio inde facta valeat,dic vt per Bar.
l.1.de petitio.bo.subla.

e Officialium , & syndicorum. tu dic breuiter distinguendo inter syndicum
vniuersitatis,& collegij, vt per Bal.l.si ita.ad fi.ff.de ser.reipu.manumit.&
no.iste in l.actor.ver.videamus primum ff.rem rat.hab.

LEX III.

1 *Excusationi,quam quis habet propter maiorem ætatem,renunciare potest,*
secus quando propter minorem.
2 *Quis ex causa potest petere,se cancellari de matricula.*
3 *Priuilegium perditur per pactum contrarium.*

1 CVM DECVRIONATVS. † not.ꝙ excusationi, quā quis
habet propter ætatē maiorem,renunciare potest,secus si pro-
pter minorem:quia tunc excusatur propter imbecilitatē con
silij,& eorum imbecillitas est in renunciatione.l.doli.§.diuer-
sum.ff.de noua.& l.si iudex.ff.de mino.& l.si intra.ff.de in in-
2 te.rest.min.† no.nouum modum agēdi,peto me cacellari de
libro decurionum, vel de matricula scholarium,quod posset
3 peti ex iusta causa, aliàs non.†not.ꝙ per pactum contrarium
a priuilegio quis perdit priuilegium,quod no.*a*

a ADD. Ale.istud no.facit contra habentes priuilegium,ꝙ credatur eorum
libro,nam si falsum dixerit,illud priuilegium amodo sibi non valet,cui ad
de c.cum accessissent,in fi.de const.& in l.2.s̄.de iu.do.impe.Limita tn̄,nisi
in tali priuilegio contineatur reseruatio principis,vel superioris,nam tūc
per contrafactionem,vel actum ꝯ̈rium non admittitur,vt est tex.c.cum tē
pore,extr.de arb. & vide ad hoc not.per Bar.l.vsum aq̄.duc. & ꝙ ibi scri-
psi.li.11.facit,ꝙ dicitur,ꝙ priuilegium admittitur authoritate concessa ab
utenti,auth.statuimus,in fi.s̄.de epi.& cle.vbi iudex laicus denegans face
re iustitiam clerico,amittit iurisdictionem,quam habet.

LEX IIII.

a CVM ADOPTIVVM.[a] filius adoptiuus habet priuilegium
filij decurionis.h.d.

a ADD.Ang.¶ista lex est argm̄,qđ si mihi fuit cōcessum feudū, & filiis p re-
scriptū principis,ꝙ illud trāsit ad filios adoptiuos.Nā vides hic,qđ priuile
giū cōcessum patri,& filio, trāsit in adoptiuos.tene bene menti.not.ēt qđ
per actū ꝯ̈rium priuilegio q̄s perdit priuilegiū.quasi renūciet priuilegio.
* ¶Priuilegio.adde Bal.l.2.& ibi no.C.de iu.do.impe.& Bar.&Ale.l.bn̄ficiū.
ff.de const.prin.in fi.& Abb.ca.suggestum.de decimis,& Card.in cle.sæpe.
§.si tamen,2.quæstio.de ver.sig.& omnino do.Ale.cons.197.2.par.

LEX V.

FILIOS. filiifamilias possunt esse consiliarij,& pater tenetur
pro eis,si consenserit.item militās potest esse consiliarius.h.d.

LEX VI.

1 *Illiteratus potest esse potestas,& rector ciuitatis.*

EXPERTES. illiteratus potest esse decurio.h.d.ista lex facit
1 ad id,ꝙ no.in l.fi.s̄.de sen.ex breui.reci.sc.qđ † potestas,& re-
ctor ciuitatis potest esse illiteratus.gl.format contraria,& nō
soluit. tu solue ꝙ ibi ad executionem officij requiritur scien-
tia literarum.

LEX VII.

LICET. vnus frater non tenetur pro alio in officio delinquē
te,licet bona non sint diuisa.h.d.facit ad hoc ff.pro soc.l.cum
a duob.aliàs l.si fratres.§.idem respondit societatem.*a*

a ADD. Ale.¶adde quod ēt non tenetur frater si esset socius omnium bono
rum per tex.in l.cū duob.§.pe.& fi.ff.pro soc.facit l.si societatem vniuerso
rum.e.ti.& voluit do.Mar.de Laude,in cons.inc.vt clarius cōstitutionem.

LEX VIII.

1 *Infamia an adimat honorem ipso iure.remissiue.*

INFAMIA. qui perdit visum,non perdit officium.secus si in
1 famaretur.h.d. † quæro vtrum infamia adimat honorē ipso
a iure,*a* gl.tangit hic.Plenius dicemus in l.2.j̈. de dig.lib. 12. fa-
cit quod no.per Dy.c.infamis,de reg.iur.lib.6.

a ADD.Vtrum infamia adimat honorem ipso iure. tu vide Ro.sentiētem qđ
ipso iure,rationibus positis per eum,cons.506.inc.fuit à me quæsitum.

LEX IX.

a IN ALBO. qui habet filios,[a] præfertur non habenti.h.d.no.
legem , quia casus nouus est. & fiet ista prælatio in ordine se-
dendi,scribendi,arengandi.facit j̈.de cōsuli.l. 1.& de albo scri
ben.l. 1.

a ADD.Ale.no.patrem hr̄e honorem propter filium,vt hic,& filij ꝓpter pa-
trem.s̄.e.l.cum adoptiuum.Ange.an ista lex habeat locum in filiis natura-
lib.tātum?tex.quod sic,in l.qui filium,de iure deli.& l.ex facto,§.si quis ro
gatus,ad Tre.& l.hæredes,e.ti.&l.Iulianus,de ritu nup.&l.generaliter,§.
cum aūt.s̄.de insti.& subst.sub condi.fac.in ꝯ̈rium tamen est veritas, in ca
su huius legis text.est singularis in l.excusant,§.legiones,ff.de exc.tu.alle-
gat p Ro.ī singularib.suis,ī lr̄a,s.in no.22.& ibi ponit q̄d in spuriis,itē q̄d ī
adoptiuis.hēs casum singularem,quod non habet locum etiam in illis.in
stit.de excu.tu.in prin.vel in §.j.quem allegat vbi proxi.pro singu.Rom.

LEX

LEX X.

SI VLTRA. qui excedit annum ſeptuageſimum, habet excuſationem à muneribus perſonalibus.h.d. Declara iſtam legem,vt in gl.

LEX XII.

1 *Immunitas denotat priuilegium,non pœnam.*
2 *Infamis electus iudex,non poteſt ſe excuſare.*

a NEC INFAMES.a †no.quod verbum,immunitas,denotat
1 priuilegium,non pœnam.item per hanc legem dixit †Inno.
2 quod ſi aliquis infamis eligitur iudex,non poteſt ſe excuſare,
niſi ab alio opponatur. ita notatur per eum, extra de reſcr.ca.
ſciſcitatus,in princ.in gl.infamem, in fi.quod an ſit verum,dicam j̃.tit.1.l.2.

ADDITIO.

a Ale.Exceptio infamiæ non poteſt opponi gerenti officium publicum,adde ꝙ idem ponit Bar.l.militibus,de teſt.mil.limitat̃ hoc,niſi in his quę pertinent ad eius officium,ſi infamaretur propter delictum,cui poſſet opponi exceptio falſitatis,qua oppoſita ſi condemnetur, non poteſt amplius conficere inſtrumenta,ſec.Doct.in d.§.militibus,de quo per Bal.l.ea, ad l.Iul. repet.per Ang.& alios in l.ſi quis ex argentariis,§.j.ff.de eden.

LEX XIII.

1 *Præſes prouinciæ,quando poſſit dare excuſationem à munerib.in ꝑpetuum.*

1 A MVNERIBVS. †Illud quod dicitur,ꝙ præſes ſua ſententia non poteſt dare excuſationem in perpetuum , eſt verum, niſi excuſaretur propter morbum,quem conſtaret eſſe perpetuum,vt ff.de excu.tut.l. non ſolum.§.fin.& l.idem Vlpianus. Item hoc excuſando, ſecus ſi propter delictum.tũc enim perpetuò non permitteret ipſum ad decurionatus officium,vt j̃. l.proxi.& l.infamia.s̃.eo.tit.

LEX XIIII.

1 *Quilibet iudex ordinarius ex cauſa pōt immunitatē à munerib.cōcedere.*

NEMO. nullus iudex poteſt immunitatem à munerib.concedere,ſed ſolus princeps ex cauſa.h.d.iſtam legem intelligo,
1 †quando aliquis vult concedere ex cauſa non expreſſa à lege,aliàs poteſt quilibet iudex ordinarius,ad quem appellatur, vt j̃.qui æta.& qui nu.liber.per totum.

LEX XV.

1 *Tabellionatus officium eſt vile.*
2 *Inſtrumenta confecta ab aduocato tenent,licet tabellionatus officium exercere non deberet.*

VNIVERSOS. conſiliarij non debent exercere officium ta-
1 bellionatus.h.d.†ratio, quia officium tabellionatus eſt vile.a
a Et ſic no.contra aduocatos, qui officium tabellionatus exer-
2 cent.¶† Puto tamen,quod ſi fecit inſtrumenta, valerẽt,licet
nō deberet facere.pro hoc extra ne clerici,vel mona.c.1.& c.
b ſicut.b vbi plenius dicitur,ꝙ clerici non debent exercere officium tabellionatus. tamen ſi exercent,valent inſtrumenta licet puniantur,quod eſt notandum,& dic vt ibi,& vide gl.no. in ſimili,in l.hac conſultiſſima.§. ſi quis autem, in ver.depoſitione.s̃.de teſta.

ADDITIONES.

a Ale.¶Vide etiam per Bal.l.1.de iuſt.& iur.& ibi etiam per Bart.
b ¶Ca.ſicut.Et ibi vide Panor.ver.extra gl.quæro,iuncto verſi.ſeq.& Fel.ca. cum I,& A,de reg.iur.
Ang.de hoc ĩ Spe.de inſtrum.edi.§.reſtat,ver.quid de liberto, no.quod ſtatuta dicentia,quod nullus notarius,niſi ſit in matricula deſcriptus, faciat inſtrumenta,contingit quod notarius,qui non erat in matricula,fecit inſtrumentum,an valeat,ex prædictis no.quod ſic.
Ale.¶an clericus poſſit eſſe tabellio,vide Bart.& doc.l.ſeruus,ff.de teſt.Et ad no.hic per Bart.vide Bal.l.2.ad fi.de ſen.& interlo.om.iud.inſtrumentũ tamen prius factum deberet authenticari,per no.per Bart.l.nec patronus, s̃.de ope.lib.& quæ no.in l.ſi q̱s ex argentariis,§.1.ff.de eden.& bona gl.in auth.de tabel.in §.1.ver.documentis,& gl.Io.An.ca.vt officium,§.1.verbo, præmiſſa.de hr̃ti.in 6.De hac materia per Ang.l.prætor.§. is etiam, & in l. ſi quis ex argentariis,§.1.ff.de eden.Ale.Et ſic no.ↄtra aduocatos, licet aduocati,& ſimiles omnino non debeant exercere offm̃ tabellionatus, ſi tamẽ exercerent,quòd ſi per ipſos,tenet,&per Bar.l.generali,vbi gl.tangit, j̃.de tabulariis. item notarius effectus clericus an poſſit exercere offm̃ tabellionatus,limita tamen c.ſicut, hic allegatum,non habere locum in inq̱ſitione,& ſic in cauſa inquiſitionis hæreſis,quia poteſt eſſe tabellio, vt eſt tex.in c.inquiſi.de hæreti.lib.6.Et adde quòd licet non poſſit offm̃ exercere,poteſt tamen illa quæ confecit ante clericatum extrahere,ſec.Bar.l.1.§. ſi penes,ff.de tabu.exhiben.ſed an valeat ſtatutũ,quod clerici,qui non poſſunt alias exercere officium tabellionatus poſſint,& inſtrumentis ſuis datur talis fides,ac ſi ſcripta eſſent manu publici notarij,dic qđ ſic,vt Bald. dicit in l.1.s̃.de ſum.trin.vbi alleg.text.in c.dilectus,de fide inſtr.vbi optimus caſus.item adde, quod in fauore eccleſiæ ſuæ poteſt clericus inſtrumentum conficere.Exemplum,ſi ſcribit teſtamentum vnius, q̱ inſtituit eccleſiam ſuam hr̃dem.ita voluerunt Io.And.& Do. Ant.c.cum inter nos,de reg.iu.de quò dicto facit feſtum.do.Matheſilanus in ſuis not.86.Et quid in monacho,an omnia prædicta habeãt locum in eo? Vide Bar. & ibi dixi in d.§.ſi penes,& ad pen.dictum vide Ro.in ſuis ſing.in litera,n,in 6.not.

LEX XVI.

1 *Ambaſiator,quis cogi poteſt vt ſit,& debet portare literas de licentia,& mandato ſuæ ciuitatis.*

a SI QVIS. a conſiliarij non debent recedere à ciuitate ſine li-
1 centia,aliàs puniuntur.h.d.¶† no.quod quis poteſt cogi ſuſcipere ambaſiatam,vt hic no.in gl.& patet in tex.ibi dum dicit,cogitur.ſecũdò nota,ꝙ ambaſiatores debent portare lr̃as, per quas appareat,ꝙ de licentia, & mandato ſuæ ciuitatis vadunt,vt hic colligitur ſm̃ vnam lecturã, prout dicit,quod habere literas debet.poteſt tamen aliter intelligi,ſed non curo.

ADDITIO.

a Ale.¶hæc lex allegatur,quod actor accuſans ↄtumàciam rei,non debet recedere à foro,niſi licentiatus,facit gl.in l.ſi finita.§. Iulia.de dam.infec.& ibi Ang.de Are.&in l.properandum,§.1.s̃.de iu.& quod habetur in c.1.extra,de do.& contu.

LEX XVIII.

SI AD MAGISTRATVM. ſi acceptando officium fuerit quis contumax,loco eius alius eligitur,qui interim bona cõtumacis habebit,& contumax duplicato tempore habet officium exercere.h.d.

LEX XIX.

1 *Reſcriptum,quo conceditur immunitas,non valet.& quando,nu.4.*
2 *Ciuitas,vel conſilium,non poteſt concedere immunitatem.& quando,n.6.*
3 *Reſcriptum continens immunitatem,quid continere debeat.*

VACVATIS. reſcripta concedentia immunitatem ſunt caſſa,nec valent,etiam ſi conſenſu decurionum,vel curiæ fuerũt
a conceſſa.h.d.a ¶† nota duo.primò, ꝙ non valet reſcriptum,
1 quo conceditur immunitas.† Secundò no.ꝙ ciuitas,vel con
2 cilium non poteſt ciui concedere immunitatem.ad primum
3 opponitur de excuſa.mu.per totum.de vac.mu.l.1.† ſol.Lex bene poteſt concedere,vt in contrario,reſcriptum tamen nō valet,vt hic.quod intelligo,niſi eſſet dictum,non obſtante ta-
b li lege,vt l.ſi.ſi contra ius vel vti.pub.b ¶† quero,quid debet
4 continere reſcriptũ conceſſum,nō obſtante tali lege,ad hoc,
5 vt habeatur plena immunitas.† Reſp. debet dici muneribus perſonalibus,& realibus.in dubio enim talia realia intelligun tur remiſſa,vt l.3.j̃.de mune.pa.item debet dicere à munerib. aliàs ab onerib.non haberet immunitatem,vt l.cui muneris. ff.de munerib. & honorib. item debet dici ordinariis,aliàs & extraordinariis in dubio ſolum crederetur extraordinaria eſſe remiſſa,vt l.his qui.& l.in honorib.§.qui muneris.ff.de va. & excu.mu.& videtur tangi per gl.dixi de hoc in lege 2.ff.de
c iure immunitatis.c ¶† Venio ad ſecundum dictum , dicitur
6 hic,ꝙ curia, vel ciuitas non poteſt concedere immunitatem, contra.ff.de pac.l.inter debitorem, & l.epiſtola.§. pactum.dicit gl. fateor quod non poteſt in præiudicium fiſci,ſed in præiudicium ſui ſic,vt in contrariis. Quod intellige, quod poſſit concedi hæc immunitas venientib.de nouo ad ciuitatem, ſed ciuib.ſuis immunitatem concedere non poteſt,vt dicta l.2.ff. de iure immu.vbi plene dixi.Poſſet etiam ſuis cõcedi ex cauſa,vt puta quia Doctor,vel medicus,vel ſimilis:aliàs non,vt j̃. de decur.l.1.

ADDITIONES.

a Ale.¶hæc lex allegatur, quod priuilegia exemptionis debent intelligi ſine damno aliorum,cum lege iſta concor.l.2.§.ſi quis à principe, ff.ne quid in loco pub.& l.omnes.s̃.de anno.& trib.& l.actores,de exact.trib.
b Alex.¶adde Bal.l.omnium,per illum text.de vect. & commi.& reſcriptum non poteſt remittere datia,gabellas,& collectas.
c Ang.¶Item debet dici à muneribus,& oneribus:quia licet alias q̱s habeat immunitatem à muneribus, non tamen habet ab oneribus, l.cui muneris, ff.de muneribus,& honoribus.
Alex.¶In hac materia adde text.& ibi Bar.l.1.j̃.de mul.& in quo loco,& Bal.l.2.s̃.ſine cen.vel reliquis.

LEX XX.

1 *Poteſtas ciuitatis poteſt expendere de ære communis in capiendo officiales communis fugitiuos,quæ expenſæ per captiuos reficiuntur.*

CIRENENSIVM. iudex ciuitatis facit officiales ſuos fugiẽ-
1 tes ad curiam reuocari,expenſis ipſius fugientis.h.d.¶† No. argu.ex iſta lege,quod poteſtas ciuitatis poteſt expendere de ære communis pro perſequendo,& capiendo officiales communis fugientes, ipſis tamẽ captis omnes expenſæ per ipſos debent refici,& reſtitui.

LEX XXI.

CVRIALES omnium. decuriones habẽt immunitatem ab extraordinariis munerib.h. d.& dixi in l. 1.s̃. de immu. nemi. conce.dic vt ibi.

LEX XXII.

EOS. qui non ſequitur conditionem patris, ſequitur conditionem matris.h.d.

LEX

LEX XXIII.

1 *Successor in officio non tenetur pro debito prædecessoris.*
2 *Venientes de nouo in collegium, non tenentur pro debito ante contracto.*
3 *Ciues nouiter recepti non tenentur ad collectas, quæ pro debitis veteribus imponuntur.*

PROVIDENDVM. Nouiter creatus decurio, non tenetur
pro debitis prædecessorum.h.d.In tex.ibi, susceptorum, i.eo-
rum qui susceperunt in decurionatus ordinem, ſm Dy. Glo.
a verò aliter exponit susceptores, ſm expositio. glo. *a* ¶†Not.
1 quod successor in officio, nõ tenetur pro debito prædecesso-
ris. Hanc quæstionem ponit Iac.de Bel. in auth. vt nulli iudi.
§.hoc verò iubemus.col.9.dixi in l.ciuitas.ff.si cer.pe.ſcdum
b expositionem Dyn. *b* ¶†Not.quod qui de nouo veniunt in
2 collegium, non tenentur pro debito ante contracto, †quod
3 facit vt ciues nouiter recepti non teneãtur ad collectas, quæ
pro debitis veteribus imponuntur. Ita no.Dyn.ff.ad Munici.
l.incola.& ibi allegat legem.

ADDITIONES.

a Ale.¶Bar.in l.j.§.ferendum.ff. de magistra.conue.per illum tex.arguit con
tra officiales, qui maiorem partem processuum relinquũt successoribus,
vt puniantur si non expedierunt illos quos potuerunt.
b Ale.¶Et idem in ciuib. & vide Bar.in l.j.§.si hæredem.in fi.ff.ad l. Fal.& in
l.incola.ff.ad municip. vide Bal.in apost.in l.j.ad fi.quod cuiusque vni.no.
vbi ponit aliquas regulares & pulchras quæstiones. & adde Barto.in suo
tractatu represaliarum, in 4.q.j.q.prin.prope fin.

LEX XXIIII.

a SI QVIS DECVRIO. Duodecim liberorum numerus[a] ex-
cusat à muneribus realibus.h.d.

ADDITIO.

a ¶Duodecim liberorum numerus. Adde, an tale priuilegium durabit mor
tuis filiis. Alex.plenè in l.sciendum.§.fi.ff. qui satisd.cog.& in l.si cum do-
tem.§.si cum maritus.ff.solu. matr.& dominum meum Ph.Decium consi.
suo 44.versi.facit.

LEX XXV.

1 *Existens extra iurisdictionem sui iudicis, ab eo vocari non potest.*

CVRIALES VLTRA TERMINOS. Officialis nõ cogitur
exire locũ, in quo seruire tenetur, nisi ex causa.h.d.Dico tñ ꝙ
eis posset iniungi, vt custodiam facerent in ciuitate, vel alia
per quæ officiũ non impediretur, vt dixi s.de immu. ne.con-
1 ce.l.1.†Et nota, quod ille, qui est extra iurisdictionem sui iu-
dicis, ab eo vocari non potest.

LEX XXVI.

1 *Intrans religionem veram, excusatur à muneribus ciuitatis.*

QVIDAM. Qui prætextu fictæ religionis onus ciuitatis eui
tant, retrahuntur, & qui loco eorum substituuntur, bona sua
1 capient.h.d.†Hoc est verum in religione ficta, sed si intraret
religionem veram, tunc excusaretur, vt l.qui sub prætextu.s.
de sacrosan.eccl. An autem possit effici monachus, dic vt in
gl.& not.extra, de obl.ad ratiocin.per totum. De hoc vide in
d.l.qui sub prætextu.glo. quam ibi not.de his, qui volunt ista
munera euitare.

LEX XXVII.

1 *Priuilegio competenti ratione originis, quando quis renunciare possit.*

a PRIVILEGIO. *a* Priuilegium, quod quis habet extra ordi-
nẽ, perditur per ꝓrium consensum, & hoc primò. Item inspi-
citur conditio patris potius q̃ aui. & hoc secundò. Opp.de l.
1 assumptio.ff.ad Municip.†Solu.Iuri, quod quis habet ex ori
gine, potest renunciare inquantum facit pro se, non autem in
præiudicium ciuitatis, vt in contra. Ad secundam partem op.
glo. Dic vt in ea.dum dicit, argumen. contra, ff.de sena.l.libe-
ros.Gl.non soluit.tu dic, quòd ibi pater nepotis non fuit ad-
strictus curiali conditione, hic sic, & solue etiam eodem mo-
do, vt præcedens contrarium.

ADDITIO.

a Ang.¶No.ex fine huius legis, quod qui habet priuilegium ex persona pa-
tris, & aui, patris priuilegio remanente ipse perdit priuilegium, nec id
consequitur ex persona aui. Quod intellige verum, quando pater perdit
antequam filius nasceretur. Sed si post eius natiuitatem perdiderit, tunc
ex persona aui, cum fuerit iam adeptus, retinet priuilegiũ ex persona aui.
l.emancipatum.in fin.ff.de senato.

LEX XXVIII.

a NVLLVS QVALIBET. *a* Et prosequere legem istam, vt
habes in gl.& dic vt in ea.

ADDITIO.

a Ang.¶Non valet priuilegiũ, quod quis munera nõ subeat.h.d.No.tex.ibi,
qualibet prærogatiua.quia hic est arg. quod non præscribitur impositio-
ni, & solutioni collectarum, cum hic dicit prærogatiua.nam præsciptio di
citur prærogatiua, l.apparet.§. pen.de iti.actuq; ꝓe priua contra. quod vi-
de quod not.in simili per Dyn.in l.si pupil.§.fin. ff.de neg.gest. & vide per
Cyn.in l.si s.noua.vecti.

LEX XXX.

1 *Consilium ciuitatis facit syndicum.*

a PROCVRATORES. [a] Decuriones debent exercere actio-
1 nes Reipubl.h.d. † Quæro qualiter intentabunt actiones?
Glos. dicit per syndicum constitutum ab omnibus ciuitatis:
subaudi, vel à duabus partibus, vt j.eod.l.nominationum.Et
per hoc dico, quòd de iure speciali spectat ad consilium face-
re syndicum, ad mouendas actiones, & alia facienda, nec est
opus adunantia generali, siue arenga, vt dixi s.eo.l.2.

ADDITIO.

a Alex. ¶Et not.in hac l.vnam gl.sing. secundum Ro.in litera e, no.133. quod
cũ vniuersitas indiget procuratore ad agendũ, & illi de vniuersitate sunt
in discordia in constituendo procuratorem, quod decuriones ciuitatum
possunt agere sine mandato. Adde gl.in l.nulli.quod cuiusque vni.quæ di
cit, quod tali casu Potestas habet mandatum à legibus, quod no.

LEX XXXI.

1 *Quis extrahi potest de domo, vt accipiet officium, etiam si non sit curialis.*

EX OMNIBVS. Potest quis extrahi de domo, vt accipiat
a officium, & occultator punitur.h.d. *a* †Not. quod licet
1 aliàs quis non possit extrahi de domo, vt l.satisque, & l.ple-
rique.ff.de in ius voc.l.nemo.de regul.iur. tamen vt acceptet
b officium, in quo est electus, potest extrahi,[b] vt hic.quod no-
c ta.Item in maleficiis, vt nota. in dictis legibus.[c] Quæro, quid
si non est origine curialis, an poterit de domo extrahi. Hic gl.
dicit forte quod non: puto tamẽ idem quocunque modo ad
publicum vocetur officium, arg.s.eod.l.si ad magistratum.in
fi.nec refert vtrum origine, vel quomodo sit aliquis curialis,
vt l.quotiescunque, j.eod.

ADDITIONES.

a Ale.¶Facit l.munerũ.§.defensores.de mune. & hono.& in §.iudicandi.&
in §.interim.in auth.de defens.ciui.& in l.sciendũ.§.fi.de legationib⁹.ele-
ctus in ambasiatoré cogitur acceptare officiũ. facit etiam tex.in l.2.quod
quisque iur, bona gl.in l.liberto.ff.sol.mat.quæ dicit, quod si aliquis eligi-
tur ad tp alia officia suæ ciuitatis, p Principé est cõpellendus acceptare.
b ¶Potest extrahi. Adde quod hoc dictum Bar.alleg.pro sing.Ro.ad hoc, qđ
dicitur in l.4.§ prætor ait.ff.de dam.infect.ex quo dicto elicit cautelá ad
extrahendum quem de domo pro debito priuato, quem ibi referunt &
sequuntur Alex. & do.meus Ias.May.in l.plerique. ff. de in ius voc.Par.de
Puteo in suo tract.syn.in ver.captura. §. captus illicite. de quo per Fel.in
c.fi.ver.limita etiam.extra, de iudi.& dixi post Phil.Franc.c.Romana. nu.
7.in versi.non potest.ca.extra, de foro compe.lib.6.
c Ale.¶Adde qđ vltra hic dicta datur cautela, vt quis extrahi possit de do-
mo etiam pro debito, de qua p Bar.in l.sacrilegi.§.cum eo.ff.ad l.Iul.pec.
quem sequitur Pet.de Anch.& Imo.i l.2.de iudi.& vide Rom.& Ang.late,
& dom.Alex.in l.plerique.ff.de in ius voc.& Are.Insti.de actio.in §.fin.

LEX XXXII.

FABRICENSES. Etiam de collegio Fabricensium curialis
extrahitur, & collegium punitur.h.d.

LEX XXXIII.

1 *Decuriones, & alij in dignitate positi, non torquentur.*
2 *Consuetudo, quòd in dignitate positi torqueantur, non est seruanda.*
3 *Iudici malefacienti, vel officium suum male administranti, licite resisti potest.*

a OMNES IVDICES. [a] Primò dicit decuriones non esse cru-
ciandos in corpore. Secundò punit iudices contra facientes.
Tertio cæteros officiales. Secunda ibi, quod si quis. Tertia
1 ibi, & officium. †Not. quòd decuriones & alij in dignitate
2 positi non sunt torquendi.†Secundò not.quod consuetudo
b contraria non est seruan.[b] quod est notandum. Facit contra
officiales, qui puniunt clericos propter consuetudinem. non
enim est seruanda. Tertiò no.†posse resisti iudici malefaciẽ-
3 ti, vel aliàs officium suum malè administranti. facit supra, de
iure fisci, l.prohibitum.

ADDITIONES.

a Ale.¶Limita hanc l.nõ procedere in crimine lęsę maiestatis, & ꝓditionis
populi.l.fallaciter.s.de abol.& no.Bal.in l.decuriões.s.de quęst.& sequi-
tur Are.in tractatu maleficiorũ.i verbo, fama publica, in materia torturæ
in 6.q.vbi ponũtur casus, in quib. ꝑsonæ priuilegiatæ torquétur. Ité limi-
ta, vt s.in margine scripsi, qđ subiũgo. Adde tñ quod in casibus, in quibus
posset torqueri, quod primo est degradandus anteq̃ torqueatur. Text.est
singul.in l.si exempta.de malefi.& mathem. ibi, pręsidio dignitatis exuti.
quẽ pro singulari all. Ro. in quodá suo sermone incipiéte manifestissimũ.
Et adde quod talis & tantæ virtutis est talis degradatio, ꝙ Doctor & mi-
les ac synd.licite ad eandé nunq̃ aspirare possunt.dictũ singulare Bal.per
illũ tex.de lib.& eo.l.b. Et de ista degradatione adde bonũ tex.& ibi Bar.
in l.2.§.ignominię.ff.de infa.& Bar.in l.j.de pœnis.& Bal. in l.officiales.s.
de epis.& cle.& per Bart.in l.qui cum vno.§.exerci.ff. de re mil.p Iac.Bu.
Cy.& Bal.in auth.pręsbyter.s.de epis.& cle. & Are.in practica malefacto
rum.in ver.caput à spatulis. Item in vers.2.nota. Non valet cõsuetudo qđ
miles, vel decurio possit torqueri. Adde ꝙ nec valet statutum dictans, qđ
quilibet capit, non obstante priuilegio: nam tale statutum non extéditur
ad tal

ad tales personas, vt vol. .it Are.post Raph.in l.miles. in prin.ff.de re iudi.
Et est ratio,quia priuilegium, vel statutum non intelligitur tollere priui-
legia inserta,& clausa in corpore iuris,nisi aliud exprimatur, vt dicit gl.
in auth.qua in prouincia,vbi de cri.agi opor.in ver.priuilegium,post me-
dium & ibi Doct. & in corpore vnde sumitur, & in §. si igitur ambo. in
verbo,ex priuilegio,& no.gl.in l.2.§.le.& in l.hęres absens,de iudi.& Bar.
in extrau.ad reprimendum.in ver.non ob.Idem adde in co.ver,quòd talis
consuetudo excusat à pœna,vt est glo.in c.denique, 4.dist.& idem glo.&
Doct.in c.cum venerabilis.de consue. & probatur in l.j in fi.de arbi. & in
l.etiam,de libe.cau.& per Doct. in l.pen.ff.de adul. & Bart.in consi.incip.
coniungamus.&Ro.in l.j.§.si quis simpliciter.de ver.obl.gl.sing.in c.quo-
niam contra.de reg.iur.in 6.& do.Abb.in c.de quarta. super gl.fi.de præs.
& Imo.in cle.j.de reb.eccle. non alie.Aduerte tamen, quod id quod dici-
tur malã consuetudinẽ non esse seruandã, hoc verũ quando annullat, &
prohibet actum fieri,vt hic, & expresse consuetudinẽ in contrariũ, secus
verò si solum actũ prohiberet, & non consuetudinẽ in contrarium, quia
consuetudo in contrarium valeret per d.l.de quibus.de leg. Adde tamen
do.Abb.in c.cum venerabilis,qui dicit quod talis consuetudo licet excu-
set à pœna temporali,non tamen excusat quantũ ad Deum. Idem dicit,si
talis consuetudo est contra ius naturale, & contra bonos mores natura-
les.22.q.2.c.homines falsum.Et ad prædicta vide Roma.in singularibus.in
litera c,in not.quin & est bo.glo.in c.2.& ibi Doct. de temp. ord. Et mala
consuetudo etiam longæua,& longo tẽpore obseruata,non valet,& ser-
uari non debet,voluit Ang.per illum tex.vt nulli iudi.§.1.

LEX XXXIIII.

1 *Officium procuratoris vilissimum est.*
2 *Procurator ad iudicia an possit fieri aliquis officialis.*

SI QVIS PROCVRATIONEM. Cõsiliari⁹ nõ dẽt pstitui
1 pcurator,& constituẽs,& cõstitutus punient̃.h.d. †Et forte
nõ faciunt malè Perusini,qui nolunt ꝙ aliquis notarius, vel
aduocatus habeat officiũ prioratus, vel cameræ, per rationẽ
2 huius l.†No.quod officium procuratoris est vilissimum.[a]&
a ideo nullo modo aduocati volunt esse procuratores. Et ad-
uerte,quia hæc lex videtur loqui in procuratore ad negocia.
qui vero ad iudicia facit procuratorẽ aliquem officialem,dic
vt s̃.ne liceat potẽtiori,& de his,qui potentio.no.per totum.

ADDITIO.

a Ale.¶Ad hoc facit bonus tex.in l.milites vbi rure se.s̃ locati. qđ intellige
nisi esset procurator Principis,quia diceretur tunc habere nobile officiũ.
tex.est in l.nemo præfectus.j. de digni.lib.12.secundum Ludo.vt ibi dixi.

LEX XXXV.

1 *Habens ius eligendi, illud non perdit si steterit per centum annos, quòd non elegit,quia non expediebat.*
2 *Ecclesia Romana,q̃ habere poterat exercitũ ab aliqua ciuitate,illud ius nõ perdit si steterit p centum annos quod nõ exegit,quia necessitas nõ euenit.*

IN FILIIS. Priò dicit vetera iura seruari in filiis decurionũ.
Secundò officium aduocationis non liberat quem à curia.
Tertiò, quòd vbi non exigitur obsequium qđ non expedit,
propterea ius non perditur. Quartò quòd filij magistrorum
non habẽt immunitatem à curia.Secunda ibi,cos. Tertia ibi,
q̃ & si.Quarta ibi,ipsos quinetiam.Prima pars est clara. Secũ-
dam partẽ intellige, præterquàm in aduocatis fisci,& aliis de
1 quibus dicetur.j.eo.l.fi.Tertiã partem no.multum.†si.n.ha-
bes ius eligendi rem in ecclesia, & per centũ annos nõ elegi-
sti,qa non expediebat,nõ perdis ius tuum,vt ibi, & si necessi-
a tas nõ exegerit.[a]†Item no.ad hoc, si aliqua ciuitas debet fa-
2 cere exercitum,qñ facit ipse Princeps,vt ecclesia Romana,&
per centum annos, steterit ista ciuitas quod non fecerit,quia
necessitas nõ exegerit, quod Princeps, vel ecclesia Romana,
b qui debent recipere, nõ perdent ius suũ,vt hac l.quam not.[b]

ADDITIONES.

a Ale.¶Vide gl.quæ idẽ tenet in c.vt priuil.§.illud.super ver.semel in anno.
de priu.& Bart.in l.cum scimus,ante medium.j.de agr.& cens.& Bal.&
Ang.in l.hæc autẽ iura,in prin.de serui.rust.præ.& ibi Flo. & vide de vsufr.
Bal.in l.arboribus.§.nã & si agrũ & in l.item ff.quemad.ser.amit.& in c.si
vasallus,si de feu.fue. cõtro.& Pet.de Anch.in c.fi. de cõsue.in 6 Bar.quẽ
sequitur Ro.in rub.de arb.in 21.q.in ver.& si ciuitas.& vide Ang.in l.cen-
tesimis,in prin.ff.de verb.obl.& Bal.in l.data.s̃.q. accu.nõ poss. & Ang.in
l.male agitur j̃.de præscrip.30.ann.vide Bart.q. videtur sentire cõtrarium
eius,qđ hic dicit in l.vsum aquæ.j̃.de aquæd.li.11. & hic adde quod per
Ang.in cõs.193.vbi dixit vnũ de represaliis,ꝙ si represaliæ fuerint indictæ
à Lucensibus cõtra Flor.& elapsi fuerunt centũ anni,in quib nõ fuerunt
executi,qđ p p hoc nõ est pscriptũ ipsis. Vide ẽt in materia Bal.in l.sicut.
de præscrip.30.ann.& quod p do.Abb. & Imo.in c.ad audientiã,de pscri.
b Ale. ¶Adde ad hoc tex.in l.hæc autẽ iura, cum l.seq.ff.de ser.vrb.prædio.
& quæ no.Bar.& Ang.in l.2.ad fi.de præscript.30.ann.& Bar.in l.cum sci-
mus.ff.de agr.& censi.Faciunt no.per Bar.in l.qui luminibus ff.de ser.vrb.
præd.& ad Bal.in l.imperium.

LEX XXXVI.

1 *Rescriptum Principis specialiter concessum, quod quis sequatur conditionem matris non valet secus si generaliter.*
2 *Statutum vel cõsuetudo,quod quis efficiatur nobilis, vel ignobilis ex progenie materna non valet.*

EXEMPLO. Tria dicta clara habet hæc lex. Ex secũda parte
1 no.ꝙ rescriptũ Principis specialiter ꝯcessum, qđ quis sequat̃
conditionẽ matris,nõ valet,secus si generaliter.h.d.vt s̃.eod.
2 l.eos.& ff.ad Muni.l.j.†Ex vltima parte no.ꝙ non valet ꝯsue
tudo,nec p consequẽs statutum, ꝙ quis cẽseatur nobilis, vel
ignobilis ex progenie materna. Reprobatur.n.consuetudo,
quæ contrarium induceret, quod no. & perpetuò tene mẽ.

LEX XXXVII.

1 *Origo & sententia æquiparantur.*

QVOTIESCVNQVE. Per rescriptũ non potest quis à cu-
1 ria liberari.h.d.†Not,quod origo,& sententia æquiparãtur,
vt hic, & sicut in isto casu sententia faceret ius, vt ff. de statu
a hominum.l.ingenuum.[a]

ADDITIO.

a Ang.¶In tex.ibi latũ.No.ꝙ sententia lata in ꝯdictorio iudicio de ciuitate
alicui⁹,vel ẽt de pupillaritate eius,facit ius quo ad oẽs.Et ita semel ꝯsul-
tũ fuit de facto,licet notetur p hanc legẽ,p Doct.aliter dicã,j̃.eo.l.si ille.

LEX XXXVIII.

a NE QVIS. a Pœna non debet concedi,quæ habeat honorẽ
annexum,nisi ei,qui à curia fugit.h.d. Vide j̃.de mu. & hon.l.
j.& qui æta.vel profe.l.j.

ADDITIO.

a Ang.¶No.ex isto tex.quod si honor datur inuito, licet honor in se sit ho-
nor,tamen respectu personæ cui datur,dicitur esse pœna. Item no.quod
hoc verbum,censura,qua vtuntur prælati,ponitur pro interdicto.
Ale.¶Per istũ tex.limito illã gl.singularẽ positã in auth.cõstitutio,quę de
digni.§.generaliter. q̃ voluit, quod licet quis liberetur à patria potestate
p dignitatẽ,remanet nihilominus liberatus à potestate patris.illud est ve
rũ,nisi sit depositus à dignitate sui culpa,vel p delictũ, qa tunc nõ debet
gaudere priuilegio dignitatis.Pro quo facit, qa reatus omnẽ honorẽ ex-
cludit.l.j.vbi sena.vel cla.& priuilegiũ videtur amittere,qui concessa sibi
abutitur potestate.11.q.3.c.priuilegiũ,vide Ro.in litera p.notabili vltimo.

LEX XL.

QVILIBET. Decuriones, & alij officiales in officio eorum
delinquentes,plumbatorum ictibus feriantur.hoc dicit. Ali-
quando imponitur alia pœna,vt s̃.de exac.trib.l.2.

LEX XLI.

1 *Immunitas non tribuit excusationem ab actu,qui breuiter expeditur.*

1 DECVRIO. Duo dicta habet clara. No.ex secũda parte,†ꝙ
immunitas ñ tribuit excusationẽ ab actu,q breuiter expedit.

LEX XLII.

MILITARIBVS. Militãtes & alij magistratus, nihil habent
cõmune cum curialibus,& si eos offendunt, punientur.h.d.

LEX XLIII.

1 *Laicus, qui commisit delictum, non euitat pœnam iudicis secularis, licet postea efficiatur clericus,& ei debet restitui puniendus.*

OMNES QVI CVRIALI. Illi , q sunt curiales ex origine,
nullo modo possunt hr̃e immunitatẽ etiam à rescripto. h.d.
1 †No.arg. quòd si committit quis maleficium, & postea effi-
ciatur clericus,quòd non euadit pœnam iudicis secularis, &
ei debet restitui puniendus.Nam mutata cõditjone personę,
non per hoc mutatur qualitas pœnæ,nec ius dicẽtis facit de-
terius.Facit l.fi.ff. de re mil. de quo per Dyn.in l.idem Vlpia-
nus.§.j.de excu.tuto.per Cyn.in auth.causa,quæ fit cum mo-
nacho.s̃.de epis.& cler.vide quod dixi ff.de pœn.l.j.

LEX XLIIII.

1 *Mulier non potest habere dignitatem cum administratione.*

a NVLLVS SOLIVS. a No.bonam rationem,quare in hono
ribus & dignitatib. quis sequitur patrem, & non matrẽ, quia
1 non potest habere à matre,quod mater sua non habet. †Sed
contrà,quia mulier mater potest esse in dignitate, vt de dig.l.
j.& l.fœminæ.ff.de sena.Solu.Dico,quòd mater potest habe-
re dignitatem sine administratione, sed hic requiritur quod
habeatur dignitas cum administratione,quæ in muliere non
cadit,vt hic,& l.fœminæ.ff.de reg.iur.

ADDITIO.

a Ale.¶Dignitas causatur à patre, nõ à matre,& iõ alibi dicebat Bal.in l.fi.
s̃ de ser.fug.ꝙ filius non est nobilis,q̃uis mater sit nobilis,quia cũ nobili
tas sit quædã dignitas à parẽtib.deriuata,q̃ denominat̃ à potẽtiori causa,
& certũ est ꝙ potẽtior est forma q̃ materia,cũ forma sit agẽs, & materia
patiens,& oẽ agens sit nobilius patiente,ẽ.n cũ,igitur &c.De quo vide p
Doct.in c.2.de cõuer.infi.& alibi tñ dicitur,ꝙ Iesus Christus denomina-
tus est à matre, q.a dictus est de stirpe Dauid, vt in c.nouit.de iud.ad hoc
tex.in c.Romana.de test.Sed potes dicere, qđ non põt negari,qñ natus ex
nobili muliere dicatur nobilis,&participet aliquid de nobilitate,cũ om-
ne compositum participet de materia & forma, 35.q.4.c.fi.& Spe.in ti.de
feu.§.qm̃ ver.5.Et ita dicit Bal.in l.fi.de ser.fug.Vide gl.not.in c.dicat ali-
quis.22.q.3.quæ ponit tres casus,in quibus filius sequitur patrẽ, & vnũ,in
quo sequitur matrem,vt ibi,& adde bonum tex.& ibi Bald.in l.liberos.ff.
de senat. Vltra illos casus adde alium, in quo filius denominatur à matre
quem ibi ponit glo.in c.2.de conuer.infid.& alium casum ponit Bald.in l.
qui contra.s̃.de incest.nupt.Cui adde gl.in c.fi.de cland.despon.

LEX XLV.

1 *Cõsiliarij debẽt vocari sono cãpanæ,& tubæ,et sufficit duas partes adesse.*
2 *Maior pars consiliariorum sufficit,quod consentiat in electionibus.*
3 *Vox electi connumeratur inter eligentes.*

Nomin

1 NOMINATIONVM. †Sufficit duas partes cõsiliariorum
adesse.h.d.qđ no. requiritur tñ,ꝙ oẽs vocentur sono tubę,vł
cãpanę,vt dixi s̃.eo.l.2.Pro hoc facit hic tex.qui dicit,ꝙ ades-
2 se non possunt.†No.ꝙ sufficit,ꝙ maior pars præsentiũ ꝯsen-
a tiat. De quo dixi in l.nulli.ff. qđ cuiusq; vniuersi.& no.etiam
in l.aliud.§.refertur.ff.de reg.iur.l.qđ maior.ff.ad Muni.& no.
3 per Dyn.in c.qđ oẽs tãgit.de reg.iur.lib.6.¶†Quæro,an vox
electi connumeretur inter eligentes. Et videtur ꝙ sic, & in l.
vlt.ff.de offi.præto.& s̃. de testi.l.nimis,sed videtur cõtrà per
l.j.& per totum,ff.quod cuiusque vniuer.no.& ibi plenè.

ADDITIO.

a Ang.¶In tex.Ibi debiliter,no.ꝙ ille actus dicitur debiliter factus, qui non fit vt fieri dẽt.Item not.ad statutũ dictaus,ꝙ si aliquis debilitauerit alicui membrũ,puniatur tali poena,ꝙ tunc dicatur membrũ debilitatũ,qñ officiũ membri primęuũ nõ est, sed cessauit.Pro hoc vide tex.in l.non solum, ff.de rei vendi. ibi. debilitatum hominem facit, quod no. de vaca. mu.l.2. §.corporis debilitas.Ex quibus legib. etiam,quod membrum dicatur debilitatum non solum vbi membrum remanet inualidum,vel aridum ex toto,sed etiam si virtus membri est debilitata.
Ale.¶Et hoc ibi expresse voluit glo.fi.in fi.& no.gl.in auth.hoc ius.in verbo,maiore s̃.de sacrosſ.eccl.& do.Ant.in c.1.auth.de syndico,& Bar.in l.3. de decretis ab ord.fac.& Spec.in tit.de syndico,§.1. circa prin.in versi.itẽ qđ non est à duab. de quo facit Lapus allegationem 131.& vide gl.in c.bonæ,el 2.in ver.temere,& ibi do.Anto.de postu.præl.ꝙ intellige verum,qđ sufficit maior pars pręsentiũ,nisi pręsentes vellent statuere aliquid in pręiudicium absentium ,quia tunc requiritur præsentia omnium absentium, & eorum consensus,vt in c.cũ omnis,in gl.de constit.Ita concludunt Io. And.& Ant.de But.& do.Abb.post antiquos,in c.1.de his,quæ fiunt à maiori parte cap. licet ibi Imol.multis verbis vtatur saltem tacita ex mente eorum,quæ no. Inn.in c.vestra,de locato.Ad prædicta vide dicta do.Inn. in c.1.§.si vero,de clerico ægro.in 6.& do.Ant.in c.licet euitanda,de elec. & in c.cum inter vniuersos, eod.tit.per scribentes in d.c.1.de his,quæ fiũt à maiori parte cap. & do.Ant.in c.humilis,de maio.& obed.& do.Abb.in in c.2.circa fin.de oper.no.nunciat.

LEX XLVI.

AD SVBEVNDA. Diuites & non pauperes sunt eligendi
ad officia ciuitatis: ne pauperes forte non possent adimplere
a officium.h.d.a

ADDITIO.

a Ang. ¶Not.quod nominari & eligi debet ille,quæ potuit,& meruit.Tene menti, quia valet ad multa. Quæro,an inter facultates viri computentur bona dotalia vxoris.Dic vt no.in l.Lucius.§. idem respondit.ad municip. sed glo.est hic de hoc.

LEX XLVII.

CVRIALES qui honorariã. Ad euidentiã huius legis præmitte,qđ no.in l.Alexãdrinis.j̃.eo.& h.d. Officiales licèt efficiantur comites, debent obedire suo iudici. h. d. Alio modo potest intelligi comitatiua dignitas,vt in gl.prima verior.

LEX XLVIII.

1 *Filius consiliarij potest succedere in locum patris mortui.*
2 *Filius tenetur ratione malæ gestionis patris factæ in officio.*

1 IN SVCCESSIONE. Hæc lex est clara.no.†ꝙ filius consi-
liarij succedere potest in loco patris mortui in officio,arguẽ-
2 do de decurionib.ad consiliarios,vt no.s̃.in rub.†No.filium
teneri ratione malæ gestionis patris factæ in officio.

LEX XLIX.

1 *Iudæus an possit esse decurio.*
2 *Iudæus non potest doctorari.*
3 *Doctoratus est dignitas.*

1 OMNES qui quolibet. †Innuit hæc lex,ꝙ Iudæus possit esse
decurio. sed ꝯ, quia decurionatus est dignitas.s̃.e.l ne qs,sed
Iudæus repellitur à dignitate, vt s̃. de iud.l. si ergo &c. Dico
qđ inquantum decurionatus habet de onere,bene competit
Iudæis: sed inquantum habet honorem, dico ꝙ non cadit in
Iudæos,sicut dixi in infami.l.infamia.s̃.eo.& l.j. j̃. de infa.& l.
2 relegatorum,circa fin.ff.de inter.& rele. †Et ideo dixi anno
a præterito duobus Iudæis, qui erant sufficientes scholares in
3 medicina, quòd nullatenus recipiebant doctoratum, *a* quia
b †doctoratus est dignitas.*b*

ADDITIONES.

a ¶Doctoratũ.Ad qđ adde Fel.in c.1.de iud.& qđ ibi dixi in apost.adde vltra alleg.per do.coapostillatorem meum in loco,ad quem remittit istũ in proę.C.nu.2.& qđ ibi remissiue tetigi in apost.ad ipsum in ver.doctorari.
b Ale.¶Adde c.cũ sit,de iudi.& c.nulla.54.dist. qđ procedit etiam in Iudæo effecto Christiano, qui saltem in spiritualibus non potest habere dignitatem,tex.18.q.4.cõsti. secundum Ro.in litera,i,no.33.vbi omnino vide in eadem,in fi.Idem tenet Bart.in l.generaliter,in fi.ff.eo.tit.& Pet.de Anch.in c.1.de magistr.in cle.& cum non possit de iure doctorari in 1.constit.Codicis,& ibi scripsi in versi.quæro circa hoc.an doctoratus.

LEX L.

OMNES OMNINO. Consiliarij non possunt extra suam prouinciam officium acceptare. h. d. De quo videbitis in l. duum virum.j̃.eod.

LEX LI.

1 *Tempus vnius anni dicitur breue tempus.*

QVAMVIS. Bona eius,q quacunq; fraude curiã euitat,si p
annũ ꝯtumax fuerit,applicabunť curiæ.h.d. Hæc lex declarať
in l.si magistratũ.§.fi.s̃.eod.vbi dř ꝙ bona auferunť ꝯtumaci.
hic declarat qualiter fit ꝯtumax in modo,vt in prin.legis,& ĩ
tpe, vt in fin. legis. Hoc pmisso casus in terminis est clarus. In
textu ibi,in suspẽso,i.remoto.In textu ibi,repererũt,i.ad actũ
fugiendi munera reliquerũt p eum modũ, q sequitur in litera.
In textu ibi,peregrinos expectarent cõmeatus,quasi dicat,
ita de facto faciebat eũdo extra fines suæ ꝓuincię,sicuti si eis
verè fuisset interdictus ingressus ꝓprię ciuitatis,vel ꝓuincię,
& hoc innuit ibi dũ dixit,vel qualibet fraude.Opp.ꝙ bona nõ
debentur curiæ,sed his,q loco ꝯtumacis substituuntur,vt l.si
magistratũ.s̃.eo.Sol.Hęc deteminat illã.Nã si ꝯtumax est per
annum,applicabitur curię sine spe restitutionis.Facit hęc lex
ꝯ nobiles,qui non possunt ingredi palatium, nisi ex cã maleficij. & ipsi faciũt qđ accusentur de aliquo crimine,vt possint
ingredi palatiũ,& facit ad hoc l.j.in fi.ff.q in fraud.cred.Item
facit ꝯ tutorẽ,qui,vt euitet administrationem,facit se accusari de suspecto, & facit interdici administratione , & sic talis
fraus ei non proficit. Facit s̃. si tutor, vel cura.fal.all.l. j.Item
1 no.† quod tempus vnius anni,dicitur breue tempus.

LEX LII.

QVIS TAM. Vbi alij sunt idonei,& sufficientes, non cogũtur alij continuare officium.h.d.

LEX LIII.

1 *Priores ciuitatis non possunt aliquod officium acceptare extra ciuitatem sine licentia ciuitatis.*

a DVVM VIRVM. *a* †No.quòd priores,seu antiani ciuitatis
1 nõ possunt aliquod officiũ acceptare extra ciuitatẽ. Idem in
quolibet ꝯsiliario,vt l. oẽs. s̃.e.nec dẽt decedere,vel ire sine
licentia superioris,vt l.si quis decurio.s̃.eo.tene menti.

ADDITIO.

a Alex.¶Lud.in litera l.no.49.dicit, quod iudex exercens iurisdictionem extra territorium, punitur poena arbitraria.Alibi dicit text.in c.ex parte,de verb.signif.quod fit iniuria iudici territorij.

LEX LIIII.

1 *Vbi nõ habetur copia iudicis,quis põt debitorẽ capere ꝓpria authoritate.*
2 *Represaliæ possunt concedi contra ciuitatem denegantem iustitiam,si superior adiri non potest.*
3 *Quis potest aliquem capere.si capit,debet illum iudici præsentare.*
4 *Captus pro represaliis non potest in domo capientis retineri.*
5 *Causa quando est publica , quilibet admittitur ad capiẽdũ sicut ad agẽdũ.*
6 *Quilibet potest capere homicidas,& alios malefactores fugientes.*
7 *Arbitratores non dicuntur causam infra tres menses terminare ex forma statuti,si absoluunt partem ab obseruatione iudicij.*
8 *Casus,in quo instantia finitur tribus mensibus.*
9 *Casus,in quibus quis potest sibi propria authoritate ius dicere.*

GENERALI. Vbi non habetur copia iudicis,põt ꝓpria authoritate capi curialis,& ad curiã ducitur,& eius quæstio debet intra tres menses terminari, aliàs iudices puniantur, h. d.
1 †Not. quòd vbi non habetur copia iudicis,põt quis obligatũ capere propria authoritate,facit l.nullus,& ibi no.s̃.de Iu-
dæis,& l.ait prætor.§.si debitorẽ.ff.de his, quæ in fraud.cred.
a & facit l.si alius.§. bellissime.ff.qđ vi aut clã. *a* ¶†Quod facit
2 ad multa, maximè ad represalias ꝯcedendas,vt possint cõcedi ꝯ ciuitatem,quæ denegat facere iustitiam,si non potest ha
3 beri recursus ad superiorem.¶†Deinde not.quòd licet quis
posset aliquem capere,non tamen dẽt eum retinere,sed iudi-
b ci præsentare.*b* Simile not.in l.j. s̃. vbi quis decur.vel cohor.
Insti.de act.§.j.& in feu.de pace iu.fir.§.j.& dixi in d.l.ait præ-
4 tor.§.si debitorem.Facit † qđ si aliquis sit captus pro represa
liis,quòd ille qui capit eum,non põt in domo propria retine
5 re,vt dixi in trac.quem feci de repres.¶† Itẽ no.qđ qñ est cã
publica, sicut quilibet admittitur ad agendum,ita quilibet admittitur ad capiendum.Ita dicit text. quod quicunq; p̃t mit-
6 tere manum in Episcopũ. *c* ¶† Et sic facit,quod homicidas,
c & malefactores , & similes fugientes quilibet potest capere.
¶†Item

ADDITIONES.

a Ale.¶Facit tex.gl.& Bar.in l.si alius.§.bellissime.j̃. qđ vi,aut clam.& vide cõno,quæ habes in l.miles.§.qui iudicati.ff.de reg.iur.per d.Anto.de Prat. Alex.¶Istud intelligo verũ,quãdo debitor suspectus est de fuga,vt voluit Ro.& domi.meus in l.2.de iurisd.om.iud.& Bar.in d.§.si debitorẽ,& Ang. in l.nemo carcerẽ,de exac.trib.Iac.& Bal.& Sal.in l.cõsentaneũ,quomodo,& quãdo iud.vide aliq d p Are.in §.fi.de act.in ver.prædicta sunt verũ.
b ¶Præsentare.Adde Bal.in addi.ad Specu.in titu.de renun.ver.pen.& quæ per Fel.habentur in c.2.de homi. & quod ibi dixi in apostil. vbi nonnulla ad hanc materiam.
c Alex.¶Vide Bar.in l.sacrilegi.§. cum eo.ad l.Iul.& in l.capite quinto.ff.de adult.& in l.qui vas.§.qui furem.ff.de fur.

7 ¶†Itē no. hic casum ad q. Statutū dicit, qđ arbitratores dēnt
terminare causas intra tres mēses, ipsi absoluūt partes ab in-
stantia iudicij, an videant̄ terminare causam. Tex. hic facit qđ
non, sed dēnt ꝯdemnare, vel absoluere, vt hic expressè dicit.
Nā ꝑ absolutionē ab obseruatione iudicij cā nō terminatur,
8 licet instātia pimat. ¶†Itē no. hic casum, vbi instantia finitur
trib. mensib. sed r̄r trienio, vt l. ꝓperādū. s. de iudic. in princ.
9 ¶†Postremò no. casum, in quo licet sine iudice, ꝓpria autho
ritate in aliū sibi ius dicere. Scd̄us casus & tertius est s. qn̄ lic.
sine iudi. se vin. l. j. & ij. Quartus est de reg. iur. l. creditor. Quin
tus est de neg. gest. l. debitor. Sext⁹ est ff. de admi. tu. l. quoties.
§. sicut. Septimus mirabilis est, qa inducitur in odium illius à
quo inducit̄, & in fauorem illius, ꝯ quem inducitur. ff. de pet.
her. qđ si possessor. Octauus est ff. de his quę in frau. cred. l. ait
prætor. §. si debitorem. Nonus est de peric. & cōmo. rei vend.
l. j. §. licet. Decimus, qn̄ maritus ei, quem habebat suspectum
de vxore sua, denunciauit, ne de cætero deberet habere collo
quium cum ea, potest eum impune occidere, & in eum sua
authoritate ius dicere, vt in authen. vt li. ma. & auiæ. §. fin. Et
sic not. istos casus contra regulam l. nullus. s. de iudiciis.

LEX LV.

SI QVIS. Si decurio dedit se militię, retrahetur, nec iuuabi-
a tur præscriptione. h. d. *a*

ADDITIO.

a Ang. ¶In gl. etiam 40. annis, nisi sit præscriptio annorum 30. j. de cohor. in prin. & in l. si cohortalis & l. omnes. s. de præscr. 30. ann. & hoc no. ad statuta dicentia, ꝙ in instrumētis conseruationum & decimarum, nulla currat præscriptio, intelligitur nisi præscriptio quadraginta ann. vt hac glo. & in l. ea. alle. pro hoc tex. in l. cum satis, in prin. j. de agri. & censi. & ibi dixi.
Alex. ¶Per istum tex. dicit hic Ang. ꝙ stante statuto, ꝙ in instrumento conseruationis nulla currat pręscriptio, curret tamen præscriptio 40. ann. Facit l. vniuersitas. s. ne rei do. vel temp. & idem voluit Ang. in l. j. de concus. & in d. l. vniuersas, alleg. gl. in auth. quas actiones, s. de sacros. eccles. quod facit contra not. per Bar. in l. cum satis, de agric. & censi. & quę ibi dixi in l. ius emph. j. de fund. patri. in fi.

LEX LVI.

1 *Doctor, qui legerit per viginti annos, efficitur comes.*
2 *Assumptio specialis nominis, non facit generale nomen amittere.*

ALEXANDRINIS. Ista lex est localis. Primo dicit ꝙ decu-
riones Alexādrini, et si sint aduocati nō possunt aduocare ex-
tra ꝓpriā ciuitatē, cū ibi debeant subire munera. ¶Scd̄o dicit
ꝙ qn̄ aliqs subit oīa munera ciuitatis, ita ꝙ sit antiquor decu-
rio, & sic fuit decurio, ꝑ bieniū, incipit habere dignitatē cōti-
1 nuā, & sic efficitur Comes, remanet tn̄ decurio. h. d. ¶†No. ꝙ
a licet Doctor, q legerit ꝑ viginti annos efficitur Comes, *a* vt l. j.
j. de ꝓfess. q in vrbe Constantino. si tn̄ ante erat popularis, &
sic per formā statuti ciuitatis suæ poterat admitti ad honores
& officia, vt popularis, etiā modo admitti poterit, arg. huius
2 legis. ¶†Vltimò no. ꝙ assumptio specialis nominis nō facit
generale nomen amittere, facit ff. de pact. l. iuris gentium. §.
quod fere. tene menti perpetuò, quia valet ad multa.

ADDITIO.

a Ale. ¶Comes. Adde Arc. in l. si fundū §. fi. de leg. j. Adde Bar. in j. cōst. Cod.

LEX LVII.

1 *Statutum factum à prioribus ciuitatis, quod potestas non possit procedere per inquisitionem contra officiales per eos deputatos ad faciendū monstram militum potestatis, valet.*

1 QVINQVE summates. Hæc lex & sequēs sunt locales. †Fa
cit ad qōnē, Priores hēnt arbitriū super bono statu ciuitatis,
modo elegerūt quosdā suos officiales q haberēt videre mō-
stras equorū, & militū Potesta. & Capitanei, & fecerūt statu-
tū ꝙ ꝯ eosdē nō posset Potestas, & Capitaneus ꝓcedere ꝑ in-
quisitionē: qro, an tale statutum valeat? Facit hæc lex ꝙ sic, cū
hoc pertineat ad bonum statum ciuitatis, quod not.

LEX LIX.

1 *Superior tenetur confirmare electionem factam ab inferiorib. nisi electus esset indignus.* *(tenetur iudex, & quomodo hoc procedat ibi.*
2 *Partes possunt adire iudicē vt confirmet contractū ab eis factū, & facere*

a SI QVOS. *a*Legit̄ duob. mod. Scd̄m primū. h. d. †Superior
1 tenet̄ cōfirmare electionē factā ab inferiorib. Hoc intellige,
nisi ille electus esset indignus, de quo superior, ad quē spectat
ꝯfirmatio, pōt inquirere, vt extra, de ele. c. 3. Ad qđ facit s. de
defen. ciui. l. defensores, & in authen. de defen. ciui. §. interim.
2 †Scd̄m secūdā lect. h. d. Partes possunt petere à iudice, vt cō-
firmet̄ ꝯtus ab eis factus, licet eorum ꝯsensus sufficiat, & ad
hoc faciēdū iudex tenetur. h. d. Et no. hunc casum, qui nō re-
peritur alibi, nec vnq̄ vidi nisi modo. Ex qua lect. no. ꝙ partes
possunt petere à iudice ꝯfirmari ꝯtum, de quo plenè ꝑ Inn.
extra, de ꝯfirmatio. vtil. vel inu. c. de ꝯfirmationib. & ibi vr̄ re
nere, ꝙ in ꝯtib. iuris gentium hoc non sit necesse. In aliis aūt
ꝯtib. ciuilib. sic. Mihi aūt vr̄, ꝙ in omnib. casib. in qbus dubi-
tat̄, an quis possit ꝯtū petere infringi, qđ pōt pars petere cō-
firmari, sicut dicimus in snīa, q̄ quis pōt petere ꝯfirmari, vt d.
c. de ꝯfirmationib. de confir. vtil. vel inutil. Dixi plenè in l. si
expressum. ff. de app. Pro hoc est casus hic, & in l. Iulianus. §. si
quis colludēte. ff. de act. emp. Pro hoc optimè facit c. si. extra,
de transac. vbi petitur transactio & similes ꝯtus confirmari:
hoc autem suggerit æquitas. Quid enim si timeo ne altera
pars propter aliquam causam petat contractum rescindi, vt
propter deceptionem, & similia, quare non licet mihi petere
confirmari. Certè non video quare non liceat. Hæc autem re
quirerent altiorem indaginem, tene menti quæ dicta sunt.

ADDITIO.

a Alex. ¶Et sic videtur velle Bar. quod vbi interuenit decretum in trans. trāsactio illa non possit rescindi. Sed an hoc casu locū habeat l. 2. s. de rescin. vend. Bar. ibi in ver. quæro vtrū hæc lex, etiam tenet quantum ad rei valorē non habet locum illa lex, sed quantum est ęstimationē illius dubij euētus litis. Et hoc idē firmat Bal. in l. ordo. de excep. rei iud. sed contra Bart. do. Flo. in d. l. 2. alle. tex. l. ꝙ si deferēte. ff. de dolo, & l. si quis superstite. eo. tit. & hoc etiam contra Bar. tenet Inn. in c. cum causam, de empt. & vend. quod imò d. l. 2. habeat locum in transactione quantum ad rei valorē, imò nullo modo habet locum secundum Bal. in d. l. ordo, qui indistinctè cōtra Bar. tenet do. Flo. per dicta iura, adde Bar. in l. si quis cum aliter, de verbo. obl. vide do. Ale. de Imo. in suo cons. 64. vbi concludit d. l. secundam nō habere locum in contractu transactionis, & ibi multos, & infinitos Doct. alleg. in ea. in ver. quid enim. De hoc tamen Bal. in c. 1. de contr. ouer. inuestit. & in l. nam ita diuus, de adopt. gl. & Ang. in l. de pupillo, §. qui operas, de operis noui nunciat.

LEX LX.

1 *Seruire per substitutum quando quis possit.*

NVLLVS qui nexu. Nō pōt qs seruire per substitutū, nisi ad
1 hoc hēat priuilegium. vel sit illustris. h. d. † No. ꝙ non potest
a quis seruire per substitutum *a* de quo no. per gl. in l. quisquis,
la j. s. de epis. & cle. & ff. de verb. obl. l. continuus. §. si ab eo. fa-
b cit l. inter artifices. ff. de solu. & quod ibi dixi. *b*

ADDITIONES.

a ¶Substitutū. Sed quid de Doctore, an possit per substitutum legere inuitis illis, quibus operas suas locauit, vide Fel. in c. 1. de sum. trini. Item quid vbi sit electa industria personę, an quis possit per alium expedire, vide ꝑ eum in c. vno delegatorū, de offic. deleg. Tu vide de hoc plenè per Anto. Cor. sing. suis in ver. substitutus, incip. volens seruire per substitutum.
b Ang. ¶In tex. ibi, periculo. No. quod vbi quis potest seruire per substitutū, semper debet substituere periculo suarum facultatū. Adde quod no. j. eo. l. neminem, & ff. de admi. tut. l. decreto.
Ale. ¶Bal. hic dicit per hūc tex. quod executor alicuius vltimæ voluntatis relictus in testamento non potest executionem alteri committere, nisi esset persona illustris, puta Episcopus, vel Cardinalis, secundum eum, facit quod scripsi in l. pen. de prin. agen. in rebus. Alex.

LEX LXI.

1 *Ciuitas Perusina non subest Imperio, nec Ecclesiæ.*

a NEQVE. *a*Ad euidētiā scias ꝙ filij nati ante dignitatem nō
excusant̄ à curia, arg. l. fi. j. e. Fallit hic in Dorotheo, & Ireneo,
vt hic est casus. & h. d. lex, q̄ dicit ꝙ filij, q nō sequūtur patris
ꝯditionē, sequūtur matris ꝯditionē, non hēt locū in filiis. in
quib. hoc speciali priuilegio ꝯceditur. h. d. Facit hæc lex ꝙ ci-
1 uitas Perusina non subsit Ecclesiæ nec Imperio. †Et si dicas,
quicquid non subest Imperio, est sub ecclesia. ꝯcedo, nisi ciui
tas aliqua, nō subsit Ecclesiæ ex priuilegio ꝯcesso: sed ciuitas
Perusina est huiusmodi, nā Imperator donauit eam Ecclesiæ
seu permutauit cum ea, & ex priuilegio ecclesia liberauit eā.

ADDITIO.

a Ang. ¶No. in isto prin. ꝙ in fauorem certæ personæ pōt fieri lex specialis, & singularis, ita ꝙ non habeat locum in aliis. Concordat j. eo. l. Doctitij, & etiam in odiū videtur quod possit fieri ad vtilitatem Reipublicæ, l. vēditor. §. si constat. ff. cōia prædio. & ibi plenè per Cyn. in addi. suis, nisi talis lex esset contra contractum celebratum per Rempublicam cū priuato: quia tunc cum Respublica sit obligata priuato, non potest ipsamet suam obligationem dissoluere per suam legem, vt l. quod semel. ff. de decret. ab ord. fa. & ibi per Doct. Ang.

LEX LXII.

a SI ILLE. *a*Duo dicit, qui est obligatus curiæ rōne originis,
eam declinare non pōt, & si curia non molestauerit patrem,
filium molestare non poterit. h. d. Not. quòd si pater alicuius
habitauerit in aliqua villa, & ipse non fuerit vocatus ad mu-
nera, quòd filij eius inquietari non possunt. h. d.

ADDITIO.

a Alex. ¶Dicit Ang. in l. 2. s. de iis, qui latrones, quod ex isto tex & d. l. 2. sunt assumpta illa verba, quę ponūtur in sentētiis maleficiorum, dum dicitur, sub examine domini Potestatis iudicis maleficiorum, de quibus per eundem Ang. in §. omnes vero maleficiorum, in auth. de litigiosis, vbi dixit, ꝙ per talia verba dicitur iudex maleficiorum etiam consensisse sententiæ, intantum quod si quid mali acciderit, ipse etiā tenetur in syndicatu, de quo per Aret. latè in sua practica maleficiorum in verbo, de cōsensu omnium, & in ver. sub examine domini.

LEX

LEX LXIII.

DOCTITII. Primò concedit priuilegium Doctitio.secũdo dicit quod illustris dignitas liberat quem à curia.

LEX LXIIII.

1 *Seruiens per substitutum hoc facit periculo suarum fortunarum.*

NEMINEM. Primò ponit certas dignitates,quę non liberāt à curia. Secundò indulget priuilegium vt possit quis seruire per substitutum. Tertiò dicit quòd non habet locum in his, qui habent dignitatem ante Imperatorem conditorem præsentis legis. Quartò ponit quasdam dignitates,quæ omnino liberant à curia. Secunda ibi,ne tamen. Tertia ibi, eos vero.
1 Quarta ibi,hos autem.†No.in ver.nec tamen.quod eo casu, quo quis potest seruire per substitutum, hoc debet facere periculo fortunarum suarum. facit ff. de admi. tuto. l. decreto. Not.quòd hæc lex determinatur per sequentem.

LEX LXV.

1 *Lex facta in priuilegium alicuius,statim incipit habere effectum.*

a DIVAE. *a* Primò repetit verba præcedentis constitutionis
1 ad literam.Secũdò eam determinat.Secunda ibi,is enim.†No. ex isto fin. quod licet regulariter constitutio noua non sumat effectum,nisi post duos menses, vt in auth.vt nouæ constitutiones. tamen si lex est lata in priuilegium alicuius, statim incipit habere effectum. hoc dixi, in l.j s̃. de summa Trinitate & fide catholica. in l. omnes populi. ff.de iust.& iure, in quæst.quam feci,à quo tempore ligent statuta.

ADDITIO.

a Ale.¶Diuæ.Per istum tex.Bar.in l.omnes populi,in q.5.principali infert,ꝙ si statutum dat præmiũ capienti bannitum, capiens habebit præmiũ, etiã si ignoret de statuto,quia vbi statutum confert cõmodum, statim operatur effectũ suum,& prodest etiam ignoranti,vt hic. quod intelligit verũ, si ille qui capiebat,sciebat esse eũ bãnitum,alias nõ videtur sua opera captus, arg.l.si is qui.§.quod si seru.ff.de acq.rer.dom.sed ꝯrium tenuit Bar. quod præmium quæratur solũ scienti.l.fi.de constit.prin. & l.qui absenti. in prin.ff.de acq. poss. cuius solutione vide Matthe.in repe. oẽs populi.in ver.10.dicit hoc Bar.vide Bar.& quæ ibi scripsi in l.3 s̃.de delatorib. Item per istum text.dicebat Abb. vt refert Ro.in l.si quis in graui.§ de his.ff.ad Syll. quod statutum pure imponens pœnam offendenti decurionẽm, vel antianum,habet locum in antiano de proximo remoto. Facit l.fi.ff.eod.ti. l.frustra.s̃.de sent.pas.sed Ro.in d.§ de iis determinat contrarium, cuius opi.videtur sequi Are.in maleficiis,in verbo,Caium Sempronium.

LEX LXVI.

1 *Casus repertus ad aliquid faciendum vltra certos modos adid inuentos, non videtur de illis.*

CVRIALIBVS. Primò ponit intentionẽ cõditoris præsentis legis.Secundò ponit suum statutũ connumerando duodecim dignitates, quæ liberant à curia. Tertiò remouet oẽs alios modos, per quos contingebat liberatio. Secunda ibi,si quis.
1 Tertia ibi,ex quo autem. ¶†No.quòd quandocunque sunt certi modi ad aliquid agendum,vel tollendum,casus vltra dictos modos repertus non videtur de illis, vt hic,argum.ff.de his qui sunt sui,vel alie.iur.l.patre furioso.dic vt ibi dixi.

¶Si seruus,aut libertus ad decurionatum aspiraue. Rub.

LEX PRIMA.

SI LIBERTVS. Libertus quando habet ius annulorum aureorum,nec est restitutus natalibus, cum pœna remoueatur à curia.h.d.Dicit gl.quòd hęc l.hodie corrigitur,cum per solam manumissionem consequatur ius annulorum aureorũ, per auth.sed hodie.s̃.de iure aureor.annulor. quæ sumitur in auth.vt liberti de cætero.in prin.

LEX II.

1 *Tabellionatus officium non est dignitas,nisi tabellionatus curiæ Principis.*
2 *Dispensare super defectus personæ electi,quando quis præsumatur.*
3 *Iudex quando possit se excusare allegando infamiam.*
4 *Fama publica dat iustam causam credendi.*

PRAESES. Si seruus scienter patiť se ad dignitatẽ vocari,remouebitur,& punitur:si aũt ignoranter,reuocabitur tãtùm. h.d.Oppo.Primò s̃.qui mil.non poss.l.pe.& fi.Solu.hæc l.determinať per illam si fuit sciẽs intra 30.dies. Oppo.j̃.de tab.l. generali. Sol.prædicta loquiť qñ nõ ad dignitatem vocatur,
1 sed qñ ad munus,seu ad officiũ.Ita dicit gl. †& sic tene quod
a officiũ tabellionatus non est dignitas.*a* tene menti. Idẽ not. in d.l.pen.& fi.qđ est verũ, arg.s̃.tit.j.l.vniuersos.nisi esset tabellio curię Principis,arg.s̃.ti.j.l.neq; Dorotheũ,& s̃.de mãd.
b prĩ.l.j.*b*¶Opponiť ꝙ ex dignitate efficiať liber.l.Barbarius.ff. de offi.præto.Solu.Ibi loquiť in pp̄lo Romano,qui potuisset facere si sciuisset: hic verò erat electus ab ordine decurionũ
2 qui non põt facere eum liberũ. ¶†Ex quo no.quòd qñ defectus est in persona electa, talis super quo eligẽs poterat dispẽsare,præsumitur dispensare,si scit, vt l.quidã cõsulebant.ff.de re iu.no.s̃.de nup.l.imperialis.vel si est verisimile,quod dispẽ
c sator sciret, vt l.Barba.præall. Si autem dispensare non pote-
3 rat,vitiatur electio,vt hic.*c*¶†Et per hãc l.põt reprobari opi. Inno. quę dicit qđ iudex non põt se excusare allegando infamiam,nisi opponatur ab alio, per l.nec infames.s̃.tit.j. & hoc no.in cap.sciscitatus extra,de rescr. Vnde vides,quòd iste punitur,si patiatur se eligi indignũ. debet enim manifestare cõditionẽ suam.Tex.est vnà cum gl.ff.de re mil.l.qui cum vno. §.2.& 3.Nec ob.l.nec infames.quia dico quod infamia nõ est immunitas:nõ enim potest dicere,debeo esse immunis,quia sum infamis,sed debeo dicere,non possum esse iudex,q̃a sum infamis.& hoc est verum, si eius infamia est cognita per aliũ, quia fuit condemnatus, aliàs non debet suam turpitudinem manifestare,vt l.eleganter.§.j.ff.de pig.act.& l.qui iurasse.§.si
4 pater.ff.de iureiu.& ibi dixi. ¶†Item no.ꝙ iusta causa credẽdi est fama publica,quod facit ad multa,& maximè si accusator non probat maleficium, reus verò probat se nõ cõmisisse maleficium,& publica fama erat, ꝙ ille commiserat maleficiũ,qđ excusatur à calumnia & falsitate. quod est verũ, nisi tempore accusationis esset publica fama in ꝯrium,nam tunc sequens fama tollit effectum primæ, vt l.2.§ j.ff. quis ord.in bo.pos.& facit l.fin.ff.de hær.insti. Et hoc vult dicere tex.hic dum dicit,habetur,&c.intelligitur tũc cum fuit electus.facit s̃.de test.l.j.& no.gl.hic in fi.hæc omnia tene menti.

a ADDIT.Alex.Loseus.¶Non est dignitas.Adde Bart.in suo consi.incip.ser. Ioan.de Castro Durati,& in cons.174.

b Ale.¶Prin.l.1. Vide aliquid per Bar.de tabular.l.fi.& per Bar.in l,eandem, ad l.Iuli.repe.Adde quod dicitur officium,non dignitas,vt est tex.in c.sicut.ne cleri.vel mona.& in c.vt officium.in §.ad conscribendas.de hær.li. 6.Sed fallit in casu hic per Bar.posito,& ideo dicit Ang.no.in consi.32.qđ statutum requirens promotum ad officium debere soluere gabellam,cõprehendit etiam tabellionem, & ideo tenebitur soluere gabellam, quod non procederet tamen in tabellione Principis,per no.per Bart.hic.Et adde,qđ officiũ notariatus est ars,l.medicos,j̃.de profes.& med. vbi scientia legalis est magisterium. dixi post Bar.in l.3.ad l.Iul.repe. In ea.l.in ver. ex quo not.adde Bar.& Ang.in l.quidam consulebant.de re iudi.si dispẽsans eum promouit.Secus si alium actum faceret.quod non videtur inhabilem dispensare, secundum Imol.ibi,per cle.fi.de sent.excom.Adde Ang. in l.libertus aduersarij.ff.de in ius voc.per illum text.vide Imo.in d.l.quidam.adde Bal.in l.imperialis,§.similes,s̃.de nup.per illum tex.vbi dixit,si Papa promouet spurium in Episcopum ex certa scientia, videtur eum legitimare,per tex.in d.l.quidã. & in l.Barbarius.in ea.l.in versi.& per hanc l.adde quod dicendo se infamem,non excusatur.imo in l.quidam consulebant.s̃.alleg.in ea.ver.item not.& ideo solent dicere testes esse famam de testificatis per eos.de quo in d.l.si mater.ne de stat.def.& in c.illud. & ibi no.de præsum.& l.de minore.in fi.de quæst.

c Ale. ¶Hic.De hoc dic,vt per Ian.in c.veniens.de fil.præsbyt. & per Bar.in l.quidã ꝯsulebant.ff.de re iud.Facit quod not.gl.& Doct.in l.fi.s̃.si contra ius,vel vti.pub.& vide quę no.gl.& Io.And.in c.2.de schis.& in c.1.de ęra. & qual.in 6.& quod no.in c.nihil.de elect.& quod no.gl.in c.statutum.de rescrip.in 6 & tex.in l.item Vlpianus.ff.de excu.tut.& Pet.de Anch.in cle. 1.de præb.&glo.in c statutum.in prin.in ver.canonici.& glo.in ver.literarum.de rescript.lib.6. per Ang.& Imo.d.l.quidam consulebant. Alex. Adde quod si sciuisset ipsum seruum, verisimile est, quod ei libertatem donasset,ex quo vocauit eum ad dignitatem.

¶De prædiis decurionum sine decreto non alienandis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *In Italia consiliarij,& decuriones vendunt res suas libere.*
2 *Decretum quando petitur interponi, debent causæ sigillatim exprimi, & solenniter probari,& nu.3.*
4 *Decretum iudicis interpositum in contractu venditionis, quod tollat remedium l.2.de rescin.ven.item tollit exceptionem doli,vel metus.*
5 *Occulte dicitur fieri,quod fit sine decreto,quando decretum est necessariũ.*
6 *Emptor ex contractu nullo non lucratur.*

SI QVIS. Decuriones nõ possunt vendere bona immobilia sine decreto,aliàs nõ valet venditio,& emptor perdit pretiũ, & restituit rem cum fructibus.h.d.Ante omnia sciendum est,
1 quòd istas leges vsus non approbauit. ¶†In Italia enim decuriones & ꝯsiliarij vendunt res suas liberè,prout eis placet.
2 Dicit tñ gl.no.ꝙ†qñ petitur interponi decretũ, debẽt causæ sigillatim exprimi, vt hic, & l.magis puto.§.non passim.ff.de
a reb.cor.*a*¶†Item no. ꝙ dictæ causæ debent solenniter pbari,aliàs non tenet decretum,vt l.j.§ hæc verba.ff.ne vis fiat ei.
3
b & l.cum vero.§.subuentum, de fideicom.lib.*b*¶†Item not.
4 quòd decretũ operatur, ne quis possit cõqueri de deceptione vltra dimidiam iusti pretij,vt hic in text.no.ibi, vt nec immoderatus vẽditor,nec emptor cuius sit cõditionis inueniatur iniustus,&ad hoc est necessaria confirmatio iudicis,vt habuistis in l.si quis spontaneos.s̃.tit.2.Itẽ operať decretũ,vt qs non

ADDITIONES.

a Ale.¶Borum.Vide de hoc Bal.in c.1.qui feu.dar.poss. & quod no.in l.quicunque.§.fi.de publ.

b Alex.¶Lib.istam l.allegat Bal.in l.fi.in octauo contrario.s̃. de edic.diui.quod protestatio iudicialis semper debet cõtinere causam, aliàs nõ valet.vide ibi per eum & quæ habentur in l.non solum.§.morte.ff.de oper.no.nunc.

a ñ possit de dolo, vel metu cõqueri, [a] vt hic. Itẽ si fiat ĩ psentia
b cõsanguineorũ, vel amicorũ. [b] l. trãsactionẽ. s̃. de transac. & l.
c non est verisimile. ff. qđ met. cau. [c] † Itẽ no. quòd occultè dr̃
5 fieri, qñ aliquid fit sine decreto, qñ decretũ est necessariũ, vt
d habuistis s̃. de his, qui expu. ratio. l. 2. & ibi dixi. [d] † Item no. ꝙ
6 vbi contractus est nullus, emptor non lucratur fructus, vt ha buistis s̃. de fide instru. & iur. hastæ fisc. l. 1. in fi. & qđ ibi dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Cõqueri. Adde Bal. in l. iubemus. C. ad Treb. & Pau. de Cast. in cõsi. 77. & And. Barb. in suo cõsi. incip. primo die, &c. qđ est post cõsi. Alex. 52. 4. part.

b ¶ Vel amicorũ. Adde an decretũ iudicis, de quo hic, suppleat consensum cõsanguinei, vel amicorũ ꝑ statutũ reqsitũ qñ nolunt cõsentire, vide Bal. in rub. s̃. de cõtrah. emp. q. 24. Et qđ si ꝑ statutũ reqreretur ꝯsensus & decretũ iudicis, no. idẽ l. si furiosi. s̃. đ nup. & Ant. Cor. sing. suis, ver. ꝯsensus.

c Ale. ¶ Cau. Videtur in contrarium l. si quidẽ. de præd. min. vide ibi Bar. nisi dicas, ꝙ ibi erat minor, & sic illud decretũ nõ cõfirmabat contractũ, sed certe etiã hic ad validitatẽ cõtractus requiritur authoritas iudicis, & vide do. M. in l. pacta nouissima. s̃. de pact. & vide Bar. & Bal. in l. j. s̃. de ꝑscr. 30. ann. An aũt hoc sit verũ si nõ admittatur probatio in cõtrarium. Io. de Imol. & Mod. in l. si quis cũ aliter. de verb. obl. tenent ꝙ admittatur iuxta materiã, l. siue possidetis. de proba. quod tñ latius prosequere in d. l. si qs cũ aliter. de verb. obl. Adde Spe. in tit. de empt. & vend. §. nunc dicendum restat. ver. & brẽ scias. vbi dicit ꝙ semper ꝑsumitur pro decreto iudicis qđ oĩa requisita interuenerint, quod voluit etiã Bal. in l. cũ ij. §. prætor. ff. de trãsa. & l. quæcunq;. s̃. de bo. q̃ libe. & in l. fi. de præd. min. Facit ad hoc l. ab ea parte. de prob. & c. in præsentia. extra eo. Bal. in l. cũ te. de ꝓba. & l. j. §. quod obseruari, de iur. cal. in ver. quæro. de ista q. vide in cõsi. do. Ale. nu. 3. in ver. no. pulchrã limitationẽ. ad l. 2. s̃. de rescin. vend. Sed ꝯ hanc põt adduci tex. in l. si quidẽ. s̃. de præd. mi. vbi minor restituit aduersus cõtractũ suũ cũ decreto. Sed forte põt rñderi ſm quod dicit glo. in l. ait prætor. §. quod tñ. ff. de minor. videlicet ꝙ tex. d. l. si quidẽ, loquitur in vẽditione necessaria, puta ex cã rei iudicatæ, ideo nimirũ si facilius restituitur minor. Secus aũt in venditiõe voluntaria, in qua si iudicis authoritas interuenit, nõ restituit. cogita de ratiõe diuersitatis, adde in eo, qđ dicit hic Bar, Bal. in l. transa. s̃. de transa. & cũ opi. Bar. hic trãsit do. Abb, in c. dilecti. ad fi. de empt. & ven. sed Bal. tenet ꝯ Bar. in l. 2. s̃. de rescin. vend. in lect. & repe. & Imo. & Ro. in l. si quis cũ aliter, & do. Abb. c. non iam. de empt. & ven. tenent etiã ꝯ Bar. quia licet decretũ excludat ꝑsumptionẽ deceptionis, non tñ excludit probationẽ in cõtrariũ, sicut in minore vẽdẽte cũ decreto, tñ audit in restitutiõe, in l. si prædiũ, & l. magis puto. § pe. de reb. eor. Ad idẽ ſm do. Abb. in c. 1. de reb. eccl. nõ alie. in 6. cũ opi. Bal. trãsit etiam Ang. hic.

d Ale. ¶ Dixi. Quid dicatur occultum, vide per Bal. in l. ea quidem. de accu. & ibi dixi. Et ad Bart. adde eundem in l. sciant. s̃. de his, qui ex pu. ratio. & tenet glo. in c. fi. in ver. clandestinæ. de cland. desp. per Ang. in l. in tacitis. in princ. de leg. 1. per Bart. in l. non intelligitur. in §. tacita. de iure fisci. per Bar. in l. pupillus. §. fin. de auth. tuto.

Ang. ¶ Hoc verum de extantibus, vt hic. An autẽ teneatur de consumptis, dic vt l. si fundum. s̃. de rei vendi.

LEX II.

NEC VENDITIO. Venditio rerum, & liberatio debitorũ ad curiam pertinentium non debet fieri sine decreto curię, & quicquid redigitur, debet reuolui ad curiam. & eodem modo debent fieri locationes. Scire debes quod lex præcedens, & sequens loquuntur de venditione rerum curialium, hæc lex loquitur de venditione rerum ipsius curiæ, hoc est totius
a collegij. Hoc præmisso casus est clarus. Gl. j. [a] facit multas remissiones, quam not. s. qualiter vendantur res curiæ, & res ecclesiæ, & similium locorum.

a ADD. Ang. ¶ Gl. j. No. ex ista gl. oẽs, in quib. est necesse decretũ interponi. cũ eorũ res venduntur. Itẽ adde aliũ, s. minorẽ, cuius res sine decreto nõ alienantur. s̃. de præd. min. per totũ, nisi in casib. qñ decreto opus non est. In eadẽ ibi, sed Pla. no. istã opi. Pla. quod licet curatori ciuitatis possit solui, & solutionẽ recipiendo liberet debitorẽ, tñ tunc est necesse quod decretum iudicis interueniat, per hanc l. De quo ꝑ Doct. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. Et per hoc dico quod procurator cõstitutus ad exigendum, non põt confitendo liberare debitorẽ domini, nisi forte decretum iudicis interueniat. Ideo semꝑ sis caut⁹, vt decretũ facias interponi. Et licet in ꝑiudiciũ fisci, vel domini talis cõfessio nihil operetur in præiudiciũ confitentis, s̃. de conueni. fis. de. l. 2. & l. 3. & ibi dixi, s̃. de fide instru. & iure ha. fis. & s̃. ne fis. rem quam ven. euincat. l. j. facit quod no. ff. de pub. l. fi. §. si quis ꝓfessus.

LEX III.

1 *Verbum, venditio, in casu huius l. strictè accipitur, & est speciale.*
2 *Precium proprie adaptatur ad contractum venditionis.*
3 *Causæ cognitionem requirentia delegari non possunt.*
4 *Instrumenta, quæ celebrãtur per consiliũ ciuitatis, debent dicere, cõuocato consilio ad sonum campanæ, in quo fuerunt omnes. vel maior pars.*
5 *Sententia iudicis requiritur in confirmatione venditionis.*
6 *Confirmare est decretum interponere.*

CVRIALES. Decuriones nõ possunt vendere sine decreto, alios aũt ꝯtus non prohibentur celebrare, & decretum non
a potest interponi sine consensu maioris partis decurionum. [a]
1 ¶ † No. ꝙ verbũ venditionis, hic accipitur strictè, qđ est specialissimũ, vt dicit gl. aliàs secus, vt l. statu liberi. ff. de statulib.
2 No. ꝙ † verb. pretiũ, propriè ad ꝯtũ emp. refert. ꝯ in l. 2. §. j. ff. de ꝯh. emp. & qđ no. in l. j. §. pen. ff. de superfi. quod tñ examina, vt dixi plenè in q. quã disputaui, q̃ incipit, publicanus qui-
b dam, &c. [b] Dic ergo ꝙ decuriones, quorũ requirebatur consensus, vel præses, cuius requirebatur decretũ, volebãt ab emptore aliqd solui nomine eius, vel rõne ꝑsonæ, vel causę, vel ad ludũ theatralẽ, sicut dicimus qđ dño soluitur aliquid qñ cõsentit emphyteuta, vt l. fi. s̃. de iure emphy. qđ hic Impera-
3 tor probat. ¶ † Quæro, quid vult dicere tex. cũ dicit, nec ex tabella decretũ recitari, dicit gl. j. ꝑ delegatũ, qa causæ, q̃ cognitionẽ desiderãt, nõ possunt delegari, vt l. nec quicq̃ §. vbi decretũ. ff. de off. procons. sed recordor me aliter inuenisse hũc tex. positũ in quibusdã scriptis antiqs, s. qđ olim cõsueuerunt vocari decuriões ad sonũ tabellæ, sicut facit ecclesia die Veneris sancti. Dicit ergo Imperator qđ nõ sufficit decuriones esse vocatos ad sonũ tabellæ, nisi saltẽ duæ partes sint præsen
4 tes. † Vnde facit ꝙ nõ sufficit in instrumẽtis, si dicatur cõuocatis & ordinatis decurionib. ad sonũ cãpanæ, &c. Sed requiritur ꝙ dicatur, in quo fuerũt oẽs, vel maior pars, vt s̃. ti. ꝓxi. l. nominationũ. An aũt nomina consiliariorũ debent scribi,
c dixi in l. j. ff. de albo scriben. & ibi vide q̃ dixi. [c] Item not. ꝙ ex hac l. datur mã inueniendi fraudes, vt possint decuriones in fraudẽ donare, vel ꝑmutare. de qua fraude si cõstaret nõ valeret actus. all. arg. l. sed Iul. §. mutui. ff. ad Mace. sed quia actus huius alienationis constare nõ poterat, & curiales nimis depauperabãtur, facta est hodie vna cõstitutio, per quã omnes actus huiusmodi alienatiõis sunt prohibiti fieri sine decreto, vt in auth. de nat. libe. cu. depu. §. codẽ. col. 4. quã constitutionem quidã libri non habẽt, & gl. de ea nõ facit mentionem. vnde ponã hic vnã auth. quã ibi trado per hæc verba quę sequũtur. Hodie venditiones simplices, & omnẽ actum alienationũ immobilium cõtingentẽ vult noua cõstitutio decreto
5 subiacere, exceptis donatiõib. pp nuptias. ¶ † Itẽ no. in fi. l. ad confirmandũ venditionẽ præferri sententiã iudicis, quod facit ad id quod dixi in l. si quos spontaneos. s̃. tit. 2. facit etiam quod in decreto ponantur hæc verba, Dictus iudex dictam sententiam confirmauit, & suam authoritatem interposuit.
6 † Cõfirmare enim est decretũ interponere, vt hic in fi. quod tene mẽti, & dictã auth. quilibet vestrum ponat in libro suo.

a ADDIT. ¶ Decurionum. Vide per Bar. in l. 2. s̃. de vsu. pro emp. & quod no. Imo. in l. filiusfam. in §. diui. ff. de leg. 1.

b ¶ Quidã, &c. Adde ad hoc tex. iuxta fi. ff. de contrahen. emp. & adde quod vbi est pretiũ, ibi intelligitur esse vẽditio, vt voluit gl. hic in ver. intelligi, & no. Bal. in l. si culpa. ff. de rei vend. vide Bar. in consi. inci. in Christi nomine amen. super primo puncto dico gabella. Adde tñ ꝙ aliqñ emptio, q̃ habet pretium ponitur pro locatione, & hoc qñ emo aliquid annuatim, vel ad certũ tp̃s, ſm Bar. in l. cotem. §. qui maximos. ff. de pub. & ibi scripsi. Itẽ adde not. Bal. in l. q. se patris. s̃. vnde li. qđ vbi Princeps recipit ꝑtium pro feudo, & in rescripto dicit, indulgemus tale feudum, ꝑsumitur venditio, adeo qđ nõ põt amplius vasallus feudo priuari. Cui adde in materia tex. & ibi gl. in l. si quis ante. ff. de acquir. pos. vbi verũ pretiũ nedum refertur ad venditionem, sed etiã ad locationẽ. Adde l. apud Celsum. §. sed cum. de doli excep. & in l. dotem. ff. de iur. dot. & ibi dixit Bal. qđ stante statuto qđ de pretio cuiuslibet rei deducto in ꝯctu soluatur gabella, qđ statutũ ꝑdictũ restringit ad ꝯctum venditionis. Quod tñ intellige, vt ibi habes ꝑ eũ, & quod in dubio, vbi fit mentio de pretio, pręsumitur emptio & vẽditio, tenet Bal. ĩ l. Gallus. §. & qđ si tm̃. ff. de lib. & posth. vbi alle. gl. ĩ l. illicitas, de off. præsi. nisi esset pretij quãtitas parua, qa paruitas pretij facit ꝑsumi donationẽ ſm eum, per l. 1. §. 1. in gl. de superficiebus. vel nisi omnino exprimeretur alia expressio tituli, vt in cessione actionis pro aliquo pretio ſm Ioã. And. in add. Spe. in ti. de cessio. act. in add. q̃ incipit rigorosum, de quo per Bal. omnino in l. pro diuersis, in l. Caius. de inter. actio. vbi dicit quod nisi probetur certum pretium, non est probata venditio, quod no. ¶ Quæro circa secundam partem, quid vult dicere tex. quod ille, qui cõparauit, non debet dispendium habere ratione personæ, vel causæ, vel theatralis liberalitatis. Dicit glo. quod emptores talium prædiorum aliquid conuenerant dare ad ludum theatri. Hoc non placet: quia si conueniret dare ad ludum, licite deberent dare, vt l. legatum. ff. de vsufr. leg.

c Ale. ¶ Dixi. Quæ ꝑtes ꝯuocãdorũ reqrũt ĩ collegio, vel vniuersitatis ꝯuocatæ, adde l. nulli. & ibi gl. & Bal. ff. q. cuiusq; vni. & de hoc vide in l. 1. s̃. de albo scri. & Spe. ti. de Syndi. ĩ pri. idẽ tenet. Dicit tñ Ang. ibi qđ stat notario dicẽti ĩterfuisse duas partes, alle. Io. An. & ibi ꝑ eũ in l. fi. de ve. re. ciui.

¶ Quando, & quibus quarta pars debetur ex bonis decurionum, & de modo distributionis eorum. Rub.

¶ De prima parte rubricæ tractatur in l. 1. & 2. de secunda parte rubricæ tractatur in l. fi. & aliquid in l. 2.

LEX PRIMA.

1 *Ius optimum optimum dicitur habere, qui habet actionem.*
Ius bonum, qui habet exceptionem.
Ius melius, qui habet exceptionem, & iudicis officium.

SI DECVRIONVM. Si extrane⁹ succedit alicui decurioni, dẽt curia hr̃e quartã. h. d. † No. đ significatiõe hui⁹ verbi, iure
1 optimo. Tũc. n. dr̃ qs hr̃e ius optimũ cũ ꝓ eo ꝓsequẽdo hẽt actionẽ. bonũ aũt ius dr̃ hr̃e cũ qs pt se exceptiõe tueri, vt l. q̃ uis. s̃. đ vsur. Meli⁹ aũt ius dr̃ hr̃e, q exceptionẽ, & iudicis officiũ hẽt, vt l. bonæfidei. s̃. de vsu. & hoc no. ad q. de illo qui ali-

quam

a quam rẽ in alium transtulit, & promisit *a* facere bonum ius,
melius,vel optimum,ad qd teneatur,rñsio patet ex pdictis.

ADDITIO.

a Ale.¶Promisit.Nã si promittit bonũ cedere ius,liberatur transferẽdo tale
ius,ex quo competat exceptio.Si vero promittat melius, liberat̃ transfe-
rendo ius,ex quo teneatur iudicis officio.Si vero pmittit cedere optimũ,
non liberatur,nisi cedat actioné efficacé.Ita voluit gl.sing.hic, & Bart.de
quo etiam hic & Bar. de quo etiam hic per Ang.Adde tamen gl.huic simi
lem in l.j.s̃.de vsuris,& qđ no.in l.si fideiussor.§.in verbo,possit s̃.de pig.

LEX II.

1 *Verbum particula,intelligitur de quarta.*
Partis appellatione venit dimidia.
Pars adiecta parti facit partem partis.
2 *Diuisio non est fienda de qualibet re,ne patrimonium corrumpatur.*
3 *Filius non potest pro sua legitima possessionem rerum hæreditariarũ propria authoritate acquirere.& num.4.*
5 *Hæres in casu huius legis facit diuisionem,aliàs diuisio fit iudicis officio.*
6 *Electio in diuisione in casu huius legis dirimitur sorte,aliàs inter priuatos iudex assignare potest cui vult.*
7 *Ratio quare expediat à communione recedere.*
8 *Actio ad exhibendum quòd nõ datur pro immobilibus,quia de se patent.*
9 *Ille cuius interest,potest petere ab eo,qui diuidit pondera,vel hæreditatẽ, qualiter æstimet partes.*
10 *Mobilia non debent patefieri in diuitibus.*
11 *Tutor non debet dare copiam inuentarij, quando ab eo petitur, maxime mobilium,& quando.*
12 *Iuramento hæredis creditur de mobilibus, & rebus minutis hæreditatis.*
13 *In diuisione mobilium partes debent esse præsentes.*

MEMINIMVS. Curiales dẽnt habere quartã extraneo suc-
cedẽte curiali, nõ tñ đ singulis reb.sed facta oĩum diuisione,
1 put hęc lex exprimit.h.d.vsq; ad §.ad filiorũ.¶†Not.primò,
ꝙ dicit particulã,i.quartã rei,vt dicit gl.j.Idẽ in l.si qs in suo.
s̃.de inoff.testa.vbi appellat minusculã,qđ pcedit ea rõne,qa
a appellatione partis intelligitur de dimidia. *a* vt l.nomẽ filia-
rũ.§.portiõis.ff. de verb.sig.sed particula,& similia diminuũt
medietatẽ partis, vt hic. Pro hoc facit ꝙ pars adiecta parti fa-
cit partẽ partis,vt l. 5.§.si plures.ff.de dã.infec.& ibi dixi. Præ-
2 dicta vera, nisi rõne adiuncti aliud appareat. ¶†Scđò not.ꝙ
non dẽt fieri diuisio cuiuslibet rei,ne p̃rimonium corrumpa
tur.ff.de le.j.l.nõ amplius.§.fi.cũ l.seq.facit qđ no.s̃.ad l.Fal.l.2.
3 ¶†Itẽ no.ꝙ ille, qui dẽt habere quartã,nõ põt ppria autho-
ritate possessionẽ ingredi,vt hic,cũ dicit,curiã non posse sua
authoritate occupare.Sed ꝯ hoc opp.de eo qđ no.s̃.in l.non
dubiũ,de legib.vbi licet hæredi vniuersali totũ occupare pro
pria authoritate nemine possidẽte,vt l.cũ hr̃des,in prin. ff. de
acq.poss.facit no.in l.fi.s̃.de edi.di.Adr.tol. ergo eadẽ rõne ei
cui cõpetit pars bonorũ,vt l.itẽ veniunt.§.ait senatus, de pet.
hær.& l.j.si pars hær.pe.Sol.Illud est verũ,qñ alicui est debita
certa portio rei simpliciter & indeterminatè,secus si non sim
pliciter,& determinatè,vt hic.Nõ.n.dẽt curia habere partem
cuiuslibet rei,sed hæres dẽt facere diuisionẽ. ¶Itẽ est in ele-
ctione hæredis vtrũ velit noĩa apud se retinere, data alia par-
te curiæ,an velit ea cõmuniter exigi,vt in verbo,exigẽdi. Ad
idẽ qđ dr̃ de legatario, qui nõ põt licitè occupare legatũ im-
4 minente Falcidia,vt s̃.quo.lega.l.j.& ff.eo.per totũ.¶†Ex his
puto qđ filius pro sua legitima nõ soluta,nõ possit possessio-
nẽ sua authoritate occupare,quia nõ debetur sibi simpliciter,
& indeterminatè in qualibet re, cũ debeatur sibi ære alieno
deducto, nescitur quãtũ sit:iõ dico qđ si ingrediatur, nullius
partis possessio ei q̃ritur, qa sua legitima incerta est rõe loci,
qa p indiuisò,vt l.Mæuius.§.duob.ff.de leg.2.¶Itẽ rõne quo
tæ,quia nescitur vtrũ quarta,tertia, vel millesima pars prędæ
ei debeatur pp incertitudinẽ æris alieni, vt in l. in fideic. ff.de
vsur.& l.j.§.hæc verba. ff.si cui plus quàm p l. Fal.ergo posses-
b sio non q̃ritur.l.3.§.incertã,& l.locus.ff.de acq.pos.*b*¶†Not.
5 etiã ꝙ hr̃s dẽt diuidere, hoc puto speciale, aliàs totũ hoc ex-
pedire‍t̃ officio iudicis,si partes non ꝯcordant,vt d.l.non am-
plius.§.fin.cum l. seq.de legatis j.& Instit.de offic. iud. §. si fa-
6 milię.¶†Itẽ no.qđ cuius sit electio dirimitur sorte,*c* hoc po
c test dici speciale hic,in aliis aũt diuisionibus.ĩter priuatos iu-
dex põt assignare q̃ partẽ vult cui vult,vt d.§.si familiæ,nõ tñ
dẽt dare electionẽ minori, nisi in casu s̃. de his qui se deferũt.
l.j.j̃.de met.l. 2. cuius tñ fit electio põt in sorte ponere.ar.l.fi.
d in prin.s̃.cõmu.de leg.*d*¶†No.rõnem quare expediat à com
7 munione recedere,*quia nãle vitiũ est,vt in tex.ista tñ ratio
* nõ vrget,quia ex hoc minor posset puocare ad diuisionẽ,sed
e non põt,*e* vt l.si pupillorũ,in prin.ff.de reb.eor.nisi habeat so
ciũ vltra cõmunẽ modũ rixosum, vt s̃.de sac.san.eccl. l.iube-
8 mus,in prin.ibi,prædia diuidunt̃,&c.&ibi per Cy.†No.etiam
in ver.sed vbi,qđ res immobiles p se patẽt, & p eis non põt
agi ad exhibendũ,dicit gl. ex hoc sequit̃ ꝙ leges loquẽtes de
oblatione, & ꝯsignatione nõ hẽnt locũ in reb.immobilib.vt
s̃.de don.ante nup.auth.dos data,& de vsu.l.acceptam. & qđ
9 ibi no.gl.j.& ff.sol.ma.l.mora.& ibi gl.¶†Item no.qđ ab eo
q facit partẽ alicuius poderis seu hr̃ditatis,põt petere is cuius
interest,qualiter æstimat dictas res seu partes rerũ,& dẽt ei di
10 ci,vt in hoc versi.ibi,sub aspectu,&c.¶†Itẽ no.ex ver.mobi-
lis,&c.qđ mobilia non dẽnt patefieri,ratio,ne in diuitib.põ-
11 pa,in pauperib. manifestetur vilitas, vt hic in textu.†Ex hoc
vers.dixi,qđ qñ à tutore petitur copia inuentarij,nõ dẽnt da-
ri in scriptis res mobiles.Casus est hic,de immobilib.vr̃ casus
in ꝯrium in p̃cedenti ver.Puto tñ qđ etiam de his non est fa-
cienda copia,arg.l.j.s̃.de ali.pupil. præst. sufficit enim parti ꝙ
detur sibi inuentarij initium, & finis,vt ex hoc appareat ꝙ tu
tor possit administrare, & hæc pars tuta est, arg.l.j.§. defendi.
ff.qui.ex cau.in pos. plus enim sibi non expedit edi de inuen-
f tario,vt l.argentarius.§.edi.ff.de eden.*f*†No.ꝙ hic dicit iura-
12 mento hr̃dis,cui est credendum in istis reb.minutis, & mobi
libus, & facit qđ habemus in l.scimus.§.in cõputatione.s̃.de
iure delibe.& de his qui ad eccl. confug.l.p̃senti.ff.si cui plus
13 quàm per l.Fal.l.diuus,& qđ ibi dixi.¶†No.ex ver.ꝙ si sępe.
modum diuidendi res mobiles, & ꝙ quãdo fiunt diuisiones,
debent esse partes præsentes, quæ omnia tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Dimidia.Adde Bal.in l.scimus,in prin. & §.illud.C.de inof.testa.& Car-
di.in cle.2.§.2.de æta.& quali.&Fel.in c.pastoralis.de off.deleg. & d. Soc.
in cõsi.215. inci. visa p̃dicta facta,ver.nec obst.circa.fi.¶Adde ad hoc do-
minũ Ant.Corn.sing.suis, in ver.pars.inci. licet appellatione partis ibi li-
mitat hoc dictum, & ibi vide,quia sua limitatio est multum singularis.
b Alex.¶Poss.Adde Bal.in l.si quis in suo.de inoffi.testa.& quod no. Bal.in l.
iubemus,ad Treb.Ale.Cum sorte dirimitur cuius sit electio,adde Bal.in l.
iubemus.s̃.de sacros.eccl.& Lud.in suis sing.in litera,s.no.21.Adde à cuius
fortuna sortis non appellatur.Bal.in l.fi.in prin.s̃.com.de leg.& ibi ponit,
an sit peccatum sortes apponere. Et dicit,quod non, p quo bona glo.in c.
quoniã Abb.in gl.3.in fi. de offi.deleg. & in c.in ñra.in gl.j.extra,de testib.
c ¶Dirimitur sorte.Adde de hoc per Bal. in l.si duob. in 1.no.& ibi istum,&
Alex. s̃. com.de leg.& in l.si duo.ff.vti possid.Flo.in l.itinere,ff.de ser.rust.
præd.Spec.in titu.de ind.§.4.ver.& scias.Canonistæ in c.fin.& Pan.in c.1.
extra,de sortile. & omnino Fel.in c.ad fin.extra,de rescrip.
d Alex.¶Sed Bal.in l.sancimus.s̃.de do.tenet quod præferatur habens maio
rem partem, dixi in l.j.s̃. de his,qui se defe.& in l.penult.§.similiq; modo.
post Bald.s̃.eod.tit.de don.
* Alex.¶A communione recedere.Expedit inter cõsortes diuidere,& à cõ
munione recedere quod no.quia cõmunio consueuit excitare discordias,
& iõ solet concludi, quod licet consortes insimul steterint per 30.annos,
non per hoc dr̃ diuisioni p̃scriptum,fm Bal.in l.fi.finium regund.& not.in
gl.in l.fi.C.commu.diuid.item non valet pactum, quod inter cõsortes nõ
fiat diuisio.l.si nõ sortẽ.§.si centum.ff.de cõdi.indebiti.item nec valet prę
ceptum testatoris,qđ filij stẽt in cõione.l.fi.§.Lucius, de leg.2.l.sed si hoc.
§.fi.ff.de cõdi.& demon.fm Bar. in l.stipulationes nõ diuidunt̃.ff.de verb.
obli.l.si conuener.per illum text.ff.p soc,& l.Mæuius.§.in fundo.de leg.2.
de quo per Bar.& Bald.in l. Lucius.§.imperator.eo.tit.Dixit tñ gl.no.in l.
pen.commu.diuid. qđ ex quo consortes per decem,vel 20.annos possede
runt diuisim fundũ,dr̃ inducta diuisio. facit l.si filius,de pet.hær.ergo eo-
dẽ modo debet esse econuerso,si steterint per 30.annos simul,vt dicat̃ in-
ducta cõmunio:tamẽ qđ s̃.dixi est verum.Nec ob.gl.in d.l. pen.qm̃ cessat
ratio:qa cõmunio incitat discordias, cũ diuisio tollat.Præterea d.glo.fm
Doct.ibi procedit, qñ tractatur de modico præiudicio: alias autem si per
illam diutinam possessionem induceretur magnũ præiudicium consorti,
non haberet locum d.glo.secundum eos,arg.l.diuus.ff.de in integ.restitu.
e ¶Non põt.Sed ab extra quæro quid si minor sit prouocatus ad diuisionẽ,
an poterit tunc diuidere sine tutore,vel curatore,vide not.per do.Soc.in
consil.154.inci.visa, & considerata contingentia facti,ver.prima ratio est.
f Ang.¶Eden.Hoc pcedit qñ tutor nõ redarguitur qđ dolosè omiserit po-
nere quædam in inuentario,sed vbi dolosè redarguitur,tũc rerũ immobi
lium sine dubio copiã facit, vt hic.Quoniam damnũ pupilli non est quod
latere non põt. Mobilium autem non facit si tutor paratus est iurare, qđ
res quas in inuentario posuit,sunt tantę æstimationis:alias sic per tex.istũ
& si tutor aliqua ponere in inuentario per dolũ omiserit, nõ potest admi
nistrare,l.tutor qui repertoriũ.ff.de admi.tu.& l.tutoris.C.de admini.tut.

1 *Conditio si nupserit debet impleri infra triennium post pubertatem.*

§.AD FILIORVM. Descendentes masculi curiales vel fœ-
minæ nuptę curialibus,vel extranei curiales succedant in to-
tũ; non curiales vel curialib.non nuptæ quartam dare curiæ
1 debent, & cui nubent triennium expectatur.h.d. ¶†Not.ꝙ
ista conditio,si nupserit,habet tempus limitatum in quo de-
bet impleri triennium post pubertatem.quod not. ¶Secun-
dò nota casum mirabilem, sicut in quibusdam partibus sunt
quędam monasteria habentia magna territoria,&dant in em
phyteusim possessiones vsque ad tertiam generationẽ mascu
linam, vel fœmininam nubentem in territorio monasterij.
Hic habes casum quò expectatur triennium post puberta-
a tem an nubat,& cui.quod not.*a*

ADDITIO.

a Ang.¶in tex.ibi,integras opes iste tex. cõiuncto tex.j̃. pximo,ibi nullaq;
parte,facit ad qõnem,dicit testator,instituo mihi Titiũ,&si Titius sine hę

rede decesserit, integra portio deueniat ad talẽ, modo est q̃ō, an Titius institutus possit quartã Trebellianicam detrahere? Videtur quod non, q̃a integritas est ɔ̃ria diminutioni, ¶ Item hoc vr̃ probari per istum textum: nã, quando lex voluit ad filios curialium integras opes peruenire statuit, ꝙ diminutio non posset fieri per diminutionem quartæ, ita ẽt in casu ꝓposito. Et ita hoc anno fuit consultum per quosdam Doctores, licet non per hanc l. & ego dicã, & dicebam contrarium, quia Trebellianica non potest ꝓhiberi, nisi certa forma, vt in auth. sed cum testator. ɔ̃. ad l. Fal. Cum ergo illius auth. forma non sit seruata, patet ꝙ detractioni locus erit. Hoc ꝓbo per l. qui totam. ff. ad Treb. vbi rogatus restituere totam hæreditatem, Trebellianicam deducit, per l. cum virum. ɔ̃. de fideic. cum gl. sua vbi rogatus restituere quicquid de hæreditate ad eũ peruenit, detrahit Trebellia. Per prædicta patet quod ista lex non oblig. vide l. decem. cum gl. fi. ff. de fidei. lib. quæ fortiter determinat istam q̃ōn. & vide quod dr̃ per Doct. in l. prætor ait. ff. de oper. nou. nunc. & quod dixi in auth. de hære. & falc. in §. si vero expressim.

Alex. ¶ Vide Bal. in l. sancimus. ɔ̃. de nupt.

LEX III.

1 *Filius exclusus à quarta per priuilegium, non obstat aliis.*
Filius qui est frater minor, non facit partem aliis.
2 *Decedens cũ filio fratre minore, an videatur decedere sine filiis. (seruire.*
3 *Mulier quæ tenetur ad aliqua personalia curiæ videtur curiæ, per maritũ*

1 SI QVIS. Hæc lex seipsam summat, iō nõ summo eã. ¶ † Ex ver. nullo obstaculo, &c. no. q̃d filius exclusus à curia ꝑ priuilegiũ, non ob. aliis. Et ꝓ hoc facit q̃d filius, qui est frater minor, qui ꝑꝑ arctitudinẽ regulæ nõ succedit, vt in c. exiui de paradiso. extra, de ver. sig. in Cle. nõ ꝑꝑ hoc facit partẽ aliis filiis, sicut illis, q̃ ꝑꝑ pœnã eximũtur, vt l. fi. in fi. ff. de bo. poss. ɔ̃ tab.
2 & l. si necẽ. § si deportatus. ff. de bo. lib. Per hoc dico ꝙ † ille, q̃ decedit cũ filio fratre minore, vr̃ decedere sine filiis, & sic cõditio fideicommissi sub conditione vr̃ verificata. Hoc posui plenius in libro Minoricarũ, quẽ composui. & Spe. tangit de
a stat. mon. in vers. 3. q̃ro, & in ver. quarto q̃ro. a ¶ † Not. ex ver.
3 ad hoc sancimus ibi per maritũ eius, &c. ꝙ mulier q̃ tenetur ad aliqua personalia curiæ, videtur seruire curiæ per maritũ.

ADDITIO.

a Ang. ¶ Sed salua reuerentia ego credo ɔ̃rium pro nunc. Paria enim sunt filium non posse succedere, vel nolle succedere. ¶ Sed ego video ꝙ substitutio facta alicui, si decesserit sine filiis, euanescit si decessit cũ filio, qui noluit esse hæres l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Treb. Ita ergo euanescit, si cũ filiis decesserit, qui insuccessibiles sint absq; suo delicto, vt in casu proposito. ¶ Nõ obst. quod filius frater minor habetur pro mortuo, quia verũ est ad q̃dam naturaliter tamen viuit. Vnde cum conditio fuerit concepta in casu si sine filiis decesserit, & naturaliter sit verum filium superesse, patet quod ista conditio deficit, & sic substitutus nõ admitteretur, debet enim conditio in forma specifica impleri, vt l. hæredi. ff. de condi. & demonstra. Venient ergo proximiores eius, cui est facta substitutio talis hoc casu.

Alex. ¶ Conditio, si decesserit sine filiis, non dicitur deficere, si filius efficiatur frater minor. Adde quod no. Dy. & Bart. in l. cum pater. §. hæredi. in vltimis verbis, de leg. 2. vide Ang. hic tamen contra Bar.

¶ De imponenda lucratiua descriptione. Rub.

¶ Vide glo. rubricæ, & eam nota.

LEX PRIMA.

1 *Statuto quod de contractu soluatur gabella, comprehendit etiam contractus factos inter ascendentes, & descendentes, & ibi quando non.*
2 *Extraneus quis dicatur.*
3 *Status rei venditæ non mutatur, vbi persona non mutatur.*
4 *Vnus ex fratribus, qui accepit ab ecclesia emphyteusim, potest alteri fratri rem alienare.*
5 *Tituli lucratiui, qui dicantur. remissiuè.*
6 *Dos, & donatio propter nuptias dicuntur tituli lucratiui respectu eius, pro quo dantur.*
7 *Reuocans donationem propter ingratitudinem, non dicitur illam habere ex causa lucratiua.*
8 *Res ecclesiæ ꝓhibita alienari, semel alienata dicitur effecta alienabilis.*
9 *Ex primordio tituli posterior formatur euentus.*
10 *Decuriones, an alienare possint sine decreto.*
11 *Actus non priuilegiatus, si causatur ab actu, non priuilegiato ratione cõtractus sumit naturam illius, à cuius primordio emanauit, secus si sumit primordium ab eo, qui est causa honoris inducendi.*

DESCRIPTIONIS. Diuiditur in duas partes. Primò ponit summarium. Secundò illud declarat. Secunda ibi, vt si pater. Scd̃a subdiuiditur, quia primò ponit, q̃n relinquitur ɔiunctis personis ascendentib. vel descendentib. Scd̃a q̃n relinquitur aliis. Tertia declarat, q̃ sint causæ lucratiuæ, & quæ non. Quarta ponit quanto tp̃e durat onus siliquarum. Scd̃a ibi, cæteri. Tertia ibi, lucratiua. Quarta ibi, res vero. ¶ Ad euidentiam scias q̃d olim curialis non poteat vendere, sed donare sic, vt l. fi. ɔ̃. tit. 2. & q̃n donabatur, fuit imposita vna gabellla ꝙ ille, qui recipiebat ex donatione, vel alio titulo lucratiuo, debebat soluere quatuor siliquas, & ista est descriptio, quæ imponitur titulis. Hoc præmisso Imperator dicit ꝙ ista descriptio imponit̃ possessionib. tñ nõ hominib. i. mancipiis si alienent̃, nec aliis reb. mobilib. ¶ Item nõ hẽt locum in ɔ̃ctib. qui fiunt inter ascendentes & descendentes, in aliis autem sic, vt hic dicit in princ. huius le-
1 gis. ¶ † Ex quo no. ar. ꝙ in ɔ̃ctib. inter ascendentes & descendentes non dẽt solui gabella, tñ si rectè inspiciatur, ɔ̃rium innuitur hic. Nã verba gñalia, per quæ talis gabella est imposita, ɔprehendunt ascendentes & descendentes, sed Imperator hoc statuendo eos liberauit, vt ibi, liberamus, ergo ante tene-
a bantur, arg. de l. decem. de ver. obl. a ¶ Et ideo nisi statutũ eos exciperet, tenerentur, & ita est Perusii statutũ. Fateor tñ, ꝙ si gabella esset imposita de eo, quod transfertur titulo lucratiuo tñ, tunc inter eos non haberet locum, per rõnem huius legis in fi. quia non vr̃ lucrari, sed magis vr̃ recipere solutionẽ
2 debiti. facit ɔ̃. de codicil. l. fi. ¶ † Secũdò no. ꝙ licet aliàs dr̃, ꝙ omnis extraneus est, qui non est in potestate, vt lege vnica. §. extraneum. ɔ̃. de rei vxoriæ actione, tñ hic dr̃ extraneus oĩs, q̃
b non est de ascendentib. b ¶ Item not. ꝙ vbi non mutatur per-
3 sona, non mutatur status rei venditæ. ¶ † Hic vr̃ casus talis
4 q̃ōnis. † Duo fratres accipiunt ab ecclesia emphyteusim. Vel accepit pater, qui decessit duob. filiis relictis. Quærit̃, an vnus possit alteri alienare partem suam. Videtur q̃d sic. Nã rõ, ꝑꝑ quam non licet alienare, est quia ille, in quem alienatur, non obligatur ecclesiæ actione personali, vt ɔ̃. de iur. emphit. l. fi. Sed ista rõ cessat hic, q̃a alter frater, cui alienatur, est æquè obligatus ecclesiæ actione personali, ergo licet sibi alienare, facit l. voluntas, ɔ̃. de fideic. dixi in l. si mihi, & Titio, de verb. ob. Gul. de Cu. ponit istã q̃ōnem in l. cum hi. §. si vni. in 2. tñ. ff. de transactio. qui tñ §. facit ɔ̃ prædicta. Facit quod no. in l. frater
5 à fratre, de cond. ind. ¶ † Item no. ex §. lucratiuas, qui dicãtur tituli lucratiui. De hoc plenè dixi, & ibi gl. in l. apud Celsum. §. de authoris. ff. de doli. exce. & ibi ponuntur q̃dam causæ, quæ
6 dñr quasi lucratiuæ. ¶ † No. q̃d dos & dõatio ꝑꝑ nuptias, nõ dñr tituli lucratiui. q̃d est verum respectu accipientis, sed respectu eius pro quo datur, bñ est titulus lucratiuus, vt l. fin. §.
7 j. ff. quæ in frau. cred. & no. in l. Mæuia. ff. sol. ma. ¶ † Item no. ꝙ si quis propter ingratitudinem reuocat donationem, nõ dr̃ illam retrahere ex causa lucratiua. Et sic repetens rem, quam dedit sine nouo ɔ̃ctu, nõ dr̃ illã habere ex cã lucratiua. Nãm autem causarum lucratiuarum plenè exposui in l. Mæuius. §.
8 duob. ff. de leg. ij. in repe. quam feci de illo §. ¶ Item † not. ex ver. res vero, ꝙ res ecclesiæ, quæ semel est facta alienabilis, est semper alienabilis. Idem in omni re prohibita alienari, vt l. pa
9 ter. §. quindecim. ff. de leg. 3. ¶ † Not. tex. ibi, ad primordium tituli, ad id, q̃d quotidie allegatur, ꝙ à primordio tituli posterior formatur euentus. ¶ Item not. ꝙ res, quæ semel est facta
10 emphyteutica, semꝑ durat emphyteutica. ¶ † Vltimò scias, quod decuriones possunt alienare, vel donare sine decreto, quod est hodie correctum. ɔ̃. tit. 2. l. fi. per illam auth. quam fe
11 ci signari. ¶ † Item no. ex ver. ɔ̃ quoq;, q̃d quoties actus non priuilegiatus causatur ab actu priuilegiato rõne contractus sumit nãm illius, à cuius primordio emanauit, secus si sumi-
c tur primordium ab eo, qui est causa honoris inducendi. c

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vide Ang. & Imo. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. & in l. seruo. de hę. insti. & Bar. in l. si emancipata, de iur. & fact. igno. Ale. Gabella, an solui debeat de contractib. factis inter ascendentes, & descendentes, vide Im. in l. in suis, de libe. & posthu. & ibi Ang. facit quod habetur in c. pastoralis, de decimis, vbi dicitur, q̃d licet de omni lucro debeat solui decima, non tñ soluet̃ de hr̃ditate patris. Adde Ang. in auth. de nupt. in §. si vero expectet.

b Alex. ¶ Nota quod extraneus trib. modis dicitur, primo in materia successionũ dicitur omnis ille, qui non est de ascendentibus, vel descendẽtibus, sm̃ Bar. hic, & est tex. in l. scripto. ff. vnde liberi. & voluit Are. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. Item secundum l. primam. §. extraneum. ɔ̃. de rei vxor. actio. Item dicitur omnis ille, qui non est de cognatione, vt l. si emancipati, ɔ̃. de collat. facit l. j. ɔ̃. communia vtri. iudi. adde Bart. & ibi dixi in l. si domus. §. fin. ff. de leg. 1. in l. communi diuidundo, in princ. ff. communi diuid. & Bald. in c. 1. versi. sed pone. quibus modis feu. amitta. Ludo. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig.

c Ang. ¶ In versi. si vero, in tex. ibi, reuertatur ad lucrum, nota q̃d maritus, q̃ lucratur dotem ꝑꝑ adulterium vxoris, nõ dicitur eam habere ex causa lucratiua. ¶ Iste tex. probat aperte, quod maritus, qui ex forma statuti lucratur tertiam partem dotis muliere decedente sine filiis in matrimonio, nõ dicitur eam habere ex causa lucratiua, & ideo nõ erit necesse q̃d illud lucrum insinuari faciat, neq; etiam quod soluat gabellam, quæ soluitur pro rebus prouenientibus ad aliquem ex causa lucratiua.

¶ De præbendo salario. Rub.

LEX VNICA.

1 *Habens arbitrium generale non potest salarium constituere.*
2 *Bannum factum à potestate, quòd qui capit malefactorem habeat centum, non valet.*

Nulli

a NVLLI SALARIVM.a hæc lex summat seipsam.† Ex qua
1 nota,quod requiritur specialis concessio principis. & sic si alicui conceditur arbitrium generale, non potest eius vigore cōcedere salariū.sed op.ff.de decu.l.decurionibus.&ff.de decre.ab ord.fa.l.ambitiosa.sol.constituere salarium Medicis,& doctoribus,& similib.potest,vt in contrario,non autem aliis,
2 nisi ex speciali causa concederetur.† Gul. de cu.allegat hanc l.Quidam potestas fecit mihi bannum,quòd si aliquis capiat talem malefactorem,habeat centum,ꝙ tale bannum non valet,nisi fiat per commune.de hoc dixi in l. 1.ff.de iusti.& iu.facit j̃.de naui.l.cum nauarchorum.hic non sunt alia.

a ADD. Alex.¶Vide Bar.l.3.j̃.de nauiculariis,lib.11.qui simpliciter tenet qđ valeat,licet tamen non valeat,nec detur aliquod præmium capienti,tamē si potestas fecit sumptus in capiendo,potest repetere sec.Bar.l.1.in fi.prin. de iust.& iure, per l.mulier,ff.de capt.ad quod Bar.& Bal.l.fin.s̃.de statuis & imagin.adde ad hoc Bal.c domino guerram.in tit.hic finitur lex, deinde incipiunt consuetudines feudi. vbi dixit qđ hoc etiam habet locum in priuata ꝑsona faciente expēsas in capiendo,& vide in l.3.de nauiculariis.

¶Si curialis relicta ciuita.rus habita.maluerit. Rub.

LEX VNICA.

1 *Habitans ruri ne vocetur ad consilia potest reuocari,& puniri.*

CVRIALES. omnes curiales reuocātur ad ciuitatem, & ad
1 curiam,& locus,in quo in rure habitant,publicatur.h.d.† Et no.quod quandò quis vadit ad habitandum in rure, ne vocetur ad consilia,potest reuocari,& puniri.

¶De municipibus & originariis. Rub.

¶Super rubrica quærit gl. differentiam inter municipem, & originarium.respondit gl.quod municeps est genus,originarius est species.idem no.in l.ciues.j̃.tit. 1.& dicam latius ibi.

LEX I.

1 *Idem est dicere Florentinus,& natus de Florentia.*
2 *Ciuitas originis præfertur in muneribus,& honoribus.*
Forum si quis sortitur in ciuitate originis et domicilij,ad quid sortiatur,remissiuè.

CVM TE. in loco originis & incolatus cogitur quis subire
1 munera.† not.ex eo quod dicit Biblium origine.quod idem est dicere Florentinus,vel Perusinus, & natus de Florētia,vel de Perusio,quod declara,vt dixi plenè in l. 1.ff. e.ti.quærit gl. quod si in vtraque ciuitate vocetur quis ad munera, & hono
2 res,quæ ciuitas præferatur,dicit gl.†quod ciuitas originis,de quo dic,vt dixi j̃.tit. 1.l.ciues,& l.cū neque.tit.prox.sed quæro quo ad quæ sortitur quis forum in vtraque ciuita[illegible] ctat ff.e.l.assumptio.§.fi.& ibi plenè dixi,& l.2.s̃.de iurisd.om. & ibi Iac.de Are.

LEX II.

1 *Ratio quare quis sortiatur forum ratione manumissionis.*
2 *Verbum ciuis,respicit ciuitatem.*
Verbum lombardus,prouinciam.
3 *Ciues eiusdē ciuitatis,quod duo esse possunt,& tamē nō erāt prouinciales.*

SI VT PROPONIS. sortitur quis forum ex persona sui ma
1 numissoris,licet de necessitate manumiserit.h.d.† ratio legis est,quia sicut ex origine sortitur quis forum ex persona eius, ex qua nascitur,vt j̃.l.proxima,ita ille qui manumittit me,videtur in mundum producere ciuiliter,quia ante non eram,vt l.quod attinet.ff.de reg.iu.merito ex eius persona sortitur qs
2 forum.¶† Secundò opp.ꝙ hæc dictio ciuis, propriè respicit ciuitatem,verbum autem per quod signatur prouincia est,vt dum dr̃ Lombardus, Tuscus,similes non congruunt huic dictioni,ciui,sed dr̃ quædam conditio personæ, vt hic, dum dr̃, eius ꝯditionis,&c.sed sicut ĩ ciuitate dr̃ quis ciuis.ita à ꝓuin-
3 cia dr̃ quis prouincialis,vt l.prouinciales.ff.ver. sig.† & ideo ꝑt esse,ego & tu sumus ciues eiusdem ciuitatis,& non sumus eiusdem prouincialis,vt contingit in hac ciuitate Perusij,quę habet castra quæ sunt in Ducatu Spoletano, & ciuitas est in Tuscia, & natus ex isto castro est Perusinus, vt l. qui ex vico. ff.e.non tamen est Tuscus.& hoc plenè declaraui ff.e.l. 1. Sed quærit gl.de duab.quæstionib.dic vt in ea.

LEX III.

1 *Filius sequitur originem patris,non aliorum.Idem in adoptiuo.*
2 *Filius non sequitur domicilium patris,non constitutum origine.*
3 *Filius an sequatur conditionem patris facti ciuis ex conuentione,remissiuè.*
4 *Natus in aliqua ciuitate,quando sequatur illam originem,vt propriam.*
5 *Casus,quibus filius sequitur conditionem matris.*
6 *Filius legitimatus per principem sequitur patris conditionem.*

a FILIOS.a filius sequitur originem patris, non matris,nisi ex
1 alia causa ciuitati matris sit adstrictus. h. d.† sed opp.quia sequitur quod quilibet sit ciuis illius loci, vnde Adam vel Noe natus est,qui fuerunt patres nostri,ꝙ est absurdum.dicit gl.sequitur originem tantum patris,non aliorum,vt plenè dixi ff. eod.l.assumptio.in fin.& verum est quòd sequitur originem patris & aui,ñ aliorū,vt ibi plenè dixi.sed q̃rit gl. quid sit in fi
2 lio adoptiuo,& dic idem,vt in gl. †item q̃rit gl.vtrum filius sequatur patris domicilium non constitutū origine. gl. dicit
3 ꝙ non, & bene.sed hic quæritur,†vtrum quis sequatur cōditionem patris,qui est ciuis ex conuentione,& de hac q.dixi in
4 l.assumptio.ff.e.in fi.dic vt ibi.† ad fīm dictum opp. ꝙ si aliqs est natus ex origine matris ex aliqua ciuitate sequitur illā ciuitatem ex origine propria,vt l.ciues.j̃.tit. 1.Sol.gl. concedit qđ illam sequitur vt propriam,quod tene menti. posset tñ dici qđ nec propriam seq̃tur,si ibi fuit natus,vel fortuitu,vel vt moris est,cum mater ad domum propriam rediret.ad hoc ergo,vt quis rōne propriæ originis sequatur locum,oportet ꝙ sit natus in aliquo loco,in quo parētes constituerunt domici
b lium,nec erāt ibi tāq̃ trāseuntes.b facit s̃.de capt.& postlimi. reuer.l.j.vbi reuersus cū matre recuperat ciuitatē,licet mater
5 fuerit apud hostes & peperit,hoc aūt non firmo. † itē opponit,quod sequatur cōditionem matris, vt j̃.de murile.l. hi q.
6 Sol.fallit in quibusdā casib.quos dic vt ĩ gl.†Quærit gl.quid in filio legitimato per principem.gl.dicit idem,quod in ado-
c ptiuo,& vide eam,de quo dixi in l.assumptio.ff.ad muni.c

ADDITIONES.

a ¶Filios.ad huius tex.materiam vide do.Ale.de Imo.l.libertus,§.fin.ad mu. vbi etiam vide Bal.& adde Bald.l.1.C.de pat.qui fi.dist.& in l.2.C.de libe. & eorum lib.

b ¶Transeuntes.adde Fel.c.Rodulphus.de rescrip.versi.hanc conclusionem.

c Ale.¶De hac q.fi.Bald.& Ang.& Raph.l.huiusmodi,§.si legatum,de lega.1. vbi tenent ꝙ non sit ciuis,de quo in l.cætera.§.sed si paruerit, de leg.1.per Are.& Raph.ꝙ non sit ciuis,quoniam assumptio originis, veritate non fictione contrahitur,secundum eum in l.assumptio.in prin.ad municip.no. pro eo quod hic dicitur,facit l.ex facto,§.rerum.ff.de hær.insti.& l.quæsitum,de leg.2.l.hæres absens,de iudi.in cle.ne Romani,de elec.gl.in ca. Romana,de foro comp.in 6.

LEX IIII.

1 *Mulier alibi nupta desinit esse ciuis ciuitatis propriæ.*
2 *Renunciare origini,vel incolatui,an quis possit.*

ORIGINE. ista lex seipsam summat.sed opp.j̃.de muli. & in
1 quo.lo.l. 1.sol.dicit gl.hoc fallit ibi ꝑpter matrimoniū.†not. quod mulier nupta alibi,desinit esse ciuis ciuitatis ꝑpriæ ori-
a ginis.a qđ intellige q̃tum ad ea munera,q̃ habent eam auocare à seruitiis viri: quo ad alia aūt remanet ciuis, vt ff.e.l.fi.§.item rescripserunt mulierem.quam q.habui de facto qñ repe
b riillā.l.ideo & posui. b † sed q̃ro vtrū renunciari possit origi-
2 ni patriæ,vel incolatui.& rñde,vt in gl.q̃ vide,& no.eā bñ.

a ADD. ¶Desinit esse ciuis ciuitatis propriæ originis,coruscant enim mulieres radiis maritorum,vt l.fœminæ,ff.de sena.cum mult.concord.

b Alex.¶adde no.per Bar.l.fi §.iidem rescripserūt,ff.de mu.& ho.& per hoc limita Bar.l.j.j̃.de priui.scholarium,lib.12.secūdum do.Mar.in tractatu de principe,in tit.de priui.

LEX V.

SI QVIS. hæc lex dicit idē,quod prima,ideo eam vide ꝑte.

¶De incolis,& vbi quis domicilium habere videtur, & de iis,qui studiorum causa in aliena ciuitate degunt. Rub.

LEX I.

1 *Domicilium quæsitum constitutione,mutari potest:& domicilium mutans tenetur ad onera iam imposita,non ad onera noua.*

NON TIBI. qui domicilium transtulit, non potest reuoca-
1 ri ad munera.h.d.† no.ꝙ domicilium quæsitum constitutione,potest mutari:& postquam quis mutauit,non potest vocari ad munera quod ĩtellige ad munera noua,sed ad collectas, & ad munera iam imposita tenetur,vt l.incolę.ff.e.& ibi dixi. Quærit gl.de vna q.dic vt in ea.

LEX II.

1 *Scholaris qui causa studij stat in aliqua ciuitate , etiam si per mille annos staret,non adipiscitur domicilium.*

NEC IPSI. scholares non dñr ꝯstituere domicilium in loco
a in quo student, nisi in illa ciuitate ꝑ decem annos steterint,a vel alia rōe constituerint. idem in patre filium visitante. h.d. dixi in l.lex cornelia.§ domum.ff.de iniur. intellige hāc l.sec.
1 Dy. in dubio. †nam si esset certū quod staret in ista ciuitate, vt scholaris cā studendi,tunc etiam per mille annos,non adipisceretur hic domicilium,vt ff.de leg.3.l. quæsitum.in prin. & dixi in d §.domum.gl.quærit de duab.qōnib.dic vt in ea.

a ADD.¶Steterint.ad quod vide tu omnino Fel.c.dilecti.2.ver.limita dupliciter,de rescr.& adde Spe.in tit.de compe.iud.§.1.vers.45.& omnino vide in no.ca.ex parte.de foro comp.paulo pòst princ.vbi pulchrè loquitur,ad quod facit etiam quod voluit Ang.in cons.inc.quidam Victor de Caustro, quem vide,& adde Abb.& alios in c.fi.de paroch.

LEX III.

1 *Habitãtes ĩ territorio nõ vocãtur ad munera, vt ciues, sed vt comitatẽses.*
EST VERVM. Breuis est hæc lex, & ideo non eget summa-
rio. Et oppo. de l. pupillus. §. incola. ff. de verb. sig. dicit gl. intel
lige, quod habitant in territorio non tanq̃ stantes, sed tanq̃ re
cessuri, aliàs esset idẽ quod habitare in ciuitate. Et idem tenet
1 gl. vbiq;. Vel dico, † ꝙ habitantes in territorio non vocantur
ad honores, & munera, vt ciues, vt l. ciues. ff. eo. incolæ tamẽ
sunt & vocantur ad honores, vt comitatenses secundum for
mam l. 1. ĩ. ne rusti. ad aliquod officium. lib. 11.

LEX IIII.

1 *Forensi possidenti aliquid in ciuitate, vel territorio, quando possint indici munera, & ad collectas teneatur.*
CVM NEQVE. Propter solam possessionem quis non vo-
1 catur ad munera. h. d. † no. quod forensi possidenti aliquid in
ciuitate, vel comitatu, nõ põt indici onus custodiæ, neq; põt
a indici collecta.[a] quod est verum, vt l. rescripto. in fi. ff. de mu.
& hon. no. ĩ. tit. 1. super rub. fallit in vsurario, vt l. fi. §. patrimo
niorum. ver. sed & eos. ff. de mu. & ho. item fallit in aliq̃b. ciui
tatib. q̃ fecerunt aliqua tributaria prædia ꝑpter collectas, vel
alia onera, ita ꝙ collecta sit onus reale, vt d. l. fi. §. patrimonio-
rum, cum §. seq. & ĩ. titu. 2. l. 2. item fallit in ciuitatib. q̃ de hoc
habuerũt priuilegium, vt d. §. patrimoniorũ. cũ §. seq. & ideo
ciuitates, q̃ hoc habuerunt ex consuetudine, cuius contrarij
memoria non extat, ꝙ imponerent collectas forensibus pos-
sidentibus in territorio suo, hoc potuerunt facere, cum talis
vsus sit similis priuilegio, vt l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de a-
b qua quotid. & æsti. & l. fi. s̃. noua vectig. instit. non poss.[b]
a ADD. ¶ Alex. Neque potest indici collecta. Tu vide rationem huius dicti per istum in l. libertus. §. sola. ff. ad municip. Et quid si statutum dictet, vide eundem in l. vni. s̃. de sen. quæ pro eo quod interest, & secundum dictum suum intelligas loqui Fel. in c. quoniam, ver. & adde, extra de off. ord. alias videtur de directo loqui contra istum.
b ¶ Poss. Adde Bar. in l. 1. de mu. & in quo loco.

LEX V.

1 *Verbum patria, & verbum ciuitas idem important.*
a SI IN PATRIA. [a] † Hæc lex est clara, & no. ꝙ verbũ patria,
1 & verbum ciuitas, idẽ important. Simile s̃. titu. 1. l. 2. circa qđ
vide qđ dixi in l. vxor. §. legauerat. ff. de leg. 3. hic nõ sunt alia.
a ADD. ¶ Patria. Vide per doct. in l. si hæres, §. 1. de leg. 1. & in ca. Rodulphus, de rescrip. vbi dicit duplicem esse patriam,

LEX VI.

PRIVILEGIO. clara ẽ, & breuiter. h. d. origo & domiciliũ fa
ciũt quẽ vocari ad mũera, nisi ꝑ priuilegiũ aliđ sit expsũ. h. d.

LEX VII.

1 *Municeps est genus, ciuis, & incolæ sunt species.*
2 *Ciuis alius originarius, alius non originarius.*
3 *Municeps etiam dicitur natus in aliquo castro libero, & exempto.*
4 *Baptizatus in aliqua ciuitate, ibi sortitur etiam forum.*
5 *Potestas ciuitatis efficitur ciuis illius ciuitatis.*
6 *Abbas alicuius ecclesiæ in aliqua ciuitate, an ibi efficiatur ciuis, remissiuè.*
7 *Monachus, an efficiatur ciuis illius ciuitatis, vbi fit monachus.*
8 *Capitulum alicuius ecclesiæ, an sit ciuis ciuitatis remissiuè.*
9 *Incola quis efficitur, vbi habet maiorem partem fortunarum suarum.*
10 *Peregrinari dicitur, qui non est in loco suæ habitationis.*
11 *Vxor alicuius ratione patrimonij dicitur ciuis.*
12 *Vocatus ad honores, & munera in loco originis, & in loco incolatus, cui parere teneatur remittit ad gloss.*
CIVES QVIDEM. Hæc lex diuiditur in partes duas. Primò
a ponit qualr̃ quis efficit̃ ciuis.[a] secundò qualr̃ efficit̃ incola. se-
cunda incipit ibi, incolam verò, sed circa primã partem q̃ro,
1 q̃ est dñia inter municeps, ciues & incolas. † Dicit glo. ꝙ mu-
niceps est genus, ciuis & incola sunt species. idem no. ĩ. tit. 2.
2 super rub. ¶ † Ita dico qđ ciuis subdiuiditur in duas alias spe
cies, qa alius originarius, vt s̃. ti. j. super rub. aliꝰ ñ originarius.
b sed per alios modos, q̃ hic ponunt̃.[b] ¶ † Sed quæro, aliq̃s est
3 natus in aliquo castro libero non subiecto alicui ciuitati. quo
mõ appellabitur, cum nomen ciuis sibi non ꝯueniat? Resp. ꝙ
stat ĩ noĩe generali, & vocabitur municeps. ita loq̃tur Rub. s̃.
c de magistra. municipa.[c] ¶ Sed q̃ritur, hic dr̃ origo, qualiter in-
4 telligitur. Dic vt l. filios. s̃. tit. j. ¶ † Sed q̃ro vtrũ per baptismũ
q̃s sortiatur forũ in ciuitate. Videtur ꝙ sic, qa sicut per manu
missionem q̃s sortitur forum, & dr̃ nasci, ita per baptismum.
Dic vt ff. eod. l. j. item q̃ro, dr̃ hic manumissio, qualiter intelli-
5 gatur. dic vt s̃. ti. j. l. 2. ¶ † Quæro hic dr̃ electum ad honorem,
q̃a Potestas vel Capitaneus efficit̃ ciuis, & ponit gl. exẽplum
de quodã potestate ciuitatis Bononiæ noĩe Rufino Guasco.
Vel dic electione, id est conuentione, ꝙ declara vt dixi in l. 1.
6 ff. eo ¶ † Item q̃ro si aliq̃s efficitur Abbas monasterij S. Petri,
vel alterius monasterij, vel Ecclesiæ Perusinæ, an erit ciuis Pe
7 rusinus. dic vt dixi ff. eo. l. 1. ¶ † Item q̃ro, hic dr̃ adoptio. dicit
glo. quandiu durat, an idem in monachatione, si aliq̃s efficiat̃
8 monachus. ¶ † Item an ipsum capitulum totum iudicabitur
9 vt ciuis, vel vt forensis. Dixi in d. l. j. ff. e. tit. ¶ † Venio ad secũ-
dam partem, ex qua nota quod q̃s efficitur incola, vbi habet
maiorem partẽ fortunarũ suarum. ¶ Itẽ vbi ꝯstituit sedẽ suã.
quod est notandum. Nam si probo ꝙ tu habes in ciuitate ista
d aliq̃d, ꝑsumeris incola, nisi probes ꝙ alibi habes plus.[d] † Item
10 no. qđ q̃s dr̃ peregrinari, q̃n non est in loco suæ habitationis.
11 † Item q̃ro, vtrum vxor alicuius rõe patrimonij dicatur ciuis
vel incola. Et dicit gl. quod ciuis dicitur, de quo dixi in l. fi. §.
12 item rescripserunt. ff. eod. & ibi plenè. † item q̃d si vocatur ad
honores & munera in ciuitate originis, & incolatꝰ. Dic vt in
gl. & facit qđ habuistis s̃. ti. j. l. j. & qđ dixi in l. ordinẽ. §. fi. ff. e.
& no. glo. hic positam notabilem, & magistrã in materia sua.
a ADD. ¶ Ciuis. Vide tu Soc. cons. 129. inci. præstantissimi iuris. vers. circa secundam dubitationem, circa fi.
b Alex. ¶ Ponuntur. De hoc per Bar. in l. 1. §. habitare, ff. de iis qui deie. vel effu. Et quis dicatur legitimus ciuis, vide Bal. in l. 1. de patr. qui filios distrax. qui alleg. text. in l. sed si acceptos, §. fi. de iure fisc. ff. Alex. vide Ant. de Butr. in proœmio Decre.
c Alex. ¶ Vide Bar. in l. 1. ad munic.
d Alex. ¶ Plus. Vide Bar. in l. assump. §. fi. ad munici. Alex. Adde quod habetur in l. 1. ff. ad munic. & l. assumptio. Et qualiter cognoscatur quis ciuis, vel comitatiuus, vide tex. in l. cum satis. ĩ. de agr. & cen. & gloss. in c. statutum. §. cum vero, de resc. in 6.
Alex. ¶ Adde Bar. in l. libertus. §. præscriptio, ff. ad munic. & not. in l. si duas, in pr. de excu. tu. Et ista gl. al. Ang. in l. contra. §. 1. de re iudi. & cum gl. contra l. 3. §. cum omnes, ad Syl. adde Bar. idem tenentem in tract. represaliar. 5. q. 5. princ. & no. Bal. in materia syndicatus, & Bar. in l. 1. ad munic. item ad de quod miles dicitur ciuis illius ciuitatis, in qua militat, & habet stipendium, l. municipes, §. miles, ff. ad munic. in doctore legente dicas idem secundum Bar. ibi, & quid in scholari, vide per doct. in præal & in q. de monachatione, & etiam ibi, quid de expositis infantibus, vbi concludunt quod tales expositi dicuntur ciues illius ciuitatis, vbi expositi sunt idem Bar. in d. l. 1. adde etiam Pe. de anc. in c. Rodulphus. de rescr. do. Card. in rub. de paroc. & per alios in c. fi. de off. del. in 6. Abb. in c. postulasti. de foro comp.

LEX VIII.

SENATORES. Nemo ex ipsa origine efficitur nobilis ex-
cepto Principe, q̃ nobilitatur ꝑpter originem suam, vt l. mu-
lieres. ĩ. de dignit. lib. 12. de quo dixi in l. j. ĩ. de dignit. in ma-
teria nobilitatis.

LEX IX.

1 *Nobilis qđ quis non efficiatur ex ipsa origine, sed Princeps ipse nobilitat.*
MVLIERES. Mulieres ex persona maritorum sortiuntur di
gnitates & forũ. h. d. Vel sic, Vxores durante matrimonio viri
genere nobilitãtur. & eorũ forũ sequuntur, & domicilia. h. d.
Not. hanc l. circa qđ facit, qđ dixi s̃. tit. j. l. origine, & s̃. l. ciues,
& l. fi. §. item rescripserunt, ff. eo. item not. text. q̃ dicit genere
1 nobilitamus, &c. † Not. ergo qđ aliq̃s ex ipsa origine nobilis
non efficitur, sed ipse Princeps nobilitatur propter originem
suam, vt l. mulieres. ĩ. de dign. de quo plenè dixi in l. 1. ĩ. de di-
gnit, in materia nobilitatis,

¶ De muneribus & honoribus non continuandis inter patrẽ & filium: & de interuallis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Infans potest esse miles & vt Rex coronari.*
SICVT HONORES. Continuatio honorum & munerum
impeditur in his, q̃ idem sunt, vel quasi. Interualla vero in his
tñ q̃ idem sunt, verè locum habent. Item in dubio fideiussor
nõ tenetur, nisi ad id qđ principali põt iniungi. h. d. gl. nostra
1 tractat hanc legem solenniter, & ideo dic vt in ea. & not. qđ
a dixi in summario. † secundò not. quod infans potest esse mi-
b les,[a] & coronari vt Rex.[b]
a ADD. ¶ Potest esse miles. infero post Bar. in l. fi. de testam. mil. quod doctor minor annorum 17. non possit creari, vt not. idem Bar. in l. 1. §. pueritiam. ff. de post. sed ratio Fel. in c. quanto, el 1. & ibi posui in apost. ad Pan. extra de magist. mihi videtur probabilior, dum dicunt doctorem habere dignitatẽ quam miles non habet per Rom. sing. 507. inc. an sit militia dignitas.
b Alex. ¶ Rex. Et per hoc dicebam hoc anno per hanc l. in q. facti ꝙ quis põt nasci tabellio: nam cum tabellionatus officium concedatur per priuilegium principis, vt in auth. de tab. in pr. poterit concedi illud priuilegium alicui, vt ipse & qui nascentur ex eo fiant tabelliones: qua enim ratione põt cõcedi infanti dignitas, vt hic, eadem ratione poterit concedi alicui dum nascetur. Concedo tamen ꝙ licet nascatur tabellio, officium tñ exercere non poterit propter lubricum ætatis, l. impuberem, s̃. de ado. vbi ponit Dy. de impubere, an esse possit tabellio, Ang. non tamen gaudet priuilegio militari, l. fi. s̃. de testa. mil. facit tex. c. ex eo, extra de elect. in 6.

LEX III.

1 *Munera non debent in eodem reiterari, donec alij sufficientes inueniantur.*
2 *Societas non tribuit vacationem munerum.*
INTERVALLA. Frater propter fratrem non habet vaca-
tionem, sed propter alios idoneos nondum grauatos rectè
1 excusat̃. h. d. † no. hic, quod iusta excusatio est ne munera rei-
terentur

a terentur in eodē, donec reperiant̄ alij sufficientes. a † Sed q̄rit
2 gl. qd in duobus sociis oīum bonorum, & vr̄ tenere ꝙ vnus
propter alium habet vacationē, quod nō placet. Nam socie-
tas venit ex conuentione, sed ex cōuentione propria nullus
potest consequi immunitatem, vt s̄. titu. 2. l. origine, & l. fin.
ergo, &c. Præterea non reperitur lege cautum.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Vide quod dicit Bal. in c. 1. quib. mod. feud. amit. in ver. quæro quid
si sunt duo fratres. & adde l. is qui duos. ff. de lib. cau.

¶ De muneribus patrimoniorum. Rub.

¶ Gl. super rub. ponit diuisionem munerum, quam plenius
ponit in l. voluntariæ. s̄. de excu. tut. & plenius ponitur per
Guliel. in l. neminem. s̄. de sacrosan. eccle. & ego plenè exa-
minabo j̄. de mulie. & in quo loco. l. j. & ibi dicam, & no. &
signa hanc glo.

LEX PRIMA.

CIVILIA. Hæc lex est clara, quam prosequere, vt in gloss.
& etiam l. seq. quia ambæ sunt claræ.

LEX III.

1 *Immunitas simpliciter concessa non refertur ad patrimonialia.*
2 *Onus suscipiendi hospites, est munus patrimoniale.*
3 *Ecclesia non tenetur hospitari milites.*

a QVI IMMVNITATEM. a Not. † quòd immunitas simplici
1 ter concessa nō refertur ad munera patrimonialia. quod dic
2 vt in gloss. & s̄. de decur. l. vacuatis. † Secundò no. ꝙ onus su-
scipiendi hospites, est onus patrimoniale. & sic videtur quod
3 nō possit imponi ecclesiis, vt s̄. de exact. trib. l. fi. † cum eis, &
clericis sit specialiter cōcessum, ne teneant̄ recipere, s̄. de epis.
& cler. l. j. Et ista de facto occurrūt sæpe quando superueniūt
milites, & multitudo equitum, & peditum in ciuitate.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Et idem dicas in Doctoribus, & aliis personis commemoratis hic
in gl. quod etiam sequitur do. Mar. de Laude, in tract. de Principe, in titu.
de priuil. conclu. 85.

LEX IIII.

1 *Ciuitas iuste facit, quod vnus teneat equum pro commini, & alij confe-
rant ad expensas.*

NON VIDETVR. Onus alimentandi equos decurionum
a est patrimoniale. h. d. a No. ꝙ iustè potest facere ciuitas, quod
vnus teneat equum pro communi, qui forte est bonus equi-
tator, vel armiger, & alius conferat ad expensas, forte pro-
pter guerram.

ADDITIO.

a Angel. ¶ In tex. ibi, decreuit. Not. per sententiā iudicis posse decerni & de
clarari, an munus sit patrimoniale, vel personale, & ideo erit cautus ad-
uocatus cū de hoc erit disputatio, qd̄ faciat qd̄ iudex, ad cuius officium
pertinet, sententialiter declaret onus patrimoniale, vel personale esse.

LEX V.

NEQVE. Aetas vel numerus liberorum non excusat à mu-
neribus patrimonialibus, quod intelligitur nisi sit numerus
duodecim liberorum, vt l. 2. §. numerus. ff. de vaca. mun. hoc
in ætate senili, in iuuenili dic vt j̄. eo. l. etiam.

LEX VI.

PROFESSIO. Philosophi non debent immunitatem à mu-
neribus patrimonialibus habere.

ADDITIO.

¶ No. ex ista l. arg. quod si alicui ratione professionis non licet rem possi-
dere, qd̄ illam rem non poterit vendicare, quia vendicatio est contraria
suæ professioni. Ang.

LEX VII.

ETIAM. Minores non excusantur à muneribus patrimo-
niorum. h. d. & dic vt in glo.

ADDITIO.

¶ Infans potest esse miles & Rex. Adde quod ideo est, quia regnum vadit
per successionem, sed non potest esse Imperator, quia creatur per electio
nem, c. venerabilem. de elect. imò iniquum esset secundum Bald. in l. ex
hoc iure. ff. de iusti. & iur. Alex.

LEX X.

QVANTVM. Superindictiones sunt munera patrimo-
nialia.

¶ Quemadmodum ciuilia munera indicantur. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Quis eodem tempore non potest habere plura officia.*
2 *Vocatus ad duo officia in eadem ciuitate, an ambo exercere possit.*

1 CVM TE. † Non debet quis eodem tempore habere plura
a officia. a h. d. † Quærit gloss. quid si ad duo officia quis in ea-
2 dem ciuitate fuerit vocatus. & dic vt in glo. de quo dixi in l.
ad officium. ff. de manu. vindi. Leges sequentes huius titu.
sunt claræ, prosequere eas, vt in glo.

ADDITIO.

a ¶ Officia. Vide ad hoc quæ habentur per do. Alex. de Imol. in l. si consul.
de adop. & in l. lecta. si cer. per. Bal. in l. si ad scribatum. in fi. de appel. adde
Rom. sing. suo 288. incip. si statutum prohibet, & quod ibi posui in apost.
ad ipsum, & Pan. in c. cum sit, nu. 3. vbi etiam posui in addi. ad ipsum, in
ver. deponere. extra, de Iudæis.

¶ De iis, qui sponte munera publica subeunt. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Subiens onera sponte, à quibus poterat excusari, debet protestari ne præiu-
dicet sibi, vel suo priuilegio, Bartolo fuit imposita præstantia, quam sol-
uit, licet non teneretur.*
2 *Ratio differentiæ, inter decurionatum, per quod perditur priuilegium. &
alios honores, per quos non perditur.*

a VETERANI. a Qui patitur se creari decurionem, vr̄ renun
ciasse suo priuilegio, nisi sub pacto hoc officium acceptaue-
rit saluo suo priuilegio, secus si ad alium honorem se elegi
1 passus fuerit. h. d. cum duab. l. seq. † Not. ex fi. l. j. huius tit.
quòd quando quis subit onera sponte, debet protestari, ne
præiudicetur sibi, vel suo priuilegio: & sic feci, quando fuit
mihi imposita præstantia, de qua potui excusari, tamen no-
lui me excusare. feci tamen scribere in catastro in lib. solu-
tionum, quòd illud faciebam non animo præiudicandi mihi
2 in priuilegiis & pactis mihi factis. † Sed quæro, quæ sit ratio
differentiæ inter decurionatum, per quem perditur priui-
legium, & honores alios, per quos subaudi, non perditur, vt
j̄. l. proxi. Respondeo quòd decurionatus est quoddam offi-
cium vniuersale, quia ex decurionatu apparet, quòd eligun-
tur alij officiales: secus in aliis officialibus, vel honoribus,
de quo plenè per Cyn. in l. voluntariæ. s̄. de excu. tu. & etiam
ego plenè dixi ff. de priui. vetera. l. veteranos, & in l. 2. ff. de
decu. & probatur dicta ratio j̄. l. proxi. hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Vide Bar. in l. fi. ff. de priui. vetera. & ibi per Imo. satis latissimè per
Cy. in l. voluntariæ. de excu. tut. & vide Barto. in l. si creditor. ff. de iure de
libe. & Bald. in c. cum venissent. de consti. ¶ Facit, an priuilegium per con
trarium actum perdatur, de quo vide tex. & ibi Bar. in l. 3. de decu. & vide
Bar. & ibi dixi in l. vsum. de aquæduc. & vide omnino apostillā super text.
s̄. de iure do. impe. sed quantū tempus requirat̄. dic qd̄ 30. anni, vt l. falso,
& ibi no. s̄. de diuersis rescript. & accedentibus, & c. si de terra. de priui.
Et in ver. feci. no. & adde Cyn. in l. voluntariæ. in 5. q. in fi. ff. de exc. tut.

LEX IIII.

a EOS QVI. a Liber homo, qui sponte curiæ tradit seipsum,
non obligat suos liberos, quandocunque genitos: secus si na
turalis filius curiæ offeratur.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Facit not. in l. cum satis. de agric. & censi.
Angel. ¶ In tex. ibi, libera manebit. No. ex illo text. quòd licet ciuilitati pa
ternæ inductæ ex patris origine filius renunciare non possit, vt no. gl. de
mu. & ho. l. originem. ciuilitati tamen paternæ inductæ ex l. vel ex pacto
inito per ciuitatem cum recepto in ciuem filius renunciare potest: quia
talem ciuilitatem nemo consequitur inuitus, & sunt arg. ad q. concessæ
sunt alicui Perusino contra Flo. represaliæ, non est dubium quòd in hac
cōcessione veniunt illi, qui sunt Florentini electi, vt puta quia ciuitas Flo
rentiæ aliquos ciues elegerit, & eos in ciues assumpserit, sicut quotidie
fit, nam ciues sunt, vt l. ciues. s̄. de incolis, & l. j. ad mu. ergo comprehen-
duntur sub verbis. sed dubium est, an filij electorum Flor. tam nati tempo
re electionis & assumptionis, quàm etiam postea nati & concepti com-
prehenduntur, ita quod capi possunt vigore represaliarum. hic videtur
casus quòd non, nam talis ciuilitas non nocet natis, neque etiam nasci-
turis per hanc l. ibi, quod ab intestato. No. quod quis efficitur ciuis ciui-
tatis per legitimationem factam de eo per ciuitatem, & non solus ipse,
sed descentes ex ipso. Item no, quod legitimatus per traditionem cu-
riæ intelligitur legitimari non solum ad succedendum ex testō, sed etiā
ab intestato.

¶ De vocatione publici muneris. Rub.

LEX VNICA.

1 *Munera ordinaria, quæ sint, & à quibus imponuntur.*
2 *Immunitas concessa à muneribus non porrigitur ad ordinaria.*

MVNERIS. Vacatio simpliciter concessa non porrigitur ad
1 munera ordinaria. h. d. † Et no. quod munera ordinaria sunt
quæ imponuntur lege, senatuscon. & constitutione princi-
pum, & alia dicuntur extraordinaria, & dic vt dicam j̄. de
2 mulie. & in quo loco. l. j. ¶ † Secundò no. quod immunitas
non porrigitur ad munera ordinaria, de quo plenè dic vt hic
per glo. & s̄. de decu. l. vacuatis, & dixi ff. de iur. immu. l. 2.

¶De decredis decurionum super immunitate quibusdam concedenda. Rub.

1 *An quæ fieri possunt per statutum fieri possint per pactum.*

1 Not. glo. rub. specialiter dum†dicit quòd ea quæ possunt fie-
a ri per statutum, possunt fieri per pactum. a(sed in contrarium facit quod not. ff. de re. iu. l. neque pignus §. priuatorum. & l. neq; ex prætorio. cod. titu. quod declara, vt plenè dixi in rep. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure.

ADDITIO.

a Alex. ¶An pactum, & statutũ, & renunciatio æquiparentur, vide Io. And. in c. fi. de app. in 6. & an pactum & consuetudo æquiparentur, tex. probat, qđ sic in c. fi. de diuor. & no. Io. And. in c. sacrosan. de elect. de hoc vide l. non impossibile. ff. de pact. de quo etiam per Bar. & Doct. ibi. sed ista glo. reprobatur per Doct. & Ful. & do. Ang. de Are. l. non solum. §. morte. de oper. no. nunc. & adde l. fi. ꝭ. de fideiuſ. & §. disponat. in auth. de nup. & glo. in l. dñi prædiorum. de agri. & censi. & vide do. Alex. in fi. col. hoc idé voluit Sal. in hac rub. vide do. Alex. in l. sæpe. ff. de re iudi. De hoc vide per Io. And. in c. fi. de consue. vbi approbat glo. in d. l. neque pignus. reprobat glo. hic, cui similis est glo. in l. cum te. & l. non impossibile. ff. de pact. vbi idem dicit, & in c. cum dilecti. in ver. constitutum, & vide Bal. in l. si ex cautione. ꝭ. de non nu. pecu. in fi. q. & in l. j. ꝭ. quæ sit long. consue. & in l. Titio centum. §. 2. de condi. & demon. Adde quod dici potest, qđ ista glo. procedit affirmatiue, s. quod fieri potest per pactum, potest fieri per statutum, sed non econtra. Ita loquuntur prædicta. Pro hac concordia est tex. in l. fi. in fi. ꝭ. de fideiuſſ. & adde Bald. in l. cunctos populos. ꝭ. de sum. trin. vbi dicit quod quicquid potest fieri per pactũ iuramento vallatum, potest & per statutum, vide Bal. in l. j. ꝭ. commina, vel epistolas. & no. in l. j. qui bo. ced. poss.

LEX PRIMA.

1 *Decreta decurionum concedentia immunitatem, an sint nulla ipso iure.*

2 *Consilium ciuitatis non recognoscentis superiorem, quòd possit concedere immunitatem.*

a EXCEPTIS. a† Quæro nunquid ista decreta sint ipso iure
1 nulla, vel veniant rescindenda? Vr, quod sint nulla ipso iure dum dicit, sacris ꝯstitutionibus. In ꝯtrarium facit l. ambitio-
2 sa. ff. co. & dic, vt in gl. & ibi dixi.† Sed quæro, cum decuriones non possunt concedere immunitatem, quis poterit concedere. Dicit glo. quod Imperator. Et idem puto quòd consilium magnum, & adunantia generalis, quæ habet plenum imperium, quia forte est ciuitas, quæ non recognoscit superiorem. De quo plenè dic vt dixi in l. ambitiosa. ff. eod. quam solenniter repetij.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Et per Bar. in l. 4. in princ. de vac. mu. & per Bar. in l. vacuatis. de decurio. ꝭ. eod. lib.

¶De excusationibus munerum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Protectores dicuntur, qui stant ad custodiam Principis.*

2 *Positi sub protectione alicuius, nõ dicuntur illi subiecti, nec talis recipiens aliquã habet iurisdictionem, sed tenetur defendere de facto cum armis.*

3 *Ciuitas vel castrum si fuerit posita, vel positum sub regimine alicuius, recipiens non habet merum, & mixtum imperium.*

4 *Recipiens aliquod castrum sub eius regimine, quòd nõ habeat mulctas, & pœnas.*

5 *Recipiens aliquod castrum sub eius regimine, quòd non potest illi imponere collectas.*

a ETIAM HI, QVI. a Hi qui gerunt negotia Principis nõ habent vacationem à muneribus, nisi sint ex illis officiis, quib.
1 specialiter est ꝯcessum. h. d. ¶† Quæro quid sit dictum, protectoribus, Gl. dicit, dic de hoc ỹ. de dome. & prote. super gl. rub. lib. 12. & ibi exponit, protectores illos, qui stant ad custo-
2 diam Principis, vt sunt macerij, & alij similes.† Ex hoc dicebam in q. de facto, dr̃ capitulis pacis factis cum Archiepiscopo Mediola. quod omnia castra occupata per Vbaldinos remaneant sub protectione, & regimine ipsorum dubiatur qđ important ista verba, protectio, & regimen. Dico ꝙ per ista verba non debetur eis, nec habent aliquam iurisdictionem. Casus est hic, & in c. ex parte tua. extra, de priuile. sed habent potestatem defendendi de facto cum armis, & militib. ꝙ est offiñ protectorum, vt no. rub. ỹ. de prote. & dome. lib. 12. potest etiam defendere via iuris, & iudicij, vt not. in c. ad audien
3 tiam. extra, de appell.† Sed ex eo ꝙ dicit, sub regimine eius, est magis dubium, nam Rector loci idem est quod præses, vt no. gl. ꝭ. de offi. rector. prouin. in rubro, & nigro, & ff. de offi. præsi. l. illicitas. § qui vniuersas. & sic not. quod ibi dr̃, regunt. Et sic vr̃ quod ex natura dicti verbi possunt oĩa facere, quæ põt præses, & sic habet merum, & mixtũ imperium. In ꝯtrium facit, qa est verum quod dicendum est qñ regimen committitur ꝓuinciæ, sed qñ committitur regimen ciuitatis, non venit merum imperium, vel mixtum, & idem si ꝯmittitur regimen castrorũ, vel villarũ, vt ꝭ. de defen. ciui. per totũ. & melius in auth. de defen. ciui. §. iusiurandũ. & §. audient. & ꝭ. de man. prin. per totũ, & ibi ꝑ glo. Azo. in sum. Et hoc vr̃ verius, ꝙ sit speciale in vrbe Rom. vt si eius cõmittat̃ regimen, videatur cõmitti merũ, & mixtũ Imperiũ, vt ff. de offi. præfec. vrb. l. j. & maximè cũ ista verba dubia debent interpretari ꝯ eum,
4 ꝙ profert, vt ff. de pact. l. veterib.† Sed posito, ꝙ habeat merũ, & mixtũ imperium, pęnę, & mulctę, quę imponunt̃ in d. locis, nunqd erunt eorũ? Certè nõ, qa nõ sunt presidi, seu rectoris, sed eius q in illis locis habet ius fiscale, vt l. mulctarum. ꝭ. de mo. mul. & in feud. quæ sint rega. c. j. vbi dr̃ expressè, quòd ta-
5 lia nõ veniunt, nisi expressè concedantur.† Sed quæro vtrũ huius vigore poterunt imponere collectas dictis locis. Respond. non, qa præses ꝓuinciæ non põt imponere collectas, vt ỹ. l. placet. & ꝭ. de superindi. l. j. Remanet ergo apud eos, ad quos primo ꝑtinebat ius collectandi. aliàs dic vt in gloss.

ADDITIO.

a Alex.¶ Vide Cyn. & Bal. in l. j. ꝭ. si quacunq; prædi. pote. Et quid si statutum dicit, talis sit extra protectionem communis. vide per Cyn. in l. j. ꝭ. de natu. lib. per Mod. in c. olim. de accus. & vide glo. in c. ego. in ver. saluo. de iureiur. & adde Inno. in c. ad audientiam. de appel. vbi dixit, quod operatur vim appellationis, & refert & sequitur Bal. in sua margaria, in ver. appellatio. Quid in eo, qui subiicit se gratiæ, voluntati, & misericordiæ alicuius, vide Inno. in c. veniens. de renunc. & Ang. in l. si cui. de serui. item in versi. vt si eius committatur regimen. Vide circa hoc Bar. in l. si quando. la j. ꝭ. de bo. vacan. & ibi dixi. & vide quod no. Bar. in l. communiter. §. cum l. de acquir. rer. dom. & Bald. in l. 2. de pedaneis iudicibus.

LEX VIII.

1 *Collectam pro quibus dominus subditis suis imponere potest.*

a PLACET. a† Præses vel alius iudex non potest collectam
1 imponere, sed si necessitas imminet, debet scribere præfecto, & præfectus rescribit Principi, qui hoc permittet. h. d.

ADDITIO.

a Alex.¶Sed pro quibus potest dominus imponere collectam. Dic quod Alber. de Ros. in suo alphabeto dicit, quod potest imponere propter defensionem terrę sanctæ, vt 3. q. 4. c. sanctitudo, & de immun. eccle. c. peruenit. item si dominus vult ire in exercitum indictum à Principe contra hæreticos, item si in bello ex parte sua fuerit captus, vt se redimet. Item si vult ire ad Principem pro optinendo priuilegium speciale pro se, & subditis. item si maritat filiam. item cum facit filium militem. item ad refectionem pontium. item cum acceperit quod erat feudum suum, vel nouum acquirit. item quando sine culpa damnatus est, vel relegatus. Intelligas semper quando ex se facere non potest, & etiam dum moderata imponat, 10. q. 3. c. imò, circa medium. & extra, de censib. c. cum apostolus. §. prohibemus, & ibi Old. glo. in summa 22. quest. 2. & per Ray. in summa. de exact. & tallcis. & hæc omnia ponit Albe. in alphabeto. in ver. do. Alex.

LEX IX.

1 *Qui tenetur ad factum legis dispositione non liberatur præstando interesse.*

2 *Munus publicum non potest pecunia redimi.*

1 ILLVD. †No. quòd ille, qui tenetur ad factum ex dispositio
2 ne legis non liberatur præstando interesse.† Item not. ꝙ munus publicum non potest pecunia redimi, & de primo dic, vt dixi ff. de verb. oblig. l. stipulationes non diuiduntur.

LEX X.

1 *Qui habent possessiones in cluso Perusino, & reddunt tertiam partem, non tenentur ad collectas.*

2 *Collectas ꝙ nõ soluãt ꝓ prædiis emphyteuticis sed Perusij hoc nõ seruatur.*

a PRIVATAE. a Prædia emphyteutica Principis extra ordinarias præstationes non subeunt. h. d. Primò ponit dictum. Secundò remouet dubium. Tertiò assignat rationem. Secunda ibi, qñquidẽ. Tertia ibi, & pari. prima pars est clara, in secũ
1 da gl. ponit casum, tertia est clara.† Not. arg. quòd illi, qui habent possessiones in cluso Perusino, & reddũt tertiã partem cõi, qđ non tenentur soluere collectã, quæ imponitur ꝓ im-
2 minentibus necessitatibus.† In tex. ibi, ꝑpetuò ꝯsignata. hic vr̃ tex. qđ ꝓ bonis emphyteuticariis, ꝙ q̃s habet ab ecclesia, nõ tenetur soluere aliquã collectã cõi. Cùm. n. ista bona sint perpetuò pensioni obligata, & pro eis census quolibet anno soluitur, non debet præstari pro his collecta cõi, ne duplicia onera sustineat, hoc tñ Perusij de consuetudine nõ seruatur.

ADDITIO.

a Alex.¶Vide Bar. in l. licitatio. § fin. de pub. Quid in illo emphyt. vide in l. j. per Bal. ꝭ. de iure emphyt. sed And. de Iser. in c. 1. super verb. prælatis, in tit. quæ sint rega. tenet contra Bar. Alex. Adde Bart. in l. j. de anno. & trib. & ibi dixi, & Bar. in l. licitatio. §. fi. de publ.

LEX XI.

EOS QVI. Protonotarij, notarij, & referendarij Principis habent immunitatem à muneribus extraordinariis. hoc dicit. Et expone ibi, notarij, & protonotarij, & ibi, epistolis, vel libellis, isti sunt notarij, & expone ibi peragendis, isti sunt referendarij.

LEX XII.

1 *Habens priuilegia pro possessionibus suis, non tenetur ad collectam impositam pro remuneratione legatorum.*

2 *Priuilegium datũ officido, dignitatem habenti, durat etiã dignitate finita.*

Maxim

MAXIMARVM. primò ponit quasdam dignitates quæ habent immunitatem à sordidis muneribus.secundò dicit alios palatinos non habere immunitatem,nisi hoc doceant. tertiò dicit circa magistros scientiarum seruãda iura antiqua. quartò nominat munera sordida.quintò liberat quorundam possessiones à quibusdam præstationibus extraordinariis. sextò, & vltimò declarat prædicta locum habere durante dignitate vel finita.secunda ibi, cæteros.tertia ibi, circa rhetores. quar-
1 ta ibi,sordidorum.quinta ibi,legatis.sexta ibi,hoc tamẽ.† Et
no.ver.sordidorum.vbi sordida munera nominant̃,& melius quam alibi.item no.ver.leg.vbi apparet,ꝙ priuilegiatę personæ pro possessionibus suis non debent soluere collectas pro remuneratione legatorum, qui mittuntur à curia principis, & iste est propriè intellectus istius vers.sed gl.aliter intelligit.
2 †Item no.ex fi.huius l.quod priuilegium durat etiam dignitate finita.sed si priuilegium daretur officio non habenti dignitatem annexam,secus est,vt s̃.e.l. 1.& ibi no.& facit j̃.e.l.eam legem,quam vide.

LEX XIII.

SORDIDORVM. priuilegium personale non transit in suc-
a cessorem.h.d.no.ꝙ hæc lex venit ad declarationẽ præcedentis legis.& nota hanc gl. quæ ita plenè distinguit in sua materia sicut alibi, & ideo vide eam & signa. primum membrum gl.est quando priuilegium cõceditur personæ, quod declara vt no.per Dy.c.priuilegium.extra,de reg.iur.lib.6.& l.quia tale.ff.sol.ma.secundum autem membrum est,quando priuilegium est concessum rebus,vel personis.gl.tangit ff.de censi.l. forma.§.tanquam,& ego dixi in l.pe.ff.de seru.leg.alia autem membra sunt clara,& bene examinata per Dy.c.priuilegium.
b de reg.iur.lib.6.[b]

ADDITIONES.

a ¶In successorem.adde Ale.de Imo.l.1.de consti. princ.vbi etiam per Bar.& in suo cons.inc.primo quæritur.
b ¶In c.priuilegium,de regul.iur.lib.6.adde ꝙ no.ibi in apost. ad ipsum post do.Be.in add.quæ inc.non transit ad successores.
Ale.¶Vide gl.in c.cum venissent.de constit.quæ tenet ꝙ in dubio personis concessum intelligatur,nisi expresse aliud appareat.facit l.in pecudum,ff. de vsu.de quo per doct.Mod.l.quia personale.vide Bal.l.fi.ff. de constitut. prin.per Io.And.in mercu.in regula,priuilegium,per Spec.in tit.de instru. ædi.§.nunc.ver.item quæstio fuit.Et adde ꝙ vbi ꝯceditur priuilegiũ mixta consideratione loci,& personæ, ꝙ non potest in alio loco exerceri,sec. Bal.l.1.in 13.q.s̃.de serui.& Inn.c.bonæ,de postu.præla. item adde quod in personalibus actibus in persona inseparabiles includuntur,vt in l.si stipulatus fuero per te.ff.de verb.ob.& l.hæredi.ff.de pac.& hoc in priuilegiis, in rescriptis dicunt in c.quoniã Abb.de off.deleg.& ad q.de qua hic,adde gl.16.q.1.c.possessiones,quæ tenuit ꝙ dicitur personale in dubio,& idem tenuit vbi s̃.Io.And.per l.1.§.permittitur, ff.de aqua quotid.& æsti.& in l. 3.de cẽsib.& in l.1.§.1.de iure immu.& l.priuilegia.de reg.iur.cum quo trãsit Bal.in d.l.fi.de consti.princ.ibi Pet.de Anch.& Cy.in 1.q.& Bar. in l.1.e. titu.vide etiam Bal.hic,& in l.1.& in d. c.personale, & ibi per Imol. quid in beneficiis quę non sunt contra ius commune,an in dubio intelligantur esse realia,vide Bar.in l.1.de ser.vbi tenuit quod sic.Spe.in tit.de instr.edi. §.nunc autem.ver. qui fuit. vbi dicit standum concedentis interpretationi.per l.neratius,de reg.iur.de quo vide per Bal.qui fuit sibi contrarius in l.liberti libertæque.s̃.de oper.lib.& in l.si non special.s̃.de testa. & in l.apud iul.§.si quid alicui.ff.de leg.1.& quod no.Bal.l.fi.§.sed & si quis.s̃.cõmu.de leg.

LEX XIIII.

EAM LEGEM. hic ponitur alia declaratio l.maximarum,& prosequere,vt in gl.

LEX XV.

EVIDENTER. prædia principis propria,vel emphyteuticaria,ab extraordinariis & sordidis munerib.sunt exempta.h.d. concordat l.priuatæ,s̃.eo.& ibi dixi.

¶De quibus muneribus,vel præstationibus nemini liceat se excusare. Rub.

LEX I.

COMPARATIONI. hæc l.1.est clara,quam prosequere,vt in gl. & totus iste tit. satis clarus est, & in ista l.cum duabus aliis legib.seq.ponuntur quædam munera à quib. nemo excusatur aliquo priuilegio: nec curat siue sint ordinaria, siue extraordinaria,vel sordida.h.d.totus iste titulus.

LEX SECVNDA.

CVM AD FAELICISSIMAM. nemo ab angariis, vel perangariis,vel plaustris,vel alio munere,licèt sordido,excusatur in locis,per quæ princeps ad expeditionem arripit iter,vel augusta.hoc dicit.

LEX III.

HAC PROVIDENTISSIMA. ab onere constructionis viarum,& murorum,vel aliarum specierum,vel comparationis
a fruměti,si commodè visum fuit præfecto, nullus excusatur:[a]
hoc dicit,& vide quod not. in l.ad instructiones. s.de sacrosan.eccle.

ADDITIO.

a ¶Nullus excusatur.adde Iac.Reb.l.nemo,n.1.& quod ibi posui in apost.ad ipsum,s̃.de an.& tri.& quo posui in add.ad Gul.de Cu.l.ad instructiones, s̃.sacros.eccle.

¶Qui ætate,& professione excusant. Rub.

LEX I.

a CVM AFFIRMETIS.[a] studentes habent immunitatẽ à muneribus personalibus vsque ad 25.annum.h.d.no.pro studẽtibus,vt in terris propriis non grauentur ad custodias, & alia munera personalia.¶ item not.quod istud priuilegium non habet locum,nisi in minoribus 25.an. quasi præsumat imperator,quod postquàm excesserit 25.annum,quod nunquàm bene addiscat.sed oppo.ff.de decu.l.spurij.§.1.ff.de mu.& ho. l.ad rempub.gl.videtur tangere, sed in sua solutione non bene declarat, ideo tu dic, quædam sunt munera personalia, in quibus requiritur consilium & discretio, vt esse de consilio, vel habere aliquod regimen,& tunc non conceditur minori 25.an.nisi indefectum, vt in contrariis.quædam sunt munera personalia, in quibus aliquod periculum non vertitur, vt facere custodiam in ciuitate, & similia, & ad ista possunt vocari minores,à quibus hic liberantur propter studium,& habent istud priuilegium causa studiorum.

ADDITIO.

a Ale.¶intellige hoc verum,nisi aliter consuetudo se haberet secũdum Bar. l.1.j̃.de auro coronario.quid in doctorib.an excusentur ab oneribus, vide Bar.in l.humilioribus,de suscep.& arca.Bart. & ibi dixi in l.3. de mulieribus,& in quo loco.item in verbo,bene addiscat,dicit tex.in cap.nemo.de pœnis,in 6.quod diligenti studio potest quis proficere quod in iuuentute omisit,& ideo Accursius gloss.noster,quando incæpit studere,erat ætatis 28.ann.& tantum floruit,vt no.gl.in auth.

LEX II.

a CVM FILIOS.[a] lex ista idem dicit, quod præcedens, nisi ꝙ dicit, quòd studentes liberantur à personalibus muneribus non autem à patrimonialibus.istud vltimum non est in præcedenti.hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Ale.¶Et gl.hic dicit de patre,& filio,& vide Bal.l.fi.in fi.de impub. & aliis substit.

LEX III.

MANIFESTI. maiores 55. annis excusantur à munerib.personalibus,non patrimonialibus.h.d.

¶Qui morbo se excusant. Rub.

LEX PRIMA.

SI EA CAECITATE. orbatus vtroque oculo excusatur à muneribus personalibus,secus si vno tantum.h.d.no.gl.positam super hac lege, quia hoc est verum in muneribus personalibus,quæ opus corporis exigunt,vel requirunt, secus con silij.h.d.

LEX II.

1 *Debilitatus dicitur,cum aliquis sensus perditur.*
1 CVM AVRICVLARI. aliàs articulari.† Debilitas propter
morbum habet excusationẽ. hoc dicit. Quæro quid sit morbus auricularis. Gl.respondet & bene,non intelligas de mor-
a bo,propter quem aliqualiter debilitetur [a] auditus,quia tunc
non haberet excusationem, vt l.fi.ff.de leg.tut. Sed intelligas de tali morbo auriculari, propter quem totum corpus debilitatur.

ADDITIO.

a Ang.¶in tex.ibi,debilitatum,no.quia tunc dicitur quis debilitatus, quando aliquis sensus perditur, & facit ad quæstionem statuti punientis pro membro debilitato,de quo dixi in l.nationum,s̃.de decu.
Ale.¶De hoc in 4.c.de censibus,& consuluit do.Ang.vt refert Lud.in not. litera c.no.6.

LEX III.

1 *Podagrus,quam excusationem habeat.*
1 PODAGRAE. †Circa istos podagros sic distingue, qa aut
quærit vtrum habeant excusationẽ tpe, quo illa podagra grauantur,ita quod ambulare nõ possunt. Et dic quod sic,vt hic

in si

in fi. ibi, vocari non patietur. aut quæris vtrum habeat vacationem simpliciter, & omni tempore, quia podager, & tunc si quidem ꝑ illam infirmitatem intantū debilitatus est, qđ ambulare non potest, & suis rebus non posset superesse, & habebit immunitatem, vt s̃. l. proxi. & hac l. 2. respōso, & ff. de vac. mune. l. pe. in prin. aut non est ita debilitatus, sed quandoque vexatur, quandoque non, & tunc nō haberet excusationem, vt hic in prin. & s̃. de decur. l. 4.

LEX IIII.

CASVS. infirmitas patris non liberat filium à munerib. personalibus. h. d.

¶De his, qui numero liberorum, vel paupertate excusationem meruerunt. Rub.

LEX PRIMA.

NVMERVS. ista lex cum seq. sunt claræ, quas leges prosequere, & distingue, vt in gl.

LEX IIII.

CVM FACVLTATES. diuitiæ filiorum non onerant patrem. h. d. & lex sequens dicit hoc. Sicut pater, ita & mater excusatur propter numerum liberorum. h. d. hic non sunt alia.

LEX VI.

EOS QVI. numerus liberorum excusat patrem non filium, si sufficiens reperitur. item propter paupertatem à munerib. excusatur. h. d.

¶De professoribus, & medicis. Rub.

LEX PRIMA.

CVM TE. Medicus donec sit in exercitu, habet immunitatem à muneribus personalibus non post, nisi alio priuilegio, vel alia causa excusetur. h. d.

LEX II.

GRAMMATICOS. doctor, qui nō legit vtiliter scholarib. p̄t reprobari. h. d. in summa, & facit ad l. ff. de excu. tut. l. sed &
a reprobari.[a] no. hanc l. ꝯ insufficientes doc. vt possint reproba
b ri, non obstante quod receperint insignia doctoratus.[b]

ADDITIONES.

a ¶Sed & reprobari. & ibi vide Nic. de Neap. qui refert, quod Episcopus capuanus faciebat examinari reuertentes ex studio doctores, & si erant insufficientes, lacerabat eis priuilegium. Vide gl. in c. veniam. 35. q. 9. quæ dicit quod si apparet electum ad falsum rumorem præsentantium eum doctum, non esse doctum, debet cassari electio. facit quod no. Io. And. in add. ad Spe. in rub. de præb. vbi ponit de vasallo, qui putatur robustus & nō erat, quia potest feudo priuari. item facit etiam quod no. Ioan. And. in add. Spe. in rub. de iure pat. super rub. vbi singulariter tractat, ꝙ episcopus qui ordinauit aliquem ad sacerdotium, potest eum repellere propter insufficientiam ab ecclesia curata nō solū adepta, sed etiam adipiscenda, etiam si bis promouisset eum ad curam per rationes, de quib. per eum, quæ fuerunt Old. licet ipse non dicat, cons. 93.

b ¶Ale, ¶adde quod semel reprobatus non potest postea iterū doctorari, secundum Bal. l. 2. in fi. per illum tex. s̃. de lib. & eorum lib. ¶no. cōtra doctores legentes ad pompam, & contra doctores indoctos, & ideo dicit gl. in ca. cum beatissimus, 24. q. 1. quod monet scholares audire optimum magistrum. & adde ad hoc gl. in l. nulli. de decur. quæ đt, quod indoctus nō potest facere alium doctorem, & Bald. ibi exclamat ꝯ doctores indoctos, & adde tex. in l. 1. & ibi Bar. de studiis lib. artium. facit Bald. ca. 1. in prin. quo tempore miles. vbi đt, quod indocti incumbunt cathedram, non insident, & Cy. l. munus, & ibi Ang. de acq. poss. s̃. Bald. l. 1. qui & aduer. quos. vbi dicit, in defecto del buono lo tristo sede à bancha, facit in c. multi sacerdotes, 41. dist. ver. qui male sedent. Ang. l. 1. §. initium. versi. pueritiam. ff. de postu. vbi dicit, quod indocti non debent dici legum dolores, & Ange. l. eum quem temere. de iudi. vbi đt Bar. l. 1. de ann. ciui. qui nescit legere, dato qđ habeat scholares, non debet habere salarium, vbi gl. dicit quod scholaris doctus præferendus est doctori ignorāti, gl. in cle. 2. in ver. honore, de magistra. quod assumens gradum doctoratus indigne, peccat mortaliter. ad quod ca. si laicus. 38. dist. plus do. Franc. Tig. de Pisis in l. semper, §. fi. dixit, quòd indoctus potest expelli de collegios illius artis, & do. domini. in ca. quæ de episcopis. 38. dist. vbi dicit, quod carens libris opportunis, non meretur doctor dici.

LEX V.

NEC INTRA. non sufficit esse de collegio medicorum, nisi specialiter immunitas sit concessa.

LEX VI.

1 *Doctores legum habent immunitatem etiam à patrimonialib. nec ipsis collecta potest imponi.*

2 *Doctores non possunt capi personaliter, nec aliquo modo vexari.*

1 MEDICOS. †no. hanc l. ꝙ doct. legum & aliarum scientia-
a rum habēt immunitatem etiam à munerib. patrimoniorum,
2 & sic non potest de iure eis imponi collecta.[a] item not. † ꝙ
b non possunt capi personaliter, vel duci ad curiam, vel aliquo
c mō vexari,[b] & sic familia ñ dēt ipsos doct. scrutari de armis.[c]

ADDITIONES.

a ¶Collecta. adde Franc. de Albe. in suo cons. inc. in Dei nomine amen. punctus talis est, magister Cechinus, &c.

b Vexari. adde quod nec torqueri, vt ꝑ Cy. l. milites. C. de quæstio. nisi prius degradetur, vt est tex. in l. fi. s̃. de mal. & mathe. ibi, dignitate exutus, adde quod no. in apost. ad istum in l. 1. nu. 2. ver. potest, j. de decur. lib. 12. vbi pono consuetudinem in contrarium non valere, per tex. sing. in l. omnes iudices, vbi dixi in apost. ad istum s̃. de decur. iste lib.

c Ale. ¶Armis. ad hoc facit quod no. Bal. l. 1. in fi. qui bon. ced. poss. & Imol. in l. miles. ff. de re iud. & vide Bar. & doc. l. si libertus. cum l. seq. ff. de ī ius vo.

Ale. ¶Et idem medici donec sunt in exercitio, vt l. 1. s̃. e. dixit enim habere dignitatem. adde glos. in l. lege Iul. la 3. in l. oratores, ad l. Iul. de vi publ. & hanc l. intellige in illis, qui legerunt in publicis & consuetis studiis, secus si in priuatis locis ciuitatis, quia non habēt Doctorum priuilegium, vt in authen. habita. s̃. ne fil. pro pa. per Ang. post gl. in prooe. digestorum.

¶Videtur tamen, quod hæc l. non vendicet sibi locum, nisi in doctorib. actus legentibus, non in allis, & no. gl. quæ est no.

LEX VII.

1 *Doctores debent præcedere alios, in moribus, & scientia.*

2 *Doctores debent esse approbati.*

3 *Requisita in approbatione doctorum.*

MAGISTROS. nō debet qui admitti ad docendū, nisi prius fuerit approbatus, & examinatus in morib. & scientia, & alia
1 habuerit quæ requiruntur in actu doctorandi. h. d. ¶† no. ꝙ doctores præcedere debent alios in morib. & scientia, & ideo ꝓpter defectum morū & scientiarū possunt licitè reprobari.
2 ¶†Secundò no. qđ doctor debet esse approbatus. sed aduerte, q̃a ad hāc approbationem requiritur præsentatio & iuramentum doctorum. l. nemini. s̃. de aduo. diuer. iu. secundò examinatio & approbatio doctorum, vt hic, qui doctores de iure cōi debent esse septē, vt l. si quis. j. e. sed in hac ciuitate Perusij ex priuilegio summi pontificis sufficiunt quatuor. itē requiritur licentia, seu decretum superioris, vt hic, cum dicit
a decretum curialium meretur, vt extr. de magi. c. j. & 2. in cle.[a]
3 ¶† Et no. hanc l. ex qua vides omnia, quæ requirunt̄ ad hoc, vt quis possit doctorari, requiritur etiam ꝙ dentur ei insig-
b nia, & quod est hoc hodie expressum extra, de magi. in c. 2.[b]

ADDITIONES.

a ¶Ale. ¶Et no. quod licet requiratur quod examinatus repertus fuerit peritus, vt hic, & l. nemini, s̃. de aduoca. diuer. iu. tamen fallit si sit parum doctus, cum spes sit quod possit proficere, quia poterit doctorari.

¶Ita dicit no. Inn. c. cum in cunctis. circa prin. de elect. & sequitur Lud. in §. de viro. l. si vero. ff. sol. ma.

Ale. ¶Scholares nō debent actu legere vt magistri, Bar. l. 1. de prępo. agen. in reb. istam alle. d. Abb. l. 2. de magistr. ꝙ episcopus cum ca. potest doctoratum conferre. & idem Host. in summa. de magist. §. pe. in prin. & vide Mathesil. in l. oēs populi. & Bar. l. generaliter. de in ius voc. & no. gl. in cle. 2. in gl. magna vltra med. & idem firmat do. Abb. c. est verum. de foro comp. & hoc de iure communi. adde do. Abb. c. cum apostolicæ. in 4. no. de his quæ fiunt à præl. licet de consuetudine non seruetur. Et ibi dicit, debēt esse septem. tenuit etiam Bal. l. si quis, alleg. & d. Abb. c. proposuisti. de proba. cōtrarium videtur tenuisse Bar. l. fi. de profess. vrb. Constan. vbi dicit ꝙ requiruntur nouem. sed potest dici ꝙ ibi speciale, & vide d. Abb. vbi prox. & adde quod debet præsentari per suum magistrum, vt l. 1. s̃. de of. magist. debet magister, morigera. alias reprobari potest esse c. 1. ī prin. ibi. probatæ artis, ff. de ven. inspic. & in c. omnis ætas. 12. q. 1. probatissime mori. & in c. fraternitatis. de frig. & malefic. in c. gloria episcopi. 12. q. 2. dum Crates ille Thebanus, &c. & no. gl. in c. cum literis. de in integ. resti.

* ¶Doctorari. Et adde quod acumē ingenij multum operatur, prout đt do. Fel. in rub. de ma. post prin. ver. quid autem alias, in no. ad hoc sing. in d. ca. cum in cunctis, de elect. alleg. in tex. & Imo. in cle. 1. de æta. & qual. & c. illiteratos, 36. dist. dicentem facere gl. in ca. monachus. 77. dist. ver. diuortio. & in c. tum ex literis, ver. instructus, de rest. in integ. quæ dicunt quod prudentia, honestas, & ingenium, supplent ætatem, quod not. ex quo facit ad multa prout ibi vide Fel.

b Ale. ¶Item si quis notoriè est peritus, vt est gl. 47. dist. c. de Petro, & 23. dist. c. qui episcopos, & Io. And. c. ꝯstitutus, de of. Archid. 24. dist. c. si quis presbyter. bene facit 23. dist. c. nullus ordinet, & c. ad apostolicā. de reg. & vide Ant. c. proposuisti. de probat.

LEX VIII.

1 *Gerens se pro doctore, cum non sit, tenetur pœna falsi.*

2 *Doctores debent habere virtutem fortitudinis.*

REDDATVR. qui se gerit pro doctore, cū non fuerit examinatus, nō excusatur à munerib. secus, si fuerit approbatus, h. d. ¶no. quod dixi in summario, & licet de eo loquatur, qui assumit habitū doctoratus philosophię, tñ de iure idem vř in
1 qualibet alia sciētia, arg. s̃. e. l. medicos. imò † plus q̃ gerit se ꝓ
a doctore, cū nō sit,[a] tenetur de crimine falsi, vt ff. ad l. Cor. de
b fal. l. eos. in fi.[b] ¶†itē no. qđ doctores debent habere virtutē
2 fortitudinis, & vim fortunæ patienter sufferre, quod not.

ADDITIONES.

a ¶Qui gerit se pro doctore cū nō sit, adde Bal. l. qui sub prætextu. n. 5. & qđ ibi posui in apostil. ver. clericum, s̃. de sacros. eccl. dixi post Iac. Rebuf. in l. grammaticos, ver. infamis efficitur, de profes. qui in vrb. Constan. lib. 12. dixi post Pan. c. 1. n. 1. ver. pœna fal. post Barb. extra, de cler. mi. non or. & not. Fel. c. 3. loco, in prin. extra, de proba.

b Ale. ¶Facit quod no. Bar. l. 1. de dign. ver. sequitur in diffinitione illicita. qd si postquam portauit insignia, & habitum doctoratus, postea efficitur doctor, an noua insignia, an eadē debeat habere? dic sufficere quod oportet solita. 1. q. 1. quidam ver. si forte, secundū lect. gl. vlt. vide Ale. & Rom. in litera i, in no. 80. & Bal. l. 1. s̃. de suffra.

LEX

LEX IX.

1 *Medici non debent recipere ab infirmis promissionem, & si recipiunt, cas-
sentur.
2 *Aduocati non debent recipere promissionem à clientulo lite durante.*

ARCHIATRI. Medici, qui salarium consequuntur ex pu-
blico, ita paruis, sicut magnis seruire tenentur, sed salariũ ab
1 infirmis nõ debent recipere, nisi cũ sanati fuerint.h.d.†Not.
quod medici non debent recipere ab infirmis promissionẽ,
vt hic, & si receperint cassantur.ff.de var.& extraor.cog.l.me
2 dicos. Et sic†aduocati non debent recipere promissionem à
clientulo lite durante, vt l. quisquis. s̃.de postu.licitè tamen
a accipitur, quod eis offertur.[a]

ADDITIO.

a Alex.¶ Offertur. Adde Bal.in auth.ad hæc. s̃.de vsur. & vide Arch.j.q.j.c.
non est. & 14. q. 5. non sane. Habentes salarium de publico recipientes à
seruatis puniuntur pœna quadrupli, vt in c.militare.ad fi.23. q.j.Rom.in
litera p.no.93.

LEX X.

1 *Septem Doctores requiruntur in approbatione alicuius Doctoris.*

SI QVIS. Non debet in locum magistri defuncti alius sub-
rogari, nisi fuerit approbatus, & licet subrogetur in numerũ,
1 nõ subrogatur in gradũ.h.d.†No.quod septem Doctores de
bent aliquem approbare, de quo dixi s̃.eod.l.magistros.

LEX XI.

GRAMMATICOS. Magistri scientiarum, qui fuerunt Pa-
latini, habent perpetuam immunitatem ab omnibus mune-
ribus, ipsi & eorum filij, & coniuges.

¶De athletis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Bonus ille præsumitur, qui ter se bene habuit in aliquo exercitio.*
2 *Scholaris ter examinetur, antequàm doctoretur.*

a ATHLETIS. [a]Qui tribus prelijs fuerit coronatus, quorum
1 vnũ Romę fuerit, excusat̃ à munerib.h.d.† Ad euidentiã præ
mitte, q̃d cõsuetudo erat, & adhuc est, ꝙ q̃n fiunt torneamen
ta, hastiludia, & similia, q̃d ei q se melius habebat, imponebat̃
signũ victoriæ aliq̃d super caput. dicit glo. hic. Si quis fuerit
ter coronatus iustè, nõ prece, debet habere immunitatẽ, & vi
2 de literam.†Ex qua no.ꝙ qui ter bñ se habuerit in aliquo ex
ercitio, bonus præsumitur. quod facit ad multa, & ex hoc in
uenta est consuetudo, q̃d scholares ter examinentur. Primò
à suo Doctore p̃ntante. Secundò in priuato examine. Tertiò
in publico examine. Facit quod dixi s̃.tit.j.l.magistros.

ADDITIO.

a Alex.¶Hoc forte non ꝓcederet in scholari perito, qui doctorari debet si
ne examine, vt dicit domi.Abb.in c.constitutis.el 2.de appel.facit c.de Pe
tro.47.dist.& 26.dist.c.nullus, & ideo dicit vbi Vgoli. q̃d nõ examinatur,
qui de curia Romana accipitur, cum tales sint notorij. Facit etiam c. ad
apostolicã.de reg.& Rom, quia frustra fit demonstratio rei certę demon-
stratæ.l.j.ff.de do.prælega. q̃d tamen intellige, nisi esset data forma, quod
in doctorando requireretur examen, q a forma esset seruanda.c.cum dile-
cti.de rescrip. Faciunt no.per Ang.& Rom.in l.hac consultissima.s̃.qui te
sta.fac.poss.glo.in l.j.& in l.j.ff.de liber.& posthu.cum simi.

¶De his, qui non impletis stipendiis sacramento
soluti sunt. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Missus causariè ante finem militiæ, consequitur immunitatem à muneri-
bus, non tamen habet priuilegia veteranorum.*

IGNOMINIAE. Infamia remouet quem ab honoribus, nõ
à muneribus & grauamine.h.d.

LEX II.

1 CVM OB PROVECTAE. †Missus causariè ante finem mi
litiæ consequit̃ immunitatem à muneribus, nõ tamen habet
priuilegia veteranorum.h.d. De quo priuilegio habemus ru
bricam ff.de priuileg. vete. & hæc lex habet locum in militi-
a bus templi.[a]

ADDITIO.

a Ang.¶ In tex. bi, plena. No. quod non dicitur esse plenum, nisi id, quod na
turaliter plenum est, non autem id quod impletur per dispositionem iu-
ris, l.fi.s̃.de his qui veniam æta.impetrauerunt.

LEX III.

VETERANIS. Duobus modis legitur hæc lex.¶Primò sic
dicit. Priuilegia veteranorum consequitur, qui viginti annis
militauerit in legione, vel vexillatione, secus si in cohorte.
Ad euidentiam præmitte, quod est differentia inter alam, co-
hortem, & legionem. l. 1.§. exercitum.& ibi no.s̃.de his, qui
not.infa. hoc præmisso casus est clarus. Sed hæc lectura non
placet, quia non potest militari in legione, quin militetur in
cohorte, cum legio in se cohortem contineat. Vnde pone
casum s̃m aliam lect. s̃m quam h. d. Qui 20. annis militaue-
rit in legione, vel vexillatu, ille priuilegia veteranorum con-
sequitur, & ideo qui in cohorte militauerit, non habet ne-
cesse hoc à Principe impetrare.

¶Quibus muneribus excusantur ij, qui post impletam mi-
litiam, vel aduocationem per prouincias suis commodis va-
cantes commorantur, & de priuilegiis eorum, & de condu-
a ctoribus vectigalium fisci. Rubrica.[a]

ADDITIO.

a Ang.¶In rubrica. De primis partibus rubricę nigrum non tractat, sed tan
tummodo de conductoribus vectigaliũ, & sic de vltima parte, & sic facit
q. coniuncto nigro, q̃d si in statutis reperiatur aliqua rubrica concedens
aliquod priuilegiũ, præsupposito quod nigrum non faciat aliquam men-
tionem de eo in tex. tamen virtus rubricæ est tantæ, ꝙ illud priuilegium
cõsequat̃ ille cui cõcessum est. Pro hoc facit gl.que est in procemio sexti.
vbi gl.dicit rubricas esse de tex.& ideo qui promisit tex. scribere, tenetur
etiã scribere rubricas.*Adde quæ dixi in auth.de incest.nupt.vbi de hoc.
* ¶Rubricas. Adde Fel.in rub.de accus.circa prin.ver.vtrum autẽ.cum seq.
Tu vide ad hoc Bal.in rub.s̃.an ser.ex suo fa.do.Ias.May.post Aret.Alex.&
Scriben.in l.j.ff. si cer.per.& ipsum Insti. de act.in rub.nume.1.& ꝙ ibi po-
sui in addi. ad ipsum in versi. sunt autem tales, extra vt lit. non contest.
post Pan.in proœ.rex pacificus.nu.2.in versi.rub.post Phili.Fran.in proę.
§.sane. num.7. in versi.in decretis, lib.6.& not.Fel.in c.1. ver.quæ sunt ru-
bricæ, & c.ex parte. versi.quæ sunt in decretis, ext.de rescript. lib.6. Pa-
nor.consi.16.vol.2.& Rom.consi.104.

LEX VNICA.

1 *Conducens vectigal publicum, habet immunitatem.*
2 *Dictio, haud, cum aspiratione ponitur pro non.*

NON ALIOS. Principales conductores, non conductores
1 conductorum, vectigalium habent immunitatem.h.d.†No.
quòd hi, qui conducunt vectigal publicum, habent immu-
nitatem. Item quod hæc dictio, haud, ponitur pro nõ, vt hic.
2 Sed†& tunc debet esse cum aspiratione, de quo tangitur per
glos. ff. de solu.l.j. super versi. controuersia, & in corpore de
non alien.§.si vero in perpetuum.vers.iisdem poenis.

¶De libertinis. Rub.

LEX PRIMA.

CONDITIO. Libertini non habent excusationem à mu-
neribus.h. d. Sed opponitur s̃.si seruus vel liber ad dec.aspir.
l.j. Solu.ab honores & dignitates non possunt vocari vt vbi,
sed ad munera, & ad alia grauamina bene possunt vocari.

¶De infamibus. Rub.

LEX VNICA.

1 *Nobilis condemnatus de falso, qui ex forma statuti perdit nobilitatem,
remanet nobilis quantum ad maioritatem pœnarum.*

a INFAMES. Personæ infames remouentur à dignitatibus,[a]
1 nõ à muneribus realibus, vel personalibus.h.d. † Et per hanc
legem dico, quòd licet quis fuerit cõdemnatus de falso, pro-
pter quod desinit esse nobilis ex aliqua lege vel statuto: ta-
men adhuc remanet nobilis quantum ad maioritatem pœ-
narum, & ad ea, in quibus nobiles magis grauantur quàm
b plebeij, de quo dixi in l. 1. j̃.de digni.[b]

ADDITIONES.

a ¶ A dignitatibus. Adde Ludo.in sing.versi.infamia.versi.quæro nunquid.
Vnde dicitur, infamem sustinere in dignitate, peccatum est, in Spe in tit.
de dispo.§.iuxta.ver. infamis enim.& adde Pau.de Cast.in consi.196.
b Alex.¶Vide Bar.in l.j.j̃. de digni. Et idẽ dicebat Rom.in l.si quis in graui.
§.de his.ff. ad Syl. quod vbicũque aliquis magnus nobilis efficitur ex for
ma statuti popularis, prout est Florentiæ, quod dicitur amittere nobili-
tatem quo ad commoda, non quo ad incõmoda, & ideo si delictum com
mitteret, puniretur, vt nobilis, quod sequitur Aret.in suis maleficiis. ver.
in casum Sempronij.Alex.

¶De reis postulatis. Rub.

LEX VNICA.

a REOS CRIMINIS. [a]Pendente processu criminali non po-
test quis ad honores vocari. h. d. Facit ff. de mun. & honori-
bus.l.reus delatus.

ADDITIO.

a Alex.¶ Limita tamen hanc l. vt per Host. & Io. And.in c.minimus. de ac-
cus. per tex.in c.omnipotens. eo.tit.& facit pro determinatione q.Bal.in
rub.de condi.ob turp.cau.& vide Ro.in litera o.no.21.

De his

¶De his, qui in exilium dati, vel ab ordine moti sunt. Rub.

¶ Super rubrica dic, vt plenè examinaui ff. de his, qui not. infam. l. quid ergo. §. poena grauior. & etiam in glo.

LEX PRIMA.

1 *Confinati non possunt eligi ad honores.*
2 *Doctores confinati, & reuocati, non habent priuilegia collegij.*

1 QVIBVS. †Not. hanc l. ex qua not. quòd confinati a non
a possunt elegi ad honores durante tempore confinationis, &
2 hanc l. vidi examinari de facto, quando† quidam Doctores fuerunt confinati Bononiæ reuocati per dom. Hosti. legatū, qui fuerunt in matricula Doctorum de collegio, an possint esse de collegio, & priuilegium collegij habeant vel consequi possint? Dic quòd non, vt hac lege.

ADDITIO.

a Alex. ¶Confinati. Frangentes confinia, an poena mortis sint digni? Dic ꝙ non, vt per glo. & Bal. Insti. quib. mod. ius pa. po. sol. §. serui autem. & qua poena puniantur, vide in §. quisquis. in l. aut facta. de poen.

¶De filiisfamil. & quemadmod. pater pro eis teneatur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Pater consentiens filio emancipato, officium suscipienti, non obligatur, secus si erat filius in potestate.*

1 PATREM. †Qui consentit decurionatui filij emancipati nō obligatur. secus si ille filius erat in potestate, & ille videa-
a tur consentire, qui non dissentit. a h. d.

ADDITIO.

a Ang. ¶No. ex hac lege, quod consensus in hoc articulo inducitur eo ipso qđ quis non contradicit. interdum non dicitur consentire, nisi expresse cōsentiat, præsupposito ꝙ actui sit præsens, & se subscribat tanq̃ testis. l. Caius, de pig. act. & ibi no. de reb. alie. non alien. l. distrahente. & hoc vbicunque actus qui cōtrahitur, exerceri potest me inuito, tunc si sum præsens, nō videor cōsentire, vt no. in l. Caius. Itē videtur quis cōsentire vbicunq; actus qui geritur tendit in fauorem tacentis. l. 2. §. voluntatem. sol. mat. & plenè per Dy. in c. qui tacet. de reg. iur. in 6. sed vbi tendit in odiū, nō intelligitur consentire, vt d. l. fallit fauore reipub. vt hic, et ff. de decur. l. honores. §. fin. poterit etiam pater consentire filio per epistolam. vt d. l. honores. ¶ Itē consentiendo obligatur insolidum, l. si filiusfa. de admi. re. ad ciui. perti. nō consentiendo obligatur de peculio, de quo vidimus in l. j s̃. de decur. ff. ad muni. l. 2. ¶Dicitur autē pater filio consentire, cum adoptauerit eum qui erat factus decurio. l. Lucius, §. idē respondit. ad munici. ¶ Illud tñ quòd licet pater obligetur pro filio ratione consensus, est verum reipub. nō autē priuatis personis, si eas in officio damnificasset. l. 2. ad muni. Idē tamen est etiā in priuatis, si recepit à filio literas, et nō contradixit. sed literis receptis nihil dixit, nā tunc vr̃ approbare contractum, l. si filiusfa. la j. ff. ad Maced. in cle. j. de procu. vbi est hodie casus in simili, sed in filio est casus in d. l. si filius. Itē si filius est inhabilis ad officiū, pater non teneť pro eo. s̃. de mu. & ho. l. 2. & l. Lucius. §. idē respondit. ad muni.
* ¶Tacentis. adde Fel. in c. nonne. de præsu. in ver. in glo. fi. cum plu. ver. seq.
* Per epistolam. Tu dic verum si filius est maior 30. ann. alias requiritur, ꝙ præsens cōsentiat. Ita sing. dicit Bal. in auth. causam quæ. ver. extra quęrit hic Pet. C. de epis. & cler. Adde Lud. Pon. in sing. ver. cōsensus. ver. gl. ordi.

LEX II.

CVM APPELLASSE. Appellare nominatione facta de filio est consentire. h. d. & no. gl. huius legis, quę est super verb. ostende.

LEX III.

SI HI QVI. Filius in potestate cum patre ad idem munus vocari non debet, secus si sit emancipatus.

LEX IIII.

SINE PERICVLO. Pater nō tenetur pro filio curatore creato, sed qui eum nominauit, tenetur. h. d.

¶De periculo successorum parentis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Filius, qui incepit studere patre viuente, an eo defuncto debeat studere de bonis communibus.*

SI DE PROPRIO. Onus dignitatis quæsitæ filio per patrē
1 transit ad hæredem. h. d. ¶ †Hæc lex facit ad q. si filius incipit studere de voluntate patris, an mortuo patre debeat per-
a ficere studium communibus expensis? a Item an expensæ doctoratus debeant fieri de communi? Item si filius desponsauit vxorem viuente patre, an expensæ nuptiarum debeant fieri de communi. Facit ff. famil. ercisc. si filia. §. idem scribit. De quo dixi plenè ff. de col. bon. l. 1. §. nec castrense. Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Alex. ¶De hac quæstione vide per Doct. & Bald. in auth. ex testamento, & in l. si emancipati. C. de collat. per Dyn. in l. j. §. sed an id. ff. de col. bon. De secunda quæstione vide Bal. vbi proxi. & Bart. & Bal. in l. pen. ff. solu. matr. aliquid in l. filiæ. fam. erc.

¶De mulieribus, & in quo loco, &c. Rub.

LEX VNICA.

1 *Mulier nupta Romæ, non potest compelli ad munera in ciuitate originis.*
2 *Mulier vocatur ad honores, & munera personalia.*
3 *Mulier subit onera patrimonialia in loco patrimonij.*
4 *Mulier sortitur viri forum. quid in sponsa & vidua.*
5 *Mulier ex persona viri, an dicatur ciuis, vel comitatensis.*
6 *Munus proprie dicitur, quod necessario subimus lege, vel imperio eius, qui habet potestatem.*
7 *Munera personalia quæ sint.*
8 *Honores qui prohibeantur habere.* *(sine sic.*
9 *Honor cum administratione minoribus concedi non potest, & nu. 17. Sed*
10 *Honor cum administratione mulieribus non competit. Et quando cum administratione.*
11 *Munera habentia dignitatem annexam quæ dicantur.*
12 *Honores habentes annexam dignitatem, non possunt indici nisi ciuibus, et incolis.*
13 *Immunitas à muneribus concessa, non porrigitur ad munera habentia dignitatem annexam.*
14 *Dignitas annexa officio, quòd non remaneat eo finitio, si officium est temporale.*
15 *Munera sordida dicuntur habere annexam vtilitatem.*
Vile est, quod vile reputatur.
16 *Munera sordida quibus indicantur.*
18 *Munera, quæ non habent honorem, neque dignitatem quæ sint, & quibus indicantur.*
19 *Mulieres quorum munerum sint capaces.*
20 *Cogi, an quis possit ad duplex officium. remissiuè.*
21 *Pecunia, an possit se redimere ille, cui iniungitur aliq̃ officiū, remissiuè.*
22 *Munus patrimoniale proprie dicitur, vbi vertit̃ sumptus, & est triplex.*
23 *A munere patrimoniali qui excusentur.*
Præstatio per capita imponitur pro salariis Rectorum ciuitatis.
24 *Collectam quis imponere possit.*
25 *Collecta quibus imponi possit.*
26 *Collecta qualiter imponatur.*
27 *Collectæ munus, an diuidatur in sordidum, & non sordidum.*
28 *Mobilia, & immobilia æstimantur, quādo collecta imponitur, & qualiter fiet ista æstimatio remissiuè, & à quo tempore incipiet habere effectum.*
29 *Collecta quòd non possit imponi Ecclesiæ, nec clericis.*
30 *Ciuis pro possessionibus alibi positis, an teneatur in propria ciuitate soluere collectas.*
31 *Collecta si imponatur à ciuitate, non potest extendi pro rebus, quæ sunt extra territorium.*
32 *Nemo excusatur à munere collectarum.*
33 *Collectam pro fundo dotali quis soluat.*
34 *Munera mere patrimonialia quæ ipsis rebus indicuntur, sunt triplicia.*
35 *Munera patrimonialia neminem, cuiuscunque priuilegij, vel dignitatis, excusant.*
36 *Munera mixta quæ sint, & an ab ipsis possit aliqs excusari, & quomodo.*
37 *Munera ordinaria, & extraordinaria, quæ sint.*
38 *Gabella seu pedagium quod soluitur à transeuntibus, est munus reale.*
39 *Munera quædam publica, quædam sunt priuata.*

EAM QVAE. Mulier in loco domicilij mariti subit munera psonalia, patrimonialia verò ĩ loco ĩ quo ē patrimoniū. h. d. Diuisio per se patet, & etiā casus est clarus. Anteq̃ vltra procedam, ꝑ declaratione quæro, quare dicit, si nō in vrbe Romana, &c. Gloss. exponit dupliciter, & tene primū, s. in vrbe Romana est tanta copia mulierū & hominū, qđ non est necesse
1 vocari ad munera mulieres aliūde venientes. †Nō tñ intelligas ꝙ mulier nupta Romę possit cōpelli ad munera & honores in ciuitate originis proprię, quia per hoc auocaretur à seruitio viri, qđ esse nō debet: sicut nec liberta nupta ꝯsensu patroni debet operas, per quas auocetur à seruitio viri, vt s̃. de operis libertorum. l. libertę, & ff. de operis libertorum. l. sicut.
2 †Hoc præmisso not. quòd mulier potest vocari ad honores
3 & munera personalia. †Secundò no. quòd mulier subit mu-
4 nera patrimonialia in loco p̃rimonij. †Itē no. qđ mulier sor-
a titur forum viri, a vt j̃. de dig. l. mulieres. Sed op. ff. ad Mu. l. ea quę. Sol. Ibi. loquitur in despōsata, hic in nupta, & id qđ dr̃ in nupta, idē in vidua, vt ff. ad Muni. l. filij. §. vidua. item not. ꝙ s̃. dixi in desponsata, idē in ea quę nupta esset nō de iure. l. fin. §. itē rescripserunt. ff. ad Mun. Idem in ea, quæ nunq̃ habuit virū, siue virgo, siue corrupta, vt l. pe. § fi. ff. ad Mu. & hic in j. gl.
5 An †aūt mulier ex persona viri dicatur ciuis, vel comitatēsis, dixi plenè in d. §. itē rescripserunt. Item opp. mulier nō vocetur ad honores vel munera psonalia, vt ff. de mun. & hon. l. 3. §. corpo

ADDITIO.

a ¶Viri. Adde Fel. in c. dilectus filius. de rescrip. & in consi. 12.

§.corporalis. Gl. ſoluit,& iō dic,vt ī ea,& ĩ.dicā.¶His ergo p̄
miſſis,qa hic fit mētio đ mu.& ho.p̄rimonialib.&pſonalib.q̄
īponunt tā maſculis q̄ mulierib.iō mām munerū hic tracte-
m⁹ quorū diuiſionē ponit gl.ſup rub.ſ.de exc. mu.ponit Cy.
lati⁹ ī l.volūtariç.ſ.de exc.tut. Gul.multo lati⁹ ī l.neminē.ſ.đ
6 ſacroſ.ecc.Ego aūt vltra oēs hic multa dicā.†Sciēdū eſt igit,
ꝙ mun⁹ dr̄ trib.mod.ff. de ver.ſign.l.mun⁹ trib.ſed ꝓpriè mu
nus dr̄,ꝙ neceſſario ſubim⁹ lege , vľ mero īpio eius,q hēt po-
teſtatē,vt l.mun⁹ ꝓpriè.ff.de ver.ſign.Et iſtud munus diuidit
p Iuriſcōſultū in l.fi.in prin.ff.de mu.&ho.qa munerū q̄dam
ſunt perſonalia, q̄dā munera p̄rimonialia, quædā ſunt miſta.
7 ¶†Aſſumo primū mēbrū, pſonaliū, q̄dā hn̄t honorē anne-
xum,& appellant honores, vt hic ī tex.q̄dā hēnt vtilitatē an-
nexā,& appellant ſordida,vt l.ſordidorū.ſ.de exc.mu.& l.ma
ximarū,q̄dā non hēnt,nec honorē,nec vtilitatē,& iſta appel-
lātur munera ſimplicia,vt hic in tex.& ſ.in multis rub. Circa
primū.ſ.de munere hēnte dignitatē annexā, dic ꝙ eſt honor.
ſ.adminiſtratio Reipublicç cū dignitatis gradu,vt l.honor.ff.
8 de mu.& ho.†Sed q̄ro q ꝓhibētur hr̄e honores,Reſp.qdam
ꝓpter delictū,vt infames de iure,vel de facto,vt ſ. de infa.l.j.
& de his q nō īple.ſti.l.j.& ſ.de decur.l. nec infames,ſ.de reis
9 poſt.l.j.& ĩ.de digni.l.2.¶†Itē n̄ pōt cōcedi minorib.iſte ho
nor cū adminiſtratione , ſed ſine adminiſtratione bn̄ pōt cō-
cedi,vt ſ.de mu.& ho.nō cōti.inter patrē, & filiū,l.j.in fi.& ff.
eo.l.ad rē,& de vacat.& exc.mu.l.xvj.in prin.& l.ſpurij.§.j. ff.
10 de dec.†Sed an poſſit ꝯcedi mulierib.tex.hic vr̄ dicere,ꝙ ſic,
qn̄ đt honores. In ꝯriū facit l.fœminæ,de re.iu.l.3.§.corpora
lia.ff.eo. Sed honores ſine adminiſtratione,ſine dubio cōpe-
a tunt mulierib.[a] vt l.j.et l.mulieres.ĩ.de dig. & l.īperialis C.de
nupt.& ff.de ſenat.l.fœminæ,honores vero cū adminiſtratio
ne nō reperio in iure ꝯcedi mulierib.niſi hodie de iure Cano
nico Abbatiſſæ monialiū.Itē mulierib.q̄ ſunt miniſtræ ſoro-
rū tertij ordinis ſan.Frāc.Itē mulierib.p̄cellētib.vt in Reginis,
& ī Comitiſſis,q̄ qn̄q; ſuccedunt in comitatu ex ꝯſuetudine,
vel ex priuilegio ſibi dato.Nō ob.ſ.de arb.l.fi.& hic in 3.gl.et
ita de facto videm⁹ in Regina Ioāna Regina Hieruſalē,& Si-
11 ciliç. †Sed q̄ro q̄ dicātur iſta munera,q̄ hēnt dignitatē anne-
xā.Et Guli.in d.l.neminē,ponit exemplū,qn̄ aliqs ꝯſtituit iu-
dex,qb.iudicib.debem⁹ honorē, vt l.2.ff.de in ius voc.& ff.đ
iud.l.pars literarū,& meli⁹ ſ.qn̄ ꝓuo.nō eſt ne.l.omnē hono
rē.Sed certè ego video,ꝙ multa ſunt officia,vbi nulla ē iudi-
cādi poteſtas, tn̄ hēnt honorē,& dignitatē annexā,vt ſunt il-
li,q p̄ſunt cubiculo principis,vel agētes ī reb.& ſimiles,đ qb.
habes.ĩ.li.12.Dico ergo,ꝙ illud officiū hēt honorē,& digni-
tatē annexā,ꝙ ſic reputat in ciuitate. Vnde pōt eſſe ꝙ idē of-
ficiū alibi reputat honor, & alibi nō,vt l.munerū,circa prī.ff.
eo.nec reqrit,ꝙ hēat ptātē iudicādi, ſed ſolū ſufficit,ꝙ ſic re-
putet in ciuitate, & ſic videm⁹ in iſta terra.ſ.in capitaneo par-
tis Guel.q licet nullā hēat iuriſdictionē,tn̄ reputat,vbi tn̄ nō
apparet qualiter in ciuitate ꝓ honore reputat.dico ꝙ illud of
ficiū hēt honorē, & dignitatē annexā,ꝙ hēt poteſtatē ſtatuē-
di p ſe, vel cū ſociis, vt dicim⁹ in decurionib.q ſunt in digni-
tate,vt ſ de decu.l.3.& 4.vel ſi hēt poteſtatē iudicādi,vt l.cui
12 muneris.ff.đ mu.& ho.†Itē aduertēdū eſt,ꝙ iſti honores nō
poſſunt indici,niſi ciuib.& incolis,vt ſ.q ꝓ ſua iuriſ.l.j. & hic.
13 ¶† Itē vacatio ſimpliciter ꝯceſſa nō porrigit ad munera iſta
q̄ hēnt dignitatē annexā,vt d.l.cui muneris,& ꝙ not.ī l.vacua
14 tis.ſ.de decur.†Sed q̄ro,an talis dignitas remaneat finito of-
ficio.Rn̄det,ſi officiū eſt tꝑale,nō remanet dignitas finito of
ficio,vt l.j.ſ.de exc.mun.niſi aliter ſit lege exp̄ſſum,& facit,ꝙ
15 no.p Inn.extra,de p̄b.in c.de multa.in fi. ¶† Venio ad fm̄,&
dico ꝙ aliud eſt mun⁹,ꝙ hēt in ſe vtilitatē annexā,ꝙ appellat
mun⁹ ſordidū, & iſtud eſt illud, ꝙ ꝯſiſtit in officiis vilib.dicit
Gul. quorū multa noīantur iu l.maximarū.ſ.de exc.mu. Tu
dic clarius,ꝙ ſicut illud eſt honor,ꝙ reputat honor,vt ſ.dixi,
ita ē vile,ꝙ reputat vile. Et ꝓ hoc facit ĩ.de ſuſce & arca.l.hu
miliorib.& ibi iō pōt eſſe,ꝙ idē officium alibi eſt vile,& alibi
nō,vt d.l.fi.ī prin. Et pōt eſſe, ꝙ idē officiū reſpectu cauſæ dr̄
vile.& nō vile.Nā ego vidi multos valētes viros q̄rētes elee-
moſynas ꝓ pauperib.& nō ē vile reſpectu cauſæ.Facit ſ.de ſa
croſ.eccl.l.ad īſtructiones,& l.priuilegia,ibi,humanitatis no-
16 ſtræ,&c.¶†Itē q̄ro quib.pn̄t indici iſta munera ſordida.Rn̄.
nunq̄ indicūtur hoīb.poſitis in dignitate, vt l.humiliorib.ĩ đ
ſuſc.& arca.Sed ꝯ hoc facit l.maximarū.ſ. de exc.mu.ꝓut ibi
excuſat quaſdā dignitates p̄cellētes.Sol.illud verū ī mūerib.
ſordidis,q̄ ēt p̄rimoniū reſpiciūt,vt ibi patet,& ĩ.dicā,dū tra-
ctabo de p̄rimonialib.& miſtis,hic loqt de munerib.ſordidis
meris pſonalib⁹,aliàs vero ēt īfamib.poſſunt īdici,vt ſ.de īfa.
b l.j.& de his q nō īple.ſtip.l.j.cū ſequē.[b] Puto, ꝙ ſic,ſi pn̄t illa
officia expedire, arg.ſ. q ætat.l.j. Si enim ꝯceditur in hoc pri-

c uilegiū ſcholarib.[c] ergo in ꝯriū eſt ius cōe. Nec obſt.l.ad rē-
17 pub.ff.e.†qa loqtur ī munere,ꝙ hēt adminiſtrationē,in quo
ſi ꝯcederet minorib.eſſet periculū pp ībecillitatē ꝯſilij, & iō
dicēdū eſt,vt dixi in p̄cedētib. an aūt mulierib.poſſint indici
18 dic vt ſtatim dicā.¶†Venio ad tertiū.ſ.ad mun⁹.ꝙ nō hēt ho
nores,nec dignitates annexas.Exēplū,qn̄ nō reputat honor,
nec vtilitas,vt in legato,& eſſe ſuſceptor pecuniæ, & ſimil. &
ab iſtis nō excuſat aliqs pp dignitatē, arg.ff.de exc.tut. l. pro-
pter magiſtratū. Itē nec ꝓpter infamiā,vt l.j. ſ. de infam. Itē
nec ꝓpter minorē ætatē,niſi in adminiſtratione verſaret peri
culū,vt ſ. ꝓximè dixi.an aūt poſſit ꝯcedi mulierib.hic vr̄ tex.
ꝙ ſic,qn̄ dicit,munera:in ꝯriū vr̄ l.3.§.corporalia.ff.eo.Br̄ dic,
ꝙ tex.iſte ſolenniter loqtur,dicit.n.de munerib.quorū ſexus
19 capax eſt. †Puto aūt mulieres eſſe capaces omnis officij, p ꝙ
earū pudicitia nō lædatur,v.g. ſicut pōt p̄poni in ciuitate vn⁹
medicus, q iudicet de vulnerib.vt dicā ĩ.de ponde.auri.l.j.ita
poſſet p̄poni vna mulier, & plures q̄ haberent iudicare,vtrū
mulieres eſſent prægnātes,vel virgines,vel non,vt ff.de ven.
inſpi.l.j.Itē ſicut pōt p̄poni aliqs,q denunciet maleficia,vt in
auth.de leno.ita poſſit p̄poni mulier, vt denunciet maleficia
aliarū mulierū,q̄ in notitiā maſculorū nō poſſunt peruenire,
qa aliqn̄ ſciunt de his pluſquā maſculi,& de ſimilib.per q̄ ea
rū pudicitia nō lædatur.Ab iſtis aūt munerib.multi hēnt ex-
cuſationē,& vacationē,quidā à lege,qdā ex priuilegio,ꝙ vi-
20 dete per vos. ¶ † Itē q̄ro, vtrū qs poſſit cogi ad duplex offi-
ciū. Dic vt ſ quemad.ciui.mu. indi.l.j.& aliàs plenius dicam.
21 ¶†Itē q̄ro vtrū ille,cui iniungitur tale officiū,poſſit ſe pecu
22 nia redimere.Dic,vt l.illud.ſ.de exc.mu.¶†Venio ad fm̄ prī
cipale mēbrū,ſ.de munere p̄rimoniali.Et hic aduerte,qa pro-
priè dr̄ munus p̄rimoniale, vbi vertit ſumpt⁹, vt l.munerū, §.
p̄rimoniorū.ff.eo.& iſtud diuiditur tripliciter. Qn̄q; ſumpt⁹
imponit pſonæ tn̄ nulla habita ꝯtēplatione p̄rimonii, vt qn̄
imponitur p̄ſtatio per capita. Qn̄q; imponitur habita ꝯtēm-
platione p̄rimonij,vt qn̄ imponitur per ſolidū.& librā. Qn̄q;
23 imponitur rebus, nulla habita ꝯtēplatione perſonæ. † Circa
primū,qn̄ īponitur p capita,de hoc habetis.ff.đ cēſi.l.ætatē,
& ſ.de ann. & trib.l.j.& ibi in rub. & ab iſto nō excuſant aliq,
nec pp ſexū, nec pp ætatē, niſi aliter ſe hēat ꝯſuetudo ꝓuin-
ciæ,vt d.l.ætatē. ff.de cēſ. Et iſtā p̄ſtationē ſolū debent facere
ruſtici,nō aūt ciues de iure cōi, vt ĩ.de cap.ci.cēſ.ex.l.j lib.xj.
iſta p̄ſtatio p capita dēt imponi ꝓ ſalariis rectorū ciuitatis ꝓ
parte,vt d.l.j.ſ. de ann. & trib.& iſtud onus dēt quis ſubire in
loco,in quo eſt ciuis,& incola,ꝓut ſtatim dicā in ſeq.mēbro.
Venio ad fm̄, & dico , quòd qn̄q; imponitur perſonæ ꝓ reb⁹
habita ꝯtēplatione p̄rimonij. Et iſta in vulgari appellatur col
24 lecta,vt dicit gl.in l.reſcripto,§. fi.ff.e. ¶† Quæro hic primò,
d qs poſſit collectam imponere.[d] Rn̄.aut imponitur pp neceſ-
ſitatē ciuitatis,& pn̄t ipſi ciues imponere, vt not. in l.j.§.pen.
ff.ꝙ cuiuſq; vniuerſita. & ꝓbatur ſ.de oper.pub.l.oēs.& ſ.de
im.ne.ꝯced.l.fi. Aut imponitur ob publicā vtilitatē, & n̄ pōt
imponi ſine exp̄ſſa licētia principis, vt ſ.de exc.mun.l.placet,
& ſ.de ſuperindict.l.j.Vnde ſi q̄dā ciuitas vellet imponere col
lectā,vt donaret principi,n̄ poſſet de iure, ſed de facto ſic.Prę
dicta vera ſunt ī ciuitate,q̄ recognoſcit ſupiorē: ſed ſi eēnt ci
uitates liberæ,& n̄ recognoſcētes ſuperiorē,poſſent īponere
e qūo ſibi placeret.[e] † Sed q̄ro cui poſſit imponi hæc collecta.
25 Rn̄detur,ciuib.& incolis tn̄,vt d.l.reſcripto.ff.eo.in fin.& iō
ſi ſo

ADDITIONES.

a ¶Cōpetunt mulierib.Adde iſtū in l.j.ĩ.de dig.lib.12. & Pan.in c.dilecti fi-
lij,nu.2.& ꝙ ibi poſui in addi.ad ipſum,in ver.in muliere.extra.de arbit.
b Alex.¶Limita p Bar.in l.j.de auro coronario. Quid in ſcholarib. ſtudētib.
in ꝓpriis domibus?Dic idē ſm̄ Bar.in l.j q ætate ſe excuſant,& l.medicos.
& ꝙ no.ſ.de ꝓfeſ.& medic.in ver.item q̄ro aliquis.Adde Bal.in l.2.ſ. ſine
cēſu vel reli.& Bald.in l.placet.ſ.de ſacroſ.ecc..vbi dixi an poſsint colle-
ctæ īponi forēſib.ꝓ rebus,quas tenēt in ciuitate collectāte. Determinat,
ꝙ n̄,đ quo p eūdē ī l.reſcripto.§.fi.ff.đ mu.& ho.viđ Bar.ī l.forma §.illā,
đ cēſ.Et an forēſis poſsit ꝯueniri ī loco,vbi hēt ſuas poſſeſsiōes.& terras.
c Scholarib.Tu viđ đ hoc la.Reb.ī l.nec ipſi.no.j.ſ.đ ic.et vbi qs d ha.videat
d Imperatore.Vide Fel.in c.cū dilecta, de reſcri.ver.ſing.Adde iſtū in l.vna.
nu.2.& quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum,in ver.collectas.ſ.de ſuperindi.
e Ale.Nota per Bar.in l.j.qđ cuiuſque vni nō.& aliq.d ī l.4.§.actor.& ibi ſcrī
pſi.ff.de re iudicata,& in l.placet.§.de ſacroſanct.eccl.Et an dn̄s poſsit im
ponere vaſallo,per Bal.in l.penultima,ſ.de bonis,q̄ liber.¶Quid ſi ciuitas
dēt mittere mille homines iu exercitū,an ſit onus impoſitū pſonis,an ve-
ro reb.Vide Bal.in l.ēt.in fine, ſ.de exec.rei iud.Itē vſurario forēſi īponit
collecta,Bal.in l.ēt.ſ.de exec.rei iudic. Itē collectæ dicūt illa q̄ non hēnt
certā formā,ſed variāt ſm̄ volūtatē ſuperioris,vt no.Bal.in l.fi.ſ.ſine cen-
ſu,vel reliquiis.¶Item collecta imponitur p ſolidū.& librā.¶Librā.Adde
Ion.in c.grauem,de ſent.exc.& vide d.Ale.in d.§ actor.alle.in text.prout
ipſe ſe remittit,ver.quærit ſucceſsiue Bar.cum cōcor.nōnullis ibidem per
eū ſignatis. Adde gl.in l.ſancimus.la i. in ver.per æquatio.ſ.de aduo.diue.

si forēsis possideret in territorio vnius ciuitatis, nō posset sibi
imponi collecta, qa cū imponat̄ psonæ, licet ꝑ reb. & psona
a nō est subdita, nō pōt sibi collecta imponi,[a] vt d. l. rescripto. ī
fi. & l. libertus, §. sola. ff. ad mun. Fallit in vsurario. Itē fallit in
ciuitate, q̄ de hoc hēt priuilegiū, vt d. l. munerū. §. pr̄imonio-
rū. ff. de mun. & hon. Itē fallit in ciuitatib. q̄ hoc hēnt ex ꝯsue
b tudine,[b] cuius ꝯrij non extat memoria, q̄ hēt vim priuilegij,
vt l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiua. ¶Itē
fallit in ciuitatib. q̄ fecerūt sua pdia tributaria ꝑpter collectā,
sed tunc dēt imponi reb. non personis, & iō cadit in sequenti
26 mēbro. ¶† Itē q̄ro, qualiter imponatur ista collecta. Et glo. in
l. j. s̄. de apoc. pub. dicit, ꝙ imponitur magnis, & paruis p soli-
dū, & librā, vt qui plus hēt, plus soluat. Et ꝙ ibi dixi, fallit si im
ponatur pro salario rectoris, vt s̄. ꝑx. mēbro dixi. Fallit ēt in
27 casu quē statim dicā. ¶† Quæro ergo vtrū istud munus diui-
datur in sordidū, & non sordidū, Gul. dicit ꝙ sic, vt puta si im-
poneret̄ collecta ꝑ redimendo aliquo munere sordido, dice
ret̄ munus sordidū, aliàs secus. Certè licet de iure cōi munus
non possit redimi pecunia, vt l. illud. s̄. de exc. mun. cū sim. tñ
si hoc ꝯtingeret fieri authoritate superioris, fateor dictū Gul.
& tunc ad istā collectā soluendā non tenerentur hi, q non te-
nebātur ad munera sordida, aliàs alter ꝑ altero grauaretur, ꝯ
l. j. j̄. vt nullus ex vicar. ꝑ ali. debi. &c. & si tūc non imponeret̄
28 collecta per solidū, & librā. ¶† Itē q̄ro ꝑ imponēda collecta,
q̄ res æstimabūtur? Rñ. oīa mobilia, & immobilia, vt ff. de cē.
l. forma, & s̄. de immu. ne. ꝯced. l. fi. ¶Sed q̄ro qual'r fiat ista ę-
stimatio? Dic, vt l. susceptores, j̄. de suscep. & arca. ¶Sed q̄ro à
qua parte incipiet hr̄e effectū talis ęstimatio? Dic vt in l. j. s̄. de
29 apo. pub. ¶† Item q̄ro, vtrū collecta possit imponi clericis, &
c ecclesiæ,[c] Rñd. ex pdictis apparet, ꝙ nō, cū dēat imponi per-
sonæ subditæ, & ecclesiæ, & clerici nō sunt nobis subditi, er-
go, & c. hodie declaratū est per auth. Itē nulla cōitas. s̄. de sacr.
30 eccl. ¶† Itē q̄ro, aliquis est hic ciuis, & alibi hēt possessiones,
vtrū ꝑ possessionib. alibi positis cogat̄ his soluere collectas?
Gl. hic dicit, ꝙ non, qa sm̄ hoc alibi solueretur tributū, & hic
collecta, qđ cē non dēt. Et sm̄ hoc seq̄t̄, ꝙ si eēt res, ꝑ qua nō
solueret̄ tributū, vel collecta alibi, ꝙ hic cogi possit ad soluē
dū. Et ita intelligunt qdā istā gl. q̄ si simp'r loqueretur dānāt
eā. Sed ego puto ꝙ glo. verū dicit. Nā ꝑ possessionib. tributa-
d riis nō dēt solui collecta alibi, vt l. priuatæ, de exc. munerū.[d]
31 ¶† Aut īponitur à ciuitate, & nō pōt extendi collecta ꝑ reb.
q̄ sunt extra territorium, arg. ff. de iurisd. om. iud. l. fi. & de bon.
auth. iud. pos. l. cū vn⁹. §. pe. & fi. ꝙ est notādū. Tñ in ciuitatib.
Italię, cū q̄libet ciuitas hēat ꝯsuetudinē imponendi collectas
ēt forēsib. possidētib. in territorio nō est dubiū, ꝙ ꝑ reb. alibi
positis, q̄ in ciuitate originis, vel domicilij, non dēat soluere,
aliàs forte posset cōpelli, ēt ꝑ his, q̄ hēt extra territoriū, arg. l.
e fi. ff. de dec. ab ordi. fac.[e] ¶† Itē q̄ro qs excuset̄ ab isto mune-
32 re. Rñ. null⁹ r'r, vt hic, & §. pr̄imoniorū, & l. j. s̄. quē ad mu. ci-
ui. in prin. de mu. pr̄i. l. 2. Fallit in doctorib. actu legentib. vt l.
medicos, & ibi no. de ꝑfes. & medi. ¶Itē fallit in officialib. sm̄
33 distinctionē q̄ posui s̄. de im. ne. ꝯced. ¶† Itē q̄rit gl. ꝑ fundo
f dotali qs soluet collectā. Dicit gl. & bene, ꝙ maritus,[f] p l. ha-
ctenus. ff. de vsuf. & ꝓbatur. ff. de impensis in reb. do. l. neque.
34 Et qa vir pcipit fruct⁹, iō, & c. vt l. j. s̄. de ann. & trib. ¶† Venio
ad tertiū. s. ad munera mere pr̄imonialia, q̄ ipsis reb. indicun-
g tur.[g] Ista sunt triplicia. Q̄ñq; indicuntur ipsi rei de eo, ꝙ faciē
dū est in ipsa re, seu de ipsa re, vt ꝙ nauis, vel seruus, vel equus
vadat in seruitiū reipublicæ, hoc. n. fit in ipsa re. ¶ Itē ꝙ mili-
tes hospitētur in domo: hoc. n. fit in re ipsa. Q̄ñq; ista munera
sunt de eo, ꝙ percipitur ex re, vt ꝙ detur tertia pars fructuum,
vt l. modos, s̄. de suscep. & arc. Q̄ñq; imponitur ipsi rei de eo,
ꝙ nō fit ex ipsa re, nec in re, nec de eo, ꝙ percipitur in re, nec
ex re, sed est oīno extra rem, vt q̄ñq; dēt ꝑstare certā pēsionē
pecunię annuatim, q̄ñque pecunia ex re ipsa non percipitur.
De primo, & scđo patet exēplū. ff. de mu. & ho. l. fi. §. pr̄imo-
niorū, & §. sequ. & de priui. vete. l. pe. De tertio est exēplū in l.
hacten⁹. ff. de vsuf. & s̄. de impon. lucr. desc. l. j. & in oīb. legib.
facientib. mentionē de tributo, seu vectigali, ꝙ soluitur in pe
cunia, & differt istud tertiū à munere, ꝙ imponitur personæ
ꝑ reb. Nam ibi est obligata persona, & per ꝯns oēs res pr̄imo
nij, vt l. aufert̄. §. fiscus. ff. de iure fis. & no. s̄. poe. fisca. cred. præ-
fer. l. j. hic vero q̄libet res tenetur ꝑ munere, quòd eā rē respi-
35 cit, & non vltra, vt ff. de pub. & vectig. l. Imperatores. ¶† Itē
q̄ro, qui excusentur ab istis munerib. Rñ. nemo cuiuscunque
priuilegij, vel dignitatis existat, ēt si sit ecclesia, vt s̄. de exact.
trib. l. fi. & de sacr. ec. l. placet, & l. iubemus nullā nauē, & j̄. de
naui. nō exc. l. 2. & de epi. & cler. l. de his, nisi quaten⁹ lege vel
36 priuilegio sit exp̄ssum specialiter, vt s̄. de epi. & cler. l. j. ¶† Ve-
nio modo ad tertiū principale. s. ad munera mista, & cū s̄. vi-
derimus de simplici, facile cognoscemus cōpositū. Sunt. n. q̄
hēnt onus personæ ꝑ sumptu, vt d. l. munerum. §. mista. ff. eo.
Sed hic est aduertendū, dixi. n. s̄. ꝙ à personalib. qdā excusant̄
à pr̄imonialib. nullus, qd ergo fiet: vtrum ꝑpter id, ꝙ sapit na
turā personaliū excusetur à toto, an verò ꝑpter id, ꝙ sapit na
turā pr̄imonialis, vel realis excusetur à nihilo? Et breuiter li-
cet ꝯtingat, ꝙ qs nō possit grauari ad personalia pp delictū,
siue ꝑpter aliā immunitatē, semper fiet separatio, qa quate-
nus hoc respicit personā nō grauabitur: quaten⁹ aūt respicit
sumptum, seu pr̄imoniū grauabitur, vt l. relegatorū. §. fi. & l.
seq. ff. de interd. & rel. & hic est casus l. maximarū, s̄. de excus.
mu. Nā ibi ponuntur qdā munera sordida, q̄ respiciunt sum-
ptū, & laborē personæ, & sic sunt mista, à quib. excusantur so
lū pr̄imonia quorundā, q̄ sunt in maxima dignitate, aliorum
aūt pr̄imonia nō excusantur, licet sint in dignitatib. minorib.
Sed ꝯstat ꝙ oīs persona, quæ in dignitate est, ꝑut personā re-
spicit, excuset̄ è munerib. sordidis, vt l. humiliorib. j̄. de susc.
& arc. Ergo apparet, ꝙ alij existentes in dignitate nō grauan-
37 tur ipsi, sed eorum patrimonia. ¶† Item quæro, cum in iure
sæpe fiat mentio de muneribus ordinariis, & extraordina-
h riis, & quę sint ista. Et Guliel. dicit in d. l. neminem,[h] quod or
dinaria sunt, quæ habent certam, & determinatam præstatio-
nem. Extraordinaria sunt, q̄ q̄ñq; per accidens inducuntur,
vt l. Seio. §. medico. ff. de an. leg. & l. sed & si per ꝑtorem. §. si fe
riæ. ff. ex qb. cau. ma. Sed l. j. s̄. de vac. pub. mu. vr̄ velle dicere,
quòd sunt extraordinaria munera, q̄ imponuntur à lege, vel
senatusꝯsulto, vel ꝯstitutionib. principum. Certè illa ꝯcor.
cum dicto Gul. qa qñ imponuntur à lege, vel consuetudine
perpetua, vel ꝯstitutione. tunc de necessitate hēnt certā, & or
dinatā ꝑstationē. Sed ea, q̄ imponuntur q̄ñque per accidens,
non possunt habere perpetuā, & ordinariā ꝑstationem, & hoc
modo forte debet intelligi l. prima, s̄. de superindi. quia indi-
ctiones per singula lustra ante illam legem nō imponebātur
perpetuò, sed fortè ad beneplacitum principis. Si enim vere
hoc fuisset, sine dubio fuissent ordinarię ꝑstationes: sed qa nō
i erant, iō fuit necesse redigi in aliā ꝯstitutionem.[i] † ¶Itē q̄ro,
38 pedagium, seu gabella, q̄ soluitur à transeuntib. vtrū sit onus
reale, vel personale. Et respondeo ꝙ est reale, vt l. 2. de priuil.
k vet. & no. in l. fi. de can. larg.[k] Sed tūc q̄ro vltra, cum dicimus
clericos teneri ad onera realia quare ab eis nō possunt exigi
istæ gabellæ, vt in c. clericis, ext. de im. ec. lib. vj. Respondeo ꝙ
dixi ista munera pr̄imonialia exigi à clericis, intelligas quan-
do pr̄imonium iuit ad clericos cum onere, sed si ad eos iuis-
set res libera, non possent grauari, sed istæ gabellæ, & pe-
dagia indicuntur rebus liberis clericorum, ideo quia tran-
seunt per totum territorium, hoc autem non potest fieri, er-
go, & c.

ADDITIONES.

a ¶Imponi. Adde do. Ale. de Imo. in consi. 68. 2. parte.

b ¶Ex consuetudine. Vide do. Ale. de Imo. consulentē contra Bar. in cōs. suo 210. inc. viso. ita etiam refert, & sequitur do. Ias. May. in l. de quib. de legi. Et dic, quod immo videtur sufficere consuetudo antiqua si ponderes Bar. in l. 1. j̄. de aur. coro. lib. 10. quæ consuetudo est decem annorum, sm̄ Pan. in c. fi. de consue.

c Clericis, & ecclesiæ, Adde quod posui in apo. ad istum in l. placet. nu. 14. in ver. pro rebus ecclesiæ, s̄. de sacros. eccl. in 2. lect.

d Ale. ¶Vide Io. An. in c. j. de immu. ecc. li. 6. & ibi Dom. de sanct. Gem. & do. in Cle. 1. §. sane. de iure pat. & Io. Cal. in consi. 10. quod ponit in ti. de cōsti. & incipit, factum super quo consilium petitur, tale præsupponitur. Alex. Sed si alibi non solueretur tributum, tunc dicit Gul. Aut imponitur colle cta ab eo, qui habet iurisdictionē vniformem in omni loco, vt à principe, & tunc deberet soluere quis pro rebus, quas habet vbique. Consuetudo Italiæ se habet, quod à forensib. posidentib. in territorio soluatur collecta, adde Bal. in l. etiam. s̄. de execu. rei iud.

e Ale. ¶Hoc firmat Io. And. in c. 1. de immu. ecc. li. 6. & ibi do. & do. in d. cl. 1. & vide l. fi. §. pr̄imoniorum, & l. rescripto. §. fi. & ibi gl. & Bar. ff. de mun. & ho. & habetur in auth. item nulla communitas. supra, de epi. & cle. & in c. 1. de imm. ecc. in 6. & ibi Io. & plene Bal. in l. 3. & Sal. s̄. sine cēsu, vel reliquiis. & Ang. in l. 4. §. actor. & ibi etiam do. Ale. ff. de re iud.

f ¶Maritus. Adde do. Soc. in consi. 217. inc. circa hanc q. ver. nono hoc idem.

g Ale. ¶ Vide in rub. supra, de ann, & ibi vide Bar. & adde Bar. in l. rescripto. §. fi. de mu. & ho. & per gl. in rub. supra, de mu. patri.

h ¶ Gul. in d. l. neminem, Adde eundem Gul. de Cu. in l. placet, nu. 7. & ꝙ ibi posui in apost. ad ipsum in ver. ab ordinario, s̄. de sacros. ecc. dixi post Iac. Rebuf. s̄. in rub. de mu. pat. nu. 2. isto ti. & in rub. de iud. nu. 2. isto etiam lib.

i Ale. Et quæ dicantur munera ordinaria, & quæ extraordinaria, adde Bal. in l. fi. ver. adde tamen, s̄. sine censu, vel reli. & Bar. in l. hi qui. ff. de iur. imm. Imo. in l. si ex toto, in prin. de leg. 1.

K Ale. Clerici non tenentur soluere pedagium, seu gabellas. Vide per Bal. in l. placet, & in l. ad instructiones, & in l. pe. supra, de sacros. eccl.

* Gabellas, Adde Ang. in cōs. inc. punctus quęstionis talis est, & Io. de por. Vicen. in consi. omnipotentis Dei postulato suffragio, in primo sciendum, & Fed. de Sen. consi. 10. & Esdre. c. 7. ver. vobis quoque totum.

a go,&c.[a] ¶†Sunt & aliæ distinctiões munerũ,quia quædã pu
39 blica quædam priuata, & ista non prosequor, quia nõ perti-
nent ad nram mãm. ¶Itẽ quædã dicũtur angaria,& quædam
b perangaria, b qa sub prædictis continẽtur,& habemus rubri-
c cã spãle infra de cursu pub.&angariis & parãgar.li.xij.c ¶VI-
timò scias, quòd omnia ista dicuntur munera ciuilia,vt l.mu
nerum.§.hæc aũt omnia ff.de mun.& hon.Hic non sunt alia.

ADDITIONES.

a Ale. Vide Bar.& quæ ibi scripsi in l.j. in fi. prin.ff.de pub.& dictũ do.An.in c.si diligenti, de rescrip.in fi. vbi tenet clericos à collecta esse exemptos, prout reperiuntur exempti de iure.& Imo.in c.fi.de rescrip.in repe.

b Quædã angaria,& q̃dã parangaria.Tu vide de hoc Reb.in rub.s̃.de ann.& trib.nu.7.isto li.Gui.de Cug.l.neminẽ,nu.12.& ibi posui ĩ apost.ad ipsum ĩ ver.q̃d dr̃ angariũ mun⁹ s̃.de sa.san.ec.& gl.c.j.ĩ ri.q̃ sint regal.ę.ĩ vsi.feu.

c Alex.¶Vide l.neminem, de sacrosf.ecc.& ibi plene declarat Cy.& gl.in c. non minus,de immun.eccle sia.& per Rof.in libellis suis.

¶De legationibus. Rub.

LEX SECVNDA.

1 *Salarium quod debebatur vni,ex duobus officialibus,vel ambasiatoribus qui mortuus est non accrescit ei,qui solus impleuit.*

CVM VOS. Pone hic casum in terminis sic. Titius & ego sumus creati syndici in causa fisci,vel Principis, ad defendendam quãdam causam Principis: & accepimus pecuniam pro sumptibus litis,ego iui,& cum defendi,sed Titius non venit, quia mortuus est. Ego volo repetere ab hæredibus illius Titij illam pecuniam, quam ipse habuit à Repub. quæritur an possim? Et rñdetur, ꝙ si ille acceperit pecuniam ob proprios sumptus,non possum repetere ego, sed Respublica. Aut ille accepit pecuniam propter sumptus, hoc est,vt solueret aduocatos,& tunc cũ ego,qui iui ad defendendũ cãm, sim ad hoc obligatus,potero illam pecuniã repetere. Item potero collegam meũ in eo in quo deliquit,propter onus sibi impositum accusare corã prǽside,ꝙ intellige si ille collega meus viueret.
1 h.d. ¶†Et nota,quod licet vnus ex officialibus, vel ambasiatoribus decedat,vel aliàs offm̃ non impleat,ꝙ salariũ decedẽ
a tis,vel alꝭs nõ implẽtis,nõ accrescit ei q̃ solus impleuit.ꝙ no.[a]

ADDITIO.

a An.¶Hoc puto verũ si duo essẽt deputati ad idẽ offm̃,secus si ad diuersa, vt vno decedente,alter gereret vtrunque officiũ,& de mandato superioris, quia tunc cum officia sint distincta, & distincta hab ãt salaria,iste dr̃ sufferre vicem duorũ,&ideo duplex salariũ hab ere poterit.arg.s̃.de adu. diue.iud.l.binos.¶Itẽ facit hęc lex,quod si ambasiator decedit in itinere, salariũ pro rata tẽporis,quo non seruiuit per hẽdes debet Reipublicę restitui.¶Et sic facit contra hẽdes assessorũ,qui in officio decesserunt,quòd teneãtur restituere pro rata tẽporis, si totũ assessor receperat salariũ, vel si nõ receperat:q̃d hẽdes nõ dẽant hr̃e,nisi pro eo tẽpore,quo defunctus seruiuit.De quo p Doc.in l.diẽ functo.de offi.asses.¶Itẽ nota,ꝙ si vn⁹ ambasiator in itinere decedat,alter sol⁹ põt officiũ ambasiatæ explere, & id ꝙ faciet,tenebit,& ratũ erit,ac si eẽt factũ p ambos.Vide ff.e.in l.legatis.

LEX III.

TRANSMARINA. Legatio trãsmarina tribuit vacationẽ biennij,secus si prope,quia tunc talis legatio non tribuit vacationem.h.d.Sed op.s̃.de mun.& hon.l.2.Solu.illa determinatur per istam. Vel aliter,Legatio à remotis tribuit vacationem ab omnibus ciuilibus muneribus,vt hic:legatio verò de propinquo tribuit vacationẽ à munere legationis per biennium,non à muneribus ciuilibus.

LEX IIII.

1 *Recipiens dignitatem ad postulationem,& procurationem,non habet immunitatem à muneribus secus à liberalitate.*
2 *Pacto an fieri possit ne immunitas à lege concessa locum habeat.*
3 *Immunitas concessa officio,quando duret,etiam officio finito.*

VNIVERSI. Omnes, qui dignitates suffragio receperunt, non habent vacationẽ à muneribus propter dignitatem: sed si legatus fuerit,habet propter legationem.h.d.Ista est singu-
a laris lex,& ideo no.a Sed op.vr̃,ꝙ isti,&similes excusantur,vt ff.de va.mu.l.legato.§. comites,& l.eos.s̃.de exc.mu. Hui⁹ timore hæc lect.huius l.variatur.Nam contraria loquuntur in
1 eo,qui recipit dignitatem ex mera liberalitate:†Hic verò in eo,qui recipit ad postulationẽ,& procuratiõem,arg.ff.quod quisq; iur.l.3.in prin. ¶Et not.hanc lect. & facit s̃. de pet. bo. sub.l.1.& quod ibi no.& de excus.tu.l.tria onera.ibi dũ dicit,
b nõ affectatæ.b †Alij dicunt, ꝙ in cõtrariis recipit dignitatem
2 simpliciter hoc suffragio.i.pacto,ne immunitatem hr̃et, q̃d est tenendum menti, quod ex pacto fieri pt̃, ne immunitas à lege concessa locum habeat. ¶In contrarium facit,quod dicimus de clericis, qui non pñt renunciare priuilegio clericatus. vt extra, de foro compet.c.si diligenti. licet de iure ciuili videatur secus,vt s̃.de pact.l.si quis in ꝯscribendo. Tertio modo legitur,quod contraria loquuntur in his, quæ recipiũt dignitatem sine salario:hic verò in his,quæ recipiunt suffragio, id est,cum salario,& contemplatione salarij magis quam officij,& etiam hanc lec.tene menti, quia singularis est. Alij dicunt, hic finitum erat officium, in contrario autem durabat.
3 †Sed hæc lect.non est vera,vt s̃.de exc.mu. l.maximarum.in fi.& l.eam legem. Vel,coniungendo hanc legem cum legib. præcedentibus, quia quandoque quis consequitur officium absque dignitate,& tunc durante officio habet immunitatẽ, vt s̃.de excu.mu.l.j.& quod ibi no. Aut cũ dignitate,& tunc aut illa dignitas obuenit absque procuratione, & absque pacto,& non prætextu salarij, & habebit immunitatem durãte dignitate, & postea, vt d.l.maximarum. in fi. & l.eam legem. Aut obuenit cum aliquo ex prædictis,& habebit immunitatem durante officio non postea, vt hac lege, quam not.quia lex ista est singularis.

ADDITIONES.

a Ale.Adde Bar.in l.si seruus.§. si vero.de fur.in q. illa de dãnis datis ambasiatorib.vt non restaretur si ambasiata fuit ꝓcurata.& per Bar. in l. inter causas.§.non omnia.ff.mandati. Facit c.2.de temp.ordi.in 6.& in l.q. contra,de incest.nu.vbi ignoratia procurata nõ excusat.& Bar.in l.j.in prin.si quis test.liber esse ius. fue.facit Gul.dictũ in l.cõtra,ff de legi.qui dicit,ꝙ ciuis sciens pensionẽ secretã,ꝙ minus valere dẽat, vendidit carius, quòd illa malitia eum nõ excusat.Vide Io.An.& Imo.in c.significasti. de pig.& Spe.in ti.de iud.in versi.illud aũt.vbi dt̃,ꝙ si nuncius missus à dño captata tñ opera, & nõ requisitus in itinere fuit captus, nõ tenetur dñs eũ redimere.Vide Inn.in c.sicut.el 3.de iureiurando, de illo qui in bello amisit equos,vt non teneatur dominus eos restaurare,si ipse affectauit.

b Ale.Adde ẽt ad hoc optimũ tex.in l.2.§.fi ff.si quis cau.&l.quidã.ff.ex qui. cau.maio.Addẽ ẽt q̃d cũ ille, qui est in officio vili, & parui valoris,præsumitur affectus.Tex.est in l.spadonẽ.§ fi.de excu.tut.in no.xxxj.in litera M. Adde, quod habetis in l.vxori.§.fi.de Fal.& l.ex sententia. & quod ibi Bart.ff.de test.tu.& per Doct.in c.2.vt lit.pendente.in 6. & quod dixi s̃.in magna apostil.adde tex.& ibi Ang.in auth. vt iudi. sine quoquo suffrag.in prin.& contra officiales procurantes habere officium,præsumitur habere animum male se gerendi,vt dicit Bar.in l.fi.de murilegulis.

LEX V.

1 *Practica faciendi propositum in consilio.*
2 *Præses prouinciæ qualiter coadunet consilium.*
3 *Præses solus non refert principi respicientia publicam vtilitatem.*
4 *Statutum factum à præside siue consilio,non valet,nisi confirmetur per superiorem,& qualiter hoc intelligatur.*
5 *Præses prouinciæ non posset facere constitutionem,tamen contrarium seruant præsides missi ab ecclesia.*
Consilium conuocari debet in loco publico.

SI QVOD. In his,quæ publicam vtilitatem respiciunt, non valet reformatio facta à prouincialibus etiam consentiente prǽside,nisi per pfectum,vel principem fuerit approbata.h.d. ¶Et ad euidentiã præmitte,quòd qñ præses,vel aliquis superior ꝓponit aliq̃d dubiũ in suo cõcilio, & petit super hoc sibi sanũ consilium exhiberi, vnde est idem dicere proponere,& consilium postulare. Hoc præmisso pone casum sic. Præses prouinciæ cõuocauit parlamẽtum in prouincia,&in eo proponit, & consilium petit super aliquo eueniẽti, quod respiciebat vtilitatẽ publicam,super quo fuit consultũ,vt ad principem mitteretur legatio, seu ad eius curiam, vel fuit aliter reformatũ. Quæritur, an hoc sufficit per præsidẽ approbari.
1 Rñdet Imperator,quod nõ.h.d.Cætera sunt plana.¶†Et no. hic modum faciendi propositũ in concilio,siue parlamento. Petit.n.proponens sanũ,& vtile consiliũ exhiberi.Et hoc verum,qñ propositum fit super aliquo dubio. Sed qñ fieret super certo,secus, vt l.2.s̃.de exc. mu. V.g. finitum est officium vnius officialis,cõgregatur conciliũ,vt eligatur sequens officialis,tunc qa certũ est electionẽ dr̃e fieri non petit cõsilium
2 super hoc,sed petit,vt eligant hoĩes de concilio. ¶†Secũdò no.ꝙ præsides prouinciarũ coadunant ꝯciliũ, seu parlamentum vr̃e prouinciæ, q̃d intellige non ꝙ oẽs de prouincia debeãt ad illud ire,qa hoc esset durũ,sed de omnib.ciuitatib.deputẽtur aliq ambasiatores,vel syndici,qui ciuitatẽ repræsentent,& isti dñr assistere præsidi.& hoc sentit gl.posita sup ver-
3 bo,inter oẽs. ¶†Tertiò no.ꝙ præses solus nõ potest referre principi. quòd intelligit gl.in his,quæ respiciunt publicã vti-
4 litatem,aliàs secus,per ti.s̃.de rel. ¶†Quartò no.quòd statu-
a tum,a seu cõstitutio facta à præside,seu parlamento,vel concilio

ADDITIO.

a Ale.Statutũ factũ ab antianis, an requirat ꝯfirmationẽ superioris,an possit reuocari sine eius cõsensu.s.superioris.De hoc vide Bar.tenentẽ,ꝙ sic, in l.oẽs populi.& l.omniũ.de test.vbi tamen Bal.contra.vbi in l.oẽs popu li.distinguit, ex quo apparet responsio ad contraria Bal.cũ opi.Bar.tradit Sal.F.lg.& do.Pau.de Ca.in l.omniũ.& Pet.de Anch.in c.canonũ statuta. ver.sed hic inciderẽt quæro, vtrũ in reuocatione.& do.Abb.in c. dilecto. de præb.vbi põderat ibi esse casum pro Bar.ꝙ limitat,nisi superior apposuisset clausulã,si quid contra fiat,q̃d nõ valeat per illũ tex.per Ang.in d. l.omniũ.& Bal.in l.ex placito.C.de rerũ permu.& per Bal.Ang.& Imo.in l.ex facto,in prin.ff.de vulg.& pup.& in l.omnium.vide do.meum.

cilio prouinciæ non valet, nisi approbetur per superiorē. Sed contra hoc op. quia quilibet populus potest sibi facere statutum, vt ff. de iust. & iur. l. omnes populi. Sol. dicit Gul. quòd illud est verum in his, quæ priuatam vtilitatē respiciunt. In his verò, quæ respiciunt publicam vtilitatem principaliter, non possunt, vt hic. ¶ Sed ego dico aliter in l. omnes populi. Nam quidam est populus liber, qui habet omnē iurisdictionem, & tunc potest facere legē, & statutū prout sibi placet, vt d. l. oēs populi. & inst. de iur. natu. gen. & ciu. §. omnes populi. vbi ponitur exemplum in populo Romano. Quidā sunt populi, q non habēt iurisdictionem de iure cōmuni, vt ciuitates, quæ non habent merū imperiū, vt l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de off. præsi. tamen à præside appellatur ad superiorē, & tūc eorum statuta non valēt, nisi confirmentur à superiorib. vt hic. Et ita fit in istis ciuitatib. Marchiæ, & Ducatus, nā non admittuntur eorū statuta, nisi approbata per superiorē, vt dixi in d. l. oēs populi. Sic etiā statutum, ꝙ fieret in aliquo castro, non
5 admitteretur, nisi per cōmune approbaretur. ¶ † Item not. ꝙ præsides prouinciarū nō possunt facere constōnes, tamen isti præsides, qui mittuntur ab ecclesia, aliud seruāt, vel ex cōsuetudine, vel ex speciali ɔcessione. De quo dixi in d. l. oēs popu
6 li. vbi hanc l. allegaui. ¶ † item no. ꝙ consiliū, seu parlamentū debet conuocari in loco publico. De quo dixi in l. 2. s. de decur. & videas, quæ ibi dixi. Ista omnia perpetuò tene menti.

LEX VI.

1 *Priores ciuitatis soli non possunt legatum mittere, sed requiritur magnum consilium.*
2 *Consilium quando vocatur, absentes extra ciuitatem non sunt expectandi. Item nec infirmi, vel aliter impediti.*
3 *Ambasciatores debent portare literas suæ ambasciatæ.*

QVOTIES. Non debet legatio mitti ad principem, nisi de
1 voluntate consilij, & authoritate superioris. h.d. ¶ † Not. hic quòd priores soli huius ciuitatis non possunt legatum mitte
2 re ad principē sine magno consilio ciuitatis. ¶ † Secundò no. quòd quando vocantur ad concilium omnes, sufficit quod sint in concilio illi, qui sunt in ciuitate, nec sunt expectandi
3 illi, qui sunt absentes, vt hic dum dicit, intra vrbem. ¶ † Item not. quòd non sunt expectandi infirmi, vel aliter impediti, vt sint in concilio. Item no. quòd ambasiatores debent portare literas suæ ambasiatæ, ad quod facit quod dixi s. de decur. l. si quis decurio.

LEX XIIII.

¶ De excusationibus artificum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Artifices dicuntur etiam discipuli.*

ARTIFICES. Artifices hic expresè habent immunitatem à personalibus muneribus tam discipuli quàm magistri. h.d.
1 No. hoc bene, † quia quod dictum est de discipulis, dictū esse intelligitur, vt omnes dicantur artifices, quod facit ad ea, quę dixi in l. seruis legatis. §. ornatricibus. de leg. 3.

¶ De potioribus ad munera non vocandis. Rub.

LEX VNICA.

SI IPSE. Iusta causa est appellandi, si alter prius debeat nominari. h.d. Pone casum, vt s. quemad. ad ciu. mu. l. pen. & fi. Aliàs pone, rector debet esse de natione Romana, & si eligitur de natione Turcorum, certè licitè appellatur.

¶ Si propter inimicitias creatio facta fuerit. Rub.

LEX VNICA.

1 *Electus ad munera ab inimico præsumitur electus propter inimicitiam.*
Testis qui tulit testimonium contra inimicum, præsumitur testificatū fuisse propter inimicitiam.

SI PROPTER. Creatio facta de aliquo propter inimicitias
1 facit aliquē si vult posse appellare. h.d. ¶ † No. quòd eo ipso, quòd quis est electus ab inimico suo, præsumitur electus ꝑpter inimicitiam, vt dicitur in teste, qui tulit testimoniū contra inimicum, quod eo ipso intelligatur tulisse testimonium propter inimicitiam, vt l. ob carmen. §. fi. de testi.

¶ De sumptuum recuperatione. Rub.

LEX VNICA.

1 *Electus ad munera, qui habet excusationem, recuperat sumptus factos in lite ab eo cum nominante.*
2 *Electus ad munera, quando appellat ab electione, eligens citatur.*

a MVNERIBVS. a † Electus, qui habet excusationem recu-
1 perat sumptus quos facit in lite ab eo, qui eum nominaue-
2 rit. h.d. Not. quòd dixi in summario. Ex quo habes, † quando electus appellat, eligens seu nominans debet citari, quia eius interest, vt vides hic, nam condemnatur in expensis. Facit ff. de adopt. l. nam ita diuus.

ADDITIO.

a Allegatur hic, quod iuramentum calumniæ excusat ab expensis, sed nihil Bar. dicit hic, sed in l. 1. §. 1. ad Turpil. & ibi scripsi.

¶ Si post creationem quis decesserit. Rub.

LEX VNICA.

SI ANTE. Onus subeundi munera non transit ad heredem mortuo patre. h.d.

¶ De tabulariis scribis, &c. Rub.

¶ Nota quòd nomina, quę ponuntur hic in rub. exponuntur in gl. & ponuntur alia nomina. Dic vt in ea.

LEX PRIMA.

a NVLLI. a Notarij, qui ad aliquam militiam, vel aliud officium transeunt, remouentur, & reuocantur ad curiam intra quinquennium, non postea. h.d.

ADDITIO.

a Ang. ¶ Sumo arg. ex ista lege, quòd tabellio inuitus potest rogari de instrumentis, si tamen ante quinquennium tempore quo officium exerceri cœpit, rogetur, secus autem si postea.

Ale. Adde Ang hic, & Ro. in no. 2. in litera, N. Adde quòd notarius non cogitur propter multitudinem contractuum conficere instrumētum. Dicit Bar. in l. 1. fur. aduersus nautas. & Io. And. in addi. Spe. in rub. de fide instr. & Bal. in rub. s. eo. ti. & in l. qui test. & Rom. in l. 1. sol. mat. Item non cogitur notarius, quando est effectus decurio, aduocatus, vel clericus in l. vniuersas. & ibi Bart. s. de decu. Adde tamen quòd si potest cogi notarius, & recusat, potest officio priuari. Bal. in l. prouidendum. s. de post.

LEX II.

a QVICVNQVE. a Si decurio notariatus officiū assumpserit, priuilegium decurionatus amittit.

ADDITIO.

a No. ex hac lege, quòd licet decurio non debeat tabellionatus officiū exercere, vt l. vniuersos. de decur. tamen si exercet, instrumenta per se facta non sunt irrita. quòd facit ad q. de qua in c. 1. ne cler. vel mona.

LEX III.

1 *Notarius debet esse liber homo.*
2 *Notarius rogans instrumentum, quod sciebat se rogare non posse, tenetur parti ad interesse.*
3 *Ignorans non punitur.*
4 *Notarius an ex suis stipulationibus omnibus acquirat.*
5 *Libellus an possit esse tabellio remissiuè.*
6 *Decuriones possunt esse tabelliones. Item aduocati. Item clerici.*
7 *Notarij quæ iura scire debeant.*
8 *Instrumenta quid continere debeant, remissiue ad gl.*
9 *Notarius quando possit conficere instrumenta per alium.*
10 *Iudex, vel aduocatus, an teneatur accipere, & consulere super aliqua quæstione.*

GENERALI. Seruus non potest esse tabellio. & si dominus ei9 sciuerit tale officiū assumere, parti ad interesse tenebitur,
a seruus verò fustigabitur. a ¶ † Not. hic ꝙ notarius dēt esse li
1 ber homo. ¶ † Scdò no. hic, qđ si notarius patiat se rogari de
2 aliquo instrō, & sciat se habere aliquā qualitatē, vel defectū, propter quem instrumenta ab eo non valeant, quòd ipse te
3 netur parti ad interesse, quod est no. ¶ † Item no. ꝙ ignorans non punitur. Sed modo opponitur, quia notarius dicitur ser
4 uus publicus, vt l. non quasi. ff. rem pupil. sal. fo. † Solu. Est liber

ADDITIO.

a Ang. ¶ No. ex ista l. qđ prohibitus esse tabellio, licet sit in quasi possessione officij tabellionatus, & conficiat instrumenta, non tamen propter istam quasi possessionem validabit instrumēta per ipsum facta: secus tamen esset si quis in quasi possessione tabellionatus conficeret instrumenta, nec esset tabellio, vt notat Gul. in l. Barbarius, de of. prætoris. Et ideo sit cautus aduocatus, dum contra instrumentū opponitur quòd ille, qui scripsit instrumentū, non erat notarius, nec in possessione quasi tabellionatus officij, vt faciat articulari, quòd tempore dicti instrumenti confecti, quod ille qui scripsit erat tabellio, & in quasi possessione tabellionatus officij, & pro tabellione habebatur, & reputabatur ab omnibus qui cognoscebant eum, & quod erat liber homo, & talis conditionis, quod nō prohibebatur esse tabellio, alias nō sufficeret hoc solum articulare, ꝙ erat in quasi possessione tabellionatus officij, ex quo quasi possessio non sufficit in his, quæ sunt prohibitiua, per hanc legem. Non obstat d. l. Barbarius. vbi sufficit ratione publicę vtilitatis quem fuisse in quasi possessione, esto qđ prohiberetur, quia ibi erat in quasi possessione ex dispositione populi, qui eum liberū facere poterat, & fecisset, vt sciuisset, vt dixi s. in l. 1. si seruus, vel liber, ad decurio. officium aspirauerit. Et vide quòd dixi in auth. de tabellio. post prin. & vide Inno. in c. veniens. de ver. sig. in 6. & in c. 1. de fide instr. Sed quis probabit quem non esse notarium, an opponēs, an aduersarius? Azo in summa de fide instr. tenet quòd opponens debet probare maxime, quando instrumentum producens est bonæ conditionis, bonę famæ, nec est consuetus circa talia versari malitiose. Pro hac parte cōsuluit Franc. Tig. Spec. vero tenuit contra, in tit. de inst. edi. §. restat. ver. sed quid producitur. per Cy. in l. comparationes. C. de fid. instr. per Ian. extra, de fide instr. in c. 1. in auth. de tabellio. circa prin. ponit hæc Ang.

a ber homo, tamen dicitur seruus publicus, quia publicè omnibus seruit, & ex eius stipulat. omnib. quæritur. dicit glos. q̃ est no. nec distinguit inter stipulationes prætorias, vel cõuentionales, vel iudiciales. Sed quidam ꝯ per cap. quanquam, de
5 vsur. in 6. de quo dixi plenè in d. l. nõ quasi. Sed quæro † vtrũ
6 libertus possit esse tabellio. Dic vt in glo. notatur. ¶† Itẽ q̃ro vtrum decuriones pñt esse tabelliones. gl. dicit q̃ non, nec ẽt aduocati. Tu dic, q̃ nõ dẽnt esse, sed si assumãt illud officium, pñt, & valẽt ea q̃ faciunt. Et simile dicunt Cano. de clericis, vt
7 extra. ne cleri. vel mona. ca. clericis. & dic, vt ibi. ¶ Item q̃ro † vtrum notarij debeant scire iura. & dicit gl. q̃ sic. qđ intellige, qđ non requiratur, qđ sint Doctores, vel Legistæ, sed q̃ sciãt bene officium notariatus, vt sciant summã, & Florem, & alios libros eorum. & si hoc ignorent, imputetur corũ imperitiæ. & inquantum læserunt partem tenentur parti, vt s. de magi.
b conue. l. fi. & extra, de regul. iur. c. imperitia, lib. 6. & per Dy.[b]
8 ¶† Sed quæro qđ debeant continere instrumenta. gl. enumerat omnia, q̃ vide & signa. sed in hoc est multum aduertendũ
9 quę sit ciuitatis ꝯsuetudo. ¶ Item quærit gl. vtrum † notarius possit cõficere instrũm p alium. Dicit gl. q̃ non, nisi in ciuitate Constãtinopolitana, vt in auth. de tabe. in prin. q̃ intellige nisi sit notarius mortuus, vel aliter infirmatus, & ita impeditus, q̃ scribere nõ possit, qa tũc poterit p aliũ, vt extra, de fide instr. c. cũ P. tabellio. facit ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. l. 1. in
10 prin. Sed nunquid † aliquis iudex vel aduocatus teneatur accipere consiliũ, & ꝯsulere super aliqua qõne. Vide gl. & tex. j. de prox. sac. scri. l. in sacris. la 1. sed nunquid tabellio cogatur à principio registrare instrũm, & postea publicare. Et videtur tex. hic facere, q̃ sic, arg. qa dicitur seruus publicus. Et de hoc vide argm̃ quod colligitur s. de defen. ciui. l. iubemus. & vide quod dixi j. de collat. fund. patrimonial. l. placuit. lib. 11.

a ADD. ¶ Ale. adde Bal. in l. ex hoc iure. § itaque. de vul. & pu. & quamuis nesciat dicere quid importet clausula instr̃, non tñ per hoc suspectum redditur, ꝯtrium tñ voluit Bal. post Alb. de Ros. in l. fi. §. fi. ad Velle. & in l. 2. C. de hære. vbi dicit instrumentum cassatum, quia notarius nesciuit dicere quid esset Velleianum, de cuius renunciatione apparet in instrumento.
b Alex. ¶ Hoc idem voluit Bar. in l. quidam. §. nihil. ff. de eden. Bal. in l. fi. s. eo. tit. subscrip. tamen, vel signum non potest alteri committere. § nos autem. in auth. de tabel. vide Bar. idem, q̃ hic tenentem in l. 1. ad fi. de off. procons. & leg. Bal. in l. si quis. §. fi. de edend. & per doct. late in d. §. nihil. debet tamen notar. committens instrumentum alteri scribendum se subscribere, & facere mentionem de impedimento, secundum Ang. d. §. nihil. qui alle. tex. cum gl. in auth. de fide instr. §. in his. ver. ministrantium. & Bar. in l. diuus. §. senatus. ff. de fal. & Bald. in l. 1. § ne autem. de cad. tol. per Io. andr. de instr. edi. §. instrumentum ergo. ver. item opp. Cum quo transit do. Anto. c. inter dilectos. de fid. instr. & In. c. cum P. tabellio. eo. ti. & per dom. Card. c. fi. de of. del. & Ang. in auth. de tabel. in prin.

LEX IIII.

1 *Notariatus officium non est dignitas.*

BOETHOS. Hic ponit nomina quorundam officialium, q debent illi officio obedire, & sunt obligati ipsi, & filij eorum,
1 nec debent ad alia officia transire. h. d. † Not. ibi text. honore alicuius priuilegij, &c. qđ notarius officiũ nõ est dignitas nec honor, đ quo dixi s. si seru⁹ aut liber. ad dec. aspi. l. 2. vbi đ hoc.

¶ De susceptoribus, præpositis, & arcariis. Rub.

¶ Continua hanc Rub. vt in glo. q̃ vide qđ sit susceptor, & in quo differt iste titulus à tit. s. de exac. trib. s. eo. lib. & ibi vide.

LEX PRIMA.

1 *Debitor liberatur à pœna, quando per eum non stat, quod non soluat.*
2 *Liberatio quando contingat sola liberatione.*
3 *Apochã de soluto quando possit petere ille, q obtulit. sicut põt ille q soluit.*

SVSCEPTORES. Susceptores debent à soluente sine mora recipere, aliàs puniũtur ipsi, & iudices, qui eos punire neglexerint. h. d. Diuide, quia primò præcepit susceptores sine mora recipere. Secundo prouidet volenti soluere. Tertiò punit susceptorẽ negligentem recipere. Quartò punit iudicem negligẽtem condemnare. Secunda ibi, nam si. Tertia ibi, & qui. Quarta ibi, q̃
1 autem. ¶† No hic qđ si per debentem soluere non staret, q̃ liberatur à pœna etiam quæ imponitur à lege. qa res non incidit in commissum. Itẽ põt petere apochã de soluto ac si sol
2 uisset. ¶† Sed ꝯ hoc op. sola oblatione non ꝯtingit liberatio, vt l. q decem in prin. ff. de sol. ergo nõ põt petere apocham solutionis. Sed intellige, qđ pecunia oblata erat pdita, & sic cõtingebat liberatio, vt d. l. qui decem, s̃m gl. Vel dic, qđ obtulerat, deposuerat, & consignauerat. vt l. obsignatione. s. de sol.
3 ¶† Ex quo not. quod sicut ille, qui soluit, potest petere apocham de soluto, vt l. 1. s. de apo. pub. & l. plures. s. de fid. instru. ita ille qui non soluit, sed obtulit eo casu, quo per oblationẽ contingit liberatio: & secuta admissione, vel obsignatione facta potest petere apocham de soluto, quòd Cyn. tangit in dicta l. obsignatione. quod not. quia forte non probatur hoc per aliam l. melius quàm per istam.

a ADD. ¶ Alex. adde Bar. in l. acceptam. de vsur. q. 2. & Bart. in l. 3. ff. de cond. inst. & quod Bal. in l. 1. s. ne lic. ter prouo. vbi dicit, quod vbi non est dies, vel hora, sufficit, quod quis sit paratus soluere, licet non offerat. secus si est apposita dies, vel hora propria, vt nunc ad talem horam, l. ratio. §. fi. de act. empt. & etiam facit quod si creditor differat recipere, sufficit verbalis oblatio, l. si residuum. ff. de distra. pign. & l. fundum. ff. de resc. ven. alias requireretur realis oblatio. l. si rem. §. omnis, de pign. act. & vide Bal. in l. 1. & in l. acceptam, q. 5. & in l. si ex placito. de rer. perm. vbi an in contractib. innominatis sufficiat pro implemento contractus sola oblatio, vide doc. in l. prætor, §. si quis paratus, ff. de ope. no. nun. adde quod dixit Bar. in materia oblationis, in l. qui decem. ff. de sol. in fi. sola oblatio facit, si quis tenetur de casu, nunc tenebitur de omni culpa, & istud dictum est do. mei Are. in l. quod te, ff. si cer. pe. q. 4. per tex. adducitur in l. si arbiter. ff. de solu. s̃m vnum intellectum. adde Ang. vt exact. instan. dotis, §. illo quoque.

LEX II.

1 *Bona administratoris fisci licite non emuntur.*

IVXTA. Ad nominatores susceptorum in subsidium deue
1 nitur, nec licet ab eis emere. h. d. ¶† No. qđ non licet emere đ bonis administratoris fisci. sed contra s. rem alien. gerent. l. 1. Sol. Ibi administratoris priuati, hic reipublicæ. Facit j. de eroga. mi. an. l. opinatoribus. lib. 12.

LEX III.

1 *Officiali antiquo fienda est solutio, non nouo, si antiquus soluit de suo.*

2 SVSCEPTORES. † ei debet solui, qui est officialis tpe solõnis, non ei, q fuit tempore, quo fieri debuit solutio. h. d. ¶ No. hanc l. quia his diebus habui de facto, q̃ intelligo nisi officialis antiquus, q non exigit totum, soluit de suo, nam tunc sibi deberet fieri solutio, vt l. missi opinatores. s. de exa. trib.

LEX IIII.

1 *Reformari in officio quis non debet nisi fuerit primo syndicatus.*
2 *Dantes pecuniam mercatori ad diuidendam partem lucri, non possunt petere rationem à mercatoribus, nisi in fine anni.*

NEMINEM. Non debet quis in officio confirmari, nisi primi officij rationem reddiderit. ¶ Item rõ singulis annis debet reddi. ¶ Item officiales non debent esse perpetui, sed annales
1 aut ad plus biennales. h. d. † Not. hic ex principio legis, qđ nõ
a debet quis refirmari in officio,[a] nisi fuerit primo syndicatus.
2 ¶† Item no. ex ver. integro. pro illis qui dant pecuniam mercatoribus ad diuidendam partem lucri liciti, & damni, secun
b dum l. 1. s. pro soc.[b] quod solum in fi. anni possunt petere rationem à mercatoribus, & non antè, quod tene menti. & de hoc dixi in l. 2. j. de naufrag. lib. 11.

a ADD. ¶ Non debet quis refirmari in officio. adde istum in l. 1. s. omnes tam ciui. & in l. rescripto, ff. de mu. & ho. quid autem si fuit refirmatus, an debeat his syndicari, vide eundem in l. & ideo. ff. de ver. ob. & Alex. in l. dies. ff. de dam. infec.
b ¶ Vide etiam per Bal. s. pro soc. in rub. & limita sing. per Sal. in l. aduersus. & l. rationes. s. de admi. tut.

LEX V.

1 *Verbum solidus, à iure prolatum, intelligitur de aureo.*
2 *Consuetudo intelligit verbum solidus, de minuto.*
Septuagintaduo solidi faciunt libram auri.
Aurei Veneti, & Florentini, habent octauam partem vnciæ, & sic octo faciunt vnciam. & 96. faciunt libram.

1 QVOTIESCVNQVE. † Ista lex est breuis, & clara. Ex qua no. q̃ cũ dico solidum, licet non exprimatur auri, intelligatur de solido aureo. quod est verum, quãdo profertur à iure, sed secundũ consuetudinem in partibus istis intelligitur de solido minuto, hoc est monetæ minutæ. ¶† Secundò no. q̃ 72.
2 solidi faciunt libram auri.[a] & si bene cõputes, quilibet aureus
a habet sextam partem vnciæ, hodie vero aurei Veneti, & Florentini quilibet habet octauam partem vnciæ, & sic octo fa
b ciunt vnciam, & 96. faciunt libram auri.[b]

a ADD. ¶ Auri. Vide ad hoc Fel. c. frequenter. de off. iudi. ord. cum nonnullis remissi. & quod ibi dixi in apost.
b ¶ Alex. Vide Bar. j. in rubr. de vete. numisma. pote. & quæ dixi post Bar. in l. Paulus, de solu. Ale. Gl. in l. quicunque. de seru. fug. & in § si quis quinque solidos. col. 10. de pa. tenen. & in l. fi. ff. de in ius voc. & in rub. j. de vete. numisma. po. & in § fi. inst. de pœna te. lit. sed quando lex, vel statutum mentionem facit de solidis, vel aureis, de quibus debeat intelligi, an de illis, de quibus fit mentio in l. fi. ff. de in ius voc. vide Bal. in l. fi. in princ. s. commun. de leg. & ibi gl. & in l. quicunque. gl. vlt. s. de ser. fu. & in l. illud. de sacros. ec. Bal. & Io. and. in add. Spe. de instr. edi. § porro. in fi. per gl. & doct. in c. statuimus. in fi. extra de maledic. & Pe. de Anc. in cle. si beneficiorum. & ibi gl. de deci.

LEX VII.

DIV MINIME. Hæc lex facit contra eos, qui tenent pecu-
niam communis, & cum ea faciunt mercantias. Facit j. de his,
qui ex public. ratio. l. 1. & 2.

LEX VIII.

a EXACTORES. *a* Hic ponitur ordo qualiter debet eligi su-
sceptor, vel exactor. facit s. de iure fis. l. sup creandis. & ibi no.
& s. de ca. lar. l. præcepit, §. illud etiam. & ibi dixi.

a ADD. ¶ Ang. No. ex ista l. ibi omnium, quod licet tex. dicat omnium, tamen
* gl. subaudit, ꝙ sufficit consensus maioris partis, *per l. ꝙ maior, ff. ad mu.
Et hæc faciunt ad q. plures sunt electi fideicommissarij in testamento, &
sunt apposita ista verba, ꝙ illud, ꝙ fuerit per omnes actum, obtineat ple-
nam roboris firmitatem certe eo modo valebit, si fuerit factum per maio-
rem partem sicut per omnes. item facit ad q. compromissum fuit ad plu-
res, vt illud, ꝙ iudicatum fuerit per ipsos, valeat & debeat obseruari. Cer
te quod fuerit iudicatum per maiorem partem, obseruari debet.

* ¶ Partis. Adde omnino Ant. Cor. sing. suis in ver. vniuersitas. inc. ꝙ fit à ma
iori parte. & illud sing. & alias remissiones allegaui in addit. ad istum in l.
quicunque, nu. 4. ver. consensu omnium, j. de om. agr. deser.

LEX IX.

1 *Mensuræ ciuitatis debent fieri æreæ, vel lapideæ.*
2 *Pœna falsificantium mensuras, quæ sit. remissiue.*

MODIOS. Primò præcepit modios, vel mẽsuras esse in vna
quaq; ciuitate æreos vel lapideos, ad quos in dubio recurri-
tur. Secũdò punit ommittentes fraudes in mensuris. Tertiò po
nit, quantũ noĩe tributorum mẽsura dẽt solui. Secũda ibi, ita
1 vt. Tertia ibi, & submotis. ¶ † Not. princip. de mẽsuris æreis
2 & lapideis, q̃ obseruãtur per vniuersitates. *a* ¶ † Itẽ not. pœnã
a falsificantium pondera, & mensuras, de quo dixi plene in l. ar-
bitrio. §. de eo. ff. de do. & vide quæ ibi dixi, quæ sunt notãda.

a ADD. Ang. Hic est casus, ꝙ ille qui promisit dare mille aureos, teneatur da
re ad pondus statutum per commune ciuitatis, non obstante, ꝙ diuerso-
rum ponderum currant floreni in ipsa ciuitate: sinautem certum pondus,
vel certa mensura non esset in communi, sed essent diuersa pondera, & di-
uersæ mensuræ, & tunc recurrimus ad consuetudinem regionis, sinautem
de consuetudine non appareat, vel diuersę consuetudines non appareant,
tunc quòd est minimum sequimur, vt l. semper in obscuris. ff. de re. iu.

LEX X.

1 *Aestimum quando fit, defensor ciuitatis, cuius bona ęstimãtur debet requi-*
ri, Item syndicus villæ, quando villa.
2 *In æstimatione fundi particularis, dominus fundi requiritur.*

1 SVSCEPTORES. Ista lex est clara. Ex qua no. † ꝙ qñ fit æsti
mum, dẽt requiri defensor ciuitatis, cuius territoria æstiman
tur, & sic sufficiet requiri syndicum villæ. nec ẽ necesse, ꝙ sin-
guli de villa requirantur, & hoc quando fit æstimatio vniuer
2 salis. sed † quãdo ex aliqua causa æstimatur prædium vnius,
vel mensuratur. ille debet requiri, cuius prædium æstimatur,
vt l. 2. & 3. s. finium regun. item istud æstimum debet assigna-
ri præsidi, vt l. 1. in princip. supra de apo. publicis.

LEX XI.

SECVRITATES. Ista l. ẽ fortis, & modicæ vtilitatis, & tria
dicit. ¶ Primò securitates factæ à susceptorib. de vino, qñ fit
rõ debet eis imputari pro interitu, q̃tum ꝯtinet ĩ illa apocha,
seu securitate de recepto. ¶ Secundo ibi, & accepta, dicit gl. ꝙ
rõ acceptorum, & discussio rationis debet fieri in apertum,
quod no. in multis enim ciuitatibus redditur ratio in consil.
Tertio ibi, & omnes. dicit, ꝙ securitates, quæ proferuntur, de
bent approbari, & acceptari ab officialib. q. d. non potest op-
ponere exceptionem non numer. pecun. supra, de non num.
pecu. l. in contractibus. §. 1. & l. fi. s. de apo. public.

LEX XII.

1 *Notarius semel condemnatus de falso instrumento, non potest de cætero*
officium notariatus exercere.
2 *Notarius condemnatus de falso ex alia causa, quàm falsitatis commissa in*
notariatu. an possit instrumenta conficere. remissiue.

SI ALIQVID. Non potest quis excercere officium, in qd'
1 semel deliquit. *a* h. d. † Not. hanc legem, ex qua colligitur, ꝙ
notarius semel condemnatus de falso, non potest de cætero
b notariatus officium exercere. *b* Facit ff. de eden. l. si quis ex ar-
2 gentariis. §. 1. & ibi gl. alleg. l. istam. ¶ † Sed quæro, quid si no
tarius est condẽnat⁹ de falso aliàs cõmissio, q̃ in officio nota-
riatus, an poterit exercere officium notariatus? Dic vt dixi de
c ista q. & aliis in l. 2. ff. ad l. Iul. repetun. & ibi plenè de hoc. *c*

a ADD. ¶ Deliquit. Adde Fel. in c. ex literis. de const.
b Exercere. Vide ad hoc Fel. in c. fraternitatis, post prin. ver. extra gl. de hær.
tu vide omnino Bal. in l. 2. & ꝙ ibi posuit in apostill. ad ipsum post Bart. in
ver. deponitur ab officio, s. de man. vind. & ibi bonus text. cum gl. Gera. de
Petra saucta fin. suo. j.
c Alex. ¶ Adde ꝙ requiritur, ꝙ sit condemnatus, alias ex solo delicto non est
priuatus officio, l. si quis decurio, §. non satis, s. de fal. vbi ad hoc ponderat
Bal. & no. Inn. in c. fraternitatis. de hær. & Bal. in l. 1. vers. 3. casu, ff. de test. &
l. in exercendis, de fide instr. & l. Cassius, ff. de sena. & l. 2. de sen. & in auth.
hab. ta. & c. si interpres, de l. Conradi. Spe. ti. de instru. edi. §. instrumentum
ergo. ver. item opp. qui tabellio. & §. rest. ver. quid si tabellio. & licet Bald.
inst. de test. mil. §. si dicat, ꝙ condemnatus de falso notarius non potest no
ua instrumenta conficere, tamen prius rogatus potest authenticare, sm
Aug. in l. si quis ex argen. §. 1. ff. de eden. per gl. in §. pen. vers. documentis. in
auth. de tabel. & probat clarius in l. ad testium. in princ. ff. de test. & ibi not.
gl. & in c. officij, extra de hær. gl. in auth. de tabel. §. pe. dicit, ꝙ si conficia-
tur instrumentum ignorans se pronunciatum falsarium ac dicit, ꝙ fideli-
ter confecit dictum instrumentum: ꝙ valet, vide Bal. in l. iubemus, §. si me.
de sacros. ec. Et no. Bal. in l. cum arbiter. s. de sent. ¶ item adde ꝙ iudex no-
tario condemnato de falso potest ex causa concedere facultatem confi-
ciendorum instrumentorum Bar. in l. si quis in prin. test. §. miles. de leg. 3. &
vide in eo. & quæ ibi scripsi ff. ad l. Iul. repet. adde ꝙ valerent instrumenta
condemnati absentis, vt dicit Bar. in l. si ideo. ff. de euic. & in l. qui repudian
tis, §. fi. & ibi gl. & doct. ff. de inof. testa. & in l. contumacia, de re iu. Et in fi-
ne, an possit de nouo creari tabellio qui fuit condemnatus de falso, & sic
priuatus officio, vide Bal. in l. 2 ff. de oper. liber. vbi concludit ꝙ non. Vide
Bart. in d. l. eadem. & Ro. in litera, N. not. 8. vide Bart. in cons. inc. sed & Io.
Bal. in l. qui depositum, s. depos. & in l. militi, de test. mil. & l. 2. de fide instr.
& in d. §. sane. & Ia. de Bel. in auth. de tabel. in prin. q. 7. per Im. in l. infamé.
de pub. vide tex. in l. quamuis, §. fi. ff. de sol.

LEX XIII.

1 *Iudex, q mandat alij solui condemnationem, q̃ cui dictat statutum, punitur.*

DVOS. Hæc lex fortis est in text. & modicum valet. Diuide
qa primò dicit, ꝙ in qualibet prouincia debent esse duo su-
sceptores, quorum vnus suscipiet aurum, alius alias species,
& debent esse duo notarij, seu numerarij, vt cuilibet suscepto
ri detur vnus notarius numerarius. Secunda ibi, scire autem.
a dicit, ꝙ susceptor auri nihil *a* habet cõe cum susceptore alia-
rũ specierum. q. d. vnus non debet se intromittere de officio
alterius, & qd' dẽt solui vni, nõ dẽt solui alij. Et expone ibi, cũ
arcæ. i. scriniis, ratiociniis. i. vbi aliæ species aliarum rerũ extra
aurum reponuntur, qd' pertinet ad alium susceptorem. Ter-
tia ibi, in ver. iudices. punit iudices in 5. lib. auri, & eorum of-
ficiales pœna capitis, si prædicta non obseruarũt. q. d. si illud,
qd' dẽt solui vni susceptori, fecerit alter sibi solui, puniat pœ
1 na prædicta. † No. ex fi. huius legis, ꝙ punitur iudex, qui man-
dat pecuniam condemnationis alij solui, q̃ cui dictat statutũ.
Facit, quod dixi s. de can. lar. l. præcepit. §. prouidentib.

a ADD. ¶ Ang. Nihil. in tex. ibi, nihil. Not. prohiberi commistionem officio-
rum, Et ideo dico, ꝙ notarij deputati ad causas ciuiles, non possunt scribe
re acta criminalia, nec econtra, propter commistionem officiorum, quæ
prohibita est per hanc l. & ff. de off. cons. l. vna. & s. de exact. trib. l. missi. ꝙ
intelligitur, nisi ex causa necessitatis, vt plene per Gul. in d. l. vna. & vide l.
fi. de nu. li. 12. Vlt. not. ex ista l. iudicem negligentem puniri criminaliter, e-
tiam ad pœnam corporalem. de hoc dixi de bo. vac. l. fi. & l. iudices. de an-
no. & trib.

LEX XIIII.

1 *Officia vilia non sunt danda decurionibus. sed vilibus personis.*
Stare ad custodiam portarum est vile officium.

HVMILIORIBVS. Primò dicit in gñe, decuriones non ve-
xandos officiis vilib. Secundò ibi, susceptionem, dicit ꝙ offi-
cium exigendi collectam ꝓ vestibus pertinet ad officiales ꝓ-
consulis, vel ad eos, q aliàs hoc facere ꝯsueuerunt. Tertia ibi,
in horum, &c. dicit ꝙ ad decuriones spectat de ꝑdictis repete
re rõnẽ, & inuenire ad hoc hoĩem sufficientẽ. Quarta ibi, ne-
que. n. assignat rõnem. Ad euidentiam sciendum est ꝙ ꝓ exa-
ctione talis collectæ pro vestib. erat constitutum certum sala
rium officialib. proconsulis, seu aliis. Dicit ergo, ꝙ rõ ꝑdicto-
rum est, qa non est æquũ decuriones sustinere damnũ dictæ
exactionis nõ factæ, & alios habere lucrum. Sed alia rõ colr
ex principio, qa est vile officium. Quinta ibi, hanc igitur. Cõ-
1 cludit ad ꝑdicta ponendo vnam exce. & est clarus text. † Not.
bene, ꝙ officia vilia non sunt danda decurionib. sed aliis ho-
minib. ĩferiorib. subbitis, vt stare ad custodias portarũ, facere
a istas viles exactiões, & silia. fac. qd dixi s. d mu, *a* & ĩ quo lo. l. j.

a ADD. Ale. adde Bar. l. 3. s. de mul. & in quo lo. & limita, vt ibi post eum dixi.

¶ De ponderatorib. & auri illatione. Rub.

LEX II.

1 *Ponderatori, vel æstimatori communis, statur super approbatione, vel im-*
probatione. *(mansura.*
Idem in perito electo super vulneribus, an sint mortalia, vel cicatrix re-
2 *Dicti vnius præpositi à cõmuni, statur. Idẽ si eligitur de partium consensu.*
3 *Duo æstimatores, vel medici debẽt eligi, quando ꝓponitur electio à iudice.*

1 QVOTIES. Hæc lex est clara, ex qua nota. † quòd
illi, qui preest ponderi communis, & improbat, vl
approbat, est parendum, sicut in ciuitate Perus. est
æstimator publicus equorum, & est ei credendũ.
Item inquibusdam ciuitatibus de anno in annũ proponitur
quidam

qdã medici, q hñt æſtimare vtrum vulnera ſint mortalia, vel
ex eis ſit remanſura cicatrix, vel membri debilitatio,& ſic eſt
a eis parendum.ſeu ſtãdum,vel credendum,*a* vt hic cum ſi.†Et
2 aduerte,quia ſtatur dicto vnius,[b] ꝙ eſt verum qñ ille,cui ſta-
b tur,ꝓponitur à cõi totius ciuitatis. *c* † Sed qñ à iudice ꝓpo-
c neretur, deberent eligi duo, ſi reperientur in ciuitate,vt ſ.de
3 fid.inſtr.l.cõparationes,& j.de re mil.l.ſemel.li.xij.aliàs vnus
d ſufficit, vt in auth.de non ali.aut permu.re.§.quod autem.[d]

ADDITIONES.

a ¶Vel credendum.Adde Fel.in c.ſignificaſti,el ſecundo,de homicid.ver.nõ ibi peritorum iudicio.

b Statur dicto vnius.Adde ꝙ no.in apoſt. ad iſtũ tex.in l.Theopompus,in apoſt.in ver.dicto vnius.ff.de do.præleg.

c Aog.ciuitatis.Vel ſi eligeretur de partiũ volũtate,l.arbitro.ff.qui ſat.cog.& l.Theopõpus,ff.de dot.ꝑlega.Iſtũ tex.alleg.Bal.in l.j.j.de veteris numiſmatis poteſta. Vnum tamen notab.circa hoc,quia licet regulariter ſtetur,& fidem faciant tales,nihilominus poterit ab ipſorum relatione ſeu ſnĩa appellari,vt dixi in d.l.arbitro,in fi.ponendo practicam illius l.

d ¶§.Quod autem.Vide Are.in trac.male.ſuper ver.cicatrix. Adde hic Bar.in l.j.ff.de ſic.in l.j.§.fi.ff.de verb.ob.& Bal.in l.directas.ſ. de teſt.mã.& in procemio ff.in prin.in verſ.Item quæro nos dicimus,&c.Vide in c.ſignificaſti,de ho.per Doct.per Lud.in d.l.j.§.fi.de ver.obl.Et no.quod ſtatur dicto vnius,ſi non ſunt plures in ciuitate, vt Bar.in procemio ff.de quo in c.propoſuiſti,de prob.& in d.c.ſignificaſti.

¶De auri publici perſecutoribus. Rub.

LEX VNICA.

1 *Solidus ſolutus ſuſceptori pro libra,non põt ſine licẽtia in maſſam redigi.*
2 *Exactores nõ poſſunt pecuniã exactã in aliã ſpeciẽ ſine licẽtia commutare. Et omne lucrum quod faciunt,eſt reipublicæ,& ſi illud retinent,contra cõſcientiam retinent.*

AVRI. Hæc lex eſt fortis in tex.gl tamen bene declarat, &
h.d. Suſceptoribus non licet pecuniam acceptam ſine licẽtia
1 in maſſam redigere. ¶†No ꝙ licet ſolidus ſoluatur pro libra
auri, non poteſt ſuſceptor redigere in maſſam ſine licentia.
2 †Ex quo habes,ꝙ iſti exactores publici,ſi exigunt pecuniam,
non poſſunt eam redigere in florenos, vel florenos in pecuniam ſine licẽtia. Et ſic omne lucrum, quod perciperetur,deberet eſſe publicum. Et ſic qui tale lucrum retinet,ↄtra conſcientiam retinet,& fiſcus poteſt repetere,quod eſt no.ꝓ iſtis exactionibus publicis.

¶De his,quæ ex publica collatione. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Nullus pecuniam publicam, mutuo,vel alio titu.accipere põt nec in ſuos vſus conuertere.*

1 NVLLVS. †Pecuniam publicam non poteſt quis accipere
mutuo, vel alio titulo, vel in ſuam vtilitatem aliter conuertere.h.d.totus titulus.

LEX III.

SCIANT. Suſceptum per iudicem non poteſt in aliã vtilita
tẽ trãsferri.h.d.No.iſtã l.ↄ ↄſeruatores monetæ,q pecuniam
a cõis deputatã ad ſolutionẽ ſalariorum Doctorum,*a* ſuo arbi
trio conuertunt in alios vſus,puta ſoluendo ſtipendiariis.

ADDITIO.

a Ideo dicit Bar.in l.iubemus ſ. de erog.mi.an. quod theſaurarius negligẽs ſoluere ſalariatis,tenetur ad intereſſe eorum,quod no.

¶De auro coronario. Rub.

LEX VNICA.

AD COLLATIONEM. In text.ibi,abſque conſuetudine.
No.ex illo tex.arg.contra forenſes,quia licet non poſſint co-
gi de iure ad munera perſonalia, vt l.reſcripto.in fi. de mun.
a & ho.tamen ſi de conſuetudine antiqua[a] obſeruatum eſt, ꝙ
cogantur,habet locum iſta pœna, vt l.quoties.ff.de verb.ob.
& tunc perſonalia munera eis indici poterũt, & ideo poterit indici ei onus cuſtodiæ.Hoc etiam facit ↄ ſcholares,qui licet ad onera perſonalia cogi non poſſunt, l.j. de profeſſ.& medi. tamen ſi de conſuet.eis imponuntur,poterunt cogi,ꝑ hanc l.

ADDITIO.

a ¶Antiqua.Vide quæ dixi ſupra,in l.1.de muli.& in quo loco,ver. item fallit in ciuitatibus.

¶De irenarchis. Rub.

LEX VNICA.

IRENARCHAE. Sindicos ad denunciandum maleficia,
ſeu milites ad capiendum malefactores, conſilium ciuitatis
debet præponere, non iudex ſolus, ſiue poteſtas ciuitatis, ſi-
a ue alius rector.De iſtis [a] dixi in l.diuus.ff.de cuſto.reo.h.d.

ADDITIO.

a ¶Iſtis.De iſtis ſyndicis etiam habes in l.ea quidem,de accu.& in l.ab executore. ff. ad Turp. & adde quod tales ſyndici debent iurare ſe fideliter exercituros officium, vt no. Ang. in l. ſi vacantia, de bonis vacantibus,in primo no.Alex.

¶De argenti pretio,quod theſauris infertur. Rub.

LEX VNICA.

1 *Aurum pro argento ſolui poteſt,& econuerſo in tributis.*

a IVBEMVS. *a*Pro libra argenti poſſunt ſolui quinque aurei.
1 h.d.†No.quod poteſt ſolui pro argento aurum,&ecõuerſo.
De quo plene dixi.ff.de ſolu.l.Pau.

ADDITIO.

a Alex.¶Iubemus.Licet non poſsit ſolui inuito creditore aliã ſpecies pecuniæ, vt l.Paulus, de ſolutio. tamen hoc fallit in tributo, vt dixit Lud.in l.diuortio.§.ob donationes.ff.ſolut.matrim.Alex.

BARTO. AD XI.
Librum Codicis.

¶De nauiculariis,ſeu naucleris publicis tranſportantibus publicas ſpecies,&c. Rub.

1 *Dictio nauicularius,tribus modis ſumitur.*
2 *Dictio ſiue,de eius natura verba diſiungit,& ſenſum coniungit.*
3 *Candelarij qui dicantur.*
4 *Negociatores non dicuntur artifices.*

¶De prima parte rub.ſ.de luſtrariis,&c. nihil habemus in ni-
gro.Simile eſt ſ.quib.mune.excuſantur hi,qui poſt impl.mil.
& ſ.ad Treb.in rub.de ſecunda parte rub.ſ.de naui.tractat hic
tib.& gl.continuat ad præcedentia duob.mod.vt patet in ea.
1 ¶†Quæro,quare in rub.dicatͬ naui.ſeu nau.dͬt,qđ hæc dictio
nauicularij,ſumitur trib.mod. Primò ꝓ facientib.naues. Secundò pro his, qui maiorem partem ſuæ ſubſtantiæ poſuerunt in mercantia nauium.Tertiò pro his,qui ducunt naues.
Ne ergo in rub. poſſit eſſe dubitatio,ponit de naucleris,& in-
2 telligit ſolum de ducentibus naues. ¶ † Natura enim dictio-
a nis ſiue, *a* eſt propriè, vt licet verba diſiungat,ſenſum tñ coniungit,vt duo pro eodem ponantur, vt ibi, Alex.ſiue Paris,vt
no.in ſimili in l.2.ſ.de in lit.iurã. licet aliter ponatur in l.ſi qs
3 ita.ff.de au.& arg.leg.& ibi dixi.¶†Quæro iuxta rub.ſtatutũ
eſt hic, quòd candelarij gaudeant certa immunitate. Quæro
modo, qui intelligantur candelarij? Ex hac gl.videtur,ꝙ tam illi,qui faciunt candelas, q̃ illi qui vendunt, quàm illi qui nõ faciunt neq; vẽdunt,ſed maiorem partem fortunarum ſuarũ poſuerunt in illa mercantia,à ſimili.ſicut in hac gl.de nauicu. dicitur. Similem gloſ.habes in l.ſemper.§.negociatores.ff.de iur. immu. & fuit ſumpta de ſumma Azo. ſuper hoc tit.facta
ad q.dico ꝙ ꝓpriè loquendo ſolũ ille qui hẽt notitiã faciẽdi
b illã artẽ de cãdelis,cõprehẽdit.*b* Et dicitur cãdelarius ꝓpriè,
quia illud dr̃ nomen artificij,vt l. legatis ſeruis.§.ſi ex officio.
4 ff.de leg.3.†Negociatores verò nõ ꝓpriè dicuntur artifices,
quia de iure gentiũ quilibet ſcit emere.& vendere,licet vnus cautius q̃ alius.Et appellantur negociatores ex frequentia,vt d.l.legatis.in prin.niſi ↄſuetudo regionis aliud inducat,& iõ iſti appellabuntur potius mercatores cãdelarũ,quã cãdelarij. Et ideo in d.§.negociatores,iſti mercatores nauiũ nõ appel-
c lantur nauicularij,ſed potius negociatores,& tene menti.*c*

ADDITIONES.

a Siue.De qua dictione vide per Fel. copioſe,& not.in l.inter cæteras,circa prin.ver.circa materiam,ſ.de reſcrip.

b Alex.¶Comprehenditur.Vide gl.in l.1.§.1.& ibi Ang.& Pau.de Caſtr.ff.de trib.& quod no.Bart.in l.legatum,de leg.3.& Bar.in procе.fforum,& Bal.in rub.ſ.de conſtit.pecu.& Ang.in l.cum interdum.ff.de inſtito.Et ſic not. quod facientes artem per ſubſtitutum, gaudent priuilegio immunitatis, ſecundum Bar.ſed Lud.in no.47.in litera p.alleg.tex.à nemine ponderatũ in contrarium in l.ſi circa prin.de excu.tut.

c Alex.Menti.Vide ad hoc quæ dixi in l.leg.in prin.de leg 3.quib.adde Bart. in l.mariti,in prin.ff.de adult. Bal.in proœ.ff.in prin.in verſi. Item fallit in mercatore. Vnũ videtur dicere, ꝙ ille dicatur mercator,qui ſolam vnam negociationem facit,& idem in artifice.Item voluit Bald.in rub.ſupra,de conſt.pec.in fi.vbi videbitur,qui ſub dubio forte videtur tenere,quod hoc caſu ita demum ſit mercator,ſi profeſſus eſt matriculam, adde Bald. in tract.de conſti.in fin.

LEX PRIMA.

1 *Species violentiarum ſunt,ſcilicet cum armis,& ſine armis,cum iudicis authoritate,vel ſine.*
2 *Nauicularij portantes res publicas, non poſſunt in loco detineri, tam ratione delicti,quàm debiti.*
3 *Literæ,quæ dantur alicui,probant eius commiſſionem dantis literas.*
4 *Portans res emptas à republica,quòd non habet immunitatem de qua hic.*
5 *Concuſſio dicitur ſi officialis infert metum,vt extorqueat pecunias.*
6 *Portantes res principis non ſoluunt pedagium.*
7 *Statutum, quòd de contractus ſoluatur gabella comprehendit contractus etiam à principe celebratos.*
8 *Securitas ſi eſt data veniendi quòd intelligitur etiam data pro redeundo.*

NVLLAM. Nauicularij,seu naucleri portantes res
publicas hẽnt plenã securitatẽ in eundo,& redeũ-
1 do.h.d.¶†Primò q̃ro,qd vult dicere nullam vim.
Rñ. signum vniuersale requirit ad minus tria, vt l.
in re mandata.s̃.mand. Vult ergo dicere,nullã vim scilicet cũ
armis,vel sine armis,cum authoritate,vel sine.Istæ enim spe-
cies violentiarũ sũnt,vt l.3.in prin.& §.1.ff.ꝙ me.cau.& hoc
quantũ ad propositũ,licet aliã distin.faciat gl. in l.extat. ff. ꝙ
2 met.cau.†Et per hoc dico,quòd isti nauicularij non possunt
detineri ratione debiti, siue delicti aliàs cõmissi in loco con-
demnationis de his factæ,vel repsaliarũ.Pro hoc facit tex.iste
in fi.ibi , oĩ securitate,&c.facit.ff.de iud.l.2.§.legatis. Quæro
qd vult dicere delegatas species annonarias trãsferẽtes, &c.
Rñ gl.loquitur de his.quib.species sunt delegatę,id est,com-
missæ vt transferant,à Comitib. horreorũ, id est, officialib.q
p̃sunt horreis publicis. Itẽ intelligo si cõmittatur eis ab eo,q
3 p̃est reb.principis,vt ff.de legib.l.princeps.¶†Quæro quañ,
cum sint in itinere, probabunt istas species esse sibi cõmissas
portandas. Rñ.per literas sibi datas,ar.s̃.de decur.l.si quis de-
cur.& l.si qua p̃ calumniã.s̃. de epis.& cle.ff.de pub.l.si publi-
4 canus.§.j.¶†Quæro qd si aliqs portabat res quas emit à Re-
publica nõ ex delegatione officialis publici.Rñ.nõ hẽt hanc
5 immunitatẽ, vt l.licitatio.§.fi.ff. de publi.¶†Quæro qd vult
dicere tex.ibi, nec ꝯcessiones p̃peti.Resp. ꝯcussio dr̃, qñ offi-
cialis infert metũ, vt pp hoc extorqueat pecunias. vt l. j.ff.de
conc. ꝓhibet ergo istos nauicularios hoc pati. ¶Quæro qd
adiicit id, ꝙ sequitur, nec aliud genus incõmodi. Rñ.vult di-
cere,ꝙ authoritate legis,vt occasiõe gabellæ,vel pedagij,seu
vectigalis, nihil ab eis accipiebatur,vt d.l.licitatio.§.res exer-
6 citui.& §.seq.†Illi ergò qui portãt res Principis,nõ dẽnt solue
7 re pedagiũ. † Sed q̃ro,hic loquit̃ in pedagiis,q̃ accipiũtur qñ
res exportantur;quid si in ciuitate est gabella ꝯtractuũ,an cõ
tractus celebrati à fisco,vel à principe sint immunes ab ista ga
bella, posito ꝙ gabella sit licita?arg. ꝙ no. ff. ad l.Falc.l.j.§.ad
a munici ũ,& qd ibi no.a Sequit̃ in tex. venientes ac remean-
8 tes.†No.hic arg.ꝙ si alicui est data fidentia,seu securitas ve-
b niendi,dr̃ esse data securitas redeundi.b Posset dici,immo fa-
cit ꝯ q̃a nõ expressisset in eundo,& redeũdo,nisi necesse fuis-
set.Dico tñ ꝯtrũ, vt s̃.nõ enim venit securè , q nõ põt redire,
vt l.sciendũ.ff.de legationib.& ad Tre.l. de ætate.& ff.de sep.
vio.l.vtimur,& ibi dixi,& plenè.ff.ad leg.Iul.maie.l.j. in prin.
c vbi ille, qui frangit istas securitates,tenet̃ l.Iu.ma.c Op.ad fi.
& videtur,ꝙ puniatur acrius,vt l.3. j̃.eo.So.dicit gl.hic in pœ
na applicanda fisco, ibi parti, Contra hoc op.quia quantum
ad fiscum est maior pœna,quia incidit in pœnam læsæ maie.
vt l.j.in prin.ff.ad leg. Iul.maie. So.Si ibi intentaretur ꝯdictio
ex illa l.haberet locum illa pœna : si ex ista lege,haberet locũ
ista pœna,vt l.quoties.ff.de act. & obli.

ADDITIONES.

a Ale. No. Adde quod dicitur de fisco,an teneatur soluere gabellam in d.l.
licitatio.§.fiscus,& Bal.in l.emptor.ff.de hær.vel act.vend.

b ¶Redeundi. Adde Fel. in c. fi. de treu. & pa. & c. ego semper, de iure.&
quod dixi in apost.in d.c.fi.

c ¶L.Iul.maiest.Adde Gul.de Cug.in tract.de secu.ad fi.
Ale.¶Adde Bar.in l.fi.de dignit.j̃.li.12.vbi est casus in ꝯtriũ,sed est speciale
fm Bar.ibi,de hoc,vide Doc. in c.fi.de treug.& pac.vbi tenet,ꝙ sic,per il-
lum tex.in ca.magnæ.de voto.in l.si cui in prouincia.§.tãdiu.ff.ex quib.ca.
maio.& c.errori.de iurei. & c.statutũ.§.pe.de resc.in 6.& voluit Ang.in l.
vtimur,hic alle.& in l.1.in prin.ff.ad l.Iul.ma.Cõtrariũ tenuit Dñi.in c.di-
sciplina.15.dist.vbi dicit,ꝙ iura loquũtur per verbũ eundi,& redeundi si-
mul,vt in d.c.statutũ.§.pe.& in d.c.ego N,Vnde dicit ipse,si verũ esset,ꝙ
verbũ eundi,cõprehenderet verbũ redeundi, frustra in l.vel statuto pone
retur igitur ibi tamen sequuntur primã opi.tanq̃ veriorẽ. Nec ob.ꝙ dixit
Do.in d.c.disciplina,quia illa verba ponũtur ad maiorẽ declaratio.fm eũ
in d.§.pe.Pro hoc facit,ꝙ dixit Bar.in l.1.ff.de acq.rer.do.in §.fin.ꝙ refert
& sequitur Arch.in c. minor. 17.q.4.Adde ꝙ saluus cõductus etiã ad asso-
ciantes extẽditur.Ita voluit Bal.in l.administrãtes.§.1.de exc.tu.& in cõs.
inc.saluus cõductus fuit concessus,ꝙ habens saluũ conductũ potest illuc
mittere ꝓ se suã vxorẽ,vel aliũ de familia, ad quẽ extenditur saluus con-
ductus.Idẽ Ang.ꝙ concessum ꝓ se,& sociis extenditur etiã ad Iudæos,ẽt
socios,quia societas põt ꝯhi cũ Iudæis.l.quicunque.s̃.de iud. Ita dixit in
d.l.vtimur,& in d.l.1. ad leg.Iul.maiest.vbi dicit,ꝙ hoc nõ haberet locum
in Saracenis.Itẽ adde,ꝙ saluus cõductus extenditur ad pręterita delicta,
nõ autem ad futura.Gl.in c.noli existimare.22.q.1.& Ang.in l.1.§.1.ff. d̃ do
lo.de quo vide per Ro.in l.3 §.si quis seruum. ff. de acq.pos.& Are.de ma-
leficiis,in verbo,fama publica, in ver.5.quæritur,committens ponit vbi &
quando habens saluum conductum capi posit,iudex an posit concede-
re accusato fidantiam,vt veniat ad se excusandum,vel se informandum.s.
curiam,vide per Imo.& Doc.in l.is qui reus.ff.de pub.iud.quod ibidẽ no.
Facit in l.cum indulgentia.de sen.pas.adde scripta in l.si de sen.pass.

LEX II.

1 *Practica conficiendi rationes ab officialibus publicis.*
2 *Administratoris sacramento statur in expensis minutis.*

COMPERIMVS. Species, quę portandę suscipiuntur,dẽnt
intra annum portari,& à quo susceptæ fuerint,apochæ de so
luto reportari. Primò ponit vnũ inconueniens, ꝙ dedit cãm
legis ꝯdendę.Scđo circa illud dat remediũ.Scđa ibi,ideoque.
1 Ex hac lege no. †modũ conficiendi rationes ab istis officiali-
bus, q multa recipiunt, & multa transferunt ad alios.dẽnt.n.
ea,q receperunt,scribere à quo receperunt nominatim,& ex
qua cã,vt s̃.de exac.trib.l.apparitores.Itẽ dẽnt scribere cui de
derunt nominatim.s̃.de susce.&arca.l.neminem.Dẽnt etiam
ponere diem receptionis, vt hic.Si enim ista sing. nõ scripse-
runt,non vr̃ ratio reddi, quia non põt ille, cui ratio redditur,
eam intelligere,nec cõprehẽdere si aliquid machinationis in
ea habitũ sit,vt dicit text.in d.l.neminẽ.Ratio enim quæ non
potest intelligi,non vr̃ reddi,vt l.argentarius.§.edi.ff.de eden.
2 †Et hoc verũ,nisi in expẽsis valde minimis,in quib.statur sa-
cramento administratoris,vt l.scimus.§.in cõputatione.s̃. de
iure deliberan.& de don.l.si quis pro redemptione,& ff.si cui
plus quam per legem Falc. l.diuus. Et aduerte,quia de his re-
bus,quas officialis dat alteri transferendas,debet assignare li-
teras de recepto,si ei fuerint præsentatæ,vt hac l.aliàs non te
netur,sed habebitur regressus contra eũ,cui datæ fuerint res
portandæ,vt hic,ei enim iniungitur hæc necessitas.Quod in-
tellige, qñ officiali danti non potest imputari culpa, ꝙ minus
idoneæ personæ commisit,vt l.eum qui.in fine,& l.argẽtum.
ff.commod.tenentur.n.isti officiales de dolo,lata & leui cul-
pa.ff.de admin.rer.ad ciu.pertin.l.magistratus. Quærit,an of-
ficiales, qui recipiunt, teneantur dare apocham de recepto.
Glo.dicit,quòd sic,& bene Hic non sunt alia.

LEX III.

AB HIS. Qui cõtra nauicularios fecerit rapinam, tenetur
in quadruplum.h.d. Quærit glossa, qua actione. Rñ.quòd a-
ctione vi bonorum rap. Vel dic condictione ex l.ista,quæ cõ-
currit cum illa. ¶Quæro,an in quadruplo insit simplũ.Gloss.
tenet quòd sic,& bene.Nam in dubio vbicunque lex, vel sta-
tutum imponit pœnam dupli,vel quadrupli simplum conti-
a netur.l.hoc edicto,in fin.ff.de pub.a

ADDITIO.

a Ale.¶De hoc vide Bart.in l.1.s̃.de pœ.fisca.& ibi no.& adde Bar.in l.san-
ctio legum,ff.de pœ.& in l.hoc edi.in fi.de pub.

LEX IIII.

1 *Id quod debet expediri per homines certæ regionis,si non potest expediri,*
debet per alios expediri.
Et hoc fiet expensis publicis si illis culpa non potest ascribi.
2 *Priores qui non possunt prouidere contra ordinamenta ciuitatis, poterunt*
prouidere necessitate emergente.
3 *Rectores ciuitatũ necessitate publica imminente, ex iusta causa possunt cõ-*
stituere præmium capienti,& præsentanti malefactorem.

CVM NAVARCORVM. Quando id, quod per personas
certæ regionis debet expediri,& non potest,debet per homi-
nes circunstantes expensis publicis explicari.hoc dicit. Ad e-
uidentiam scias, quòd populus Romanus habebat in ciuita-
te Alexandrina, quæ erat in Oriente, horreos publicos, in
quibus erant frumenta,& species multæ,quæ debebant por-
tari Romam per nauicularios Orientales intra certum tem-
pus sub certa pœna.Contingit quodam tempore,quòd casu
istis deficiebant naues,& homines,qui portarent,vnde illi de
regione, qui portare debebant,circunuenerũt insulas circun
stantes,vt inuenirent naues,& naucleros. Præfectus regionis
illius conspexit,quòd illi non poterant inuenire naues,vt ve-
nirent in termino,& sic nauigium non fieret,&illi in pœnam
inciderent, propter quod coadunauit eos qui præerant pro-
uinciis circunstantibus,& naucleros aliarum prouinciarum,
& his constituit certam mercedem,&fecit frumenta,& alias
species portare Romam,quod fuit relatum Principi,qui hoc
commendat,& dicit bene factum esse,& fieri potuisse,&hoc
dicit, cætus,id est,collegium inopia, id est, propter inopiã in-
1 uestigandæ,id est,inueniendæ classis,id est,nauigij.¶†No.di-
ligenter,quod quando id,quod per homines certæ regionis
debet expediri, si non potest,debet expediri per alios. ¶Item
no.quod hoc fit expensis publicis non eorum,qui hoc face-
re debebant,quod intelligo si illis nulla culpa potest imputa
ri,aliàs secus,vt ff.ad legem Rhod.de iac.l.si vehenda.§.j.facit
j̃.de naufrag. & quod ibi not. in fin. Tertiò not. quòd hæc
transmutatio, scilicet quod portetur per alios , fit per recto-
rem illius loci, vt hic : nec hoc fit liberè, sed causa cognita,
si necessitatem viderit imminere, sic ff.de vsufruct. leg. l. le-
gatum, & de administratio. rerum ad ciui. pertin. l. legarum.
2 ¶†Et istud facit ad quæstionem, quæ pridie hic erat, statu-
tum

tum eſt ꝙ priores non poſſunt prouidere contra ordinamen
ta facta per adunantiam generalem.¶ Item per adunantiam
erat datus certus modus in eligendis poteſtatib. & compert-
tũ fuit ꝙ ſi ille ordo ſeruaretur, ciuitas iſta remaneret ſine re-
ctore,conſuluimus,ꝙ hoc caſu emergente priores poſſint ꝓ
uidere,nec dicerentur facere contra ordinationem adunãtiç
3 generalis,vt hic,& l.legatum.ff.de vſuf.le.¶† Vltimò not.ꝙ
pro neceſſtate publica imminente poteſt rector ciuitatis iu-
a ſta cauſa conſtituere minimum ſalarium, & ſic præconium [a]
valet, quòd quicunque ceperit talem malefactorem, & præ-
ſentauerit,habeat à communi tantum, & hanc legem ad hoc
allegat Gul.in l.1.ff.de iuſt.& iur.& ibi vide.

ADDITIO.

a ¶Ale.¶præconiũ.quicunque ceperit malefactorẽ,&ꝓſentauerit,hẽat puta centum à communi,an valeat?contrarium tenuit Bart.l.ſi libertini.in fi.ff. ad leg. Flauiam de plagiariis, vbi đr, quod non valet ſtatutum,quia eſt ꝯ bonos mores,niſi eſſet hoſtis ciuitatis,vt l.non omnes,§.fi.& ibi vide.ff.de re milita.per Bar.l.1.in prin.ff de iuſt.& iur.ver.item inducitur ad quęſtio. per Bal.l.pe.ṡ.comminationes,vel epiſtolas.& Ang.l.intereſſe de acq. poſ. & in l.1.in princ.quod quiſque iuris, Bar.& Bal. in d.l.1.de iuſt.& iu.bene facit quod no.Bar.l.1.poſt Gul.de Cu.ad l.Rho.de iac.& adde Bal.c. domino guerram.hic finitur lex,incipiunt conſuet.vbi dixit, quod expenſa facta in capiendo bannitum,fiſcus tenętur reſtituere per d.l.j.de iuſt.& iur.

LEX V.

1 *Portans frumentum,vel alias res prohibitas portari extra territorium.ſi cum ſalma reperitur per viam inſolitam,& non rectam,eſt ſuſpectus.*
2 *Ambaſciatores qui vadunt per viam tranſuerſam, & non rectam, vt diu ſtent in ambaſciata pro illo tempore ſalarium conſequi non poſſunt.*

QVI FISCALES. qui per rectam viam non vadit,& ſpecies
a publicas diſtrahit,pœna capitali punitur.h d.[a] †No.arg.imo
1 quaſi eſt caſus, ꝙ ſi quis reperiatur cum ſalma frumenti, vel
cum aliis rebus vetitis portari extra territorium in aliqua via
b non recta,& non conſueta,eſt ſuſpectus, [b] ꝙ eas velit expor-
tare contra decretum (aliàs,deuetum.)Facit ĵ.de cur.pub.l.ſi
qs per publicum. ff.ad l.Cor.de Fal.l.eos.in fi.ſecundum vnã
lect.& hoc modo poteſt practicari ṡ.de ſer.fug.l.ſi fugitiui.v-
bi dicitur, quod ſi fugitiuus deprehendatur, &c. Quomodo
enim poterit probari,quòd habuerit animum tranſeundi,cũ
fuerit captus in actu tranſeundi?Reſpondeo ex qualitate lo-
2 ci vbi captus eſt,vel inuentus eſt,& dic, vt ibi.¶ † Item facit
hæc lect.contra ambaſiatores,qui ad hoc,vt habeãt maius ſa
larium,& maiori tẽpore ſtent in ambaſiata, vadunt per viam
tranſuerſam,& non rectam,quod ſalarium cõſequi non poſ-
c ſunt pro illo tempore.[c]

ADDITIONES.

a Ale.Hoc đt,adde Iac.de Bu.& Bal.l.ſi quis non dicam rapere. C.de epiſ.& cler.adde Bal.l.ſi fugi.& per Bar.l.cum proponas.de nau.fœno.& quæ ibi doc.optime facit l.cotem.§.dominus.& l.Cæſar.de pub.Ale. Quid ſi portat arma contra decretum,non tamen per officialem fuit repertus,an incidat in pœnam ſtatuti?vide Ang.& Imo.l.3.§.Neratius.ff.de acq. poſſ.per Are.in tractatu maleficiorũ.in verbo.ma.Bar.l.1.de litorib.&itine.pub.lib. 12.dat cautelã,quod timens accuſari notificet officiali ad quẽ locũ vadit, vt non præſumatur contra decretum ire.vide Bar.l.cætera.§. ſi quis ad opus,de leg.1.idẽ voluit Bal.l.ſi fugitiui.de ſeruis fugiti.& Iac. But.& Bal. l.ſi quis non dicam rapere.ṡ.de epiſc.& cle.
b Suſpectus adde Sal.l.3.C.de nau.fœno.& Io.Andr.in add.ad Spec.in tit.de conſt.§.1.ver.pone ergo in add.&quod ad materiam hanc habetur ꝑ Alb. de Roſa.in tracta.ſtatutorum, 2.part.4.q.& per Alex.l.qui Romæ.§.Callimachus de ver. obl.ſed quid de portãte extra territorium aliquas merces prohibitas,& aliquas non prohibitas,an perdat omnes,ſ.prohibitas,&nõ prohibitas.dic quod ſolum prohibitas niſi ſtatutũ eſſet cõtrarium, vt per Fel.in c.ſignificauit.de iud.ad fi.vbi etiam nonnulla alia ad materiam.
c Ale.¶Tempore.idem tenuit Bar.l.pe.ff.de itine.actuque priuato & in l.non ſolum,§.diuus,ff.de excu.tu.& in l.1.§.fi.ff.ſi quis cau.& in l.1.in prin. ff.de his,qui deie.vel effu.vtrum debeatur ſalarium pro via noua longiori.

LEX VI.

1 *Ciues ciuitatis puniuntur pro delicto iudicis.*
2 *Repreſaliæ poſſunt concedi propter iuſtitiam à iudice denegatam.*

IVDICES. hæc lex legitur duo. modis, ſi iudices patiuntur
tempore rectæ nauigationis naucleros in ſuo territorio com
morari,puniuntur ipſi,& municipales, h.d.ſecundum vnum
intellectum. vel ſecundum alium intelligitur ex iudicib.qui
patiuntur naucleros detineri. ſecundum hoc exponitur ibi
1 morari,i.detineri,ſec.And.de Baru.†no.ꝙ propter delictum
2 iudicis puniuntur omnes ciues ciuitatis.† Et facit quòd pro-
a pter negatam iuſtitiam à iudice poſſint concedi repreſaliæ[a]
contra omnes ciues,de quo plenè dixi in lib.de repreſal.in 5.
q.prin.

ADDITIO.

a Repreſaliæ.Et an,quando,& in quib. concedi poſſunt,& quæ requirantur ad eas concedendas,an ſi iuſte concedãtur,impetrans teneatũr, vide Fel. c.Rodulphus,de reſcrip.& remiſſiones quas ibi poſui in apoſt.

¶De prædiis,& omnib.reb.nauiculario. Rub.ij.

1 *Bona Nauiculariorum,quibus oneribus ſubiaceant.*

¶Cõtinuatio patet. quærit gl.de quib. nauiculariis loquitur.
1 Reſp.de portãtib.ſpecies publicas,vt ṡ.tit. 1.in rub.¶†Quę-
rit gl.cui oneri erant ſubiectę res nauiculariorũ,nec declarat.
Reſp.nauicularij tenebantur portare merces publicas ſecun-
dum formam.l. cum nauiculariorum.ṡ.titu.1.item ſi aliquid
perdebatur culpa alicuius nauicularij, debebat emendari ab
omnib.nauiculariis, vt ĵ.de nauf.l.fi. Pro hoc erant obligatæ
omnes res nauiculariorum, & pro rata æſtimationis ſuarum
rerum quis contribuere debebat,vt in l. 2.in fi.& l.fi.ĵ.e.ideo
ponitur hic iſta rub.

LEX PRIMA.

DOMVM. etiam ad domum principis res nauiculariorum
tranſeunt cum onere ſuo.h.d.

LEX II.

1 *Statutum poteſt prohibere contractum emptionis. & venditionis.*

IN HIS. pro rata rei, quæ peruenit ad aliquem de bonis na-
uicul.debet onus ſuſtinere,nec patrimonium,vel perſona al-
terius aggrauatur.item inſpicitur quatenꝰ erat tempore quo
ad eum peruenit,non augmentum poſtea accedẽs. hoc dicit
iſte ti.Fas,i.licentia,ſeu facultas publica emendi,& vendendi,
prohibet intercipere,id eſt ceſſare, ſeu annullare cõtractum,
& ſic contractus remanet firmus.domus. pro euidẽtia huius
verbi debetis ſcire,nam, vt quotidie obſeruamus,ſi ſunt do-
mus,in quib.ſoluitur penſio,imponitur eis onus pro quanti
tate penſionis:ſi erat domus, ex qua nulla percipiebatur pen
ſio, imponitur ei onus aliter ſecundum æſtimationem eorũ,
qui adhuc impoſiti erant, ſic fiebat in domib. nauiculariorũ.
Hoc præmiſſo dicitur hic,ꝙ ſi ille, qui emit domum nauicu-
larij,eam auxerit,ita ꝙ percipiatur maior penſio, vel eam au-
xerit alio ſumptu ad decorem, & ad pompã.vt ſi fecerit tur-
rim,non tamen augetur penſio, ꝙ ille emptor non teneatur,
niſi ſecundum veterem penſionem,& habito reſpectu ad ve-
1 terem qualitatẽ,& non ad illud quod ipſe iniunxit. h.d.† Ex
prin.huius l.no.ar. ꝙ ſtatutum non poſſet prohibere contra-
ctum empt.& vend.cum dicat, ꝙ licentia publica, quæ eſt de
iuregentium emendi, & vendendi, impediat annullare con-
tractum.in contrarium eſt text.ṡ. de contra.emp.l.dudum.&
l.ſi in emptione.§.1.ff.de contrah.emp.ibi, mores ciuitatum,
&c.non ob.hic tex.quia imperator vult dicere, ꝙ illa publica
facultas fuit cauſa impulſiua non annullandi contractum,
non tamen negat,quin poſſit ſi vult.idem dixi in l. filiusfa.§.
a diui.de leg. 1.[a]

ADDITIO.

a Ale.¶adde hic Bal.l.2.ṡ.ſine cenſu,vel reli.& in l.licet,ṡ.de iu.do. Ale.ſecũdo no.arg.pro his,q emunt prædia ruſticorum,quæ ſunt obligata maioribus onerib.vt ipſi pro hoc non teneantur,niſi pro his rebus tm̃ : tñ in Italia ſuper hoc prouident ſtatuta.ex fine no.caſum mirabilem,quod ſi aliqs emit aliquam domum,vel rem alij obligatam, & eam meliorauit ſuis ſumptib.ꝙ ſi ab eo euincitur per hypo.ꝙ liberetur præſtando primam æſtimationem.iſtud mirabile dictũ ſequitur Pau.de caſt.l.ſi conuenerit.ff.de pig. act.aduerte an teneat obligatio rei alienæ.tex.ꝙ non, in l.ſi creditor.§.fi. de diſt.pig.& per.Bar.& ibi ſcripſi in l.qui aliquando.§.fi.de acq. poſ.Ale. Sed contra hanc l.oppon.l.ſi fundus,§.2.ff.de pig.Sol.fateor, ꝙ iuſtum ſuperindictum eſt obligatum, quia ſequitur conditionem areæ,nec hic negatur. Si enim hoc inducitur agente fiſco, multo fortius agente priuato, quod maxime eſt verum,ſi expẽſa eſſet facta in illis caſib.in quib. faciens præfertur habentib.anteriorem hypo.vt in l.interdum,cum l.ſeq.ff.qui po. in pi.ha.item no.pulchritudinem ædificiorum cedere ad pulchritudinem vrbis,vt l.cætera,§.hoc ſenatuſconſultum.ff.de le.1. item no.ex iſta l.in fi. quod ex magnitudine ædificiorum præſumitur quis magnanimus, vt hic in fi.ibi,per induſtriã hominis animoſi acceſſit.Et ſic habes vnum modum probandi hominem ingenioſum,& magnanimum.

LEX III.

1 *Res tantum valere præſumitur,quanti æſtimata eſt in æſtimo communis. Aeſtimum communis in dubio probat verum valorem.*
2 *Teſtis deponens rem valere centum ſecundum ſuam opinionem, probat ſi eam refert ad communem æſtimationem.*

HI, QVI. qui emit prædia nauiculariorum, tenetur ad onus
ſecundum antiquam æſtimationem, quæ pactis priuatorum
non tollitur, & vendentes tenentur. ſi emptores non fuerint
idonei. hoc dicit.Vtenti ſcilicet,contrahentium.dicit tex. ar-
bitro.q.d.iſtæ pactiones voluntariæ,non proſunt,aliæ pactio
nes,ſeu conditiones.quæ à lege intelliguntur,ſeruande ſunt,
vt ſequitur.pro declaratione literæ quæro, quid vult dicere
text. ſecundum agri opinionem? gloſſ. exponit duobus mo-
dis. primò id eſt, cenſualem profeſſionem, quia debemus o-
pinari ſecundum quod ſcriptum eſt, & in cenſu. quod not.
† Quia

1 †Quia in dubio præsumitur res tantum valere q̃tum æstima-
ta est in æstimo communis. ꝯ hoc op. ff. de lega. j. l. si fundum
sub conditione, §. si libertus. & l. cum pater. §. pater qui filio.
ff. de le. 2. Sol. ibi fuit æstimatio priuata, hic publica, cui stan-
a dum est in dubio, nisi probetur ꝯrium. no.[a] secũdo mõ expo
nitur per gl. & ideo dicatur opi. qa opinari nos facit. commu-
2 niter enim dicitur, opino rem tm̃ valere. † Quod facit in arg.
ad q. ꝙ si testis dicat rem tantum valere, secundum suam opi-
nionem, ꝙ probat. Quod intelligo verum, si suam opinionẽ
b referat ad communem æstimationem: [b] de re enim quæ nõ
est exposita venalis, non potest fieri æstimatio, nisi per opi-
nionem, quæ fit secundũ communem æstimationem aliarũ
rerum, quæ sunt eiusdem fructus, & in eodẽ loco, & quæ ean
dem qualitatem habeant, vt l. precia rerum. ff. ad leg. Fal. & i-
c bi dixi, & quod no. in l. 2. s̃. de rescin. vend. 2. responso.[c]

ADDITIONES.

a Ale. No. adde Ang. hic, vbi dixit, ꝙ antiqua æstimatio hodie præsumit̃ adesse, & ideo si reficit̃ æstimum nouum, debent regulari secundũ antiquum. & Bal. l. 1. s̃. de sen. quæ pro eo, ꝙ interest. vbi quęrit an per instrumẽta veterum emptionũ probetur præsens rei valor. & qualiter articuletur in ꝓbando rei valorẽ, vide glo. & Bar. l. mortis causa, §. fi. ff. de do. cau. mort. & adde ꝙ res dr̃ parui valoris respectu mali vicini. l. cum sæpe. §. fi. de ꝯhen. emp. & ꝙ no. Bar. l. si ita, §. mulier. ff. de fun. inst. & ꝙ habetur ca. cõsti. de in int. rest. & in c. quæstiones. de rerum perm. facit dictum Virgilij in Buccolic. Mantua veh miseræ nimium vicina Cremonę. & apud Lucanum. O male vicinis hic męnia ꝯdita Gallis. de valore rei in reb. mobilib. vide Bar. & quæ ibi dixi in 7. diebus, j̃. de eroga. mili. annonæ. & de valore rei secundũ quãtitatem fructuum, vide in l. & quidem. de euic. & de materia per gl. & doc. in ca. cum causam. el 2. de testib. & in l. precia rerum. ff. ad l. Fal. & refert Are. insti. de act. in 2. si quis agens.

b ¶Aestimationem. sed quæro nunquid æstimatio communis per emptionẽ alicuius inducatur, dic quòd non, vt per do. Soc. in cons. 8. inc. visis, & diligenter inspectis. ver. & stant ista simul.

c Ale. ¶Respõso. Aestimum commune ꝓbat valorem re. sed hoc vr̃ verum, si de proximo t̃pe fuerit factum æstimũ, alias secus, vt in simili in instr̃o emptionis, d̃t Bal. l. 1. de sent. quæ pro eo, ꝙ inter. & ad hoc facit ꝙ no. Bar. in l. decem. ff. de ver. ob. & istud de quo hic, ponit etiam Ang. l. precia rerum. ad legem Falc. & quod no. Mod. in §. si quis agens, inst. de act. expresse Bal. l. 2. s̃. de rescin. ven. Ale. Vide Bar. l. 2. in verb. circa princ. gl. s̃. de rescin. ven. vbi dicitur de teste, &c. & in tra. de teste. quem sequitur Bal. l. solam. de testi. & in l. 1. s̃. de senten. quæ pro eo, quod interest. & in l. 2. in repet. s̃. de rescin. vend. & vide gl. & Bart. l. mortis causa de dona. causa mortis. itẽ ibi l. precia rerũ, & ibi ponitur qualiter probetur valor rei. & Bald. d. l. 3. & in l. 1. s̃. de sen. quæ pro eo. adde quod probatur æstimatio secundum quantitatem redituum, & fructuum, vt l. si fundum per fideicommissum. de leg. 1. & l. si quis. s̃. de resc. ven. & in l. qui bonis. de ces. bo. ff. & Imo. l. apud Iulianum, §. hæres. de leg. 1. in §. arbitrorum. in l. si fundum. de rei ven. p Bal. & dicit Bal. l. 1. §. si hæres, ff. ad Tre. & Bar. l. si quos, præalleg. vbi ponit an subhastatio probet valorem rei, de quo per Bal. & Ang. l. 1. s̃. de præscr. 30. an. & Are. in §. si quis agens. inst. de act. no. ꝙ pactiones priuatorum nõ valent in præiudicium fisci, quin habeat regressum ꝯ priorẽ, sed inter se bene præiudicant, & in præiudicium contrahentium, vt in glo. Hic non sunt alia. Bar. hic cum glo. videtur notare, quod quando scriptura æstimi fit de consensu partium probat, & fidem facit contra ipsas partes, Facit l. rura. j̃. de omni agro deser. & Bal. in suo consilio inc. sciendum est, quod quãdoque assignatio fit ĩ catastro. & allegat l. cẽsualis, & l. si pręses, s̃. de don. & idem Bal. l. si quis in suo. de cond. instit. & Angel. & Imol. in l. decem. de verbo. oblig. Bar. l. solennibus, s̃. de rei ven. & Bar. l. quod quisque, de acq. rer. domi.

¶De nauibus non excusandis. Rub.

LEX I.

1 *Ciuis si suo nomine emit pro comitatense, res empta publicatur.*
2 *Titulus supra, de iure fisci, quid differat à dispositione huius legis.*

MVLTI. naues, quæ sub nomine, & titulo alieno excusant̃,
1 publicantur. h. d. † No. ar. imò casum contra comitatenses, q
faciunt aliquem ciuem emere pro eis, vt sub titulo ciuium
nõ subsint onerib. impositis, quia tales res sunt publicandæ.
hæc. n. lex loquitur generaliter in qualibet re, quæ subtrahit̃
à publica necessitate non specialiter, vt in nauibus, vt in l. ꝓx.
2 †Opp. s̃. de iur. fis. l. qui in contractib. sol. aut contra aliquem
proceditur, quia celebrauit cõtractum in fraudem fisci, & lo-
quitur contrarium. aut quia rem sub titulo alieno excusauit,
a & loquitur hic tit.[a]

ADDITIO.

a Adde quod non solũ punitur, vt ista lege, sed etiam feudũ amittit ipso iure, vt est tex. & ibi do. Bened. de Plumbino in l. 1. s̃. ne lice. poten. facit l. vniuersi. s̃. de leg. & tex. in l. 1. j̃. vt nemo ad suum patroci. & in l. 1. j̃. de consulibus, & no. Bald. l. sacrosanctæ, s̃. de sacros. eccl.

LEX II.

1 *Non dominus nauis si proponat excusationem, ne deferat res ob necessitatem publicam, quòd nauis non publicatur.*
2 *Res ecclesiæ, quando publicetur propter delictum prælati.*

IVBEMVS. istam legem habemus de verbo ad verbum in l.
iubemus. de sacros. eccl. nulla nauis ob necessitatem publicã
excusatur aliquo priuilegio in corpore iuris inserto, vel non
inserto, & si quis ꝯtrarium attentauerit, pœna hic inserta pu-
1 nietur. h. d. ¶† Quærit gl. vtrum propter excusationem ali-
cuius, qui nõ sit dominus, publicetur nauis, gl. ponit opi. nec
firmat. prima opi. est verior, ꝙ non publicetur, l. cotem. §. do-
a minus. ff. de publicanis.[a] ¶† Quæritur quomodo ꝓpter de-
2 lictum prælati res ecclesiæ publicentur, cum delictum perso
næ non debeat in damnum ecclesię redundare. dic, vt no. per
b Cy. & Gul. & alios in d. l. iubemus.[b]

ADDITIONES.

a Ale. ¶De hac q. Vide tex. in l. cotem. & ibi Bar. ff. de publ. & vide Bal. l. cum proponas. de nau. fę. & Imo. l. Mæuius. §. duab. ff. de le. 2. & vide d. Ale. l. 1. vt nem. priua. tit. impo.

b Ang. ¶in gl. j. ibi, hoc nõ nocet, hęc vera per l. cotem, §. dominus, ff. de publ. Et hic sume arg. ad statutum, quod si pro rebus immissis in ciuitate nõ fuerit solutum pedagium, quod omnes res debeant confiscari. modo mulio super muliũ suum res meas portabat, fraudauit, & non soluit pedagium, an res meæ publicabuntur? Certe non, sed ipse mulio præstabit quantum res meæ valebãt, per hanc gl. Ale. ¶De hac q. Vide Buc. & Sal. l. 1. s̃. ne priuatus tit. & gl. 2. ibi per Bar. l. dominus, Bal. l. cum proponas, de nauti. fœno. Imo. l. Mæuius, §. duabus. de leg. 2. facit l. quicunque. §. quod si à prædicta, s̃. de ser. fug. & in l. 1. s̃. de falsa moneta.

¶Ne quid oneri publico imponatur. Rub.

LEX VNICA.

1 *Onerantes equos vecturinos, & alia animalia, vltra solitum, quod tenentur. & nu. 2.*

ONERI. qui cogit nautam ad suscipiendum aliquid vltra o-
nus, tenetur ad emẽdationem damni, quod inde sequitur, &
criminaliter punitur. h. d. not. istam l. habere locum in duob.
casib. qñ aliquis imponit sarcinam, nec aliquid apparet de vo
luntate nauicularij, vel si nauicularius est coactus, secus si sci-
1 ret nauicularius, vt in gl. † Secundò aduerte diligenter, quia
dicit, sarcinam ne quis imponat, & sic si imponeretur aliquid
quod esset minus sarcina, non incideret in hanc constitutio-
nem. & est ar. contra accipientes equos ad vecturas, & eis im-
a ponunt valisiam vltra modum solitum.[a] ¶† Item facit con-
2 tra eos, qui onerant animalia vltra debitũ. & habetis de hoc
b plures casus in tit. ad l. Aquil.[b]

ADDITIONES.

a ¶Solitum. ad quod vide do. Alex. de Imo. l. si vt certo. in princ. ff. commo. & Flo. l. si seruus seruum, §. rupisse, ad l. Aquil. & Bart. cons. inc. in Dei nomine amen. Io. locauit, & in c. inc. commune Lusignani locauer.

b Ale. ¶Aquil. adde tex. in l. insulam, §. qui nullas, ff. loc.

¶De naufragiis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Nauis, quæ vi tempestatis, vel timore incursionis hostium venit in portũ, non tenetur ad gabellam.*
2 *Fugiens in territorium alienum propter timorem hostium non tenetur ad gabellam.*
3 *Qui tempore æstatis vadit in alienum territorium ad macinandum, non tenetur ad gabellam.*

SI QVANDO. quia hæc lex de consuetudine non obserua
batur, ideo Federicus fecit authenticam, nauigia. s̃. de furtis.
1 †No. ex hac lege ar. imò casum, quod si per tempestatem ma
a ris aliqua nauis venit ad portum, non debet soluere gabellã,[a]
seu portoriũ. quia violenter venit, vt hic, & l. Cæsar. ff. de pub.
2 & l. fi. §. si propter necessitatem. ff. e. tit. † Et idem propter in-
cursum, vel timorem hostium, vel piratarum illi, qui erant in
territorio vicino fugerent in territorium nostrum, quod in-
b de possint res suas extrahere, & deportare ñ soluta gabella.[b]
3 ¶† Facit etiam in arg. ꝙ si tempore æstatis homines vicini
territorij nostri veniunt ad macinandum ad molendina, quæ
sunt in territorio nostro, quod possunt res reportare sine ga-
bella, quia propter necessitatem famis venerunt, quæ est ma-
gna necessitas. l. 1. s̃. de pa. qui fi. distr.

ADDITIONES.

a Gabellam. adde Fel. c. quærelam. de iureiurando, ante finem, ibi, & nauis vl ventorum, & in c. significauit. in fi. de iud.

b Ale. ¶Adde quod per istum tex. dicit Bar. in tractatu represalirum in 9. qõ. 7. q. principalis, & ex isto tex. habes vnum casum in quo quis pro reb. quas defert, non tenetur soluere gabellas. in l. si publicanus, §. 1. ff. de publican.

LEX II.

1 *Instantia cœpta in causa naufragij, quanto tempore duret.*
2 *Testes super casu, quod sint examinandi in loco, in quo casus euenit, nec tũc partis citatio requiritur.*

SI QVIS. Nauicularius, qui dicit se sustinuisse naufragium,
a debet hoc per testes probare corã iudice illius loci, [a] & præfecto

ADDITIO.

a Corã iudice illius loci. adde Ant. Cor. sin. suis ver. testis, inc. in loco vbi aliqs patit̃ aliquẽ casũ. vbi ampliat hoc dictũ, s. vt ñ reqratur partis citatio.

fecto denunciare intra annum, postea non auditur.h.d.Euen
1 tum.i.casum naufragij.†Opp.intra biennium,vt j.e.l.de sub-
mersis.Solu.hic annus statuitur patri, biennium statuitur iu-
dici,& ista ē vera.Pla.dicebat,ꝙ hic agebatur ciuiliter,ibi cri-
minaliter.Et hoc tenet Azo in sum.huius tit.qđ non est verū,
a non.n.agebatur ciuiliter,nec criminaliter,vt j.dicam.[a] Secū-
dò op.quod nauiculario subueniatur perpetuò ad simplum,
vt l.in eum.s.de fur.Soluunt quidam,hic ad quadruplum,ibi
ad simplum. Vel verius dicit gl. ibi loquitur de tempore, qđ
statuitur actioni,hic de tempore,quod statuitur instantiæ. Et
sic est speciale, quod ista cā debet finiri intra annum, licet rľr
triennio finiatur, vt l.properādum de iud. Hæc sol. est contra
text.q dicit,quod post annum non possit interpellare iudicē.
Si enim sola instantia periret,posset interim iudicem interpel
lare ratione rerum.Dico ergo,quod hic cōtra neminem age-
batur,sed nauicularius ad suam defensionē volebat ꝓbare ca
sum naufragij.Dicit ergo Imperator,ꝙ apud iudicē illius ciui
tatis,vbi casus occurrit,facit ꝓbationes per testes de naufra-
gio,& illas ꝓbationes portet ad præfectū ad quē species illas
cū nauigio exportabat:& intra annū hoc faciat,aliàs nō pos-
set allegare se naufragium passum esse , vt hic est casus in hac
b l.[b]†Ex qua no.mirabilem practicā,qđ in loco vbi patitur qs
2 aliquem casum,faciat examinari testes de casu,& illæ proba-
tiones postea faciunt fidem coram iudice competenti.

a ADD.¶Alex.Instātia super naufragio inchoata debito tpe,durat biennio, vt l.contraria,sed inchoari non potest post annum ad quadruplum.Ita loquitur hic Ang.Vide tex.& Bart.in l.interdum,in §.si propter necessitaté. ff.de publ.& per Bar.in d.q.9.7.q.principali,in tract.represal.

b Alex.¶Vide per Barb.& doct.in §.qđ diximus,in l.2.ff.si quis cau.& Bar.in l.contumacia,ff.de re iud.& eundem,& Im.l quæsitum.e.tit.Ad idem Ant. de But.& Im.c.querelam, de procur.per gl.in c.quisquis,4.q.5.per Azo.in sum.s.de dilat.& per Bal.e.ti.§.fi.ver.in summa.per Arch.& Io. An. c.1.de dolo,& cont.in 6.per Io.And.in add.Specu.in tit.de app.§.nunc breuiter, vers.quid ergo,per Cy.& Bal.in l.fi.cum gl.in verbo sanctum,s.de fide instru.per Butr.in c.ex rōne,de appel.per Aug.in l.fi.ff.de fer. Bart.in l.si quis ex argentariis,§.pe.de eden.& Bar.in qui accusare,s.eo.tit.Et hoc semper est verum,vbicūque necessitas imminet testes. examinari à parte propter periculum mortis, vel absentiæ in loco longinquo , qm̄ etiam in loco incompetenti poterunt examinari,ſm do.de Ro.in sua concl. 103.& hoc sequitur Lud.in l.si vero,§.de viro,ff.sol.mat.54.fallen.alleg.istum tex.Et per istam limitat.not.l.cum hi,§.transactiones,ff.de transa.& quod ibi addidi post Bart. Et similiter si testes sunt absuturi, vel de morte suspecti, & sup articulus à iudice reprobatis,vel repulsis,quia male formati, vel post terminum producti testes sunt per iudicem examinandi,ſm do.de Ro.concl. l.vel 92.in dec.nouis,& per Lud.in loco præal.quod reputat valde notan. & dicit se ita cōsuluisse apud Vincentiam Et ad primum dictum adde qđ voluit Bar.in l.admonendi.ff.de iureiur.in ver.quid si dictum testis deficit ex parte examinatis. & quod ibi addidi. Alex. Et aduerte mirabile, quod in tali examinatione non est necesse citari partem,quæ forte multum est à longinquo.Et sic pōt intelligi ff.de excus.tut.l.scire oportet,§.sufficit,vbi dicit,quod sufficit probare casum ex naturali iustitia,hoc est,ſm ius gentium,in quo in ore duorum,vel trium stat omne verbum, non attenta solennitate ciuili.& vide qđ ibi dixi,& qđ not.per Gul.in l.2.§.qđ dicimus, ff.si quis cau.Alium casum vide,vt scripsi in l.ait prætor,§.si debitorem.in fi.ff.de his,quæ in frau.cred.Alios casus vide per Ro.in litera,t.no.12.regulariter ɔ l.si qñ,s.de test.& c.in nomine Domini,e.ti.Ale. Secundo no.arg. mirabile pro his,qui dant suam pecuniam mercatoribus ad partem lucri, & damni,quod si mercatores dicant se sustinuisse damnum furti, rapinæ, incendij,vel similium,quod mercator dēt facere fidem intra annum,alias non auditur.Istud vltimum non est verum.Nam ſm hoc sequeretur, quod actio de naufragio esset perpetua, & exceptio temporalis,qđ est falsum, & ɔ omnes regulas,quia omnes exceptiones sunt perpetuæ etiam si actio sit annalis,vt l.pure.§.fi.de do.excep. item non est vera lect.Bar.qui tenet qđ hic non agebatur ɔ aliquem,sed tm̄modo petebantur testes examinari super naufragio.Nam si hoc tm̄ peteretur,ex hac petitione nulla posset fieri criminis punitio, & tñ hæc litera dicit ɔ ibi,competens dispō procedat,&c.tenendo ɔ lect.gl.patet,qđ in hac l.est casus,ꝙ licèt in cāis criminaliter,vel ciuiliter non possit committi examinatio,vt in auth.apud eloquentissimum.de fide instr.& in cor.vnde sumi. tñ qñ agitur ɔ rapientem naufragio pòtest bene committi examinatio testium, qui probent naufragium.Et hoc patet ex ista litera,quæ dicit,qđ præses ꝓuinciæ examinauit testes,& postea examinatos remittit ad præfectum.Vltimo no.casum fortuitum debere per testes ꝓbari,*de quo per Cy.l.nec creditores,de pi.ac. & probatur l.proxi.& l.de submersis.Ang.Cui congruit,qđ mercator dēt reddere rationem omni anno,vt s.de suscep.& arc.l. neminem.& ibi dixi, ergo intra annum debet facere fidem de casu,tamen licet hic tex.in argumentum faciat, hoc tñ non firmo. Nam illa allegatio casus fit per mercatoré ad suā vtilitaté.s.ad suā defensioné.Nam exceptiones,seu defensiōes sunt ꝑpetuæ regulariter,vt l.pure.in fi.de exce.dol. & licet.s.de excep.Et sic poterit ꝓbare,&fidem facere de casu vsq; ad sñiam.Et hoc est speciale in fisco ; & ideo hodie ex consuetudine in partibus istis in contractu opponitur pactum,quod mercator probet casum intra certum tempus.

* Suspecti. ¶Adde ꝙ posui in apost,ad Lanfr.de Oria.in c.quoniam contra, §.confessiones.nu.2.ver.quia forensis.ad fi.apost.de proba.

* Probari.¶Qualiter aūt ꝓbetur,vide Alex.l.2.§.ꝙdiximus.ff.si quis cautio. & Spec.ti.de pig.in prin.ver.sed qualiter.& ver.seq.& Alex.cons.54.vol.2.

LEX III.

1 *Testes domestici ꝙ admittuntur in rebus,quæ geruntur in domo,vel naui.*
2 *Testium refrenatio,quando fieri possit.*
3 *Iudex debet diligenter inuestigare,vt veritatem habeat.*
4 *Prius examinandi,& torquendi sunt,qui veritatem melius sciunt.*
5 *Mors alicuius,quando probetur ex assertione consanguineorum,vbi quòd quando agitur de modico præiudicio.*
6 *Rerum amissio probatur ex verisimilitudine.*
7 *Tempus nauigationis,de qua hic,hodie non seruatur.*
8 *Annus diuiditur in quatuor partes.*

QVOTIES. Cum de naufragio q̄ritur,examinādi sunt duo,
vel tres testes de naui,qui melius scire debent veritatē,& eis
deficientib.deuenitur ad alios.Et hæc nauigatio dēt fieri kal.
April.vsq; ad kal.Octob.h.d.Istā l.intellige, qñ ñ agebat̄ crīa-
liter,nec ciuiliter ɔ aliquē, sed nauicularius volebat probare
naufragium, & amisionē rerū ad sui defensionē, vt dixi s. l.
a ꝓx. [a] Diuide.primò dicit,quot testes examinari dñt sup naufragio.Secūdò,q̄ ꝑsonę.Tertiò,quo tpe dēat nauigari.Secū-
da ibi,circa magistros.Tertia ibi,susceptiōis.In 1.par.gl.intel
1 ligit,ꝙ agebat̄ ciuiliter,vľ criminaliter,ego aliter dixi s.†No.
ex hoc principio,ꝙ in istis reb.q̄ gerūt̄ intra nauē,seu intra do
mū admittūt̄ testes domestici,vt hic, & s.de repu.l.ɔsensu.§.
sup plagis.& ext.de testi. c.veniens.& c.2.in fi.& de ꝓb.c.ter-
2 tio loco. †No.ēt ad id,qđ dř de testi.l.j.§.fi.ꝙ refrenat̄ multi-
tudo testiū,qđ intellige,qñ sufficit sup vno articulo reduce-
b re ad tres,vt hic manifeste dicit tex.[b]Not.ēt de solerti†inue-
3 stigatione iudicis.p̄t.n. de multis circūstātiis interrogare, vt
ad veritatē ꝑueniat,vt hic,ibi,solers q̄sitor, & faciat qđ no.s.
de testi.l.testiū.illud aūt,qđ dicit hic de tormētis,ītelligit hic
4 gl.si vacillāt,vel si sint viles ꝑsonę.¶†Venio ad secūdā partē,
ex qua no.qđ prius dñt examinari,& torq̄ri,si expedit his,qui
c veritatē meli⁹ noscūt.ad idē facit l.diuus.ff.de q.[c] ¶Venio ad
vers.sane.&op.nā primo đt vniuersos eē ꝑēptos.& postea đt
inuestigādū à liberis eē.ɔ q nō erāt,ñ sūt idonei testes,vt l.te
stiū.s.de test.Hui⁹ timore đt gl.hic loq̄t̄ de liberis,q forte erāt
in naui,sed vt dixi,ɔdicit tex.q dicit vniuersos mortuos.dico
ego intelligi ꝓut iacet lřa.s.nauē &oēs eē perēptos.&iō cū ꝑ
eos,q interfuerūt,ꝓbari nō possit,recurrit̄ ad ɔiecturas,ad liberos videlicet nautarū,vt ipsi examinēt̄,q verisiľr scire dēnt
de morte pr̄is.itē de ꝑditiōe rerū pñt verisiľr testificari,q vide
5 runt res immiti ī naui,q̄ postea perēpta est.†Ex hoc hēs duo
notare.Primò,ꝙ si q̄ratur de morte alicuius, sufficiēs ꝓbatio
est,ꝙ inter liberos,& coniunctos habeatur pro mortuo.Item
si inter socios, & commilitones pro mortuo habetur, vt in
authent.hodie.suprà de repu.dixi plenè in lega.2.§. si dubitetur

a ADD.¶Ang.Ista lex facit optime, ꝙ mors alicuius possit ꝓbari nō solū ꝑ testes q īterfuerūt sepulchro,ꝓut đr ī l.si q.dé.s.so.ma.sed ꝑ ɔsanguineos mortui,q dicāt,& asserāt,ꝙ illū hñt ꝓ mortuo,ꝑ hāc lřā.Et hoc verū,nisi agat̄ de maximo p̄iudicio,q.a accusat̄ aliq̄s đ homicidio Titij, ita ꝙ ꝑ ꝓbationé accusat⁹ decapitet̄,tūc req̄rit̄ ꝓbatio explicata,q.a đ maximo p̄iudicio agit̄,vt l.sciāt.s.de ꝓb.Vbi,si vero agit̄ đ magno p̄iudicio, tūc ꝓbatiōes nō req̄rūt̄ ita dilucidæ,vt in auth.hodie.s.đ rep.& in corpore vñ sumit̄.Qñ vero agit̄ de p̄iudicio modico,vt q.a agit̄ qđ tabulæ testamenti aperiant̄,ita ꝙmodicū p̄iudiciū est,iō leuissimæ ꝓbatiōes req̄runt̄,q.a pōt ꝑ famā ꝓbari,vt l.3.ff.quemad.test.ap.Ita distīxit gl.magi.in l.cū q.dam.§. dř.ff.de acq.hęr.*Adde,qđ no.in apost.ad istū in l.si q.dem.in fi.ver.formá. s.so.ma.Per testes.Et adde qđ multis aliis modis ꝓbat,đ q.b.ꝑ Bal.c.j.quo tpe mi.& ꝑ Petr.de Su.in l.ꝓponebat̄.ff.de iud.& Lanfr. c.qm̄ ɔ.de prob. ver.& testes.& ꝑ Io.And.in add.ad Spec.ti.đ no.cri.§.fama.ver.q̄ si ageti.

b Ale.¶Qualiter sit refrenanda ꝓductio testium,nam ius canon. vsq; ad 40. testes,de quo ꝑ doct.in d.§.đ viro.l.si vero.ff.sol.ma.45.fali.& dicit,ꝙ pauci sciant.Sed cū reuerentia dictū est satis vulgatum.Vide gl.c.cum cām,q̄ inter Archiepiscopum.ver.effrenatam. ext.de testib.q̄ inquit quod hoc est arbitrarium. Alex.Bal.in l.si qñ.s.vñ vi.& Alb.in l.consensu.de repu.in l.fi. §.licentia seruorum.s.de iure del.& hoc est,quia lex est contenta ea probatione,quæ haberi potest, arg.l.si vicinus.s.de nup. & Bar.l.si quis ex argentariis.§.pe.ff.de eden.quod est optimum pro limitatione l.ēt,de testib.

c Alex. ¶Adde l.ex libero.ff.de q.& l.qui falsa.ff.de test.etiam in ciuili,siue sit vilis persona,siue non,in c.super his.de pœnis.nec vacillans fidé facit l. qui falsa.ff.de testi.Sed an talis testis sit reducendus ad concordiam.dico ꝙ si sibiipsi contradicit, nunquam reduci dēt ad ɔcordiam,vt pœnam,& ꝑiurium euitet.Ita voluit Bar.in l.eos,in fi.ff.de fal.aut testis alij testi ɔdicit,& tunc bene reducitur ad ɔcordiam, vt periuriū euitet, non vt ꝓbet. c.cū tu.de test.no.Io.And.in add.Spe.ti.de teste.§.nūc.de interrog.in add. & Fed.cons.177.aliàs cons.157.inc. domine gloriose, & d.Ant.d.c.cum tu. & ibi do.Abb.& quod qñ vnus testis sibiipsi contradicit,nō reduci possit ad concordiam,vt voluit gl.in c.in nřa. de test.quam ibi ponderat ad hoc d.Ant.tenet Iac.Bu.in l.optimam.de cōtrah.& com.stip.& in l.sed si possessori.§.item si iurauero,ff.de iureiu. & in l.cum de ætate.de prob. & Imol. in l.inter stipulantem.§.j.ff.de ver.ob.& Spe.in ti.de notor. crimin.i. §.fama. in fin. dicunt quod immo reducuntur ad concordiam , vt periurium euitent,De quo per Im.& do.meum,in l.inter stipulantem.§.j.de ver.ob.

a tit.ff.quemad.test.aper.ª Secundò no. arg.ad probandũ amis
sionem rerum per verisimilitudinem. De quo per Cyn.in l.si
creditor s.de pig act.l.si quis ex argẽtariis. §.fi.cum l.sequ. in
prin.& ibi dixi. Item op.de tex.qui dicit, ꝙ nauicularius con-
tendit.& tex.s.dicit omnes peremptos.gl.dicit,ꝙ euasit aliqs
quod est contra tex. Ideo dic, ꝙ aliquis de corpore nauicula-
riorum est iste,qui contendit, non tamen erat de illa naui, &
ideo conqueritur,quia ad eum spectat commodum,& incõ-
7 modum,vt j.l.proxi. †Vltimò no.tempus nauigandi, sed in
hoc puro standum consuetudini. si enim fecit,quod diligens
nauta fecisset, non tenetur, aliàs secus. non enim seruatur
8 ista lex in tpe,vt liquet in istis ciuitatib.marítimis.¶†Vltimò
ex hoc colligunt quidam distinctiones temporum,& totum
annum diuidunt in hyemem, & æstatem, sed propria diuisio
est in quatuor partes,vt dicit gl.

¶Concordia.

Pro concordia aduerte, quod optimè probaẽ mors ſm Bart.
in hac l.quoties. si inter liberos, & coniunctos habeatur pro
mortuo.& in l.genero.in princip.ff.de his qui not.infa. Con-
tra.allegatur tenere in l.2.§.si dubitetur.ff.quemad. test.aper.
Tu dic in d.§.si dubitetur,loquitur quando agitur de magno
præiudicio,puta de vita hominis,&c.secus si de modico præ
iudicio,quia tunc vbique concor.cũ prima opi. vide in tract.
Bar.quomodo probatur mors,& in tract. Bal.de test. Panor.
in cap.quoniam frequenter,§,porrò.vt lit.non contest.Adde
ad Bar.in l.si quidem.vbi do.Alex. in apost.s.solut. matr.

a ADD. Alex.¶Idem tenet Ang.l.de tutela.s.de in integ.rest.mi.p illum tex.
& bene facit in l.si filium.ff.de lib.cau. sed in contrarium est tex. l.quoniã
sororem,s.de iure delib.Vnde hoc pendet ab eo quo quæritur,an coniun
ctus præsumatur scire facta coniunctorum, de quo per Bart. l.is pót,ff.de
acq.hær.Bal.in l.de tutela.& in l.quoniam errorem. & ibi dominus meus.

LEX IIII.

PRO HIS. Priuatis,qui soluerunt collectas publico officia-
li,qui postea aufugit, vel perdiderit, non imputatur.h.d.tex.
hic loquitur in exactoribus,vel procuratorib.fisci.Not.con-
tra officiales,qui postea aufugiunt,vt eis tantum imputetur.

LEX V.

1 *Examinatio in alio iudicio facta,facit notorium iudici.*
2 *Libellus.quòd non requiratur in causa naufragij.*
3 *Libellus,ꝙ non requiratur,quando qs proponit aliquid ad sui excusationẽ.*
4 *Causa naufragij debet per iudicem infra biennium expediri.*

DE SVBMERSIS. Cum de naufragio queritur,summatim
examinatur,& ex eo,quod in illa cognitione reperitur,potest
per inquisitionem procedi:& cã debet intra biennium termi
nari,aliàs nauicularius absoluitur, & iudex tenetur. h.d. Pri-
mò ponit qualiter istæ causæ examinentur, quia summatim,
& leuato velo. Secundò dat potestatem iudicibus proceden-
di cõtra rapientem, & puniendi. Tertiò statuit terminum isti
instantiæ,& iudici pœnam imponit. Secunda incipit ibi,& si
quisquam. Tertia ibi,si vero. Circa primum quæro,quæ sint
istę causæ.Resp.gl.scilicet criminales.accusabantur enim hic
aliqui de eo, quod dicebãtur rapuisse aliquid de naufragio ꝙ
licet in se possit esse verum,tamen non conuenit text.nostro
in fi.vt j.dicam.ideo dic,ꝙ hæc erat illa cã,quia cum res perdi
derit per naufragium, nauicularius petebat se absolui,vt dixi
s.l.2. & l.quoties. & sic continuatur sequens litera, quia si in
ista cognitione iudex reperit aliquem aliquid accepisse,pote
rit cõtra illum procedere ad petitionem nauicularij, & puto,
2 ꝙ hec sit causa sufficiens procedẽdi per inquisitionem,†quia
iudici notum est per examinationẽ in alio iudicio factam, vt
not.in l.athletas §.calumniator.ff.de his, qui not.infa.& dixi
2 in l.2.§.si publico.ff.de adult.†Venio ad tertiam partem.no.
hic,ꝙ in ista causa nõ est necesse dare libellum, sed sufficit co-
ram iudice proponi cum libello in scriptis, vel sine. Ad hoc
opp.s.de lit.contest.auth. offeratur.dicit glo.hic speciale,vel
corrigitur hæc.Certe si intelligeremus, ꝙ causa erat crimina
lis,de necessitate haberemus dicere,quod hoc sit speciale, qa
de iure antiquo requirebaẽ libellus,vt l.libellorum. ff.de acc.
3 ¶†Sed intelligendo,vt dixi,dico ꝙ non est speciale,nec cor-
rigitur:nam qñ quis proponit aliquid ad sui executionem,vel
defensionem, nec petit aduersarium sibi condẽnari ad aliqd,
non est necessarius libellus,vt l.scire oportet.§.oportet.ff.de
a excusat.tut.ª¶†Secundò hẽs hic,qđ hæc causa dẽt expediri in-
4 tra biennium,cui concordat s.vt intra cer.tempus cri.q.ter.l.
fi.si intelligas,qđ erat cã criminalis. Si vero intelligas,qđ hæc
erat causa ciuilis,est ɔ l.properandum.s.de iud.Sed gl.dicit,ꝙ
hoc est speciale ¶Item contradicit l.2.s.e.Sed dic,vt ibi dixi,
ꝙ ibi datur annus parti ad ɔquerendũ, hic bienniũ iudici ad
terminandũ. ¶Ad ista partẽ op. diciẽ hic nauiculario absolu-
to,contrà,cùm ipse petat, quomodo potest absolui ab obser-
uatione iudicii.Sol.sunt in gl.duæ expositiones.Prima,ꝙ ab-
soluitur ipse ab obseruatione iudicii,& iõ dr̃ absolui, qa tene
batur,cum naufragium sua culpa accideret. Secũdò exponit
nauiculario, id est ei, qui res surripuit de naui. Et illam tenet
Dy. & illam oportet nos tenere ſm illos, qui intelligunt istã
legẽ totã loqui de criminali cã. tñ hæc expositio est multum
extranea, vt dicamus nauicularium ipsum raptorem, cum p
totum istum tit.& in præcedentib. nauicularij appellantur,q
merces portant in naui, non q rapiunt. Et ideo tene primam
expositionem, quod nauicularius ad sui defensionem vole-
bat probare naufragium, si iudex negligit hoc terminare in-
tra biennium, iudex & eius officium tenebitur fisco, & naui-
cularius est absolutus à fisco.

a ADD. Alex. ¶Et qđ hic ꝓcedatur sine libello, intelligit gl.in l.2.§.dies,ff.
qs or.in bo.pos.ser. Bar.in l.3.s.de pign.& p Doct.in l.4.§.ait prætor.de re
iud.p Aret.instit.de actio.in princ.in vers.ex quo sequitur,ꝙ qñ competit
officiũ iudicis.Glo.videtur velle ꝙ sic,in l.1.in 1.gl.ff.de eden.Contrarium
vult gl.in rub.de inter.actio.l.Papinianus,de minorib.ad fi.auth.offeraẽ,p
Bart.& alios in l.1,ff.de iu.om.iu.& c.fi.de of.del. vide Cy.l.1.s.q̃ sit longa
consuet.imol.in l.si vero,§.de viro,sol.ma.in prima fallentia. Et an officiũ
iudicis sit idem,qđ exceptio,tex.in l.plane,& in l.fi.ff.de petit.hær.& Bar.
in l.1.§.& in parui.ff.qđ vi,aut clam,qđ sequitur Ant.de But.in ca.item cũ
quis de resti.spol. & Petr.de Anch.in cle.1.de sequest.pos. & fructuum.&
in c.canonum statuta.de consti.& Bal.& Ang.in l.plane,& l.fi.prælleg.&
in l.1.de condictio.indeb.& in l.si non sortem, eod.titu.pro quorum con-
cordia vide imol.in l fi.ff.à quibus appe.non licet.

LEX VI.

SVPER. No. casum specialem vbi vnus de culpa alterius te-
netur. Et istud est vnũ munus nauiculariorum,ꝓ quo res eo-
rum sunt obligatæ, vt s.de prædiis naui.per totum. ¶Itẽ hoc
intelligit gl. qñ sua culpa naufragium cõtingit, q̃ culpa colłr
ex pluribus,vt in gl.quam no.¶Vltimò not.qualiter dẽs reci
pere rõnem ab officiali publico, qui asserit se aliquid perdi-
disse,nam non debet sibi dimitti,si sui culpa accideret,aliàs se
cus. De mõ aũt probandi hoc,ꝙ sui culpa acciderit, dicam j.
tit.2.l.quod ad p̃sens, & ibi de hoc tangam.hic non sunt alia.

¶De metallariis,& metallis,& procuratoribus.
metallorum. Rub.

LEX I.

1 *Fodere metalla quilibet potest secundum formam huius legis.*
2 *Scrupulus quid sit.*
3 *Colonus tenetur potius vendere fructus domino,quàm alij.*

ERPENSA. Ad euidentiam totius ti. debes scire
ꝙ illi q fodiunt metalla, dicũtur metallarij, & ꝙ ꝓ
primo ĩtroitu in illud officiũ debent soluere octo
scrupulos illius metalli,quod non soluit amplius
quàm semel, vt hic. & de eo, quod ad fodiendum accepit,&
quod fodit, debet dare quolibet anno vnam librã fisco, quæ
sit 14.vnciarum,vt j.prox.nisi aurum fodiat, quia sufficit tũc
si annuatim soluat septem scrupulos,vt j.e.l. per annos,vltra
hoc de toto,quod percipit,facta purificatione metalli,debet
fisco dare suas decimas,hoc est de decem partib. duas si fodit
in publico,si fodit in priuato,vnam fisco soluit,residuum sibi
retinet.j.eod.l.3.¶Qui vult esse metallarius,tenetur soluere
octo scrupulos, & metallum q vult vendere, debet vendere
a fisco precio competenti.h.d.ª¶†No.cuiq; licere fodere me-
1 talla secundum formam huius legis.& gl.opponit,quod plus
debeat soluere,vt j.l.prox.vel minus,vt in l.per annos.Solue,
2 vt dixi in euidentialib.licet gl.variet.¶†Quero quid dicatur
b scrupulus.ᵇ Azo hic,vt refert in summa, hoc perq̃siuit à me-
dicis,& exponit,vt in gl.secundum Azo.& secundum eos dr̃
scrupulus 20.pars vnciæ,licet Pla.aliter intellexerit,qđ scru-
pulus dicaẽ tñ ponderis, ꝙ octo faciant 14. vncias. Et sic illa
lex concordat cum ista.Sed Hugo dixit aliter,vt not.in l.per
annos.vbi dicit, ꝙ scrupulus est pondus sex siliquarũ, siliqua
autem est quarta pars vnciæ, vt l.liberto.§.filium.ff.de annu.
le.& no.per gl.s.de epis.& cle.auth.sed hodie. & ſm hoc scru
pulus esset vna vncia cum dimidia. quia tñ hoc dubium est,
standum est opi. Azo.qa scrupulum ponit esse minoris pon-
deris,& sic in dubio est contra fiscum,vt l.non puto.ff.de iur.
3 fisc.†Vltimò nota ex hoc fine,ꝙ colonus debet potius ven-
c dere domino fructus quam alij,iusto tamen precio.ᶜ

a ADD. ¶Alex.Adde ad istum tex.omnino not.per Paul.de Cast.in l.diuor-
tio,§.si vir,ff.sol.matrimo.in fin.
b Scrupulus. Vide tu do.Bar.Cep.in l.in itinere,in fi.prin.de ver.sig.vbi no.
habes de singulis generibus ponderum.Adde quod not.in apost.ad iacob.
Rebuf.hic nu.1.in ver. Hugolinus dicit,quod scrupulus alias etiam potest
dici scropulus,vt per Cep.in loco supra alleg.
c Alex.¶Hoc sequitur Lud.in l.1.ff.sol.matrim.

LEX II.

1 *Libra regulariter intelligitur duodecim vnciarum.*

OB METALLICVM. Metallarius debet annuatim pro ca-
1 none ſoluere vnã librã metalli xiiij.vnciarũ. † Sed quæro, in
dubio, quot vnciarũ intelligitur libra. Reſp. duodecim, vt l.
ſeruum meũ.§.fi.& ibi not.ff.de hære. inſti.& Inſt.de hæredũ
qua.& diffe. §. hæreditas.niſi aliter conſuetudo ſe habeat,vt
hic,& in quibuſdã ciuitatibus,in venditione quarundã rerũ
intelligitur libra xviij. vnciarũ.quibus conſuetudinibus ſtan
dũ eſt in ipſis ponderibus,& menſuris,l.Imperatores.ff.de cõ
trahen.emp.& vt omnis tollatur dilatio p menſuras,& põde
ra publica,ad qu ærecurritur,vt l.modio.ſ.de ſuſcep.& arc.

LEX III.

CVNCTI. Facilis eſt tex. Nota iſtud,ꝙ de lapidibus,qui fodiuntur in prædiis priuatorũ, fiſcus debet habere decimam.

LEX IIII.

CVM PROCVRATORES. Officiales ad exigendum metallum,non debent ad aliam dignitatem aſcendere,niſi prius illud officium perficiant.h.d.

LEX V.

1 *Dicere pro homine idem eſt,quòd pro quolibet homine.*

PER ANNOS. Fodientes aurum pro canone omni anno
1 ſeptem ſcrupulos tenentur exoluere.h.d.† Not. iſtud vulga-
re tantum importat pro homine,ac ſi diceremus pro quoli-
bet homine ſoluatur tantum, vel quilibet ſoluat tantum.

LEX VI.

QVOSDAM. Non poteſt quis tantum effodere,qđ ex hoc aliena ædificia deſtruantur.h.d. ¶ No.glo.quod iure licet in alieno perquirere lapides,niſi per hoc ædificia deſtruantur.

LEX VII.

1 *Statutum,quòd Comitatenſes reponantur in comitatu,habet etiam locum in Comitatenſe,qui eſſet de prioribus.*

METALLARII. Adſcripti ad fodiendum metalla,ſi aufuge
rint ad aliud officium,retrahentur,etiam ſi familiares Princi-
pis fuerunt.h.d. Ad euidentiam ſcias,ꝙ metallarij ſunt homi
nes liberi,licet ſint adſcripti ad illud munus. facit ſ.de ſer.fu.
1 l. vlt. ¶ † No. hic arg.ꝙ ſi ſtatutum dicat,ꝙ comitatenſes re-
ponantur in comitatu,quòd locũ habet etiam ſi comitatẽſis
eſſet de priorib. Et ſic vide ꝙ illi,q ſunt domeſtici Imperato-
ris,retrahuntur ad primam conditionem. Gloſſ. eſt hic, quæ
tractat quomodo de vna conditione quis transferatur in
aliam. Dic,vt in eadem,& ſumitur de ſumma Azo.de verbo
ad verbum.

¶De murilegulis. Rub.

1 *Murileguli,& alij,de quibus hic,erant liberi,adſcriptitij tamen.*

¶Glo.continuat rubricam, & exponit eam,ſingula verba ex
1 ponam in tex.& legib.ad quas glo.remittit. ¶ † Quæro vtrũ
iſti homines ſint liberi,vel ſerui. gl.& Azo in ſum.innuit, qđ
ſint ſerui. Sed puto,quòd hoc nõ ſit neceſſe,quamuis verum
eſt dicere, ꝙ ſint liberi adſcriptitij,tamẽ,ad iſtas conditiones,
de quibus infrà videbis. quod patet,quia dabant pecuniã ad
hoc,vt ad ipſas conditiones aſſumerentur, quod non eſſet,ſi
ſerui eſſent. nullus enim daret pecuniam, vt ſeruus fieret, vt
j̃. eo. l.j. Item quandoq; liberabantur dando ſubſtitutum,vt
j̃. eo.l.ſi quis ex corpore,qđ non eſſet in vero ſeruo. Item in-
ueniuntur quædã leges,quòd contrahebant matrimonium,
vt l. edicimus. j̃.eo.& l.murileguli.ergo ſerui non erant.ſ.de
inceſt.nup.l.cum ancillis.

LEX PRIMA.

MONETARIOS. Adſcriptus ad cudendam monetam Principis non liberatur alicuius dignitatis priuilegio. h.d. Ex hac l.apparet,qui dicantur monetarij,innuit etiam hęc lex,quòd iſti vocentur ſerui,ſed magis ſunt liberi conditionati.

LEX II.

1 *Tinctores corrumpentes pannos in tinctura tenentur,quia eorum culpa factum præſumitur.*

Idem ſcriptores,& pictores.

1 *Dans pecuniam, vt habeat officium,præſumitur habere animum malefaciendi.*

BAPHII,ET GYNECII. ¶ Primò ponit, ꝙ pertinctores & textores pannorum ſubſtantia. & patrimonium Principis minuuntur, qñ malefaciunt.h.d. vſque ibi,& ſpecies baphij, tinctoris, commercij, & textoris, vt vides in gl. rubricæ, per quod ſubaudit mala facientes,& noſtra priuata ſubſtantia.i. patrimonium Principis tenuatur, i.minuitur.Hoc autem fit duobus mod.j̃.prox.declarat & ſpecies gynecij.i.panni contexti. Ad euidentiam ſcias, quod iſta tinctura, de qua panni domus Principis tingebantur.erat multum in pretio. facit j̃. e. ſi quis nauiculam & j̃. tit. j.l. vellera. Corrumpebant,ergo iſti vel faciendo debiles pannos, vt modicum reciperent de tinctura ,ſeu modicum intingendo. Secundo mõ corrumpendo ipſam tincturam,immiſcendo aliam tincturam corruptam in gynetio.hoc eſt, vbi panni texebantur. confectæ,id eſt, contextæ corrumpuntur per prædictos malos tinctores, ſeu textores , faciendo pannos debiles , vt modicum de tinctura reciperent,vel tenendo ipſos modicum in tinctura,pp ꝙ ipſi panni corrumpuntur. & hic eſt primus modus. Aliud eſt corrumpendo tincturam. & hoc loquitur in baphiis, i.in locis vbi fit tinctura, temeratione,i. per eorum audaciam,& temeriatem. vim adducunt,i.aliquid adducunt ad minorandum , vel augmentandum tincturam , per id quod additum eſt,inquinatæ alluuionis.i.corruptæ augmentationis,hoc autem faciebant , quia qñ fuerunt adepti iſtud officium , dederunt pecuniam, nunc volunt trahere per dictas corruptelas. Prohibet ergo princeps pecuniam dari pro acquirendis dictis adminiſtrationibus.& hoc ſequitur,& ſic litera eſt plana. Ex prædictis patet , ꝙ quædam glo. quæ exponit , vim, i. per vim, non eſt neceſſaria , nec habet intellectum huius literæ.
1 † No. arg.l.ĩ tinctores, qui pannos corrumpunt in tinctura,
nam eorum culpa factum præſumitur, & tenentur.facit ff.lo
ca. item quæritur. §. ſi gemma. & §. ſi fullo.Item facit contra
ſcriptores,qui aquam immiſcent in atramento,per qđ litera
eſt magis alba , & contra miniatores , & pictores, qui depin-
gunt, vel miniant de adulterinis coloribus, vt teneantur do.
mino ad intereſſe. Item tenentur crimine ſtellionatus,de cri.
2 ſtelliona.l.3.§. ſed & ſi quis.¶ † Vltimò no.arg.qđ qui dat pe
cuniam, vt habeat officium,habet animum malefaciendi,&
a indebitè lucrandi,propter quod factus eſt titulus, *a* vt iud. ſi-
b ne quoquo ſuffra.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Fictus eſt titulus.Vt iudices ſine quoquo ſuffr. fiant. Et iſte titu. perperam in maximum totius Reip.detrimentum obſeruatur,vnde multa ſcandala ꝓpter iudicũ corruptiones, & ipſa etiá iudicia venalia quotidie accidũt,vt plene dixi in addi.ad Iac.Reb.in l.curiales.ſ.nu.j.de decur.lib.x.
b Alex. Suffra. Vide Ang. vt iud.ſine quo. ſuffra. in prin.adde l.vniuerſi.per Bart.ſ.de lega.in lib.x.

LEX IIII.

1 *Mors animalium,quando debet clarè probari,& quando ſufficit per coniecturas.*
2 *Mortem hominis probare per coniecturas,quando ſufficiat.*
3 *Pro tutoribus,& aliis tenentibus reddere rationem practica probandi corruptionem ſuppellectilium.*
4 *Habentes lacum Peruſinum,licet tenentur ad certam quantitatem piſcium ſingulo die,ſi ſuperuenit multitudo hominum,poterunt cogi ad maiorem quantitatem piſcium.*

QVOD AD PRAESENS. Duobus modis legunt in gl.Se-
cundum primũ ſcias,qđ Imperator habebat paſcua multum
magna quibus tenebat gregem ſuũ, & alij homines,& ruſti-
ci habebant ſimiliter greges ſuos in eiſdem paſcuis, & tene-
bantur Principi ad hoc,vt qñ grex eius minuebatur,debebat
ſuppleri de gregibus aliorum. Et illi,q præerant gregi Princi
pis, vocabantur baſtagarij. qui ſm noſtrum vulgare vocan-
tur virgarij.Contigit ergo ꝙ quodam anno deceſſerunt mul
ta ex animalib.Principis:dubitabatur,quantum ruſtici debe-
bant dare baſtagariis pro reparatione gregis Principis.Impe
rator ſtatuit,ꝙ pro illo præſenti tempore ſufficiebat ſi illi ru
ſtici quilibet daret quintum animal,hoc eſt de quinq; vnum,
& ſecundum hoc habes ꝙ gl. quæ dicit,ꝙ ruſtici præſtabant
hoc omni anno, dicit contra literam. hic ꝓuidet Imperator
ad ſolum remediũ illius inſtantis temporis dum dicit , ꝙ ad
præſens remediũ pertinet.Non enim vniuerſaliter prouidet
pro omni tempore. Ratio,quia ſecundũ varietatem tempo-
ris contingit mutatio caſus,quia in quibuſdam annis greges
augebantur ex eis,qui naſcebantur, qñque minuebantur pp
mortalitatẽ,quandoq; in magna, quandoq; in parua quanti
tate.facit ff.ad l.Fal.pretia rerũ.§.nonnullam.¶ Iuxta hanc le
gem quæro , vtrum ſufficiat ei, qui præeſt animalibus , cum
a vult probare diminutionẽ, & mortem eorum, [a] ꝙ illo anno
ita contingit communiter,quòd de quolibet grege mortua
eſt dimidia,vel tertia,vel aliqua pars certa in regione illa. Vi-
detur enim , ꝙ non debet clarè probare ſe amiſiſſe, argu. l. ſi
creditor.ſ.de pign.act.& l.ſi quis fundum.§.imperator.ver.ſi
1 caprarius.ff.loca.¶ † In contrariũ facit lex iſta.Reſpondeo,ſi
quidem tractatur de morte vnius certi animalis,vel duorũ,q̃
nõ paſcebant gregatim,puto ꝙ debeat clarè probare, vt l.j.al
leg.Si vero animalia gregatim paſcebant, ſufficit ꝓbare per
coniecturas.Durum eſt enim de qualibet oue,quæ moritur,
vel

ADDITIO.

a Eorum.Ad quod vide do.Alex.de Imo.in conſi.257.& in conſi.207.2.parte.

vel deperdit, hic testes de visu, bene sufficit ꝓbare, ꝙ illo tē-
2 pore cōmuniter accidit in regiōe illa, ar. hui⁹ legis. ¶ † Itē dr̄
dū tractatur de ꝓbāda morte vni⁹ hominis: aut n. dr̄ decessis-
se in exercitu, vel cōflictu, vbi decessit magna multitudo ho-
minū, vel in domo sua, vt notaui in l. si qd̄e. s. solu. mat. & teti
3 gi in l. 2. §, si dubitet. ff. quẽad. test. aper. ¶ † Simile dico in tu-
torib. vel officialib. publicis, q habēt reddere ratione de aliq̄-
bus supellectilib. vel aliis reb. quæ vsu cōsumūtur, vt sufficiat
ꝓbare, qđ in tāto tēpore verisimiliter debuerūt posse corrū-
a pi tot ex illis supellectilib. arg. l. fi. s. de ali. pu. apræ. ¶ Secundo
modo legitur, vt bastagarij dicantur beccarij, seu macellato-
res, q bestias occidūt, & vendūt populo ad minutū. Pone er-
go, ꝙ statutū erat, ꝙ beccariis daretur cert⁹ numerus anima-
liū, quę occiderētur, & venderent populo. Contigit, ꝙ venit
magna multitudo hominū, vnde ille numer⁹ animaliū non
sufficiebat. Imperator statuit, ꝙ pro remedio secundum istud
instans tēpus detur illis beccariis quintū animal, hoc est pro
omnib. quinq;, quæ dabātur, addatur vnū, & hoc fiat ꝓ repa
4 ratione salutis corporis humani. ¶ † Facit ꝙ licet statutum di
cat, ꝙ illi qui tenent lacū Perusinū, debeant certā quantitatē
pisciū omni die ponere in platea, ꝙ si ex casu multitudo gen-
tium superueniret, ꝙ possint cogi ad portandum plus, tan-
b tum quod sufficiat pro reparatione corporis humani.[b]

ADDITIONES.

a Ale. Vide Bar. de hoc in trac. suo de test. i ver. circa carmē. in fi. Adde Bal. i l. nō ita. §. spēs, de le. 2. vbi vr̄ dicere, qđ per ostensionē corij, mors animaliū ꝓbari possit. Et vide Bar. & Doc. in l. si quis ex argentariis. ff. de edē. in §. proh bet. ¶ Itē in ver. de aliquib. supellectilib. Adde hoc casu qđ ad probationē taliū rerū minutarū sufficit ēt qualisqualis ꝓbatio arbitrio boni viri & per cōiecturas. no. Bal. in l. 4. s. de pet. hær. & gl. & Doct. in l. fi. §. in computatione. s. de iu. deli. facit etiā in l. si is qui pro redēp. c. s. de dona.

b Ale. Et ita ēt sequit Ang. hic, & hanc repetit. & facit qđ not. Bald. in l. lube mus nullā, de sacrosī. eccl. Ang. & Adde ꝙ idē dicimus de illo, qui nō vult portare frumentū in plateā, vt possit cogi tempore guerræ, vel caristiæ portare, & etiā vendere viliori precio, l. pendentes. §. si q. d. vbi Bart. dicit de vsufru. Roma. in litera f. notab. pen. qđ limita non procedere in decurione, qui nō potest cogi. l. decuriones. ff. de admi. re. ad ciu. per. & l. nō de bere. ff. ad muni. gl. tamē in l. annonā. de extraor. cri. dixit qđ diues nō cogit vendere frumentū. Sed secundū Bar. ibi cogitur, sed iusto precio, quæ omnia no. Adde qđ si statutū requireret vendi minori precio, et venderet alicui ignoranti maiori precio, & venditor non notificaret emptori statutū, certe tenetur ad interesse quo ad illud plus emptori, secundū Bart. in l. quæro, ff. de act. emp. facit l. si vina. ver. plane. de peri. & cōmo. rei vend.

LEX VI.

1 *Verba ista, trina, dena, in pœnis important geminationem.*

QVI TEXTRINI. qui occultat aliquem ex textorib. puni-
tur pœna triū librarū auri. h. d. ¶ Quæro, dicitur hic trinis lib.
auri. quot sunt. dicit glo. dicit trib. lib. auri, ar. ff. de pen. l. inter
pretatione. licet ꝓpriè ponatur pro sex, vt ff. de leg. j. l. si quis
1 ex testamento. † no. ꝙ in pęnis ista verba trina, dena, & similia,
non important geminationē numeri, ſm istam gl. Contrariū
no. in prima constitutione Digestorum. §. pen. ver. dena. & in
§. hæc autem tria. communiter tenetur ista, vt plenè exami-
naui in l. stipulatio ista, §. eum qui. ff. de verb. ob.

LEX VII.

1 *Contemnens protestationem, seu denunciationem, amittit ius suum si est facta per habentem ius protestandi.*

2 *Statutum, quòd inter homines diuersarum ciuitatum non contrahatur matrimonium, an valeat.*

EDICIMVS. Mulier nobilis nubens monetario, si post ꝓte-
stationē nō recedit, efficitur monetaria: sed mulier adscripti-
tia si post protestationē à domino reuocetur, eiusdē cōditio
nis efficietur, & ēt monetaria, quæ nō pōt extraneo nubere.
h. d. Tres partes habet. Secūda incipit ibi, si qua vero. Tertia
1 ibi, sed monetarius. ¶ † Not. primò de virture protestationis,
seu denunciationis. nā quicūq; eā cōtemnit, perdit ius suum.
Facit s. eo. l. ingenuæ. & ff. de lib. agno. l. j. in prin. & ꝑ totū. &
a s. de remis. pig. l. si eo tēpore.[a] ¶ † No. ex fine ꝓhibitū esse mu
2 lierē monetariā nubere extraneis. facit ad quæstionē, fuit sta
tutū, ꝙ inter hoīes diuersarū terrarū nō ꝯhatur mr̄imoniū,
sub certa pęna. Quæro vtrū statutū valeat. Vr̄ ꝙ sic, vt hic. In
ꝯriū, qđ nō, qa aufert libertatē ꝯhendi mr̄imoniū. ergo & c.
ff. de ver. ob. l. Titia. & l. si diuortio. & de cond. & dem. l. cum
ita. Resp. statutū nō valet, quantū ad hoc, vt faciat matrimo-
niū esse irritū si cōtrahatur, qa cū sit sacr̄m, & res spiritualis,
laici nō possunt statuere circa illud, cum nō sit de iurisdictio
b ne sua, sed ecclesiæ.[b] Sed an valeat quantū ad hoc, vt contra
facientes puniantur. Videtur dicendū, ꝙ si quidē possunt ho
nestè nubere seruata forma statuti, quia in qualibet secta, tot
sunt, quot possunt matrimonia contrahi, & tunc facientes
c contrà incidunt in pœnam statuti. aliter secus,[c] vt d. l. cum
ita. & l. seq. ff. de cond. & demonst. & hac lege.

ADDITIONES.

a Ang. ¶ Hoc intelligitur quando protestatio fit per habentem ius protestandi, alias secus, vt l. si fundum. s. de rei ven. & l. si eo. s. de re. pig.

b Alex. ¶ Vide Bal. i l. j. & quę ibi dixi. s. ad Tur. & cōtra Bar. hic bene not. p Bal. in l. omnes populi. ver. sed nunq. d statutum. de iust. & iu. & Ange. hic idē dicit, qđ Bar. formaliter. Alex. vide Bal. in l. neminē. s. de nup. & Bar. in l. cunctos populos. in 3. q̄one principali. ff. de iust. & iur. Itē ibi cū nō sit de iurisdōne sua, sed ecclesiæ hoc tenet Io. And. in c. statutū. de hæreticis. i 6. & Are. Inst. de iure naturali. i prin. in ver. quæro ergo an p statutū. p Bal. in l. 2. §. ius naturali, ff de iust. & iu. & tenet idē qđ hic, & Bart. distinguit.

c ¶ Sec⁹. Ad cui⁹ articuli decisionē vide tu copiose, & no. d. Fel. i c. j. de spō. ver. tractant. cū seq. & in c. ecclesia quæ. in ver. secundus effectus. de cōst.

LEX VIII.

AETERNAM. Bastagariis non licet ad aliā militiā transire, nisi illa cōpleta. h. d. Et sunt bastagarij, illi, qui ꝑerāt animalib. Principis, vel præerant macello ad faciendum carnes ad hominum sustentationem. s. e. l. quod ad præsens.

LEX IX.

1 *Murex, & conchilium est idem, & est piscis ad tincturā purpurei coloris.*

1 SI QVIS NAVICVLAM. Ista lex est clara, † & quæro, qđ sit
murex, & conchiliū. Gl. dicit, ꝙ murex est piscis, qui appella-
tur concha marina, alio nomine conchiliū, qđ si ferro præci-
dit, effundit lachrymas purpurei coloris, vnde tingitur pur-
pura. Et sic vnum, & idem est piscis murex, & conchylium, &
est tinctura valde pretiosa, ita ꝙ soli Principi ea vti licet, &
non aliis. Idem de tinctura, quæ ei assimilatur, vt color de
grana, quæ si in panno laneo apponatur, scarlatum appella-
tur in vulgari. Videbitis in ti. prox. l. 3. & 4. & fi.

LEX X.

1 *Tinctores pannorum debent reddere pannum tinctum lauatum.*

LOTAS. Gloss. intelligit hic, quòd hic dicitur serico blatæ
mataxæ, qđ sit genus tincturæ purpureæ, & sic debet deueni
re in fiscū, non vendi, & ponit pœnā officialibus, q passi sunt
contrà fieri, & hoc ſm glo. tu ponas casum aliter. Ad euiden-
tiam scias, ꝙ aliquando tingitur lana, linum, & sericum non
filatū. quandoq; tingitur filatū in metaxa, seu gaueta nō tex-
tum, quandoq; tingitur pannus post texturā. ¶ Item scias, ꝙ
princeps habebat quosdam præpositos. quia tinctoribus res
tinctas accipiebant. præcipit ergo Imperator, ꝙ isti præpositi
nō recipiant istas res tinctas, nisi lotas, seu lauatas. nā, vt mo-
ris est, post tincturā lauantur, & si cōtra fecerint, imponit eis
pœnas. In tex. ibi, in posterū. h. d. qa ante hanc legem, quan-
doque fiebat contrariū. series, id est, seriose ordinatæ. quodā
enim ordine ordinantur, cum in tincturā immittuntur blatę
id est, linum, & linisterium, secundū Hug. loquitur ergo hic
tex. de his, quæ tincta sunt nō filata, & metaxæ, seu gauetæ iu-
xta vulgare nostrū sunt quādo ea quæ filata sunt, in metaxā,
1 seu gauetam, rediguntur, & tinguntur. † aliud quod sequi-
tur, est clarū, & est arg. quod isti, quibus datur pannus ad tin-
gendum, debeant reddere pannum tinctum lauatum.

LEX XI.

1 *Emphyteusis ecclesiastica, quæ ex pacto transire debet in fœminam, quę tamen nubat subdito iurisdictioni monasterij, transibit ad fœminam, quæ nubat extraneo, qui vult effici de iurisdictione monasterij.*

2 *Feudum alienatur inuito domino, quando emptor vult subire omne onus, quod sustinebat primus feudatarius.*

MVRILEGVLI. Murileguli, si ad aliam dignitatem transie-
runt, ad conditionem propriam retrahuntur, & res alienatæ
per eos reuocantur, nisi emptor voluerit illam conditionem
1 subire. h. d. † Facit in arg. ad q. quædā monasteria habent pos-
sessiones concessas in emphyteusim sub pacto, ꝙ trāseant in
fœminā, quæ tamen nubat alicui subdito iurisdictioni mona
sterij. Facit ergo, qđ si nubat extraneo qui vult effici de iuris-
dictione monasterij, qđ retineat emphyteusim. facit s. de im-
2 po. lu. deser. j. † Item optimum ar. qđ feudum possit alienari
a inuito domino,[a] qñ emptor vult subire omne onus, quod
sustinebat primus feudatarius.

ADDITIO.

a Domino. Et an, & quando possit, vide tu Feli. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. ver. in eadem gloss.

LEX XIII.

SI QVIS. Homines adstricti conditionib. huius tituli, non possunt liberari etiam ex rescripto Principis, nisi dato substituto, qui solenniter approbetur, & talis liberatio vltra eius personam non porrigitur. h. d.

LEX XIIII.

PRIVATAE. Qui assumūtur vt præsint alicui collegio hominum condōnatorum, non admittuntur interim ex sacro rescripto, nisi satisdederint idoneè. h. d. Quæro, vtrū hoc sit verū in quolibet officiali publico, quòd non admittatur, nisi satisded

satisdederit? puto q non, sed speciale est hoc casu, & in casu l. Imperatores. §. filiusfa. de admi. re. ad ci. pertinen. alias tūc demum de necessitate exigitur fideiussor, si ipse non est diues, & idoneus, vt j. de fun. pat. l. quicunque ad emphyteusim.

LEX XV.

QVI AVTEM. partus sequitur conditionem illius ex parentib. qui fuerit conchyleus. h. d. Et sic est hic casus, in quo partus, quo ad statum sequitur conditionem patris.

¶De vestibus oloberis, & auratis. Rub.

¶Dic, quædam sunt vestes de auro totæ, & istæ dicuntur vestes oloberæ: quædam sunt vestes de serico, auratæ tñ, vt qñ aurum inuoluitur s. filum serici, & istæ dicuntur vestes auratæ. quædam sunt vestes in quib. non est aurum, sed sunt tinctæ ex illa tinctura, quæ fit ex murice, seu conchilio, quæ est adeo pretiosa sicut aurum, vt videbitis j. in tex.

LEX PRIMA.

1 *Viris non licet portare pannos de auro, vel de auro frigiatos.*

AVRATAS. in hac l. prohibet imperator pannos, de quib. dixi in rubr. confici ab aliis, quàm à suis gyneciariis, hoc est textorib. suis. h. d. Auratas, quæ sunt de auro puro, quas ī rub. nominat oloberas. sericas, i. de serico, in quo inuolutum est aurum. & dicit tex. paragaudas, siue in vulgari nostro sunt qdam frisi, qui ponuntur iuxta gaidas, cuius exemplum videmus in pānis solennib. clericorum, & religiosorum. gynaeciarum, est nomē personarum, hoc est textorum, si hēs gyneciariis. si vero geneas, tunc est locus, in quo panni texebantur.

1 †No. q viris non licet portare [a] pannos de auro, vel de auro

a frigiatos, vt j. l. proxi. expressius, sed de consuetudine non seruatur hodie.

a ADD. ¶Viris non licet portare, &c. istud facit iuncto textu huius legis ad statutum prohibitum in viris, vt non extēdatur ad fœminas, de quo remi. in apost. ad Pan. post eum in c. significauit. nu. 2. in ver. masculinum, extra, de rescrip.

LEX II.

NEMO. panni aurati, vel frigiati non possunt portari à viris sine rescripto principis. h. d. Facit ad ea, quæ dicuntur j. eod. l. temperent.

LEX III.

1 *Priuati non possunt portare scarlatum.*

2 *Magna pœna, quod imponatur pro minimo delicto.*

VELLERA. non debent lanæ, vel panni tingi aliquo colo-

1 re simili colori muricis. h. d. No. † q non licet priuatis hominib. portare scarlatum, cùm sit species similis purpuræ. not. q non licet viris tingere, vel portare pannos habentes similitudinem cum tinctura muricis, & sic de iure nō licet habere ve

2 stes de scarlato, & imponitur pœna capitis, vt hic in fin. † Ex quo habes, quod pro minimo delicto imponitur magna pœna, quæ j. l. proxima modificatur quo ad præterita.

LEX IIII.

1 *Prioris ciuitatis possunt facere bannum, quòd soluentes collectas veteres liberentur à pœnis, quas incurrerunt.*

2 *Legatum factum vxori de omnibus pannis, ornamentis, & rebus, ad eius vsum paratis, an comprehendat prohibita portari, ex forma alicuius statuti, remissiuè.*

TEMPERENT. vt dixi hæc lex est facta ad modificandum præcedentem, quæ ita imponebat grauem pœnam, in quam verisimiliter multi incurrunt. Præcepit igitur Imperator, vt nullus audeat portare prædictas species, seu dictos pannos, q conueniunt soli principi, & domini suæ. secunda incipit ibi, nec pallia. præcipit, q nullus in domo propria texat tales, vel faciat tales pānos, vel pallia. tertia incipit ibi, qui tincta iubet, q quicunque habet dicta pallia, seu pannos tinctos de dictis colorib. proferantur in fiscum, & fisco tradantur. quarta incipit ibi, nulla stamina, cum s. prohibuerit ne ptexantur panni in toto tincti conchilio, hic phibet ne cōtexantur panni, qui habent stamina de filo serico dicto colore tincti. quinta incipit ibi, ne eisdem, phibet ne fila tincta dicto colore p trama ponantur in pannis. in text. ibi, infectionis. i. tinctionis. licet gl. aliter ponat. in text. decurrant. q. d. fila tincta dicto colore nō decurrant per telam sordidam arguto pectine. & est sensus sicut phibuit stamina fieri de dictis filis, ita phibet hic fieri substamina, quæ in vulgari appellantur trama. in text. graua, f. dicta pallia, & dicta fila, de quib. dixi s. proxi. in trib. ver. posset etiam legi. cum seq. sexta incipit ibi, olobera. præcepit, quòd vestimenta olobera, id est, auro puro offerantur, id est, dētur ærario. septima incipit ibi, nec est. dicit, quod nullus potest conqueri de istis vestibus, si non rehabeat pretium: quia satis est si propter dictam oblationem immunitatē ipse meretur à pœna capitali, quæ imponebatur per præcedentem legem. in tex. ibi, calcatæ legis. calcata lex dicitur illa, quæ nō seruatur, vnde cum propter istam oblationē liberentur à pœna præcedentis legis, merito dicit calcatæ legis impunitas. octaua incipit ibi, nec quis dicatur, quæ sequitur ex oblatione habet locum in præteritis. sed si quis in futurum contra præ-

1 dicta facit, punitur crimine l. Iul. maiest. † No. ex hac l. arg. p priorib. istius ciuitatis, qui sæpe faciunt legem, q omnes soluentes collectam antiquam intra certum tempus liberantur à pœnis, quas incurrerūt, cū pro modico delicto imponatur magna pœna, & multi in illam inciderūt, videtur licitum, qd per aliam legem concedatur impunitas. item per hāc legem

2 potest p oni casus in l. cum lex. ff. de leg. † Vltimò hæc lex potest induci in ar. ad q. cum sint statuta per italiam, q mulieres non possint portare certa ornamenta, vel certos pannos, qd si maritus vxori suæ pannos, & ornamēta, & res ad eius vsum

a parata legauerit,[a] an debeant illa prohibita portari ex forma alicuius statuti. & de hoc dicam j. nulli licere in frenis. l. 1. &

b tetigi in l. quamuis. ff. de aur. & arg. leg.[b]

a ADD. Legauerit. ¶Adde de hoc, quod not. in apo. ad istum in l. quamuis. ver. vestib. reprobatis, post Alex. ff. de aur. & arg. leg.

b Ale. ¶Vide. in l. 1. s. de leg. & Bal. in l. adeo canonis. s. de cond. ob cau. Sed q̄ri pt an valeat tale statutum. Io. An. in regula, ea quæ fiunt. in mer. itē in casu isto, an saltem debeatur earū rerum æstimatio, quid in victis, an videantur prohibere statutum, Bar. in l. 1. de fonte. in §. hoc interdictum, & de æstimata, adde Bal. l. cum te. s. de do. ante nup. in rub. s. de cond. fur.

¶De fabricensibus. Rub.

1 *Faber quis dicatur.*

1 ¶† Quærit gl. de significatione istius verbi, fabri. & respōdit, quod trib. modis dicitur. largissimè p quolibet magistro cuiuslibet artis, etiam lignorum, & lapidum. secūdo mō minus largè ēt pro quolibet operante ferrum. tertio mō strictè pro facientib. arma, vt hic, & in corpore de armis. communis tñ vsus loquendi accipit in secunda significatione, scilicet pro quocunque operante ferrum. quod no.

LEX PRIMA.

1 *Officialis, qui tenetur dare communi duas balistas certi valoris, non potest dare quantitatem.*

OMNIBVS. pecunia pro specie solui non debet fisco. h. d.

1 † No. hic videtur casus contra rectores istius ciuitatis, qui in suis electionibus promittūt dare communi duas balistas certi valoris, postea volunt dare quantitatem, non audiuntur. casus est hic in terminis. sed regulariter sic est, quod aliud pro

a alio solui nō pt inuito inuito creditore, [a] vt l. 2. §. j. ff. si cer. pe.

a ADD. Creditore. adde Bal. l. manifesti. per illum tex. C. de sol. tex. in auth. hoc si debitor. e. ti. & limita verum, si debitor sit carceratus, quia vt liberetur à carcere, cogitur creditor de bonis suis insolutum. accipere, vt in auth. de fideiuss. §. quod autem, & Bal. l. ordo. C. de exc. rei iu. hoc verum nisi tamen debitor sit ex guarentigia. Alex. in l. cum vnus. de bo. auth. iud. possiden.

LEX II.

1 *Imperator ratione officij potest dici sempiternus.*

2 *Adoratur Imperator impropriè.*

PRIMICERIVM. primicerius fabricēsis pōst biennium habet vacationem à munerib. & singulis bienniis ad salutādum

1 principem admittitur, vt protector. h. d. † Oppon. q princeps non sit æternus, quia omne elementum est corruptibile, vt l. eum debere. ff. de ser. vrb. prædio. Sol. impropriè dicit æternus: tamen imperator respectu officij, quod non debet habe-

2 re finem, potest dici sempiternus. item † opp. quod non debet adorari, scriptum est in Euangelio, Dominum Deum adorabis, & illi soli seruies. respon. impropriè dicit, scilicet pro quadam exhibitione reuerentiæ.

LEX III.

1 *Practica recognoscendi, hominem vel animal, in eius probatione.*

STIGMATA. fabricensibus, sicut tyronib. stigmata brachiis infiguntur, ad quæ recognoscuntur, & qui eos celauerint, cū eorum liberis fabricæ vendicantur. h. d. Primò quæro, qualiter ista signa infigebantur. possumus dicere, quòd imponebatur aliquod signum panni in brachiis, sicut hodie videmus aliquos portantes in brachiis super pānos. sed hoc non est de mente legis, quia fugiens poterat eleuare. dic ergo quod infigitur in carne cum aliquo ferro ignito, vt no. in l. pe. ff. ex qb.

1 cau. mai. ¶† ista lex probat vnā solennē practicam, si quæratur in iudicio de aliquo homine recognoscendo, vtrū iste sit, qui tali tpe fuit in studio, qui sic fecerit: & testes dīt, se recognoscere, qa viderunt, & inspexerūt faciem eius, valet eorū dictū, vt l. cū in diuersis. ff. de relig. sed pone, vt de facto accidit, inuenitur homo mortuus, cuius facies est adeo deuastata, qd per eam nō potest cognosci, certè deueniendum est ad alia signa corporis

corporis.& si testis dicat recognosco,ꝙ est talis ex tali cicatri
a ce,a quam habet in aliqua parte corporis, ꝙ talis testis rectè probat.casus est hic.facit et quod animalia possunt cognosci per talia signa,seu stigmata: ideo ꝯsuetudine est inuetũ vt e-
b qui,& multa animalia signẽtur certis signis.q̃b.cognoscãt.b

ADDITIONES.

a ¶Quod est talis ex tali cicatrice,adde Ant.Cor.sing.suis ver.testis,in c.dictum testis.vbi alle.istum, & eius practicam hic multum extollit, & dixi de hoc in addi.Iac.Reb.hic nu.2.ver.& ex tali cicatrice.

b Ale.¶No.& adde,quod potest peti exhiberi,vt cognoscatur in l.si cũ exhibuisset.§.j.de pub.& l.3.§.si quis noxali.ff.ad exhi.& Bal.& Bar.l.si causas, s.de exhi.Bar.in tract.de test.

LEX IIII.

1 *Negatiua quando est fundamentum intentionis alicuius,q negat,probat.*

a SI QVIS CONSORTIVM. a hic ponitur ordo,qualiter qs
1 ad fabricẽsium ordinem potest conuolare.†No.tex.pro opi. Inn.qui dicit,ꝙ q̃n negatiua est causa alicuius intentionis, ꝙ ille qui negat, debet probare. vnde si dico te excommunicatum,quia non soluisti: vel dico,ꝙ non debes audiri,quia nõ soluisti collectas,ego qui excipio,debeo probare.ita no. ipse in c.super his.extra.de acc. Cyn.l.2.de iu.emphy. videtur pro hoc tex.in l.hoc iure.ff.de ver.ob.& ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale.vide Bar.& alios in illa stipulatione,si Calendis,de ver.ob.hoc intellige verum,quãdo proponitur hæc exceptio ad mei vtilitatem, secus si ad vtilitatem cõmunis,cui tu teneris soluere,puta quia accuso te principaliter,quod non soluisti collectas quo casu tibi incũbit onus probãdi collectas soluisse,vt l.3.§.si ad diẽ.& l.si ad commeatum,ff.de re mili.Bar.ita dr̃ in l.i illa de ver.ob.cũ quo trãsit Ang.in rep.l.1.de fide inst. & iure hastæ fiscalis,& Bu.i c.super hanc.de accu.licet Bald.in repe.l.1.cum mulier. ff.so. ma.tenet contrarium,per rationes satis friuolas, ad quas potest faciliter responderi, & maxime ex no.per Io.And.in c.bonæ,de ele.el 1.

LEX V.

1 *Casus,in quo vnus pro alio tenetur.*
2 *Statutum,quod vno de cognitione delinquente cæteri teneantur,ꝙ valeat.*

a IVRE PROVISVM. a fabricenses vnà cum sobole dẽt fabricæ seruire,& vnus tenetur pro alio de corpore.in text.ibi, numeri.i.periculum est omnium,qui sunt in numero illo,vel collegio.in text.ibi,gerant,i.solicitè aduertant,qualiter socij
1 faciãt.¶† No.casum,in quo vnus tenetur pro alio. simile in l.fi.s.de nauf.alia similia no.per gl.in l.1.§.si plures.ff.de exer.
2 ¶†No.arg.pro statutis Florentinorum,quæ dicunt, quod vno de cognitione delinquẽte cæteri teneantur.facit j.de primip.l.fi.& ratio istorum statutorum & legum est, quæ hic in tex.ponitur.

ADDITIO.

a Ale.¶Adde l.sancimus.de pe.vbi post Guid.de Suz.dixi valere statutum,ꝙ illi dẽ domo teneantur pro consorte,q.a subest causa,vt magis abstineãt à delictis.vnde sufficit sola cã,licet nõ interueniat culpa eius, qui punitur, c.q̃m,§.si vero vt lit.non conte.c.2.de re iud.de quo plene no. in cap.2.de ꝯst.& An.late in cons.60.inc.nobilis vir do.Ray.fac.quod legitur in c.vergentis,de hær.& in c.in quibusdam.de pœnis,& in cap. fælicis.§.quod si quis.e.tit.lib.6.& vide per do.Ale.in repe.l.sæpe.ff.de re iud.

LEX VI.

EOS QVI. fabricenses, & eorum vxores, & liberi,durante officio,vel finito,non possunt,nisi coram præfecto pretorio, vel magistro officiorum conueniri.h.d. Opp.s.e.l.2.nam si in primiceriis fabrorum ibi est speciale,ergo in aliis secus.gl.nõ soluit.Dic,ꝙ ibi specialiter dr̃,hic extẽditur.Vel dicas,ꝙ alius est sensus literæ,s.pro ciuilib.debitis,vel curialib.quib.molestatur,nullo modo subiacere,quod fit per probationem, quã fecerunt tempore ingressus collegij fabricensium, vt l.si quis consortium.& non possunt molestari.& sic no.ꝙ illæ probationes,quas tunc fecerunt,eis modo prosunt. quod intellige si creditores fuerint citati, vt l.si eo tempore. s.de remis.pig. item opp.quòd ille,qui est de collegio fabricensium, semper debet illi seruire,vt s.l.proxi.sed hic dicitur, ꝙ stipendiis imponitur finis, ergo, &c.solu. intelligas hic impositum finem ex speciali beneficio principis,vt s.ti.2.l.si quis ex corpore.& j.de colle.l.1.in fi.

LEX VII.

NVLLVS. primò prohibet fabricenses aliquas administrationes,vel agriculturam suscipere,& punit dominos,qui eos locauerunt,& fabricenses,qui conduxerunt. ¶Secundò imperator loquitur magistro officiorum,& mandat,quando necesse est arma transmitti, requirat rectores prouinciarum, & per suos subditos transmittat,& in hoc eis angarias imponit. & si in hoc fuerit aliquid tarditatis,eos puniat.h.d.

¶De veteris numismatis,potestate. Rubr.

1 *Numisma,& solidus aureus idem sunt.*
2 *Septuagintaduo solidi faciebant libram, hodie nonagintasex aurei faciũt libram.*
3 *Numisma debet habere principis imaginem.*

1 ¶† Quæro quid sit numisma.dicit gl.ꝙ numisma,solidus,&
2 aureus,idem sunt:sed hodie aliter obseruatur.¶† Quæro cuius ponderis dẽt esse numisma.dicit gl.ꝙ 72.faciunt librã au-
a ri,a vt s.de susc.& arca.l.quotiescunq;.sed hodie aureus,quo vtimur ad pondus Florentinorum 96.faciunt libram auri,vt
3 ibi dixi.† Quæro cuius formæ debet esse numisma? Respondeo,debet esse imago principis,vt l.1.j.e.& probatur in Euãgelio,vbi dicit Christus,ostendite mihi numisma,vt videam, quæ imago sit, an Cæsaris,an alterius. cætera vero,quæ tanguntur in rubrica,tangam in nigro.

ADDITIO.

a ¶Septuaginta duo faciunt libram auri.adde Gul.de Cu.l.illud.nu.5.& qđ ibi posui in apo.ver.libram auri.s.de fac.san.eccl.Iac.Reb.in l.vna.n.1.vbi etiam posui in add.ad ipsum ver.librã auri.s.de arg.precio quod thesauris infertur.& Io.Fab.Insti.de Atti.tu.§.nos autem.in fi.

LEX I.

1 *Monetam facere quis potest ex principis concessione.*
2 *Debitum pondus monetæ est,vt tantam vtilitatem afferat in forma, quantam in specie.*
3 *Expensa cudendi monetam debet fieri de publico.*

1 SOLIDOS. clara est in tex.†Quæro quib.licet facere monetam.rñdeo de iure soli principi,vt hic.facit s. de fal.mo.l.1.& 2. hodie ex ꝯcessione principis fit à regib. & à multis ciuita-
a tib.quib.princeps ꝯcessit,vt no.gl.super rub.a † Quæro quid
2 vult dicere tex.ibi,speciei probæ,& debiti ponderis.dic ꝙ debitum pondus est,vt tantam vtilitatem afferat in forma,quãtam ĩ specie. s.vt tm̃ valeat ille aureus si redigatur ad massam,
3 quantum valet in forma, vt dicit tex.ff.de ꝯh.empt. l. 1.† Ex quo sequitur,ꝙ expensa cudẽdi monetam,dẽt fieri de publico,licet Inn.aliter dicat in c.quanto.ext.de iureiurando.Quæro per quem declaratur,quod est iusti ponderis,& boni auri? respondeo,per illum qui præest,& positus est à communi,vt s.de pond.& auri illa.l.1.lib.10.

ADDITIO.

a Ale.an possit cõcedi priuatæ personæ,vt possit facere monetam.text.gl.& Sal.l.fi.s.de fal.mone.dr̃,ꝙ rescriptum est surreptitium.quod est verum,nisi sit apposita clausula,motu proprio,vel ex certa scientia, vel non obstantib.arg.c.si motu proprio,de preb.in 6.& quod per Bal.in l.eos,in prin.de ap.& l.fi.s.si contra ius,vel vti.pub.& dominus Mar.de Laude in suo tractatu de moneta.in 2.q.& adde Bar.l.2.§.1.si cert.pet.& Lau. in dicto tractatu in 6.q.item not.vers.expensa debet fieri de publico,vide tamen Bar. vbi proprie,& in l.Pau.de sol.& d.c.quanto.

LEX II.

1 *Aestimatio,quæ ab initio est,non põt decrescere,nisi authoritate principis. Item æstimatio monetæ.*
2 *Precia rerum quomodo dicantur decrescere,vel accrescere,ex diminutione monetæ,vel eius augmento.*
3 *Damnum æstimationis mutatæ monetæ,ad quem pertineat,remissiue.*

PRO IMMINVTIONE. minuta æstimatiõe floreni minuetur æstimatio rerum,quæ venduntur ad florenos.h.d.pro declaratione quæro,quomodo potest minui æstimatio auri.respondet gl.solum authoritate principis,vel eius, cui princeps
1 cõcessit.†No.gl.ex qua habes,ꝙ æstimatio,quę ab initio est, nõ potest decrescere,nisi authoritate principis, vel facientis, cui princeps cõcessisset.no.ꝙ æstimatio,quæ ab initio imponitur monetæ non potest decrescere, nisi authoritate facien-
2 tis. quod intellige, vt dicam j.l.proxima.† Secundò quæro, quomodo decrescente ęstimatione auri decrescat ęstimatio rerum,cũ decrescat,& accrescat per se,vt l.precia rerum.ff.ad l.Fal.Resp.vt colligitur ex summario.non enim intelligas,qđ res dentur pro minori precio,sed dabũtur tot aurei,quot valet. dicitur tamen decrescere , eo quod aureus minus valet.
3 † Vltimò quæro,damnum mutatæ æstimationis monetæ ad
a quem pertinet.a dixi plenè in l.Paulus.ff.de sol.

ADDITIO.

a Pertinet.Sed ab extra quæro, quid si quis dedit pecunias ad mercantiam, dando aurum Venetum,& ille volebat reddere argentum,& non aurum, quia creuerat,an salua conscientia possit tenere ista bona, quæ accipiens habet,& ille dans nescit,vide Fel.in c.excommunicamus.el 1.in fi.de hær. & quando cudatur moneta,quod tempus inspici debeat,an tempus obligationis,vel solutionis.vide Old.in cons.14.& cons.31.& cons.269.& quod dixi in apo.in d.c.excommunicamus.in loco all.

LEX III.

1 *Moneta debet accipi pro ea quantitate,quam iubet superior.*
2 *Monetam factam in vna ciuitate, quando quis cogatur eam accipere in alia ciuitate.*
Moneta facta in vna ciuitate si non est bonæ speciei,potest superior adiri.

Vniuersos

VNIVERSOS. omnes aurei debēt accipi æquali æstimatio
1 ne, & ꝯfacientes grauissimè puniũtur. h. d. ¶† No. ꝙ vnusquisque dēt accipere monetā pro ea q̃titate, q̃ iubet superior. sed q̃ro, vtrũ monetam factã in vna ciuitate sub vna æstimatiõe possit quis expendere in alia ciuitate, ita quod cogat̃ sub eadem æstimatione recipere. R ñ. † ciuitates nõ p̄nt facere mo-
2 netā, nisi authoritate principis, vt dixi ĩ ru. aut ergo princeps ꝯcessit ciuitati, ꝙ possit facere publicā monetā, q̃ expēdi possit per vniuersum, & tũc cogit̃ recipere, qa princeps ibi v̄r fecisse, vt hac l. aut ꝯcessit, ꝙ faceret monetā expendendam in territorio suo tm̃, & alij alterius territorij sine dubio non cogentur recipere. aut dubitatur, & v̄r in dubio cõcessisse, vt solũ in suo territorio expendatur, ar. l. cũ vnus. §. pe. ff. de bo. au.
3 iu. pos. & l. fi. ff. de iu. om. iu. & de tu. & cu. da. ab his. l. j. † Quæro, qñ fit aliqua moneta ab aliqua ciuitate, vel domino, si nõ est speciei bonæ, & ꝓbę, vel imponit̃ ei nimis magna æstimatio, an possit haberi recursus ad superiorē. R ñ. sic, vt extra, de iureiu. c. quanto, & ita vidi in Marchia, cũ per rectorem cuderetur quædam moneta, quæ non erat speciei probæ, fuit per prouinciales Marchiæ facta quærela ad summum Pontificē, qui illum correxit, & credo, quòd fuerit domi. Tancred.

¶Nulli licere in frenis, & equestribus, &c. Rub.

LEX VNICA.

1 *Legatum factum vxori de vestibus, quod non comprehendat vestes, & ornamenta per statutum prohibita.*

NVLLI PRORSVS. primò loq̃tur de ornamentis, q̃ fiunt circa ornamenta equorum. secundò de ornamentis, q̃ fiunt circa ornamēta vestimētorum hominũ. Tertiò loquitur de facientib. istas species sic ornatas. secunda incipit ibi, fibulas.
1 Tertia ibi, nulli. No. ꝙ ornamēta p̄nt hēri circa equos. † No, ꝙ pertinētia ad ornamēta mulierum nõ sunt prohibita. s. fi. e. s. de vesti. holo. l. 2. sed hodie ĩ multis ciuitatib. est statutum,
a quod ornamenta illa nõ licet mulierib. portare.ᵃ pp hoc dico, quod si maritus legauerit vxori vestes suas, ꝗlicet de iure contineantur omnia ornamenta, vt l. vestis. cũ l. seq. ff. de aur. & ar. leg. tamen eo casu, quo sunt prohibitæ, non possunt dici accessiones vestium, nec illis vestimentis accedere, arg. huius l. & eodem modo non possunt dici mulieris causa parata,
b ea quæ eius gratia sunt prohibita.ᵇ

a ADD. ¶Portare. sed quãdo statutum prohibet portare certa genera vestium, an intelligatur de vestibus antea factis, vide Fel. in c. qm̃, de consti.

b In tex. ibi, ꝙ velit, hic est casus, ꝙ si statutum dicit, quod nullus audeat, vel præsumat facere, vel fabricare aliquod quadralertum sub certa pœna, ꝙ si aliq̃s facere repertus fuerit fabricare, ꝙ non excusatur à pœna, si dicit, ꝙ fabricabat ad vtilitatem cõis, & quod volebat dare communi. Alex. Vide s̃. de vesti. holo. in l. fi. & adde Bar. in l. quamuis, de aur. & arg. leg.

a ¶De Classicis.ᵃ Rub.

a ADD. Ale. ¶Quidam habent in rub. de classib. i. de nauibus paratis ad bellum, vt sunt galeę. Alij habent classicis, id est, hominib. adscriptis ad classes ducēdas, hęc rub. plus placet, qa iste liber principaliter tractat de hominib. ꝯditionatis adscriptis alicui muneri. Mare sub cuius territorio cõprehendit̃, adde An. in l. insulæ. ff. de iu. vbi d̄r, q̄d piratæ pisis fuerũt de facto mortui, p p id, ꝙ cõmiserāt in mari. vide gl. in l. vbi periculũ, §. porrò, de ele. in 6. licet aliter dicāt do. Cum d. gl. trāsit Io. Mona. & Bal. in rub. de re. diui. ver. sed quæro, an piratæ maris, & vide etiam eundem in l. fin. s̃. de test. & in l. 2. quemad. test. & in l. si testamentum. s̃. de insti. & substi.

LEX VNICA.

1 *Purgare prouinciam malis hominibus per terram congruit bono præsidi. Item, & per mare.*

3 *Punire, quòd possit quis delinquentem in mari ciuitati adiacēte, sicut delinquentem in ciuitate.*

CLASSEM. in quadam ciuitate, q̃ appellatur Seleucena ciuitas, erat q̄dā classis valde notabilis. iubet ergo imperator, ꝙ tam illa classis, q̃ oẽs aliæ, q̃ sunt in oriēte, pertineāt ad præfectũ prætorio, q eas armet, & aptet de hominib. adscriptis illi functioni, & si illi nõ sufficiunt, alios superaccrescat, & cos exerceat ad purgandum mare malis hoĩb. & piratis, ẽt pp aliãs necessitates publicas, p̄t committere p̄fectus comitis Orientis. in tex. ibi, accrescētib. & si illi cẽsiti nõ sufficiunt, alios superaccrescat, & addat, ex q b. accrescētib. sufficientē ꝯpleat nu
1 merũ. † No. ex l. ꝙ sicut cõgruit bono p̄sidi ꝓuinciā purgare malis hoĩb. super terrā, ita eidē cõgruit p mare. casus est hic.
2 † Et sic patet, q̄d sicut q̃s p̄t punire delinquētes in territorio
a suo, ita p̄t punire in mari adiacēteᵃ illi ciuitati, vel prouinciæ.
b Facit ff. de publ. l. Cæsar. & ibi dixi. sequētes titulos vide p te.ᵇ

a ADD. ¶In mari adiacente illi ciuitati. Vide itom tract. tyberiadis. & Bart. Cæp. in tit. de ser. ru. titu. de mari. & quid si est commissum in loco vicino duab. ciuitatib. no. Cæp. vbi s̃. & Ang. in l. sanè. ff. de iniur. & dixi post Iaco. Rebuf. hic nu. 2. ver. in mari.

b ¶Item est arg. ꝙ si aliq̃s deliquit ĩ mari, ad illũ spectat punitio, q est iudex territorij ꝓpinquioris, * illi loco, in quo maleficium est ꝯmissum, pro quo est gl. in l. 2. s̃. de nau. facit l. quoties. & e. tit. * ¶Propinquioris. adde Bar. in trac. Tyb. & Bar. Cæp. in tract. de ser. ru. ti. de mari. & Ang. in d. l. sanè. de iniur. & q. d de delicto ꝯmisso in portu, vide Bar. Cæp. ĩ d. tract. ti. de portu. *

¶De collegiatis, & chartopratis, &c. Rub.

LEX VNICA.

1 *Existens in collegio alicuius artis, si artem non exerceat, non gaudet priuilegio collegij.*

2 *Scholaris si nõ intrat, nõ gaudet priuilegio scholariũ, licet sit in matricula. Transiens de vno collegio ad aliud, an gaudeat priuilegio illius collegij.*

3 *Si aliquis de vno collegio remouetur, & alius illius loco subrogetur, hoc debet fieri de voluntate eorum, qui præsunt collegio.*

4 *In diuersis collegiis, quãdo quis possit esse, remissiue.*

QVI SVB PRAETEXTV. Primò dicit, ꝙ qui intrat vnum collegium, & munera, ad quæ ordinatus est, nõ exercet, non effugit munera alterius collegij, de quo exiuit, sed d̄ nouo debēt extrahi, & alter in locum eius subrogari, requisitis prima
1 tib. collegiorũ, idem si decederet. h. d. † Primò not. arg. quod ille, qui est in collegio alicuius artis, nec exercet artē, non dēt gaudere priuilegio collegij. & sic si quis est in matricula scho
a larium, & nõ intrat, nõ dēt gaudere priuilegio scholariũ.ᵃ facit ff. ex q. cau. ma. l. pe. † sed aduerte, quia per hāc l. inducitur
2 quoddā iudiciũ petitoriũ, p q̄d ille, q est ĩ vno collegio, si trāsit ad aliud cā fugiendi munera, ab illo retrahit̃. Vñ v̄r, ꝙ interim, cũ sit in quasi possessione illius iuris priuilegij, dēt gaude
b re priuilegio illo, ar. ff. de aqua quo. & æsti. l. fi.ᵇ ¶† Secundò
3 no. ꝙ qñ vn⁹ de collegio remouet̃, & alius subrogat̃ dēt fieri de volũtate, & ꝯsilio eorũ, q p̄sunt collegio. Dicit gl. ĩ l. q sub p̄textu. s̃. de sacros. eccl. nisi trāsiret ad aliam r̄ām strictiorem.
4 ¶Item † no. ꝙ ex hac lege innuitur, quod quis nõ p̄t esse in diuersis collegiis, q̄d an sit verum, dixi in l. fi. ff. de colleg. illic.

a ADDIT. Scholarium. adde Fel. in ca. clerici. ver. vlt. pronun. de iud. adde ꝙ no. in apo. ad istum in l. qui sub p̄textu, nu. 1. in apo. in ver. gaudere priuilegio. s̃. de sac. san. eccl.

b Ale. idē voluit Bar. in l. q sub p̄textu s̃. de epi. & cle. in l. sp. §. 1. de iure ĩ au. adde ꝙ idē est, & eꝯ, si scholaris studet, & non sit descriptus in matricula, ñ gaudet priuilegio. l. ex eo t pe. ff. de test. mil. & no. Bal. ĩ p̄æ. ff. in dubio tñ p̄sumit̃ p matriculato. de quo vide q̃ no. de agētib. ĩ reb. l. matricula. post Bar. & ĩ l. 1. de tiroui. li. 12. & ver. 2. no. vide Bar. ĩ l. 1. §. actio. ff. si q̃s testa. lib. eē ius sus fue. & p Cy. in l. 1. § 2. de rei vxo. act. & gl. in l. certi ꝯdõ. ff. si cert. pet. & Ang. ĩ auth. vt clerici. q d̄t, ꝙ si aliq̃s t pe mortis subrogatur loco p̄ris, an ei dēat dari idē salariũ, q̄d hēbat p̄r, & intellige de nā subroga. primordiali, nõ accessoria, vt dixit gl. in d. l. certi condõ. per l. item veniũt. §. cũ præ diximus. de peti. hær. & Io. And. in regula, cõtra quem. in 6. & Rom. no. 66.

§. QVOD AVTEM. qui s̃. numerum admittuntur in collegio, non gaudent priuilegio collegij. h. d.

§. SED NE TANTVM. pone casum, imperator qñq; p̄sonis adscriptis alicui collegio p̄mittit, vt de collegio exeant, & aliũ loco eius ponāt, & sic ius suũ vēdũt, vt s̃. d̄ murile. l. si q̃s ex corpore. Dicit ergo imp̄ator, q̄d sicut illis vēdētib. ꝯcedit carthā, hoc ẽ, locũ suum, q̄d ipsi sunt immunes à munerib. ita ꝓuidet illis q substituuntur, vt sustineāt onera illius collegij s̄m ꝯdõnem, q̃ tũc erat, cũ ipse emit illũ locũ, vt postea nulla nouitas fiat. h. d. ¶Ex isto tex. ẽ ar. opt. ꝯ notariũ, q emit offĩn ad scribēdũ ad certũ bāchũ ab alio p t p̄s, put fit Bononiæ, ꝙ iste q emit istd̄ offĩn sicut sētire dēt ꝯmoda illius officij. ita ẽt incõmoda. vñ si notariis dicti loci imponit̃ aliquod onus, vel
a collecta, iste emptor sustinebit onusᵃ ñ āt venditor. quod no.

a ADD. Ale. ¶Vide ad hoc no. in c. ꝯstitutis. de elec. s̄m vnā lect. vbi recedēti ex collegio ñ p̄t ꝓ futuris reseruari vox in electione, licet possit vn⁹, q nõ sit de collegio, dare vocē ĩ collegio, si oẽs voluerit, c. scriptũ, e. ti. & c. bonæ. de postu. præl. & vno ꝯdicente ñ posset, s̄m compostellanum in d. c. scriptum, vbi refert Io. And. in nouella. vide Ro. in litera. c no. 80. aliàs 92.

¶De studiis liberalibus vrbis Romæ. Rub.

LEX VNICA.

1 *Doctores, qui faciunt intrare famulos, & alios nõ studentes, sunt infames.*

VNIVERSOS. primo ponit, ꝙ q dam mag̃ri legebant in aliquib. locis ad hoc, vt ibi staret multitudo populi, vel in locis priuatis, & ꝯuocabāt hoĩes vndiq;, vt viderentur hr̄e multos scholares, & sic ad põpā magis, q̃ ad vtilitatē. hoc imperator
a ꝓhibet dicēs, ꝙ q facit, infamis est, vide tex.ᵃ ¶† No. ꝯ doc.
1 qui faciunt intrare scholas famulos scholarium, vel alios, s̄m veritatem nõ studentes, quòd qui hoc faciunt, sunt infames.

a ADD. Alex. argumento huius tex. Gul. de Cu. in l. decernimus. s̃. de epi. & cle. dicebat quòd doctores actu legentes vrgente necessitate possunt cogere dominos ædium, vt eis locent, & ita allegat, & sequitur in quodam suo sermone incipiente, manifestissimum, Rom.

§. ILLOS. no. dicit hic imperator, ꝙ in locis priuatis rectè p̄t doceri aliquis discipul⁹ à doctorib. nisi doctores essent de numero eorum, qui sunt deputati ad legendũ omnib. qui volunt eum audire, nam illi non possunt, & si faciāt, perdent salarium, & priuilegia, quę habent, eo quòd publicè non legũt.

¶No. contra doc. qui non docent omnia, quæ possunt publicè omnibus, sed aliquos docent singulariter in camera.

a §. HABEANT. [a] hic dicit imperator, ꝙ doct. possunt esse in
omni facultate. ¶Op. ꝙ alius debet esse numerus doc. in qua
libet ciuitate, vt l. si duas. §. decet aūt. ff. de excu. tut. Sol. tem-
pore illarum legum erat sufficiens numerus, qui ibi statuitur,
hic erat sufficiens, qui statutus est tempore isto. & ideo in ci-
uitatib. quæ habent studia, secundū diuersitatem, est statuen-
dus numerus diuersus doct. *

a ADD. Istum tex. alle. Host. in summa de feriis. §. fi. in ver. q̃d si magister cō
ducit, & dicit, ꝙ si est discordia inter duos magistros, quorū vnus vult a-
liū expellere, eo q̃a ꝯduxit post eum scholas ꝓpe suas, propter ꝙ se inui-
cē impediūt, talis cā pt agitari die feriata, ēt in honorem Dei. & idē dicit
Spe. in tit. de feriis. §. sequitur. ver. sed si magister conducit scholas, & do.
Ant. post Io. An. in c. fi. in fi. de iud. & est rō, q̃a cum agitur de scientia tra-
ctāda, q̃ res est sanctissima. l. j. §. est quidē sanctissima. ff. de variis, & extra-
ord. cri. & scientia sit donū Dei, vt in c. nō solum. 1. q. 4. & c. reuertimini, in
fi. 16. q. 1. & gl. in c. q̃a nonnulli. de mag. tanquā cā pia tractari possit tali tē
pore. facit ꝙ in simili no. Io. An. in nouella, in c. decet. de immun. eccl. in 6.
& si scholares non inueniunt domum, an possint compelli ciues domos
suas eis locare. Gul. in l. decernimus, s̃. de epi. & cle. tenet, ꝙ sic, & idem di
cit in religiosis non habentib. monasteria, & domus ꝯducentes. ita refert,
& sequitur Bal. l. j. ver. idem adde si scholares, ff. sol. ma.

1 *Factū iuxta scholas, ꝓpter ꝙ lectura ĩpediretur, officio iudicis remouetur.*
2 *Faber malleas iuxta scholas, potest expelli.*

§. ITA VT VNICVIQVE. hic impator ꝯmittit præfecto,
& eadē rōe rectori cuilibet ciuitatis, vbi est studium, ꝙ faciat
assignari loca doctorib. & magistris ita distantia, ꝙ q̃n vnus
legit, nō audiať in scholis alterius, & ꝙ strepitus scholarium,
q̃ sunt in vna nō audiatur in alia, ne ex hoc studiū turbeť. No.
1 † ꝙ ad officium iudicis ptinet remouere quicquid fieret iux
ta scholas, per quod lectura impediretur, vel auris auditoris
2 turbaretur. † Et facit ad quæstionem, ꝙ faber non possit mal
a leare iuxta scholas. idem no. ff. sol. ma. l. 1. [a] & ibi dixi.

a ADD. Alc. ¶Et ibi gl. determinat, ꝙ faber possit expelli, interest em̃ reipu.
hr̃e iurisperitos, insti. ĩ proœ. in fi. Bar. ibi tenet idē si ille locus, penes quem
malleat, erat deputatus ad scholas, ꝙ p̃sumitur s̃m eum, arg. de re iud. l. in
ambiguis. & quod dr̃ hic in doctorib. idē & in scholarib. dicit idē Bar. l. le
gatis seruis. §. ornatricibus, de leg. 3. Moder. ꝯ per l. 1. & 2. de excu. arti. li. x.
vbi priuilegium artificib. ꝯcessum nō extenditur ad eorū discipulos, quid
aūt de scholari habente alium scholarē prope camerā, propter cuius stre
pitum nō pt studere, vtrum possit ipsum expellere. dic, ꝙ sic, * s̃m Spe. in
tit. de iud. §. gn̄ali, ver. hoc ēt no. de. Ant. in proœ. decr. itē adde, ꝙ à sn̄ia la
ta super ista expulsione nō p̃t appellari, s̃m Bar. in l. j. s̃. si de mo. posses. fue.
appel. quia est causa, q̃ celeritatē desiderat, ergo non appellatur in fi. l. fi.
ff. de app. reci. sed q̃d si malleatores fuerint prope monasteriū, adeo quòd
propter strepitum turbaretur offm̃, & cultus diuin⁹? dic ꝙ possunt expel-
li. tex. est sing. 18. q. 2. c. pridē, quid de doctore legēte si scholares vociferāt,
vtrum possit dimittere lectionem? dic, ꝙ nō, gl. est singu. 48. dist. scimus, itē
pro sn̄ia gl. facit. Nam dn̄ium riparum spectat ad istos, qui habent prædia
adhærentia ripis. insti. de re. diui. §. riparum, tn̄ de iure non possunt habere
aliquid quod impediat publicam nauigationem. l. 1. in prin. ff. de flumi.
* ¶Quod sic. Vide Fel. in c. significauerunt. de iud.
* Non appellatur. adde Fel. in c. significauerunt, ad finem, de iud.

¶De honoratorum vehiculis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Doctor non habet necesse, semper vti insigniis doctoratus.*

OMNES. honorari antiquitus in signum dignitatis, & hono
ris, homines in dignitate positi, ibant in carrucis, seu vehicu-
lis, dubitabatur in ciuitate Romana, vel vrbe constantinopo
litana, vbi erat princeps, an possint vti vehiculis oēs positi ĩ di
gnitatib. illis, & in illis ciuitatib. & videbatur, ꝙ nō, propter re
uerentiam principis, tamē hic princeps permittit omnib. ha-
bentib. dignitatē, ꝙ possint vti dictis vehiculis, ēt in illis ciui-
tatib. Quæro vtrum habeant necesse vti carrucis. text. innuit
quod sic, dū dicit sp̃ vtentur. gl. tn̄ exponit, i. liceat eis vti si ve
1 lint. † Et sic no. ꝙ doctores nō hn̄t necesse semp vti insigniis
Doctoratus, sed possunt, si velint etiam vbi est princeps.

¶De metropoli Beryto. Rub.

LEX VNICA.

1 *Ciuitas Metropolitana dicitur archiepiscopalis.*
2 *Ciuitatum ordines, erant tres. s. maximæ, magnæ, & paruæ.*
3 *Ciuitas constituitur Principis voluntate.*
4 *Prouincia qualiter constituatur.*
5 *Prouincia etiam dici potest ciuitas, habens distinctū territorium, quæ non recognoscit superiorem.*
6 *In eadem prouincia possunt esse duæ ciuitates Metropolitanæ.*
7 *Plures rectores in eadem ciuitate esse possunt, sed in eadem prouincia non potest esse nisi vnus præses.*
8 *Prouincia non potest diuidi in plures sine rescripto principis.*
9 *Cōitates ĩ p̃iudiciū ciuitatis nō possūt ĩter seipsas diuidere, sine ei⁹ licētia.*
10 *Prouincia vnica potest fieri de duabus.*
11 *Negocia prouinciæ vnitæ cum alia sub vno præside, licet quælibet remaneat principalis, possunt in alia expediri.*

PROPTER. in eadem prouincia possunt esse duæ ciuitates
matres, siue matrices. h. d. in terminis pone casum. in prouin-
cia Phænice erant ciuitates quædam, scilicet Metropolitana,
& magna, quæ vocatur Tyrus. in eadem prouincia erat quæ-
dam ciuitas, quæ vocabatur Berytus, in qua erat studium ge-
nerale, & in eadem vigebat multum peritia literarū. impetra-
uit à principe Berytus, vt ista ciuitas vocaretur Metropolita-
na sicut ciuitas Tyri, & hoc imperator ei concessit propter
multas virtutes, quib. ciuitas illa erat ornata. hoc primò. Sed
contra hoc instatur, quia imperator facit iniuriam Tyro. Ad
hoc respondet imperator, ꝙ nulla ei fit iniuria, quia ipsa ēt re
manet Metropolitana priuilegio antiquorum imperatorū,
a & Berytus efficiť Metropolitana priuilegio suo. h. d. [a] ¶† Pro
1 declaratione quæro, q̃ dicatur ciuitas Metropolitana? gl. di-
b cit. i. archiepiscopalis. [b] ¶† Sed videamus de iure antiquo an
2 tequàm essent ep̃i, & archiep̃i, quid erat? Rn̄. tres erant ordi-
nes ciuitatum, quædam maximæ, quædam magnæ, quædam
paruæ. maximæ dicebātur illæ, in quib. erat forū causarū, cui
suberant multæ aliæ ciuitates, ēt habētes merum imperium.
Magnę ciuitates dicebātur illę, q̃ ēt habētes merū imperium,
non tn̄ habebāt alias sub se. Paruæ dicebantur illæ, quæ non
habebant merum imperium, sed solam iurisdictionem, quæ
datur defensorib. ciuitatum, vt in auth. de defen. ciui. istā diffi
c nitionem facit text. ff. de excu. tut. l. si duas. [c] §. decet. illa ergo
ciuitas, q̃ erat maxima, vocabatur Metropolitana, hoc respū
inuentum est, ꝙ ciuitas, cuius sedes est patriarchalis archiepa
d lis, [d] dr̃ Metropolitana, quia habet plures episcopos sub se, ha
bentes merum imperium. illa verò, q̃ habet ep̃m, dr̃ ciuitas,
3 non Metropolis. † Sed quæro, qualiter constituatur ciuitas?
Rn̄. voluntate principis volentis aliquem locum esse ciuita-
tem. probatur per hanc legem. Inn. tenet hoc in c. cum ab ec-
e clesiarum. extra, de of. ord. [e] Vnde possibile est esse ciuitatem
licet non habeat episcopum, quia princeps non potest facere
ep̃m, sed dat alia priuilegia, & sic non sequitur, si Papa priuat
f ciuitatē ep̃o, ergo desinit esse ciuitas. [f] ¶† Sed q̃ro qualiter ꝓ
4 uincia cōstituatur. hic vr̃, tex. ꝙ oēs ciuitates, quæ subsunt v-
ni Metropolitano, faciant vnam prouinciam, vt hic in fi. ibi,
sit illa mr̃ prouinciæ, &c. do. Cy. tāgit de præsc. lon. tem. l. fi. &
ibi determinat, quod ꝓuincia appellatur s̃m cōem vsum, vt
Tuscia, Lōbardia, & si. & isto iure vtūtur. arbitror tn̄, ꝙ olim
facta fuisset distinctio prouinciarū sic, i. vt oēs ciuitates, q̃ sub
erant vni p̃sidi. & vni Metropolitano, ꝯstituerēt vnā ꝓuinciā,
vt l. illicitas. §. q̃ vniuersas. ff. de of. præsi. & sic s̃m illū ritū anti
quū, remanet adhuc hodie noĩatio prouinciarū, quo ad q̃dā.
5 Tn̄ q̃libet ciuitas habēs distinctū territoriū, q̃ superiorē non
g recognoscit, p̃t dici ꝓuincia, vt no. gl. ĩ l. fi. s̃. de lōg. tēp. p̃scr. [g]
6 ¶† Tertiò q̃ro pro declaratione huius, ꝙ hic principr̃r dr̃, ꝙ
in eadem prouincia possint esse duæ ciuitates matrices. vr̃. n.
mōstrū, q̃d in eodē corpore sint duo capita, vt extra, de of. or.
c. qm̃. Rn̄det gl. si quis fateť in eodē episcopatu duos episco-
pos, illud esset mōstrū. sed ꝙ vnus ep̃s hēat duas ecclesias æ-
què principales, hoc nō est mōstrū. ita loquiť hic, vide gl. istā,
7 & no. eā. † circa primū insurgit dubiū, q̃uo est, ꝙ vna ciuitas
p̃t hr̃e duos rectores, cum in eodem tribunali possint esse plu
res iudices, vt l. 1. ff. de of. ꝯsul. & ff. de re iud. l. Pōponius scri-
bit si vni Rn̄deo, ista ꝓcedūt ad similitudinē corporis huma-
ni, mōstrū. n. eēt, si aliquis haberet duo capita, sed non si habe
ret duas manus, vel duos pedes, vel similia, & iō isti Rectores
ꝓuinciarū, q̃ merū locū capitis tenēt, nō possunt esse plures,
vn̄ nō p̃t esse nisi vnus. tex. 7. q. 1. c. in apib⁹. Sed alia officia in
feriora possunt in eodē corpore multiplicari, & sic pn̄t eē plu
res rectores in eadē ciuitate, vel ĩ vna ecclesia parochiali plu-
res capellani, & vnius pupilli plures tutores, & similia. Circa
fin. s. ꝙ duæ ciuitates matrices sint ĩ eadē ꝓuincia, sub vno tn̄
p̃side, nihil est, q̃d impediat, nā quilibet priuatus p̃t habere in
plurib. ciuitatib. domiciliū, & in vtraq; esse æquaľr instructus,
vt l. domiciliū. ff. ad muni. s̃m hoc in vna prouincia parifican-
8 tur ciuitates magnæ, remanēte vnitate prouinciæ. † Sed quæ
ro, an vna ꝓuincia possit diuidi in duas. tex. dicit, ꝙ sic. ff. de as
sess. l. si eadē. puto tn̄, ꝙ hoc non possit fieri sine rescripto prin
9 cipis, vt ibi patet, & ar. huius legis. † & per hoc dico. ꝙ cōita-
tes nō pn̄t seipsas diuidere in plures sine licentia ciuitatis, cui
subsunt. quod intelligitur quātum ad præiudicium ciuitatis,
sed inter se causa cōmodioris administrationis possunt hoc
facere, sicut in plurib. tutorib. videtur, vt l. 3. §. fi. cum l. seq. ff.
de admi. tut. vnū tn̄ cōe remanebit, vt l. inter tutores. ff. de ad
10 mi. tut. † Quæro vtrū de duabus ciuitatib. vel prouinciis pos
sit fieri vna? dicit gl. ꝙ sic, vt in auth. vt iud. sine quoquo suffr.
§. illud. & §. hoc autem. Imo fit hoc multis modis. Quandoq;
cum vna nō subiiciatur alteri, sed vt vniatur, & hæc vnio vel
fit, ꝙ

sit, ꝙ vna sit principalior altera, vel qđ vtraq; sit eque principalis, vt no. per gl. extra, ne sede vac. c. j. & ibi per Inn. & Doc.
1 iuris canonici. ¶ † Quæro, qñ vniuntur duæ prouinciæ, ita quòd vtraq; remanet principalis, sed sub vno præside, vtrum negotia vnius prouinciæ possint expediri in alia. Respondeo sic, vt extra, de offi. le. c. nouit, & per Inno. ibi.

ADDITIONES.

a Ang. ¶ In tex. ibi, derogat, no. ꝙ per hoc apparet apertè, quòd si aliqua ciuitas efficitur Metropolitana, ꝙ non ꝓpterea exiit de iurisdi. Metropolitani, sub cuius iure primo districtus erat, nisi sit hoc specialiter statutum. Casus est hic, si bene aduertatis, quod bene no. pro Florentinis, & Pisanis.
b Ale. Adde ad hoc Bar. & Doc. in l. si hæres, in §. vicis, de le. j. Item quid sit
* castrũ, villa, burgus, vicus, * Bar. in j. §. siue auté. ff. de ope. no. nun. & quæ
* ibi dixi post eum, & dixi quid sit patria, & quid sit terra. * Vicus, vide Feli. plene de omnibus prædictis, in c. Rodulphus, de rescrip.
c L. si duas. Et ibi vide Nic. de Neap. in §. grammatici, ver. quærit gl. quæ dicuntur in lectu. Bar. & adde Firma. in tractat. de Episcop. in prælud.
d Patriarchalis, vel Archiepiscopalis. Adde Nic. de Neap. in l. si duas, §. decet. ff. de excus. tu. & Bert. Firma. in suo tractatu, de epis. in præludiis.
e Ale. Vbi dicit, ꝙ si Imperator ex certa scientia scribit vni loco tanquam ciuitati, sciens non esse ciuitaté, eo ipso ciuitas efficitur, Ang. Adde quod si summus Pontifex scribit aliquid alicui castro, & illud appellat ciuitatem, vide in cle. si summus Pontifex, de ver. sig. Item his dictis adde Bart. in l. j. ff. de verb. sig. vide Bar. in extrauag. qui sint rebel.
f Ale. Vide ét per Bart. in extraua. qui sint rebel. & per gl. & Flo. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. Et licet Bar. in d. extraua. dicat, ꝙ princeps alicui loco scribés tanquam ciuitati, videatur ciuitatem constituere, si alias non erat: hoc tñ videtur contra casum cle. si. de sen. exc. vbi est tex. quod Papa ét ex certa scientia nominans certã personã sub nomine dignitatis, q̃ dignitas añ nõ erat in illo, non tñ illã dignitatem videtur cõcedere. Et qualiter cõstituat ciuitas, vide Bar. in l. si hæres, §. vicis, de leg 1. Bar. in l. 2. de ver. si. & qđ ibi dixi post eũ, & Bar. in l. 1. §. siue ãt intra oppida, de oper. no. nunc. & qualiter cõstituatur ꝓuincia, vide q̃ dixi post Bar. in d. l. siue ãt inter oppida.
g Ale. Vide Bar. & quæ ibi scripsi in l. 1. §. siue aũt. ff. de ope. no. nun de diœcesi, & territorio vide in cle. ne Romani, de elec. & Ang. in auth. qũo opor. epi. §. nõ aliter, & ibi aliquid dixi, & in c. vbi periculũ de elec. in 6. & in l. 2. de ver. sig. & in l. si. de col. illicitis, & l. 1. in prin. qđ cuiusque vni. no. & in l. ex hoc iure, de iust. & iur. & q̃d sit terra, vide in c. 1. de post. præl. & in c. cũ in partib. đ ver. si Bar. in l. 1. ad muni. Inn. c. cũ ad sedé. de rest. spol. & Bal. de pace Cõst. in ver. nos Romano. et in l. quicũq; castellorũ, de fun. limi. ꝑ Roma. in l. 1. §. fin aũt. de cad. tol. adde q̃ sint rebelles in ver. Lõbardus, Bal. vr̃ tenere ɔ̃riũ in l. pe. s̃. de prec. Impe. offe. alleg. tex. 6. q. 1. c. ꝑcipimus. Adde Bal. in l. fi. de colleg. illic. in ver. vide Bar. in tract. Tyberiadis, in 2. limi. in figura ver. his circa, & Bal. in l. si aliqua de of. procons.
Ale. ¶ De hac materia vide no. per Bar. & Doc. in l. 1, §. si cohæredis, ff. ad l. Fal. & Ang. in §. illud autem, vt iudi. sine quoquo suff. Quæro quãdo duæ ciuitates, vel prouinciæ, vel ecclesiæ vniuntur, an debita vnius alia debet supportare, Inn. extra, de priui. c. pastoralis, tenet qđ habeat locũ titulus de separationib. qđ ego examinaui in l. 1. §. si cohæred. ff. ad leg. Fal. in eo, qđ ibi dicitur, an portio grauata accedat non grauatæ, & ibi hanc quæstionem formaui. ¶ Adde Bal. loquentem de duabus villis æquatis, l. 1. §. si cohr̃dé, ad l. Fal. vide tex. cũ pulchra gl. in c. 1. ne sede vac. & do. Anto. ibi, qui ponit species adæquationis. Et in quib. casib. adæquatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. 1. §. lex Fal. idem Bar. in l. 1. in prin. de leg. 3.

¶ De canone frumentario vrbis Romæ. Rub.

1 *Frumentum promittens, intelligitur de frumento secundum communem vsum loquẽdi, licet eius appellatiõe veniãt oĩa, q̃ ad vsum sũt necessaria.*

1 ¶ Gl. dicit, † ꝙ appellatione frumenti oĩa, q̃ ad victũ necessaria sunt, accipiuntur. qđ est verum hic, sed ẜm cõem vsum loquendi frumentũ intelligitur id tm̃ granum, qđ ẜm bonitatẽ excellit cætera, vt no. ff. de ver. si. l. frugẽ. & iõ si q̃s ꝓmitteret 10. corbes frumẽti, intelligit̃ de illo grano, cõi vsu loquẽdi. l. Labeo. de supel. leg. ẜm Iac. de Are. vt ipse dicit in d. l. frugem.

LEX PRIMA.

1 *Negatiua coarctata loco, et tẽpore, põt directè probare sicut affirmatiua.*

NAVTICI. Nauta debet confiteri se spẽs incorruptas recepisse, quod dẽt approbari aspectu officialium. tempore quo
1 dantur, & quo restituuntur. h. d. ¶ † No. ꝙ negatiua coarctata loco, & tempore directè probatur per visum, sicut affirmatiua, vt hic & ff. de aur. & arg. leg. l. si qñ. & l. pediculis. §. Neratius. & de hoc disputatur in c. bonæ memoriæ. extra, de elec.
a tamen hæc veritas declarari per visum [a] ꝓprie non vr̃, nisi color, & ex illa visione intellectus iudicat, quæ res est. & quia tale iudiciun omnib. notum est cõiter, ideo diximus nos videre rem, sed non videtur verè, quia substantia rei inuisibilis est. Ita eodem modo per colorem iudicat intellectus nihil vitij esse, quia tale iudicium communiter est omnibus notum. ita directè probatur negatiua, sicut affirmatiua.

ADDITIO.

a Alex. Per visum. Adde Bar. in cõs. inc. cõe Lucignani, & d. Alex. de Imol, in cons. 42. 4. part. Fel. in c. tertio loco. de ꝓb. & al. q̃d ĩ c. suꝑ his. de accus. & qđ dixi ĩ d. c. tertio loco, in apost. Adde Iac. Rebuf. ĩ l. si q̃s cõsortiũ, nu. 1. s̃. de fabri. eo. lib. Hoc nõ est verũ, nã oĩs negatio est priuatio, sed priuatio nõ cadit in aspectu directo. Nã qđ ñ est, ñ põt videri. Sed q̃d est, qđ cadit in aspectũ, entitas, per q̃ entitatem cognoscitur priuatio. ita hic intelligitur. Ideo est necesse, quia negatiua minime põt probari, nisi ꝑ indirectũ, de quo per Can. in c. bonæ memoriæ, extra, de elect. pro prima tñ parte facit d. l. pediculis, §. Neratius. de aur. & arg. leg. An negatiua qualiter ꝓbetur. Cy. Bar. ĩ l. actor, de prob. Bal. ĩ l. hoc amplius. de fideic. doc. ĩ l. in illa stipulatione, in fi. de verb. obl. in l. 2. §. si dubitetur, ff. quemadmo. test. aper. & l. cum quidam cum l. seq. de leg. 2. & l. is potest, ff. de acq. hær. per Doct. in l. decem, ff. de verb. obl. & in l. Pantonius, §. rei perduellionis. ff. de acq. hær. & per Ang. in §. hinc nobis. in auth. de hær. & Fal. & per Bal. in l. cũ ij. §. j. ff. de transa. & in l. 1. §. hoc interdicto. de itinere actuque priuato, & in §. si vero absint. de hær. & Fal. colla. j.

LEX II.

1 *Lex, vel statutum annullans contractum, quando intelligatur annullare ipso iure, vel ope exceptionis.*

SI QVID. Annullat omnia priuilegia concedentia remissionem canonis. h. d. Hæc lex potest intelligi, vt annullet priuilegia in posterum concedenda, vel iam concessa simpliciter, & tunc nihil noui addit, quia hoc habemus. s̃. de precib. Impe. offe. l. nec damnosa fisco. & si contra ius, vel vtili. publi. l. fin.
1 ¶ † Secundo mõ potest intelligi, ꝙ annullet priuilegia concessa, in quib. erat dictum expressè, non obstan. tali. l. & tunc adiicit, quia aufert priuilegia his, q̃b. erant concessa. & aduertendum, quia dicit, non valeant, & intelligo ipso iure. Cõtra, qđ oppo. s̃. de preci. Imp. offe. l. vniuersa. Sol. qñque dicit lex, non valeat simpliciter, & tunc intelligitur ipso iure, vt hic, & s̃. de leg. l. non dubium. Qñq; dicit, ꝙ non valeat si per partẽ aliquid fuerit factum, vel commissum, & tunc intelligit̃ ope exceptionis, vt d. l. vniuersa. Vnde facit, ꝙ vbi statutum dicit, ꝙ si contrahentes non soluunt gabellam intra octo dies, contractus non valet, intelligitur ope exceptionis, sicut dixi in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig.

LEX III.

1 *Priuilegiũ impetratũ cõtra legẽ, vt valeat, dẽt dicere, nõ obstãte tali lege.*

NEMINEM. In lege præcedenti prohibuit remissionẽ, nũc prohibet canonis mutationem, & h. d. Nullus potest postulare canonis mutationem, & impetrata priuilegia à iudicibus non admittantur, & impetrãtes in duplum puniantur, & iudices, qui canones in proprios vsus conuertunt, puniuntur. h. d. In tex. ibi, ad vsurpationem, id est, conuertendo in proprios
1 vsus. † Quæro, quid si hoc rescriptum fuit impetratum. Respon. non valet nisi sit dictum, non obstante lege tali. Et aduertendum, ꝙ debet exprimi, non ob. l. quæ prohibet impetrari, vel concedi. Item oportet, ꝙ in casu isto, modo dispensetur cõtra l. istam, quæ prohibet iudices priuilegia sic impetrata admittere, alias rectè iudex diceret, fateor priuilegium tuũ valere, & te esse excusatum à pœna impetrandi, sed ego non possum ista admittere, vel etiam audire, vt hic. Item not. hic, ꝙ punit eos, qui contrafacerent, quod intelligo tam de hoc impetrante, quàm de iudice suscipiente. quod tene menti.

¶ De frumento vrbis Constantinopolitanæ. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Caristia, quòd crescat ex mala administratione frumenti.*
1 *Priores habentes arbitrium super abundantia, possunt ordinare in ciuitate quantum frumentum possit vendi, qualibet die, & quolibet mense.*

NVLLI NEC. Quod debet dari in pane, non debet solui in frumẽto. Item ex inordinata administratione crescit caristia. h. d. Ad euidentiam præmitte, ꝙ Constantinus statuit certam quantitatem frumenti dandam comitib. horreorum, qui illã quantitatem deberent dare pistorib. & pistores ex illa redderent panem coctum, & necessarium domui Principis, & quorundam aliorum officialium publicorum, quæ quãtitas fuit aucta per Theodosium. Hoc præmisso venio ad casum. Quæro, vtrum domui Principis, vel alteri domui publicæ, cui de-
a bet dari panis coctus, possit dari frumẽtũ. [a] Rñdet Imperator & dicit, ꝙ non, imo hoc prohibet, sed præcipit dare panẽ coctum, & sic distribui canonem præcipit Constantinus seruari canonem auctum à Theodosio. huius ratio est, quia si datur frumentum, potest conuerti in alium vsum, quàm in panẽ, & sic dispergeretur, & caristitia efficeretur, quia Respublica cogeretur emere frumentum, quod si moderatè administrasset, venderet. h. d. In tex. ibi, nulli, s. domui aliquorum offi
1 cialium. Ibi, domibus, vel nostris publicis. † No. ex mala administratione frumenti crescit caristia. Ex hoc habes, ꝙ prio-
2 res, qui habet † arbitrium super abundantia, possunt huius nomine ponere ordinem qualiter, & quo ordine, in ciuitate,
b & quantum frumentum possit vendi [b] quolibet die, vel quolibet mense. Facit ff. de offi. præfe. vrb. l. 1. §. cura carnis.

ADDITIONES.

a ¶ Possit dari frumentum. Adde Anto. Cor. si. a. suis, in ver. frumentum, quod incipit illud, ꝙ debet solui in pane, vbi alle. dictum Bar. hic, & hunc text.
b ¶ Vendi. Adde d. Iaso. May. l. j. s̃. de legat. cum concor. ibidem per eum signatis, & Bart. in l. negotiatores, per illum tex. C. de epi. aud. & Flo. in l. si pendentes, §. si quid cloacarum, ff. de vsufru.

LEX II.

1 *Pecunia decreta pro habenda abundantia, non potest minui, nec in aliam causam conuerti.*
2 *Pecunia ordinata pro habenda abundantia potest pistoribus mutuari.*
3 *Lucrum assumit naturam capitalis.*

AVRI STATVTA. Quantitas statuta ad emptionem fru-
menti, non potest minui, nec ad alios vsus conuerti, & qđ de
ea fit, debet in publicum librum scribi: ꝯ facientes puniuntur
1 in duplum, & lucrum assumit naturam sortis. h. d. ¶† Not. pri
mò, ꝙ si in aliqua ciuitate est statuta certa quantitas pecuniæ
ꝓ habenda abundantia, ꝙ officiali b. publicis non cõpetit ar-
bitrium minuendi illam, vel conuertendi in aliam causam, vt
hic dr̄ in tex. & hic titulus non solũ hẽt locum in ciuitate Ro
2 mana, sed in qualibet ciuitate, vt hic no. in rub. ¶† Secundò
no. ꝙ licet non possit in alium vsum conuerti, tñ pōt pistori-
bus mutuari. ¶ Ad hoc op. s. de his, qui in pub. horre. l. 1. & 2.
Sol. Non licet mutuare extraneæ personę, sed si mutuatur, &
tendit ad expeditionem negotii, pp qđ erat ordinata pecunia
pōt fieri, vt hic. mutuatur. n. pistorib. q forte aliter se nō pote
rant præparare ad coquendum panem, & ad alia necessaria
facienda. Et sic vr̄ casus pro cõseruatorib. monetæ huius ciui
tatis, qui habent pecuniam deputatam pro stipendio, vt pos-
sint ex eã militib. mutuare pecuniam, vt se armis, & equis ful-
cirent. facit l. ad rem. & l. ad legatum. ff. de ꝑcu. ¶ Vltimò no.
2 † ꝙ lucrũ sibi assumit naturam illam, q̃ hẽt capitale. qđ facit
ad multa, & maximè si inter plures socios erat ꝯcta societas
ad certum tps, ꝙ sicut nō debet minui capitale missum in so-
cietatem, ita nec de lucro, quod tamẽ mitto sub dubio forte.

¶ De annonis ciuilibus. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Vniuersitas studij non potest aliquid immutare in præiudicium concessionum factarum à communi Doctoribus.*
2 *Salarium debitum officiali quando, & quod debeatur eius hæredibus.*
3 *Clericus decedens post fructus perceptos, illos transmittit ad eius heredes.*

ANNONAS. Annonæ ciuiles non dantur pro titulis in di-
gnitate, sed pro meritis. h. d. ¶ Primò in tex. ibi, titulis. i. nō dã-
tur salaria pro titulo dignitatis, vt puta, quia Doctor, sed pro
meritis, vt quia bene legit, & bñ satisfacit illi offõ, ad quod
impositus est. Sequitur ver. ideoq;, qui duo. mod. legitur. Pri-
mo mō pone, ꝙ Doctores q nesciunt legere, habeant schola-
res, certe pp hoc non debent habere salarium. Secundo mō
legitur, cum salarium sit deputatum authoritate Principis,
1 non poterit illud mutari in nouũ statutũ, vel reuocari. ¶† Et
sic no. per vniuersitatem studij Perusij, non pōt aliquid statui
in preiudicium pactorum, & confessionum factarum à com-
muni doctorib. quod tene menti, licet de facto te scholarem
2 tædeat. Sequitur ver. vt quicunque. ¶† Salaria debita trans-
mittunť ad hæredes. Posset etiam istud aliis concedi quouis
alienationis titulo. h. d. Istud intelligit gl. verum in salariis tẽ-
poris præteriti. Sed an decedens pro futuro tempore debeat
habere salarium, si officium non compleuit, dixi, plenè in l. 1.
3 §. diuus. ff. de var. & extraor. cog. ¶† Item gl. inducit ad argu.
si clericus decedat post perceptos fructus præbendæ, ꝙ illos
a transmittat ad hæredes [a] suos, de quo extra, de off. ord. in c. fi.
b & ibi gl. lib. 6. dixi plenè in l. diuortio. ff. sol. mat. [b]

ADDITIONES.

a ¶ Transmittat ad hæredes. Adde Imo, in l. diuortio. ff. sol. mat. & doct. in c. præsenti, extra, de of. ord. lib. 6. & in c. statutũ, §. assessorem, de rescrip. eo. lib. Arch. in c. consuetudinem, in fi. de cle. non resi. eo. lib. Car. in cle. gratiæ. nu. 12. & ibi no. in. apo. ad ipsum in vers. qđ clerici præcisè, de resc. in cle. & dixi post Pan. in c. repræhensibilis. nu. 8. in ver. testari. extra, de appel.

b Alex. ¶ Solut. matr. Adde tex. in c. relatum, de testa. vbi vult, qđ transeat ad successores, & hæc est cōis opi. doct. in cleri. beneficiato habente administrationem, in clerico vero simplici est maius dubium. ſm doct. ibi, Bal. & Sal. in auth. licentiam, s. de epis. & cle. & doct. in l. commodis, ff. de re iud.

LEX II.

1 *Ciues positi super eleemosinis non debent illas extraneis pauperibus dare.*

CENTVM. Legitur duob. mod. Primò de frumento inter
milites. Secundò de distri buendo inter pauperes, & hoc ma-
gis placet, per l. priuilegia. s. de sacrosc. eccl. & est clara hec lec.
1 † Not. quod dicit ciuibus nr̃is. argu. ꝙ officiales positi super
faciendis eleemosinis publicis non debent hoc dare extra-
a neis pauperibus. [a] Sed potest intelligi, quòd hic dicit, ciuibus
nostris, etiã de omnibus, qui sunt sub Imperio Romano. Bar.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Per Io. And. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. sed an pauperes. Facit, quod no. Bar. in l. quæ conditio. §. præterea, de cond. & demon. Alc. facit, quod Eps, qui debet dispensare bona inter pauperes non debet da- re extraneis pauperibus. s. de epis & cle. l. nulli. Adde ad hoc text. in auth. de eccle. tit. §. si quis autem pro redemptione. & gl. singularis in §. pater, Insti. de test. quæ hoc tenet Alex. Bal. adde in l. ciuitatib. de leg. 1.

¶ De mendicantibus validis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Pauperes verecundi, qui non publicè, sed à quibusdam clam quærunt, non incidunt in hanc legem.*
2 *Mendicitas, quando dicatur certa, & quando incerta.*
3 *Pauper mendicans, qui ostendit membrũ aliquod debilitatum, inspici dẽt.*
4 *Sanitas, vel infirmitas, ex inspectione corporis deprehenditur.*
5 *Senectus probatur ex aspectu sicut minoritas.*
5 *Pater potest filio non laboranti, quando sine verecundia laborare potest, alimenta denegare.*
7 *Fictè mendicans punitur ciuiliter, & pœna parti applicatur.*

CVNCTIS. Qui sine necessitate publicè mẽdicãt,
possunt inspici, & qui eos inspexerit, & ꝓdiderit,
& esse probauerit, dominium eorum ꝯsequitur, si
sunt serui, vel ius colonatus, si sunt liberi, salua do
minis actione serui corrupti. h. d. In tex. ibi, proditor. i. testõr,
op. qđ seruus debeat reddi dño liber operi publico, vt auth.
de quæstore, ꝑ totũ, col. 6. Dicit gl. qđ quidã dicũt, ꝙ hic cor-
rigitur. Alij dicunt, ꝙ ibi de his, qui in sacra vrbe reperiuntur,
hic de his, qui reperiuntur in aliis vrbibus. Dicunt, ibi de his,
qui mendicant, & nihil aliud fingunt, hic de his, qui mendi-
cant, & fingunt infirmitatem, apponendo herbam, vel aliud,
propter, qđ infirmi videantur. Tu dic, ꝙ ibi loquitur de his, q
reperiuntur mendicare indebitè, ab officiali publico. hic de
a his, qui deferuntur, & conuincuntur à priuato. [a] † Quæro, dr̄
1 hic, ꝙ in publicum quæstum, &c. Quid est dictum? Dic vt gl.
Ex qua habes, ꝙ pauperes verecundi, qui publicè non quæ-
runt, sed à quibusdam singularibus amicis, & clam, non inci-
dunt in hanc constitutionem. Item intelligo publicè, & pa-
lam sine defectu, secundũ formam l. palam. ff. de ritu nuptia.
2 ¶† Quæro, hic dicit, incerta mẽdicitas. quid sit hoc dictum?
glo. hic dicit, quia ignoratur egeat, vel ne. Pro cuius euiden-
tia debetis scire, qđ mendicitas quandoque est certa ex qua-
litate religionis, vt quia est de aliquo ordine mendicantium
ab ecclesia approbato, aliàs non, vt in cap. religionum diuer-
sitates. extra, de religio. domi. lib. 6. Qñque est certa respectu
causæ, ꝓ qua q̃ritur, vt sunt isti hospitalarij Sancti Spiritus, &
similes, qui vadũt per mundum, & isti non admittuntur, sine
literis diœcesani episcopi. vt de poe. & remis. c. 2. in cle. Qñq;
quis quærit pro seipso, tunc mendicitas dicit̄ certa vicinis, &
nota ex vulgi opinione. vt l. vbi, & ibi notatur s. de iure do-
tium. Sed si vulgi opinio super hoc non est, tunc dẽt explora-
3 ri, ita loquitur ista lex. ¶† Quæro, dr̄ hic, inspectis à quo de-
bent inspici? R ñ. vel ab officiali publico, vt in auth. de quæsto
re, vel à priuata persona, vt hic. qui talem vult in iudicio pro-
dere. Ex quo no. ꝙ pauperem mendicantem, qui in aliquo o-
stendit membrorum debilitationem, potest quis inspicere, &
4 tangere, & illud videre, an hoc sit verum. Et etiã † no. ex hoc,
quod ex inspectione corporis potest comprehendi sanitas,
& infirmitas, sicut ætas. Simile in quacunq; re suspecta. Nam
potest perpendi, an sit vitiosa, vel non, vt s. de canone frumẽ.
vrbis Romæ. l. 1. Recte ergo testis, qui deponit de sanitate ali-
5 cuius, dicit sic esse, quia vidit. † No. qđ sicut minor ętas potest
probari ex aspectu, vt l. minor 25. ann. ex aspectu. ff. de mino-
b rib. Ita similiter senectus, [b] vt hic. Item hæc l. facit ad q̃onem.
6 † vtrum filio robusto, & sano nihil operanti pater possit dene
gare alimenta. Hic videtur, ꝙ sic, & ẽt l. si quis à liberis. §. si vel
parens. ff. de liberis agnosc. quod intellige, si secundum con-
ditionem natalium operari, non esset sibi verecundum. quis
enim diceret, ꝙ filio vnius hominis nobilis imponeretur ne-
cessitas laborandi terram? Certè nullus. Nam non possumus,
qđ honestè nō possumus, vt ff. de condi. insti. l. si filius. & l. ne-
pos Proculo. ff. de ver. sig. Non obstat hæc lex, quia maior ve
recundia est publicè mendicare, q̃ laborare, & ideo robustus
corpore, qui publicè quærit, sine distinctione natalium cogit̄
laborare postquàm in tantam miseriam est deductus. non. n.
est sibi turpe. sed si alio modo posset viuere percipiendo ali-
menta à patre, non cogeretur laborare, vt s. dixi. Ex his appa-
ret ratio quare ista lex non habet locum in his, qui clam men
7 dicãt. ¶† Vltimò no. ꝙ tales, q fingũt causas mendicitatis, pu-
niunť ciuiliter. q̃ pœna parti applicat̄, & sic delinquit, & ꝑ cõ-
sequens puniri debet extra ordinem à Rectore ciuitatis.

ADDITIONES.

a Ang. ¶ A Priuato. Hic est argumentum, qđ si testator inter pauperes mendicantes iussit distribui bona sua, qđ illa bona non possint distribui inter mendicãtes robustos, quoniam non vr̄ testõr de eis sensisse, sed solum de languidis, & debilibus. Pro hoc videtur gl. qm̃ corrigi debet iniustè petens, non autem dari. 5. q. 5. non omnis. 82. distin. cap. 1. & in hoc gl. rubricæ, cum dare eleemosinam iniuste petenti, non sit Deo acceptum.

b ¶ Senectus. adde Ang. in auth. de quæstore.

¶ De nautis Tyberinis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Testis, qui dicit Titium habere equum, vel nauem, an probet dominium.*

QVI NAVEM. Quæro, qd si nauis inueniatur extra alueũ
fluminis. Rñ. idem est, principiũ enim loquitur gñalr, licet in
illatione aliqualiter se restringat. Quæro, q̃ fuit rõ cõdendi
hãc l. nõne sufficiebat titulus de naui. non excusandis? Rñ. qa
in vrbe Romana erant multæ personæ priuilegiatæ, quæ prę
tendebant immunitatẽ, ideo placuit Principi de hoc princi-
palẽ legẽ condere, vt magis timeatur, argu. l. itẽ apud Labeo
1 nẽ. §. hoc edictũ. ff. de iniuriis. †No. hic tex. qui dicit, visus, qđ
a si testis ᵃdicat, vidi Titium equum, vel nauẽ hr̃e, quod nõ est
priuatiuũ, cũ hoc videri possit. Contrariũ videbat, qa dñium
nõ potest videri, ideo si testis dicat, vidi Titiũ dñm esse, nõ ꝓ-
baret, cũ dñium non cadat in sensu, vt not. Inno. in c. cũ cãm.
de testi. Vel dic, quòd hoc non refertur ad dñium, sed ad detẽ
tionem, & quandoque ad solam detentionem refertur.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si testis. Adde quod dictum testis semper debet redigi ad sensum cõ
gruũ, licet incongrue ipse dicat, vide Bal. in rub. s̃. si ex fal. instr. Bart. in l. 1.
de pericu. nomina. Ange. in l. 1. de præscri. xxx. anno. & in l. 1. §. 1. de his, quæ
in test. delen. & Bar. in l. 1. §. hoc autem, de oper. no nun.

¶ De frumento Alexandrino. Rub.

LEX PRIMA.

IN AESTIMATIONE. Primò confirmat salariũ, qđ præ-
fectus Orientis statuerat quibusdam officialib. positis ad cõ-
gregandum frumentũ ad ciuitatẽ Alexandrinã, & ad tuendã
substantiam nauiculariorum, quæ erat obnoxia Reipublicæ,
vt s̃. de præd. & omnib. reb. nauicu. per totum. Secundò pro-
hibet ad aliud officiũ vocari decuriones, sed illos officiales
præcipit eligi prouisione p̃fecti. Secũda inci. ibi, atque. In tex.
ibi, in æstimatione, id est, scđm ęstimationem, seu quantitatẽ,
cohibet, id est, adiuuatur munere, i. salario ei statuto fm̃ quan
titatem frumenti, quod coadunabatur, vt in prin. dixi. No. ꝓ
statutis, quæ dicunt salarium alicui officiali statui fm̃ quanti-
tatem eorum, quæ venire fecerunt in cõi. Ex secunda parte
nota argu. pro statutis, quæ prohibent nobiles auocari, & si-
miles à quibusdam officiis publicis.

LEX II.

1 *Mensuræ debent signari signis publicis.*
2 *Effectus quod cassetur nomine cassato.*

DIVRNOS. Primò addit certã quantitatẽ frumenti ꝓ quo-
libet die, ꝓ alimentis Alexandrinæ ciuitatis. Secũdò reuocat
nomen cuiusdã officij. Tertiò dicit habendas esse quasdã mẽ
suras, q̃ vocantur tesseræ, & eas iubet signari, & suo nomine
nuncupari. h. d. Secunda incipit ibi, & perissochoregię. Tertia
ibi, & tesseræ. In tex. ibi, alimoniis, id est, vt de publico vendat̃
quolibet die in ciuitate volentib. emere pro suis alimoniis.
Vel dic, vt de publico detur pauperib. illius ciuitatis, vt s̃. ti. 3.
l. fi. In tex. ibi, designetur, id est, signũ publicum eius imprima
1 tur. †Et sic no. pro eo, ꝙ fit quotidie in ciuitatibus, vbi men-
2 suræ signis publicis consignatur. †No. quod cassato nomine
cassatur effectus, & ideo si per statutum cassantur nomina of-
ficialium guerræ, incõtinenti intelliguntur ipsi officiales cas-
sati, quod nota.

¶ De Alexandriæ primatib. Rub.

LEX VNICA.

1 *Quòd sit melius esse ciuem mediocrem vnius nobilis, et honorabilis ciui-
tatis, quàm maiorem ciuem vnius mediocris ciuitatis.*
2 *Popularis vnius nobilis ciuitatis, plus debet honorari, quàm magnus ci-
uis mediocris ciuitatis.*

CORPORATOS. Tria dicit. Primò decurionib. Alexan-
drinis cõcedit immunitatẽ purgãdi fluminis Nili. Scđò ꝓ il-
lo munere ꝯcedit posse assumi de munere vectigali ꝑtinenti
ad imperiũ certã q̃titatẽ. Tertiò iubet, ꝙ illud, ꝙ inde minui
tur, ex vectigali nauiũ repleat̃. Scđa incipit ibi, & ꝓ tenore. 3.
ibi, vt ex ti. in tex. ibi, præconio dare ꝓ purgãdo Nilo. quærit
gl. qui dicunt̃ corporati ciuitatis. Dic, vt in ea, & quidã expo-
nũt, id est, decuriones, vt patet ex rubrica, q̃ dicit primatibus.
Alij dicunt de quolibet ciue, qui oẽs sunt primates. s. aliarum
1 ciuitatum. Primam expositionem tenet Dyn. †Ex scđa nota,
ꝙ melius est, quem esse ciuem mediocrẽ vnius nobilis ciuita
tis, & honorabilis, quàm esse maiorẽ ciuem vnius mediocris
2 ciuitatis. Et †sic facit pro popularib. istius nobilis ciuitatis, q
magis debeant honorari, quàm alij magni alterius ciuitatis.

ADDITIO.

Et nota bene, & sequitur Lud. in l. si vero, §. de viro. so. mat. in ii. fallen. pri- a
mæ partis, licet gl. in l. j. j̃. de colo. Pale. dicat, ꝙ natus in terra, in qua Chri
stus est natus, expresse non gaudeat priuilegio potiori. Ale. Quæro quid
profuit huic ciuitati, si princeps promisit, ꝙ de nouo vectigal collatur, si
illud vectigal erat magnum, & sp
debet reddi. Respondeo, multum, quia illud vectigal erat magnum, & sp

ibi reperiebatur pecunia, vnde posset assumi tempore debito, sed aliud
erat vectigal paruum. Consequitur ergo Respu. quoddam mutuum red-
dendum de pecunia habita ex alio vectigali, facit ff. de ver. ob. l. si pœna,
& de le. 1. l. si seruus legatus. §. fi.

¶ De iure Reipublicæ. Rub.

1 *Respublica quomodo accipiatur.*

Querit gl. rub. đ qua republica loquat̃ hic. ¶ Rñdeo đ Repu.
1 aliarũ ciuitatũ, q̃ ciuitatis Romę. †Quero ẽt, quo modo acci
piat̃ Resp. Gl. ponit in corpore de heredib. & Fal. in prin. dixi s̃.
de iure fisĩ super rub. circa fi. gl. dicit, ꝙ sunt quędam ciuitates
in Lombardia, quæ habent merum & mistũ imperiũ ex con-
stitutione Federici, de pace Cõstan. de qua in corpore in Au-
then. de defen. ciui. §. iusiurandum. in fi. magnæ glossæ.

LEX PRIMA.

1 *Sententia data contra ciuitatem, quando teneat, et sit contra Rempublicã.*
2 *Citare Rempublicam, quando quis vult, an sufficiat citare syndicum.*
Contumacia syndici non nocet Reipublicæ.
3 *Ciuitas, vel Respublica, quali ter citetur.*
4 *Qui vult agere contra ciuitatẽ, potest petere, vt ciuitas cõstituat syndicũ.*

SI QVID ADVERSVS. Op. ff. ꝙ cuiusq; vniuer. l. j. §. qb. &
1 l. ciuitates. †Huius timore gl. distinguit tres casus. Qñq; ꝯ ci
uitatẽ idefensam ꝓuenit ad diffinitiuã, & tũc est ipso iure nul
la, vt hic, sicut in minore, vt l. cũ & minores. s̃. si aduer. rẽ iud.
¶ Qñq; peruenitur ad interlocutoriã, & tũc valet, vt in ꝯrio.
Aduertẽdũ tñ est, qa j̃. e. l. Rẽpublicã dr̃, ꝙ æqparat̃ pupillo.
Differt tñ in hoc, qa licet ꝯ pupillũ nõ ꝓueniatur ad fm̃ decre
tũ, vt l. apud Iulia. ff. ex q. cau. in pos. ea. tñ ꝯ ciuitatẽ poterit in
terponi, iõ qa pupillᵘ speratur fieri maior, sed ciuitas nunq̃, ar
gu. l. 4. §. fi. de tute. & ra. distr. de quo ꝑ gl. l. j. §. qb. ff. qđ cuiusq.
vni. no. Qñque Respublica plenè defendit̃, & tunc valet sñia,
a sed restituit̃ ᵃ si est læsa, vt j̃. e. l. Rẽpublicã, & de officio eius, q
2 vicẽ alterius gerit. l. j. †Sed extra gl. q̃ro, qñ qs vult citare Rẽ-
b publicã, an sufficiat citare syndicũ, ᵇ vr̃, ꝙ sic, vt l. aut q ar̃. §. j.
ff. ꝙ vi aut clã ꝯriũ no. & bñ in l. nõ pt̃ dolo carere. ff. de re. iur.
ꝙ intellige verũ, si syndicus citatus nõ ꝯparuerit, eius. n. ꝯtu-
macia nõ nocet Reipublicæ, vt ibi dr̃, sed si cõparuerit, & liti-
gauerit, valet sñia, vt s̃. dictũ est, & ff. ꝙ cuiusq; vni. no. ꝑ totũ
3 illũ ti. ¶ † Quærit ergo, qualr̃ citabit ciuitas, vel Respublica.
rñ. citãdo eos, q regũt ciuitatẽ, vt ff. de ꝯdi. & dem. l. munici-
pib. & no. plenè extra, de ꝯces. ꝑb. c. fi. lib. 6. Et ꝑdicta itelligo
vera in prima citatione veniẽdi ad cãm, postq̃ verò ab initio
ciuitas misit syndicũ, vr̃ velle ꝑ illũ nõ ꝑ se, ĩ iudicio litigare,
vt l. j. §. visus. ff. de ꝑcu. iõ ipsa non est amplius citanda, sed ipse
syndicus. Pro quo facit extra, de dolo, & ꝯtu. c. cãm q̃ & ibi
no ꝑ gl. q̃ ĩcipit, no. ꝙ citãdᵘ, &c. ¶ †No. ꝙ sicut qñ agit ꝯ pu-
4 pillũ põt petere creditor, vt cõstituatur tutor, vt l. j. §. fin. ff. q
pe. tu. ita qñ agitur ꝯ ciuitatẽ, põt petere actor, vt cõstituatur
c syndicus, vt hic, & imputabitur actori si non petierit, ꝙ no.ᶜ

ADDITIONES.

a Restituitur. Adde Bu. in c. 1. de rest. in int. & Spe. de le. §. 6. ver. 10. ad fi.
b An sufficiat citare syndicũ. Adde ad istũ in l. municipib. de condi. & dem.
& in l. fi. ff. ꝙ cuiusque vni. Bal. in auth. sed cum testator, s̃. ad l. Fal. & in ca.
1. ver. an vniuersitas, in ti. de mil. vasal. qui contumax est in vsi. feud.
Ale. ¶ Adde quæ habentur in l. eũ qui ædes, s̃. de proc. & Ang. in auth. đ ex
hib. re. in §. j. Ale. nã dicit, ꝙ dẽt citari dñs in prima citatiõe, nõ ꝓcurator,
vt ff. si quis ius di. non ob. ẽ. l. j. §. si procurator. Bart. in l. non põt quis dolo
carere. ff. de re. iu. gl. in c. bonæ memoriæ, de elect. Et q̃d in collegio, & vni
uersitate, dicit Bal. in c. 1. de mil. vasal. vbi dicitur, sufficere citare maiorẽ
de vniuersitate, & idem Arch. 44. d. c. cõmessationes. Ro. in litera, e. no. 38.
c Ale. Quod no. Adde l. 4. §. si sub conditione, ver. creditorib. de fideicõ. li. &
per Ia. de Are. & Bar. ¶ Sed quid si petitũ est, vt ciuitas constitueret defen
sorẽ, & non cõstitutus est. Rñd. ꝙ tenet iudiciũ. Et est ratio, quia nisi hoc
diceremus, esset in ꝑtãte ciuitatis an deberet, q̃ nunq̃ constitueret syndi
cũ, vel ꝓcuratorẽ, qđ esset absurdũ, vt fit in ꝑtate debitoris an dẽat, vt l. 1.
ff. de eo, ꝙ cer. loco. & ꝓbatur hic à cõtrario sensu, & iõ si agẽs ꝯ ciuita-
tem petiit defensorẽ sibi constitui, & non fuit cõstitutus, nõ curet, sed a-
gat, & faciat ferri sñiam, & valebit. Sed si dicat, quare non est idẽ in mino
re, sed est necesse, ꝙ cõstituatur defensor. Dic quia eo inuito põt defensor
constitui. l. qui habet. ff. de tute. sed non ciuitate inuita: ꝙ est valde. no. Bar.
Vide Iac. de Are. & Bal. in l. ergo. §. creditorib. de fideic. li. vbi dicitur, ꝙ vni
uersitas põt cogi, vt constituat ꝓcuratorẽ, & Bar. in l. solẽt, de ali. & ci. le.

LEX II.

a AN RESPVBLICA. Respublica nõ hẽt hypothecã tacitã,
nisi ex spãli priuilegio, vel ex pcõ. h. d. ¶ Opp. ff. de priui. cre. l.
in bonis §. respublica. So. gl. duob. mod. Priõ ibi loqt̃ur ĩ pri-
uilegio circa ꝑsonalẽ actionẽ. Scđò ibi loqt̃ ĩ Repub. Roma-
norũ, hic alteriᵘ ciuitatis. Ista ẽ vera, & ꝓbatur. ff. ad mun. l. fi.

ADDITIO.

a Ang. Adde gl. & Bar. in l. 2. supra, in quib. cau. pig. taci. cõtraha. & late ꝑ gl.
& Bar. in l. 2. supra, de priu. fis. Ale. No. ꝙ licet fiscus hẽat priuilegiũ tacitę
hypothecę, vt in toto ti. de priui. fis. & de con. fi. debi. l. 2. cũ si. tamẽ ciuitas
nunquam habet priuilegium in personali aliis creditoribus chirographa-
riis existentibus, vt in d. l. in bonis, fallit in ciuitate Romana, vt hic.

LEX III.

1 *Respublica habetur loco pupilli non adulti.*
2 *Hæc lex habet locum in qualibet ciuitate.*
3 *Respublica restituitur vsque ad quadriennium.*
4 *Respublica in quibus non habeatur loco pupilli.*

1 REMPVBLICAM. †No.quòd Respublica habetur loco
2 pupilli,nõ adulti. ¶† Quærit gl.de qua Rep.loqt̃.Et dicit gl.
a qđ de qualibet ciuitate, *a* qđ mihi placet,tenet Pet.ꝯ,vt reci-
tat Cy.in l.j.s̃.ex qui.ca.ma.Rñ.quia edictum prętoris subue-
nit oĩb.qui pp ætatem,vel aliam cãm legitimam se tueri non
possunt,sed necesse est,quòd regant̃ per alios,lex enim subue
nit absentib⁹,furiosis,& simil.vt ff.de mi.l.j.& ex qui.cau.ma.
l.j.& iõ ponitur ibi illa clausula generalis,si qua mihi iusta cã,
&c.Facit l. Marcellus.ff.de fideiuss.sed Respublica regitur per
3 alios,&c. ¶†Quærit,gl.vsq; ad ꝙ tempus restituatur Respu.
& vr̃ tenere,quòd vsq; ad quatuor annos,Non.n.in ea potest
expectari tẽpus maioris ætatis, ꝙ est hodie expressum extra,
4 de in inte.rest.c.j.lib.vj.†Not.quod in quibusdã Respublica
non hr̃ loco pupilli. Primò in manumissione seruorũ,qui nõ
possunt manumitti à minore xx.an. sed à Repub.sic s̃.đ seru.
reipu.per totum,& ff.de ser.ad ci. perti.l.j, Item etiam quo ad
fm decretũ,vt dixi in l.j.s̃.eo.Itẽ quo ad venditionẽ immobi
lium potest ẽt ciuitas vendere,si debitum subsit.vt j̃.tit.2.l.fi.

ADDITIO.

a ¶Ciuitate.Adde Bal.in l.3.C.ad Treb.& in l.quanquàm,in fi. C. de senten.
quæ sine cer.quant.profe.

LEX IIII.

1 *Dominium rei meæ,an per statutum ex causa tolli possit.*

SI SECVNDVM. Quod ciuitas facit per sua statuta,nõ re-
uocatur per præsidem.h.d.Duob.modis legitur.Primo,quòd
a dicatur fm legẽ,id est,per priuilegiũ,& non est dubiũ.[a] Scđò
vt dicamus,fm legẽ,id est,fm consuetudinem,vel statutũ,&
1 ista est bona.† Ex qua no.quòd per statutum põt ex cã aufer
ri alicui dominium rei suæ,vt l. venditor.§.si constat,ff.cõia
ꝑdio. Dixi in repetitione l.oẽs populi, facit quia ab eo,quod
continetur in statuto,non potest appellari,dixi in d.l.oẽs po-
puli,& ff de appella.re.l.fi.dixi in l.si qua.ff.de verb.sig.& tan-
b git glo.ff.de origine iur.l.2.§. deinde.[b]

ADDITIONES.

a Alex.¶Dubiũ.¶Hoc verũ dicit Bar.in statuto generali,secus si fieret statu
tum contra aliquos specialiter,alle.l.nemo.s̃.de iudi.& Doc.in l.2.de epi.
vide Bar.in procemio Digest.& in l.fi.si contra ius,vel vtil.pub.
b Alex.¶§.Deinde.Vide per Bar.in l.quisquis.s̃.quorũ appella.non recip.&
in l.iudicib.de appella.& in l.1.§.similiq; modo.s̃. de Latin.liber.tollenda.
Ang.in l.2.quod quisque iuris per Canonistas in c.cum omnes,de consti.

¶ De administratione rerum publicarum. Rub.

1 *Priores ciuitatum possunt eligere officiales, qui regant ciuitatem, & eius negocia exerceant.*

1 ¶No.ex fi.glossę rubrice,†ꝙpriores,ꝑ quos ciuitas regit̃,pñt
eligere officiales, q̲ ciuitatẽ regãt, & negocia Reipublicæ ad
ministrẽt.Facit l.2.ff.ad muni.Tetigi in l.obseruare.s̃.đ decu.

LEX PRIMA.

1 *Ciuitas non potest auferre gabellam emptori fructuum eius,si pretiũ tem pore statuto soluit.*

FVNDVM. Conductor expelli non debet à conductione,
1 donec vectigal soluit.h.d.†No.istã leg.postquàm ciuitas vẽ-
didit fructus alicuius gabellæ,non põt auferre,si emptor sol-
uit pretium tẽpore statuto.Pro quo casus in l. quod semel.ff.
de decret.ab ord.fa.Facit l.Cæsar.ff.de publicanis.

LEX II.

CONTRA. Si officialis est negligens in exigendo cautionẽ
de legato, vel fideicommisso præstando, tenetur ad interes-
se. hoc dicit.

¶ De vendendis rebus ciuitatis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Emptor emens à ciuitate,ꝙ debet probare pretiũ versum in vtilitatẽ eius. Et quid in emptore rerum fisci.*
2 *Confessio solutionis idem operatur,quod apocha.*

SI SINE. Venditio pura,& perfecta non debet à Rep.reuo-
cari,licet per alium maius pretiũ offeratur.h.d.In tex.ibi,pro-
priam legem.id est,proprium priuilegium vel statutum.ff.ad
mun.l.libertas.§.fi.Quærit gloss. quæ sunt ista tempora adie-
ctionibus instituta.Dic,vt dixi in l.j. & l.si tempora,& l.facul-
1 tas.s̃.de fide instru.& iu.ha.fisc. ¶†No.hic gloss.quòd fiscus
habet hoc plusquam ciuitas, quia emptor à ciuitate grauat̃
plusquam ille,qui emit à fisco, Debet enim emptor ciuitatis
probare pecuniam in vtilitatem ciuitatis esse cõuersam: sed
in emptore fisci sufficit sola confessio, vt in gloss. Idem tenet
j̃.eo.l. fi.in fi. Primum quod dicit, quod emptor ciuitatis ha-
bet probare pecuniam conuersam in vtilitatem ciuitatis, nõ
videtur verum. Nam auth.hoc ius porrectũ, loquitur in cre-
ditore,quod est speciale,vt ibi per Doc.& Cy. s̃. si adue.cre.l.
j.ff si cer.pe.l.ciuitas,& per Inn.extra,de dep.c. j. Itẽ fm quod
dicit, ꝙ sufficit confessio,vr̃ ꝯ. l.si procurator. §. j. & quod ibi
no.ff.de iure fis.& no.per Doc.in l.inciuile.s̃.de rei vend.Dic
2 †ergo, quòd glo. intelligit confessionem,id est,apocham, in
qua continebatur esse solutum, vt s̃. de apo. pub.l.j.,quasi di-
cat,hoc sufficit,nec est necesse,quod probetur esse versum in
vtilitatem fisci,hoc tene menti.

LEX II.

a QVAMVIS. [a] Locatio perfecta non reuocatur, licet alius
maiorem pensionem offerat.h.d. ¶ Quæro, vtrum quãdo fit
locatio rerum ciuitatis debeat præcedere subhastatio.Dic,vt
in gl.quod no.bene.

ADDITIO.

a Alex.¶Quamuis.Adde quod si facta locatione ego offero tm̃, quantũ no-
uus conductor, an sim præferendus? Dic quod sic, text. est in l.pen.& ibi
Bar.de locati.fun.ciuilium,alias fiscalium.

LEX III.

1 *Annui redditus,& mobilia ciuitatis,quæ seruari non possunt,alienantur eadem solennitate,qua & immobilia.*
2 *Immobilia ciuitatis, non recognoscentis superiorem, alienari possunt cum authoritate eius consilij.*
3 *Obligari quãdo qs dicatur virtute iuramẽti præstiti de præterito. (q̃uo.*
4 *Ciuitas alienando rẽ immobilẽ, an possit renunciare solẽnitati huius l. &*
5 *Nomina singulorum constituentium syndicum, an debeant singulariter nominari in constitutione.*

SI QVAE. Immobilia ciuitatis, & mobilia, quæ seruando
seruari nõ possunt,pro vtilitatibus ciuitatis permittuntur a-
lienari authoritate Principis in vtraq; Roma, in aliis vrbibus
authoritate præsidis, & consensu cuiuslibet possessoris. hoc
dicit. Primò permittit alienationem. Secũdò ponit modum
alienandi in vtraq; Rom. Tertiò ponit modum alienandi in
prouinciis. Secunda ibi, indefensa. Tertia ibi,in ꝓuinciis.Ex
1 prima parte no. †ꝙ res immobiles ciuitatis, & etiam annui
redditus, & etiam bona mobilia, quæ seruando seruari non
possunt, debent alienari eadem solennitate, & quod dico de
mobilibus,collige ex eo,quod dicitur mancipia,facit l.lex q̃
tutores,de admin.tut.Et sic alia,quæ seruando seruari nõ pos
sunt, alienari possunt sine decreto ad similitudinem tutorũ,
vt d.lex quæ tutores. Quærit gl.si ciuitas egerit,vt quis iuret
2 de calumnia,dic vt in eadem.†No.ex secunda parte,quod in
vtraque Roma requiritur authoritas imperialis in venditio-
ne.Et per hoc dico,quòd in ciuitatibus,quæ in temporalibus
non cognoscunt superiorem,vt est ciuitas Perusina,& sic po
pulus est liber,vt no.in l. hostes. ff.de capt.ꝙ venditio rerum
immobilium possit fieri authoritate eius consilij,apud qđ est
omnis potestas. Illud enim vicem Imperatoris gerit in ciuita
te illa. Not. circa tertiam partem, quod illa solennitas habet
locum tantum in ciuitatibus, quæ sunt sub aliquo præside,
a non in ciuitatibus liberis,vt s̃.dixi. [a] Quærit glos.vtrum quili
bet teneatur iurare,& scripturas tangere.Dicit gl.quod non,
sufficit enim quod sacrosanctæ scripturę sint propositę,vt ad
memoriam reducatur iuramentum, quod ab initio præstant
3 fideliter consulere.†Ex ista gl.not.quod quis obligatur si ꝑ
mittat,vel dicat aliquid sub virtute iuramenti præstiti de præ
terito,contra hoc videtur tex.extra,de iureiu.c.pen.Sed dico
quandoque iuramentum præstitum comprehendebat illud,
de quo nunc agitur,& tunc loquitur ista gl.sed quando iura-
mentum præstitum interpositum fuit super alio, & tunc non
valeret tale dictum,promitto,vel dico sub virtute prestiti iu-
b ramenti,vt d.c.pe. [b] Quærit gl.hic,quid si hæc solennitas fuit
obseruata, vtrum habebit locum adiectio, de qua loquitur s̃.
l.j.Et respondeo,quod non,per illud quod dr̃ in text.stabiles.
Quærit gl.quid si solennitas non fuit obseruata. Dic,vt in gl.
4 ¶† Item quæro, an ciuitas possit solennitati huius l.renun-
ciare. Puto, quod non. Nam s̃. proximè dixit,non aliter fie-
ri

ADDITIONES.

a Alex. Dixi. Adde Bar.in l.prohibere.§.plane, quod vi aut clam, & in l.ibi,
ne quid in loco publico,vbi dicit, quod in ciuitatibus recognoscentib.su
periorẽ est consiliũ, ꝙ ciuitas facit statutum,ꝙ res ciuitatis possint vẽdi,
quo casu poterit vendi sine licentia Principis.¶Sed contra hoc facit s̃.de
reb.sine decreto alien. vbi minor alienando,testando, in quo dicitur legẽ
facere sibi,non potest sine decreto id facere,vt ibi Bal.
b Alex. Pen. Adde quod ista distinctio facit pro illa q. quæritur an officia-
lis iurans seruare statuta, porrigatur illud iuramentum ad futura statu-
ta,de qua per Bart. in l. si stipulatus essem.§.j.ff.de verbo.ob.& Bald. in l.
si seruitus, de serui. vrba. prædio. vbi indistincte tenuit, quod extenda-
tur ad futura, Sed distinctio Bart. melior, per quam saluabuntur multa
contraria.

ri,& hic dr. Sed legibus prohibētibus renunciari non pōt,vt
no.per gl.in l.j.& 2.s.ne fideiuſ.dotiū dentur.Item legib.dan-
tibus solennitatem non pōt renunciari.l. nemo pōt.ff.de leg.
j.veruntamen si esset talis ciuitas,quę hr̄et ius condēdi statu-
ta,ſm ea quæ dixi in l.omnes populi.ff.de iust.& iur.tunc fa-
ciēdo primo legē circa formā,& modum alienandi,vel circa
ipsam alienationē, valeret alienatio seruata forma legis mu-
nicipalis,licet discreparet ab ista.Casus est in l.phibere.§. pla-
5 ne.ff.qđ vi,aut clā.¶†Vltimò Spec.inducit ad q.istam,qđ in
instro syndicatus debeant singul'r inseri omnia nomina ꝯsti-
a tuentiū syndicū,[a] vt ibi,sigillatim vnūquenque,vt no.in Spe.
in ti.de syndico.§.j.ver.itē opponitur,ꝗ nomina,&c. De quo
dixi plenè in l.j.ff.de albo scribēdo.facit extra,de procu.c.fi.[b]

a ADDIT. Omnia nomina cōstituentiū syndicū.Adde istū in l omni.& qđ ibi posui in apost ad ipsum,in ver qualiter cōstituat syndic⁹. ff ad Tertul.

b Ale. Proc.c fi.An nomina antianorum debeant inseri in instrumento syndicatus fiendi,siue facti, vide per Host.de syndico, in §.qualiter in summa,qui tenet quod sic.nisi essent nimis. Vide etiam Spec.de syndico in §. porro,& Bal.in l.1.de magistra.conuen.& Io.And.in addi.in d.ver.porro, cum quo transit Abb. in c.vnico. de syndico. De quo vide per Doc. in ca. quanto, de his quæ fiunt à præla. & fallit in causis parui præiudicij, vbi nomina non sunt omnium inserenda,sed vtroque casu secus esset,si notarius attestaretur,qđ affuissent duæ partes,secundū Ang.in l. nulli.ff.quod cuiusq; vniuersitatis no. alle.Io.An.in addi.in ti.de syndico, in ver.quid si aliqd in aliquo instro,&c.in addi. inc.Bar.in decretali vltima, de procur. Vide scripta per Mod.post Bar.in l.1.de albo scriben.& Bald.in d.l.nulli.

¶ De debitoribus ciuitatum. Rubr.

LEX I.

NON PRIVS. Dibitores ciuitatum non possunt in eis habere honorem,nisi prius debita soluant.hoc dicit.

LEX II.

1 *Ciuitas quibus casibus habeat hypothecam tacitam,vel expressam.*
2 *Contra debitores ciuitatis qua actione agatur.*
3 *Casus,in quibus possessor conuenitur pro rata.*
4 *Vendere rem suam quis cogitur pro vtilitate Reipublicæ.*
Statutum potest facere, quòd quis conuicino habēti magnam possessionem vendat rem suam.
5 *Emens à fisco rem debitoris vendentis,vt suam,quando possit conueniri.*
6 *Possessores prædiorum rusticorum, dicuntur magis idonei quàm possessores vrbanorum.*

APVD QVOS. Prima pars est clara.no.ꝗ in debitis annuis,
& menstruis differre solutionē est nociuū debitori.qa quan-
titates minutæ simul coadunatæ faciūt vnā magnā quantita
tē,cuius difficilis est solutio,&sic posset ex hac culpa tutoris,
vel alterius administratoris redargui. Secūda pars incipit ibi,
& qa nefas,& hoc dicit.Excusso debitore ciuitatis ꝯueniunt
possessores pro rata eius,qđ possidēt cōdictione ex ista l.h.d.
a [a]Op.hic dr̄ obnoxij.ꝯ ciuitas non habet bona obligata,vt s.
de iure Reip. l.2.So. quidā intelligunt obligata expresse, vel
tacitè,&proprio priuilegio ciuitatis.Vel pone debitorē obli
gatū ex administratione, quo casu bona sunt obligata ad si-
militudinem tutoris,vt s.de admi. tut.l. pro officio. isti casus
1 sunt veri in se.†Et no.istā vltimam positionē hic in gl.quòd
ꝯ administratorē ciuitatis habet tacitā hypothecā,tñ quantū
ad hanc legē non est bonus intellectus.non.n.tunc conueni-
retur quilibet possessor ꝓ rata,sed à quolibet possessore tota
res aduocaret s.si vn⁹ ex plu.de.vel cred.l.j. & 2.& s.de distr.
pi.l.quamdiu.ff.de dist.pi.l.creditor,& ff.de iur.fis.l.Moschis,
& ibi no. Dđm est ergo, ꝗ bona non erant obligata,sed dñr
2 obnoxia eo ipso,quod erant debitoris ciuitatis.¶†Sed quę-
ro,qua actione agetur ꝯ debitores. Rñ ꝯdictione ex l.ista,&
est spālis casus fauore ciuitatis.aliàs aūt si quis possideret ali-
quas res q̄ fuerūt debitoris mei,q̄ nō essēt mihi obligatæ,nō
posset à me ꝯueniri,nisi esset fcā alienatio in fraudē,tūc reuo
caret̄ p ti.de his,q̄ in frau.credi. & in his fieret executio, sicut
si esset in bonis debitoris. Inst.de ac.§. itē si quis in fraudem.
3 †Quæro vtrū sint alij casus,in quib. possessores cōueniantur
pro rata,glo.ponit aliquos.Primus est s.cōia de le.l.j.in fi. sed
certe ibi nō tenebant̄ ꝓ rata eius qđ valet,sed tenētur in totū
ꝓ portione hæreditaria, qua tenebat̄ hæres, cuius res fuerūt.
Itē ponit exēplum,qñ duob. ꝓ rata simul obligatur eadē res,
tunc qlibet agit pro rata sui debiti.Itē cum plures mittuntur
in possessionē ex cā dāni infecti,vt in glo.Sed ista exēpla non
cōueniūt.nā ibi est verū, ꝗ creditores agūt ꝓ rata sui debiti,
hic verò loquit̄ cū possessores ꝯueniunt̄ pro rata eius, quod
possidēt,& sic dissimilis casus est.credo ego,ꝗ hic casus singu
laris ē. Tertia ps incipit ibi,ab eo aūt.&h.d.Debitor ciuitatis,
q alienauit ei maiorē partē, cógit̄ eidē alienare minorē. h.d,
4 ¶†No.ꝗ pro vtilitate Reipu. cogitur quis vēdere[b] suas res,
b & hoc hr̄et locū in illis ciuitatib.quę pecuniā suā credunt,&
mutuant.expedit.n.eis, vt ibi sint locupletiores possessores,
quib.pecunia posset credi. ¶Itē no.ar.pro statutis quarundā
ciuitatum, in quib. ꝯtinetur, ꝗ qui iuxta cōfinia hñt magnā
possessionē,qđ cogātur vicinā vendere,quod de iure cōi nō
esset.Quarta pars incipit ibi,quòd si quispiā,&breuiter h.d.q
emit à fisco bona debitoris vendēris,vt sua,nō poterit cōdi
5 ctione ex lege ista conueniri.h.d. ¶†Ad partē istam opp.ff.
de pe.hæ.l. etiā si putauit. §.si quis à fisco. Sol.hic emit rē sin-
gularē,ibi emit vniuersalē. Vel aliter, illa corrigitur per l.be-
ne à Zenone s.de qua.præscr.Et istā partem Pet.tenet,sed pri
ma videtur verior per hunc tex.qui dicit secundū ius vetus,
ergo in hoc nō differt ius antiquū à nouo.Tene ergo primā,
6 q̄ bii ponitur in glo. ¶†Quinta pars incipit ibi.ꝗ si quis de-
bitor.ista est clara,No.ex fin. ꝗ magis dicūtur idonei posses-
sores prædiorum rusticorum, q̄ vrbanorum. Nā vrbana sub-
iacent maioribus periculis, vt incendij, & ruinæ. Facit ff. de
neg. gest. l. diuortio. & de mino.l.vtrum.§.ex facto. & quod
no.ff.solu.mat.l.2.circa prin.¶Vltimò gl.ponit hic ea,q̄ sunt
specialia in debitore ciuitatis.quam signa.& tene menti.

a ADDIT.Ale.¶Dicit.Vide per gl.ord.in auth.de fideic.§.pe.adde casum,in quo quis cogitur vendere fauore libertatis,in l.j.§.fin aūt socio.de seruo communi manumi.& in §.fi.Inst.de acc.& in l.alieno.§.si quis.ff.de fideic. li.& Bar.in l.non dubium.§.j.de leg.3.

b ¶Vendere. Quibus casibus aliquis vendere cogatur,& emere, vide Fel.in c.j. de Iudæ.post princ.ver.vltimo no.

¶De periculo nominatorum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Nominator officialium,quando teneatur.*
2 *Officialis ad hoc,vt eius nominator non teneatur,quo tempore debeat esse (soluendo.*
3 *Nominatori officialis incumbit onus probandi,quod tempore depositi officij officialis erat soluendo,& etiam post.*

II,QVI. Electores officialiū publicorū nō tenētur ꝓ electis,
licet fideiussores non receperint, si tpe depositæ administra-
1 tionis soluēdo fuerint.h.d. ¶†Op.ff.de magist. conue.l.j.§.si
magistratus. Sol.aliud in creatiōe tutorū,aliud in eo,q creat
officiales publicos.In his.n.nō est necessitas exigēdi fideiusso
res,si sunt soluēdo. Op.de l.diuortio.ff.de neg gest.Sol.intel-
ligas,ꝗ patrimoniū officialis nō fuit diminutū subito,dū de-
posuit administrationē,sed stetit per tēpus,ita ꝗ officiali,qui
eum debebat ꝯuenire,potuit imputari,vt hic culpa, als tene-
2 retur nominator,vt in l.contraria. ¶†Oppo.ꝗ non sufficiat
quē esse soluendo tpe depositi officij,sed tpe litis ꝯtestatiōis,
vt ff.de fideiuſ.l.inter eos.§.j.Sol.hic loquitur de his,qui inci-
dunt in obligationē ex necessitate.ibi in his, q ex voluntate.
3 Idē no.Cy.in l.ex persona.s.de proba. ¶†Quærit glo.cui in-
cumbit ꝓbatio,qđ tpe depositi officij erat soluendo.Rñdeo,
nominatoribus, vt l.j.§.si magistratus. de magi.conue. Et ad-
uertendū,quod non habet nominator necesse ꝓbare, ꝗ esset
soluendo tempore depositi officij tm̄, sed etiā post tanta tem
pora quòd posset officiali culpa imputari,vt dictum est.

LEX II.

1 *Magistratus nominat successorem,sed consilium ciuitatis eligit.*
2 *Nominator officialis,quando tenetur ex sola nominatione. (probat.*
3 *Testis,q deponit scio,qa tetigi cū manib.licet deponat super re īcorporali,*

a SI SVCCESSORIS. Nominator tenet̄ pro nominato[a] offi-
ciali,quatenus ipse ꝯuenitur ex ꝑsona sua,non in eo,ad quod
1 ꝯuenitur ex persona alterius nominati ab eo.h.d. ¶†No.ꝗ
ad magistratū pertinet sibi nominare successorē,electio verò
pertinet ad consilium, vt l.2.s.de decur.ita dicit glo. & bene.
2 ¶†Opp.ff.de neg.gest.l.ex facto.Sol.Qñque quis aliquē no-
minat in suū adiutorē, & tunc pro illo ipse tenetur. per illum
n.ipse gerit,& pro tali tenet̄ nominato,vt in ꝯrio. Sed qñ eli-
gitur aliquis ad aliquod offm̄ distinctum à suo, nō noīat sibi
successorē,& tunc noīator non tenet̄, vt hic. No.tex.q dicit,
nec ad noīatoris manus porrigi. intelligitur.n.manus porre-
ctio intellectualiter magis,q̄ corporaliter.Facit s.de nau.Ty-
3 be.l.j.& de iure cod.l.qđ p manus. &†est hic argm̄ pro teste,
qui interrogatus,qūo scit,dicit qđ tetigit cū manib.licet non
b esset res tangibilis,ꝗ referatur ad sensum congruū illius rei.[b]

a ADDIT.¶Nominato.Adde Bal.in l.nominatori.s.de pig.per illum tex.

b Ale.illius rei.Adde Bal.in l.omniū.in fin.ff.de leg.& in l.3.in 7.q.de testam.

a ¶De periculo [a] eorum, qui pro magistratibus interuenerunt. Rubr.

ADDITIO.

a Aduerte ꝗ Bar.legit tm̄mō vsque ad hác rub.de picu.vt refert do.Iaſ.ī l.si fideiussor.§.fi.ff.q sat.co.& in l.quidā cū filiūf.ff.de ver.ob.Alex.Loseus.

LEX VNICA.

FIDEIVSSORES. Fideiussor tenetur Reipu.ad interesse,nō ad pœnam,in quam magistratus incurrit delinquendo.h.d. Item no.in l.fi.ff. de fideiuſ. hodie vero forma fideiussiōis tali modo recipitur, quod in pœnam tenetur: promittūt enim interesse,& omnes condemnationes,quæ fient de eo.

¶ Quo quisque ordine conueniatur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Plures licet assumant officium publicum, non tamen dicuntur duo rei, nisi expresse dicatur.*

ET SI DVOBVS. Administratores ciuitatis tenent insoli-
dū oēs, licet simul administratio sit cōcessa, secus si ꝓportio-
nib. diuisis. Priò tn̄ gerēs, nō scd̄ò gerēs, conuenit, quasi vno
mortuo alij in administrādo culpā commiserint ꝓ tali culpa,
2 hæredes mortui nō tenentur. h.d. † Et no. quòd quando plu-
res assumunt officium publicū, eo ipso intelliguntur esse duo
rei, licet hoc non sit expressum. hoc verum de de iure isto, ſm
quòd duo rei constituebantur tacitè. Sed cum hodie necesse
sit hoc expresse agi, vt in auth. de duo. re. in princ. sed si non
expressim agatur, qd̄ sint duo rei, quòd hoc casu non erunt
duo rei, & gl. in l. proxi. no. sub dubio forte. quod singulr̄ not.

LEX II.

QVOTIES. Si duob. pro indiuiso administratio est iniūcta,
quilibet prius conuenit, q̄ nominator, sed si pro separatis por
tionib. tūc primo administrator, deinde fideiussor, postea no
minator, vltimo loco collega. h.d. Et no. hāc l. in hoc quis or-
do dēat seruari in q̄uētione, & exactione officialium publi-
corū. no. s. de cōue. fisc. deb. l. qm̄ Augerio. Et no. istā l. q̄ fuit
alle. in q. de facto, si est actum ꝯ vnū ex oblgatis insolidū, &
est facta excussio realis, & ꝑsonalis an possit agi ꝯ tertiū pos-
sessorē rerū, non excusso primo alio correo oblato insolidū.

LEX III.

SI ITA. Qn̄ officiū est diuisum inter officiales, prius cōue-
nit nominator, q̄ collega, aliàs secus. h.d. ſm verū intellectū.
Et intellige primā partē vsque ibi, cū in magistratib. qd̄ offm̄,
& administratio inter officiales erat indiuisum. secundā par-
tem intellige, qd̄ erat diuisa administratio. & ita tenet gl. hic.

LEX IIII.

1 *Casus, in quo actio personalis sequitur fundum.*

CVM TE. Si administratione diuisa, vnus collegarum pecu
niam collocauerit, quā Respublica consequi non potest, eo
mortuo hæres eius primò est conueniendus. secundò posses-
1 sor. tertiò nominator. quartò collega. h.d. ¶ † No. hic casum,
quod actio personalis sequitur fundum, de quo dixi in in l. 2.
a s. tit. 3. ꝑr contra, vt l. j. §. si hæres. & §. si ex fundo. ff. ad Treb. a

ADDITIO.

a ¶ Vide gl. in l. j. §. si hæres, ad Treb. licet Fran. de Are. ibi reprehēdat illā gl.
quia ille tex. loquitur in ciuitate, quæ non habet priuilegium hypothecæ.
l. 2. s. de re. pig. in l. simile. ff. ad mun. Vnde dicit, quod hic est specialis ca-
sus. vel potes soluere, vt per gl. & Bar. in l. j. s. de debi. ciui.

¶ Ne quis liber inuitus. Rub.

LEX PRIMA.

SI VT PROPONIS. Ibi, inter officia, id est, actus, siue mini-
steria, & sic impropriè ponitur. Nam nihil, ꝙ sit officium, pro-
priè seruus habere posset, cū officia publica conueniunt libe-
ris tm̄, & per hoc litera, quæ dicit, murilegulos, & bastagarios
habere dignitatē, stat impropriè. cū illi murileguli sint serui,
vt no. in glo. rubricæ illius illius tituli. Patet ergo, ꝙ dignitas,
vel officiū, non potest per eos exerceri, cū dignitatis, vel offi-
cij serui n̄ sint capaces, vt s. si seruus, vel libe. ad decu. aspi. l. 1.
& 2. & de tabel. l. gn̄ali. Patet ergo ꝙ n̄ est offm̄, nec dignitas.

¶ Sumptus iniuncti muneris ad omnes collegas pertinere. Rub.

LEX VNICA.

CVM AD MVNVS. Si vnus ex pluribus officialibus ele-
ctus expensas totius muneris supportauerit, pro rata eas re-
petet à collega. h.d. No. pro eo, qd̄ vidistis s. de legat. l. 2. lib. x.

¶ De his, qui ex offic. quod admini. conueniuntur. Rub.

LEX VNICA.

FOENORIS. Reipublicæ debitor si reperitur minus ido-
neus administrator, tenetur ad sortem, quam ei mutuauit, nō
autem ad vsuras tenetur.

¶ De solutionibus & liberationibus. Rub.

LEX VNICA.

1 *Soluere non dicitur, nec liberatur, qui rectè non soluit.*

2 *Pecunia soluta administratori ciuitatis, & non rectè, præsumitur versa in vtilitatem ciuitatis.*

CAVTIONES. Apochæ de soluto à seruis publicis confe-
ctæ, ita demum debitoribus soluentibus prosunt, si à cura-
tore Reipub. sunt subscriptæ, aut pecunia soluta in vtilitatem
publicam est conuersa, & non aliter, & si dolo serui publici
debitor soluerit pecuniam curatori, nec in vtilitatem publi-
cam est conuersa, tenetur curator de peculio eius serui, & de-
1 bitor remanet obligatus. h.d. † Et not. ex hac l. quod non di-
citur soluens pecuniam soluere, nisi rectè soluat, & ideo sol-
uens non liberatur: licet tamen non liberetur, non potest cō-
2 ueniri, nisi in subsidium, vt s. de conue. fisc. deb. l. 2. lib. x. † Vl-
timò not. quòd quando pecunia soluitur administratori ci-
uitatis non rectè, quod non præsumitur versa in vtilitatem
ciuitatis, nisi probetur: eodem modo si solueretur minus re-
ctè tutori, vel curatori. quod no.

¶ De spectaculis, & scenicis, & lenonibus. Rub.

1 *Consensus populi in agendis attenditur, licet primates reluctentur.*

NON INVIDEMVS. Hic Imperator permittit quibusdam,
qui scenici appellantur, celebrare spectacula, maximè cùm
ipsi velint ea facere suis expensis. h.d. in gl. consentientes, ibi
1 vel populi in agendis. † No. quòd sufficit consensus populi *a*
a in agendis, licet reluctentur primates.

ADDITIO.

a ¶ Sufficit consensus populi. Adde istum in rub. s. de rescin. ven. ver. item si
collegium. & in l. maiorem. ff. de pac. & Alex. omnino in l. quod maior. ff.
ad muni. & dixi post Iac. Rebuf. in l. cum te. uum. j. s. quan. ci. mu. indi.

LEX II.

EOS. Deseruientes sacris ludis, nullo afficiuntur supplicio.
a hoc dicit. ratio, quia tales ludi sunt liciti, *a* ideo ludentes non
infamantur. Hic non sunt alia.

a ¶ Liciti. Quis ludus sit licitus, vide Old. in consi. 78. & d. Soc. in consi. 16.
incip. circa prædictam consultationem. ver. verum prædictis non obstan-
tibus. cum versi. sequen.

LEX III.

QVISQVIS. Accipiens equum deputatum spectaculis, &
eo vtens ad sui commodum, in vna libra auri punitur.

LEX IIII.

SI QVA. In loco, in quo imagines principis consecrantur,
non debent fieri spectacula turpia, puta corporis, vel vestis
verecundæ: in aliis locis: nec histriones, vel viles picturæ in-
troduci. h.d.

LEX V.

1 *Impedientes equos currentes ad brauium, puniuntur.*

NEMO. Nullus iudex debet festiuitates ciuitatis impedire,
animalia necessaria ad ludos tollendo, vel aliud faciendo, per
quod impediatur publica festiuitas: contra faciens, vt viola-
tor legis in libris quinquaginta punitur. h.d. Et no. contra iu-
dices tollentes equos deputatos ad currendum ad brauium
1 vel pallium. de quo dic, vt in ista gl. † Et no. istam legem a con
a tra eos, qui ragatios existentes super equos currentes ad bra-
uium impediunt, faciendo eos ire ad alium locum, expauen-
do equum currentem ad brauium, vel faciendo eum cadere,
vel equum ne currat, quod punitur tanquam legis violator,
vt hic.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Adde idem esse in creditore prostituente, ancillam sibi datam in pi-
gnus. l. eleganter. §. fin. ff. de pig. ac. & in prostituente illam, quam redemit
ab hostibus l. fœdissime. ff. de capt. & no. gl. in d. §. fi. in gl. fin.

LEX VI.

1 *Casus in quo pater cogitur filium emancipare.*

a LENONES. *a* † Si patres, vel domini filiabus vel ancillis
1 peccandi necessitatem imponunt, priuantur dominio, & pa-
tria potestate, & possunt dictæ filiæ, vel ancillæ adire defen-
sorem, vel episcopū, vt eas liberet à tali miseria. & si insistunt
faciendo eas peccare, puniuntur pœna huius legis. h.d. & no.
hanc legem contra patres prostitui permittentes filias. not.
contra lenones, qui tenent mulieres in prostibulo contra ea-
rum voluntatem.

ADDITIO.

a Lenones. ¶ Not. ex ista l. casum, in quo pater cogitur filium emancipare.
Sunt & alij casus, qui notantur Insti. quib. mod. ius pa. po. sol. § fi. & l. non
potest. de adop. & in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. generaliter, col. 7. facit s. de
epi. & cl. l. si lenones.

* ¶ Emancipare. adde Spec. in tit. de adul. ver. porrò. *

¶ De expensis publicorum ludorum. Rub.

LEX VNICA.

1 *Pecunia deputata ad vsum voluntarium, in causam necessariam sine permissu principis conuerti potest.*

2 *Pecunia deputata ad vnum vsum, si in alium conuertitur, finito illo vsu remanet vsui primo.*

CVM. Pecunia deputata ad spectacula, ad refectiones mu-
rorum potest conuerti: at ipsis refectis causa pristina rema-
1 net firma. h.d. † Not. ex hac lege, quod pecunia deputata ad
vsum voluntarium absque permissu principis, potest con-
uerti ex causa in vsum necessarium: secus si esset deputata ad
vsum necessarium, vt vidistis in l. 2. supra de his, quæ ex pu.
2 collatio. ¶ † Vltimò not. quòd quando pecunia ex causa de-
putata in vnum vsum conuertitur in alium, quod finito illo
vsu remanet pecunia deputata vsui primo. quod no.

De

¶De aquæductibus. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Aquæductus publici si transeunt per locum priuatum debet habere latitudinem quindecim pedum, si per publicum, decem.*
2 *Arbor præsumitur mittere radices per vigintiquinque pedes.*

AQVARVM. Illi, per quorum pdia, aqua publica
trãsit, à sordidis munerib. sunt immunes. Sed aquę
ductus foueas purgare tenentur, & si fuerint ne-
gligentes, corũ pdia publicantur. Item inter dex-
tram & sinistram locorum, per quos talis aqductus decurrit,
dẽt esse latitudo 15. pedũ. & si in dicta latitudine arbores pul
lulauerint, sunt excidendæ. h. d. ¶Et no. hic de dextra, & sini-
1 stra. ¶† Itẽ no. ꝙ qñ publicus aquæductus pertransit per lo-
cum priuatum, semper talis aquæductus dẽt habere locũ 15.
a pedum, [a] in quo nullæ sint arbores. Sed si aliq nascantur, ex-
cidi debent. Si verò per publicum locũ facit transitum, debet
2 esse latitudo decem pedum, vt j. l. omnis. §. super his. ¶† Item
no. ꝙ præsumptio iuris est, quòd arbor radices mittat exten
sas per 25. pedes.

ADDITIO.

a ¶Xv. pedum. Debet habere locũ xv. pedum. Adde Spe. in ti. de causa pos. & proprie. §. 3. versi. est insuper.

LEX II.

SI QVIS. Deriuans aquam ex publico aquæductu ad fundum suum, priuatur fundo. h. d.

LEX III.

1 *Beneficium principis stricte intelligitur contra abutentes.*

EOS. Hñs authoritatẽ deducendi aquã de publico aqductu
debet ipsam deducere p castellũ, vel aliud paruũ foramẽ, ne
fistulę matrices corrumpant: ꝯfaciens officiũ pdit, & benefi-
1 cium, & punit in corpore. h. d. ¶† No. ꝙ abutentes suo bene-
ficio perdunt ipsum. & quod hoc casu beneficium principis
strictè interpretatur, aliàs ꝯ. s. de bon. vac. l. si qñ. ff. de consti.
prin. l. beneficium.

LEX IIII.

1 *Vsus aquæ publicæ ꝙ præscribatur per tantum tempus, quod memoria in contrarium non existat.*
2 *Vtentes priuilegio multum stricte, non possunt eo vti magis large.*

VSVM. Ius hauriendi aquam, vel eã vertendi de publico aq-
ductu, nõ turbat, si tãto tpe qs est vsus, qđ eius ꝯrij memoria
ñ existat. ¶Item rigantes agros, vel hortos furtiuo mõ đ pu-
1 blica aqua, aqductu priuant. h. d. ¶† Nota hic vsum aquę du
cendæ posse pscribi tanto tpe quo eius ꝯrij memoria nõ exi
a stat, longo aũt tpe ñ prescribit, vt j. eo. diligenter. [a] ¶† No. le-
2 gem istam contra illos qui habent priuilegiũ nimis largũ de
aliquo faciendo. & illo priuilegio vtuntur multũ strictè, qa
b non poterunt postea eo vti magis largè, quàm fuerunt vsi. [b]

ADDITIO.

a Diligenter. ¶Hoc dictum facit contra id, ꝙ no. Bar. in l. in filiis, de decur. & ibi scripsi. Et sic priuilegium per actum contrarium tollitur.
b Ale. fuerunt vsi. De quo per Bar. in l. fi. ver. vero quanto tempore. ff. de con stitu. prin. Adde etiam quod no. Bar. per illum tex in l. 1. de his qui sponte munera sub. lib. x. & Arch. 25. q. 2. in summa. per Bar. in l. 3. de decu. per illũ tex. & per Doc. in c. fi. de consue. in 6. & Io. And. in c. 2. de immu. eccl. & in c. suggestum. de decimis. & quanto tempore amittatur priuilegium per actum contrarium, dixi in l. 1. supra, de his qui sponte mune. sub.

LEX V.

1 *Aquæ vsus si pluribus conceditur, officio iudicis inter eos diuidi debet.*
2 *Iudex qui se intromittit de officio ad eum non spectante, acriter punitur.*
3 *Rescriptum præsentatum coram incompetenti, non potest coram competenti præsentari.*
4 *Frumentum ciuitatis, quando de eo debetur alicui certa quantitas annalis illi tribuitur, quando de eo superest.*

SI QVIS. Hñs bñficiũ ducendi aquã ex publico aquęductu,
dẽt ipsum intimare pfecto, nõ alij: & ille q ꝯ fecit, in qnqua-
ginta libris auri punit. Et si aqua in tñ abundat, quòd sufficit
ciuitati, totũ supfluũ dẽt diuidi inter eos qb. priuilegiũ est cõ
1 cessum ducẽdi aquam. h. d. ¶† Et no. diligenter tñsum huius
legis, ex quo hẽs qđ qñ plurib. ꝯceditur ius hauriẽdi aquã si
a mul, qđ ille haust aq dẽt diuidi ĩter eos p motu iudicis. *a* qđ
2 bñ no. ¶† Vltimò nota ex principio huius legis, qđ iudex, q
se intromittit de officio, qđ non pertinet ad se, punit acriter.
3 ¶† No. hic qđ præsentatio rescripti fcã corã iudice incõpetẽ
ti, priuat me vti posse corã iudice ꝯpetenti, effectu dicti rescri
b pti. [b] † Item no. ꝙ si de frumento huius cõmunis Perusij ali-
4 cui debet tribui certa quantitas annalis, quòd tunc debet tri
bui, quando de frumento superest, per hanc legem.

ADDITIONES.

a Iudicis. Adde Bal. in ti. de pa. Cõst. §. nos Romanorũ. ĩ fi. ver. not. ꝙ ĩterdũ.
b Ale. Rescripti. Et dicit Ro. in l. pe. no. 70. quod hæc præsentatio facit præsumi rescriptum surreptitium, vt hic, coniuncta glo. & vide Rom. in no. . pe. litera, e. vbi dicit, ꝙ ex præsentatione rescripti perpetuatur iurisdictio. alle. Innocen. & Host. in c. conquestione. de resti. spol.

LEX VI.

1 *Iudex licite ingredit domum alicuius, si timet ne ibi fiat aliqđ maleficiũ.*
2 *Rescriptum emanatum super aliqua re, super qua lex prohibeat rescriptũ fieri, tenet si dicatur, non obstante tali lege.*

OMNIS. Seruitus priuata aq ducendæ ad alia loca priuata
ex aquæductu palatij Adriani, ẽt per rescriptum est phibita,
ꝯ faciens in centum libris auri punitur, & debet esse latitudo
aquæductus prædicti decem pedum, munda omnib. arbori-
bus. Et sicut præfectus formam dicti aquæductus fieri fecit,
ita faciet obseruare. Item præfectus prædictus põt domos, &
pdia priuatorum ingredi, ac ingrere an aliquis subtrahat di-
ctam aquã. No. ex ver. super his, illa verba, ex vtroque latere,
1 &c. ¶† Vlt. no. ꝙ qñ officiales ciuitatis timent ne in aliqua
domo aliquod maleficium cõmittatur, licitè & impunè pñt
ingredi, & inspicere an ibi fiant maleficia facit l. mancipia. s.
2 de ser. fug. † In gl. siue ex certa scientia. *a* No. bene hãc gl. quæ
a tenet, quod licet lex expresse prohibeat, ꝙ rescriptum Prin-
cipis concessum super tali negotio, etiã ex certa scientia, nõ
valet ipso iure, tamen si Princeps rescribit, & in rescripto di-
cit, non obstante tali lege valet.

ADDITIO.

a Ale. Scientia. De hac clausula vide gl. magistram in auth. de hær. & Fal. in gl. j. & Doc. in l. fi. si contra ius vel vtili. pu. per Bar. in extraua. ad reprimẽdum. in verbo, non obstantibus. Bal. & Doc. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si qs cau. per Bal. in l. humanum. supra, de leg. per Sal. & Doc. in l. sancimus. de test. per Bal. & Doc. in l. nemo potest. de leg. 1. & per Are. inst. de act. in §. in bonæfidei, & in l. si constat. de appel.

LEX VII.

AD REPARATIONEM. Pecunia redacta ex vectigalibus pro reparatione aquæductus debet expendi, eam dando operariis aquæductus, & habentes ius ducendi aquam ex publico aquæductu, nihil soluere tenentur fisco ex eo. h. d. Et no. quòd turpe esset ciuitati vendere aquam.

LEX VIII.

HAC LEGE. Præfectus ꝯuertens aurum aquęductus deputati ad aliquod opus, de suo resarcire debet, & aurum prædictum marca separata ab alia deponi. h. d. Et no. hanc legem pro his, quæ dicta sunt s. de his, quæ ex publi. ratio. l. 2.

LEX IX.

1 *Vsus aquæ ducendæ ex publico, præscribitur tanto tempore, cuius initij memoria non est in contrarium.*

DILIGENTER. Fons publicus ab initio, vel ex post facto
publicus effectus, vsui priuatorũ non applicabitur, ex rescri-
pto ẽt super hoc impetrato. & super hoc nõ obstat reipubli-
1 cæ præscrip. lon. temp. h. d. ¶† Et sic nõ ob. s. eo. l. vsum aquę.
vbi vsus aquæ ducendæ ẽt ex publico præscribitur. qđ verũ
est tanto tpe, cuius memoria nõ existit, sed nõ longo tempo
re. vel hic loquitur in aquæductu publico solito stare vsui
priuato. Sed prima placet, vt vidisti in contrario.

LEX X.

1 *Res aliqua dicitur esse iuxta aliam, quando ab ea distat minus decẽ pedũ.*

DECERNIMVS. Nullus debet ex fonte publico, aut ex par
uis riuis, quæ minuscularia appellantur, aquam subtrahere,
& contrafaciens ipsam restituere tenetur publicis aquædu-
ctibus. Item iuxta publicos aquæductus nullus plantare ar-
bores potest, ne aquæductui publico noceant. contra facien-
tium prædia publicantur, ad quæ deriuata aqua fuerit, & ar-
bores fuerint plantatæ, & dicta pœna non remittitur etiam
per sacros apices. Itẽ custodes dictarum aquarũ de nomine
Principis signantur in manibus, vt recognoscantur, & non
trahantur ad alium vsum, & nõ teneantur hi ad angaria, vel
perangaria. & si aliquis ipsorum decesserit, in eius locũ alius
est subrogandus cum impressione dictorum signorum. h. d.
vide ver. vniuersos. No. hunc versi. pro eo, quod vidistis s. de
fabri. l. stigmata, & etiam s. e. l. omnis seruitus. de eo, qui ha-
1 bet vnum nomen, & alio nomine nuncupatur. ¶† Item no.
a de verbo, iuxta. *a* Nam si res distat ab alia per decem pedes,
non dicitur iuxta eam, vt s. eo. l. omnis. Pro quo vide ff. de
ser. vrb. præd. l. quidam Iberus.

ADDITIO.

a Iuxta. De quo verbo vide tu late per Fel. in c. ex parte. de rescr. in ver. in clausula, si præses. & in c. quia iudicante. de præsc. circa fi. & quod dixi in apo. in d. c. ex parte. in loco s. allegato. ¶Tu vide de hoc verbo Bal. in l. 1. nu. 1. & quod posui in apost. in ver. de dictione, iuxta. C. de epi. & cle. dixi post Iaco. Rebuf. hic nu. 1. ver. iuxta no. Nico. in l. admonendi. ff. de iureiu. Old. cõsi. 49. aliàs 108. inci. ĩ cõfessione cuiusdã Doc. & Ale. consi. 8. vol. 4.

LEX XI.

a DIVINAM. a Hæc lex ꝯfirmat pcedētes, s. ꝙ nulli licet aquā ducere de publico aqueductu, & imponit alias poenas. s. illas, quæ per leges pcedentes imponuntur. Et no. ēt hanc legem, quod qñ lex sequēs imponit maiorem poenā, q̄ leges præcedentes pro eodem delicto, qđ habet locum poena vltimæ legis, & etiā præcedentis. quod est verum, qñ lex sequens confirmat legem precedentem. vt hic, aliàs secus, quia reus puniri non debet duabus legibus pro eodem crimine, vt l. qui sepulchra. supra de sepul. viola. & ff. de accusa. l. senatus.

ADDITIO.

a Ale. Vide Bar. in l. sanctio. de poenis. & aliq̄d dixi post Bar. in l. senatus. e. ti.

¶ De venatione ferarum. Rub.

LEX VNICA.

1 *Ducere rem ad domum, vel ciuitatem ille dicitur, qui eam ducit intra.*

OCCIDENDORVM. In isto titulo vult dicere, quod quādo istæ bestiæ feræ capiuntur per duces militum, & cōducūtur per aliquam ciuitatē, vel comitatum, non debent ibidē
1 morari vltra septē dies. & not. hic de comitatu. ¶†No. quod ille dicitur rem ducere ad domum vel ad ciuitatem, qui ducit intra. de quo digi plenius in l. j. de naufra.

¶ De agricolis, & censitis. Rub.

1 *Substantiuā si duo ponantur in oratione, idem importantia, vnum ipsorum adiectiuatur.*

1 ¶†In gl. rubricæ ibi, adiectiuatur. no. quòd vbi ponunt̄ duo substantiua in oratione idem importantia, ꝙ vnum ipsorum adiectiuatur per figurā endiadis, vt in exemplo Virg. Arma virumque cano, id est armatum virum, scilicet Aeneam.

LEX PRIMA.

1 *Argumentum à contrario sensu in iure validum est, & quando nu. 4.*
2 *In ius vocari potest tempore messium, vel vindemiarum, non occupatus circa messes, vel vindemias.*
Munera extraordinaria dicuntur, quæ non inducūtur lege, vel senatus consulto, vel constitutione principum.
3 *Clerici præstant canonicas functiones.* (*terius generis.*
5 *Immunis à muneribus si aliqua sponte soluit, non obligatur ad munera al-*
6 *Statutum puniens trahentem Perusinum ad curiam ecclesiasticam, nō habet locum in trahente sponte.*
Statutum puniens extrahentem sanguinem de manu dextra, non habet locum in Barbitonsore à voluntario extrahente.

NVNQVAM. Tempore, quo agricola insistit sationi, vel messi, vel vindemiæ, non vocatur ad munera extraordinaria. h. d. Hæc lex de consuetudine obseruatur in Italia in rusticis, & colonis nostri tēporis. ¶Et est ratio, quia tales coloni non
1 sunt censiti, vel alio modo terræ adstricti. & est argum. † hu-
a ius l. à contrario sensu, quod est validum quandoque, a vt j̄. ti. 2. l. 2. quòd non occupatus ad messes, vel vindemias possit vocari in ius tpe dictarum feriarū, sicut hic agricolæ vocantur ad munera tempore messis, & vindemiæ, qñ non insistūt
2 terræ, de quo no. per gl. in l. j. ff. de fer. & hic in gl. ¶†Ad euidentiam autem scias, quod illa dicūtur munera extraordinaria, quæ non indicuntur lege, vel senatusconsulto, vel ꝯstōne principum: & istud est infallibile. quandoque tamen licet indicant̄ lege, non sunt munera ordinaria, vt puta si indicantur per legem ob necessitatem obuenientē. illud. n. munus ordinariū est, quod per legē & senatusconsultū, vel ꝯstōnes principū indicitur tpe ordinato, puta de anno in annum, de quinquēnio in quinquenniū, vt s̄. de vac. mu. l. j. & de indict. l. j. de
3 superind. l. j. † In ea. gl. ibi, cū clerici præstāt. no. clericos præstare debere canonicas functiōes, de quo in l. placet. hic alle.
4 †In eadem gl. ibi, nec. n. semper. no. ex hac particula, ꝙ arg. à cōtrario sensu non est semper validum in iure. In ea. ibi, quæ sunt contra. Sol. Speciale est in casibus illarū legum. & sic nō
5 ob. ibi. †In ead. gl. in fi. no. ꝙ immunis à muneribus, si ꝙ subit sponte non obligatur muneribus alterius generis, siue ea subit sciēs, siue ignorans, de quo in l. pe. s̄. de his qui spōte mu.
6 sub. †Itē gl. inuitus, ibi, ex vi vocabuli iungunt̄, no. ad statuta disponentia ꝙ nullus trahat Perusinū ad curiā ecclesiasticam sub tāta pena. Nā hoc nō habet locū in trahēte sponte, sed inuitum: q̄a hoc est vi verbi, vt hic no. & est ēt vtile ad qōnē statuti dicētis, qđ q̄cunq; abstraxerit sanguinē de manu dextra puniatur. Nō enim punitur barbitonsor, qui trahit sanguinē
b à voluntario, & hæc est quæstio Ray. disputata Bononiæ. b

a ADD. ¶Quāque. Et an, & qñ. vide Fel. c. j. dist. j. & c. à nobis. de sent. exc. ibi no. q̄ argm̄ cū multis remissionib. positis p me in apost. in d. c. j. in distin. j. ¶Adde Anto. Cor. sing. suis in ver. argm̄, & quod dixi post Guli. de Cun. in l. conuenticulam. nu. j. in ver. semper ergo concluditur. s̄. de epis. & cleric.

b Alex. vide Bar. idem tenentē in l. oēs populi in 6. q. princ. & in l. non dubiū. s̄. de leg. & per Bal. in l. Graechus. de adul. & in l. decuriones, de infami. & in auth. ingressi. de sacrosan. eccl. vbi dicit de medico, Iac. But. & Doct. in l. quamuis. de in ius voc. Ang. illud dictum limitat si ex causa ille fuit flobotomatus, secus si sine causa pateretur se percuti. quia tūc percussor teneretur. arg. l. liber homo. la 1. ad l. Aquil. Hoc idē voluit Bar. in l. j. §. vsque adeo. ff. de iniuriis. quem referunt & sequuntur Moderni in l. quamuis.

LEX II.

1 *Venditio si prohibetur pacto fieri ob vtilitatem publicam, non potest cum authoritate iudicis fieri, secus si ob priuatam.*
2 *Pactum, vel stipulatio contra bonos mores, quod non firmetur iuramento.*
3 *Prædium minoris etiam sterile, non alienatur sine causa.*
4 *Colonus qui ex forma statutorum non potest prædium deserere infra quinquennium sub pœna, licite deserit si est factum sterile.*
5 *Colonus potest fundum deserere, si dominus ipsum molestet in cultura, vel pacta innouauit.*

SI QVIS PRAEDIVM. Non pōt quis vendere prædiū, &
1 eius retinere agricolas in dicto prædio existentes. h. d. ¶†In gl. ibi, ꝓ publicam vtilit. ex hoc patet, ꝙ vbi venditio rei inhibetur alicui propter pub. vtilita. quod sicut priuata pactione nō potest fieri venditio, ita ēt nec authoritate iudicis: secus si ob vtilitatē priuatam fiat prohibitio. In ea. gl. ibi, item nun-
2 quid. &c. ¶†No. ex hac gl. quòd sicut pactum contra bonos mores non firmatur sacramento, ita nec etiā stip̄lo. De quo in l. non dubiū hic alleg. & in l. stip̄lo hoc modo. de ver. obl. ff. de fideius. l. cum lex. in gl. vtiles. ibi. † Respondeo, idem ex
3 hac gl. argumentari potest, quòd ex quo prædij minoris interdicta est alienatio absque causa, qđ talis interdictio locum habet etiam si prædium sit sterile, vt hoc prædium non alienetur absque agricola, & cēsito. Pro quo vide, ꝙ no. in l. cum hi. §. si vni. ff. de trans. & ff. de re. eo. l. magis puto. §. nō passim.
4 ¶In ea. gl. ibi, ecōtra colonus, &c. ¶†No. ex hoc, quòd colo-
a ni a nostri tēporis, q ex forma statutorū non pñt intra quinquennium culturā agrorū deserere, hoc statuto non obstāte īpune deserēt, si terra est effecta sterilis, vt hic, & in ꝯcor. alle.
5 in glo. ¶†Itē potest deserere, si dñs eum molestat in cultura, aut cum dominus innouauit pacta, vt j̄. e. l. cū satis. §. caueāt.

ADDITIO.

a Ale. Sequitur Ludo. Rom. in §. de viro. l. si vero. ff. sol. mat. in xj. limitatione primæ partis, & limitat primo nō procedere in colono Reipublicæ hēnte nō solū agros steriles, sed alios fertiles, q̄a non pōt deserere sterilia, nisi deserat fertilia. tex. est no. in l. qui vtilia. de omni agro deserto. licet hoc facere possit colonus priuati. l. vniuersi. secundū vnū intelle. de fun. patr.

LEX III.

1 *Concesso accessorio inseparabili à principali, videtur principale cōcessum. Idem quando concessio esset inutilis.*
2 *Occupans prædium desertum, vsque ad quātum tempus poterit molestari. Seruus vagus dicitur, quando eius dominus est vagabundus.*
3 *Vagabundus quis dicatur, remissiue.*

QVISQVIS. Facta donatione seruorum fundi per principē videtur facta donatio fundi, & ideo donatari᷒ ad tributa fundi tenetur. Itē si aliquis occupauit seruos prædij deserti do-
1 mino patiēte. h. d. †Ex hac lege apparet regula generalis, qđ vbicunque alicui est accessoriū inseparabile à principali concessum, quod vr̄ concessio facta etiā principalis, vt hic, & ecō uerso. l. 4. §. fi. & l. vlt. de serui. rust. prædio. secus si sit separabile vnū à reliquo. Item vbi non potest fieri separatio, si fuerit principale concessum tm̄ absq; accessorio. ita, quòd non cōprehendat accessoriū. vel econuerso, vt d. §. fi. & ideo hic cōcedens seruos inseparabiles à prędio, concessio esset inutilis,
2 nisi princeps concesserit ex certa scientia. & no. in gl. ¶†Vltimò no. ex antepe. glo. de eo qui occupat fundum alterius
3 intra quantum tempus inquietari possit. †In tex. ibi, vagos. Et no hic appellari seruos vagos, licet insistant terræ, qñ dñs eorū est vagabundus, quia terrā deseruit. Et no. pro eo, quod quærimus quis dicatur vagabundus esse. De quo vobis dicā plenè in l. j. j̄. de Tyro. lib. xij. vbi est casus, & no. in l. nemo. de re milit. j̄. lib. xij. ff. de eamn. infec. l. 4. §. abesse.

LEX IIII.

1 *Statutū, quod colonus teneatur ad gabellam pro recollectione fructuū pro domino, non valet.*
Statutum, quod coloni clericorum pro eis teneantur, non valet.
2 *Procurator assignans in castro pro domino, non tenetur ad collectas.*
3 *Collectas, census, & datia soluit, qui prædia suo nomine possidet.*
4 *Coloni, censiti, & adscriptitij liberi sunt, & proprium habere possunt.*
5 *Dominus non tenetur soluere collectas pro possessionibus famuli.*

HI PENES. Domini nō coloni, vel censiti pro eorū prediis tributa soluere tenentur. Ipsi tamen coloni, vel adscriptitij ꝓ
1 fundis, quos habent tributa persoluent. h. d. ¶†Not. ex prin. huius l. quod statutum disponens, quod ad soluendū gabellas recollectionis fructuū teneantur coloni pro dominis, nō valet, sicut de non subditis, sicut est Perusij, quia fuit factum quoddā statutū in odium clericorū, q cū nō possent cogi, inductū fuit, vt coloni teneātur pro eis. quod est iniquum, & iniustum. Nā coloni nō tenentur, nec teneri debent pro domino

2 no, nec vrgeri possunt per hanc leg. † Ex hoc patet q ille, qui assignari facit in catastro aliqua bona tanq procurator alterius, nō pōt cogi ad datia, & collectas, sed dominus est vrgen
3 dus. ¶ † Itē ex hoc patet, q ille dr̄ vrgeri ad solutionē census, & datiorum, & collectarum, qui suo nomine prædia possidet, & in libro censuū nomine proprio reperitur adscriptus. Pro quo facit in auth. de collatoribus. §. nullus aūt. & s̄. de
4 anno. & trib. l. pro locis. ¶ † Itē per hanc l. patet, quòd coloni, censiti, & adscriptitij possunt habere propriū, & possidere, &
5 quod sunt liberi, & non serui. ¶ † Item facit, quòd dominus non tenetur ad collectas pro suo famulo, quæ imponuntur
a ratione suarum possessionum.[a]

ADDITIO.

a Limita vt Bar. in l. colonos, la 1. j. eod. i ea. l. no. in fi. Adde ad hoc p Bald. & Ang. in l. 1. s̄. de in ius voc. vt & Bar. l. 2. de his, quæ pœnæ no. Bal. l. j. s̄. de indi. vidu. ad fi. in l. j. i prin. supra, de epi. & cle. & Pet. de Anch. in c. canonū. & Imo. in l. hæres meus. §. fi. de cond. & dem. adde tex. ibi, libris censualibus.

LEX V.

1 *Consuetudo si est in ciuitate, quod quilibet conductor teneatur in festo Natiuitatis dare vnū par caponū, comprehendit conductorem, qui conduxit prædium pro præstatione frumenti.*
2 *Conductor, qui annuatim tenetur dare decē corbes frumenti, tenetur dare de illo, quod nascitur in illo prædio.*
3 *Conducens prædiū ad colendum, si nihil sit statutum de redditu, tenetur secundum prædij qualitatem.*

DOMINI PRAEDIORVM. Si pro certa portione frumēti locatio est facta, tenetur colonus ad ipsum, non ad præstatio nem pecuniæ, nisi consuetudo sit, vt non obstante pacto pe
1 cunia soluatur. h. d. secundū vnam lecturam. † Et not. signatū
a casum, per quem patet, q si consuetudo[a] est in ciuitate, quòd quilibet cōductor soluat domino prædij in festo Natiuitatis Domini vnum par caponum, qđ ad huius præstationē tenetur conductor, qui accipit prædiū pro præstatione frumenti,
2 Itē not. illud, qđ dicit id, q terra præstat. † Nam ex hoc patet, q colonus, vel conductor, qui nomine cōductionis tenetur annuatim dare decē corbes frumenti, vel grani, tenetur dare de grano, qđ nascitur in illo prædio. ¶ No. etiam glos. præal
3 leg. s̄. l. proxi. in ver. † Itē ex hoc patet, quòd quando aliquis accipit prædium ad colendū, & nihil statuit de redditu quantum debet reddere domino prædij, tenetur secundum prędij qualitatem. hæc est veritas, licet quidam dicant aliud.

ADDITIO.

a Ale. Consuetudo. Adde tex. in l. quod si nolit §. qui assidua. ff. de ædi. edi. & l. si fundus. de euic. l. circa. supra, de loc. & Bart. in l. ex ea parte. in princ. ff. de verb. ob. & aliquid per eundem in l. si prius. §. j. de ope. no. nun. & Bald. in ti. de pace constan. in verbo, sicut antiquo tempore. vbi dicit, q in præscribenda consuetudine non est necesse ostendere ti. Allegat Io. And. in c. 1. de resc. in 6. vide Bar. in l. nemo. & quod ibi scripsi, de duōb. re. Bal. in rub. de fi. instr. quod notarius in dubio intelligitur rogatus secundum consuetudinem loci. Adde Bal. in l. fi. eo. ti. Ro. no. 111.

LEX VI.

OMNES. Adscriptitius colonus, vel inquilinus fugiens, nō obstante conditione sexus, vel alia, redire compelletur ad prædium, vnde fugit, per præsidem. hoc dicit.

LEX VII.

1 *Casus, in quo vendens rem, & precium recipiens, potest rem vendicare.*
2 *Dominium non transit ex contractu simulato.*
Possessio transfertur ex contractu simulato.
3 *Præscribere cū mala fide, q ille presumatur, qui habet titulum simulatum.*
4 *Lex pœnalis & odiosa extra pprīā significationē extenditur fauore Reip. Statutum puniens facientem, comprehendit fieri facientem.*
5 *Alienatio si phibet, quādo dicat prohibita hæredis institutio, vel legatū.*
6 *Bona subiecta fideicōmisso, alienantur etiam pro redemptione suæ psonæ.*
7 *Colonus ascriptitius transferri de loco ad locum, an possit.*
8 *Missio in possessionem ex primo, vel secundo decreto in re liuellaria, vel emphyteutica ad instantiam creditoris fieri potest.*
9 *Indiuiduum dicitur irritum in totum. si pars eius irritatur.*
10 *Emptor quādo contractus est à lege reprobatus, si est precium stipulatus in casu euictionis, re euicta illud petere potest.* *(longo tempore.*
11 *Emens rem à furioso, vel ab eo cui bonis est interdictum, quod præscribat*

QVEMADMODVM. Sicut coloni originarij absque terra non alienantur, ita nec censiti: & non licet vnicuiq; minimā partē fundi tenēdo, & maiorē vendendo, retinere dictos cēsitos. Itē vendens totū fundū, omnes eius colonos transferre tenetur. vendēs partē, illos, qui in ea parte steterunt, tenetur transferre. & si secus emptio fuerit, vel vēditio celebrata, emptor preciū perdet, & venditor poterit rē vendicare: Et etiā hæ res eius submota longi temporis præscriptione. Itē quilibet intelligit malæfidei possessor, qui cōtra legē mercat. h. d. Et ex prædictis patet, q hæc lex diuidit in sex partes. Secūda ibi, neq; vero. Tertia ibi, sed cū soliditas. Quarta ibi, & ēptor.

a Quinta ibi, & si aliqua. Sexta ibi, malæfidei.[a] † No. casum, in
1 quo vendēs, & preciū recipiens vendicare pōt rem venditā. Et est speciale hic, ob vtilitatē Reipublicæ, & ne agrorū cultura deseratur. Simile habes s̄. de sacrosan. eccles. l. iubem⁹, & de precib. impe. offe. l. 2. & l. 1. de patri. q fil. dist. & in auth. de alie. circa prin. §. non autē. & s̄. de fide instr. & iure hastæ fi. l. pe. Regulariter autē qui vendit, & precium recipit, à vendicatione submouetur ex regula generali, quia contra factum suum quis venire non potest, vt l. post mortē. ff. de adopt. qa quem de euictione tenet actio, &c. vt l. vendicantē. ff. de eui. Non obstat, quia hic vendendo contra phibitionē legis deliquit, sicut emptor emendo, p quod videtur venditorem submoueri debere, cū in pari causa turpitudinis potior sit causa possidentis, vt in regula iuris in 6. c. in pari. pater q ē speciale hic ob Reipublicæ fauorē, ne agrorum cultura deseratur, vt hic tenet gl. in verbo, agnatione. quam not. qa limitat illam
b regulam.[b] ¶ † Secundò no. ex hac litera, quæ dicit huic vēdi
2 tori vendicationem concedi, & j. appellat huiusmodi vendicationem simulatā, quia per hoc patet expresse, quòd ex cōtractu simulato non transit dominiū. Concor. ff. de aqua plu. arcen. l. emptor. sed bene transit possessio, qđ apparet: qa cōceditur vendicatio, quę nō daretur, nisi esset translata possessio, cum istud sit extremū, q requiritur ex parte conuenti, vt l. vna. s̄. de aliena. iud. mu. cau. fac. & institu. de act. §. j. In text.
3 ibi, malæ fidei namq;. ¶ † Not. ex hoc ver. quod ille qui præscribit, semper præsumat præscribere bona fide. & in hoc stetur suæ assertioni, vt no. gl. instit. de actio. §. j. tamē hoc est verum, quando præscribens non habet titulum reprobatū à lege. Sed si possideret cū titulo reprobato, semper præsumitur
c malęfidei.[c] Ad quod facit quod no. s̄. de fide instrumentorū, libro x. l. j. & ff. de fideiusso. l. cū lex. in glos. ibi, an permutare.
4 ibi, statu liberi. §. fi. † Ex hoc patet, qđ licet lex pęnalis, & odiosa extra significatū pprium nullatenus extendatur, vt l. cum quidā. hic allegat. & capitu. odia. de regulis iuris, in sexto. tamen vbi extensio tendit ad fauorē Reipublicæ, ita debemus ipsam extendere, sicut legē fauorabilem. Et ideo cum ptineat ad fauorem Reipublicæ punire maleficia, ad hoc vt prouincia in quiete remaneat, vt l. congruit. ff. de officio præsid. ff. de iudic. l. si longius. §. si filiusfami. pœna statuti punientis facie-
d tem maleficiū, punietur fieri faciens.[d] & debet extendi si facit fieri. ff. de iurisdictione omniū iudicum. l. si quis id, q. cū
e simi.[e] In ea. gl. de ser. expor. l. 2. obligatio, p quam impediatur cultura, est improbata in legibus præceden. secus si per eam
5 non impediatur. vt d. l. In ea. gl. ibi, † l. si quis inquilinos. est speciale in istis adscriptitiis terræ ob Reipublicæ fauorē, vt nō alienentur etiā in vltima voluntate, vt d. l. si quis inquilinos. Regulariter autē quando alienatio simpliciter phibetur, nō vr̄ esse phibita in vltima volūtate, quasi sit necessaria. vt l. ex hoc edicto. §. alienare. ff. đ alie. iud. mut. cau. fac. & l. j. ff. đ fun. dot. vbi verò alienatio esset phibita ī certā psonā idistinctè, tunc. n. legatū, & hæredis institutio vr̄ in eo phibita, adeo q talis phibitus curare debet, ne ad eū perueniat res, etiam ab ītesta. vt no. ī l. si ita qs. §. ea lege. ff. de ver. obligatio. Vbi verò alienatio est pmissa in quibusdā, in cæteris videtur phibita. tūc in vltima volūtate nō ītelligeret phibita. vt d. l. si pater. §. fundum

a ADDITIONES. Ale. Malefidei. In tex. ibi, venditori ad repetendos seruos. Exemplum vide per Bar. in l. per diuersas. in fi. s̄. mand. & in l. nō dubium. de legib. per Bal. & Doc.
b Ale. Regulam. Vide Bar. in l. post mortem, de adoptio. Bal. in l. creditoribus, de seruo pig. da. ma. per casum in c. diuersis fallatiis. de cleri. coniug. & in c. si quis presbyterorum. de reb. eccl. non ali. not. per Bal. in l. 1. de lib. causa, & in c. nosti. de elec.
c Malæfidei. Mala fides, vel bona an, & quando præsumat, & ex quib. inducatur, vide late p Fel. i c. si diligēti. de pręscr. in ver. in quantū Abbas. cū seq.
d Fieri faciens. Ad quam materiā vide tu Fel. in ca. quanto. de sen. excom. in prin. ver. non omisso. cum seq. & ad id, quod dicit hic Bart. qđ lex pœnalis extendit fauore Reipub. adde Bal. in l. qua actione. §. si in colluctatione, ad l. Aqui. in ver. quæro dicit statutum.
e Ale. Cum simi. Adde fauore Reipub. fit extensio, vbi aliàs est phibita A. de tex. in l. hoc modo, de cond. & dem. & Imo. in l. cætera. §. sed & si quis, de le. 1. nec fit extensio, etiam in pœnalib. vbi est eadem ratio, in c. 1. §. porro. in ti. quæ fue. pri. cau. be. amit. & in l. si quis id, quod. in prima gl. in fi. ff. de iur. om. iu. quod limita, nisi esset aliquod speciale inductum in fauorē, seu priuilegium alicuius, vt est gl. in § item mixta. inst. de act. & no. Bal. in d. §. porro. Item fit extensio in pœna lib. vbi tractatur de fauore animarū. Ioan. And. & Ab. in c. ex tenore, qui filij sint legi. & Domi. in c. pro humani. §. fi. de homi. lib 6. vbi alleg. gl. no. in c. sciant cuncti. de elec. in 6. Idem Abb. in c. quæsiuit. de diuor. Io. And. i. c. 1. de homi. in 6. & Abb. in c. iurauit. de proba. alleg. c. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. Facit gl. in auth. sacramenta pub. s̄. si aduer. ven. & vide vbi fauore animæ id fit ibi, & no. in c. fi. de præscr. quæ extenditur in reali, & personali fauore animæ.

a §.fundum.&d.l.Lucius.§.j.hic alle.ª In ea.gl.ibi,an propter fa
6 mem.†no.arg.qđ occasione redemptionis personę qs p̃t alie
nare bona subiacentia restitutioni,& alienari prohibita.Si.n.
possunt alienari propter famem,ergo eodem modo,vt perso
na redimatur. vtrobiq;.n.de redemptione,seu cõseruatione
personæ tractat̃.Facit l.2.hic alleg. de pat.qui fil.dist.s̃.cõmu
nia de le.auth.res quæ. & in corpore vnde sumit̃. In ea. glos.
7 †Ibi,trãsferri possit,trãslatio de loco ad locũ nõ ẽ alienatio.
& iõ posset fieri,sicuti põt fieri diuisio fundi ꝓhibiti diuidi ꝑ
sæpes,& fossata, gratia vberioris culturæ, qa nõ ẽ diuisio seu
alienatio, vt no.gl.in l.iubem⁹.in pri.s̃.de sacr.san.eccl.& no.
in l.si quis duas ff.cõmunia predio.Et ꝓ hoc facit đ hæ.insti.
8 l.ex facto.la grãde.†In ea.gl.ibi, sed dicas.ꝯ.diligẽter no. hãc
partem,ex qua videtur,qđ in fundo liuellario prohibito alie
nari, creditor se non posse mittere in pos.& est verum,vt du
ret apud eũ possessio perpetuò,sed duret durante iure debito
ris,sic,vt no.gl.in l.si finita.§.si de vectigalib.de dã.infec.Nec
obstat hæc lex,qa speciale est in agricolis.Vel dic,ꝙ quãdoq;
creditor desiderat mitti in rem liuellariã ob debitum immi
nens ratione Reipub.puta, quia domus liuellaria minat̃ rui
nam, & tunc quia hoc onus rem concernit,etiã vt perpetuò
duret,& tẽeat,fieri poterit missio,vt d.§.si de vectigalib⁹.Sed
vbi debitũ non cõcernit rem liuellariam,sed ꝑsonam eius, ꝯ
quem missio desideratur,tunc poterit fieri missio in rẽ liuel
lariã respectu iuris,ꝙ debitor habet, vt duret eatenus,quate
nus durat ius ipsius.Et est ratio,quia creditor nõ potest cõse
qui pl⁹ q̃ habeat ipse debitor.In ea.gl.& imputet sibi.hæc est
vera.nec ob.l. in cõtrariũ alle.si rectè inspiciatur, qa ĩ eis prĩ
cipale,& accessoriũ nõ petebantur ab eodẽ, sed à diuersis, &
ideo ꝓ accessorio nouũ pretium statuitur.Nec obstat, qđ du
plex damnum sentit venditor, quia imputet sibi cur sic con
traxerit,vt ff.de pac.l.veterib⁹.In eadẽ ibi,arg.ꝯ.ff.de cõtrah.
empti.l.dolia. Sol.ibi dolia poterãt vẽdi sine terra, sed nõ ita
cẽsiti.In ea.ibi,condictione ex hac l.sequẽs opi.vera est.in ea,
ibi,vel dic nõ valere.hæc vera, quia de facili fraus fieri posset
vendendo omnes seruos cum vili parte eius fundi.In ea.in fi.
9 †No. istã reg. quod irritata parte indiuidui,irritatur & totũ.
facit ff.famil.ercisc.l.in hoc iudicio.ĩ gl.reddit.ibi,ecclesię
redditur, sed aliud in ecclesia,qa eius fauore alienatio est in
terdicta, sed hic nõ est interdicta alienatio fauore vẽditoris,
10 sed reipubli.iõ pretiũ debetur fisco.†In ead.gl.in fi.No.dili
gẽter hanc particulã.Ex qua habes, ꝙ ibi ꝯtus est reprobat⁹
à lege:tñ si in casu euictionis emptor est stipulat⁹ sibi pretiũ,
b re euicta illud petere põt.ᵇ In gl.sciens.ibi,quo ad præsc.Not.
singularẽ doctrinam,ꝙ vbicunque quis emit rem ꝓhibitam
rõne personę,vel rei,ꝙ emens pręsumit̃ scire quo ad hoc,vt
11 nõ vsucapiat spatio longi tẽporis.†Et ꝓ hoc patet, ꝙ emẽs
à furioso,vel ab eo,cui bonis interdictũ est,nõ vsucapit rem
spacio longi temporis, qa præsumitur in dubio quo ad præ
scriptionem,sciuisse illum furiosum, vel prodigũ. Sed con
tra hoc facit ff.pro empto.l.qui fundũ.§.qui sciens. & l.2.§.si
à furioso.eo.ti.& l.si qs cũ sciret.Et hoc est verũ. Non obstat,
gl.ista,quia loquitur quãdo res ẽ prohibita alienari rõne sui
subiecti,secus si rõne personę vendẽtis, vt in ꝯrio. Vide gl.in
l.ij. C.de vsuc.pro emp.per Doc.in l.filiusfa.§.diui.de leg.j.

ADDITIONES.

a Ale.Hic alle.Adde tex.in l.peto.§.tractare,de le.1. l.& filiusfa. §.cũ pater.
de leg.1.& ibi per Bar.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verbo.ob.& tex. in l.si
Rufinus.s̃.de testa.milita,vbi ꝓhibitũ alienari inter viuos,dr̃ prohibitum
alienari ĩ vltima volun.qđ intellige verũ secundũ qđ dicit Ang ĩ l. cũ hi.
§.si cui.ff.de transa.vbi dixit,qñ prohibetur alienatio,& similiter permu-
tatio pp similẽ rõnẽ habet dominij abdicationẽ ẽt. Pa.de Ca.in l.volũtas.
s̃.de fideic.& limita,nisi subesset necessitas.vt hic Bar.Itẽ fallit in d.l.vo-
lũtas.Itẽ ĩ auth.res q̃.s̃.cõi.de leg.& l.mulier.§.cũ ꝓponeretur,ad Treb.
& no.Bar.in l. filiusfa. §.diui.in 2.q.de le.1,Adde qđ prohibitus alienare
nõ põt dare ꝓ anima,vt ĩ c.j.§.alienare.qual.olĩ feu.pot.alie.¶Itẽ adde,
ꝙ ꝓhibitus alienare sub pœna si obligat oĩa bona sua,qa nõ cadit in pę-
nã.in generali oblõne non veniunt ꝓhibita,vt est casus in c.1.de cap.qui
cur.ven. & Bal.in d.l.voluntas, vt voluit Bar. in l.codicillis. §. in substi-
tuto.ff.de.le.2.& Are.in l.seruũ.§.idẽ seruus.de le.1. Itẽ ꝙ ꝓhibitus alie
nare in perpetuũ, intelligit̃ vsque ad quartũ gradũ,siue grauat̃ post pro
hibitionẽ, & nõ vltra, vt ĩ auth.de rest.fideicõ.& ibi Ang. vbi etiã dixit,
ꝙ prohibitio extra familiã facta filio, nõ trahitur ad nepotẽ.Itẽ an ꝓhi-
bita alienatione sit ꝓhibita datio in emphyteusim.Ang.ꝙ sic,in §.emphy
teusim.in auth.de reb.ecc.non alie.Item an sit prohibita concessio vsus-
fructus ad vitam.Ang. ꝙ non, in eo.ti.§.hæc igr̃.Item an dicatur prohi-
bita locatio ad longum tempus,vide Bar.in l.codicillis.§.in substituto.
b Ang. Petere põt.In gl.quę incipit,reddit.ibi,& dic sciẽs.¶No.ergo, ꝙ di
cit sciẽs ad hoc,vt aliqs puniat̃ rõe qualitatis ĩfixæ alij,ẽ necesse,vt sciat
illã qualitatẽ,alias nõ puniret̃,vt dixi s̃.de fab. ĩ l.nullus.& ĩ aut.de eccl.
ti.§.fi. Facit optime ꝙ no.in l.1.ff.de receptato.& ff.de parric.l. vtrũ. Et
hoc sine dubio verũ ẽ,quãdo qs agit actũ q ẽ đ genere ꝑmissorũ,sed vbi
aggrederetur actũ ꝓhibitũ teneret̃,licet ẽt qualitate suã ignorauerit,qm
debuit eã explorare,et nõ explorãdo fuit ĩ culpa,merito tenet̃.vt l.ĩ furti.
§.ope.ff.de fur.Et hoc credo verũ vbi pæna pecũiaria venit ĩponẽda,sec⁹
aũt si corpalis debeat irrogari, qa in illa culpa non sufficit,cũ in corpo-
* ralib. lata culpa nõ æquiparet̃ dolo.*Adde do. Ale.de Imo. in l.qđ Ner-
ua.per illũ tex.ff.depo.& tex.in l.ĩ actionib.ff.de ĩ lit.iuran.in quib.hr̃ qđ
æquiparat̃,sed ñ semꝑ.vnde Ludo.Roman.in sing.ver.dolus.& late Alex.
vbi s̃.ad fi. dicũt qđ si in libello deducatur,& ꝓbetur lata culpa,nõ suffi
cit,sed fieri debet absolutoria,tũc æquiparant̃ dolus,& lata culpa.Ad ꝙ
* adde gl. l.illud,ver.hoc iudicio.ff.de libe.cau.& Bald in l.2. C.de ꝓba.*
* & nunq̃ qs põt corporaliter puniri nisi dolus interueniat.*Adde Ant.de
But.in c.2. de const.& d.Ale.in d.l.ꝙ Nerua.ff.depo. & in l.si qs test.li.vbi
dicũt. qđ qñ dolus de iure cõi ad commissionẽ pęnæ requirit̃,tũc sufficit
culpa lata. & ad id.qđ in pęnis corporalib.requirat̃ dolus, adde Bal.in l.
quibuscũq;. C.de ser.fugit.sed qd in statuto simpliciter disponẽte in de-
lictis,an reqratur dolus?dic qđ sic,nec p̃t subaudiri,ẽt si pæna sit grauis.
sed sufficit lata culpa.Pau.de Ca.l.1.ĩ fi.ff.de leg.et Sal.l.si serui.C.de nox.
& ĩ l.plagij. C.de plag.& d. Ale.ĩ l.3.§.ꝙ prętor.ff.ne qs eũ.vbi per Bar.&
Bal. & Pau.de Ca.in cons.190.& con.s193.Tex.est in l.l.Cor.ff.ad l.Corn.
de sica.

LEX VIII.

1 *Receptans bannitum etiam ignoranter, an puniatur.*
Hospes receptans bannitũ ignoranter,siue notũ,siue ignotum, non punitur.
1 *Præstans auxilium exbannito,quando puniatur pœna statuti.*
3 *Parochianus fraudulenter fugiens de vna parochia , & constituens se in
aliam, restituitur pristinæ cum omnibus decimis.*

OMNES PROFVGI. Receptans colonũ tributariũ fisci de
bentẽ domino censum annuũ scienter, restituere ipsum cõ
pelletur domino,& ẽt censu non soluto, & etiã soluere fisco
tributa, si talis receptans vsus est operis dictorũ colonorum
gratis,aliàs ꝯ ipsos fugitiuos habetur regressus, quib.existen
tib.nõ soluẽdo, ꝯ debitores ipsorũ recurritur. h.d.In tex.ibi,
a alienos esse nouerit.ª No.ꝙ dicit,nouerit,quia per hoc patet,
ꝙ receptans tales fugitiuos colonos ignoranter,nõ punitur,
nec est cõtra ĩ.eo.l.seruos. vbi receptans etiã ignoranter pu-
nitur, qa qñq; quis receptat colonũ ignotũ,& tunc punitur,
qa imputatur sibi cur nõ explorat eius cõditionẽ,vt in ꝯrio.
1 ¶†Quandoq; qs receptat colonũ notum,sed eius cõditionẽ
ignorat,& tũc nõ punitur.ita loquitur hic,licet gl.istud ꝯriũ
nõ soluat.& est hoc vtile ad receptantẽ exbannitos,vt recep-
b tans ignoranter non puniatur,ᵇ si bãnitus erat notus,& eius
conditio ignota:secus si erat ignotus exbannitus,& eius con
ditio.Imputatur.n.receptanti, ꝙ eius condõnem non explo-
rauit,vt d.l.seruos.Sed hoc fallit in caupone,& stabulario,vt
nõ puniantur illũ receptando, q penitus ignotus est : ex quo
enim publicè hospitatur nõ tenetur hospitantiũ ꝯdonnes in
quirere, cum inuitus ad hoc cogatur,vt l.j. in fi.ff.fur.aduer.
c nau.ᶜ Vel dic, & melius,ꝙ receptans exbãnitũ ignoranter,nõ
punitur,ẽt si fuerit penitus ignotus tali receptãti, nisi in loco
notoriũ esset istum esse bannitũ, quia tunc receptans esset in
lata culpa,vt in c.j.de postu.prælatorum.& in l.fi.ff.de decret.
ab ordin.faciẽd.& s̃.q & aduersus quos.l.j.& no.gl. expressẽ
in l.j.ff.de recep.Nec obst.l.seruos.ĩ.eo.quia speciale ẽ in cen
sitis. Ita fuit hoc anno cõsultũ in hac ciuitate, cum hęc qõ es
2 set de facto.¶† Itẽ est vtilis hæc litera, qa ille qui pręstat auxi
lium, & fauorẽ exbannito, nõ puniet̃ pœna man⁹ ex statuto
disponẽte, ꝙ præstans opem exbãnito priuetur manu, nisi in
actionẽ,vel inquisitionẽ sit deductũ,qđ præstitit ei opẽ sciẽs
d cum exbãnitum, qđ necesse est ẽt ꝓbari ᵈ per hanc literã. Et
pro hoc vr̃ casus ff.de parrici.l.vtrum.vbi præstans opẽ parri
cidio,punitur ea pæna si fuerit conscius,& non aliter, vt s̃.de
rapt.virgi.l.vna.de episc.& cler.l.raptores.& pro hoc s̃.de fa-
e bricen. l. nullus, & ibi dixi.ᵉ ¶† Vltimò no. ex gl.in versi.ab
his.ꝙ parochianus fugiens de vna parochia,& collocãs se in
alia parochia in fraudẽ quòd restituitur pristino parochiano
cum omnibus decimis præstandis.

a ADDI.Alex.¶Nouerit.Per istũ tex.alias obtinui ĩ facto in q.an fructuari⁹
soluẽs affictum adhibitũ in testamento dicatur omni exceptione maior.
Et dicebam, quod nõ, quia æquiparatur colono, vt hic, & voluit Salice.
in l. si olei.s̃.locati facit quod not.Bal.in l.j.s̃.de epis.& cleri.
b Non puniatur.Adde d.Alex.de Imo.in l.prima de recepta.Iac.đ Are.Ang.
& Old.in auth.de ecclesia.tit.§. pen.ad fin.
c Ale.¶Adde Bar.in l. nõ omnes.§.fi.de re milita.l.j.§.pe.de incẽ. rui.nau.&
l.j.§.j.de resc.& ibi scripsi.Quid in muliere receptante virũ,vide in l.eos.
de recepta. Quid in receptãte alterius debitorem ne capiatur,& Bal.in l.
fi.de ope.liberto.& post Bar.scripsi in l.2.ff. ad l.Iul.maie. vbi dr̃,qđ rece-
ptãs tenet̃ vt ibi,sed hoc fallit.Adde, qđ hospes põt dare bannito come-
dere,nec tenet̃.l.Seiæ.§.idẽ.ff.de fun.instr.& in eadẽ ibi.§.furti,Et ibi vide
Bar.q idẽ dicit esse in notario limitatũ ibi,nisi esset magna multitudo, q̃
inuit⁹ nõ tenetur recipe ꝓpter alios hospites,vbi ẽt alia multa videbitis.
d Quod necesse est etiã probari.Adde gl.bonã iuncto tex.in l.j.ff.de recept.
notata in l.1.s̃.qui & aduersus quos.& Ale.ĩ l.1.ff.de recep.& dixi ĩ aposti.
post Iac.Rebuf.in l.nullus.2.ver.aliquem bannitũ.s̃.de fabricen.isto libro.
e Ale.Ibi dixi.Idẽ Are.in maleficiis,in verbo, Andream auxiliatorem.& An
ge.in §.iubemus, in fi.auth.de eccle.tit.
Ang.Nota ex ista lege argumentum contra colonos nostri temporis, qui
pacto

pacto rupto vadunt ad colendas terras aliorum. Et propter hoc possessiones remanent incultæ, adeo quod dominus non potest postea tributa soluere,nam isti coloni ad illa tributa tenentur, imo ẽt domini prædiorũ ad quæ gubernanda accesserint, nisi ignorarent.

LEX IX.

IMMVNITATES. Immunitas iugationis, vel capitationis absque Principis authoritate concessa non tenet, sed ad pristinam conditionem reuocatur.h.d.

LEX X.

CVM ANTEA. Ad euidẽtiam scias,ꝙ olim tm̃ p̃stabat nomine capitatiõis vnus homo,quãtũ duę mulieres.Imperator hic mãdat,ꝙ hodie p̃stent tm̃ duo,vel tres viri nomine capitationis, quantum olim præstabat vnus, & quod tantum præstent quatuor mulieres,quãtum olim duæ. Et sic patet,quòd onus capitationis est diminutum pro dimidia in masculis, & fœminis.Sed hæc lex est localis in quibusdam locis.

LEX XI.

1 *Priuilegium Principis absorbens in totum ius alterius,an valeat.*
2 *Coloni originarij non liberantur ex priuilegio,nec census non solutione.*

ORIGINARIOS. Si originarius colon⁹ culturã deserat,nul
1 la dignitas,vel authoritas eũ excusare poterit.h.d.¶†Not.ꝙ
non valet Principis priuilegiũ, qđ absorbet ĩ totũ ius alteri⁹.
2 qđ dic,vt no.in l.2.s̃.de p̃cib.imperat.offeren.l.fi.eo.ti.¶†Itẽ
no.ꝙ coloni originarij nõ liberant̃ ex priuilegio, nec ex censu nõ soluto lõgo tp̃e,& ad aliq̃ dignitatem aspirare nõ p̃nt.

LEX XII.

1 *Ignorans an puniatur,& qua pœna,remissiue.*

a SERVOS. Adscriptitij,ᵃ & censiti penes dños debent remanere,& ipsos ignotos receptãs ẽt ignoranter,punit̃ in 12.lib. argenti,tenet̃ ẽt receptans ipsum cũ altero similis ẽstimatiõis
1 restituere.h.d.Non obstat s̃.eo.l.oẽs. & ibi dixi.Op.† & videtur,ꝙ ignorans nõ puniatur,vt l.generali.s̃.de tabula.& l.oẽs p̃fugi.s̃.eod.Sol.vt ibi no. in prima solutio. Op.ꝙ alia pœna puniatur,q̃ hic dicat̃,vt l.j.& l.q̃cunq;.s̃.de ser.fug.dic,vt ibi.

a ADDIT.Ale.An Adscriptitij veniant appellõne bonorũ,Ro.qđ sic,& alle. l.talem,§.fi.de hær.inst.& Bal.l.1.ff.de sta.ho.&in d.§.fi.Et an liber homo possit p̃scribi,vt adscriptitij,dic ꝙ sic,gl.l.2.de iud.& in l.fi.s̃.de præscr. lon.tem.quæ pro lib.non tñ vt sit seruus,vt ibi no.gl.l.2.de inge.manu. & si teneatur per mille an.vt ibi.idem gl.c.cum non licet.de præscr.& quod Bal.de illo,qui tentus est pro sacerdote per 100. ann.vt non dicatur præscripsisse sacerdotium.in l.1.s̃.de eman.lib.hom.

LEX XIII.

1 *Colonus licet alienari non possit,tamen de vno prædio ad aliud transfertur.*
2 *Filius quando sequatur matris conditionem.*
3 *Colonus,& ascriptitius in quo differant.*
Item colonus,& inquilinus.
4 *Filius natus ex homine meo,licet non ex fœminina mea,est homo meus.*

DIFFINIMVS. Natus ex vtroque parente censito, vel patre tm̃ censito,cẽsitus est.Itẽ si dñs duorũ fundorũ inq̃linos vni⁹ trãstulit ad culturã alterius,& ad diuersos dños fundi p̃dicti p̃tinuerit,dñs eius fundi, ex quo est facta translatio, tenetur reddere dño alterius fundi,cũ agnatione taliũ colonorũ.h.d. No.ꝙ inquilinorũ,& colonorum pœnæ eadem est conditio.
1 ¶†Secundò no.ꝙ licet coloni nõ possint alienari,tñ p̃nt de vno in aliud p̃dium eiusdẽ domini transferri.simil.s̃.de ædifi.
2 priua.l.2.¶†Op.ꝙ imò matris conditionem sequantur,vt j. eo.l.ne diutius.So.Quidam habẽt in litera,vtroq; vel altero, & tunc exponitur vtroq;aliàs censito.& tunc responde ad ꝯrium,qđ loquitur in censitis, q̃ sunt serui:hic vero sunt liberi. alij habẽt vtroque, vel neutro.fm hoc neuter est censitus, erat tñ vterque adscriptitius, quo casu vterq; ex parentib. est adscriptitius,filius sequitur condõnem p̃ris,& ita loquit̃ hic. Sed si solus pater esset adscriptitius:mater verò non,tũc matrem sequitur,vt in ꝯrio.alij exponunt tex.censito.i.adscriptitio.& tunc expone,vt in gl.aliàs vel vtroque, ibi,alij dicunt.
3 ¶†Quæro,an differat in aliquo colonus ab adscriptitio. Ista gl.dicit,ꝙ sic.Tu vero dic,vt no.in l.cum satis.in prin. in gl.q̃ incipit,nisi quadraginta.j̃.co. ¶Itẽ quæro, an sit aliqua differentia inter inquilinos,& colonos.gl.ponit tres opi.tene primã,q̃ approbauit Dy.& Pet. ¶Vltimò ista lex in prin.facit ad
4 q.†ꝙ filius natus ex homine meo,non tñ ex fœmina mea,sit homo me⁹.Ad idẽ facit s̃.de murile.l.fi.& j̃.eo.l.ne diuti⁹.&l. mulier.&l.fi.De hac q.dic vt in Spec.de feu.§.2.ver.5.q̃ritur.

LEX XIIII.

1 *Cadenti à possessione,quæ remedia dentur.*
2 *Agenti possessorio recuperãdæ,semper fit restitutio possessionis, antequàm causa proprietatis cognoscatur,secus in aliis possessoriis.*
3 *Libellus in possessorio recuperandæ requiritur.*
4 *Remedium c.reintegranda,habet locum ẽt in reb.priuatorum, et laicorũ.*
Item pro iuribus incorporalibus.
Item competit etiam detentori.

SI COLONI. colonus bona fide possessus fugiẽs apđ alium restituit̃ primo bonęfidei possessori,& postea cã originis agitat̃.h.d. ¶Vel al̃r, Ille ad quẽ peruenit possessio cũ vitio eam restituet pristino possessori, licet careat tit.h.d. & est not.hæc lex.quia vbi quis cadit à possessione,& non habet titulũ,quo mediante præscribere possit, siue sit possessio rei immobilis, siue mobilis,potest ipsas petere ꝯdictione ex hac l.dum tñ ad nouum possessorem peruenerit cum vitio, & nõ aliter.aliud aũt remedium cadenti à tali possessione non cõpetit.non.n. põt agere rei vend.vel Publiciana,cũ non esset dñs,vel quasi, nisi haberet aliquod ius in re.vbi aũt possessio peruenisset ad alium absque vitio,tunc nullum videt̃ dare remedium cadẽ
1 ti à possessiõe,fm And.de Baru.¶†Sed tu dic,ꝙ fortè duplex est remedium. Primum,vt agatur triticaria pro illa poss.vt l. 1.ff.de triti.Secundũ,qđ agatur cõdictiõe ex l.si me, & Titiũ. ff.si cer.pet.Debeo.n.narrare,ꝙ possessio mea ad te peruenit, & ꝙ non est æquum ꝙ ex possessione mea efficiaris locupletior, & ideo peto, vt cõdemneris ad restitutionem dictæ pos. Sed hoc remedium non competiisset, nisi ei qui cecidisset à pos.q̃ bona fide tenebat.Si.n.fuisset malæfidei possessor, hoc remedium sibi non competeret,quia hæc æquitas in eum nõ
a competeret,quia in pari causa,ᵃ & c.¶†Vltimò patet per hãc
2 literam, ꝙ qñ agitur possessorio recuperãdæ,siue detentator possideat cum violentia, siue non, semper debet fieri primo restitutio pos.quàm agatur causa proprietatis.Primum,& fm probantur hic, & in l.si quis emptionis.§.super illis. de præsc. 30.ann.& l.si quis in tantam.s̃.vnde vi.Et ita tenet Inno.in c. sæpe,de restitutio.spol. & ibi vide. In aliis autem possessoriis secus est, si exceptionem obiiciens paratus est incontinenti de iure suo probare,vt no.in l.incerti.s̃.de interdi.& ff.de Carbon.edic.l.3.§.duæ.& ff.vt in pos.leg. l.si is à quo. & s̃.de edi.
b diui Adr.tol.l.2.& ꝙ not.s̃.loca.l.si quis cõductiõis.ᵇ¶†vnũ
3 tamen scias, ꝙ licet celeriter debeat fieri restitutio possessionis in possessorio,vt hic,& in l.momentaneæ.s̃. vnde vi.tamẽ in illo possessorio recuperandæ debet offerri libellus, vt ibi
4 gl.ꝙ etiam hic tenet dom.Andr.de Barulo.† Et istam legem no.alle.Io.And.per quam probat, quod id, quod dicitur in c.
c reintegranda.ᶜ 3 quæstio. 1. quod loquitur in rebus ecclesiæ habet locum in rebus priuatorum,& laicorum de iure ciuili, probat, & allegat hanc legem,de quo per eum in nouella, & ibi per Inn.in c.cum ad sedem.extra, de rest.spol.quod singulariter no. & vide verba notabilia, quæ ponuntur in l. rem,q̃ nobis.de acqui.pos.quam nota,quia de facto quotidie venit.

a ADDIT. Ale. Pari causa. Quod etiam officio iudicis poterit agi, & quis potest implorare,quando cecidit à pos.secundum Host.& Io.An. in c.accedens,el primo,vt lite non cont.& Lap.alleg.3.

b Ale.Cõductionis.Patet,in possessorio petitur restõ possessionis,in petitorio petitur ñ possessio,sed res ipsa.adde l.si duo,in fi.ff.vti pos.&Spe.ti.de rest.spo.§.1.ver.&no.&Io.an.in Spe.de act.&pe.§.seq̃tur.ver.sed q̃ vocas, & c.c.cũ ad sedẽ.de rest.spo.Arch.c.reintegranda.q.1.& Fed.cons.283.inc. ꝯsilium latũ, & Bal.l.pe.si à non cõp.iud.& ibi iuxta fi.ibi,c.reintegrãda: adde ꝙ idem voluit d.Ant.d.c.cum ad sedem.ibi.quoddam est remedium magis latum,& ibid.d.Ab.&idem consuluit do.Are.cons.suo inc.cum q̃ritur,c.reintegranda.licet Io.Cal.tenuerit ꝯ̃rium, &male,d.c.cum ad sedẽ: & ad Bar.hic adde Ang.cons.154.inc.in Dei noĩe,prædicta q.vertẽte inter cõe.& no.per doct.l.rem quæ nobis.ff.de acq.pos.an remedium d.c.detur ꝯ̃ ti.possidentem.do.Anto.& Abb.c.sæpe,de rest.spo.tenent ꝙ sic,& idem Mod.d.l.rem quæ nobis.idem Ab.c.si diligẽti.de præsc.vbi ẽt dixit,ꝙ hoc remedium cõpeteret ẽt malæfidei possessori, qui à possessione cecidisset: &non mirum,quia si agenti non obstat exceptio dñij apposita à reo conuento.& ita dixit,&voluit Inn.& Io.An.c.post electionem.de conc.p̃b.& d.Ant.d.c.sæpe,&ibi Inn.& adde ꝙ hoc remedio ẽt posset vti corã iudice loci,ĩ quo esset res,vel posses.qđ p̃batur,q̃a licet ꝯdõ ex can.d.c.sit actio p̃sonalis:q̃a oĩs ꝯdõ ex l.ẽ actio p̃sonalis,§.appellam⁹.inst.de act.&Bar.l. 1.de ꝯdi.ex l.de edicto diui & ꝯuentus solũ rõe rei immobilis sortitur q̃s forũ,vbi q̃s cõuenitur actione reali, vel mixta, non personali,fm Bar.l.1. in pr.ff.de censi.&l.ordine.§.solam,ad mun.vt in l.fi.vbi in rem act.p Bal. l.iubemus nullam,s̃.de sacros.ec.& l.fi.s̃.de præsc.lon.tem. fallit tñ hoc in can.reintegranda,in quo agitur possessorio, in quo nõ hẽt locum dictum Bart.d.l.illum,cum seq.tex.est, & ibi Bar.& Bal.s̃.vbi de hær.agi opor.

c c.reintegranda.Quando locum habeat,& cui competat, vide Ange.cons. 114.inc.in Dei nomine,q.vertente.d.Ale.de Im.cons.51.part.1.

¶Ale.Scias quod condictio d.c.reintegranda,locum habet etiam in virib. corporis,2.q.2.nullus.& An.de Bu.c.cum ecclesia, de cau.pos.& propr.& per Pe.de anc.c.ex par.de rest.spo.Et de hoc vide per gl.& Bal.in l.2. s̃.de fur.per Bar.& Ang.l.manifestissimi.§.sinautem.eo.ti.item competit etiam detentatori,fm Spe.ti.de pet.& pos.§.1.ver.sed nunquid.item licet gl.d.c. cum ad sedem.de rest.spo.dixerit illud remedium competere pro reb ecclesiasticis,vel clericis, quam partem licet tenuit Io.Cald.d.c.cum ad sedem,fm quod no.ibi Ant.de Bu.& eandem opi.sequitur in c.querelam,de ele.tamen quod etiam in aliis rebus habeat locum, diffuse tenet Lud.d.l. rem quæ nobis,quæ est no.& vide Lap.in suis alleg.all.2.

LEX

LEX XV.

1 *Statutum, quòd coloni teneantur soluere gabellam pro dominis non subiectis, est iniquum.*

a COLONOS. [a]Coloni glebæ adscripti causa dominorum
nõ inquietantur.h.d.Ideo autem dixi,propter rulis domino-
rum:quia si sua sponte possiderent,eorum tributa tenerẽtur
1 soluere,vt s̃.eo.l.si penes.†Et est vtile ad statuta disponentia,
quòd gabellas teneantur soluere coloni pro dominis non
subiectis.iniqua enim sunt,vt patet in hac l. & ex l.si penes.&
j̃.vt nullus ex vic.l.vna.

a ADD.Ang.colonos.Facit hæc lex pro scholarib.& cleric.vt occasione alicuius litis non debeant à suis studiis, vel ecclesiis auocari.ad idem l.omnes,s̃.de episc.& cler.

LEX XVI.

1 *Soboles sequitur conditionem matris.*

MVLIER. Mulier originaria copulans se cũ alio in consor-
1 tium,cum sua sobole reuocatur.h.d.†Et sic no.hic,ꝙ soboles
sequitur conditionem matris. & est hic regulare, sed filij colonorum, & inquilinorum sequuntur conditionem patris, vt j̃.eo.l.ne diutius.& dixi s̃.eod.l.diffinimus.

LEX XVII.

PER COLONVM. Colonus domino inuito contrahendo circa dominium,non parat præiudicium.h.d.Ideo autem dixi, circa dominium, quia plenè præiudicaret circa possessionem,vt plenè patet in l. 1.s̃.de acquirenda possessio.

LEX XVIII.

1 *Seruus an possit esse baiulus.*

COLONOS.Coloni adscriptitij ad nullum honorem etiam
humilioris militiæ vocantur:nec etiam magisterij potestatis
1 apparitores constituuntur.h.d.In tex.ibi, apparitores.† not.
arg.quod seruus non potest esse baiulus, licet hæc militia sit infima,& loquitur secundum Dialecticos.

LEX XIX.

1 *Longum tempus in hac materia est decem annorum.*

2 *Colonum esse, vel inquilinum probatur, quando per decem annos respondit de pensione, vt inquilinus, vel redditu, vt colonus.*

3 *Vassalus quis non probatur, probando quòd per spatium decem annorum præstitit seruitia alicui tanquam domino.*

4 *Colonus quando possit refricare quæstionem dominij.*

5 *Sequestrũ si qs vult impedire, aut reuocari facere, debet idoneè satisdare.*

6 *Tempus satisdationis de restituendo rem sequestratam, nõ durat nisi triennio, quod incipit currere à tempore litis contestatæ.*

7 *L. properandum, quod non habet locum, in quibus lis non contestatur.*

8 *Res tempore peritura, cum de ea sit quæstio, officio iudicis vendi potest.*

9 *Colonus quando duo asserunt se dominos fundi, quem colit, potest in se fructus retinere satisdãdo de restituendis ei, q ꝑ se sententiã reportauit.*

LITIBVS. Si de dominio terrę inter dominum,&colonum est disceptatio, & locatio negetur, j̃. scripta forma seruatur, quia satisdare tenetur colonus conuentus de restituendo fructus reddituum præstandorum sine procrastinatione,si dominus obtinuerit in causa,quę satisdatio durabit triennio,& postea reuocatur.Si verò colonus hoc facere noluerit,vel non potuerit, tunc redditus in auro consistentes deponuntur, vt hac l.notatur.Si vero consistunt in speciebus,iudicis vendun tur arbitrio,& pretium inde perceptum postea modo prædicto sequestratur. publicas aũt functiones soluet dominus, vł colonus secundum consuetudinem antiquitus obseruatam. h.d. Diuiditur in duas partes principa. Primò enim ponit qñ est quęstio circa dominium inter colonum, & dominum,qd fieri debeat de fructibus,& redditibus dictæ terræ,& quo ordine procedatur vsque ad ver.hæc de redditib,ibi est secunda pars principalis, in qua ponitur quis debet soluerę publicas functiones pro terra locata,an dominus,vel colonus,cum inter dominum terræ, & colonum de terræ dominio quæstio agitatur. Et hæc est vna lect. ſm quam posui summarium. & est vera,& approbatur in gl.in ver.restituantur.Secundo modo legitur ſm Placen.quia hic non erat quæstio inter dominum,& colonum de proprietate terræ, sed contendebant de terra.Et quærebatur, quid colonus debeat facere de fructib.
sed hæc lex non placet,quia est ꝯ hanc legem q̃ dicit in prin-
1 cipio,ꝙ coloni ꝯ terræ dominos declamant.† In tex.ibi,pro
lixoque tpe.longum,& prolixum tp̃s in hac materia est tem-
a pus decem annorũ, vt patet hic in gl.in verbo,colonorum.*a*
2 † Ex hac litera probatur apertè, ꝙ si per 10.ann. respondisti
mihi de pensione tanquam inquilinus,vł tanquam colonus de redditu, ꝙ ex hac præstatione diutina probatur te esse colonũ,vel inquilinum meũ: sed præstatio modici tẽporis hoc non probaret, argũto sumpto à contrario sensu huius l. nec ob.ff.de vsur.l. cum de in rẽ verso, vel diutina præstatio non sufficit,sed requirit̃ pręstatio longissimi temporis.non.n.homines trahunt̃ ita de facili,sicut res. Nec obst. si dr̃ ꝙ hæc solutio vr̃ ꝯ casum huius legis, qa hic tractat̃ de oĩ genere colonorum,& tñ constat,ꝙ esse censitum,vel adscriptitium,est mala fortuna,j̃.l. prox.quia hic non quærit̃ de statu personæ, vtrũ sit colonus vel nõ.tũc.n.diutina præstatio nõ sufficeret, vt l.ꝯria,sed quærit̃ tm̃modo de statu rei, s.vtrũ possit qõ dominij denegari, vel refricari antiqua reddituum p̃statio. Et ẽ vera sol.licet de hoc ꝯrio gl. discrepet multum in l.ꝯria, & ẽt hic aliquantulũ in verbo,colonorũ.Et ꝓ hoc est casus j̃.eo.l. cũ satis.§.j.Qñque aũt ad aliquẽ obligãdũ,nõ dico ad mutan dũ statũ,sufficit minor p̃statio,vt ẽ ĩ alimẽtis,vt l.j.s̃.de fideic.
3 †Ex p̃dictis apparet,qđ si ego tãquã vasallus præstiti seruitiũ
tibi spatio 10.ann.qđ hæc p̃statio nõ est sufficiẽs ad probãdũ
ius vasallagij. Nam hic agit̃ de mutatiõe stat⁹ ꝑsonæ, q̃ ñ mutat̃ ex diuturna p̃statione,ſm Martinũ de Fano, & An.de Ba-
b rulo.[b]†In tex.ibi,idoneum fideiussorẽ.ex hac litera apparet,
4 qđ qñ inter dominum,& colonũ est q̃stio de terræ dominio,
ꝙ colonus domino non tenet̃ respõdere de fruct. sed sufficit si ipse satisdet idoneè de restituẽdo omnes reddit⁹ in q̃tũ dominus sententiam pro se reportauerit.Sed ꝯ istud opponitur de l. si quis conductionis. s̃. loc. vbi colonus refert domino quæstionem dominij. Timore huius variauerũt glossatores, & ẽt Doctores.Quidam.n.dixerunt,ꝙ hic conductio nõ erat finita, ibi sic.Sed hoc reprobat̃ per Doct.quia si non est licitũ referre quæstionem dominij conductione finita,ergo nec ea durante.Alij dicunt,aut ꝯstat de locatione, & tunc nõ refert̃ q̃stio dominij,vt ibi:aut non ꝯstat,& tunc sic,vt hic.& est vera,& probat̃ ꝓ parte ꝑ hanc l.dum dicit,ꝙ si ꝑ diutinã p̃statio nem apparet istũ esse colonũ,ꝙ cessat ordo.vñ in hac lege negabat̃ dñium,&negabatur locatio:in l.ꝯria negabat̃ dñiũ sed ꝯfitebat̃ locatio,& ꝯductio.Alij dicũt,ꝙ coloni simplices nõ pñt refricare qõnẽ dñij,vt l.ꝯria,cũ sim.Censiti autem,& alij sic,vt hic. Sed hæc solutio est ꝯ literã huius l.q̃ dicit, in colonis cuiusq; ꝯdõnis hãc l.seruari debere.Et hoc vr̃ innuere gl. 3.in prin.licet gl.in l.ꝯria approbet hãc l.Alij dicũt, ꝙ hæc lex corrigit illam.& similiter hæc est mala,qa vitãda est legũ correctio,vt l.p̃cipimus.in fi.de ap.auth.quas actiões.s̃.de epis.& cler.tene ergo secũdã.Sed Iac.de Aret. sequẽdo quãdã alterã opin.positã in l.ꝯria dicit,ꝙ aut est qõ de dñio, & hoc mõ refricari nõ p̃t,vt l.ꝯria.Aut est qõ de p̃statiõe reddituũ solũ,& tũc legitimè põt hoc colon⁹ obiicere,vt hac l.Et est ratio,qa tũc colon⁹ obiicit de nullitate ꝯctus.Sed ista solutio videt̃ ꝯ hanc l.q̃ dicit,qđ super terræ dñio ꝯ dños clamabant.Propterea si colon⁹ dicit de nullitate ꝯctus, ex eo qa est dominus,& ideo dicit se nõ debere cogi ad reddituũ p̃stationẽ,de neces-
c sitate sequitur refricatio q̃stionis dñij.Tene q̃ dixi.*c*¶†Item
5 ex litera,ꝙ ille q vult impedire seq̃strũ,aut ẽt facere reuoca-
d ri, dẽt idoneè satisdare *d* de restituendo rẽ absq; aliqua ꝓcrastinatione.Vnde nõ sufficit simplex satisdatio,nisi hæc verba
e ponãtur.*e*† Et aduerte,qa gl.hic in verb. accipiatur.dicit,qđ
6 incipit currere id trienniũ à tẽpore litis ꝯtestatæ,qa tanto tẽpore instantia durat.qđ no.qa ꝑ hoc patet, ꝙ tẽpus instantiæ p̃fixum ꝑ l. ꝓperandum, incipit currere à die litis ꝯtestatæ.de
7 quo solet ibi notari.†Vnde in casibus,in quib.non ꝯtestatur
lis,non videtur illa lex locum habere. Et ob hæc dixi multoties allegando in qõnibus de facto,qđ cũ executiones instru mentorũ,vel sentẽtiarũ fiant absq; ꝯtestatione litis,ꝙ nõ cur
f rit instantia,cũ non fiat ꝯtestatio. [f]¶In tex.fructus vendãtur.
8 †No.qđ qñ res sequestrata est tpe peritura,qđ iudicis officio
g p̃t vẽdi,& pretiũ sequestrari.*g* posset ẽt id solus sequester,vt
l.si oleũ.ff.de dolo.cuius sequestri officiũ est volũtariũ,& nõ necessariũ,vt l.fin.ff.de bonis auth.iud.possi. ¶In tex.ibi,nec de redditib. Not.diligẽter hunc ver. qñ res est in litigio inter dominũ,& colonũ,ad quẽ spectet solutio publicarũ functionũ.Et vtrum solutio facta ꝑ vnũ altero sciente & patiẽte, sibi p̃iudicet.¶Ex hac litera sumit arg.gl.sup verb.moris erat. An
h rustici teneant̃ p̃stare decimas clericis,vel ecclesiis.*h* Et dicit,
9 qđ ita seruat ꝯsuetudo.¶Vltimò ſm lecturã †Placentini po
sitã hic in gl.sup verb.restituãtur,ẽ hic casus,si vera esset,q̃ est vera q̃tũ in se,ꝙ si duo asserũt se dños vnius fundi,ꝙ colonus põt dicere, neutri vestrũ volo restituere fruct⁹, satisdando de restituendo ei, qui pro se sententiam reportauit, quod not.
i quia est limitatio legis vltimæ,s̃.de peti.hæredit.[i]

a ADD.Alex.¶Colonorũ. ¶Et adde q̃ dicit Bal.& Ang.ĩ l.male agit̃ s̃.de p̃scrip.30.ann.& vide ĩ prox.col.& hic adde Bal.in l.1.in 6.col. C.de fideius. Quid in emphyteuta, vide hic plenè, & melius per And.de Baru.

b Ale.Adde Bar.ĩ l.q uniuersas.§.qđ per colonum.ff.de acq.poss. Intellige ꝯ dominum,nõ tertiam personam,& in materia l.cum de in rem verso,ff.de vsu.& Bar.in l.1.& in l.si conductor,ff.de acq.pos.& per Cy.& alios in l.si certis annis,s̃.de pact.Cy.& Bal.in l.2.s̃.de iur.emphy.

c Ale.adde Im.l.imperatores,ff.de app.& cũ Bar.hic trãsit simpl'r, l.fi.s̃.qui ad lib.proc.non lic. Alex.Bar.l.emptorem,ff.loc.vr̃ tenere ɔ̃rium in illa q. qñ p̃latus locauit vni rem ecclesiæ,& postea monetur sibi qõ de ecclesia.

d ¶Debet idoneè satisdare.ex hoc dicit regula,ꝙ cautio idonea facit cessare sequestrum,vbi etiam deberet fieri.ita no.in apo.ad Gul. de Cun. post eum in auth.generaliter,numero 5.s̃.de epis.& cle.

e Ale.Quia si p̱p̱ iuratoriã cautionẽ reuocat̃,frustra foret. & vide dictũ elegãs Io.And.in add.Spe.e,ti.de sequest.pos.& fru.in rub.vbi d̃t,ꝙ ibi sequestratio ñ fieret p̱p̱ suspicionẽ , licet ordinariè à iure p̱missa sit,nõ reuocabit p̱ p̃stationẽ fideiussoris.all.c.eum qui.de eo q̱ mit. in pos.li.6.tu alle.§. nouissime,inst.de suspe.tu.in fi.ibi,satisdatũ.& de mã sequestrationis,vide apostillã l.mandatis.de req̱.re.& vide Ab.c.dilect⁹,de sequestr.pos.& fru. idẽ tenentẽ.Ale.vide Bal.in l.fi.s̃.quib.ad liber.procl.li.& in l.fideiussor.§. fi.q̱ sat.cog.iã tñ vr̃ si dixit fm̃ formam iuris,vt cõiter fit ibi,nõ durat nisi triẽnio,Vide Imol. in l. Imperatores,§.fi.ff.de appel. & Bal.l.1.de ꝓhib.sequest.ibi,ñ hẽt locũ l.ꝓperandum.adde tñ q̃d terminus p̃fixus incipit currere ĩ primo actũ,in quo q̃ritur de meritis,q̱a tũc hr̃ lis ꝓ ɔtesta.l.nihil,& l.nulla.& ibi gl.& Bar.s̃.de proc.& Bald.l.mutari.de ꝓc.ff.gl.ĩ clem. sæpe. de ver.sig.& cle.1.de elec.Ang.de exhib.reis,in auth.adde q̃d idem voluit Bal.in l.j.de exec.rei iud.& Are.l.intra dies.ff.de re iud.& in rep.l. tale pactũ,§.q̱ prouocauit.vbi aliud tenet,& Ro.in rub.de arb. Ang.¶In tex.remouetur.no.ar. q̃d fideiussore effecto nõ soluẽdo,dẽt iterato satisdatio p̃ stari,facit ff.q̱ sat.cog.l.si ab arbitro.de pet.hær.l.si quo tp̱e,per hoc.n.patet,ꝙ satisdatio de sequestrãdo,vel de restituendo rẽ sequestratã ñ duret, nisi triẽnio.no.ꝙ sequestratio ñ reuocat̃, nisi p̃stetur cautio de restituẽdo

* rẽ cũ fideiussore.*Idẽ d̃t Ant.de Bu.ĩ c.j.d̃ seque.pos.& fruc.alle.l.senatuscõs.de of.præsid.& subdit,q̃d ẽt si est paup̱,ñ reuocabit̃ p̱p̱ lucratiuã cautionẽ.alle.Spe.in ti.de fideius.§.j.ver.illud aũt. de hoc est casus in l.fideiussor.§.j.qui sat.cog.& ibi Ale.¶idẽ seq̱tur Ang.l.j.s̃.de prohib.sequest.pos.

* ¶Cum fideiussore.adde Abb.c.2.de seq.poss.& do. Alex.de Imol.l.fideiussor.§.fi.ff.qui sat. cog. & quo ad materiam hanc habetur plene per Fel.in c.examinata,ver.in gl.2.cum seq.de iudi.

f Ale.Sed perpetuò durat,& hoc vr̃ sentire Gul.in d.l.ꝓperãdum.in prin.& ad hoc allegabat do.Ant.istã glo.me audiente.sed ɔ̃rium sentit do.Bart.l. ab executore,in fi.de app. facit q̃d ipse no.in summaria cognitione super verbo,figura.Postea dict⁹ dñs meus mutauit sñiam,& intelligẽdo,vt hẽo super lib.d.l.ꝓperandũ,in prin.nec ego video,q̃d ista gl. inducta prout s̃. inducit do.Bar.ꝓhibet istud,ad q̃d eam allegat hic.sed iudicio meo gl.d̃t ꝙ spãle est,cũ hoc probet illud,ad q̃d allegat,quasi velit dicere, q̃d instãtia triennij ñ currat hic,cũ sit cã talis,in qua lis ñ ɔtestatur,sed quia summaria. item nec Gul.d̃t,vt sentit in d.l.properãdum.Ang. ¶ Vnde tenem⁹ quod no.Bar.in d.l.ab executore,ĩ fi.nec obstat gl.intellecta, vt intelligo, quia hic nõ erat quæstio principalis de sequestratio.fienda,vel nõ, vt s̃.patet,ad quod no.Gul.in d.l.properãdũ.Si ergo est verum, ꝙ ipse Bar.no.in d.l.ab executore.in fi.hoc tñ fallit ĩ cã appellationis,vbi instãtia ĩcipit currere à prĩcipio citationis ĩ ius factæ,ꝓducẽdo libellũ appellatiõis,& hoc in odiũ,& ɔtumaciã appellatio.nec iudiciũ ei⁹ valet,vt ex d.§.fi.colligit̃. Ale.adde Bal.l.cõsentaneum.C.qũo & qñ iudex.Idem tenet Bal.l.tale pactum.in §.qui prouocauit.ff.de pact.in reper.in x.q.in fi.Per.de Anch.in c. j.de iuram.cal.qui dicit ita fuisse consultum per domi.Bald.& d̃t ita se de facto obtinuisse.contrarium tenet Bal.l.1.s̃. de iur.cal. cum concor.& per eũdem in l.2.s̃.de exe.rei iud.post Ang.in l.& post.§.fi.de iud.& not.Mod. in l.ab executore,in prin.ff.de app.sed Bart.l.properãdum.in §.si quidem. in prin.s̃.de iudi.aliter loquitur,& idem vr̃ velle Gul.de Suza. in d.l.properandum,in prin.§.& si quidem.sequitur Bart. in his vero, quæ emergũt ante litis cõtestationem,nunquam currit instantia,fm̃ Bald.no.in l.& post edictum.§.j.ff.de iud.forte tutior est opin. quod currat instantia tp̱e quo cæptũ est tractari de meritis cãæ executio p̱ no.per Bar. in d.l.& si q̱dem. cũ quo ɔcordat Cy.& Bal.& Sal.in prin.illius l.& ꝓ hoc facit,ꝙ dispõ illius legis est inducta ob publicam vtilitatẽ,vt no.gl.in pr.huius l.ergo dẽt extendi ad casus similes,p̱ no.p̱ gl.& Bar.l.si ɔstãte.& ibi Bar.in 9.q.j.par. ff.sol.ma.& maior est rõ in cã executionis,quæ est summaria,l.à diuo Pio. §.si super.ff.de re iud.cũ in summariis limitata sit instantia,sicut in ordinariis,& potius in eis est maior instantia.l.de submersis s̃. de nauf. Bal. l.j.§. j.ad fi.ff.si q̱s ius di.non obt.tenet idem,quod tenet in l.2.de exe.rei iu.

g Et precium sequestrari.adde istum in l.fi.per illum text.ibi,ff.de requir.re. & ibi posui in apost.ad istum,ver.potest vendi.

h Vel ecclesiis.ad cuius articuli decisionem vide tu plene do.Soc. in consil. 267.incip.eleganter,& subtiliter.in prin.cum ver.seq.vsque ad fi.

i Ang.¶In tex.ibi, fideiussor.est enim hic casus,quod lite pẽdẽte fructus sequestrantur,sc.cum dñs agit ɔ̃ colonum suum,regulariter autem talis sequestratio est ꝓhibita.l.j.s̃.de prohi.seq.pecu. nisi timeret̃ de baratatia fructuum,vt l.Imperatores,in fi.ff.de appel.¶Itẽ nota optimum argumẽtum,ꝙ licet ex forma legis,vel statuti fructus dẽant sequestrari, si tñ ille, ɔ̃ quẽ agitur,vult dare fideiussorẽ de restituẽdo oẽs fructus,nullo mõ p̱uenit̃ ad sequestrationem,in tex.ibi,p̱ triennium,hic tex.est optimum arg. q̃d fideiussor,q̱ ꝓmittit restituere oẽs fructus,qui p̱ciperẽtur,ad hoc vt sequestratio euitaretur,q̃d ñ intelligitur obligari,nisi ꝓ fructib.triẽnij tãtum:& est rõ,quia ɔuentus ñ tenetur pro maiori tp̱e fideiussorẽ dare quã triẽnij,vt hic:ergo simpliciter dãdo ad tp̱s,ad trienniũ vr̃ dedisse. q̃d no. sed ñ firma. ¶In tex.ibi,æde sacra.no.cum sequestratio fit de aliquib.fructib.alicuius rei,debet fieri apud æde sacram illius ciuitatis,sub qua possessio sita est.Vñ si possessio est sita in parochia Sanc.Petri, in ecclesia illi⁹ parochiæ dẽbit fieri sequestratio,& si illa ecclesia ad illud sequestrũ nõ sit sufficiẽs,vl' idonea,fiet seq̃strũ ad ecclesiã cathedralẽ text.ẽ hic.¶In text. ibi,fructus vẽdantur.ibi solus sequestrãs ñ posset,licet fruct⁹ corrũpãtur, nisi iudice p̱mittẽte ei de partiũ volũtate.sic ĩtelligitur l.si oleũ.ff.de do. ¶No.ẽt ex principio hui⁹ legis,q̃d nunq̃ fit sequestratio de re alicui⁹,nisi de debito ɔstet per publicũ instr̃m,vt ĩ.de ero.mil.ann.l.p̱ hãc.& ibi dixi.

Ale. ¶Adde ꝙ Bal.tenet ɔ̃ Bar.l.1.de iuram.calum.vbi d̃t,ꝙ si statutũ requirit instãtiã cãæ terminari intra duos menses,ꝙ hẽt locũ vbi petit̃ executio instr̃i ɔfessionati,licet aliqui ɔ̃,fm̃ eum.In tex.ibi,fruct⁹ vẽdantur.vid̃ Ang.& doc.in l.fideiussor.§.fi.q̱ sat.cog.& adde Bar.l.si magistratus.ff.de priuilegiis credito.& l.interesse.de acq.pos.Bal.ĩ c.olim,de rescr.bñ facit l.diuus.de pe.hæ.in ea.l.in fi.an hoc sit verum,vide Imo.in l.Imperatores. de app.§.fi.& q̃d no.Bal.in d.l.j.s̃.de ꝓhib.seq.& vide Ab.c.dilectus. in fi. de seq.pos.& fru.vbi reprobat dictũ Bar.eo.mõ reprobat Im.d.l.imp̱atores §.fi.vide q̃ no.in l.p̱ hãc.de ero.mil.an.lib.12.& Vide Bar.l.fi.in fi.s̃.de edi.diui Ad.toll.vbi d̃t,ꝙ immissio dẽt ꝓbari per publicũ instr̃m,nec sufficit p̱ testes.Per publicũ instr̃m adde Ant.Cor.oĩno sing.suis ver.seq̃ster. inc.q̱s ñ p̃t petere.dixi post Iac.Reb.in add.ad ipsum in l. præced.in fi.eo. ver.s̃.eo.& de hoc p̱ dom.meum Dec.cons.81.inc.diuino,&c.& pro tenui ingenioli mei,&c.ver.6.etiam facit.ibi,imo,quod fortius est,vol.j.

LEX XX.

NE DIVTIVS. hodie natus ex adscriptitio,& serua,vel adscriptitia,& seruo,sequit̃ vẽtris ɔdõnẽ.itẽ inter seruos adscriptitios modica est dr̃ia,cũ seruus cũ peculio,adscriptitius cũ terra alienari pñt per dñm.h.d.Præmitto ad euidẽtiam,q̃d olim senatusconsultũ claudianũ volebat, vt natus ex adscriptitio, vel adsctiptitia semp̱ sequeretur ɔditionẽ adscripritiam, & sic qñq; paternam,qñq; maternã, vt s̃.de senatusconsulto claudiano.vnde videns imperator,ꝙ semper quis traheretur ad peiorem fortunã , statuit ꝙ illud senatuscõsultũ eẽt sublatũ ex toto,& ꝙ ille q̱ nascetur ex adscriptitio,& muliere libera,esset liber,vt no.in lib.auth.ibi hoc ẽt declaratũ fuit in lib. auth.ɔstitutio,q̃ ex adscriptitio,& libera na.in prin. collat.6. Verum,q̱a multi dubitãt,qñ q̱s nascebat̃ ex vno adscriptitio, vel adscriptitia,& ex altero seruo, vel serua , vtrũ sequeretur ɔdõnem vẽtris,cũ illa lex antiqua posita ad remotionẽ dicti senatuscõs.ñ loqueretur,nisi tm̃ de adscriptitio,& muliere libera.iõ imperator posuit legẽ,& disposuit ꝙ sicut ille,qui nasceretur ex muliere libera,& adscriptitio seq̱tur ɔdõnem vẽtris,ita ille q̱ nascitur ex adscriptitia,& seruo,vel serua, & adscriptitio sp̱ seq̱tur ɔdõnẽ vẽtris.& ex hoc infertur alia rl'r heneralis,ꝙ partus sequitur.rl'r.ɔdõnẽ ventis, siue ɔditio vẽtris sit deterior partui,siue vtilior.hæc aũt regula fauore publicæ vtilitatis fallit in partu murilegulorũ, q̱a semper murileguli sequuntur ɔdõnem liberi,siue sit pater,siue mater,vt l.fi.s̃.de murilegulis.¶Item fallit in partu eius,q̱ natus est in p̃dio tamiaco,q̃d prædium quale sit,notatur ĩ.de p̃diis tami.in rubr. & in l.j.¶Itẽ fallit in filiis inq̱linorũ,& colonorũ natis ex libera muliere,vt ĩ.e.l.diffinimus.¶Itẽ fallit in filiis libertorũ curiæ. 12.q.2.de libertis.& hoc de iure ciuili.¶Itẽ fallit fm̃ legẽ Lõbardorũ,vt no.in gl.quo ad honores verò assequẽdos partus seq̱tur ɔdõnẽ paternã,vt l.cum legitimæ.ff.de statu hom. ¶Vlt.no.ex gl.pe.oẽs differẽtias inter adscriptitios,& seruos.

LEX XXI.

1 *Verba enunciatiua in dispositione, vel contractib.si sunt in duplici confessione emanata,vna post aliam probant,& obligant.*

2 *Terræ recommendatæ,quæ tenentur ciuitati præstare subsidium,in casu lcatu sistant per centum annos quòd non præstiterint,per hoc non censentur præscripsisse libertatem si non fuerint requisitæ.*

3 *Statutum ꝙ absentes à ciuitate Perusij nõ gaudeant priuilegio ciuium,nõ comprehendit absentes,quorum fratres,sorores,& cognati stent in ciuitate,q supportent onera,& non dicitur absens,nec vagabundus.ibi.n.5.*

4 *Iniusia facta vni de consortio,videtur toto consortio facta.*

6 *Confessio facta in iudicio,non in figura iudicij,non nocet.& quando noceat etiam extra iudicium geminata.*

7 *Geminatio actus,vel eius perseueratio,ꝙ multũ arguant actus validitatẽ.*

CVM SCIMVS. sola ɔfessio,vel scriptura, in qua enũciatiuè q̱s se alterius colonũ esse asserit nõ p̃iudicat,nec statũ mutat ,nisi sit aliis adminiculis approbata,s.ex illa diutina præstatione,q̃ faciunt filij adscriptitij, aut q̱a alia ɔfessio emanauerit de eodẽ.¶Itẽ si filius adscriptitij viuente patre p̱ 30.an.ɔtinuos terram ñ coluit,nõ p̱p̱ea liberatus est à ɔditione adscriptitia,cũ pater eius,tp̱e vitæ suæ culturæ satisfecerit.h.d.ideo aũt dixi enũciatiuè ꝓlata,& facta, q̱ si dispositiuè per solennẽ stipl'onẽ q̱s vellet se facere alterius adscriptitium,non requirerẽtur alia adminicula,fm̃ Martin.de Fan.& And.de Barulo hic,licet gl.in l.proxi.in §.cum aũt, videatur dicere, ꝙ licet p̃cederet pactio,qua q̱s se obligauerit: tñ ista pactio non præiudicat,nisi secuta sit postea 30.an.præscriptio.Sed ego intelligo illam gl.quando illa stipulatio non fuit solennis,sed post ea cursu temporis ex diutina præstatione solennizatur. Vbi autem quis pacisceretur solenniter , puta per stipulationem, non videtur dubium,ꝙ eo ipso sit effectus seruus, & adscrip-
1 titius vendendo se ad precium participandum. † In tex. ibi, si autem est scriptura. ex hoc versicul. limitari possunt omnes leges dicentes, quòd verba enunciatiua non inducunt disposi

a dispositionẽ,ᵃ & ẽt in ꝯctib.prolata,nõ sunt obligatoria. Nã
hoc est verũ,nisi bina ꝯfessio emanauerit,vna post aliã. Si.n.
circa ꝯditionẽ adscriptitiã,quæ est mala,vt l.ne diuti⁹.s̃.e.prę
iudiciũ generet,quãto magis generabit in his,q̃ nõ sunt tãti
b præiudicij,certè multo magis.ᵇIn tex.ibi,illud quoque.†Ex
2 hoc § sumitur optimũ arg. qđ si terræ recõmendatæ tenenť
dare ciuitati Perusij subsidium caualcatis, & exercitib. extra
ciuitatem euntib⁹,& ꝑ centũ an.steterũt,ꝙ nõ præstiterũt ex
eo,qa ciuitas Perusina nõ reqsiuit,cũ de suis gentib⁹ esset co
piosa nimis, vt nõ ꝑꝑ hoc dictæ terræ præscripserint liberta-
tẽ dicti seruitij:nulla.n.causa desidiæ p̃t cõi Perusij imputari,
ex quo necessitatem dicti subsidij nõ habuit. De quo dixi in
3 l.in filiis.s̃.de decur.vbi videť casus.†In tex.ibi,patres,vel fra
tres,no.arg.qđ si statutũ đt,ꝙ absentes à ciuitate Perusij non
gaudeãt priuilegio ciuiũ, cũ onera nõ supportẽt;ꝙ si aliquis
abest à ciuitate,in eadẽ permanẽt patres, vel fratres, sorores
vel cognati,q supportẽt onera ciuiũ,qđ nõ obstãte tali absen
tia priuilegio gaudebit absens. videť.n. supportare onera, cũ
illi supportẽt,q sunt de sua progenie.Et iõ si statutũ đt, ꝙ nõ
allibrati nõ audiãtur in ciuilib.nec in criminalib.cum nõ sup
portent onera ciuitatis, ꝙ libra patris, vel aliorum consortũ
de domo, ꝓderit nõ allibrato,sufficit.n.hos ꝯsortes onera su
c stinere ꝑ hãc legẽ.ᶜ†In tex.ibi,cũ tñ pars.No.ꝙ corpus vnius
4 ꝯsortum appellať pars cęterorũ ꝯsortum.Itẽ iniuria,q̃ fit vni
d eorũ,toti ꝯsortio facta videť,ᵈ vt l.1.de senatusc.Claudi.&o-
mnes poterũt vindicare tanq̃ ꝯsortes eorũ, ꝓsequentes eorũ
iniuriã,vt l.si fœmina.s̃.ad Turpil.ẽt si vindicãs sit spuri⁹.l.1.
5 cũ simi.ff.de lib.cau.†In eo.tex.in fi.l.ꝑ hãc literã videť posse
dici,ꝙ nõ videãtur absentes à ciuitate illi,q de ciuitate habẽt
patrẽ,&alios cognatos.Vnde nõ appellabiť vagabũdus cum
ibi residere videatur.Sed ꝯriũ videť. Nã videmus,qđ bonis
absentis deť curator,&citãtur primò agnati,si volũt eũ defen
dere.Tex.est in l.item ait prætor.§.1.ff.ex quib.caus.maio. Et
qđ dať curator,patet in l.ab hostib.eo.tit. & non obstat hæc
lex,qa iõ hic non reputatur absens, qm̃ sui cognati onera ad
e eum spectantia supportabunt.ᵉ†No.qđ ꝯfessio facta in iudi-
6 cio,nõ in figura iudicij,puta corã tabellione, nõ nocet. Et ꝑ
hoc patet,qđ malè dicãt illi,q dicũt,qđ gl.q̃ est in l.iubemus.
s̃.de lib.cau.qđ nõ reperiať alibi q̃ ibi,qa hoc nõ est verũ, qa
etiã hic inuenit,& est ẽt alia gl.singul.in l.interrogatã.s̃. de li
berali causa.Hoc est verũ in confessione,q̃ nõ p̃iudicat extra
iudicium,eodẽ mõ p̃iudicaret corã notario, vt ĩ gl.seq. Item
ꝯfessio facta nõ in figura iudicij licet nõ præiudicet,tñ si bis
emanauerit, forte ita p̃iudicaret, sicut ea, q̃ est facta in figura
f iudicij.ᶠHoc videtur velle sequẽs gl. Adde qđ dixi in l.triticũ.
7 ff.de verb.obl.vbi dixi,ꝙ duę confessiones plus operantur q̃
g vna.†Actus.n.geminat⁹ vel ꝑseueratio,multũ arguũt ad vti-
h litatẽ ei⁹ qđ agiť.ᵍ& facit optimè l.si mulier.s̃.ad Velleianũ.ʰ

ADD. Pro saluando Bar.hic in hac l.cum scimus.qui vult,quod ex confes
sione geminata extraiudiciali oriatur actio, vt hic circa fi.commenti sui,
vide concordantiam quam posui ad l.triticum.ff.de verb.ob.

a ¶Dispositionem.Adde do.Soc.cons.227.inci.pręsens consultatio pulchra.
ver.5.quia.ver.seq.& in cons.67.incip.circa 1.q.ver.circa aliam q.

b Alex.¶Vide quæ dicta sunt ĩ l.ex hac scriptura.post Bar.de dona.& idem
Rom.in litera.d. in no.2.

* Alex.¶Casus.Adde Ang.in l.male agitur.de pręsc.30.ann.circa fi.Item ibi.
patres vel omnes fratres se ex.abesse à ciuitate, vel loco, non dicitur qui
habet de sua progenie in loco,vel ciuitate, vt in patre, qui non habet fi-
lium.vide gl.iñ l.fi.in verbo,& eadem persona.s̃.de impub.& aliis substi.

c Adde bonam gl.in l.2.s̃.qui æta.vel professio.lib.10.de quo per Ang.l.præ
tor.in prin.ff.de eden.& Bar.in l.1.§.si hæredis.ff.ad leg.fal.l.1.§. domini.ff.
ad Sylla.Bal.in l.fi.præalle.vbi dixit per gl.in l.2.qui æta.excusantur, ꝙ si
statuto cauetur,ꝙ nullus possit habere officium,nisi habeat centum in bo
nis, ꝙ filius poterit habere officium, si pater habet æstimum vsque ad il-
lam quantitatem, licet sint plures fratres, qui si diuiderent non habe-
rent illa centum.Et ita dicit in l.prætor.§.sed si filius.ff.de eden.& Ang.in
l.fi.ꝑallega.& Bal.in l.2.ad fi.s̃.de lib.& eorũ libe.& in l.1.§.illud.s̃.cõmu.
de manu.& in c.filius.de cap.qui curiá vendi.& in l.non plures.de sacros.
eccl.& in l.sciendum.ff.qui satisd.cog.& ibi Bar.in pen.q.Bal.in l.dixim⁹.
§.si pater.ff.de excusa.tut.& in l.2.in fi.s̃.de legi.hæred.vers.modo viden-
dum est, s̃.de executio.rei iud.& Bal.in additionib.Spec. in tit. de censib.
ad fi.&in l.illud.ff.ꝙ cuiusque vniuersi.Item ibi,in ver.itẽ de iniuria,quæ
fit vni,adde Bar.in l.lex Cor.& ibi dixi.ff.de iniuriis.Et ibi omnes no.Bar.
& ibi scripsi in l.2.in prin.ff.de acc.

d Videtur.Adde fel.in c.partus.de homi.

e Sed contrarium videtur,quod bonis absentis datur curator.gl.in l.cogna
tos.s̃.de capti.&idem in hæreditate iacente,in l.1.de cur.bo.dando.&An
gel.in l.4.§.quoties.ff.de dam.infect.per l.si seruus communis.ff. de stipu.
seruorum.Ale.In gl.extra ius ibi,non in figura iudicij.

f Iudicij.Adde do.Soc.in cons.15.inci. visis prædictis publicis instrumentis.
ver.tertius verò tractatus,circa medium.& fel.in c.si cautio, de fid.instr,
ver.fallit nobiliter.in fi.ver.fallit vltimo.

g Agitur.Quid autem operetur in obligatione rescripto,in interlocutoria,
&in nonnullis aliis actibus, vide tu plene fel.in c.si cautio.statim post me
dium ibi, & hic est.de fide instr.

h Alex. ¶Confessio bis emanata extra iudicium præiudicat, acsi esset facta
in iudicio,regulariter tamen ꝯtra.l.1.in fi.in gl.super verbo.actionibus. ff.
de interrogat.actio.& per gl.in l.quoniam.ff.de infamibus.& in l. cum de
indebito.in §.fi.de probatio.& in l.generaliter. s̃. de non numerata pecu.
Adde circa ꝯfessionẽ geminatã gl.in l. capite quinto.ff.de adulte.quæ di-
cit,ꝙ quamuis dicatur, ꝙ aliàs confessus non præcedentibus indiciis, &
timore tormentorum.non sibi præiudicet.l.j.§.diuus.& l.maritus.&quod
ibi per gl.& Bart. ff.de q. tamen si ante confessionem factam sine indiciis
emanasset alia confessio quæ teneret, per consequens condemnaretur ex
ea propter geminationem ipsius confessionis. Adde tamen circa confes-
sionem factam extra iudicium,ꝙ licet regulariter nõ præiudicet confiten
ti,tñ si iuramentũ interuenisset, sibi præiudicaret, Bart. in l.cũ quis dece-
dens,§.Titia honestissima,de legatis secundo, & adde in eo. qđ dicit hic
Bar.de confessione bis emanata, quod idem voluit Bald. in rub. res inter
alios acta,& iudicio meo est text.ibi gl.& Doct.in l.si mulier perfectæ æ-
tatis.s̃.ad Velleia.& in l.prima.s̃.de plus peti. Et adde, ꝙ confessio gemi-
nata operatur vnum not.effectum,vel quod exceptio non numera.pecun.
quæ aliàs intra biennium opponi poterat,iuxta ea q̃ habenť in l.si extãt,s̃.
de non numerata pe.non poterit opponi si confessio fuerit geminata. Ita
dixit Abb.in c.si cautio.de fide instrumen.vbi alleg.nõ.per gl.hic.tu alleg.
text.in l.in contractibus,§.de illo.de non numerata pec.Et adde in confes
sione facta extra iudicium, quod talis confessio non prodest ad actioné,
sed ad probationem, l.1.in fi.s̃.depositi.fallit nisi esset geminata, quia tũc
cum æquiparetur confessioni factæ in iudicio,vt hic,& confessio facta in
iudicio prodest ad actionem, vt est gl.in l.sed & si possessori, ff.de iureiu.
in §.item si iurauero.qđ confirmat Cy.in l.1. s̃.de confes. quæ actio vocať
vtilis confessoria,vt est text.in l.proinde,§.procurator.ff.ad leg.Aquil.igi
tur potest dici tali casu prodesse ad actionem.Cogita,quia nemo hæc tã-
git.Item adde,quod ista geminatio operatur alium naturalem effectũ,qa
ex geminatione pacti nudi dicitur pactum vestiri, & parere actionem, &
obligationem,vbi aliàs ex tali pacto non nascitur. Dictum est Ang.& Sal.
in l.petens.s̃.de pact. & facit institut.de actio.in §.de ꝯstituta. Itẽ ad istã
geminationé,ad ꝙ geminata interlocutoria nõ reuocatur,gl.no.ĩ l.ciues.
s̃.de appellatio.Itẽ geminata mora nõ põt purgari,l.traiectitiæ.§.de illo,
ſm vnã lect.de actio.& oblig.Item geminatio rescriptorũ operatur clau-
sulã motu ꝓprio.Bal.singulariter in l.dãnosa,s̃.de ꝑcibus imperat.offeré.
Item peccatũ veniale geminatũ trãsit in mortale. Tex.est in §.criminis.25.
distinctio.Et ibi si bis enumerauit,diuersis tñ téporib.& ĩteruallo. ſm Bal.
in proœ.s̃.ad fi.Adde ꝙ hř ĩ l.si ꝯuenerit.de pig.acti.Adde do.Ant.de But.
de actu reqsito ad ꝯsuetudiné,vt reqrať ĩteruallũ téporis ĩ c.fi.de cõsue.

LEX XXII.

1 *Statutum quod instrumenta dotalia executioni mandentur, nulla longi tẽporis præscriptione obstante, an obstet præscriptio quadraginta annor.*
2 *Statutum excludens præscriptionem an valeat.*
3 *Adscriptus alicui conditioni si fugit, vt illud onus euadat, dicitur furtum sui facere etiam si sit liber.*
4 *Coloni, & censiti sunt homines liberi.*
5 *Moderator prouinciæ cognoscit de crimine.*
6 *Colonus an possit deserere culturas agrorum, etiam si dominus nouet pacta, si statutum dicat, quòd non possit eas deserere.*
7 *Vxor si verberatur à viro, licite potest diuertere.*
8 *Protestatio procuratoris, quòd faciat incidere potestatem in pœnam, si ei ostendit mandatum.*
9 *Conditio adscriptorum est durior, quàm aliorum colonorum.*
10 *Statutum, ꝙ iudex prouideat ne damna dentur, vel ꝙ debeat tueri tales iniuriam patientes, quando pariat actionem: & quando officium iudicis.*
11 *Primogenitus Regis an dicatur natus ante dignitatem regalem.*
12 *Stante statuto, quod habitantes in comitatu, non gaudeant priuilegio ciuitatis, nec eorum filij, si aliquis habitat an præiudicet filiis ante habitationem natis.*
13 *Statutum disponens ꝙ pro quolibet animali nascenti in territorio domini, soluat vnum solidum, quòd comprehendit illum, qui ducit animalia prægnantia extra territorium, vt ibi pariant.*
14 *Colonus remanens in colonia, tenetur solitam fructuum restitutionẽ facere.*
15 *Hæredes coloni si remanent in colonia, sine renouatione pactorum, pacta facta inter dominum, & colonum seruare debent.*

CVM SATIS. Adscriptitius fugiens,sicut seruus sui furtum facit,licet liber sit,& ideo tali fortuna non liberatur 30.ann. spatio, sed cum sua sobole idem adscriptitius remanet. Item effecti colonariæ conditionis per culturam assiduam 30.ann. sunt liberi,& eorundem filij, licet omnes adscriptitij sint cõditionis prædictæ,etiam si tanto tempore filij non steterint in cultura.¶Item domini possessionum nõ debent eisdem violentiam inferre, aut veterem consuetudinem reddituum immutare, contrarium facientes eisdem ad interesse tenentur, nec poterunt ob hoc culturã agrorum deserere. Item nullus debet colonũ,vel adscriptitiũ alienum occultare,& suscipiẽs ẽt ignorãter,nisi restituat ipsum, pœnis hic insertis teneť.h.d. In tex.ibi,q̃tũcunq; emanauerit.hoc verũ,nisi ille adscriptiti⁹ in fugam steterit per 40. ann.vt l.omnes.de præscrip. 30.ann.

quantum

quantum autem tempus requiratur in ſeruo fugitiuo, no.de
1 ſer.fug.l.j. †No.quod dicit,quantuncunq;,&c.quod per hoc
patet coniuncta l.omnes,quod licet ſtatutum dicat,quòd in-
ſtrumenta dotalia executioni mandẽtur,nulla longi tẽporis
præſcriptione obſtãte:quia ſi currerent 40.ann. curricula,qđ
obſtabit temporis præſcriptio.ſicut videmus hic Imperatorẽ
dicere non præſcribere iſtos longi temporis curſu libertatẽ,
tamen currunt curricula 30.ann. Sed contrarium dicas,quia
iſtud ſtatutũ ſimpliciter loquitur, & ideo ſimpliciter intelli-
gẽdum eſt,vt l.de pretio.ff.de publicia. Nec ob.hæc lex, quia
limitatur per aliam, quod in ſtatuto nõ eſt. De hoc dixi ſ̃.qui
a nu.li.ſe excu.l.fi.vbi gl.allegat omnes,quæ poſſunt allegari.[a]
3 †In tex.ibi,furari intelligatur. No.quòd licet quis ſit liber,ta
men ſi adſcriptus eſt alicui cõditioni fugiendo, vt onus illius
conditionis euitet,dicitur facere furtum ſui. Sequitur in tex.
4 voluit liberos permanere.†Ex hoc patet,quòd coloni & cen
5 ſiti ſunt homines liberi;licet adſcripti ſint huic cõditiõi. †No.
quòd moderator puinciæ cognoſcit de crimine, & facit re-
ſarciri intereſſe. Vnde per hoc dici poteſt, quod in cauſa cri-
minali veniat refectio expenſarum. hic enim crimen violen-
tiæ, vel rapinæ intendebant, tamen iudex hic recognoſcens
facit reſtituere damna, & intereſſe. quod an ſit verum, not.ſ̃.
qui accu.non poſſ.l.qui crimen.& per Cy.in l.fi.ſ̃.de fru.& lit.
expen.Quis autem iudex de hac violentia cognoſcat,& quis
exequatur, & qualiter petatur huius violẽtiæ punitio, dic,vt
in gl.in verſi.per iudicem.In tex.ibi,& ſic veterem conſuetu-
6 dinem.†No.quòd ſi ſtatutũ dicat,quod coloni non poſſunt
deſerere culturas agrorũ,quod non poterunt, licet eis pacta
immutentur,ſed domini tenẽtur eiſdem ad intereſſe.& idem
ſi verberantur à dominis.Concor.in quibus cau.col.&cenſi.
l.j.Sed contrarium teneas.Nam non plus operatur hic ſtatu-
tum, quàm operaretur pactum,vt no.ſ̃.in rub.de decur. Sed
ſi quis promittit terram excolere ſub certo pacto, & pœna,
non incidit in pœnam,ſi eidem pacta mutantur,vel dominus
ita rixoſus eſt,quòd colonus in colonia nõ poteſt perſiſtere,
ſicut dicimus in ſocio, qui promittit ſocietatem non diſſol-
uere.nam poteſt,ſi ſocius eſt rixoſus,vt ff.pro ſoc.l.ſi cõuene-
rit.in fi.Nec obſt.hæc lex,quia ſpeciale eſt in iſtis,quorũ con-
ditio eſt multum ſtricta,vt ſ̃.eod.l.ne diutius. & l.diffinimus.
7 †Pretera vxor cum flagellis verberatur à viro, [b] licitè poteſt
b diuertere,vt in auth.vt lic.mat.& auic.§.quia vero plurimas.
multo ergo magis colonus à domino,quando acriter verbe-
c ratur.[c] Sequitur in text.vel per procuratorem.†Hic videtur
8 caſus,quod proteſtatio procuratoris facit incidere proteſta-
tum in pœnam, ſicut proteſtatio domini. quod verum eſt,
quando ipſe oſtendit procuratorium,vt l.ſi quis inficiatus.in
princ.ff.depoſi.In glo.etiam 40.annor.hoc procedit in curia-
libus,vt non liberetur præſcriptione 40.ann.vt in l.hic alleg.
adſcriptitij verò bene liberãtur tanto tẽpore à tali conditio-
ne,vt l.omnes.de præſcript.30.annor.niſi pars eorum corpo
ris in prædiis remanſerit,vt ſ̃.l.proxi. In eadem glo.ibi, ſolue,
vt ibi,quia ibi tractatur de alia libertate,quàm de ea,quæ per
viam præſcriptionis inducitur,& ſic non obſtat contrarium.
In gl.niſi xl.ibi.l.eum.gl.in l.omnes. de præſcript.30.ann.ſol-
uit alio modo, ſ. quod ibi eſt ſpeciale in adſcriptitiis curiarũ,
vt minori tempore præſcribantur,adſcriptitij verò fundorũ
Principis nullo tempore præſcribuntur,vt l.j.ne rei dom. vel
tem. Et prædicta procedunt,cum adſcriptitij ipſimet volunt
preſcribere libertatem.An autem alius poſſit preſcribere ad-
9 ſcriptitios alienos,dic vt hic not. †In gloſ.ſuper verb.ſobole
ſua.in gl.quę incipit,ex fœmina adſcriptitia.ibi,l.ead.hoc pla
cet.quia adſcriptitiorum conditio eſt durior, quàm aliorum
colonorum,vt ſ̃ eo.l.ne diutius.& ideo magis ei fauetur pro
libertate.In gl.in ver.permanere.ibi,not.ſimile,&c.no.quem
poſſe eſſe liberum & adſcriptitium ſimul,& ſemel.quod facit
ſ̃.eo.l.fi.& quod no.Inſti.de iur.perſo.in princ. & in authẽ.de
10 nupt.§.adſcriptitio.†In gl.in ver.per iudicem. ibi,hic innuit,
prouideat,&c.Et no.bene pro ſtatutis dicẽtibus,quòd iudex
prouideat bene ne damnum detur,vel iniurię inferantur.Nã
vigore huius ſtatuti nulla naſcitur actio, ſed eis datur officiũ
iudicis.Si autẽ ſtatutum dicat,quod iudex debeat tueri tales
iniuriam patientes, tunc eis datur actio, & exceptio, vt l.ſta-
tuas.ff.de acq.rer.dom. In eadem gl.ibi,quod in ſimplum.&
ſic ſecundum Hugo.opi.eſt dare caſum,in quo pro furto, vel
rapina non competit ius agendi, niſi ad ſimplum tantum, ſ.
cum furatur, vel rapiat dominus ab adſcriptitio, vel colono,
d aut cenſito.[d] In glo.nati ex colonis.ibi,ſed quid de nato. No.
an filius natus ex colono ante præſcriptionem completam,
vel conceptus ante præſcriptionem completam,& natus po-
ſtea ſit colonariæ conditionis. Nam non eſt primo caſu,quia
non eſt natus ex patre colono.ſecundo caſu,quia cum ſit cõ-
ceptus antequàm pater eſſet colonus,etiam habetur pro na-
to, cum de eius fauore tractetur, vt l.qui in vtero. ff.de ſtatu
11 hominum. † Et ideo non dicitur primogenitus Regis, [e] qui
e natus eſt ante dignitatem regalem, nec filius presbyteri, qui
natus eſt ante presbyteratum,vt not.in l.imperialis. de nupt.
f & l.ſenatoris.ff de ſenato. [f] In filiis autem eorum,qui ſe ſpon
te curiæ obtulerunt,hoc ſpeciale eſt,vt licet nati ſint poſt ob-
lationem factam curiæ, non ſint curiales inuiti, vt not.in l.fi.
g ſ̃.de his,qui ſponte mu.ſub.[g] In eadem ibi,licet. Sed non ob-
ſtat hæc lex: quia intelligitur de liberis natis, & conceptis
poſtquàm pater eſt colonus effectus,& ideo ipſi ſunt coloni,
licet non ſteterint 30.ann.In eadem glo.ibi,item daretur oc-
12 caſio.†Not.bene ad ſtatuta dicentia, quòd pro animali na-
ſcenti in territorio Peruſino debeat ſoluere dominus vnum
ſolidum.Nam ſi habens animalia prægnantia ducit,vt pariãt
extra territorium Peruſinum, nõ euitat propter hoc ſolutio-
nem, quia in fraudem fecit. Pro hoc ff. de hære. inſtit.l.ex fa-
h cto.la grande.[h]

a ADD.¶Ale.Si ſtatutum excludit præſcriptionem lõgi tpis,an verificetur in præſcriptione longiſſimi tẽporis.Dicas quod non.Facit quod dicimus ſtatutum interpretari,vt aliquid addat iuri communi,ſecundum Bar.in l.2.de vſu.Bal.in l.j.de præſcr.lon.temp.quæ pro libe.cũ ſi. Sed præſcriptio longi temporis eſt tm̃ 10.ann. inter præſentes, &c. In contrarium faciunt ea,quæ diximus ſtatutum interpretandum ſecundũ ius commune, & pro certo dictum Bar.nunquam mihi placuit. Pro quo multa poſſent adduci, ſpecialiter quod no.Bal.per illum tex.in l.in contractibus.in prin.de non nu.pecu.& multa alia. Quando autem valeat ſtatutum excludẽs præſcriptionem,vide per Bald.in l.j.ne rei do. vel templorum. & dixi plenè poſt Bar.in l.j.de vſur.Sed aduerte ad dictum Bar.hic quod puto,quod ſit corruptum,quia non deberet eſſe illud verbum longe relatum in ſtatuto, an præſcriptio centum anno. intelligatur excluſa, vide no.in d.l.j. ne rei do. vel temp.& in c.1.§ præterea.de cap.Conra.in vſib.feud.

Ale.¶Statutum faciens mentionẽ de præſcrip. lon.tem. non cõprehendit præſcriptionẽ 40.an.Idem Bar.in l.ius emphyteutici.ſ̃.de fund.pat. & ibi vide.& ɔ̃ Bar.hic tenet Ang.in l.ſi quis decurio.ſ̃.de decur.lib.10.vbi dixi.

b ¶A viro. An liceat viro vxorem ex cauſa verberare, vide Felin.in c.illud. de præſump.

c Ale.¶Adde Dyn.& Bal.idem tenentes in l.j.ſ̃.de legib.vbi dixit,quod hoc caſu dabuntur alimenta extra domum & idem no. Cyn.in l.quod in vxorem.ſ̃.de nego.geſt.& ibi Bald.bene facit tex.in l.Caio Seio.§.fin.ibi,ſi ob grauiorem ſeruitutem diſceſſerunt.ff.de alimen.& cibar.lega.facit etiam l.ſi dotem.§ ſin autem in ſæuiſſimo.ff.ſolu.matr. & Bald.in l.j.de priuileg. dot.& in l.j.ſ̃.de ſenten.quæ ſine certa quantitate.

d Ale.¶Nota caſum,in quo pro furto, & rapina non agitur, niſi ad ſimplũ, & quæ differentia ſit inter furtum,& rapinam,& violentiam, vide Bar.in l.itaque fullo.ff.de fur.& l.licitatio.§.quod illicite.de publica.& inter furem,latronem,& raptorẽ,vide in c.ex parte.de teſt. per Doct.& per Ang. in auth. vt mulieres iurent.§.1. & Bal.in authẽ.ſed nouo iure.ſ̃.de ſer.fug. & in l.capitalium.§.famoſos.de pœ.& ibi dixi.

e ¶Non dicitur primogenitus Regis. Tu adde de hoc omnino per Bal.in l. imperialis.nu.16.& ibi poſui in apo.ad ipſum.ſ̃.de nup.quam ad hoc alle. pro ſing.Fran.de Crema,ſing.ſuo 50.incip.vide pulchram diſputationem. vbi remiſſiones habes ad ſaturitatem.

f Ale.¶Vide Bar.in d.l.imperialis.& adde quod idem Bar. dicit in l.2.§.fi. de decuriõibus,vbi ponit de filio nato antequã pater efficeretur nobilis, an gaudeat priuilegiis nobilitatis.Et ibi concludit,ꝙ non,nec quo ad cõmoda,nec quo ad incõmoda.& Bal.in d.l.imperialis.§.fi.Ratio,quia qualitas adiuncta verbo, debet intelligi ſecundum qualitatẽ verbi,cui adiungitur.l.in delictis.§.ſi extraneus.ff.de nox. & facit tex. & ibi Bar.in l.ſi ſenator.ſ̃.de digni.lib.12.& vide quæ ſcripſi in l.2.§.filius.de decur.

g Alex.¶Faciunt ad q.dicit ſtatutum, quod ſi aliquis fecerit ſtationem in villa per decem annos, teneatur in perpetuum ipſe, & filij, an talis præſcriptio noceat filiis natis ante præſcriptionem. ¶Item ſi ciuitas recipit aliquem in ciuitate.pone fecit ſtatutum quod omnes trahentes moram in comitatu, non gaudeant priuilegio ciuitatis, nec eorum filij,quod ſi aliquis habitauit in comitatu,non præiudicet iam natis, ſecundum Bal.in l.2.ad fi.ſ̃.de lib.& eorum lib.

h ¶Nota ex iſto §.arg.quòd colonus remanẽs in colonia,illã partẽ fructuũ ſolùm reſtituere tenetur,quã reſtituebat tẽporibus retro actis. ¶Item eſt caſus,quod hæredes alicuius coloni remanẽtes in colonia,ſine reuocatiõe aliquorũ pactorum,quod per omnia,& eodem modo,& cõditione pacta omnia,quæ extabãt inter dominũ,& colonum defunctum,debent ſeruari inter dominũ,& hęredes coloni.quod no.Ang.hic,additio eſt §. caueant.

LEX XXIII.

1 *Adſcriptitij matrimonium contrahere poſſunt.*
Adſcriptitij effici poſſunt clerici dominis eorum inuitis.
2 *Partus conditionem ventris ſequitur.*

SI QVI. Mulieres liberæ cum adſcriptitiis matrimoniũ ɔ̃hẽ
tes non perdunt ipſe,nec eorum poſteri libertatẽ,& natus ex
libero,& ex adſcriptitia muliere,conditionem ventris ſequi-
tur.item domini talium adſcriptitiorũ poſſunt eos extrahere
à tali matrimonio authoritate propria,& etiã caſtigare, ſi iu-
dicis copia deſit:quod ſi non fecerint, ad eorum damnũ ne-
1 gligentia redundabit.h.d.¶†Et no.adſcriptitios contrahere

matrimonium. Per quod dicunt quidã ipsos esse liberos, &
non seruos. Sed certè matrimoniũ istud est de facto, non de
iure, vt in auth. de nup. §. adscriptitios. Non tamẽ intelligas ꝙ
ipsi sint serui, nisi quo ad quædã seruitia. Et hoc apparet, quia
ẽt inuitis dñis pñt effici clerici, vt in auth. de sanc. episc. §. ad-
scriptitios. qđ nõ ẽ in seruis. Hãc opi. tenet gl. in d. §. adscripti-
tios. in ver. agriculturã. Sĩlẽm tex. habes ad literã in l. j. s̃. de se-
natuscon. Claud. in §. sed serui. in fi. Olim enim semꝑ natus ex
alio adscriptitio, vel adscriptitia, conditionem adscriptitij se-
quebatur. Et hoc introductum fuit per senatusconsultũ Clau
dianum, sed postea hoc mutatum fuit, quod sequeretur con-
ditionem ventris, vt l. j. de senatuscon. Claud. & in auth. con-
stitut. quæ ex adscrip. & vidistis s̃. eo. l. ne diutius. in gl. intelli-
gatur. in fin. & hoc verum olim ex dispositione senatuscon.
2 Claud. sed hodie † indistinctè partus sequitur conditionem
ventris liberi, licet pater fuerit seruus.

¶De capitatione ciuium censibus eximenda. Rub.

LEX VNICA.

1 *Rubrica si est generalis, lex etiam generalis intelligitur.*

PLEBS. Ciues Romani habitantes in vrbe effugiunt onus
capitationis. h. d. ſm primam lecturam. Potest etiam intelligi
in ciuibus aliarum ciuitatũ habitantibus intra vrbem. Et hoc
patet ex generalitate huius literæ, quæ dicit, in Orientalibus
quoque. Sed hæc lex fallit in tributo capitis, quod pro metal
lo præstatur, vt l. per annos. s̃. de metalla. quæ videtur cõtra.
1 ¶†Vltimò no. ex gl. hic posita, quòd quando rubrica est ge-
a neralis, quòd etiam lex debet generaliter intelligi. *a*

ADDITIO.

a Ale. ¶Per Mod. in rub. ff. de ver. obl. Quãdo rubrica est generalis, lex debet
esse generalis. Adde Imo. in rub. ff. de ver. obl. Et hoc maxime, quando per
verba comprehenditur mens statuti. Facit gl. l. j. s̃. ne fideiuſ. do. dentur, &
l. j. cum ibi no. per Bar. & Doct. ff. si cert. pet. & glo. in l. j. in ver. prætorio. &
ibi Bal. ne lice. tertio prouoc. & no. Io. And. in additio. Spec. in ti. de dispu.
& alleg. ad fi. & Bal. in l. fi. ff. de hære. insti. & gl. in rub. si quis test. liber esse
iuſſ. fu. & in l. j. in prin. ff. quod quisque iuris.

¶In quib. cau. colo. censi. domi. accu. poſſ. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Coloni, qui colonia finita perseuerant in ea, consuetum affictum præstare tenentur.*

2 *Timens ne ab aliquo offendatur potest iudicem adire, vt ille sibi caueat.*

QVISQVIS. Colonus exactus per dominum contra cõsue
tudinem præstatiõis antiquam dominum accusare potest, &
si dominus conuincitur, punitur. & hæc lex not. istud dicit. In
1 tex. ibi, quam ante consueuerat, arg. optimum † pro colonis
nostri temporis, qui redditum annuum præstãt dominis, vt si
finito tempore coloni in colonia persistũt, tantundẽ debent
præstare, quantum consueuerunt. facit s̃. tit. 2. l. cum satis. §. ca
ueant. in tex. ibi, in posterum prohibeãtur. No. posse ferri sen-
tentiam, vt in futurum non debeant agẽtem molestare, sicut
in negatoria, vt insti. de actio. § ęquè & in vti possidetis, vt in
tit. vti poss. ff. & C. & sic patet, quod ratione iuris de præsenti
fertur sententia super futuro. Secus si ius non competeret de
præsenti, vt l. j. §. 1. ff. de vsu. quæ hic allegatur pro contrario.
2 ¶†Et per hãc literam dicit And. de Barul. quòd qui timet ne
offendatur ab aliquo, potest adire iudicem, vt sibi caueatur ꝑ
illum, vt nõ offendatur, de quo per Gul. in l. illicitas. §. ne po-
tentiores. de offi. præsid. & facit ff. de vsufruc. l. æquissimum.

LEX II.

1 *Statutum, quòd aliquis non habeat vocem in capitulo, videtur ei præcludere viam in iudicio.*

2 *Imperator est vniuersalis dominus omnium, non tamen particularis.*

COLONI. Coloni censiti licet respectu aliorũ sint liberi, ta
men quo ad personam dominorum, quibus tributa præstãt,
videntur quadam seruitute esse adstricti, & ideo eos ad iudi-
cium vocare non possunt pro causis ciuilibus, nisi ratione su
perexactionis. sed pro publicis criminib. eos accusant, si suã,
vel suorum iniuriam prosequantur: tamen sua peculia, & eo-
rum prędia alienare non possunt inuitis dominis inter viuos.
1 h. d. †In tex. ibi, ipsi sunt, & ideo cũ persona est alicuius, mul-
to fortius bona illius. In tex. ibi. vocem negamus. Not. modũ
loquendi. Nam per hoc patet, ꝙ si statutum dicit, quod talis
non habeat vocem in capitulo, per hoc videtur sibi præclusa
via in iudicio. In gl. quæ incipit, coloni. ibi, nam sæpe vulga-
2 riter. †Not. istud vulgare, quid importet. In eadem ibi, sic, &
aliàs. not. quod omnia sunt Principis quo ad iurisdictionem,
& vniuersale dominium, sed non quantum ad particulare.
de quo no. plenè l. bene à Zenone. s̃. de quad. præscri. In gl. su
per verbo, alienaret. ibi, nec etiam intrare ecclesiam. De iure
ciuili videtur secus, vt not. gl. in l. quemadmodum. de agri. &
censi. & est tex. in auth. de sanc. episc. §. adscriptitios.

¶De colonis Palæstinis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Nati in terra, vbi Christus fuit natus, non habẽt aliud priuilegium, q̃ alij.*

CVM PER ALIAS. Coloni Palæstini non possunt à terra
recedere, sicut alij, & eorum dominis datur plena potestas re-
1 uocandi domum. h. d. Et no. † gl. fi. huius legis, quod nati in
terra, vbi fuit natus Christus, non habent aliud priuilegium,
quàm alij.

¶De colonis Thracensibus. Rub.

LEX VNICA.

1 *Vagabundus quis dicatur, & quando ille, qui vagando vadit per orbem.*

PER VNIVERSAM. Thracenses capitationis non præstãt
tributa, sed tributa terræ, non tamen possunt à terra discede-
re: & occultans, vel retinens colonum Thracẽsem, ipsum re-
stituit domino cum peculio, & cum agnatione, & punitur in
1 duabus libris auri. h. d. In tex. ibi, vagabundi. No. † de vagabũ-
do, quia propriè ille dicitur vagabundus, qui vadit vagando
a per orbem, [a] vt hic, & j. l. proxi. & est casus in l. j. de tyro. li. 12.
& hoc tenet glo. ff. de dam. infect. l. 4. §. prætor. versi. verecun-
dæ. & hoc est verum, nisi in proprio domicilio fuerint agna-
ti, vel cognati, qui vellent eum ab inquietudine defendere, vt
s̃. de agric. & censi. l. cum scimus. §. illud quoque. Glo. tamen
ff. ad Muni. l. eius. §. Celsus. dicit quod ille est vagabundus,
qui non habet domicilium. Sed hæc est truffa, quia secundũ
hoc semper opus esset, quòd locus originis esset passus ara-
b trum, quod esset absurdum. *b*

a ADD. ¶Per orbem. Ad quod tu vide omnino Fel. in c. fi. de foro cõpet. ver.
de vagabundo. & quod ibi dixi in apostil. De vagabundis dixi multa s̃. in
addi. ad Bar. sed nunc non occurrit locus. vide tamẽ omnino de hoc Ant.
Cor. sing. suis. in versi. vagabundus. incip. si beneficiatus. vbi late de multi-
plici vagabundo tractat.

b Ale. ¶Adde Bar. in l. 4. §. prætor. de dã. infect. qualiter vagabũdus sit citan-
dus, vide In. in c. si aduersarius. de eo, q̃ mit. in poſ. causa rei seruã. & Spe.
in ti. de competen. iudicis adi. in ver. quid si debitor, vide glo. & ibi Bar. in
l. cum hęreditas. ad Treb. qui dicantur vagabundi, & qualiter conuenian-
tur, & citandi sint, vide Io. And. in addi. Spec. in tit. præalleg. & ibi etiã po
nit quid de banni. & per Cyn. & Bal. in l. j. vbi de cri. agi opor. & in l. ad re-
cogni. & quæ dixi ibi post Bar. ff. ex quib. cau. in poſſ. ea.

¶De colonis Illyricanis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Interesse lucri cessantis æstimatur iudicis officio.*

2 *Bannitorum receptatores, quomodo, & qualiter puniantur.*

COLONOS. Coloni Illyricani origine à terra se separare
non possunt, contrafacientes reuocantur, & reuocati submit
tuntur in vinculis. Itẽ receptantes eos, licet ignotos, puniun-
tur. h. d. Et de hac receptatione vide, quod dixi s̃. de agric. &
1 censi. l. cũ satis. & s̃. de fab. l. pe. ¶†In tex. ibi, authoritate iudi
cis, not. quod interesse lucri cessantis iudex ex suo officio æsti
mare debet, quod no. pro eo, quod ponit Cyn. in l. vnica. s̃. de
sententiis, quæ pro eo, quod interest proferuntur. circa pro-
2 bationem interesse. In tex. ibi, illud sufficiat. †Not. optimum
tex. contra receptatores exbannitorum, quòd puniuntur pœ
na receptatorum non solùm si sciuerint pœnam, in qua erãt
banniti, & causam pro qua erãt banniti, sed etiam si omnino
ista ignorauerint, dum tamen sciuerint istos esse bannitos, se-
cus autẽ si hoc ignorassent. l. j. s̃. de recept. & de agri. & censi.
l. quemadmodum. & quod dixi s̃. de fabric. l. nullus. Rubri-
cas quatuor sequentes vide per teipsum.

¶De omni agro deserto. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Prædia sterilia, quòd debeant iungi pro parte fertilibus propinquis.*

CVM DIVVS. Prædia deserta decurionibus loci, quibus
subsunt, assignari debent cum immunitate triennij; & si insuf
ficientes sunt ad dicta onera supportanda, debent diuidi, &
a possessionibus fertilibus assignari. h. d. [a] †Et not. ex fine legis,
1 quòd prædia sterilia debẽt adiungi per partes fertilibus pro-
pinquis ad hoc, vt alia prædia fertilia sustineant onera præ-
b diorum sterilium. h. d. [b]

a ADD. Ale. ¶Hanc legem allegat Bar. in suo tractatu represaliarum in 3. q.
pen. q. prin. quod per statutum potest fieri, quod quilibet de villa teneatur
pro debito alterius, quod tamen intellige, & limita, vt per Bar. in 4. q. pen.
q. prin. in l. prouidendum. s̃. de decur.

b Ale. ¶Quod põderat Bar. in l. si se non obtulit. §. actor. ff. de re iudi. allegat
hãc legẽ, si quis de ciuitate non est soluendo, quod alij de ciuitate tenent̃
soluere pro illo per libram, & solidum. & cum Bar. ibi transeũt oẽs post
eum, sed Bar. in l. fi. §. mixta. ff. de mun. & hono. determinat cõtrarium, vbi
vult quod de iure communi onus deficiẽtium nullus tenetur subire. alle.
tex. in l. j. s̃. vt nullus ex vica. pro alien. vicar. deb. lib. 11. Et respondet istam
l. procedere, nisi alio modo esset expressum lege municipali, quia illi legi,
vel consuetudini standum est, vt damnum substineat. Pro hoc etiam facit
distinctio Bart. in l. 2. de apo. pub. lib. 11. de quo videas, quod ibi scripsi. &
vide per Ang. in d. §. actor. ver. quærit Bar. quod si aliquis de vniuersitate.
& vide Alex. in repe. l. sæpe. in prin. de re iudi.

LEX II.

1 *Prædia sterilia dicuntur nerui fertilium prædiorum.*

SI QVIS. Possidens fundos steriles, & fertiles tributarios, si
alienat fertiles, & ob hoc efficitur non soluendo, tenetur ad
1 tributa fertilium, & sterilium emptor. h.d. †Et no. q̃d prædia
fertilia appellantur hic nerui prædiorum sterilium. Et est ra-
tio, sicut in corpore humano caro fertilis, & imbecillis ꝯser-
uatur per neruos, ita prædia sterilia conseruantur per fertilia.

LEX III.

1 *Verbum cautio, an intelligatur cum fideiussore, vel sine, remissiuè.*

QVICVNQVE. Recipiẽtes p̃dia deserta cũ immunitate triẽ
nij, dẽt cauere idoneè, ꝙ p̃dia non relinquant cũ dãno Rei-
publicæ. h.d. In tex. ibi, Impetratorũ. no. dicit Impetratorũ. vn
de ille cui assignarent p̃dia deserta absq; impetratione, nõ de
bet hac cautione grauari, quia satis est, q̃d fuerint ipso inuito
1 illa p̃dia sibi assignata. In fi. glo. vlt. †Not. bene de hoc verbo,
a cautionis, vtrũ intelligatur cũ fideiussore, vel sine, [a] de verb.
sig. l. sancimus. & ibi per Cy. & hic per And. de Barulo.

a ADD. ¶Cum fideiussore, vel sine. Adde gl. & istum in l. si mandato. §. si. ff.
manda. & in l. caut. de verb. sig. & in l. prætoriæ. in fi. ff. de præt. stip. Bal. in
l. sancimus. in 2. opp. s̃. de verb. sign. & in auth. cui relictum. versi. item not.
quod idonea cautio. s̃. de indicta viduita. tollen. Alex. in l. j. qui satisd. cog.
& Cardi. in cle. j. §. & quia, de pœn. & per Oldr. consi. 68.

LEX IIII.

1 *Repudians hæreditatem, priuatur non solum hæreditate, sed etiam omni-
bus bonis ad eum quocunque titulo per instituentem deuolutis.*

HAEREDES. Hæc lex est singularis. Scriptus hæres à tribu-
tario debitore ẽt onus fundorũ steriliũ agnoscere cogitur. &
si hr̃ditati renunciet, cogetur cedere oĩbus bonis, q̃ etiam ex
1 alio titulo à debitore percepit. h.d. ¶†Nota singu. casum, in
quo repudians hr̃ditatem instituentis eum, non solum priua
tur hr̃ditate, verum etiam oĩbus bonis, quocunque titulo ad
cũ deuolutis per instituentẽ. Et sic est argu. hic, ꝙ institutus à
debitore cõis Perusij, si repudiat eius hæreditatem, priuatur
a omnib. bonis suis, quocunq; titulo ei acquisitis à testatore.[a]

a ADD. Ang. ¶Testatore. Hoc tamen est speciale fauore fisci, ergo in cõtra
rium est ius commune. l. ius singulare. ff. de leg. & sing. not.
Alex. ¶Vide Ang. in l. j. ff. de acq. hær. & vide in l. si patroni. §. quid ergo. ff.
ad Treb. & in l. qui hæred. §. si pars de condi. & demon. Vtrum autem repu
diata hæreditate videatur repudiatum officium executionis, & econuer
so, vide Bar. in l. cum proponas. C. de fideicom. lib.

LEX V.

QVI VTILIA. Possidens prædicta sterilia, & fertilia, nõ po
test renunciare sterilibus, & fertilia retinere. sed omnib. debet
cedere, vt pariter omnia curialibus deferantur. h.d.

LEX VI.

1 *Verbum reuertantur, significat translationẽ dominij, ipso iure, & de cuius
significatione, remissiuè.*

QVISQVIS. Prædium sterile desertum iungi dẽt possidẽti
fundum fertilem dominicũ, vel templorum, & si nullus repe
riatur volens dictum fundum possidere, antiquo possessori
restituitur præstita cautione soluendi tributa, & alias publi-
cas functiones. h.d. In tex. ibi, reluctandum. sed quomodo re-
luctatur cum prædium desertum assignetur dño inuito, vt s̃.
eod. l. j. Respondeo, quod hic loquitur in prædio dominico,
vel templorum, ibi autem in prædio priuati. In tex. ibi, reuer-
1 tantur. †No. de verbo, reuertantur, quia significat translatio
nem dominij ipso iure, & est vtile pro substitutionibus. De
quo habes in l. j. ff. de donatio. & s̃. de reuo. do. l. si vnquam. &
de inoffi. do. l. si totas. & dixi de vulg. & pup. in l. Centurio.

LEX VII.

1 *Habens fundum sterilem in emphyteusim, si sua cultura facit eũ meliorẽ,
an possit illum transmittere ad hæredes extraneos, licet hoc in instrumen
to non dicatur.*

2 *Ille cui assignatur prædium patrimoniale Principis, sterile, habet biennij
vacationem à tributis si fiscale habet triennium.*

3 *Portare granum de clusio Perusino qui teneantur.*

4 *Colonus qui fundos steriles reddit bonos, & fertiles sua cultura, non potest
per dominum de eorum cultura remoueri, nec ei pensio augeri.*

QVICVNQVE desertum. Qui fundum p̃rimonialem steri
a lem[a] sua industria fertilem fecerit, dẽt ipsum perpetuò possi-
dere, & ipsum relinquere hr̃dibus tanq̃ ꝓprium, & ille, cui as-
signata sunt prædia sterilia, tributa præsentia, non præterita,
soluit, & etiam pro præsentibus gaudet immunitate biennij,
qua immunitate alij gaudere non debent. Item procurator
cum videt prædia sterilia, curare dẽt pro posse, vt assignentur
prædiis vicinis fertilibus. Item hospitale diachatone habet
immunitatem ne cogatur suscipere prædia sterilia h.d. †¶In
1 tex. ibi, perpetuò. Not. arg. quòd hñs in emphyteusim fundũ
sterilem, vel defectiuum, si ipsum sui cultura fecerit meliorẽ,
põt transmittere ad hr̃des extraneos, nec finitur emphyteusis
tertia generatione, licet in instrũ hoc nõ dicatur. Pro quo facit
b j̃. l. q fundos, tñ hoc non affirmo.[b] In text. ibi, post biennium.
2 †No. ꝙ ille, cui assignatur p̃diũ p̃rimoniale Principis sterile,
hẽt biennij vacationẽ à tributis. Si aũt esset fiscale, tũc hẽt va-
cationẽ triennij, vt s̃. eo. l. j. & ita tenet hic glo. ¶In text. ibi, vt
3 primum vicinas. †No. hic arg. q̃d ad portandũ granũ de clu-
so Perusino ad ciuitatẽ Perusij, primo dẽnt grauari clusij, po-
stea viciniores cluso, tertiò alij, si primi sint inter impotentes,
ꝓ quo facit optimè s̃. de naui. l. cũ nauarchorũ. An aũt illi ꝓ-
pinquiores aliis teneantur portare suis sumptibus, vel publi-
cis, dic vt ibi dixi. In tex. ibi, consensu omniũ. No. hic dicit cõ-
c sensu oĩum:[c] & tñ gl. dicit sufficere cõsensũ maioris partis. & &
hoc est vtile ad q̃onem statuti dicentis, ꝙ factum per maiorẽ
partem studij non valeat reprobari. quod certum est si sit fa-
d ctum per maiorẽ partem, vt hic.[d] In tex. ibi. excludat. †Not.
4 optimum arg. pro laboratoribus, & colonis terrarum, qui eo
rum cultura fundos bonos, & fertiles fecerunt, cũ essent ste-
riles, vt non possint per dominos eorum de cultura remoue-
ri, nec etiam eius pensio augeri. Facit j̃. tit. 2. l. j.

a ADD. ¶ Sterilem. Quæ dicatur sterilitas in fundo, vide Bart. in l. si vno. §.
vbicunq;. ver. sed dubitatur. ff. loca. & Sal. in l. licet C. de loc. versi. quæro,
quando non dicatur sterilitas. vbi etiam vide Bar. & Bal. & Io. And. in ad-
di. ad Spec. in tit. de loca. & And. Barb. consi. suo incip. scripsit propheta.

b Alex. ¶Affirmo. Hoc dictũ secutus est Lud. in rub. de arb. sed ad emet, &
melius in l. etiã. in prin. sol. mat. tenet ꝯtrium, & bene p c. ad aures. de reb.
eccl. non alie. Nec obstat iste tex. quia loquitur in re Principis, non eccle-
siæ. Itẽ nõ apparet hic, q̃d esset data in emphyteusim. Ita dicit ipse & hoc
verum, tenendo opin. q̃d talis emphyteusis non transeat ad extraneos. De
quo plenè ibi, & in l. q̃d dicitur. de verb. obli. per Imo. Alex. Adde quod si
quis fuit exemptus à canonis p̃stațione alicuius fundi sterilis in totum,
vel in partem, & postea fit effectus fertilis industria possessoris, an debea-
tur præstatio canonis, & possit augeri. Casus est, q̃d non in l. fin. s̃. de allu-
uionibus. quẽ alleg. Ang. in l. si seruitus. ff. de seruit. rust. præd. Imò semel
liberatio, & exẽptio remanebit firma per illũ tex. & §. quia vero Leonis. in
auth. de non alie. & Bal. alleg. hanc legem in argumẽtum in c. de alie. fund.
patr. & ibi in tex. perpetuo no. arg. No. casum in quo emphyteusis durat vl
tra tertiam generationem, & ad extraneos transmittitur. Adde Ro. in rub.
de arbi. regulariter tamen nõ egreditur tertiam generationẽ. in §. emphy-
teusim. in auth. de alie. & emph. etiam si sit præscripta fm Bal. in c. 1. §. qui-
busdam obligauerunt. de feu. da. in vicẽ leg. cõmissoriæ, qui dicit ita con-
suluisse de facto. Et eodẽ modo solet dici in dignitate, quæ obuenit ex ac
cidenti, quæ non egreditur tertiam generationẽ, s. pronepotes, fm Bart. in
l. diuo Marco. s̃. de quæst. Et quæ dicatur tertia generatio, & vsq; ad quẽ
gradum duret, vide per Doct. in auth. si quas ruinas. s̃. de sacro. ecc. & in l.
si mihi, & Titio, & in l. quod dicitur. de verb. obl. & à quo incipiat genera
tio. Ang. in §. emphyteusim. in auth. de non alie.

c ¶Consensus maioris partis. Adde Bal. in l. veterem. nu. 1. & quod ibi posui
in apost. ad ipsum, in versi. quod omnes tangit. s̃. de auth. præstan. & Auto.
Cor. sing. suis in ver. vniuersitas tota. quod fit à maiori parte capituli.

d Alex. ¶Adde Inn. in c. si. de pec. cler. quod si clericus fundum sterilem ec-
clesiæ sui cultura fecit fertilem, & propter delictum deponatur ab admi
nistratione pro victu, debet sibi remanere ille fundus fertilis, quod not.
Rom. in litera c. alias, f. no. 31.

LEX VIII.

1 *Agrum deserere, & agrum derelinquere. sunt diuersa.*

2 *Occupans p̃dium incultũ, & desertũ ꝓpria authoritate si accusetur quali-
ter teneatur, et ponit practicam, tam pro accusato, quàm pro accusatore.*

3 *Cautela, vt quis p̃scribat fundum incultũ tributarium minore tp̃e biennij.*

QVI AGROS. Agrũ sterilẽ, & tributariũ desertũ quilibet
authoritate ꝓpria põt inuadere, siue inuadẽs sit vicinus, siue

non: sed dñs deserens intra biennium recuperare põt restitutis
1 expensis cultori, quo elapso nõ auditur. h.d. †No. diligenter
ex hac lege, q̃d aliud est agrũ deserere, & aliud derelinquere:
qui. n. derelinquit, ipsum ex pœnitentia non reuocat, vt l. j. ff.
pro derelic. sed qui deserit intra biennium sic, vt hac l. ¶Item
biennium datur si non fuit vocatus per possidentem. aliàs da
2 tur sibi solũ tp̃s semestre, vt j̃. eo. l. locorũ. †& est optima hęc
lex in ciuitate Eugubij, in qua per formam statutorũ oĩa præ
dia sunt tributaria. Nã si aliquis p̃dium incultum, & per dñs
desertũ authoritate ꝓpria occupauerit, nõ tenetur cõdictio-
ne ex l. cũ q̃rebatur. s̃. vnde vi. q̃d tenet gl. hic. Et iõ sit cautus
aduocatus accusati in dicta ciuitate interdicto recuperandæ,
vel ex illa lege, vt articulet q̃no prædiũ erat incultũ, & reputa
batur desertũ, quo ꝓbato necessariò sequit̃ absolutio, ex quo
p̃diũ erat tributariũ: secus si non erat, vt l. clam possidere. §. q
ad nundinas. ff. de acq. pos. nisi diuturnitas tp̃is, vt tp̃s 10. ann.
aliud induceret, vt no. gl. mag. in l. j. s̃. de ser. fug. Per hanc ẽt le
gem dici põt, q̃d licet sine titulo nõ præscribantur res spatio
minori 30. ann. tamen in locis, in quibus sunt p̃dia tributaria,
spatio biennij p̃scribitur res, vt hic. Et ideo sit cautus aduoca-
tus conuenti, vel agentis, vt articulet, ꝙ omnia prædia sunt
tributaria secundũ formam statutorum, & quòd ipse semper

possedit illud pdiũ p bienniũ, & hoc pbet p testes, ꝙ intrauit
3 possessionẽ illius pdij tũc vacãtis, & deserti. †Et ob hoc præsumit tributariũ, quibus pbatis agens, & excipiens obtinebit
absq; aliquo titulo, & si vult breuiori tpe possidẽs eẽ secur⁹,
faciat citari illos, quorũ credit interesse, vt cõpareãt intra sex
mẽses ad ɔdicẽdũ, si credũt pdiũ ad eos pertinere necne, vt si
intra dictũ tps dñi nõ cõparuerint, possidẽs dñium ipsius acquirit pleno iure. Posses dicere qñó dñs auditur si agrũ deseruit. Rñdeo, nõ deseruit, arg. l. j. ff. p derelicto, sed tantum cul-
a turam, & intra biennium auditur, quo elapso non auditur. *a*

a ADD. Ale. ¶Non auditur. Vide tex. & Bar. in l. de eodé. de acq. pos. ver. per hanc legem. vide hic dicta ad limitationem Doct. in l. Celsus. de vsu. ff.

LEX IX.

QVI FVNDOS. Præmitte ad euidẽtiam, ꝙ fundos primoniales Principis ille dr̃ possidere iure priuati, qui ipsos accipit steriles, & sui cultura fecit fertiles, vt s. eo. l. quicunq;. Ei ideo dicit Imperator, quòd possidẽs tales fundos, si eidem alij fundi steriles assignentur, qđ sibi datur electio, quod aut renuat fertiles, aut suscipiat vtrunque. h. d.

LEX X.

QVI PER POTENTIAM. Si fiscus alicui successerit, qui fundos steriles, & fertiles possidebat, & aliquis per potentiã fertiles occupauerit, cogitur steriles ex eadem substantia pro portione acceptare.

LEX XI.

1 *Casus, in quo quis potest priuari dominio rei suæ.*
2 *Casus, in quo contumax habetur pro confesso.*
3 *Citatus ad iurandum de calumnia si non comparet, non habetur p cõfesso.*
4 *Proprietas possessionis si dicatur, idem est, ac si diceretur dominium rei.*

LOCORVM. Cum pdia deserta p æquatorẽ alicui assignãtur, antiqui dñi p edicta vocant̃, q intra sex mẽses si venerint, recuperant bona, & debita ɔcta psoluunt: sed p dictũ tps cõtumaces extiterint, perpetuo possidens possidebit, & soluet
1 tributa futura, nõ pterita. h. d. ¶†No. casum, qñó per lapsum
sex mensiũ, quis põt priuari dñio rei suæ, de quo s. eod. l. qui
a agros. *a* ¶† Scđò no. hic casum, qđ ɔtumax habet̃ p ɔfesso, *b*
2 qđ tenet hic glo. Idem no. in l. 2. §. senatus. ff. de iure fisci, vbi
b delatus ɔtumax, tribus edictis, *c* vocatus, p cõfesso habetur.
c Concor. in auth. de exhib. re. §. si vero. de asser. tol. l. j. in fi. & ff. de re milit. l. q cũ vno. §. qui post. & s. de iuramen. calum. l. 2.
3 §. pe. † regulariter ɔ, vt l. diuus. ff. de custod. reor. Ex hoc patet fm And. de Barul. ꝙ citatus, vt veniat ad iurandum de ca-
4 lumnia, ꝙ si non veniat, non habetur pro confesso. † In text. ibi, proprietas possessionis. no. modum loquẽdi. Nam tñ est dicere proprietas possessionis quantum dominium rei, vt l. cum satis. de agric. & censi. Et hoc est vtile pro statutis dicentibus, quòd domini possessionis possunt talia facere. Nã non
d refertur solum ad dominos possidẽtes, sed ad dominos rei. *d*

a ADD. Alex. ¶Agros. Adde quod aliquando per lapsum quatuor mensium. l. cum duobus. §. idem respondit. pro socio.
b ¶Pro confesso. An & quando contumax habeatur pro confesso, vide Fel. in c. cũ Ber. ad fi. de re iud. vbi plenè, & qđ in cã criminali. vide Old. cõs. 4.
c ¶Edictis. Sed quid si statutum disponat. dic idem, quia omnino intelligit̃ si sit ter citatus, non semel pro omnibus, vt per do. Alex. in l. absentem. de poe. & Fel. in c. excommunicatus. de hære.
d Ang. ¶Dominos rei. Et hanc legẽ no. quia per eam habes qđ cum ecclesia, & Respublica æquiparẽtur, vt no. in l. Respublica. s. ex quib. cau. ma. & requiritur in ecclesia cessatio biennij, vt emphyteuta possit repelli, vt l. 2. s. de iure emphyt. qđ illud verum est, vbi ecclesia non citauit emphyteutam vt veniret ad soluendum canoné: sed vbi citauit, non erit necessarius cursus biennij, sed sufficiet lapsus sex mẽsium, per hanc l. qđ singulariter no. quia pulchra limitatio est, vide in auth. de alien. & emphyt. §. si vero quis. Alex. ¶ Vide Io. And. in c. qm̃. §. qđ si super. vt lite non contesta. & quæ dixi post Bar. in l. si fur. ff. de vsuf. & in terminis Spec. in tit. de proba. §. vidẽdum. versi. sed pone statutum. & Bal. in l. 2. §. locum. de relig. & sum. Et qđ veniat appellatione proprietatis, vide Bal. in l. pen. s. si à non compet. iudi. Et adde Io. And. & do. Ant. in d. c. quoniam frequenter. §. quod si super. vt lit. non contesta. & qđ no. Bal. in l. sciẽdum. §. sed etiã. cum seq. qui sat. cog.

LEX XII.

HAC DIFFINITIONE. Ad tributa pdij sterilis nullus possidens fertilia adstringit̃, nisi postquàm fuerit assecutus. h. d.

LEX XIII.

OMNIVM. Domini prædiorum dẽnt requiri, vt soluant tributa contracta, & ipsis cessantibus assignantur volentibus soluere. h. d Et no. hanc legem in ciuitatibus, in quibus sunt prædia tributaria. Nam si domini non soluant tributa, incontinenti possunt prædia aliis assignari.

LEX XIIII.

1 *Dominium rei emptæ per alium ex fratribus nomine proprio, qui in catastro communis cum aliis poni fecit, & tributa communiter sunt soluta, acquiritur per hoc omnibus fratribus.*
2 *Confessio facta in iudicio, per quam confiteor rem meam tuam, licet falsa sit, mihi præiudicat.*
3 *Confessio erronea, vel falsa, quòd solutis expensis corrigi potest, si causa erroris est probabilis.*
Assertio facta in libello, vel exceptionibus, an possit corrigi.

RVRA ET POSSESSIONES. Si curialibus patientibus, & apud acta fatentibus prædia esse alicuius, & tributa qs soluerit, apud soluentes remanet perpetuò dominiũ pdiorum,
1 & nulla repetendi datur licẽtia. † Et no. hãc legem ɔ fratres, qui fecerunt se in instrumentis emptionum tm̃modo nominari, & postea prædia fecerũt in catastro ɔscribi eis, & fratrib. & sic cõiter tributa sunt soluta. Nam p hoc est fratrib. dominium acquisitũ sicut ipsis, quos tenor instrumenti designat. Pro quo facit s. de don. l. cẽsualis, & not. per Cy. s. de rei vend.
a l. solennibus. *a*† In text. ibi, apud acta. Not. qđ licet ɔfessio ex-
2 traiudicialis, qua ego ɔfiteor dominiũ rei meæ esse tuum, nõ præiudicet mihi, vt l. cum falsa. s. de iur. & fact. igno. tñ secus
b in iudicio, licet ista sit ɔfessio falsa, per hanc legem. *b*† In glo.
3 hac lege. ibi, non põt corrigi, hoc est verum, *c* nisi sit erronea
c confessio, vel falsa, & causa erroris sit probabilis, vel iusta, vt l. interrogatam. s. de libe. cau. & ff. de confess. l. cum fideicommissum, & de interrog. act. l. ɔfessionibus, & facit s. de dec. l. si ille. & tũc nõ admittitur erroris correctio, nisi refectis expensis, si iudici videbit̃, vt l. edita. s. de eden. cũ sua gl. Et no. bene, an assertio facta in libello precũ, vel exceptiõis possit corrigi.

a ADD. ¶Alex. l. solennibus. adde Bal. in l. solennib. in pr. s. de rei ven. & Rom. in litera, d, no. 56. & in cons. Bald. vbi dicitur, qđ apponens aliquod signum rei, quod videtur esse communis, si signum sit commune. idem dicit l. si patruus. s. com. vtr. iudic. & facit in rubro, & nigro, vt nemini lic. & vt nemo priuatus tit. & Bar. in tract. de insig. & arm. & in materia æstimi. vide quod dixi in l. fi. in fi. de præd. nauic. Nico. de Neap. per glo. hic dicit, quod interlocutoria redacta in scriptis non potest reuocari per iudicem. simile dicit in teste, quod hoc licet alias possit se corrigere, tamen dicto suo in scriptis redacto nõ licet. Facit gl. in c. apud miserabilem. 22. q. 1. quæ dicit, quod confessio redacta in scriptis reuocari non potest. Sed certe Nicolaus videtur male dicere, quia gl. hic non dicit, quod dictus Nicolaus. Secundo, quia istud est contra tex. in c. cum cessante. de appel. ibi, ne processus negotij friuolis occasionibus retardetur, quæ ratio cessat, siue interlocutoria sit redacta in scriptis, siue non. Cogita tamen.
b Alex. ¶Et l. Vide quæ dixi inst. de act. §. sic itaque. Paul. de Cast. in l. scriniarios. s. de testa. mili. vbi dicit, quod in dubio præsumitur pro matricula, & quod per eam quis præsumatur quasi in possessione, vt ibi per Bar. & Sali. & hoc alle. Pau. de Cast. ibi, quando præsumatur pro æstimo. quia si aliqua possessio descripta est in æstimo meo, præsumitur mea, alle. l. fi. cum glo. & ibi Bart. de præd. nauic. s. cum ibi not. per Bal. in l. censualis, s. de donat. & quod no. in l. cum possessor, §. 1. de censi.
c ¶Hoc est verum. Tu vide de hoc Lanfr. de Oria. in ca. quoniam contra falsam, §. confessiones, nu. 32. ver. pro veritate. & ibi posui. habes multa singularia de hac materia, extra de prob.

LEX XV.

SI QVIS DESERTA. Ad euidentiam scias, ꝙ quędam prędia erant adscripta nauiculariæ functioni, vt s. de prædi. naui. per totum. & dicta prædia erant etiam tributaria. Et ideo si dicta prædia efficiuntur sterilia, & deserta, alicui adiungentur, ille aũt solũ ad nauiculariã functionẽ, & nõ ad tributa tenebit̃.

LEX XVI.

SI QVIS AVTHORITATE. Accipienti fundum patrimonialem sterilem sub certi canonis annui præstatione, non debet augeri canon ex melioratione. h. d. ¶Not. hanc l. contra insatiabiles prælatos, de quibus vidistis in l. cum satis. §. caueant. de agr. & censi. in l. 1. in quib. cau. coloni.

¶De fundis limitrophis, & terris, & paludibus, & pasculis limitaneis, vel castrorum. Rub.

LEX I.

1 *Rescripta impetrata à potẽtibus in curia Romana existentib. ꝙ sint nulla.*

TYBERIANVS. Ad euidentiam scias, qđ quidã præfectus, qui vocabatur Tyberian⁹, statuit quasdam possessiones quibusdam militib. custodientibus limites Imperij, qñ deferebantur frumenta: hoc statutum hic confirmat hæc lex, & iubet in perpetuũ obseruari, mandatq; ꝙ rescripta in cõtrarium impetrata nullius
1 sint momẽti. h. d. ¶†Et hóc est optimũ argumentũ fm And. de Baru. ɔ potẽtes existẽtes in curia Romana, vt rescripta impetrata ab eis ipso iure sint nulla, qñ inferũt hæc alicui piudiciũ. Et hoc patet litera, q dt, quicqd vel potẽtiã vniuscuiusq;

LEX

LEX II.

1 *Castrum non potest teneri infra territorium, ad emulationem, vel castrametationem alterius.*

QVICVNQVE. In limine Imperij nullus debet esse castelli
detentor,nisi is solus,cui per Principem detentio est cõmissa,
contrafacientes pœna hic inserta puniuntur.h.d.Et not.hanc
l.ꝯ tenentes castra in finibus territorij Perusij. Nam cogũtur
ea relaxare cõi cũ eorũ territoriis, nisi permissu ciuitatis sint
eis concessa,vel per tpa vetusta possederint,quia tunc talis ve
a tustas pro lege hr̃, vt l. 2. ff. de aqua plu.arcen. in prin.[a] ¶†In
1 aliis autem locis quàm in finibus bene est licitum possidere
castellũ,vt l.si legatũ.§.fi.ff.de oper.pu.nisi tale castellũ teneat̃
ad æmulationem,vel ad castrametationẽ,vt l.per prouincias.
d̃ ædi.pri.hoc tenet gl.hic,& vide Inn.in c.Pisanis.de rest.spo.
a ADDIT.¶Alex.Adde Bart.& quod ibi scripsi in l.opus nouum.de decr.ab
ord.fa.in fi.vide gl.in l.per prouincias,hic alle.& in l.opus. de ope.pub.vi
de gl.in rub.de metallar.&Ang.l.cum eo.de ser.rust.præ.Et qui possint pe
tere,vt destruatur castrũ factũ ad ęmulationem.Inn.c.pisanis.de rest.spo.

LEX III.

1 *Casus,in quibus nulla currit præscriptio.*

Statutum, quòd contra instrumenta dotalia nulla currat præscriptio, quid operetur.remissiuè.

AGROS. Agri limitanei donec per milites possidentur,sunt
à tributis immunes, si tamen alienati fuerint lege prohiben-
te vendicantur,non obstante longi tempor. præscrip. hoc d.
2 †Not.hic casum,in quo nulla currit præscriptio. Alios casus
habes no.in gl.in ver.cessante.qđ est vtile ad instr̃a dotalia.in
quibus nulla currit p̃scriptio ex forma statutorum,de qua vi
distis in l.cum satis.de agri.& censit.& in l.si quis decu.de de-
cur.& in auth.vt de cætero commu.eccl.rerũ §.nunc autem.
a No.tñ gl.quæ alleg.omnes leges de hac materia loquentes.*a*
a ADDIT. ¶Alex. Vide Ang.in auth.vt de cætero,commutatio. qui dicit,
quod hoc casu currit pręscriptio 100.an.per illũ tex.& adde Ang.ĩ aut.vt
eccl. Romana, vbi quærit,an pactum fieri possit, quod non currat aliqua
præscriptio.& idem,vt de cętero commu.vbi ponit,an possit fieri per sta
tutum.Et vide quod scripsi post Bar.in l.sequitur §.si viam.ff.de vsucap.&
adde quod sicut non currit præscriptio contra instrumenta dotalia, ita
non currit contra instrumenta finis dotis.Ang.in l.exigere dotem. ff.de iu
di.& ita dicit pluries obtinuisse.

¶De pascuis publicis,vel priuatis. Rub.

LEX I.

1 *Pactum initum per officiales deputatos ad venditionem gabellarum cum emptoribus ipsarum,quòd sit nullum,si est factum cõtra solitum modum vendendi.*

CVM NVLLA. Hæc lex dicit,quod si aliquis con
duxerit pascua publica,vel etiam principis,pro cer
ta annua pensione apposito pacto, quod ibidem
possint depasci publica animalia,seu Principis, qđ
si postea talis conductor vult soluere maiorem pensionem,
ad hoc vt dicta animalia ibi depasci non possint,quod nõ po
1 test,nec hoc dẽt isti permitti.h.d.†Et not.arg.ex fi.huius l.qa
si officiales deputantur ad vendendum gabellas cões, quod
omne pactum initum per istos officiales cum emptorib. ga-
bellarum ꝯ solitum modũ vendendi est nullum,qa intelligit̃
a eis concessa potestas,vt vendant more solito,& non aliter.[a]
a ADDIT.¶Alex.Tempus solitum,vel non solitum hic positum, aliter intel
ligitur.vide Bar.in l.Mæla.§.1.de ali.& cib.leg.& in l.fi,quo,& quan.iu.vbi
dixit quod refertur ad actum proxime præcedentem. vide quod in simili
dixit gl.l.3.s̃.de epis.aud.quæ loquitur in verb,consueto.quod verbum re-
fertur ad duas vices.Alb.& Bal.secus vero in ver.solito,quod verificatur
in prima vice,vt dixi per dictum Bar.d.l.1.quod sequitur Fulg.in auth.sed
nouo iure.s̃.de ser.fug.vbi dicit pro hac esse casum in l,Mæla.ver.sed ali-
menta,licet in contrarium videatur facere tex.in l.filium.de leg.2.sed dic
quod illud prouenit ibi ex voluntate testatoris: & illud quod dicitur con
suetum,probat per binum actum induci,est verum in consuetudine homi
nis,non mulieris,quia mulieres non possunt facere,nec inducere consue-
tudinem.dictum Bar.vbi tex.s̃.de legi.

LEX II.

1 *Milites Imperatoris possunt petere à Tuscis,vt eis assignentur prata,in quibus possint eorum equos pascere.*

INSIGNIIS. Hic mandat Imperator magistro militum, vt
animalia militum non dimittat pascere in publicis pratis, qđ
si non curauerit obseruare vna cum eius officialibus, in 12.li-
bris auri punietur. q̃ pœna ponit̃ ẽt deuastantib. prata priua-
torum.dicit tñ,quod prouinciales debent prouidere, in quo
loco animalia militum sine damno prouincialium depascan-
tur.h.d.Et no.l.ꝯ deuastantes prata publica.& est hæc lex vti-
1 lis pro †militib.Imperatoris descendentib.ad partes Tusciæ,
vt possint petere à Tuscis,vt assignentur eis prata, in qb.pos-
a sint eorum equos pascere.*a*Not.istum tex.milites deuastãtes
prata. sed quid si Capitaneus reseruat damnum datum à mili
tib.suis damnum passo, an poterit ei cõputare in suo salario?
dic ꝙ non,iuxta not.per gl.l.ex maleficiis.§.is quoque.de act.
& obli.& in l. 1.§.plures.de eo per quem fac.erit. Sed quid si
non sunt prata, sed frumenta in herbis deuastata, possit hac
pœna agi ac si deuastata prata essent.

a ADDIT. Alex.¶Pascere.Ego ex dictis Bart.in l.certe.ff.arb.fur.cæsa.colli-
go quod non: nam dicit, quod damnum debet æstimari quantum possit
vendi,dubius euentus illius frumenti,quod pasculatum est,arg.l.propter
spem.ff.fam.erc.ita dicit do.Iac.de Are.
Adde do.Mar.de Lau.in tract.de prin.tit.de mili.concl.14.& not.do.Mar.
de Lau.in concl.13.

LEX III.

1 *Milites non possunt cum eorũ equis stare in pascuis publicis,vel priuatis.*

PRATA. Prouincialium prata nõ debent fatigari molestia
1 militum Principis.h.d.Sic facit hęc lex contra†stipendiarios
communis Perusij,quod non possint stare cum eorum equis
in pascuis publicis,vel priuatis.

¶De fundis patrimonialibus,& saltuensibus,&emphyteuticis,& eorum conductoribus. Rub.

LEX I.

1 *Emphyteuta ecclesiæ, vel priuati,possunt domino irrequisito,rem emphyteuticam donare,non tamen vendere.*
2 *Conducens rem à fisco in perpetuum,tenet locum domini,& vendere põt.*

SI QVIS. Accipiens fundum fiscalem in emphy-
teusim perpetuam, ipsum donare põt,etiam irre-
quisito fisco.h.d.Sicut autem donare,ita vendere
possunt,quia tales emphyteutæ tenent locum do
1 minorum.†sed secus in emphyteuticis ecclesiarũ, vel priua-
torum,quia licet possint donare fundos dño irrequisito,non
tamen vendere,vt l.fi.s̃.de iure emph.Et ita tenet hic glo. pe.
2 ¶†Vltimò scias,ꝙ ille,qui conduxit à fisco in perpetuum,te
a net locum dñi,& ideo potest vendere,vt no.gl.in rub.s̃.eo.*a*

ADDITIO.

¶Pro concordia aduerte,quod Bar.in l.fi.C.de iu.emph. & in l.si domus.
§.fi.ff.de leg.1.tenet quod donari, vel legari non potest res emphyteutica
sine consensu domini,sed contrarius alleg.in hac l.1.de fun.pa.&l.in con-
uentionib.ff.de ver.sig.tu dic si bene cõsideretur Bar.vbique soluit, quod
prima opi.procedit in emphyteusi priuata.Rationem reddit, quia tunc ni
mis grauaretur dominus,quia esset opus quod dominus ageret rei vendi
catione contra possessorem,cum nullam obligationem personalem habe
ret,cum nullus sit initus contractus inter dominum,& possessorem:sed in
casu huius l.1.est speciale.& Bartol.vbique,si videatur,dat istam sol. quia
tunc in isto casu cessat ratio prædicta in hoc casu singulari, & inepte al-
legatur in d.l.in conuentionalibus.
a ¶Limita,vt in l.fi.s̃.de iure emphy.& ibi Bar.in l.si domus. §.fi.de leg.1.&
adde c.potuit.de loc.Quid in concessione vsusfructus,an possit alij con-
cedi sine consensu domini?Bal.in d,l.fi.s̃,de iure emph,alleg.tex.quod sic,
l.1.§.item in fundo,quib.mod.vsusfr.amit.facit, quia etiam ibi non loqui-
tur,an possit facere sine consensu domini emphyteuta, puto contrarium
verius per regulam l.fi.s̃.de reb.ec.non al. vbi prohibita alienatione pro-
hibentur & vsusfructus constitui.

LEX II.

1 *Minori non soluenti vectigalia Principi pro eius fundo patrimoniali, non currit præscriptio.*
2 *Minor non soluens vectigal in ciuitate Florentiæ non incurrit pœnam.*

PATRIMONIALIS. Si pro re patrimoniali emphyteutica
ria,tempore debito soluta pensio non probatur,minori ipso
iure non infertur damnum vel pœna, sed tutori, & curatori
1 in solutione cessantib.h.d.†Nec est ꝯ ff.de mino.l.si ex cã.§.si
in commissum.& ff.de pub.l.Imperatores.§.fi.ibi,minori cur
rit tempus. sed põt restitui, qa illæ leges loquũtur qñ minor
debet soluere vectigal fisco:hic qñ Principi, ex eo quod præ-
dium erat Principis, licet aliàs omne priuilegium, qđ dat̃ fis-
co est Principis, & Augustæ solent habere, vt not. s̃. de iure
fisc.in rub. ¶Item non ob.s̃.de fide instrum.& iure hast.fis.l.
quicunq;.vbi res incidit in commissum,& non restituitur,qa
ibi similiter erat fisci, & venditio rei minoris erat facta, hic
cũ debitum erat Principis,& res minoris non erat districta,vt
2 hic tenet gl.¶†Per hoc patet,ꝙ cùm omnia vectigalia com-
munis Florent. ex commissione Principis sint licita, quòd si
minor cessauerit soluere vectigal,quod dicitur Pr̃cipis,mul-
to magis non incidit in pœnam,sicuti non incidit in pœnam
non soluendo vectigal, quod debetur ipsi ciuitati, & hoc est

verum, nisi ciuitas super hoc legem propriam haberet, quia tunc minori curreret præscriptio statutaria, licet posset restitui, vt patet in c. constitutus. de in integ. resti.a

a ADDIT. Alex. ¶In integ. rest. Adde Bar. l. Imperatores, ff. de publi. Et in ea. in fi. sicut per rescriptum non potest auferri directum dominium, ita nec vtile. Pro hoc est tex. ibi, & Bald. c. 1. de na. feu. & c. 1. de noua for. fidel. Sed dubium in hoc facit, quia licet Princeps non possit tollere dñium de iure gentium, tñ qđ est introductum de iure ciuili, pôt ét sine causa, vt no. Bal. l. rescripta, ꝰ. de precib. Imper. offer. per Paul. de Cast. ibi, & alle. ibi, ĩ rub. ff. si cer. pet. in fi sed dñium vtile videẽ huiusmodi, s. de iure ciui. quia istæ duæ sine dubio sunt inductæ de iure ciuili, s. emphyteusis, & vsusfructus, vt ĩ l. 2. ĩ prin. ꝰ. đ iure emphy. Sed resp. qđ licet forma, & noĩa sint inducta đ iure ciuili, tñ traditio q̃ fit, q̃ est actus iuris gentium, conseruat sibi effectus directi dominij, & ita declarauit Bar. ad alium fi. in extrauag. quoniã nuper. in ver. rebellandi. in ver. item quæro, quid de dominio bonorum.

LEX III.

1 *Emphyteuta, an propter sterilitatem petat remissionem canonis.*

2 *Res emphyteutica, non potest ab emphyteuta euelli, licet alius offerat meliorem conditionem.*

3 *Dominium vtile mihi sine causa auferri non potest, sicut nec directum.*

QVICVNQVE POSSESSIONES. Emphyteuta ob sterilitatem potest remissionem mercedis impetrare, & rescriptum in ꝯrium impetratum per obreptionem, non valet. ¶Itẽ fundus fiscalis concessus in emphyteusim perpetuam ab emphyteuta non pôt euelli, licet alius offerat meliorem contitionẽ.
1 h.d. †Et no. hic casum, ꝙ propter sterilitatem non petit remis-
a sionem, a licet secus sit in colono. Sed an hoc sit verum simpliciter, dic vt not. in auth. de non alie. §. hoc igitur increpans, & per Pet. de Bellaper. eo. titu. §. quia vero Leonis. In tex. ibi, sed
2 nec &c. †No. quod ab emphyteuta perpetuo non potest res
3 euelli, licet alius offerat meliorem conditionem. ¶†Item qa per hanc l. patet, sicut dominium directum non potest auferri mihi per rescriptum absque causa, vt not. ꝰ. de fide instru-
b & iure ha. fis. l. quæcunque. nec etiam vtile, vt hic.b

a ADD. ¶Remissionem. Ad quam materiam vide Pet. de Anch. c. potuit, de loca, vbi ét Io. de Imo. & Cap. & Sal. omnino in l. 1. de iure emph. & Ang. in auth. de non alie. §. lex itaque, & Rich. Malumb. d. l. 1. & do. Ale. de Imol. cons. 6. 2. par. & cons. 27. 4. par. & Paul. Ardizo. cons. inc. vtrum emphyteuta, &c. Adde Iac. Reb. in l. omnium, nu. 1. & qđ ibi posui in apost. ad ipsum in ver. sterilia, ꝰ. de omni agr. deserto. & Cano. in c. propter sterilitatem. & ibi Bar. extra, de loca. & eundem Barb. cons. suo inc. scripsit Propheta.

b Alex. ¶Vt hic. No. ad hoc Bal. in l. 1. ꝰ. de iure emphy. & vide Ang. in auth. de alie. & emphyt. ibi qui primo iurauit non alienare, qui sentit contrariũ eius quod hic dicit Bart. loquitur tamen indistincte in sterilitate, quæ secuta est propter guerram, vel mortalitatem.

LEX IIII.

1 *Ecclesia, & fiscus parificantur.*

2 *Ecclesia potest concedere fundum in emphyteusim cum pacto, quod non incidat in commissum, licet emphyteuta teneatur ad Canonem.*

FVNDI. Si fundi patrimoniales Principis in emphyteusim conceduntur apposito pacto, vt rõne canonis non soluti nõ incidant in commissum, ob hoc non releuatur emphyteuta
1 à solita canonis præstatione. h.d. †Et not. text. ex quo patet, quod cum ecclesia, & fiscus paribus passibus ambulent, vt l.
2 fi. de sacros. ec. † quòd sicut fiscus potest concedere fundum in emphyteusim pacto apposito, vt non incidat in cõmissum, ita etiam ecclesia. ¶Secundò habes, quòd per istud pactum
a non tollitur, quin emphyteuta teneatur ad canonem.a

a ADD. Alex. ¶Canonem. Adde Bal. in l. 2. ꝰ. de iure emph. & ibi ét per Bar. Alex. Ecclesia pôt dare in emphyteusim cum pacto, qđ nõ incurrat in cõmissum, quod no. pro consulendo illis qui accipiunt ab ecclesia Neuandu lana. Sed posset quæri, an tale pactum valeat. Et videtur tenere Bal. l. 2. ꝰ. de iur. emphyt. vbi simpliciter loquitur non faciendo mentionem de fisco, vel ecclesia. & videtur tenere, qđ valeat, Ad hoc bene faciunt no. p Bald. Inst. de vsufr. in prin. in ver. ne tamen, quod non valeret rescriptum superioris sic concedentis, vt not. Bal. in l. si à te. de pac. inter empt. & vend.

LEX V.

SI QVI. Suscipiens à perequatore fundum desertum, ipsum perpetuo possidebit, h.d.

LEX VI.

HI QVIBVS. Donatarius Principis rem sibi donatam possidet inconcussam, & eam in alium potest transferre. h.d.

LEX VII.

1 *Satisdare qui tenetur ex forma statuti antequàm acceptet officium, si est idoneus, statur eius cautioni cum generali hypotheca.*

QVICVNQVE AD EMPHYTEVSIM. Accipiens in emphyteusim à fisco dẽt cauere de non deferendo sub hypotheca omnium bonorum suorum, vel satisdare tenetur: quam satisdationem si magistratus omiserit, ad suum redundat peri-
1 culũ. h.d. † Et est arg. quòd vbi ex forma statuti aliquis tenetur satisdare antequàm acceptet officium alicuius potestariæ, quòd si est idoneus, credetur soli cautioni cum genearli
a hypotheca bonorum suorum.a

a ADD. Alex. ¶Suorum. Adde qđ no. Bal. in l. abstinendum, ꝰ. qu. appel. ñ reci. & qđ no. in l. prætoriæ. ff. de præto. stip. & in l. 1. qui satis. cog. Istud dictum sequitur Paul. de Cast. in l. diuortio. §. sed interdum, sol. matr. vbi ét ꝓ hoc alleg. quod legitur & no. in l. de creationibus, ꝰ. de epis. aud. ꝯ hoc tamen faciunt no. per Ang. in l. 1. ff. de lib. & posth. & adde Paul. de Cast. in l. 1. qui sat. cog. & qđ idem no. in d. l. prætoriæ, circa prin. de præto. stip. Et ét similiter facit in contrarium tex. cum gl. in l. mulier, ꝰ. de iur. dot. nisi dicas, qđ ibi debet intelligi, qđ tutor erat diues, non tñ in tantum, qđ sine fideiussore diuitiæ suæ essent in damno sibi inspectis facultatibus populi.
Alex. ¶Si statutum dicit, quod satisdetur in persona idonea, sufficit nuda promissio bonorum. Adde Bal. in l. 2. in fi. de exe. rei iudi. Itẽ Paul. de Cast. in l. 1. ff. qui sat. cog. vbi dixit per istum tex. quod nulla satisdatio, ét prætoria, vt damni infecti, quorum legatorum, &c. est præstanda ab eo qui est manifeste diues, sed sufficit sola promissio sub hypotheca bonorum suorum, Ad idẽ alle. l. de creationib. ꝰ. de epis. aud. Ad idẽ dixit Paul. de Castr. l. diuortio. §. interdum, ff. sol. matr. vbi idem dicit, si ex forma statuti teneẽ quis satisdare, vel præstare fideiussorẽ. Adde bo. tex. & ibi gl. in l. si mulier, ff. de iure dot. & tex. in auth. cui relictum. ꝰ. de ind. vid. tol. & in l. 1. p p amplissimas facultates. de custo. reor. & in l. 1. §. magistra. ff. đ magistra. conue. & ibi Bal. Et in materia adde, qđ ꝑ hoc non ꝓcederet dictum Bal. l. gñaliter, ꝰ. de epis. & cle. vbi dicit, qđ iudex teneẽ in sindicatu si non recipit idoneos fideiussores. Nam fallit nisi esset idoneè diues, & idoneus, per prædicta, quia tũc non teneẽ in sindicatu ét si minus idoneum recepisset. qđ no.

LEX VIII.

1 *Exceptio introducta per statutum, quòd quis non debeat audiri, impedit litis ingressum.*

OMNES. Fundi limitrophi militibus assignati, etiam per rescriptum Principis, vel annotationem in emphyteusim, vel iure dominij, in alium transferri nõ possunt, & translati reuo-
1 cantur. h.d. †In text. ibi, penitus audiatur. Not. ex hoc, quòd exceptio introducta per statuta, ꝙ quis nõ debeat audiri, impedit litis ingressum, vt hic, & ꝰ. de legi. l. leges sacratissimæ.

LEX IX.

VNIVERSI. Ad euidentiam scias, ꝙ si alicui fundus patrimonialis tanquã fertilis à Principe assignatur, ꝙ perequator potest ei fundum sterilem assignare. Modo Imperator facit hic differentiam, an quis accipiat fundum patrimonialem à Principe, vel à priuato. Nam si accipit à Principe directo potest peræquator sibi sterilem assignare: sed si à priuato, secus, tamen talis accipiens debet soluere fisco canonem annuum.

LEX X.

FVNDOS. In hac lege dicitur, ꝙ si fundi patrimoniales fertiles aliquibus sint concessi, & steriles non, perequator debet sterilia fertibus congregare, vt sic omnium pensio præstetur, & diuisio fiat sterilium æqua lance, & fertilib. congregentur.

LEX XI.

1 *Pactum appositum à possidente fundum patrimonialem, vel fiscalem, ipsum vendente, quòd ipse, & non emptor teneatur canonem soluere, non tenet, nisi in instrumento adsit Principis authoritas.*

2 *Lex intelligitur secundum materiam tituli, vbi est posita.*

IVS EMPHYTEVTICI. Hæc lex diuiditur in duas partes, vt patet in litera. Et prima legitur trib. mod. Primo modo in gl. 1. huius l. aliis duobus modis. in gl. vlti. secundum primam lect. istud principium breuiter. h.d. Pensio emphyteutici prædij fisco debetur per emptorem non obstante pacto, qđ venditor soluere debeat, nisi Principis iudicio fuerit firmatum. h.d. Verba aũt literæ expone, vt ĩ. dicam. & hæc lect. placet, &
1 est vera, & no. Ex qua habes ꝙ † possidens fundum patrimonialem, vel fiscalem, si ipsum vendit apposito pacto, ꝙ ipse teneatur canonem soluere, & non emptor, tale pactum nullam obligationẽ inducit, qm̃ ius percipiendæ pẽsionis est immutabille, nisi fuerit firmatum Principis iudicio, & ſm dictã lec. expone verba hoc modo. Ius. i. pensio, sine obligationis vinculo. iõ dicit sine, quia non inducitur obligatio, qđ venditor teneatur ad solutionem pensionis, & non emptor. Retentum est. i. retenta. immutabile, id est immutabilem, subaudi, nisi talis pactio Principis iudicio fuisset firmata, vt in litera patet. Aliæ vero lecturæ, quæ ponuntur in gl. vlti. recipiunt potius vltimũ dictum q̃ pricipiũ huius legis. Possessionẽ, hæc est secunda pars huius legis, & legitur trib. mod. Primo modo qui emit prædium patrimoniale emphyteuticũ, non iuuaẽ ex vetustate temporis, quo venditor soluit canonẽ, quo minus ipse soluere teneatur. Secũdo modo legitur ꝙ ille, qui possidet prædium emphyteuticum nõ emit, nec in eo habet aliquem titulum, sed ipsum prædium vitiose quæsiuit, & ideo nõ iuuatur vetustate temporis, quin ipse canonem soluere teneatur, licet non soluerit, & ſm istam lect. verbum vitiose, est adiectiuum

nũ nominis poſſeſſionis. q.d.vitioſa poſſeſſio, q̃ ſine obl͞one & titulo fuit,non iuuatur tẽporis vetuſtate.Secundum vero ſecundã lec.eſt adiectiuum nominis vetuſtatis.q.d. poſſeſſio acquiſita ſine obligatione.i.pacto, de qua fit mentio in prin. legis,quòd emptor non teneatur ſoluere penſionẽ, quæ pactio non parit obligationẽ,vt dictum eſt,non iuuatur vitioſa vetuſtate temporis,quo minus emptor teneatur ſoluere canonẽ,licet per vetuſta tẽpora non ſoluerit. Tertio modo legitur hic verſi. ſecundũ Azo.ꝙ nõ loquitur de ꝑſcriptiõe libertatis contra præſtationẽ canonis, ſed qđ loquatur de iure ipſius iuris emphyteutici, vt ipſius ius non ꝑſcribatur longo tẽpore,ſ.30.anno.qñ non ſoluit canonẽ, certe poſſum agere cõtra eum in rẽ,nõ obſtan. exceptione ꝑſcriptionis.Sed lect. iſta reprobatur per Accur. qa non eſt verũ,ꝙ hæc lex loquatur in fundo priuati emphyteutico,ſed in fundo patrimoniali loquit̃.Et iſtud apparet,qa in rub.dr̃ de fundis patrimonialibus,& ſic hæc lex v̾r loqui de eis. ff.de in diem addict. l.Imperator.& q̃libet iſtarũ pōt eſſe vera pp plenitudinẽ literæ,& ſecundũ oẽs lect.hæc lec.br̃.h.d.Emens fundum emphyteuticum patrimonialẽ, non immutat ſuo pacto ius præſtandæ penſionis,quin eam ſoluere teneat ır,niſi fuerit Principis iudicio confirmatum,etiam ſi per vetuſta tempora non ſoluerit emptor.Item habens ius prædij emphyteutici non perdit vetuſto tempore. Hoc dicit ſecundum vnam lec. poſitam in
2 gl.fi.ibi, nam in rub.&c. ¶†No.quod lex[a] debet intelligi ſe-
a cundum mãm tituli vbi eſt poſita,& eſt caſus in l. Imperator.de in diem addict. Quod autem hæc litera dicit, ius præſtandi penſionem non præſcribi lõgo tempore, intellige niſi effluxerint 40.ann.vt j.l.fin.de fund.rei priua.l.fin.

ADDITIO.

a Ang.¶Lex.No.ex hac l.quod vitioſa obligatio vetuſtate tpis non firmat̃. Alex. ¶Et ſic facit ꝙ tollens longam præſcrip. non dicitur ſuſtuliſſe præſcriptionem 40.an.ſecundũ Bart.in l.cum ſcimus.s̃.de agri.& cenſi.& idẽ tenet Bald.in ca.1.§. præterea,de cap.Conrad. ſed in l.1.s̃.ne rei domi. vel templ.& in l.non ſolum.de vſuc.tenet contrarium.quã op.ſequitur Rom. in rubr.de arbit.per l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.ſed pro opi.Bart.facit quod dixit Ang.in l.2.§. interdictum hoc perpetuũ. de itine.actuq; priua.per gl.ibi poſitã, videlicet ſi ſtatuto cauetur quod cõtra inſtrumẽtum guarentigionatum nulla poſſit opponi exceptio ꝑſcriptionis, ꝙ nihilominus æquitate ſuadente poterit opponi præſcriptionis exceptio centum annor.Et vide quæ dixi in l.ſi quis decurio.s̃.de decur.

LEX XII.

1 *Emphyteuta quod habeat vtile dominium.*
2 *Emphyteuta non tenetur emere à domino iura dominij per allodium.*

POSSESSORES. Emphyteutæ fundos patrimoniales per allodium emere non coguntur, dominiũ vero vtile habent,
1 ſi à Principe,vel alio quocunq; titulo acquiſierint.h.d †No. hic caſum expreſſum, quòd emphyteuta habet vtile domi-
a nium,[a] vt in fin.patet.In aliis verò legibus non dicitur quòd
2 emphyteutæ ſint domini,ſed habent in rem actionẽ. ¶†Vltimo videtur hic caſus,quod emphyteuta non cogitur emere à domino iure dominij per allodium, vt hic in fin.concor. s̃.de iure deliberan.l.nec emere.cum ſimilib.

ADDITIO.

a ¶Habet vtile dominium.Adde glo. ordina.in l.cum manu facta.§.nemo. ff. de contrahend.emp.& vendi.& Bald.s̃.in rub.de iure emp. & in rubr.de contrahen.empt.& vendi.q.11.

LEX XIII.

NVLLI. Prædia patrimonialia, hic noĩata non poſſunt alienari in alium, pœnã ꝯfacientibus imminẽte.h.d. Et eſt localis hæc lex,vt dicit glo. Regulariter autẽ prædia patrimonialia emphyteuticaria poſſunt alienari,vt s̃.l.ius emphyteutici.

LEX XIIII.

1 *Canonis præſtatio præſcribitur ſpatio 40.annorum,& requiſita.nu 5.*
2 *Præſcriptio 40.annorum,quòd currat contra Rempublicam, & Eccleſiam,non tamen Romanam.*
3 *Poſſeſſio naturalis annexa cum ciuili dicitur naturalis.*
Poſſeſſio corporalis ſeparata à naturali,quòd non reperitur.
4 *Prædium dominicum,vel templorum,etiam cum beneficio Principis,non alienatur,ne canon ſoluatur.*

a IVBEMVS. [a] Qui per 40. ann. fundum patrimonialem, vel templorũ,vel alterius iuris cũ titulo,vel ſine, poſſederit,nullam pro ipſo moleſtiã,controuerſiã,vel q̃onem pati poteſt,ſi ſoluat canonẽ debitũ. Si verò à principio probet titulũ poſſeſſor, adempto canone à Principe prædium fuiſſe ſibi con-
1 ceſſum à canonis preſtatione ſecurus eſt.h.d.†Et ſic non ob. s̃.eo.l.ius emphyteutici,qui dicit præſtationem canonis non præſcribi vetuſto tpe,quia non 30. annis, vt ibi, ſed 40.ſicut
2 hic.†In tex.ibi,vel locorum,not.ꝯtra Rempub. & ꝯ templa præſcribi ſpatio 40.ann. hoc eſt verũ, ſm hæc iura, in quolibet templo.ſed hodie fallit in eccleſia Romana, vt auth.quas actiones.s̃.de ſac.ſan.ecc.& in corpore vnde ſumit̃.Item hoc verũ in rebus emphyteuticis tẽplorũ,aliàs ꝯ,vt s̃.ne rei dom,
3 vel templ.†In tex.rei corporalis.No.ꝙ dicit corporalis,& j. ſubnectit poſſeſſionis, & ſic apparet, ꝙ hic loquit̃ de corporali poſſeſſione,& appellat hic corporalem poſſeſſionem naturalẽ annexã cum ciuili,qđ apparet,quia ex eo reſultat preſcriptio,vt hic,cum ex ſola naturali non poſſit reſultare, vt in l.acquiritur in fin.ff.de acq.rer.do. Vñ non videtur vera doctrina dicẽtium,qđ poſſeſſio corporalis eſt illa,quæ parit ef-
b fectum,i.dominium,i.fructuum acquiſitionẽ.[b] Nam hic erat corporalis poſſeſſio,& tamen effectum parit dñij, & ideo dicas prout gl.dicunt,qđ non reperitur poſſeſſio corporalis ſeparata à naturali, ſed qđ duplex eſt poſſeſſio,ſ.ciuilis,& natu-
4 ralis.†In tex.ibi,hoc ẽt, &c.per hũc verſi. patet quod ꝑdium dominicum,vel templorum,ẽt cum principis beneficio,non alienatur cũ pacto,ne canon ſoluatur. Expreſſus probatur j. de fund.rei priua.l.fi. niſi tale beneficiũ ſpatio 40.ann. ſit cõ-
5 firmatũ,vt hic.†Et aduerte bene,qa ſi nõ ſoluatur canõ,non præſcribitur ſpatio 40.ann.niſi duobus concurrentibus. Primò,ꝙ poſſidens acquiſiuerit rẽ cũ titulo. Secundò,ꝙ tẽpore acquiſitionis Imperator cõceſſerit quòd canon nõ ſoluatur. Nam ſi poſt acquiſitionem prædij tale beneficiũ concederetur,tunc præſcriptio 40.annor.procederet,vt not.hic in glo.

ADDITIONES.

a Alex.¶Iubemus.Hanc legem alleg.gl.in l.emptorem.s̃.de loca.qa licet dicatur,quod emptor cogatur ſtare colono,hoc verũ,niſi cõduxiſſet à domino ad modicũ tempus.Cui adde tex.in l.1.§.cui autem.& ibi Bar.de ſuperficie.& vide aliũ caſum,in quo tenetur ſtare colõno,in l.ia venditiõe, §.j.de bo.auth. iudi.poſſ. & ibi alium caſum poſui poſt Bart.Item in ſeq. verſi.in tex.ibi,vel locorum.habetur in auth. quas actiones.de ſac.ſan.ec.
b ¶Acquiſitionẽ.Adde Pau.de Ca.in l.Iulianus.§.ex vendito.ff.de act.emp. & Cyn.in l.certum.s̃.de rei vend.& d.Alex.de Imo.in l.3.§. ex ꝯtrio. vbi ẽt vide Bart.verſi.quæro quæ poſſeſ.ff.de acq.poſ. & do.Alex.conſ.34.3.part.

¶ De mancipiis,& colonis patrimonialiũ,& ſaltuenſium,& emphyteuticorum fundorum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Locato caſtro cum territorio, & terreno, non cenſentur locata loca ſylueſtria ad culturam penitus inhabilia.*
2 *Colonus, qui facit cultiuari arbores, vel vineas per inexpertos, ſi prædia ex hoc efficiantur deteriora, tenetur domino.*

MPHYTEVTICARIOS. Si villa locata ĩ emphyteuſim cõceditur,non pōt colonus vſurpare totũ territoriũ eiuſdẽ,& vniuerſas aquas, & fontes,ſed fructũ dẽt ꝑcipere de his, in quib. cultura requiritur,& vti aqua quatenus ad culturã neceſſaria eſt,reliquũ ve-
a rò cedit emphyteutæ.h.d.[a] Et†ſic v̾r caſus hic,ꝙ ſi dñs villæ,
1 vel caſtri,locauit alicui villam vel caſtrum cum territorio,& terreno,non v̾r locare poderia, & alia loca ſylueſtria ad culturã penitus inhabilia,nec fontes,nec riuos aquarũ, niſi quatenus aqua eſt expediẽns ad culturã.& ideo de reſiduo aquæ poterit vti,& collib⁹,& poderiis,vt hic. Vltimo gl.hãc legem inducit ꝯ Doctorẽ ſeu magiſtrũ,qui nimis facit ſcholarẽ pro ſe legere.¶Itẽ ꝯ ſcriptorẽ cõmittentẽ alicui ſcribere pro pe-
2 cunia.In tex.ibi,culturis erudierũt.No.tex.ꝯ †colonos,q faciũt cultiuari arbores,vel vineas,vel arari terras p ineruditos in cultura. Nã ſi prædia ex hoc ſint effecta deteriora, tenẽtur
b dñis,[b] qa imputatur eis cur ineruditos miſerint ad culturam.

ADDITIONES.

a Alex.¶Hoc dicit.Ludo.in litera l.no.4.alleg.iſtum tex.¶Item verſ.& ſic videtur,vide d.Mart.de Laude in tract.de Principe,in titu.de caſtellanis.in 13.concluſ.vbi dicit, quod in conceſſione non venit vſus fluminis.
b ¶Tenentur dominis.Adde Bal.in l.j.nu 3.verſi.& not.quod lex.s̃. de accu. Bar.in l.ſi merces.§.conductor.ff.loca.& l.2.ff.de ann.leg.

LEX II.

LIBERTATES. Manumiſſio facta de mancipio fundi patrimonialis à non domino, reſcinditur per procuratorem Cæſaris.

LEX III.

1 *Emens à fiſco,vel in emphyteuſim accipiens,tenetur ſtare colono fiſcali.*
2 *Singularis ſucceſſor eccleſiæ,an teneatur ſtare colono eccleſiæ.*

COGNOVIMVS. Emptor fundi patrimonialis tenetur ſta-
1 re colono,quem ſi expulerit,poſſeſſione priuatur.h.d ¶†Et not. hic quod emens à fiſco, vel in emphyteuſim accipiens
a rem,tenetur ſtare colono fiſcali.Et eſt rõ,ne colonus fiſcalis hẽat recurſum ꝯ fiſcũ.cui cõcor.s̃.e.l.j.emphyteuta verò vel ẽptor fundi priuati ñ tenet̃ ſtare colono rſ̃r,vt s̃.loc.l.emptorem.

ADDITIO.

a ¶Colono. Et ſic collige quod ſingularis ſucceſſor eccleſiæ tenetur ſtare colono,ſicut in ſucceſſore.Facit l.fi.de ſacroſan.eccle.& tenet Lud.in l.ſi filiofami.§.fi.ſol.mat.& ibi ſcripſi poſt Imo.
¶Colono.Vide tu ad hoc do.Soci.in conſi.122.incip. ex his quæ ſuperius. nar.circa ſecundam quæſtionem.cum verſi.ſeq.

2 tem. ¶ †Et not. istam legem ad quæstionem de ecclesia, quæ concessit fundum in emphyteusim, in quo fundo steterat ad laborandum quidam per maximum tempus, quia si emphyteuta expellit illum colonum cum bonus esset, & alium subrogauit in locum eius, quod debet emphyteusi priuari.

LEX IIII.

SVPER. Coloni ad aliquam militiam conuolantes reuocātur ad culturam antiquam. ¶ Item milites veterani ad quietem donati, rei rusticæ operam non debent dare. Et hoc fallit in militibus limitaneis, quibus est arare permissum, vt l. agros. s. de fund. limi.

¶ De fugitiuis colonis patrimonialibus, emphyteuticis & saltuensibus. Rub.

LEX PRIMA.

QVICVNQVE. Coloni patrimoniales, vel saltuenses non obstantibus aliquibus stipendiis, quæ promeruerint, reuocātur ad pristinam culturam agrorum. h. d.

LEX II.

QVISQVIS. Suscipiens, vel occultans colonum patrimonialem, pœna hic inserta punitur.

LEX III.

CVIVSCVNQVE. Omnes adscriptitij ad agriculturā prædiorum patrimonialium si conuolauerint ad aliquam militiam, reuocantur. h. d.

¶ De prædiis tamiacis, & de his, qui ex colonis dominicis aliisq; liberæ conditionis procreantur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Partus ventrem sequitur, fallit in tamiaco.*

SI LIBER. Natus ex vno parente tamiaco, & altero libero, tamiacus est: natus autem ex adscriptitio, vel seruo alieno, & ancilla dominica, vel adscriptitia, vel serua priuati, & ex colono, vel seruo dominico, semper sequitur conditionem pa-
1 rentis liberi. h. d. † Et sic est speciale in natis ex tamiaco, qui semper sequuntur cōditionem parentis tamiaci. regulariter contra, quia partus ventris cōditionem sequitur, vt l. ne diutius. s. de agric. & censi. & ibi fuit dictum.

LEX II.

1 *Abundans cautela non nocet.*

MEMINIMVS. Hic Imperator dicit, quòd ipse fecit quandam legem, quam non habemus, in qua statuit, quod prædia tamiaca venderentur emere volentibus sub solito canone, & quod emptores prædiorum per neminē poterunt inquietari, & licet illa lex illis emptoribus esset sufficiens, attamen adhuc Imperator constituit, quod dicti emptores non pos-
1 sint grauari. †Et secūdum hoc no. illud vulgare, quod abundans cautela non nocet, secundum And. de Baru. de qua in l. testamentum. s. de testam.

¶ De diuersis prædiis vrbanis, & rusticis, & templorum, & ciuitatum, &c. Rub.

LEX PRIMA.

PRO AEDIBVS. Aedificans in loco publico, soluere debet debitam pensionem pro ędificio, si expediat Reipublicæ: aliàs ipsum solum cum ædificio vendicatur. h. d. tex. & glo.

LEX III.

1 *Restauratio murorum non potest fieri inconsulto Principe.*

RESTAVRATIONI. Tertia pars canonis, qui redigitur ex fundis, & locis Reipubli. sufficit ad restaurationem murorū.
1 h. d. Et not. †quòd restauratio murorum non potest fieri in-
a consulto Principe.[a] de quo in l. sacra. §. muros. de rerum diui. & hic in glo.

ADDITIO.

a ¶ Inconsulto Principe. Adde istum in l. sacra loca. de rer. diui. & in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. & omnino per Alex. post eum in l. opus. ff. de ope. pub.

LEX IIII.

EOS QVI. Emptor Reipub. vel templorum, ipsam perpetuo possidebit, nec ab eo potest euelli, licet alius offerat meliorem conditionem. h. d. Et secundum hoc not. quod habet locum subhastatio in rebus templorum, & Reipublicæ, sed hoc est correctum in reb. templorum per auth. hoc ius porrectum. s. de sacrosan. eccle.

LEX V.

SI QVIS. Emptio rei emphyteuticę fiscalis facta à priuato, vel ciuitate sub pacto ne teneatur ad canonem, tenet, sed pactum est irritum. h. d. Nec obstat s. de fund. rei priua. l. fi. vbi non tenet venditio nec pactum, quia ibi emptio fuit facta à Principe, quia erat emphyteuta alterius, & ideo abominabile esset, quod Princeps nō possidens teneretur ad canonem, vt hic no. quod hæc litera dicit, à consulatu, &c. Quia secundum hoc patet, quod potest fieri lex, quæ habeat locum in omnibus actibus præteritis à tali tempore citra, vel retro.

ADDITIO.

a ¶ Principe. Adde dom. Alex. de I. no. in l. opus. de oper. publ. vbi etiam per Bar. & Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure.

¶ De locatione prædiorum ciuilium, vel fiscalium, siue templorum, siue rei priuatæ, vel dominicæ. Rub.

LEX PRIMA.

DIVI PATRIS. Prædia Principis, quæ in perpetuum locantur, sunt locanda diuitibus, vel aliis cum fideiussione idonea præstita, & officialis prædicta negligens, debet de suo resarcire omne detrimentum.

LEX II.

FVNDI. A colonis perpetuis fundorum publicorum non auferuntur fundi, licet alius meliorem cōditionem offerat. h. d. Et no. hic contra prælatos qui post ædificia facta in ruinis volunt dicere se deceptos. de quo s. de fund. rei priuat. l. j. & s. de prædiis naui. l. 2. vbi dixi.

LEX III.

1 *Emphyteuta potest conductor appellari.*

LOCA. Subhastatio in locatione perpetua fundorum publicorum ita vendicat sibi locum, sicut in venditione. h. d. In
1 tex. ibi, perpetuariis conductoribus. †No. emphyteutam ap-
a pellari cōductorem. Nam omnis accipiens rem in perpetuū,
b dicitur potius emphyteuta,[a] quàm conductor, vt hic.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Potius dicitur emphyteuta. Potes ex hoc elicere discrimen, quod est inter emphyteusim & locatiōnē, de quo vide Bal. in l. j. s. de iure emphyt. Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de loc. titu. 5. in princ. & dom. meum Phil. Dec. consil. pen. vol. 2. per totum.

b Alex. ¶ Hic. Vide Bal. in l. fi. si contra ius, vel vtil. publ.

LEX IIII.

1 *Conductores perpetui quod possideant.*

a CONGRVIT. [a] Si finita locatione conductor primus tan-
1 tum offert, quantū nouus, in locatione præfertur. h. d. †No. gl. hic positam, quæ tenet, quod cōnductores perpetui possident, secus in temporalibus, quia illi dicuntur habere detentationem, qui sunt ad tempus.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Congruit. Adde Bar. in l. cotem. in prin. de publ. & vide ǯ. in l. fi. Facit l. cognouimus. s. de man. & colo. Adde l. 3. de vend. rerum ciui. lib. 11.

LEX V.

1 *Conducens rem in perpetuum potest eam vendere, & donare.*

2 *Casus, in quo Princeps non potest rem vni concessam, etiam motu proprio alteri concedere.*

3 *Donans, vel locans rem, quod intelligatur solū donare, vel locare ius quod in ea habet.*

a PRAEDIA. [a] Prædia domus Augustalis in perpetuum locata ad alium non possunt transferri sub alio prætextu quandiu beneficio soluitur, & Comes rerum priuatarum contra faciens punitur. Item prædium Augustale Princeps donare potest ei, cui locauerit in perpetuū, vel ad tempus. Item primus conductor cōductione finita, si in licitatione offert tantum, quantum alius præfertur. Si vero rem conduxerit in
1 perpetuum omni tempore est securus. h. d. Et cū primo †responso huius legis no. glo. hic in ver. retrahendam. quod cōducens rem in perpetuum, potest eam vendere & donare, & ad posteros transmittere. ¶ In text. ibi, vel sponte donauerit.
2 †No. casum, in quo Princeps rem concessam per se vni, non potest alteri concedere, etiam motu proprio, nisi dicat, non obstante tali concessione facta, vt in c. si motu proprio. ex-
3 tra, de præb. li. 6. ¶ In text. ibi, concedere pensionem. †Not. quod si detinenti rem quidam habens ius in ea donat eam simpliciter, intelligitur donare solum ius, quod habet. Idem est in locatione, vt l. si domus. §. fin. ff. de leg. 1. not. in l. cum alienam rem, s. de leg. quod satis credo.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Prædia. Idem in donante, Doct. in l. si domus. §. fin. de leg. 1. alle c. pastoralis. de do. ¶ Idem Bal. & Sal. in l. cum alienam. de leg. 1. in princ. & ibi Ang. & Bald. in rubr. de contrahend. emptio. in 6. q. & in l. monumenta. s. de legi. & Doct. & maxime Pet. de Anch. in d. c. pastoralis, & in l. senatus. de leg. 1. §. fin.

¶De conductoribus & procuratoribus, siue exactoribus prædiorum fiscalium domus Augustæ. Rub.

LEX VNICA.

1 *In causis fiscalibus seruandus est ordo iuris, sicut in causis priuatorum.*
2 *Citatio facta per Regē Baroni, vt ostēdatius, ꝙ hēt in tali castro, est nulla.*
3 *Bardarij potestatis si delinquunt, grauius puniuntur, quàm alij.*
4 *Substitutio si est facta de domo Bardorum, intelliguntur substituti omnes illi de Bardis.*
5 *Legatum factum Ecclesiæ Sancti Francisci, an sit nullum sicut si esset factum fratribus.*

CONDVCTORES. Conductores fundorū domus fiscalis,
& alij homines dictæ domus, cū agere volunt, experiri debēt
ordinario iure, & nulli alij patrocinium præstare debent nec
executionis ministeriū, & ɔfaciētibus pœna imponiť, nec est
1 pœnitentiæ locus. h. d. † Per hanc l. dicit And. de Baru. quod
in causis fiscalibus est seruādus ordo iuris, sicut in causis pri-
2 uatorū. † Item si Rex facit citare suum Baronem, vt ostendat
iura q̄ hēt in castris, q̄ possidet, aliàs auferet sibi ea: nā talis ci-
tatio ipso iure est nulla, cū nemo titulū ostendere debeat suę
possessionis, vt l. cogi. s̄. de pet. hæred. & sic est in isto, ꝙ not.
In causa fiscali non iuratur de calumnia. Glos. not. in c. j. §. sa-
cramentum. de consue. rect. feud. q̄ ad hoc allegat & sequiť
3 Laudensis in tract. de Principe, in tit. de fisco, conclu. 17. † In
text. ibi, grauior. not. contra Bardarios Potestatis delinquen-
4 tes, vt ipsi debeant magis puniri, quàm alij ciues. † Et no. hic
glo. quæ exponit domū, i. illos de domo. ¶Vnde si quis sub-
stituit filio suo domū Bardorum, quod intelligantur substi-
5 tuti omnes illi de Bardis. † Item per hoc tenet quòd si lega-
tum relinquitur ecclesiæ Sancti Francisci, ꝙ illud legatū est
nullum, sicut si relinqueretur fratribus de Sancto Francisco,
licet tenuerim contrarium in libello Minoricarum.

¶Quibus ad conductionem prædiorum fiscalium accedere non licet. Rubrica.

LEX VNICA.

NVLLVS. Palatini milites prohibentur à locatione fundorum Principis. h. d.

¶De collatione fundorum fiscalium, vel rei priuatæ, &c. Rubrica.

LEX PRIMA.

ORDINARIORVM. Præses prouincię, & sui officiales possunt exigere conductores dominicos, & etiam impatriri fauorem curialibus Cæsaris volentibus facere dictam exactionem.

LEX II.

1 *Ambasciatoribus non creditur sine publicis literis.*
2 *Baiulo non creditur sine literis, quando nō est notus, vel quādo vult aliquē.*

PALATINOS. Palatini pn̄t transmitti per comitem rerū pri
uatarū ad præsidē cum literis, vt sint soliciti circa exactionē
pensionū fiscaliū, & non debent inferre aliquam concussio-
nem, ɔfacientes puniuntur relatione facta de hoc præfecto
1 prętorio. h. d. In text. ibi, cum publicis literis, † Per hanc literā
patet quod nō creditur ambasiatoribus sine publicis literis.
Concor. s̄. de dec. l. si quis decurio, fm vnam lect. & de exa-
2 cto. tribu. l. missi. ibi, cum delatorū, &c. † Item per hanc legē
dici pōt, quòd cùm isti Palatini obtineant vicem quorundā
baiulorum, vt ibi dr̄, quod baiulo debet dari litera ad hoc, vt
ei credatur, & hoc est verum qn̄ baiulus nō est notus, vt hic,
& d. l. missi. aliàs bene debet ei credi sine literis. Et ita no. gl.
in l. sed & interpellať. §. j. ff. de arbi. Pro hoc facit l. 4. §. toties.
de dam. infe. ibi, libellum, &c. Vel dic, qd qn̄ baiulus vult gra-
uare aliquem realiter, quòd tunc requiriť litera, quia agitur
de magno præiudicio, vt d. l. missi. & de iur. fis. l. facultas. Aut
vult citare verbotenus, vt compareat corā iudice, & tunc si
est notus, nō requiritur litera, vt d. l. sed & interpellatur. si est
ignotus, sic, vt hic. Nam hic trasmittebatur de vna prouincia
ad aliam. ¶Vltimò nota hanc legem contra baiulos commit
tentes contra aliquem concussionem.

ADDITIO.

Alex. ¶Tamen not. quod nunquam citatio facta domi reddit citatū contumacem absque literis, vt no. Bal. & Ang. in l. 2. de ann. except. & vide de
* hac materia qn̄ credať nuncio, * per Bar. in l. 1. §. cura carnis. ff. de offic. præfec. vrb. & ibi dixi. Alex. Ro. in l. sciendum. de verbor. obliga. & do. Io. de Platea in l. prohibitum. s̄. de iure fis. & per d. Ang. in c. quod super his. de fide instru. vbi dicit quod personæ dignæ, notæ, & fide dignæ creditur sine literis. facit c. nobilissimus. 72. dist. & not. Ange. in consi. 109.

* *¶Nuncio. Et tamen ad saturitatē vide plenè per Felyn. in cap. inquisitionis. §. fin. ver. item quæritur. de accu. & in c. 1. in versi. quarta conclusio, circa med. versi. de iudi. & quòd ibi dixi in apostil. & in c. quoniā. de proba. in princ. glo. in verb. citationes, & quod ibi dixi etiam in apostillis. ¶Adde istum consilio suo 86. incip. non creditur nuncio, & quod ibi posui in addit. Bal. in l. properandum. §. sed & si quidē. nu. 13. vbi posui post eum in versic. executoris. s̄. de iudi. dixi post Rebuf. in l. prohibitum. in prin. s̄. de iur. fis. lib. 10. post collecta. in c. cū dilecti. nu. 15. versic. nunquid creditur nuncio citanti. in apo. in eo. versi. extra, de do. post Lanfr. c. quoniam contra falsam. §. citationes. nu. 16. ver. in glo. fi. ibi, ista glo. extra, de proba. & Fel. c. 1. versi. quarta conclusio. extra, de iudi.

LEX III.

OMNIA. Prædia ex quacunque causa ad fiscum pertinentia, à transuectione publicarum specierum non habent immunitatem. h. d.

¶De priuilegiis domus Augustæ, vel rei priuatæ, &c. Rubrica.

LEX PRIMA.

PRIVATAS. Ad extraordinaria munera, vel superindicta etiam fiscalis possessor non cogitur. h. d.

LEX II.

1 *Comitatiui soliti portare granum Clusinum ad ciuitatem Perusij, non possunt vrgeri vt portent ad alium locum longiorem.*

REM PRIVATAM. Prędia Principis à transuectione publi-
carum specierū nullatenus hodie excusantur, sicuti nec præ-
dia priuatorū, licet aliqn̄ excusata fuerint, quia vltra solitum
locum tales species portabantur, ꝙ hodie fieri non permitti
1 tur. h. d. ¶† In text. ibi, quibus ante, optimum argumentum
pręstat hæc litera. quod cum de cōsuetudine ciuitatis Perusij
sit, quòd granū Clusij Perusij portetur ad ciuitatem Perusij,
quod comitatiui soliti portare non pn̄t vrgeri, vt portent ad
alium locum longiorem, & magis distantem à Clusio, facit
s̄. de anno. & tribu. l. pro locis.

LEX III.

PRO TYRONIBVS. Hic dicit Imperator, quòd cū certus redditus assignatus esset militibus certæ militiæ, & ad huius redditus præstationē prædia prouincialium tenerentur conferre, quòd etiam prædia Principis ad hoc tenentur. h. d.

LEX IIII.

1 *Strata, & via sunt diuersa.*
2 *Statutum puniens in duplum maleficium commissum in strata, non comprehendit maleficium factum in via.*

ABSIT. Instructiones viæ publicæ, pontiū, & stratarū, inter
sordida nō numerantur, & ideo nemo excusatur ab eo. Con-
cor. s̄. de sacrosan. eccl. l. ad instructiones. Fallit si alicuius mu
neris publici vacatio sit specialiter concessa, vt l. cui muneris.
1 ff. de vaca. mu. Et not. † quod dicit hic, stratarū. & s̄. dicit, viæ.
Et sic patet qd̄ hic via & strata ponunť, vt species differētes.
2 Concor. ff. de via publ. l. j. circa fi. ¶† Et est vtile ad statutū di
cens ꝙ cōmittens maleficiū in strata, pœna dupli puniatur.
Nam si accusatio dicat, ꝙ maleficiū sit cōmissum in via, non
concludit pœnā dupli, quia sunt attendenda verba legis, vt l.
prætor ait. §. hæc autem actio. versi. docere. ff. vi bon. rapt.

LEX V.

a EXCEPTO. [a] Nullus à superindicto excusať, excepta Principis possessione. h. d.

ADDITIO.

a Alex. ¶Exceptio. Intellige nisi in cōtrariū appareret cōmunis vsus loquendi tā in via quàm in strata, quia tunc attenderetur. l. librorū. versi. quod tamen Cassius. de leg. 3. & l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instru. per Bart. in rub. ff. de oper. no. nun. quod tamen intellige, vt ibi in margine.

¶De grege Dominico. Rub.

LEX VNICA.

1 *Pœnitentiæ, quòd sit locus in furto consumato.*

PROPOSITIS. Subtrahens equū à grege dn̄ico, ipsum re-
stituit, & in vna libra auri punitur, subtrahens de grege priua
ti punitur in media libra, à qua pœna releuatur, si eū obtule-
1 rit sponte. h. d. † Et not. hic casum, in quo subtrahens punitur
alia pœna q̄ dupli vel quadrupli. ¶Itē no. quòd in furto con-
summato est locus pn̄iæ. Simile s̄. de his, qui se defe. l. j. & ff.
de alie. iud. mu. causa fac. l. 3. in fi. & s̄. ad l. Iul. maie. l. quisquis.
§. fin. regulariter contra, vt l. qui ea mente. ff. de furt.

¶De cup

¶De cupressis ex luco Daphnensi, vel Perseidis per Aegyptum non excidendis, vel vendendis. Rub.

LEX PRIMA.

* SI QVIS. * Ementes, vel vendentes arbores cupressi in locis hic nominatis puniuntur. h.d. Et est hæc lex arg. quod eo ipso, quod imponitur pœna ementi, imponitur vendenti. De quo in l. 2. §. ad leg. Iul. maiesta.

ADDITIO.

* Alex. ¶ Si quis. Adde Dom. de S. Gemi. in c. j. de tempo. ordi. in 6. & in l. non tantum. ff. de re iudi. per Raph. & Are. Sed quid si statutum dicit, de quolibet cõtractu venditionis soluatur gabella, an comprehendat emptionem & venditionem? Dic quod solus venditor comprehenditur. Casus est in l. debet. in fi. de ædil. edi. Adde Bal. in rub. de reb. cred. §. & sequitur Ro. in no. in litera g. adde Bart. in l. legem. de indic. vidui. tol. vbi dicit, quod si ex forma statuti punitur vendens frumentum in alio loco, quàm in platea communis, punitur emptor & emens, dic vt ibi. Adde etiam Bal. in l. fi. §. de ædil. act. ad Bald. in contrarium in l. j. §. de communi seruo manumi. vbi dixit, quod statutum cogens aliquem emere, non propterea cogit alium vendere. Et adde Sal. in rub. §. de reb. cred. vbi dat vnam regulam, quòd semper in correlatiuis loquens de vno, trahitur ad reliquum, & ibi inducit ad statutũ loquens de debito, an comprehendat creditũ, quando loquitur de digniori. gl. ibi in rub. præalleg.

LEX II.

OMNES. Authoritate propria nullus potest in luco Daphnes incidere cupressos, nec eas collapsas aliò transportare, contrafaciens punitur. Item plantans cupressum non potest aliam ob hoc incidere, sed pro tali plantatione à fisco vnam libram auri consequetur. h. d. No. legem pro constitutione Papali disponente, quòd de massa trabaria nulli sit licitum excidere abietes, nec eas collapsas aliò portare.

BARTO. AD XII. Librum Codicis.

¶De dignitatibus. Rubrica.

¶Continua rubricam, vt in glo. Vel dic vt dictum est in libro præcedenti de multis qualitatibus personarum: sed quia dignitas est qualitas, quæ inhæret personæ, vt dicitur ibi in l. j. ideo ponitur hic rubrica de dignitatibus.

LEX PRIMA.

1 *Mulier sequitur conditionem patris, & an illustris si nubat clarissimo. & nu. 40.*
2 *Dignitas proueniens ex accidenti, non extenditur vltra pronepotes, secus si ex origine, & vide latius nu. 20.*
3 *Consules dicuntur clarissimi.*
4 *Hic titulus in quo differat à tractatu primi libri, supra, vbi tractatur de dignitatibus.*
5 *Officium, quòd sit aliud à dignitate.*
6 *Casus in ista lege.*
7 *Nobiles habent nobilitatem, & dignitatem, & qualiter. nu. 42.*
8 *Dictio, vir, qualiter intelligatur.*
9 *Abbatissa dicitur habere dignitatem, & administrationem in suas Monachas.*
10 *Dignitas quot modis dicatur, & qualiter accipiatur, & quid sit, quando est idem nobilitas. num. 47.*
11 *Dignitas diuiditur per gradus, & qui sint illi gradus.*
12 *Nobilitas, an sit idem quod dignitas.*
13 *Diuitiæ, quòd conferant ad nobilitatem, vbi circa finem, quòd possunt esse causa remota ad nobilitatem acquirendam.*
14 *Mores boni in aliquo, & antiqui dicuntur, si durauit in actibus virtuosis per decem annos.*
15 *Nobilitas transit in filios, nisi propter eorum delictum illam amittant.*
16 *Nobilitas non transit ad bastardum.*
17 *Nobilis, an dicatur, qui descendit à parentibus valentibus, puta, patre, vel auo licèt ipse sit modicæ conditionis.*
18 *Rusticus, licèt probus, diues, & valens, tamen non dicitur nobilis.*
19 *Filius natus ex nobili, quando dicatur nobilis, & quando ignobilis.*
20 *Nobilitas, an consequatur ex natiuitate.*
21 *Nobilitas, quæ habetur ex progenie, non durat vltra pronepotem. Origo non est dignitas, nec dignitatem tribuit.*
22 *Nobilitas an detur vbi virtus datur.*
23 *Nobilitates sunt tres, scilicet theologalis, naturalis, & politica.*
24 *Nobilis apud Deum quis dicatur, & sit.*
25 *Nobilitas considerari potest duobus modis, intelligendo de naturali.*
26 *Nobilitas naturalis vno modo considerata, est quidã habitus electiuus, in medio consistens, circa ea, quæ pertinent ad præesse vel dominari.*
27 *Nobilitas politica quæ sit. & num. 62.*
28 *Nobilitas politica est inuenta ad similitudinem nobilitatis theologalis. Plebeius in ciuitate Florentiæ si efficitur miles, efficitur nobilis, secus alibi.*
29 *Dignitatem nullus habere potest à seipso, sed oportet quòd per aliũ conferatur, & eam sibi assumens incidit in pœnam falsi.*
30 *Tres causæ, quæ possunt impellere ad concedendam dignitatem, non tamẽ necessitant.*
31 *Dignitates etiam propter vitia conceduntur.*
32 *Dignitas quando concedatur ex mera gratia.*
33 *Præferens indignum digno peccat.*
34 *Progenies est causa concedendi dignitatem.*
35 *Nobilitas quandoque cadit in ignorantem.*
36 *Nobilitas est actus voluntarius, nec intellectu consistit.*
37 *Nobilitas potest alicui in puncto mortis conferri.*
38 *Infans potest effici miles, & coronari.*
39 *Nobilitas, quæ cadit in ignorantem, est propriè virtus.*
40 *Voluntas licèt non sit virtus, est tamen signum virtutis de præsenti.*
41 *Nobiles in electionibus, & testimoniis, vbi voces sunt pares, præferũtur plebeis.*
42 *Princeps solus potest concedere dignitatem, & omnis qui habet potestatem legis condendæ. & sub num. 78.*
43 *Magni Barones licèt non sint milites, possunt tamen facere militem.*
44 *Rex transiens per alienum Regnum potest ibi creare milites.*
45 *Populus ciuitatis, quando possit facere milites, & concedere dignitatem.*
46 *Ciuitas an poterit dignitates, & nobilitates, quæ inducuntur à iure communi, non acceptare, vt dignitates.*
47 *Dignitas aliqua potest esse ex forma statutorum, quæ non sit de iure communi.*
48 *Miles qui nullam habet iurisdictionem potest alium militem facere authoritate consuetudinis.*
49 *Plebei quidam dicuntur honesti, quidam viles.*
50 *Plebei veniunt appellatione populi, & qualiter hoc probetur. num. seq. & num. 98.*
51 *Practica probandi communem vsum loquendi, & inf. nu. 98.*
52 *Nobilitas semper importat acceptationem.*
53 *Nobiles delinquentes de iure communi, plus puniuntur in pœnis pecuniariis quàm plebei.*
54 *Princeps propter status salutem quosdam remouet de ciuitate, & quibusdam profectum ad ciuitatem interdicit.*
55 *Nobilitas habet aliqua grauamina annexa, quæ per se mala sunt.*
56 *Priuatus ob delictum nobilitate, & dignitate, licèt sit priuatus quo ad omnia commoda, non tamen erit priuatus quo ad onera, quæ retinebit. Pœna non debet esse causa præmij.*
57 *Virtuosus si staret, & viueret per mille annos, nisi transferatur in eum aliqua dignitas, semper remanet plebeius.*
58 *Qualiter ostendatur aliquem esse nobilem.*
59 *Nobilitas infima dicitur illa, quæ confertur per statuta ciuitatum, disponentia quòd aliqui sint nobiles.*
60 *Verbum, quòd referatur ad id, quod congruit in specie, non in genere.*
61 *Officia habentia nobilitatem annexam, & dignitatem, quæ sint.*
62 *Practica probandi aliquem nobilem.*
63 *Communis vsus loquendi, vt dicatur communis, debet esse longus saltem decem annorum.*
64 *Nomen popularium prout differt à nobilibus, in quibus locis habeatur in iure.*
65 *Nobilis verbaliter dicitur esse, qui nobilis reputatur.*
66 *Nobilitas quæ attribuitur ex genere vsque ad quos transeat.*

1 SI VT PROPONITIS. †Mulier conditionem patris, & aui illustris retinet, dum tñ nubat clarissimo. h.d. Si aũt nuberet homini minoris conditionis, tunc secus, quia sicut mulier pp viri conditionem coruscat, ita deprimitur, vt §. de inco. l. mulieres. &
2 j. eod. l. mulieres. ¶†Vltimo no. ex gl. ista duo, primo qđ illa dignitas non extenditur vltra pronepotes, concor. §. de qō. l.
3 diuo Marco. ¶†Secundo no. quod consules dñr clarissimi, & ita
4 est expedita hæc lex. ¶Sequitur repeti. eiusdem l. †Quæro in quo differt tractatus huius libri à tractatu primi libri, in quo tractatur de dignitatibus, sicut hic tractatur. Rñ. in primo tractatur principaliter de officiis, ex quibus sequitur dignitas.
5 hic tractamus principaliter de ipsa dignitate. † propriè. n. loquendo aliud est officium, aliud est dignitas, qđ patet. pōt. n. quis habere dignitatem senatoriam, vel consularẽ, licet non sit senator vel consul, vt videbitis in processu. ¶ Item quis potest

potest habere officium senatoris, & non habere dignitatem,
vt dicemus ĵ. l.quoties. Et sic apparet quod sunt separata.br̃
hoc dicit. Nobilitas mulieris,quæ habetur ex progenie,reti-
netur,etiam si nubat nobili,etiam maioris dignitatis,nō ple-
6 beio.hoc dicit.Modo† pone casum in terminis causa solatij,
domini,duæ sorores fuerunt inuitatæ in quodam conuiuio,
& quia non fuerunt positæ inter dominas consulares,& præ-
torias, ideo iuerunt ad principem, proponentes quod auum
consulem,& patrem habuerunt prætorem,& ipsæ sunt nup-
tæ nobilibus viris, licet non tantæ dignitatis. Quæritur nun-
quid debeant poni in mensa inter nobiles respectu nobilita-
tis parentum,an respectu nobilitatis maritorum. Respondet
imperator,quod si vera sunt quæ proponuntur,quod tenent
nobilitatem, & dignitatem generis, & sic poni debuerunt in
7 mensa.† not.quòd nobiles habent dignitatem, vt dicitur ĵ.
item not.quod mulieres habent dignitatem,& nobilitatem
ex progenie. item not.quod si filia vnius regis nubat vni co-
miti, debet appellari regalis, vel si filia vnius comitis nubat
vni minoris nobilitatis, debet appellari comitissa. item not.
quod si filia comitis nubat populari,non debet appellari co-
mitissa.Op.dicitur hic, quod istæ mulieres habuerūt patrem,
8 auum,& virum.contra.s̃.de nup.l.nemini.† Sol. expone vi-
rum, id est, hominem, vt gloss.dicit. Pro cuius notitia scien-
dum est,quod nomen viri quandoque ponitur respectiue ad
vxorem,& tunc ponitur nomen viri pro marito,vt ff.sol.ma.
l.viro atque vxore.& ff.de iure do.l.vir ab eo. s̃.de don.inter
vir.& vxo.in rubro,& nigro.de iure dot.l.si inter virum.cum
simil.Quandoque non ponitur respectiue, sed ponitur cum
adiectione denotante quod sit vir alicuius mulieris,vt per ge
nitiuum casum, vt si dico, vir Seiæ, vel pronomen possessi-
uum,vt si dico mulieri,vir tuus,vel similia verba,tunc etiam
intelliguntur in dubio viro pro marito,vt ff.de sen.l.1. ad se-
natusc.Velle. auth. si qua mulier.Si vero dictio vir, cum alia
adiunctione ponatur, tunc intelligitur vir, id est homo, vt
hic,& ff.iud.sol.l.vir bonus,& pro soc.l.si societatem. §.arbi-
trorum.cum si. aduertendum tamen est,quod nomen vir, a-
dultum hominem importat. Cum vero dico vir hominem
importat,& potest intelligi de quolibet,vt ff.de leg.3. l.cum
quis decedens. §. codicil. & ibi not. quod est notandum ad
9 multa. ¶† Secundo op.quod mulieres non possunt habere
a dignitatem,[a] vt l.fœminæ.ff.de regu.iur.Sol.dignitatem sine
administratione possunt habere, vt hic, sed dignitatem cum
administratione regulariter non.vt in contrariis.fallit in qui-
busdam præcellentibus mulieribus,vt de consuetudine qua-
10 rundam partium,vt l.fi.s̃.de arb.† fallit in abbatissis,quas vi-
b demus habere dignitatem,[b] & administrationem in suas mo
nachas,& interdum extra,cum habeant castra,& similia. Ista
dignitas sine administratione,de qua loquitur hæc lex, nihil
aliud est quā dignitas,seu nobilitas, & sic apud nos vocatur.
ita dicit hæc gl.& probat ĵ.e.l.mulieres.& ĵ.dicam.dicitur.n.
talis est.nobilis domina tali nobilitate,cum sit comitissa,mar
chionissa,& simi.vt ĵ.ostendam. Est ergo videndum,quid sit
nobilitas.ad cuius declarationem præmitto aliquas quæstio-
11 nes.†& primo quæro,quot modis dicitur dignitas.Respon.
quandoque accipitur largissime,vt omnes dicantur in digni-
tate, qui sunt bonæ famæ,& integri status, vt ff. de var.& ex-
traord.cog.l.cognitionum.§.1. ibi,illæsæ dignitatis status, &
alibi quilibet dicitur dignus,qui non reperitur indignus,vt l.
cum quidam.de leg.2.& de manu.test.l.seruus.& de hoc non
loquitur hic.quandoque vero accipitur dignitas pro officio,
quod habet dignitatem annexam,vt ff.de mu.& ho.l.honor.
in pr.& ita loquitur rub.ext.de pręb.& dign.& tex.c.de mul-
ta.e.ti.ita loquitur gl.ff.ad l.iul.de ambitu.l.1.quæ dicit,quæ-
dam officia quæ ibi nominantur,esse dignitates. Verè.n.offi-
cium

ADDITIONES.

1 An militia sit dignitas,[a] vide Bartol.in l.ex eo.ff.de testa.mi.¶Doctor pri-
a mo torqueri non potest. b l. milites. s̃. de quæstio. quia militant aduoca-
2 ti.l.aduo.s̃.de aduo.di.iud.¶Donatio ab eo facta in concubinam, non va-
b ler.l.2.s̃.de donat.inter virum,& vxo.not.doct.in l.affectionis.ff. de do.Io.
3 And.in c.cum quis.de sepul.libr.6.Host.in summa,in tit.de do.inter vir,&
4 vxo.§.cui.ver.excipitur.¶Item non tenetur vltra quam facere potest.glo.
5 in l.miles.in prin.ff.de re iud.& vide Inn.in c.1,de magi,¶Pro delicto non
suspenditur,l.desertorem.§.pœna militum,de re mili.& ibi glo.in condu-
6 ctione domus gaudet priuilegio,do.Bar.& Bal.in l.1.ff.solut. matr,¶ Co-
guntur.n.eis ædes locare,secundum Gul.in l.decernimus. de epis. & cler.
7 & Bal.& Angel.in d.l.1.ff.sol.mat.¶ Popularis actio competit pro iniuria
8 sibi illata.Barto.in l.1.§.huius studij.ff.de iusti. & iur. ¶Filij eorum præfe-
runtur æqualibus,& promouentur sine expensis.gl.in l.iubemus.s̃.de ad-
9 uo.di.iud.¶ Persona Doctoris discipulo sancta, & honesta videri debet.l.
liberto.in glo. fin.de obse.pat.præstan.& iuxta illud Iuue.Qui præcepto-
rem sancti voluere parentis,Esse loco.Bal.in authent. habita.ne fil.pro pa.
10 ¶Doctor est de consilio Principis sine literis,l.fin.de aduo.di.iud.Doctor
efficitur Comes,& illustris si legit per 20.ann.l.1.de profes.qui in vr.¶ Itē
11 scriptura,non verbo,in ius vocatur l.quoties,ĵ.eod.¶Item nec personali-
12 ter capitur,l.medicos.de profes.& med.& ibi gl.& Bar.¶ Item nec mune
ribus personalibus affligitur,l.grammaticos.eod.titu.¶ Item iurisdictio-
nem hēt.d. auth.habita.itē nullus pati debet in dignitate,ideo doctor nisi
degradetur, ad pœnam mor. vel abscissionis membri non condemnatur,
13 l.omnes §.præterea,cum gl.de epi.& cler.¶Item si præses, vel iudex scri-
bens Doctori non appellet eum patrem, extraordinariè punitur, l.2. s̃.de
offic.di.iud. ¶ Item extrahens eum de domo sua pœna capitis punitur,l.
medicos,s̃.de profes.vide do.Car.Flor.cle.1.de magi.¶Item creditur do-
ctori de vita scholaris,12.q.1.ca.1.De peritia eius soli Doctori statur,l.ne-
14 mi.s̃.de aduo.diuer.iud.¶ Item eius interpretatio probabilis est, gl.in ca.
1.vers.interpretatus,de post.præl.Credens Doctori ab expensis releuatur,
secundum do.Car.in cle.2.de magi.Petr. de Anch.in c.finem liti. de do.&
15 cōtu.& quod no.Bar.in l.bonorum.ff.de bon.poss.¶ Item creditur eis,si al
legant consuetudinem,Bal.in l.de quibus,ff.de leg.all.gloss. in l.dos à pa-
tre,s̃.solut.matr.Item gaudent priuilegio immu.Bar.in d.l.medicos,item
16 dicitur habere dignitatem per Bar.in proœ.Cod.¶ item non tenetur sol-
uere gabellas,secundum Bal.in d.auth.habita,ingenium scholaris supplet
17 ætatem,c.frequens,de rest.spo.libr.6.¶ Item scholaris magni ingenij po-
test esse Doctor licet non studuerit per quinquennium,vt in proœ. Dige.
§.his igitur,Et ad hoc vt Doctor priuilegio gaudeat,debet esse maior 17.
an.l.1.§.pueritiam,ff.de post.item morib.alios debet excedere,aliàs digni
tate priuatur, Bar.in l.magistros,s̃.de profes.& me.lib.10.& quod sit exa-
18 minatus à septem.l. si quis.s̃.de profess.¶ Et quod non sit spurius,licet de
facto non seruetur,secundum d.Ber.in d.cle.1.de magi. Et quod non sit iu
dæus vel mulier,in quibus non cadit dignitas.l.2. ff.de re.iur.l.fi.s̃.de iud.
19 ¶Et an priuilegia concessa militibus trahantur ad Doctores, vel aduoca
20 tos,dixi in repe.mea l.Centurio.ff.de vul.& pup.in prin.¶Et docto.legum
sunt maiores omnibus aliis professoribus,vt voluit glo.not.in proœ.dig.
in §.penul.dum voluit,quod scholaris habeat tres iudices,Orator tamen
præfertur omnibus aliis professoribus, vt voluit gl.in l.1.s̃. de stu.l.b.vrb.
21 & ibi tex.¶Et Doctor quamuis receperit insignia, potest tamen reproba-
ri,secundum Bar.in l.grammaticos,s̃.de profes.& me.& Doctor semel ap
probatus,non potest amplius reprobari, secundum Bal. per illum text.in
22 l.2.de li.& eorum lib.¶Et Doctor cum eius familia non potest scrutari de
armis. Vide Bar.& quæ ibi scripsi in l.medicos, s̃. de profess.& me. ibi e-
tiam quod Doctor non tenetur soluere collectas, & quando ille qui vult
23 doctorari non est repertus,&c.& ibi etiam signaui.¶Et scholaris studens
non tenetur in propria patria ad munera.l.1.qui æta.vel profess.&ibi vide
qualiter intelligatur statutum si dicit,quod scholaris conuenitur tantum
coram episcopo,an poterit conueniri coram rectore, vide Bar.in l.viros,
ĵ.eo.de diuer.off.lib.12.in fi.lib.& vide Bar.in l.1.ĵ.de tyr. an scholaris va-
24 gabundus possit doctorari.¶ item Doctor senex non est sp iuueni præfe-
c rendus.[c] vide text.& ibi Ang.in auth. de mona.in §.fin.& facit quod not,
25 per gl.& Bar.in l.cum quid,ff.si cer.pet.¶Et no. scholaris licentiatus ante
susceptionem bireti,non habet priuilegia doctoratus, secundum Bal.in l.
bene à Zenone,de quadri.præsc.& l.athletas.de excu.tuto.imò dicit Bal.
26 in l.1.in fi.ff.sol.ma.¶ Quod in fauorabilibus licentiatus habetur pro Do-
ctore.&an licentiatus qui suscepit gradum doctoratus,post doctoratum
alterius debeat præponi illi primo doctorato,Bartol. quod sic, in l.1 ĵ.de
27 consu.libr.12. per illum tex.Et an scholaris vocatus Doctor solo verbo ab
imperatore habeat priuilegia doctoratus,vide Mart.de Laud.in add.suis,
28 &vide Bal.in c.1.quis dicatur Dux,vel March.¶No.quod Doctor legens,
donec legit,dicitur tunc ciuis illius ciuitatis,vbi legit,per Bart.in l.muni
ceps,in §.miles,ff.ad muni.& l.1.eo.tit.circa medium, vbi loquitur de præ
29 lato.¶ Et not.quod imperator potest solo verbo creare Doctorem,secun
dum quod not.per Ang.in l.1.s̃.de sen.pas.pronunciatus tamen Doctor so
lo verbo ab imperatore, vel Papa, si est ignarus iuris , non habet priuile-
gia doctorum,sed vt doctor minoris sciētiæ honoratur,arg.l.quod si for
30 te.§.1.de sol.& per Bart.in ca.1.quis dicatur Dux,vel March.¶Et Doctor
damnatus ad mortem,decapitari non potest,l.omnes,iuncta gl.in verbo,
post amissionem,de epis.& cler.vbi dicitur, quod nemo in dignitate con
stitutus mori debet antequam degradetur.facit c.degradatio.de pœ. lib.
31 6.¶ Et scholaris doctus præfertur Doctori ignaro. gl.in l.3.§.1.ff.de decu.
& eorum filiis.& est gl.in auth.de monachis.§.fin. in verbo tempus.& est
præsumptio quod scholaris qui excesserit 25.an.non bene addiscat,secun
32 dum Bar.in l.1.s̃.de his qui æta.se ex. libr.10.¶ Et an scholaris qui incœpit
studium viuente patre , debeat perficere sumptibus communibus patre
33 mortuo, an expensis suis,Bar.in l.1.s̃.de peri. & commo.rei vendi. ¶ & de
Doctore,qui promittit maria,& montes scholari,non est credendum, vi-
de gl.& Bar.in l.non omnes,§.fi.de re mili.¶item arg, suspitionis est con-
tra Doctores , qui acquirunt sibi scholares per pecuniam,l.j.§. solent, de
off.præfect.vrb.& §.sed si quis.insti.de suspe.tut,in gl.Alex.
a ¶Dignitas.Vide Fel.c,clerici.de iudi.vbi quod non est dignitas. adde Ia.
Rebuf.in l.1.n.1.s̃.de mu.& ho.omnino per Lud.Rom.sing.suo 507.inc.an
sit militia dignitas.
b ¶Non potest.De omnibus infrascriptis vide Fel.in rub.de magi. vbi ple-
nè,& quæ sint eorum prærogatiuæ:ego amplio hoc dictum,s.quod doc-
tor non possit torqueri,vt procedat etiam si consuetudo sit in contrariū,
ita no.casus est sin.fm Bart.l.omnes iudices.s̃.de dec.lib.10.quem ad hoc
refert & sequitur Ro.sin.suo 490.incip. milites,doctores,& decuriones:
& ibi in apost.multa vtilia ad hanc materiam.
c Præferendus.adde Fel.c.clerici,de iu.& late in rub.de ma.& ob.
a ¶Dignitatem.Adde Fel.in c.dilecti.de maio.& obed.
b ¶Dignitatem.An abbatissa dicatur habere dignitatem,vide Fel.in c.me-
minimus,ver.vlterius quæro,de accus.

cium ipsum nõ est dignitas, sed habet dignitatem annexam,
vt ff.de mu.& ho.l.honor.in pr.& isto modo etiam non lo-
quitur hic titul.Quandoque dignitas accipitur pro quadam
qualitate,quæ facit personam differre à plebeis,& ista est no
bilitas secundum vulgare nostrum,vt statim dicam.Et consi-
derantur ista duob.modis.¶Primo,prout ista dignitas stat in
nomine generis sui,nec habet nomẽ speciale,vt esse decurio,
vt ff.de mu.& ho.l.spurij.in prin.& esse miles,& presbyter,&
similia,vt l.ne quis.s.vt ne.priua.Sunt & alię dignitates nomi
12 natæ,†& istæ diuiduntur per suos gradus.Est.n.illustris,super
illustris,spectabilis,clarissimus,vt j.videbitis in prosecutione
materiæ,& istis noïbus adhuc Doctor. hodie vtuntur, de his
13 loquitur hic tit.Secundo†quæro, & reuoco in dubium vtrũ
sit verum ꝙ dignitas prout accipitur, vt separata ab officio,
vel administratione sit idem quod nobilitas.Resp.si quidem
nobilitas accipitur propriè prout facit quem differre à ple-
beis,& de ista loquitur hic, & tunc dico quod est idem nobi-
litas,& dignitas.Probo,Sola dignitas est,quæ facit quem dif-
ferre à plebeis,& quem non esse plebeium,vt ff.de susp.tut.l.
1.in fi.& l.3.§.tutores.& ibi hoc Iac.de Aret.ponit,quod om-
nis carens dignitate est plebeius. aliàs qui est in dignitate de-
sinit esse plebeius,probatur s.vt ne.priua.l.ne quis.illud ergo
quod secundum nostros mores appellatur nobilitas,illud idẽ
est dignitas, quæ facit quem non esse plebeium. hoc videtur
expressum Insti.de iur.nat.gen.& ciui.§.plebiscitum,& ibi gl.
dicit,quod plebs continet omnes exceptis nobilib.In tex.ve
ro d.§. appellantur nobiles Patricij,& senatores, qui habent
dignitatem & facit ff.de verb.sig.l.plebs.in prin.Sed posset di
ci,quod ille §.plebiscitum. probat contrarium. Dicitur.n.ibi
quod plebis appellatione continentur omnes, exceptis sena-
toribus,& patricis,sed multæ sunt aliæ dignitates inferiores
à senatoribus.& patriciis,vt j.ti.2.l.nemini.ergo patet,ꝙ mul
ti habentes dignitatem sunt plebeij,i.homines habentes infe
riorem dignitatem à prædictis,& sic non omnis,qui est in di-
gnitate,desinit esse plebeius, & sic non est idem nobilitas,&
dignitas. Solu. Ibi ponitur nomen patriciatus in genere pro
omnibus patribus ciuitatis,sic pro omnibus habentibus in
ciuitate dignitatem,vt patet ff.de orig. iur.l.2.§.deinde cum
ærarium,& eisdem temporibus,sed l.nemini.j.ti.2.loquitur
de alio magno patriciatus honore,qui cœpit esse postquam
fuerunt creati Imperatores.Præterea istũ intelł̃m ponit Hug.
sub dictione plebs. Præterea certum est, quod dignitas non
debet concedi,nisi ei qui sit in aliqua potestate, saltem quod
sit decurio,vt l.honores.§.is qui.ff.de decur.¶Nam plebeius
non potest eligi ad dignitatem,vt ibi patet,sed alibi dicitur ꝙ
ad dignitates debent eligi nobiles,vt in auth.de defen.ciui.in
§.interim.& §.fi.ergo patet ꝙ ob hoc quod dicit nobiles.in-
tell̃r,hoc est,in dignitate positos, vt in authen.de defen.ciui.
& sic nobilitas,& dignitas sunt idem.¶Præterea hoc patet in
l.quero.de nata.resti.vbi dicit nobilissimus Imperator.iõ aũt
dr̃ nobilissimus in superlatiuo gradu,quia est in dignitate in
gradu superlatiuo. ¶Præterea hoc patet in diuina scriptura
Mar.15.ca.in fi. vbi venit Ioseph ab Arimathia nobilis decu-
rio.q.d.erat nobilis,quia erat positus in dignitate decuriona
tus.Concluditur ergo,quod nobilitas, quæ facit quem differ
re à plebeio,est quædam dignitas eo modo sumpta, quo dixi
s.s.separata ab administratione.iõ nos videmus in nostro vsu
nominari dignitatẽ illam,à qua procedit nobilitas. Dicimus
enim regales,ducales,marchiones,comites,&similia.quosdã
vero vocamus nobiles simplices,quia vt dixi, quædam erant
dignitates nominatæ,quædam innominatæ.Ergo apparet:qa
licet sub nomine nobilitatis non habeamus aliquem specia-
lem tractatum, tamen habemus hunc librum de dignitatib.
& in multis aliis partibus iuris,ideo de nobilitate recte tracta
re possumus.Potest etiam accipi nobilitas multis aliis modis,
& tunc non est idem,quod dignitas,vt statim videbitis. Ter-
tio ergo q̃ro,quid sit nobilitas,seu dignitas prout idem sunt,
& vt circa hæc veritas elucescat multorum opiniones referã.
fuit enim quidam nomine Dantes Allegeri de Florentia,poe
ta vulgaris, laudabilis,& recolendæ memoriæ,qui circa hoc
fecit vnam cantilenam in vulgari quæ inci. (Le dolcerime d'
amor chio solea cercar ne'miei pensieri,&c.)& ibi recitat tres
opi.antiquorum. Prima est,quæ dicit quod quidam Impera-
14 tor dicit,quod†nobilitas est antiqua æris,& diuitiarum pos-
sessio cum pulchris regiminibus, & moribus. Alij dixerunt,
quod antiqui boni mores faciunt hominem nobilem, & isti
de diuitiis non curant.Tertij dicunt,ꝙ ille est nobilis,qui de-
scendit ex patre,vel auo valentibus,& oẽs istas opi.reprobat.
¶Vltimo ipse determinat,ꝙ quicunq; est virtuosus,est nobi
lis.¶Item potest esse nobilitas etiam vbi non est virtus,& sic
nobilitas habet in se plus quàm virtus. Exemplum in puel-
la verecunda: nam verecundia est diuersa à virtute,ꝙ tamen
in ea est nobilitas.concluditur igitur quod omnis anima præ
destinata à Deo in fœlicitate,vt in omni tempore bene ope-
retur,etiam antequam alium actum virtuosum operetur, di-
catur nobilis,& ista sunt eius dicta in summa.De quolibet er-
go large,& latius videamus singulariter. Prima ergo opinio
fuit, quod quidam Imperator dixit, quod nobilitas est anti-
qua possessio ęris,seu diuitiarum,cum pulchris regiminibus,
& moribus.Et istud reprobat ipse dicens,quod ista diffinitio
est falsa & imperfecta.falsa,quia diuitię non possunt dare,nec
auferre nobilitatem,quod apparet, quia diuitiæ ex se sunt vi-
les,& quod vile est,nobilitatem non potest concedere. Vili-
tas autem earum apparet, quia diuitiæ congregatæ nõ quie-
a tant animum,*a* sed maiorem curam tribuunt.¶Item illa diffi
nitio est imperfecta, quia aliis modis contingit nobilitas, vt
j.dicetur,& ista videtur intentio poetæ prædicti.Primum,qđ
dicit,qđ quidam Imperator posuit diffinitionem prædictam,
hoc non reperitur in corpore iuris, sed forte ipse in aliis hi-
storiis inuenit,tamen contra reprobationem suam arguo qđ
diuitiæ conferunt ad dandam nobilitatem, quia quicquid
confert ad virtutem,confert ad nobilitatem.Istud patet ex di
ctis suis, qui dixit, quod vbicunque est virtus, ibi est nobili-
b tas,*b* & secundum istud nobilis est ille,quem nobilitat sua vir
tus, sed diuitiæ ꝯferunt ad magnanimitatem, quæ est virtus,
vt habetur à S.Thom.in 2.2.q.128.c.fi.& per Philosophum
4.Ethic.vbi tractat de magnanimitate, ergo confert ad nobi-
litatem.¶Præterea quicquid confert ad fœlicitatem confert
ad nobilitatem,secundum eundem,sed diuitiæ conferunt ad
fœlicitatem, quia sine ipsis non contingit hoïem esse fœlicẽ,
ſm Philos.j. Ethi.ergo, &c. Præterea eorum diffinitiones po-
nit Philos.5.Polit.circa primũ, vbi sic ait. Nobiles.n.esse vñr,
quib.assistunt progenitorum virtus,& diuitiæ.Finaliter con
cludo,qđ diuitiæ nõ sunt dignitates, nec dignitatem possunt
dare directe,vt dicit poeta,p̃nt tñ esse cã remota,ob quam no
bilitas euenit,& obuenta cõseruabitur,&ita ꝯcludunt rõnes
in oppositum factæ,& hoc est verũ,vt j.dicã,& in hoc bene
dicit poeta.Secunda opi.fuit eorũ,q predictã opi.reuoluerũt
hoc modo, qđ antiq boni mores cũ possessione diuitiarum
faciũt hoïem nobilẽ,& optimã partẽ ademerunt, qa forte ip
si nõ habebãt eam, & hæc sunt verba poetæ. q.d. secũda opi.
qđ soli antiqui boni mores faciũt quẽ nobilẽ.Istam opi.ipse
damnat.Isti vñr præsupponere,qđ ex vili parte non potest de
scendere nobilis filius, qđ patet, quia requirunt antiquitatẽ.
Ex hoc eorum antecedẽti seqretur ꝙ omnes sumus nobiles,
vel omnes sumus ignobiles:quia si primus parẽs fuit nobilis,
ergo oẽs descẽdẽtes sunt nobiles. Si primus ignobilis, ergo
oẽs descẽdẽtes ignobiles, quia nũquàm in persona alicuius
potuit incipere nobilitas,seu dignitas.Nam aut ipsi habent di
cere ꝙ mundus fuit ab eterno cum multitudine omnium.qđ
est falsum,& ꝯtra fidẽ Christianã. Mihi videt̃ salua reuerẽtia
tanti poetæ,qđ dictæ ratiões factæ ad reprobandũ dictas opi.
non sunt veræ.¶Primo enim authoritas, q̃ ipsi afferũt ex di-
ctis eorũ,s.qđ ex vili parẽte nõ possit nasci nobilis filius,nam
15 ipsi requirunt antiquitatẽ bonorũ morũ.†certe ista antiqui
tas põt esse in vno hoïe.Nam si durauit longo tpe 10.vel 20.
ann.in bonis morib. dicent̃ antiq boni mores,vt ff. de legi.l.
de qbus.in gl.sup ver.inueterata.vñ ex istis actibus virtuosis
ñ erit nobilis,nisi cõpleto lõgo tpe.Istud vr̃ expressum in Do
ctorib.q nõ cõsequunt̃ dignitatem Comitũ,nisi expletis 20.
ann.in legẽdo,vt de ꝑfes.q in vrb.l.1.j.e.lib.¶Præterea posi-
to ꝙ antecedẽs eẽt verũ,nõ sequit̃ ꝯñs,qđ oẽs essemus nobi-
c les,*c* vel ignobiles. Ponc.n.ꝙ Adam fuit nobilis. †Et nobili-
16 tas transit in filios,nisi propter eorũ delictũ eam amittãt.Nã

pp

a ADDIT.¶Animum.Facit dictum Valer.Maximi in c.de mu.fortunæ,in e-
xemplo de Syphace rege, & in fi. dum inquit, itaque neque dici debeant
bona quæ inflictorum malorum amaritudinem desiderio sui duplicant.

b ¶Nobilitas.Adde Bea.Chys. super Mat.in hom.15. ver.bene autem ait,vbi
inquit quod nihil est quod sic hominẽ faciat insignem atque conspicuum
quam virtus, etiam si magno ambitu optet latere: vt enim splendor iste
virtutis in ipso Sole refulget, ita virtutibus circundatus, vndique clarus
elucescit: nec in terram solummodo radios propriæ virtutis emittit,sed
supra ipsum etiam cælum proprio fulgore radiat.

c ¶Nobiles.Et qui sint isti nobiles,& quot modis sumantur,vide text. & ibi
Bal.in l.nobiliores,de com. & merc. vbi dicit ꝙ qui facit autem mercan-
tium,non potest esse nobilis,quod no.contra dominos Venetos.Alex.

* ¶Sumantur.Vide tu ad hoc copiose,& no.Fel.in c.super eo.ver.no.2.cum
seq.de test,& do.Soc,cons.256.inc,eleganter,& subtiliter.ver.prima ratio
est.& Pau.de Cast,cons.128.& cons.129.

pp delictū qs infamaṫ, & pp infamiā pdiṫ nobilitas & digni-
tas, vt l. prox. & l. quoties. Si ergo aliqs ex filiis se gessit virtuo
se, retinet nobilitatē, & erit nobilis, & si alius gessit se virtuo-
se, pdit nobilitatē, & erit plebeius. Et ita fuit de facto in Cain,
q occidit Abel fratrem suū. pp qđ pdidit nobilitatē patris, vt
hṙ Gen. 4. c. Et de hoc multa exēpla ponūṫ p Valeriū Maxim.
17 sub rub. qui à patri degenerauerūt. ¶† Item pone a ex eodē
a patre nobili natum vnum filium legitimum, & alium bastar-
dum, certe ad legitimum transit nobilitas, non ad bastardum,
vt l. cum legitimæ. de sta. ho. & de sena. l. liberos. ¶no. per doc.
l. fi. s̄. de ver. sig. & per Bal. in l. 1. & Ang. & Im. l. ex facto. de tre
bel. Alex. Exemplum in Abraam, qui habuit filium legitimū,
& alium naturalem ex ancilla. Gen. 21. Eodem mō non obst.
d. rōes 3. opi. vt statim dicam. licet. n. istæ reprehensiones non
videantur concludere, tñ verū arbitror, quod antiquitas mo-
rum non est nobilitas, nec nobilitatem facere p̄t, sed p̄t esse cā
18 nobilitatis, vt j̄. dicam. ¶† Tertia opi. fuit, quod illi dicantur
nobiles, qui descendunt à parentib. valentib. puta patre, vel a-
uo, licet ipse, qui descendit, sit modicæ cōditionis. istud repre-
hendit poeta eadē rōne, quia vṙ præsupponere quod non sit
nobilis, nisi qui nascitur ex nobili. Et quia ex rustico nō p̄t na-
sci nobilis, ex quo sequantur consequentiæ falsæ, vt s̄. dictum
est. sed non est verum quod ipsi hoc præsupponant. dicunt. n.
ipsi, quod ex valentib. parentib⁹, vt ipse poeta recitat. non aūt
19 dicit nobilib. & p̄ñt hæc hēre talē intelł. n. ¶† Pone, rusticus
incipit esse probus hō, & valens, & tenere statum nobilitatis.
certe ipse non est nobilis, quia illa rusticitas non potuit purga
ri plenè, & perfecte in eo, sed filij, & nepotes sui erunt nobilio
res, vt tota die videmus in rusticis peruenientib⁹ ad aliquem
gradum ciuitatis. Vnde ex patre ignobili, tñ valente nascitur
filius, vel nepos nobilis, & sic ñ præsupponit illud quod poe-
ta dicebat. & posito quod præsupponeret, non sequeretur qđ
illæ essent falsæ consequentiæ, vt dixi in præced. opi. ver. mihi
vṙ item reprobat poeta d. 3. opi. in eo, quod adiecit, licet ipse
sit modicæ conditionis. Nam talis est vilissimus, quia habuit
viam nobilitatis paratam à parentib. & ipse nō seruat eam, &
talis vituperandus est plus, q̄ alius. Si ergo est vilissimus, ergo
non est nobilis. & hoc tangit multos viuentes, qui vadunt per
20 terram, sed quo ad mores, mortui sunt. ¶† Sed ista rñsio non
vṙ vera. Sciendum ergo est, quod ex parentib. nobilib. qñque
nascitur filius nobilis, & virtuose viuēs, & iste erit nobilis fm
oēs prædictos. qñque nascitur filius reprobus qui hēt mores
malos, ex quib⁹ est infamis, & tunc perdit nobilitatem, vt j̄. l.
prox. & isto casu verū dicit poeta, qui eum appellat vilissimū.
Qñque nascitur filius, qui non hēt mores, nec bonos, nec ma
los, & forte est segnis, qui non est operatiuus, vel forte est de-
mens, vel furiosus. Et isto casu retinet nobilitatem. ff. de iudi.
l. cecus. & l. cum furiosus. Et isto casu loquuntur verba illorū,
qui dicunt, quod licet sit ipse modicę cōditionis, & sic repre-
21 hensio poetæ eos non tangit. ¶† Videndum est, vtrum dictū
suū sit bonū, quod ex natiuitate quis habeat nobilitatē. Et vṙ
ꝙ sic, vt hac l. 1. j. e. l. senator. & ff. de sena. l. senatoris filium. Et
vṙ expressum Prouerb. 18. ca. ibi, gloria filiorū, patres eorū. &
Eccle. x. c. ibi, Beata est terra, cuius Rex est nobilis & exponit
gl. ibi, i. de stirpe regia. in ꝯrium est Iob 14. ca. in fi. vñ dicit qđ
mortui siue nobiles, siue ignobiles fuerint, ñ intererit filiorū.
Si. n. nobilitates transirēt à parentib. pro certo eorū interesse
ignorare nō possent. præterea q̄ ex natiuitate naturaliter hñt,
non p̄ñt tolli per principem, vt inst. de iure na. §. sed naturalia.
sed hoc p̄t mutari, quia nubendo vni plebeio, perdit dignita-
22 tem, vt hic, & l. fœminæ. ff. de sena. ergo, &c. † præterea, nobi-
litas q̄ hṙ ex progenie nō durat vltra pronepotem, vt hic no.
gl. & j̄. dicam, & sic ille, q nascitur ex pronepote, nasciṫ ex no-
bili, nō tñ est nobilis: & ista est vera, quia proles, seu origo nō
est dignitas, nec dat dignitatē, vt hic, & in auth. de referē. §. fi. s̄.
e. l. mulieres, & ibi in gñe. nobilitans ergo princeps est, qui no
bilitat pp genus. merito ergo princeps eam p̄t auferre. & da-
23 re qñcunq; vult. ¶† quarta opin. fuit ipsius poetæ, quod vbi-
cunq; est virt⁹, & ibi est nobilitas. & intelł r de virtute, qua hō
fœlix efficitur. ¶item dicit, quod p̄t esse nobilitas ēt vbi non
est virtus, & sic nobilitas habet in se plus quàm virtus. exem-
plū in muliere verecūda, nā verecūdia diuersa est à virtute, &
tñ in ea est nobilitas. ꝯcludit ergo, qđ aīa prædestinata à Deo
in fœlicitate, vt oīs pe bene faciat, ēt añquā faciat aliquē actū
virtutis, dicitur nobilis & hæc est vera nobilitas, de qua pauci
reperiunṫ. vt ipse dicit. videam⁹ ergo, an prædicta sint vera, &
ostendo quod non. pone aliquē pp delictum suum esse infa-
mem, & sic in eum non cadit dignitas, vel nobilitas, vt j̄. l. ꝓx.
postea reuersus ad bonos mores est factus virtuosus, fm eum
iste erit nobilis, quod est falsum, nisi restituaṫ p principē, vt l.
imperialis. s̄. de nup. ¶ itē pone aliquē virtuosum de crimine
damnatū, ꝙ infamat ꝯ virtutē. certe iste erit nobilis, fm eum,
quod est falsum, cum infamis sit, vt l. athletas. in fi. de his qui
not. infa. ¶ item pone ex vno rege natum filium, qui futurus
est reprobus, & infamis, & prædestinatus à Deo in damnatio
nem. Certe, fm eum, iste erit nobilis, quod est falsum, qa saltē
interim anteq̄ vitia committat. est nobilis, vt hic, & j̄. eadem
l. senator. cum similib. ¶Secundò probatur authoritate diui-
næ scripturæ Eccles. x. à principe, stultum positum in dignita-
te sublimi. ergo est nobilis, licet stult⁹, & tñ nec virtuosus, nec
prædestinatus in fœlicitate. Præterea, si est natus ignobiliter,
surget in gloria, scribitur 1. Cor. 15. ca. Vides ergo quod licet
prædestinatus sit in gloria, tñ donec est hic dicitur ignobilis.
¶item dicit Apost. ad Cor. 3. c. vos nobiles, nos aūt ignobiles
vsque adhuc. præterea, si verum esset dictum eius, sequeretur
quod nullus plebeius esset virtuosus, vel prædestinatus in sa-
lutem, qa esset nobilis, secundū eum, & sic non esset plebeius.
¶Tertio ad hoc probatur authoritate Phi. 1. Ethi. 4. c. qui di-
cit, quod sunt quidā hoīes virtuosi, tñ sunt nobilitate priuati.
præterea, p̄t esse quod seruus, vel rusticus est virtuosus cum
omni virtute, vt quia est fortis, vel prudēs, iustus, & expertus
in his, quæ sibi mandabunṫ, & tñ nesciret dñari. certe iste non
est nobilis, vt dicit philosophus 1. Ethi. 9. c. non est nobilitas
24 vbicunq; est virtus, qđ ergo dicemus? ¶† Dico, pro decłone
præsentis q. habemus ponere tres nobilitates. ¶Prima est no-
bilitas Theologica, seu supernaturalis. ¶ Secunda est nobili-
tas naturalis. ¶ Tertia ē nobilitas politica, & ciuilis. de j. Theo
logica, & spirituali est quærēdum in cōspectu æterni iudicis,
apud quē nulla est obumbratio, nec aliquid latet, vt dicit poe
25 ta prædictus. † Nam apud Deum est nobilis oīs, qui est in gr̄a
faciēte gratiam, vel gratū. ¶itē oīs ille, qui est virtuosus, dico
de illa virtute, quæ facit hoīem fœlicem, intelligo hoc, s. si est
in charitate. Si. n. aliquis in charitate est, ille est in gratia: nō. n.
p̄t esse in charitate sine gr̄a, & ista gr̄a cōsistit in hoc, qđ Deus
sua largitate fecit hoīem gratū sibi, vt hṙ in Magistro sent. 2.
lib. dist. 12. & clarius ibidem ab illo reuerendo doctore fratre
Bonauentura de Balneo regio, & à S. Th. 2. 2. q. 110. & q. 50.
& hoc est verum, & probatur. 1. Reg. 2. c. vbi dicitur, quicun-
cunque honorabit me, ego honorificabo eum: qui aūt conte
mnūt me, erunt ignobiles istos aūt nobiles nō possumus per-
fecte cognoscere, nisi per reuelationem dṙ. n. Eccl. xj. c. Nescit
homo vtrum amore, vel odio dignus sit, & multi sunt destina
ti, qui apud nos reputanṫ ignobiles, vt patet ex dictis authori
tatib. Apost. Corint. 4. cap. istam ergo nobilitatem Theolo-
26 gicam dimittamus Theologis. † Secunda igitur nobilitas est
naturalis, & hæc p̄t cōsiderari duob. mod. ¶ Primo, prout cō-
gruit animalib. rationalib. & ēt irrationalib. & aliis etiam sen-
su carentib. & isto modo dñr nobilia, & ignobilia secundum
nobilitatem operationū, vt in brutis patet. Videmus. n. quas-
dam aues eiusdem speciei nobiles, & ignobiles exēplum in
falcone, aliquis dṙ gentilis, & aliquis peregrinus. &c. ¶ idē de
cæteris animalib. idem de pomis, & eodē mō īter artifices di
stinguimus quosdā nobiles, q sunt magis instructi aliis, & alij
sunt, quos ignobiles dicimus. vt s̄. de ꝯd. in pub. hor. l. 1. li. 10.
& s̄. de post. l. prouidendū, & isto mō seruus, & ancilla p̄t esse
nobilis. & ita hṙ Leui 9. c. ista ancilla nobilis. & de hoc loquiṫ
philosophus 2. Eth. in pr. & de hoc non est nostrū principali-
ter tractare: quia per hāc nō distinguitur nobilis à plebeio, de
quo q̄rimus. Secūdo mō p̄t cōsiderari prout cadit in hoībus
ista nobilitas naturalis, & tūc dēt intelligi naturalis, i. naturali
rōe inducta, qđ nos iuristæ appellamus de iure gentiū primæ
uo qđ apparet, qa solis hoībus ꝯgruit. & de ista nobilitate phi
losophus 1. Eth. 4. c. vbi dicit, quod nihil aliud q̄ virtus, & ma-
litia discriminat seruum, & liberū, nobiles, & ignobiles. Hoc
aūt non est intelligēdum de oī virtute, sed de ea q̄ cōpetit a-
liquib. prout sunt apti dominari, ñ de ea ꝓut apti sunt subiici
prout p philosophū 1. Polit. 9. c. dicēdū est ergo, ꝙ talis nobi-
litas est virtus, prout ꝯpetit his, q sunt apti dñari seu p̄esse. vel
ponas diffinitionē virtutis, q̄ ponit philos. 1. Ethi. cū dicta ad
27 iectione. † Tu dicas qđ hæc nobilitas est qdā habitus electi-
uus in medio ꝯsistens circa ea, q̄ pertinēt ad preesse, vel dñari.
Et cū hac determinatione posset esse verū qđ dicit poeta. &
28 de hac nobilitate hṙ 56. dist. nunq̄ de vitiis. † tertia nobilitas
politica, seu ciuilis, prout differt nobilis à plebeio, fm qđ acci
pimus apud nos, & in foro nostro, tūc qđ dicit poeta p̄dictus,
oīno ñ est verū, qa tūc sequerētur incōueniētiæ s̄. scriptæ. qd
ergo dicendū? Rñ. Host. in summa, de p̄b. & digni. qđ dignitas
est præ

a ADD. Item pone. Not. per doct. in l. fi. C. de ver. sig. & Ang. & Im. in l. ex fa
cto. ff. ad Treb. Alex.

est præeminētia q̄dam.idē ergo dicēdū de nobilitate,qa nobi
litas,& dignitas idē sunt, vt dictū est.sed certe nimis gn̄aliter
loqtur,qa ēt serui habēt p̄eminentias, vt ordinarius,& vica-
rius,& ēt plebeij,& rustici hn̄t p̄eminentias,s.ꝙ qlibet paterf.
in domo sua hēt p̄eminentiā.Inn.vero ca. de multa.de p̄b.d̄t,
qd̄ illa est dignitas.q̄ reputat̄ dignitas,& si n̄ reputat̄ dignitas,
n̄ est dignitas.istud nō ꝓbat̄ rōib.& nimis gn̄aliter loqtur,tn̄
veritati ꝓpinquior est.qd ergo dicēdū? R n̄. ꝙ nobilitas apud
nos inuēta est ad similitudinē,& imitationē illius nobilitatis,
q̄ est apud Deū,vt ī auth.vt iudi.sine quoquo suffra. §.itaq;.s̄.
de of.præfe.p̄to.Afri.l.1.& l.in noīe Domini.in pr. & de nup.
l.imperialis.in prin. Sicut ergo ille apud Deū est nobilis,quē
Deus sua gr̄a sibi gratū facit,ita in foro nostro ille est nobilis
quē princeps sua gr̄a, vel lex sibi gratū, vel nobilē facit.nō tn̄
p̄t esse similitudo p oīa, & ideo de hac nobilitate ꝓut intelł̄r
apud Deū,relinqtur Theologis,qb.est standū.prout vero lo-
qmur d̄ nobilitate apud nos,pone diffinitionē verā, & exami
nabo eā,ex qua apparebit theorica,& practica huius materię.
29 †Nobilitas est qualitas illata p principatū tenentē,qua qs vl
tra honestos plebcios accept⁹ ostēdit.examinemus ista verba
diffinitionis. dixi qd̄ nobilitas est qualitas. hoc eē verū appa-
ret,qa p̄t adēe,vel abeē p̄ter subiecti corruptionē,vt apparet ī
muliere plebeia,q̄ nubit nobili,q̄ statim nobilis efficitur,vt j̄.
e.l.mulieres,& l.fœminæ.de senat. & in his,qb.imperator cō
cedit dignitatē, vt p totū hūc librū.itē ea dignitas quæ adest,
p̄t abesse,vt in muliere nobili,quę nubit plebeio,vt hic,vel in
eo,q pp delictū perdit dignitatē,vt j̄.e.l.quoties,& l.iudices,
& sic est poł̄e qd̄ in aliqua parte tpis esset qs nobilis,& alia i-
gnobilis,& eꝯ.& ex his seqtur aliud.Nam cū diuersitate tpis,
vel locorū idē sit iudicium,vt l.vinū.ff.si cer.pe.& l.fi.de cōd.
tritic. seqtur qd̄ idē hō loco certo sit nobilis, & loco certo i-
gnobilis,qd̄ est verū.pone Seracenū nobilem à nobis captū,
certe ex quo est captus,erit ignobilis apud nos,quia seruus.i-
dem si aliqs de nostris nobilib.caperetur ab eis. & istud ē cla-
30 rū. & expressius videmus † in ciuitate ista Perusij qd̄ si aliqs
plebeius efficiat̄ miles,hr̄ ꝓ nobili.sed ī ciuit.Flor.ēt post mi-
litiam remanet popularis,& est expressum in l.munerum.§.1.
ff.de mune.&hono.& hoc est verū,sed clarius declarabitur j̄.
31 † Sequitur in diffinitione, illata.hoc ideo dico, qa nullus p̄t
hr̄e dignitatē à seipso,sed oportet ꝙ p alium ꝯferatur, & sua
authoritate assumēs eā,incidit in crimē falsi,vel in l.Iul.maie.
vt l.3.§.fi.ad l.Iuliam maie.& ff.de fal.l.1.in si.& ext.de reg.iu.
ca.1.lib.6.itē ideo dixi,illata,qa dignitas cōfertur in alium ex
mera gratia concedentis, non ex aliqua necessitate, quæ sibi
imponatur rōne alicuius meriti recipientis,vt auth.vt iu.sine
32 quoquo suffra.§.itaque.†Fateor tn̄,qd̄ possunt aliquę causæ
præcedere,quæ ex ꝯgruo impellunt concedentem ad conce-
dēdum,nō aūt impellunt ex necessitate,& istæ causæ pn̄t esse
triplicis generis.primo,virtutes & actus virtuosi,vt s̄.de stat.
& imaginib.l. vt virtutū, de hoc habemus exēplū p totū istū
librū,vbi per actus virtuosos dantur dignitates, vt ff.de orig.
33 iur.l.2.†secundo,vitia,seu actus vitiosi,vt d.l.2.§.postea cum
Appius.vbi pp furtū qs ꝯsequutus fuit dignitatē,& officium.
Et hoc videmus quotidie apud principes seculares, & Eccle-
siasticos, quod pp vitia aliqs ipsi principi efficitur accept⁹,&
34 ab ipso nobilitates,& dignitates ꝯsequitur.¶†Pręducta quę
dixi,qd̄ ex mera gratia ꝯceditur dignitas, intelligo in Princi-
pe.qui nō recognoscit superiorē,alr̄s superior p̄t cogere infe-
riorem,vt det dignitatē alicui,& sic quo ad ꝯcedentē erit de-
bita,quo ad recipientē erit mera gr̄a.s̄.de of.q̄st.l.1.& de hoc
sunt multi casus decretaliū.itē qd̄ dixi, qd̄ pp vitia ꝯcedūtur
35 dignitates, verū est loquēdo ciuiliter.†fateor tn̄,quod ꝯce-
dens præferens indignū digno,peccat.vt d̄t B.Th.de Aqui.2.
2.q.63.vbi tractat vtrum acceptio personarum sit peccatum.
36 ¶† Tertio sunt q̄dam,quæ nō sunt vitia,nec virtutes, vt ꝓ-
genies.propter q̄ lex,seu princeps ꝯcedit dignitatem,vt hac l.
& s̄.dictū est.&matrimonium,quia nobilitatur mulier ꝓpter
virū sine aliqua eius virtute,&in matre,q̄ nobilitatur propter
37 filium qn̄q;,vt ff.de sena.l.1.quod dic,vt ibi.†ex p̄dictis seq-
tur,ꝙ dignitas,seu nobilitas cadit qn̄q; in ignorāte. quod pa-
tet:qa vt dictū est,nobilitas ꝯsistit in acceptatiōe eius,qui di-,
gnita'ē ꝯfert.vnde sicut dilectio mea, in qua accepto titium
p̄t cadere in eum ignorantē,ita & dignitas,vt apparet expres-
se in puero nato ex nobili,qa statim est nobilis,licet nil intel-
ligat,vt probatur in auth.de defen.ciuitatum.§.sed interim,&
38 no.s̄.de iurisdi.om.iud.l.priuatorum.†ex his sequitur,quod
ista nobilitas n̄ est in voluntate,nec in intellectu,nec est actus
voluntarius eius,qui nobilis efficitur,quod patet, qa cadit in
ignorantē,q circa id quod ignorat,nullā hēt voluntatē,vt no,
in l.2.s̄.de acq.pos.nec in persona seu corpore,nec ī parte seu
corpore sensitiuo ꝯstat, sed solū acceptatiōe dignitatē ꝯferē-
tis.determinatur.n.in persona eius.q efficitur nobilis,sicut vi
sio in re visa, & dilectio in re dilecta.&sic ante cognitionē illā
nulla obuenit noua qualitas in persona nobilitata, sed dr̄ no-
bilis respectu acceptatiōis.fateor tn̄,qd̄ postq̄ sciuerit, impri-
metur in eū qualitas, qa incedet,vt nobilis,& operabit̄, vt no
bilis, & similia.hoc vr̄ velle gl.in l. priuatorū.s̄.de iurisd.om.
iud.q̄ dicit,qd̄ statim hēt dignitatē,sed n̄ effectū.non ergo est
parū ista nobilitas,qa cū hō se acceptū cognoscet, plura aude
39 bit.†ex p̄dictis patet, quod talis nobilitas p̄t alicui in puncto
mortis ꝯferri,quod patet:qa p̄t ꝯferri in ignorātem, & ꝯsistit
in acceptatione alicuius.Siłe in legatis,q̄ q̄runtur ignorāti, vt
l.cum pater.§.surdo.ff.de lega.2.& s̄.qn̄ dies legati ced.l.fi.siłe
in cōditionib.potestatiuis,quæ possunt impleri per aliū, vt ff.
de stat.ho.l.Arethusa.& seq.de cōd.& dem.l.2.& sic patet, ꝙ
40 in pūcto mortis qs p̄t effici miles,& qd̄ †infans,vel pupillus,
licet nihil intelligant,possunt effici milites,& coronarij. & si-
milia probantur de test.mil.l.fi.de mun.& hon.nō contin.in-
41 ter pa & fi.l.fi.§.1.lib.10.† Ex hoc sequitur aliud,ꝙ talis no-
bilitas non est virtus.quod patet,qa virtus ꝯsistit in volunta-
te,seu habitu mentis,vt ff.de iusti.& iur.l.iustitia.vbi dicit,qd̄
hæc virtus,quæ est iustitia,est ꝯstans,& perpetua voluntas, &
sic virtus est in habitu voluntatis,& in rectitudine voluntatis,
quod apud Theologos , & apud philosophos est vulgatissi-
42 mū.& ita intelligo d.l.iustitia, † & S.Th.de Aqui.2.q.62.vbi
quærit,quid sit iustitia,licet tamen voluntas non sit virtus,est
tn̄ signū virtutis de præsenti,vel speratur in futurū, qa creden
dum est principatū tenētē,q aliquē ponit in dignitate,hoc fa-
cere pp virtutes,ff.de of.prefe.pret.l.j.& pp nobilitatē paren-
43 tum bene speratur de filiis,vt in auth.de admi.of.† Vn̄ in du-
bio in electionib.& testimoniis, & aliis actib. vbi si voces es-
sent hincinde pares p̄ferūtur nobiles,vt ff.de pac.l. maiorē.in
pr.& ff.de testi.l.3.§.1.& l.ob carmen.§.fi. & ibi not.seqtur in
44 diffinitiōe,p principatū tenentē.hoc dico, † quia ille q tenet
principatū,p̄t ꝯcedere dignitatē,& nō alius.ff.de appel.l.si cō
stat.extra,de elect.c.2.itē quod dico,principatū tenentem, in
telligo gn̄aliter siue sit ille, qui tenet Principatū omnium, vt
Deus,qui qn̄q; istas dignitates,& nobilitates tēporales imme
diate ꝯstituit,vt lib.1.& 2.Reg.siue de principe vniuersali mū
danorum,sicut de principe Romanorum,cuius sunt oīa,vt in
l.bene à Zenone.de quad.præscr.& l.dep̄catio.ff.ad le.Rhod.
de iact.de quo sine dubio constat quod per se,& suas leges di-
gnitates confert, siue sit alius princeps inferior, vt Rex, Mar-
chio,Dux,vel magnus Comes q habet potestatē condendi le
45 ges in suos.† Et idem intelligo de quolibet populo , qui hēt
potestatem condendi leges.ff.de mun.& hono.l.1.circa pr.&
l.vt gradatim.§.1.quod patet, quia per leges cōceditur nobili
tas,vt p totū hūc lib.sed ciuitatib.princeps ꝯcedit, quod pos-
sint sibi legē facere, vt ff.de iust.& iur. l.oēs populi.ergo, &c.
46 †Ex p̄dictis multa inferunt̄.¶ Primo,quod p̄dicti magni Ba-
rones licet n̄ sint milites,tn̄ possunt facere milites,qm̄ habent
47 potestatem legē ꝯdendi.¶† sed tn̄ dubitatur,si Rex vel Baro
trāsit p alias partes extra suū regnū, vtrū possit creare milites?
Et vr̄ quod nō,qa ibi,vt priuatus hō hr̄.ff.de of. præfe.vrbis.
l.fi.in contrarium est veritas,quia ea,quæ sunt voluntariæ iu-
risdictionis,possunt extra territorium exerceri,vt l.j.& 2.ff.de
48 of.procon.& leg.†Ex prædictis secundo infertur,ꝙ populus
huius ciuitatis p̄t facere milites, vel concedere aliā dignitatē.
Sed contra hoc vr̄ præal.l.si constat.de appel.solu. intelligo i-
bi ad vocem popularium plebeiorū , q nō habent authorita-
tē sine decurionib. de iure cōi:secus si totus populus fecisset.
49 † Tertio ex prædictis infertur, ꝙ sicut ciuitas per sua statuta,
& consuetudines p̄t derogare iuri cōi, vt l.de quib.ff. de legi.
ita p̄t dignitates,& nobilitates,quæ à iure cōi inducuntur,nō
acceptare,vt nobilitates.&hoc videmus de facto hic.Nam de
iure cōi oīs,qui est de numero cōsiliariorū,vel decurionū,est
nobilis,vt ff.de decurio.l.spurij.in pr. Hæc aūt ciuitas Perusij
nō admittit,imò remanēt decuriones,siue consiliarij plebeij,
ciuitas Venetiarū admittit,& pro hoc est casus in l.fi.§.1.ff.de
50 mun.& hon.¶† Quarto infertur ex p̄dictis,ꝙ illa, q̄ nō est di
gnitas de iure cōi,tn̄ p̄t esse nobilitas per statuta,vel cōsuetu-
dines ciuitatū. Exemplum,militia de iure cōi nō est dignitas,
a ergo nec nobilitas,nisi in militib. vrbis Romæ,[a] vt j̄.de eque.
dig.l.j.& ibi no.tn̄ quædam ciuitates admiserunt hanc nobili
tatem,vt in hac ciuitate,licet Florentini ꝯ,vt dictum est. & ex
hoc patet,ꝙ nō omnis militia facit quem nobilem,sed quem
populus acceptat. Vnde milites curiarum , vel ciuitatum , vt
fiunt

a ADD.¶Vrbis Romæ.adde Pau.de ca.cons.218.qd̄ dixi in d.l.j. alleg.in tex.

sunt isti histriones, non erunt nobiles, qa non acceptantur, vt nobiles. Ita de his q vocantur milites gaudentes. Possunt ergo per statuta fieri de ignobilibus nobiles, & eɔ̃, & hoc in
51 multis locis seruat. ¶ † Sed circa pdicta dubitatur quo miles, q nullam hẽt iurisdictionẽ põt facere alium militẽ. Rñ. hoc põt facere authoritate ɔsuetudi. quæ hẽt vim legis, vt ff. de le
52 gi. l. de quibus. † Sequit in diffinitione, qua qs vltra honestos plebeios, &c. Hoc iõ dico, qa plebeiorũ qdã dñr honesti, quidã viles, vt j. e. l. mulier. & l. capitaliũ. §. fi. ff. de pæ. & de arb. l. j. §. pe. & l. Pedius. ff. de incen. rui. naufra. §. j. licet ergo honesti sint magis accepti quàm viles, non tñ pp hoc sunt nobiles, nec desinũt esse plebeij. oportet ergo ꝙ sint accepti vltra ho-
53 nestos plebeios. † Sed hic potest dubitari, quare in nrõ vulgari noĩe plebeiorũ nõ vtimur, rñdeo fateor. Nã in istis ciuitatibus Italiæ, & spãliter Tusciæ, appellamus cõe, & populũ, vt cũ dico cõe, ɔprehẽdunt oẽs nobiles, & ignobiles. Cũ di-
54 co populũ, cõprehendunt plebeij, & ignobiles tantũ. † Vñ si qs practicaret istam mãm, haberet facere articulũ, & pbare prĩo de isto vsu cõi loquendi, & intelligẽdi, qd qualiter fiat,
a dixi plenè in l. Labeo. a de supel. leg. & dicã j. in fi. Postea hrẽt facere articulos ad pbandũ alia, q reqrunt ad nobilitatẽ, de qbus j. dicã. Sequit in diffinitione, acceptus. hoc ideo dixi, qa nobilitas cõsistit in hoc, ꝙ superior facit quẽ sibi gratũ, & acceptũ, vt s. dixi. Sed hic insurgit dubiũ. Nã in istis ciuitatibus, q regunt ad populũ, illi q dñr nobiles, sunt minus accepti in impositione penarũ, & in multorũ officiorũ exhibitione, & in pœnis pecuniariis, in qbus magis puniunt nobiles, q ignobiles, & in multorũ officiorũ exhibitione, à qb. excluduntur nobiles, & sic vr ꝙ illi non pñt dici nobiles, cũ nõ sint magis accepti sed minus, & sic diffinitio nobilitatis eis non ɔgruit.
55 Resp. † qd nobilitas sp importat acceptationẽ, & bonũ eius, ad quẽ refert, hoc aũt põt esse duob. mod. Vno mõ fm se, vel p modũ causæ. Alio mõ fm aliũ modũ. Primo mõ, qñ fm se, plura exẽpla sunt s. posita, qa iõ qs dr nobilis, qa acceptus, & in dignitate posit⁹, & aliis antelatus. ¶ Scdo mõ p inuocatio
56 nẽ, vel p modũ causæ, & tũc pcedit arg. factũ in ɔ̃riũ. ¶ † Nã nobiles de iure cõi plus puniunt pẽnis pecuniariis, vt l. qdam delicta, ff. de pe. s. de epis. & cle. l. psbyteri. Et licet istud pl⁹ punire, sit malũ, tñ causat à bono, & ab acceptatiõe facta à delinquente. Nã iõ qa nobilitas, & dignitas erat sibi ɔcessa à lege, habuit p maiori delicto, si ipse delinquat, & sic est magis ingratus, & eodẽ mõ statuta, vel lex hoc facit, vt eorũ audacia cõpescat. Nã istud pl⁹ puniri respũ causę, denotat bonitatẽ ad bonũ finẽ, s. in exhibitione beneficiorũ. Nã à quibusdã remouent nobiles. Et posito, qd istud remoueri sit malũ, tñ causat ad bonũ, qa populus vidẽs eũ multũ acceptũ, dubitat ne si p poneret aliis, opprimeret popul⁹, & iõ nobilis ab offõ remo-
57 ueretur fm instãtiã. Et † hoc videmus in Principe, q pp salutẽ status quosdã remouet de vna ciuitate, & ponit in alia, vt s. de iur. fis. l. certa forma, & s. ne lice. hab. metropol. l. j. sicut aliqñ præfectus interdicit pꝑter quietẽ alicuius ciuitatis alicui aliquẽ locũ, vt l. j. §. j. de offi. præfect. vrb. & causa isti⁹ põt esse, licet remota nobilitas, & acceptatio illius. qa potẽs minus acceptatur, & hoc est de mẽte Philosophi 5. Politi. vbi dicit, qd pꝑter excessum, vt qñ qs fuerit potẽtię maioris, cõsilium est cum relegare in agro, & alibi in eo. libro, sic dẽt legibus ordinari, vt nullus fiat multũ excedens potentia, nec amicorum, neq; diuitiarũ, vel pecuniarũ. Si autẽ nõ sequestatus, faceret strages eorũ. Vides ergo qd per se, vel respectu causæ, nobili
58 tas cõe importat bonum. † Ex prędictis apparet, qd nobilitas habet in se aliqua grauamina annexa, quæ p se sunt mala. Ex
59 quo infero mirabilẽ cõclusionẽ. † Aliqs priuatur nobilitate vel dignitate pꝑter suũ delictũ. Certe quo ad oĩa cõmoda di
b gnitatis, & nobilitatis erit priuatus, b sed oĩa nobilitatis, & dignitatis onera, quatenus separabilia sunt retinebit. qd apparet per rõnẽ, qa pœna nõ debet esse causa præmij, vt l. siue hrditaria. de negotiis gestis, & de hrdib. instituen. l. si qs solidũ. præmiũ aũt esset, qd releuaretur ab onerib⁹, vt est expressum s. de infa. l. 1. lib. 10. & ff. de interdi. & releg. l. relegatorũ. §. fi.
60 & l. seq. ¶ † Seqtur in diffinitione, ostẽditur, &c. Hoc ideo dixi, qa si mille annis qs viueret plenus omnib. virtutib. & Princeps eũ summe deligeret, tñ plebeius remaneret, donec trãsferatur in eũ aliqua dignitas, seu nobilitas, per quã distinguatur à plebeis, vt patet ex his q s. dixi in illa qõne, vtrũ nobilitas, & dignitas sint idem. ¶ Sed qro qualiter fiat ista ostensio,
61 ¶ † R ñdeo, põt fieri verbis expsse hoc ɔtinẽtibus, & tunc nõ est dubiũ, vt l. ille. §. cũ in verbis. de lega. 3. In verbis tñ pt esse dr̃ia. ¶ Nã qñ Princeps aliquẽ nobilitat, cõiter se refert ad nobilitatẽ, quæ hr respũ certæ dignitatis, vt j. de præpo. sacr. cubicu. l. cubicularios, & de comitti. cõsisto. l. j. & idẽ hr in mul-
62 tis rubricis, q sequũtur post illã. Ciuitates † vero p eorũ statuta faciunt, vt aliq habeãtur nobiles simpliciter, nec adiiciunt qua nobilitate, & tũc ẽt erit nobilis, sed nobilitate infirma, q est nobilitas innoĩata, de qua dixi s. in j. q. Est ẽt spẽs per se, &
63 verbũ † dẽt referri ad id, cui ɔgruit fm spẽm, nõ ad id cui cõiter, & in gñe, vt in l. hoc legatũ. de leg. 3. Qñq; hoc nõ exprimit, & tũc dẽt fieri in aliquo actu hoc importãte, quasi de necessitate, arg. l. p herede. § Papinia. de acq. hære. vt si cõcedat alicui aliqd beneficiũ, qd haberet nobilitatẽ, & dignitatẽ annexã, vt si ɔcedatur alicui Ducatus, Marchio, vel Comitatus, & similia, vt ff. de mune. & hon. l. honor. qs dicatur march. c. j.
64 ¶ † Sed dubitatur, q sunt ista officia, q habẽt nobilitatẽ annexã, & dignitatẽ. ¶ R ñdeo, de iure cõi sunt multa, vt patet per totũ istum librũ. sed qa ista officia nõ sunt hodie in vsu, ideo dotalẽ regulã. Istud officiũ, seu ille actus, habet in se dignitatẽ, siue nobilitatem annexã, ꝙ in vniuersitate illa, vbi de hoc agitur, habere illã reputatur. Istud pbatur primo authoritate Inn. in c. de multa. extra, de præben. ¶ Secundo per tex. ff. de mune. & honori. l. fi. in prin. ibi, qstura quoq; in aliqua ciuitate inter honores nõ hr. ¶ Tertio pbo p rõnẽ. Dignitas, & nobilitas cõsistit in acceptatione eius, q põt tribuere dignitatẽ. Aut ergo ille populus, q habet illud officiũ p nobilitate, & dignitate habet iurisdictionẽ, & tunc sine dubio sufficit, ꝙ pt inducere, vt s. dictũ est. Nec curo qũo istã suã dignitatem declaret verbis, seu factis, ff. de legi. l. de qbus. in fine. Aut ille populus nõ hẽt iurisdictionẽ, & tũc reqritur volũtas Principis: sed illa iam declarata est, ꝙ illud ibi hr p nobilitate, quã vni-
65 uersitas illa habet, vt l. fin. ff. de mune. & hon. † Ex istis manifeste apparet, qualiter debẽt formari articuli, qñ al qs vult pbare aliquẽ nobilẽ esse. ¶ Primo debet pbare, qũo vsus cõis loquendi, & cõis modus intelligẽdi sic se habet, & habuit, ꝙ appl̃one cõis cõtinẽtur oẽs de ciuitate nobiles, & ignobiles, & appl̃one populi seu populariũ, cõtinentur oẽs de ciuitate, nobilibus exceptis. ¶ Secũdo, qd cõis modus loquẽdi, & intelligendi se habet qd ille, q est Comes, vel de ple Comitum, seu militũ sit nobilis, & nõ cõtineatur appl̃one popularium. ¶ Tertio, ꝙ ille hõ, de quo agitur, puta Titius est comes, vel de prole comitũ, vel miles de ple militũ, & similia: & eodem mõ si qs vellet pbare ɔ̃rium, s. qd nõ sit nobilis, qa forte ius
66 cõe habet ɔ̃ se, debet facere articulos in ɔ̃rium. † Et aduerte, qd vbicunq; fit mentio de cõi vsu loquẽdi, seu intelligẽdi, debes ĩtelligere de vsu longi tpis, s. 10. vel 20. ann. vt in l. Labeo. de sup. leg. & ibi hr modus pbandi, quẽ pulchrè posui. Sed si qs faceret articulum simplr ꝙ talis fuit, & est reputatus nobilis, nõ sufficeret, qa verbũ nobile, est æquiuocum, vt s. in 2. q.
67 † Et dictũ testis, q deponeret sup arti. nõ cõcluderet de necessitate, vt extra, de pba in c. in pñtia. Oportet ergo ꝙ cõcludat ꝙ sit nobilis ex nobilitate, q facit quẽ differre à plebeio, seu populari. In iure aũt istud nomẽ populariũ, put differt à nobilibus, hr ff. de app. l. si cõstat, & de pœnis. l. capitaliũ. §. solẽt. In qbusdam tñ partibus pdicti, q s. sunt nominati nobiles. appellãtur magnates, vt Florentiæ, alibi appellãtur maiores, vt Venetiis. vñ fm diuersitatem locorũ diuersificãda sunt noĩa, & articuli diuersimodè formãdi, qd est iudicio aduocatorũ,
68 q sunt in partibus relinquẽdũ. † Dicas ergo ꝙ verbaliter ille
69 est nobilis, q nobilis appllatur, vel reputatur. † Ex prædicta expositione diffinitionis quæritur vsq; ad quos descẽdentes trãseat nobilitas, quæ attribuitur ex genere. Et glo. hic rñdet qd vsq; ad pnepotes, vt s. de quæst. l. diuo. quæ hoc probat. nã vltra pnepotẽ nõ est acceptus vltra plebeium, vt ibi not. Tu tamen dicas latius. Qñque illud, ex quo sequitur nobilitas, transit ad posteriores, vt regnum, ducatus, & comitatus, & similia, & tunc vsque ad infinitum erit nobilis ille, ad quẽ transit, non ex parentum persona, sed quia ipse habet id, ex quo est nobilis. Quandoque istud non transit, & tunc de iure communi ex persona parentum non transit vltra pronepotes, sed fm consuetudinem in quibusdam partibus Italiæ, omnes descendentes admittuntur, vt habeantur pro nobilioribus, & tunc istud est probandum. Qñque isti admittuntur limitatiue, vt habeantur pro nobilibus donec peruenerint

a ADDIT. ¶ Dixi plenè in l. Labeo. post prin. ver. & hoc est vtile scire. vbi etiam posui in addi. ad ipsum in versi. communi vsu loquendi. Dixi post Bald. in l. omnes. nu. 2. vers. qualiter autẽ formari debet articulus, in apost. in ver. reddere causam scientiæ. s. de feriis post Lanfran. in c. quoniam cõtra. §. testium depo. nu. 103. ver. quæritur vltra prædicta, in versi. signifi. extra, de prob. post Pan. in c. capellanus. nu. 1. in versi. secundum communem vsum. extra, de fer. & Felin. in proœ. decreta. ver. 2. not. quod ad probandum communem vsum. & Tho. Ferra. omnino in suo tract. cautelarũ. cautę. 52. inci. tu habes, quod communis opi.

b ¶ Priuatus. Adde Felin. in c. intelleximus.

rint ad paupertatem, & ad viles artes, & tunc incipiunt eſſe
a ignobiles,*a* arg.j̃.e.l.ne quis,& ita loquitur authoritas Philo-
ſophi s̃. alle. 5.Polit. vbi dicit, nobiles eſſe vñr, quibus aſſi-
ſtunt progenitorum virtus, & diuitiæ. Nam intelligo, quod politia, quæ tunc regnabat, admittebat nobilitatem ex progenie, donec durabant diuitiæ. Vnde bř ſm quod Princeps, vel populus acceptauit, ita eſt nobilitas, vt s̃. oſtenſum eſt. hoc de nobilitate ſufficit.

a ADD.¶Ignobiles.adde Fel.c.cum adeo,de reſc.cum nonnullis remiſſionibus,quas in apoſtilla ibi poſui.

¶Alex. De materia dignitatis, & nobilitatis, ponit Laudenſis in materia de Principe, in titul. de dignitate. Et adde quòd in concernentibus nobilitatem præſumendum eſt pro nobilibus, c.illud.40.diſt,in gl.Adde qđ nobilitas ingenij, & ſcientiæ præfertur nobilitati ex accidenti. Dictum eſt Cy.in l.quiſquis,de poſtul.Adde c.j.de dona.& adde quod etiam conſiſtit in animo, & ideo nobilitas animi ex largitionibus cognoſcitur.l. filiusfa. ff. de don. Facit quod no. Inn.in c.grandi,de ſuppl.negl.prælat.& in clem. j. de reliquiis, & venera. ſanctorum, dicit,qui donat,quod diutius durat, gratior habetur,& per famam probatur nobilitas,& in l.prouidendum. s̃. de poſtu. In eod. in ver.not.quòd filia.ibi,ſciendum.quòd no.adde Bar.in l.cum quis decedens.§.codicillis,in vlt.gl. de le.3. In eod. in verſi. aduertendum adde quòd vir dicitur aliquando à virtute,vt in c. illud Ambroſij. 32.q.7. & not.gl.in c.j. de clandeſt.deſponſa. In eo.in ver. eſt igitur videndum. vide per Doct.& glo.in c.j. de prohib.feud, alie.per Loth. In eo.in ver.vltimo ipſi diffamant. Pro hoc Ang.idem tenet in l.ſed ſi ſuſceperit.§.j.ff.de iud.vbi dicit. quòd quilibet Doctor dicitur nobilis, & nullus præſumitur nobilis, & miles, niſi probet,Bal.in c.j.§.ſi ruſticus. de pace tenẽ. Et an faciens artem mechanicam poſſit eſſe nobilis. Bal. in l.nobiliores. s̃. de commer. tex. in c.j. de do. dicit quod natura nobilitatis,ſeu nobilium eſt,vt quod donant,exiſtiment ſe debere,et ſic in eo non cadit oblatio ad antidora, vnde nobilitas cognoſcitur ex largitionibus. Facit tex.in l.filiusfa.ff.de dona.& quod no. Inno.in c,grandi.de ſupplen. negli.præla.& in cle.j.de reli.& vene.ſanctorum.adde quòd Doctor plebeius valens, & virtuoſus.præfertur Doctori minus valenti,licet ſit nobilis genere.Bal.in l.nemini.s̃.de aduo.diuer.iud.Facit c.de multa,de præben.& in c.nunc veſti.56. diſt.quòd dicit quòd natus ex parentibus prorſus alienis à virtutibus, dummodo ipſe ſit virtuoſus, debet preferri nato ex claris parentibus,licet ſit virtuoſus.Pro quo facit,vbi paritas eſt,præfertur nobilis genere, Bal.in d.l.nemini. In eo. in verſi.ſequuntur in diffinitione illata,facit quod no.Bar.s̃.de profe.& medic.l.reddatur.& ibi notaui,lib.11.Adde text.& Bar.in l.j.j̃.vt dig.ordo ſerue.vbi vſurpans honorem & dignitatem illicite,punitur pœna ſacrilegij, & vide Bal. in l.data opera.qui accuſ.non poſſ.vbi dicit de nominante ſe comitem,qui non ſit, & creante notarios, quod punitur pœna mortis, in c,paratur.23. q. 1. In eod.in ver. & ſic patet,quòd in articulo mortis quis mera gratia Principis,non autem inferior à Principe,poſſet dignitatem concedere,in d.l.ſi. s̃. de re mil. qui ita intelligit l. ad Rempublicam.ff. de mun.& honor. In ver.ſed dubitatur,an aliquis,&c.vide no.per Doctor.in l.ſi.ff.de iur.omn. iud.In ver.quarto infertur,in verbo,exemplum de iure cõmuni.Adde Alber. in l. milites. s̃. de loca. & Lau.in tractatu de Principe, in ti. de milit. concluſio.13.& quòd militia ſit dignitas,eſt tex.Inſti.qui.mo.ius patr.pote.ſol. in §.filiusfa. & Ro. in ſermone incipiente, manifeſtum eſt, &c. In ver. ex prædictis apparet ibi, aliquis priuatus, &c. intellige hoc eſſe verum, ſi non amiſit ciuitatem,& bona propter illud delictum,ſed tantummodo nobilitatem,& dignitatem. nam ſi aliàs fuiſſet bannitus, & bona fuiſſent publicata,non teneretur ad onera,Bar.in l.damni.§.qui damni.ff. de dam. infe.facit l.decreto. de ſuſpec.tut.& l.ſi ſeruus plurium.§.ſi quis. de le. j.& ibi per Pau. de Ca. & Are. nec obſtat l.ſine hær. & alia iura hic allegata, quia loquitur in illis qui retinebant bona,quia ſuper eis poterat imponi collecta, & adde Bartol.in l.ad cognitionem,ex quibus cauſis in poſſeſ.eatur.

LEX II.

1 *Infames non poſſunt habere dignitatem.*
2 *Infamis ad poſſit eſſe procurator,& quando.*

NEQVE. Notati infamia iuris,aut facti,aut inquinati ſcele-
a re, aut turpitudine vitæ, ad dignitates non aſcendunt. h. d. *a*
1 †Not.infames non poſſe habere dignitatem.[b] dicit † tamen
b gl. quòd põt eſſe procuratores. Idem no.de decu.l.quis pro-
2 curationem. Ad hoc ẽt no.4.q.7.infames.& Inſti.de exc.in ſi. Veritas eſt ſm Hoſt. quod aut crimen eſt tale,quod ſi penderet iudicium ſuper eo quod repelleret quem à procurando, vt quia quis fuit accuſatus, & ꝯdemnatus de crimine publico,vt s̃. de procur. l.reum.& tunc ſicut non põt eſſe procurator pendente accuſatione ꝯ cum de tali crimine, ita ẽt ſecuta ſnĩa repellit quem à procurando, quia non debet eſſe melioris conditionis ille, qui eſt condemnatus, quàm ille, ꝯ quem pendet iudicium. l. euidenter. ff. de excep. rei iud.vbi autem pendentia iudicij non repelleret eum à procurando, nec etiam impediret ſententia. Et hanc opi. firmat Cy. in l. j. ff.de poſtulan.in §.deinde.& §.cum.

a ADD.¶Ad hanc legem adde tex.l.j.s̃.de infa.lib.10.& quod ibi Bar.& per Dyn.in regula,infamibus. & adde Bar. in l. Caſſius, de ſenatoribus. Et limita hanc legem non habere locum in dignitate obueniente cum hæreditate,ad quam infamis aſpirare poteſt ſecundum Bal.in l.j. de ſecun. nupr.

b ¶Nota infames non poſſe habere dignitates.Adde quod infamia non tantum repellit quem à dignitatibus habendis, ſed & ab habitis, & an, & quando hoc ſit verum, dixi poſt Iac. Rebuf. in l.j. num.1.in apoſt.in verſi. ab honoribus,& dignitatibus.s̃.de infami.lib.10.& an ipſo iure ponit Ro. ſing.ſuo 506.inci.fuit à me quæſitum.

LEX IIII.

SENATORVM. Subſtantiæ ſenatorum habent immunitatem à muneribus ſordidis,& etiam extraordinariis. h. d.& eſt argumentum ſm And. de Barul. de quæſtione agitata inter Regem, & fratres tertij ordinis, quorum fratrum terris erat conceſſa immunitas,an porrigetur ad terras ſuorum ſubditorum,puta vaſallorum.

LEX V.

a NEMO. [a] Præfecti ſenatoribus non poſſunt aliquod munus abſque Principis ſcientia indicere.

a ADD.¶Ale.Nemo.Iſte tex.facit, quod procurator Principis dr̃ habere nobile officium,quem Rom.allegat in l.1. no. vlt. quod venit ad limitationẽ l,ſi quis procuratorem,s̃.de decur.

LEX VI.

1 *Ars viliſſima dicitur vendere oleum, & ſal.*

NE QVIS. Negotiantes artes viliſſimas ad dignitatem non
aſpirant, & aſpirantes repelluntur ab ea. h. d. Facit j̃.negot.
1 ne militẽ. l. j. ¶† Et not. appellari viliſſimas artes illorum, qui ſtant ad cuſtodiam porcorum, & illorum, qui vendunt oleum,& ſal,vt dicit gloſſ.

LEX VII.

QVONIAM. Iudex volens in vrbe ædificia conſtruere, ſenatorum ſubſtantias ad prædicta non vexat.h.d.

LEX VIII.

IVS. Senatores, in quorum numero eſt Imperator, ſunt defendendi ab omni iniuria.h.d.

ADD. ¶Nota,quod ſicut Imperator dr̃ de numero ſuorum ſenatorum,vt hic, ita Papa de numero ſuorum Cardinalium, ſecundum Archi. in c. ſacroſan.22. diſt.vbi refert Laudenſis in ſuo tractatu, in titulo de Cardinalibus.q.10.& aliqua add.Alex.

LEX XI.

1 *Filius Senatoris, quando ſequatur dignitatem paternam, & dicatur Senatoris filius.*
2 *Natus antequàm pater ſit Rex, non dicitur filius Regis.*

SI SENATOR. Natus ex eo, qui poſt natiuitatem adeptus eſt ſenatoriam dignitatem, non ſequitur dignitatem paternam. Si verò natus ſit ſenatoria dignitate durante, licet fuerit ante conceptus, eius ſequitur dignitatem. h. d. Et ſic duo dicta ponit hæc lex. Primum, quando quis naſcitur ex patre non ſenatore, qui poſtea ſenatoriam dignitatem adipiſcitur. ¶Secundò de eo, qui naſcitur poſt ſenatoriam dignitatem, & concipitur ante,& ſic non ob.l. ſenatoris filium.ff.de ſenato.vbi dicitur eſſe filius ſenatoris etiam ille, qui poſt dignita-
1 tem naſcitur. ¶† Ex quibus diſtingue, Aut quis eſt natus, & conceptus ante dignitatem, & eſt ſenatoris filius, vt hic, in prin. Aut naſcitur poſt dignitatem finitam,& idem,vt l.ſi.eo. tit. Aut naſcitur, & concipitur dignitate durante, & non eſt dubium quòd eſt ſenatoris filius. Aut concipitur ante,& naſcitur poſtea,& ſimiliter eſt filius ſenatoris,quia habetur pro nato in ſui fauorem,& non in odium,vt l. qui in vtero. ff. de
2 ſtatu homin. ¶†Ex prædictis apparet quòd ille,qui eſt natus
a antequàm pater eſſet Rex,non dicatus filius Regis. *a* de quo
b per glo.& Cyn.in l.imperialis.s̃.de nup.[b]

a ADD. ¶Regis.Et addr̃ vt refert Iuſtin.li.2.ver,ex his Ariamenes fuit dr̃ ſcõ per Tiriaſerné fratrem Darij iudicatũ,cum eſſet quæſtio inter Ariamenẽ, & Xerſem,filios Darij.Xerſes enim natus poſt regnũ patri quæſitum Rex declaratus fuit à patruo arbitro.Ariamenes vero acquieuit, Et ad id,qđ dicit tex.adde do.Alex.in l.qui ad tempus.de decur.Sed quid de nato ante coronationẽ,dic qđ non ſuccedit, ſed natus poſt.Bal.in d.l. imperialis. alle.in text.& in l.in ſuis.ff.de lib. & poſth.vbi etiã dicit,quod filius natus antequã pater eſſet de magnatibus, non cõprehenditur à ſtatuto loquente de magnatibus. Adde quod not.in apoſtil.ad iſtum in l.cum ſatis.nu.7.in apoſt.in ver.non dicitur primogenitus.s̃.de agric.& cenſi.lib.10.

b Alex.¶Nup.Vide Bar.& quæ ibi dixi.s̃.in l,cum ſatis.de agri.& cenſi.

LEX XII.

1 *Pœnæ, quibus puniuntur iudices in officio barattarias committentes.*
2 *Iudices, & Doctores iudicantur eſſe nobiles.*

1 IVDICES. † Iudices in officio furta, vel ſcelera committentes, pœnis hic inſertis puniuntur. hoc d. Concor. ſunt in

glo

gl.Nota contra officiales committentes in officio furta, & bara-
2 tarias.¶†Ex hoc apparet,qđ iudices, & doctores iudicantur esse
nobiles,qui tamen exuti dignitate inter priuatos habentur.

LEX XIII.

MVLIERES. Vxores durante matrimonio,viri genere nobilitantur,& eorum forum sequuntur,& imitantur eorum domicilia.h.d.Hanc legem examinaui suprà de incolis.l.mulieres.

LEX XV.

CLARISSIMIS. Clarissimi,& spectabiles possunt proficisci sine licentia quo volunt,Concordat infra eo.l.fin.

LEX XVI.

SI GRAVIVS. Illustres in criminalibus grauiorib. impediti, in carceribus non detinētur, sed committuntur custodiæ militari, & per aliquem iudicem non puniuntur, sed de commissis p eos relatio fit Principi. constituti verò in dignitate minori puniuntur per præfectum prætorio. h.d. Ista autem relatio, de qua s̄. dictum est,habet locum durante dignitate illustri:sed si propter facinus esset ea priuatus, tunc absque relatione posset de eo fieri punitio,vt infrà.l.proxima.

LEx XVII.

1 *Hodie nullus conuentus suo nomine tenetur satisdare.*
2 *Dominus si promisit stare in iudicio, & procurator citetur, & non comparet, stipulatio committitur.*
3 *Acta regulariter in scriptis fiunt.*
4 *Verbum,absfuerit,etiam scriptum per d.quod denotet absentiam.*
5 *Periurus quando sit infamis ipso iure.*
6 *Citatio appellatur sententia.*
Omne præceptam iudicis faciens ad causam,dicitur sententia interlocutoria.
7 *Clarissimi citantur in scriptis,alia citatio non valet.*

QVOTIES. Illustres conuenti ciuiliter,& criminaliter ad satis-
dationem de iudicio sisti non vrgentur,sed eorum committitur
iuratoriæ cautioni,qua expleta per eos vel per eorum procurato
res fit missio in eorum bona in ciuili. In criminali vero tāquam
periuri,dignitate expoliantur,&absque relatione puniuntur per
iudices.Item dicti illustres criminaliter,vel ciuiliter non possunt
a conueniri sine scriptura.h.d.[a] In gloss. super verbo, nulla.†No.
1 casum,in quo non possidens immobilia non cogitur satisdare iu
b dicio sisti, sed committitur suæ iuratoriæ cautioni.[b] regulariter
contrà,vt l.sciendum.ff.qui satisdar.cogan.& hoc verum secun-
dum hæc iura. hodie verò nullus nomine suo conuentus tene-
tur satisdare,vt Insti.de satis.§.sed hodie.In tex.ibi,vel eorum pro
2 curatores.† Ex hac litera patet ꝙ si dominus promisit stare in iu
dicio, & citetur procurator, si est, & non comparet, quod com-
mittitur stipulatio.Nam hic dominus cauit de iudicio sisti, & iu-
rauit,& procurator fuit citatus,& absfuit,& ratione absentiæ pro
3 curatoris fit missio in bonis domini.In tex.ibi,sine scriptis.† No
ta casum , in quo semper est necesse, ꝙ acta iudicij redigantur in
scriptis.& idem est regulariter cautum hodie,vt extra,de proba.
c c.quoniam contra:[c]falsam.licet fallat quandoque,vt in auth.ni-
si breuiores.s̄.de sent. ex breui.reci.& j̄.de proxi.sac.scrin.l.pe.&
4 s̄.de man.Prin.l.j.in 1.gl.† No.bene de hoc verbo,absfuerit,quia
si scribitur per b,& tunc notat absentiam absque dubio. Aut per
duplex ff,vel d. & notat præsentiam rr. Sed causa contrarietatis
vitandæ etiam si scribatur per d,notat absentiam vt hic,& de hoc
in auth.de defen.ciui.§.sed neque,in gl.quę incipit,ipso iure,in fi.
5 † No.bene, ꝙ periurus est infamis ipso iure , quando venit con-
tra pacta,& sacr̄m,sed quando contra sacr̄m tm̄,tunc per senten-
d tiam.[d]concor.sunt in gl.quæ incipit,contra pacta.[e]† In glo.quæ
e incipit, commonitoria , apparet quod citatio appelletur senten-
6 tia,vt hic.Hoc etiam tenet gl.in l.quoties.j̄.de priuil.schola.& in
l.in sacris.in gl.3.j̄.de prox.sac.scrin. quæ tenet, ꝙ omne præcep-
tum iudicis faciens ad causam,dicitur sententia interlocutoria,[f]
f & est alia glos.singularis in auth.de litig.§.sancimus.super verbo,
g interlocutionib.† Item ex hac gl.coniuncto text. patet,[g]quòd li-
7 cet citatio de comparendo possit fieri per nuncium absque lite-
ris, vt l.sed si interpellatur. §.1. ff.de arbitr. & dixi suprà de coll.
fund.l.Palatinos.& s̄.de exact.trib.l.missi. tamen hoc fallit in cla-
rissimis.nam talis citatio nunquā valet,si nō fiat per scripturam.

a ADDIT. Alex.Habes hic textum, quod periuri dignitate priuentur. Adde
gl.l.j.s̄.de reb.cred.& ibi Bal.in fi.dicit,quod omnes Canon.tenent,ꝙ quis rō-
ne periurij priuet quocūque beneficio ecclesiastico,22.q.1.ca.pupilli.c.ex lite-
ris.de sponsal.ca.1,de purg,cano.c.quæstionem. de app.c.1.de fideius. facit 22.
q.1.in summa c.1,de cri.fal,c.quanto.de iureiur.& c.querela.eo.tit. & adde gl.
l.3. §.miles. ff.de infa,vbi periurus dēt deponi ab omni offō,nedum beneficio.
b Cautioni.Adde tex.in l.cum non facile.ff.si cui plusquam per l.Fal.Idem dic de
viro honestæ vitæ, & laudabilis, ac probatæ vitæ.gl.in l.1.§.his autem,in gl.2.
ff.de pac.mut.vbi dicit,quod virtus animi pro satisdatione habetur.
c ca.quoniam contra.Et ibidem vide Fel.
d Per sententiam.Adde beatum Tho.22.q.99.artic.3.circa medium.
e Adde l.si quis maior.s̄.de transac. Et adde quod licet sit periurus ipso iure,re-
quiritur tamen sententia iudicis declaratoria,vt est text. in c.cum secundum.
de hæret.& vide Bart.in l.Mæuius.§.duobus.de leg.2.

f ¶ Interlocutoria. An sit interlocutoria, vel diffinitiua, vide tu late per Fel.in rub.de reg.iur.in ver.ad illud de præceptis.
g Alex.Adde gl.in l.cum clericis,de epis. & cler.& l.ex stipulat.s̄.de sent. & l.harum. ff.si serui.ven.& vide gl.in Clemen.1.de sequest.poss.& fru. & in Clem.fi,de app.Bart,in l.Titia,de accusat.

LEX XVIII.

1 *Securitas veniendi si conceditur,an censeatur etiam data pro redeundo.*

IVBEMVS. Vocati p Principem ad aliquam dignitatem
maiorem,vel minorē, possunt de vrbe,& etiam de prouin-
1 ciis absque licentia Principis comitatum adire.In gl.† vlti.
ibi, non recedet, &c. Per hanc gl.patet euidenter ꝙ illi, cui
datur licentia veniendi liberè,non propter hoc datur licen
tia remeandi. Et hoc verum intelligo in casu, quando lex
a specialiter hoc disponit:regulariter autem ꝯtra,[a]vt no.s̄.de
nau.l.1.& ff.de lega.l.sciendum.de sepul.vio.l.vtimur.& ad
Treb.l.de ætate.& dixi plenè in l.1.ff.ad l.Iul.maiest.

a ADDIT. Regulariter autem ꝯ.Tu vide de hoc Iac.Rebuf.in l.nullam.n.5.&qđ ibi posui in apost.in ver.redeundi.s̄.de nauicu.lib.10.de quo oīo per Ale.in l.1.§.non fuit,post istum.ff.de dolo.& cons.15.vol.4.
Alex. Vide quæ scripsi in l.1.s̄.de nauicu. quibus adde qđ saluusconductus,seu securitas concessa debitori, qđ non molestet à suis creditorib. nō hēt locū in creditore fiscali.§.prædiorū.in auth.de man.prin.& vide Ang.cons.23.& Laud. tract.de Principe. tit.de priui.& rescripto,concl. 13.& in tit.de fisco,concl.196.Item adde,qđ talis securitas non hēt locū in creditorib.ex delicto. Alb.l.ex parte. §.quenquā,ff.quod cū eo.& in l. si rerū.ff.de re.di.& no,Laud.vbi s̄.Item adde an saluusconduct⁹ videat datus pro vna vice tantum,vide q̄ scripsi post Bar.in l.1.ad l.Iul.maiest.

¶De consuli.& non spargen.ab his pecu.&c. Rub.

LEX I.

a ANTIQVITVS.[a]Inter habentes eandem dignitatem ille debet prius antecedere, qui est prius dignitatem adeptus, etiam si posterior fuerit eandem pluries assecutus. Si tamē prior in consulatu Patritiatus honorem fuerit assecutus post eum, qui est in consulatu posterior, & in Patritiatu prior,hoc casu præfertur.h.d.

a ADD. Alex.Antiquitus.Vide istum tex.qui alleg.p Bar.de insign.&arm.

LEX II.

ORDINEM.Hodie consules prohibentur per vrbem spargere pecuniam, ne cupiditate lucri populus eos sequatur, sed eorū meritis, & quod pecunia quæ per eos iactabatur, expendatur in opus aquæductus,& quilibet consul expendere debet certum pondus auri.h.d.

LEX III.

NEMINI. Nullus potest eligi patricius, nisi prius alteram dignitatem hic insertam fuerit adeptus.Item habens dignitatem cōsularem absque administratione,in opus aquæductus debet expendere certum pondus auri.h.d.

LEX IIII.

1 *Gabella si semel soluta fuit de contractu,pro quo non debeat transferri dominium, & ex forma statuti debeat solui de quolibet contractu,per quem ius transferatur: si postea mortuo altero ex contrahentibus dominium transferatur,non debet iterum solui gabella.*
2 *Electus in consulem, quòd teneatur soluere , licet administratio non sit concessa.*
Statutum,quod de quolibet contractu,ex quo ius transfertur , soluatur gabella , quod comprehendit illum , cui res venditur pacto apposito, vt ius administrandi ei non competat,nisi post certum tempus.

SANCIMVS Viris excellentissimis. Si cui conceditur ad-
ministratio dignitatis diu ante commissæ , non vr̄ dignitas
de nouo concedi , immo illis potietur honoribus , quibus
potiretur, si eidem ab initio administratio concessa fuisset,
nec soluet centum libras auri in aquæductu,si temporē di-
a gnitatis concessæ soluit.h.d.[a]† Et est hæc lex in argumen-
1 tum, quòd si per formam statuti de quolibet contractu, p
quem ius acquiritur,debet solui tātum pro gabella,aliquis
titulo

ADDITIO.

a Alex. Vide quod dixi post Bart.per istum text.j̄.de domesti.& protect. Item j̄.proxi.in ver.& est hæc lex ī argumentū, an habeat locū statutū, de quo hic per Bar.si fiat pactum , quod non transferatur dominium vsque ad certum tempus.

titulo venditionis,vel donationis,dedit alicui aliquid hoc pa
cto,vt ius non transferatur in eum,nisi mortuo donante,vel
vendente,qđ si tunc fuit soluta gabella dicti contractus,ꝙ li-
cet adueniente morte transeat ius in istum,non debet gabel-
la iterato solui sicut ille,qui fuit electus in consulem absque
administratione,si soluit centũ libras auri pro tali electione,
non soluit postea si sibi concedatur administratio. Ex hoc ēt
2 infertur aliud,s.ꝙ electus in consulem tenetur soluere, licet
sibi non sit administratio concessa.Et hoc facit ad quæstionē
dicti statuti,ꝙ ille,cui res venditur pacto apposito, vt ius ad-
ministrandi ei non competat, nisi post tale tempus, quod te-
netur soluere gabellam,etiam antequàm dictum tempus ad-
a ministrandi veniat.Hic non sunt alia.[a]

a ADDIT. Alex. ¶Alia.Adde tex.in l.cum manu sata.§.fi.de contrah.empt. dicit ibi,quod venditio hoc modo facta non est proprie venditio:quia si statutum diceret, quod de quolibet contractu soluatur gabella, de hoc non solueretur per illum tex.

LEX V.

1 *Ius ex sola electione,quomodo possit dici non tribui.*

SANCIMVS viros excelsos. Filiusfamilias electus in patri-
cium à patria potestate liberatur,qđ triplici argumen.proba-
1 tur.h.d.† In tex.ibi,præstitis.no.tex.coniuncta gl.qũo videa-
a tur posse dici,ꝙex sola electione[a] ius non tribuatur,sed tunc,
cum electionis literæ præsentantur.Pro quo facit quod not.
gl.ff.de iureiur.l.Labeo. Et hanc quæstionem disputauit Iac.
de Bel.de quo dixi supra,de decur.l.2.lib.10.

a ADD. ¶Ex sola electione.Tu vide de hoc Dy.l.si serui.& ibi no.in apo.ad ipsum,in ver.nõ pñt.ff.de leg.1.dixi post Bal.in l.fi.ver.vlt. Dy.inducit.eundē Dy.in reg.qđ semel,&ibi posui post do.Boer.in apo.ver.impugnare,& dixi post Iac.Rebuf.in l,si quis,num 1.in ver.confirmato.s̃.de decur.lib.10.

¶De præfecto prætorio,siue vrbi,& magistris militum,&c. Rub.

LEX I.

PRAEFECTVM. Præfectus vrbi,& præfectus prætorio,& magistri militum,&peditum,licet habeant dignitates distinctas,tamen omnes sunt paris gradus:& ille præfertur,qui primò fuit in dignitate electus.

LEX II.

QVISQVIS. Dignitate deposita per plures in pari gradu dignitatis existentes,ille est potior, qui prius est in dignitate electus.hoc dicit.

¶De præpositis sacri cubiculi,& de omnibus cubicularijs,& priuilegiis eorum. Rub.

LEX I.

SACRI CVBICVLI. Custodientes cubiculum Principis, vel Augustæ eandem dignitatem habent, quam præfectus vrbi,& præfectus prætorio,& magistri militum.Et hac dignitate deposita nulla est inter eos discretio seruata,tamen reuerentia temporis.

LEX II.

HAEC NOSTRAE. Cubicularij principis etiam ante quã ad dictum officium transeant,gaudent immunitate extraordinariorum numerum,&dignitate finita non recipiunt hospitem inuiti, & præsides contrafacientes pœna hac l. inserta puniuntur.h.d.

LEX III.

CVBICVLARIOS. Cubicularij Principis,& Augustæ non coguntur respondere, nisi coram officiorum magistro. hoc dicit.

LEX IIII.

1 *Famulus pro seruo accipitur.*

a IVBEMVS OMNES. *a* Si dominus Principi seruum suum
in cubicularium obtulit, illico talis seruus libertatem adipi-
scitur, & ea vtitur inter viuos, & etiam in vltima voluntate,
& eidem ex testamento, & ab intestato succeditur per agna-
tos,&cognatos,quibus deficientib.fiscus eius bona occupat
tanquam vacantia. Si ãt domino ignorante,vel inuito,cubi-
cularius factus sit intra quinquennium, per dominum cum
peculio vendicatur,& prædicta etiam ad cubicularios exten-
1 duntur.h.d.† Et not.hic diligenter de hoc nomine,famulus,
quod sumitur pro seruo, de quo in l.3.de his qui in ecclesiis
manumit.

a ADD. Ang. ¶Et not.ex lege ista, quod Princeps defunctæ personæ priuilegium dare potest,eius testamentum validando, iuris fictione post mortem statuendo liberum,qui seruus erat.

LEX V.

IVBEMVS DVOBVS. Cubicularij etiam dignitate deposita cum vadunt extra vrbem poterunt vti cingulo suæ dignitatis.

¶De Primicerio,& Secundicerio,& notariis. Rub.

LEX I.

1 *Stante statuto, quòd qui notarius appellatur,non possit esse decurio, semel marticulatus,licet se faciat deleri,non poterit esse decurio.*

PRAECIPVA. Notarij Principis,licet senectute deposuerĩt
officium,aut maiorem dignitatem fuerint adepti,nõ ob hoc
notariorum nomen perdunt,sed & notariorum,& dignitatis
suæ retinent priuilegium,nec possunt esse discussores,aut per
æquatores,aut similem dignitatem cum administratione ha
1 bere. contra facientes puniuntur. h. d. ¶† Est hæc lex opti-
mum argumentum ad statutum disponens,quod ille qui ap-
pellatur notarius, non possit esse decurio, & si aliquis fuit se-
mel in matricula notariorum descriptus,si postea se faciat de
leri,non tamen propter hoc poterit esse decurio.h.d.

LEX II.

1 *Militia notariorum Principis,est nobilis.*

2 *Statutum quod percutiens aliquenm in domo habitationis puniatur in manu,si pcussit bis,debet in ambab.puniri.nisi distinguas dexterã à sinistra.*

PRAECLARAM. Primicerij vltra biennium in officio mi-
litare non coguntur, & si à Palatino per vnum annum se ab-
sentauerint,vnum gradum militiæ perdunt,si per triennium,
tres,si per quadriennium,quatuor,si per quinquennium, Pri-
miceriorum ordine non vtuntur. & licet ob absentiam quin
quennij ab officio sint remoti,tamen ordine discussorum,&
peræquatorum non grauantur, & inter eos prærogatiua tẽ-
poris est habenda,quæ nulla potest ratione celari.& hoc offi-
cio finito ad officium magr̃i officiorum sunt assumendi.h.d.
1 ¶†In tex.ibi,nobilemque militiam.Not. quòd appellat no-
bilem esse militiam notariorum Principis, & iõ licet in aliis
notariis sit,vt eorum officium vile reputetur, vt not.in l.vni-
uersos,s̃. de decur. tamen secus est in notariis Principis, per
2 hanc legem.¶† In gl.ibi,geminãt pœnam, est argumentum
dicens,quòd qui percussit aliquem in domo habitationis,pu
niatur in manu:quòd si percusserit bis, puniatur in ambabus
manibus,per hanc gl.& l.nemo.hic alle.& hoc verum,nisi in
statuto diceretur de manu dextra, vel sinistra, cum quis non
a possit habere,nisi vnam dextram,vel sinistram, de quo dixi[a]
in l.nunquam.ff.de priua.delic.

a ADDIT. Ale. ¶Dixi,Adde quod not.Bar.in l.vulgaris.de fur.& dixi post Bar.in l.nunquam plura.in margine.de priui.delic.

¶Vt dignitatum ordo seruetur. Rub.

LEX I.

a SI QVIS INDEBITVM. [a]vsurpans scienter honorem sibi indebitum,crimine sacrilegij punitur. hoc dicit. Potest tñ intelligi lex, quod electione de se facta non vendicaret sibi locum pœna huius l.vt s̃.si seruus,aut lib.l.2.

a ADDIT. Ale.¶Si quis indebitum.Adde ea,quæ no.Bar.in l,reddantur.de profes.& Medic.lib.x.& in l.1.s̃.de dignita.in ver. sequitur in diffinitione illata. Lud.intelligit istum tex.procedere in eo qui accusauit locum officij, quia bene punitur pœna, de qua hic. Sed vbi quis occuparet locum maioris, puta in sedendo, vel ambulando, quia tunc punitur pœna, quia debet poni in loco villiori,& priuari loco assumpto.c.præcipimus.63. di. ita no.Ro.in litera m.no.23.

LEX II.

OMNES. Habentes dignitatem cum administratione præferuntur habentib. eandem sine administratione, postea qui dignitatem habent solam,& administrationem deposuerũt, & hi habere dñr dignitatem vacantem,postea illi quib.dignitas cum administratione conmittitur;quartò illi,quib.dignitas à Principe conceditur in prouincia sine administratione, & hi honorarij appellantur, quintò hi,quib.illustris dignitas sine administratione committitur. ¶Item administrationē habentes præferuntur vacantibus.¶Item vacantes præferuntur honorariis in simili dignitate constitutis, non in dispari, & præfectus vacans præfertur præfecto honorario, non autem quæstorius præfecto honorario. ¶ Item non debet appellari vacans,si habenti dignitatem postea conceditur administratio.hoc dicit.

¶De magistris sacrorum scriniorum. Rub.

LEX VNICA.

VIRIS SPECTABILIBVS. Magistri notariorum magnæ cariæ,etiam dignitate finita vnà cum eorum filiis,à grauamine priuato,& publico sunt immunes,& pœnam grauem imponit cõtra eos qui compelluntur munus subire.hoc dicit.& durat priuilegium.Concor.sunt in gl.

De com

¶De Comitibus consistorianis. Rub.

LEX PRIMA.

EOS. Comites consistoriani sunt illi, qui steterunt in principis consistorio,& proconsulibus adæquantur.

¶De Comitibus & tribunis scholarium. Rub.

LEX VNICA.

PRAEPOSITOS. præpositi scholarium,& illorum, qui sunt per principem ad aliquid officium deputati, principẽ adorare possunt, inter quos etiam palatini numerantur, si eis fuerit data primi ordinis comitiua cum administratione & deposito officio si non aspirauerint ad maiorem dignitatem, pares sunt comitibus Aegypti,& diœcesis Ponticæ. Alij verò milites soluta militia numerantur inter eos, qui fuerunt prouinciarum duces.

¶De Comitibus rei militaris. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Capitanei guerræ, qui mittuntur ad expugnandum Saracenos, sunt in dignitate proconsulibus pares.*

QVI CONTEMPLATIONE. Missus ob suam probitatem ad partes transmarinas custodiẽdas, illis dignitatum insigniis
1 ad ornatur, quib. proconsules. h.d. †Nota istam legem pro illis Capitaneis guerræ, qui per Papam, vel principem mittuntur vltra mare ad expugnandum Saracenos, quia quo ad dignitatem sunt pares proconsulibus.

LEX II.

1 *Deputati ad custodiendas ciuitates per principem sunt similes ducibus.*

EOS QVI. Missus principaliter ad defendendum aliquam ciuitatem, per prouinciam citra matre similis est duci administranti aliquam prouinciam, excepto duce Ponticæ,& Aegy
1 pti. h.d. ¶†Nota istam legem pro illis, qui deputantur ad custodiendas ciuitates per Papam, vel per principem, quia sunt similes ducib.& põt ciuitatẽ defendere, quẽadmodũ duces.

¶De Comitibus,& archiatris sacri palatij. Rub.

LEX VNICA.

1 *Medicus principis dicitur habere dignitatem.*

ARCHIATROS. Archiatri. i. militantes inermi militia intra palatium principis, si primi gradꝰ militiam obtinuerint, eam dignitatem adipiscuntur, quam duces,& vicarij principis, qui militiam administrauerunt, & etiam comites primi ordinis.
1 h.d. †Nota hanc legem pro medico Papę vel principis, vt hac dignitate fungantur.

a ADD. ¶Idẽ est in notario prĩcipis in l.j.s̃.de man.prĩ.Bal.c.j.de feu.guar.

¶De Comitibus qui prouincias regunt. Rub.

LEX VNICA.

EOS. Comites, qui gubernauerunt prouinciam, deposito officio priuilegiis dignitatis vicariæ funguntur.

¶De professoribus, qui in vrbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerunt comitatiuam. Rub.

LEX VNICA.

1 *Doctores legentes in ciuitate Perusij gaudent priuilegio huius legis.*
2 *Approbatus per cætum doctorum debet iudicari dignus.*
3 *Nouem doctores debent esse in approbando vnum doctorem. Ciuitas Perusij habet priuilegium, quod quatuor doctores sufficiant excepto præsentante in approbatione doctoris.*

GRAMMATICOS. Grammatici,& sophistæ,& iurisperiti, qui per 20. an. scientiam docuerunt in Constantinopolitana ciuitate, per illius ciuitatis cœtum in arte docendi æstimandi sunt digni ea dignitate, qua funguntur vicarij principis. h.d.
1 †No. hanc legem pro doct. qui legunt in ciuitate Perusij, nam gaudebunt priuilegio huius legis, cum hęc ciuitas habeat priuilegium studij, prout ciuitas Constantinopolitana. Item no.
2 †quòd si aliquis approbatur, dẽt iudicari dignus per cætum
3 doctorum,& cætu hoc iudicante, dẽt æstimari dignus. †Vltimò no. glo. hic positam, quod nouem doct. debent esse in ap-
a probando vnum doctorem. Ciuitas tamen Perusij habet pri-
b uilegium, quod sufficiant quatuor, [a]excepto præsentante.[b]

a ADD. Qđ sufficiãt quatuor. Sũt & aliæ vniuersitates q̃ pari vtũt priuilegio, đ q̃b. dixi post Iac. Rebuf. l. vna. n.1. ver. ter examinaret. s̃. đ athlet. li. x.

b Adde, quòd si Doctores collegij dant fabas reprobatorias scholari per odium, & non iuste, & cancellarius siue notarius collegij hoc videat solum per odium, ipse solus potest approbare scholarem. Ita dixit Inn. in cap. ex literis. de constit. qui alle. Ioan. de Lignano, plus dixit Abb. in c. causam. de of. deleg. ꝙ si scholaris habet aliquem doctorem de collegio, suspectum, potest talis scholaris ire ad rectorem, & ei proponere causam suspicionis, qua suspicione docta potest Rector prohibere talem doctorem ne ingrediatur examen.

¶De silentiariis,& decurionibus eorum. Rub.

LEX I.

DECVRIONES. Post depositum decurionatus officium decurio potest eligere vtrum velit esse magister officiorum domesticorum, vel Comes, & potestatem principis adorandi habet,& salutandi administratores ipsius.

LEX II.

VNVSQVISQVE. decurio & silentiarius à tyronum æquorũq; præstatione habetur immunis, nec præstare cogitur collectas extraordinarias, quæ necessariò imponuntur. h.d.

LEX III.

a DECVRIONIBVS. [a]Priuilegia data decurionib.& silentiariis per hanc l. confirmantur,& eis conseruantur, licet ad maiorem ascenderint dignitatem, nec eis præiudicatur in hoc per aliquod generale, vel speciale statutum, vel rescriptum disponens contrarium. Item à munerib. hic descriptis sunt immunes. Hoc tamen priuilegium habebunt tres decuriones, & 30. senatores,& ita demum si per 13. continuos an. peregerint inculpatum officium eorum, & si decuriones senatores fuerint electi, immunitatem hñt, & honore curiæ sine functione lætantur, cui quieti traditi fuerint, & iudex prædicta non obseruans decem libris auri mulctabitur. h.d.

a ADD. Alex. Istum tex. alle. Bal. in l. fi. s̃. si cõtra ius vel vti. publ. & Ang. cõcordat Bar.& gl. de eo, quod dicit clausula generali. De hac gl. cum text. exclamat Ro. in l. hac consultissima. s̃. qui test. facere poss. & in l. si vero. §. de viro. so. ma. in fallentia de publica vtilitate Bal. in l. placet. de sac. eccles.& in l. 1. de nouo Codi. compo.& in l. dotalem. s̃. de test. mili.& in l. si cum mil. ff. de dolo, & in auth. habita. ne filius pro patre,& in c. 1. §. sanctum. quo tempore miles inuest. petere debeat.

LEX IIII.

NE AD DIVERSA. Silentiarij,& eorum vxores ciuiliter,& criminaliter sunt ꝯueniendi corã magistro officiorum. h.d.

LEX V.

1 *Acquisitũ à filiofamilias militãte inermi militia, efficitur quasi castrense.*
2 *Acquisitum à doctore, aduocato, vel assessore, est eius proprium,& peculium castrense dicitur.*
3 *Donatum per patrem filio in eius doctoratu, quod sit proprium filij, velut peculium castrense.*
4 *Pater qui misit filium ad studium an teneatur ei emere libros remissiue.*

IVBEMVS. Silentiarij in potestate constituti, quicquid acquirunt, retinent tanquam castrẽse peculium, nec eis per parentes auferri potest, nec post parẽtum obitum fratribus conferre tenentur, nec etiam tenentur conferre fratrib. illud, quòd parentes, vel alij donauerunt ratione militiæ s̃. dictæ. Item excusantur à tutelis & curis, & filij eorum inuiti ad præturam non vocantur. Et per hanc l. non derogatur priuilegiis eis da
1 tis. d.h. †No. hic casum expressum, quòd filius militans inermi militia, illud, quòd acquirit ratione dictæ militiæ, appellatur peculium quasi castrense, adeo, quòd ipsum sibi retinere potest inuito patre, nec tenetur conferre fratrib. post mor-
2 tem patris. †Et sic videtur hic casus, quòd si filius doctor, vel aduocatus, vel etiam assessor, illud quòd acquirit in tali militia militando, sibi retineat pręcipuum, tanquam castrense peculium, adeo quòd non tenetur conferre ipsum fratrib. post
3 mortem patris. Pro quo facit l. fori. s̃. de aduo. diuer. iud. †Vltimò hæc lex est optimum ar. quòd si pater filio doctorando multa fecit encenia, aut etiam alij consanguinei, quòd illa omnia encenia filius doctorandus retinet, velut castrense peculium,& patri vsusfr. non quæritur, nec etiam tenetur pꝰ mor-
4 tem patris diuidere inter fratres per viam collationis. † An auem pater, qui misit filium ad studium, teneatur ei emere li
a bros. Dic vt no. per gl. s̃. ad Maced. l. Maced.[a]

a ADD. L. Macedoniani. Et ibidem Bal.& Do. limita tamen si filius sit boni ingenij, non aliter, vt per Bal. ibi per l. Stichum. de leg. 3.

¶De domesticis,& protectorib. Rub.

LEX I.

DOMESTICI. Domestici,& protectores principis salutantes vicarios,& præfectum, ipsos osculari possunt, ac eis omnes reuerentiam dñt adhibere.

LEX II.

PRIMICERIVS. Primicerij domesticorum,& protectorum funguntur dignitate spectabili, alij subsequentes in gradu post ipsum vsque ad numerum decem inter clarissimos numerantur, ita tamen quòd qui prior est in loco, prior sit in ordine. hoc dicit.

LEX III.

a SI QVIS. [a]Domesticus vel protector, qui sine licentia principis se absentauit à curia nõ ex causa reipublicæ, si per biennium absens fuerit, poni debet post quintum in ordine ipsorum. si triennio, in x. gradu ponatur: si quadriennio, loco nouissimo erit habendus: si quinquennio, spoliandus erit à cingulo. hoc dicit.

a ADDIT. Alex. ¶Bar. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pæ. alleg. istum text. in l. 2. j. de primipi. quod matricula extinguitur quinquennio, an si quis de nouo petat matriculam, debet iterum soluere, vel sufficiat prima solutio. tex. est quod sufficiat prima in l. pe. in fi. de consul. quem text. alleg. Bar. in cons. quod inci. scholaris soluit matriculam, vt refert & sequitur Ro. no. 33. in litera; m. Et hanc l. Bar. alle. l. pe. de test. mil.

LEX IIII.

1 *Hæres officialis decedentis in officio, quod debeat habere salarium totius temporis, non autem temporis subsequentis.*
Hæres assessoris defuncti pro quanto tempore debeat habere salarium.

LEGE. Si domesticus, vel protector ante finitum officium decesserit, eius salarium totius anni, ac etiam subsequentis hæs percipiet h.d. & est mirabile in isto officiali, vt si decedat durante officio, hæres eius debeat habere salarium totius
1 temporis, & etiam vnius anni subsequentis. ¶† In aliis autem officialib. non reperitur hoc cautum, sed hæres eius debet habere salarium totius temporis, non autem temporis subsequentis, vt j. tit. 2. l. si quis in sacris. & s. de aduo. diuer. iu. l. post duos §. fi. & de Primice. l. 2. & de agen. in re. l. 3. facit
a etiam, q no. ff. de of. asses. l. diem functo.[a] Et hoc no. pro hæredibus assessorum decedentium in officio, vt petere possint à
b potestate salariū totius temporis semestris, vel totius anni.[b]

a ADD. ¶L. diem functo. Et ibi vide quæ ad hāc materiā habentur per Pau.
b Ale. ¶Adde quòd idem tenuit Bal. Ray. Alb. Ang. & Bal. post gl. in l. diem functo. ff. de of. asses. facit l. 1. §. diuus. in ratione sui. ff. de var. & extraor. cog. Et ista est vera opi. licet Cy. in add. Iac. But. in d. l. diem. voluerit contrarium, vt ibi habes per do. Mar. Lau. & Bal. in c. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio. fuit secutus opi. Cy. Sed quid in officiali, cum est paratus ingredi ciuitatem in officio si decessit in itinere, an debebitur salarium hæredibus? Bal. in d. c. 1. concludit, quod non. Quod limita, nisi misisset alium loco sui, per §. prohibemus. auth. de collat. & voluit Bar. in d. l. diem functo. Adde tamen quod licet non debeatur hoc casu hæredibus, debent tamen releuari ab impensa facta per officialem in itinere, ar. l. si pecuniam. in prin. ff. de cond. ob caus. Dicas quod si officialis fuisset ingressus ciuitatem, & antequàm cæpisset administrare officium, decessisset, deberet habere salarium, secundum Bar. in d. l. 1. §. diuus. ¶Item adde quod licet mulier exercuit officium, quia electio nulla, tamen debetur ei salarium, secundum Alber. in d. l. diem functo. per l. ab administratione. s. de leg. Facit ad hoc in simili de proc. in l. 1. s. mand. secundum Bal. quod licet mandatum procuratoris sit nullum, & inefficax quo ad agendum. l. 1. de proc. tamen si exercuit officium, debet habere salarium. Et adde quod si decessit officialis pendente officio, sed recessit, quia non poterat iustitiam facere, debet habere salarium, secundum Bar. in d. §. diuus. in ver. iuxta prædicta quæro, aliquis est electus. Et de materia vide in l. si vno. §. item cum quidam. ff. loca.

¶De præpositis laborum. Rub.

LEX VNICA.

QVI PRAEPOSITI. Præpositi laborum durante officio sunt clarissimi, eo finito inter consulares habentur. h.d.

¶De proximis sacrorum scriniorum, cæterisque, &c. Rub.

LEX I.

PROXIMOS. Proximi sacrorum scriniorum ea dignitate funguntur, qua vicarij Principis, & officio deposito sunt præponēdi vicariis principis, qui primò officium vicariatus sunt adepti, & eorum officium est finitum. ¶Item onus descriptionis nullo modo subire coguntur. h.d.

LEX II.

1 *Consulere, & etiam iudicare, quòd quis cogatur.*
Compromissum recipere nemo cogitur.

IN SACRIS. Militantes in sacris scriniis ordinarios, vel spectabiles iudices in prouincia existentes salutare non compelluntur, nec etiam accedere ad consilium, & eis non debet in salutatione reuerētia adhiberi, aut etiam dari potestas sedendi cum iudice, primates & apparitores si contra fecerint, tri-
1 nas libras auri nomine pœnæ soluant. h.d. ¶†No. quem cogi cōsulere, & etiam iudicare, vt hic, & s. de aduoc. diuer. iud.
a l. sancimus. sed compromissum recipere nemo cogitur,[a] vt l.
b 3. §. 1. ff. de arb. & hoc not. gl. hic.[b]

a ADD. ¶Cogitur. Adde Spe. in tit. de recusa. §. effectus. vers. quid si arbiter, limita tamen nisi per statutum disponatur cogi posse, secundum Bal. in l. non iustam. in fi, C. ad Treb.
b Ale. ¶Adde quod idem d. Ant, in c. si pro debilitate, de of. deleg. vbi hanc gio. alle. idem Bal. inst. de emp. & ven. in fi. Sal. in l. scimus. de aduo. diuer. iud. Sed quid in causa, in qua Doctor est aduocatus, an cogatur consulere? Bar. quod non, in l. proxi. de his, quæ in test. delen. & tex. in l. Meuio. de asses. bene facit l. quisquis. s. de postul. vide Rom. in litera c. no. 23.

LEX III.

IN SCRINIIS. qui militauerunt in sacris scriniis per 20. annos, si quieti postea fuerint per principem destinati, consularem retinēt honorem, nec possunt quoquo modo ab impartito otio separari.

LEX IIII.

IVBEMVS. Possessorio militantium in sacris scriniis tributum solum canonicæ indictionis præstat, à cæteris vero muneribus non vexantur, & si ad maiorem dignitatem ascendunt, non perdunt ob hoc priuilegium scriniorum.

LEX V.

PECVLIARI. Omnis militans in sacris scriniis, cuiuscunque sit gradus, ad principem habet accessum, siue sit inter clarissimos ratione sui gradus, siue inter spectabiles. h.d.

LEX VI.

PRO BIENNIO. Officium militātis in sacris scriniis, quòd olim durabat biennio, hodie ad vnum annum reducitur. h.d.

LEX VII.

1 *Canonici si sint plures extra numerum, qui subrogari debeant in locum descendentium, & datus sit ordo subrogandi, qualiter fiet ista subrogatio.*
2 *Quindecim testes requiruntur in casu huius legis ad probationem alicuius actus.*
3 *Statutum quòd si prior extractus reperiatur mortuus, quòd loco ipsius subrogetur primo descriptus, & ille primo descriptus non vult subrogari, & extrahatur alius prior mortuus, an primo descriptus, qui renuit, possit subrogari.*

VNICVIQVE. Militantes in sacris scriniis vltra numerum loco deficientium succedunt secūdum ordinem gradus sui, nisi qui posterior eorum est, laborum comparationi superet antiquiorem in ordine, quia tunc succedit in locum defuncti excluso priore, nisi defunctus teneatur illi, qui est in ordine prior, quia tūc posterior, licet melior, in locum defuncti nō succedit, sed qui prior est in ordine, & subrogatus, illud salarium obtinebit, quod in hac l. describitur, & pro rogatione soluit quantitatem hic descriptam. Et si primus in ordine pecuniam soluere recusauerit, succedere in locum defuncti in gradu posterior admittetur. Et si aliquis alius de numero dictorum scriniorum decesserit, qui repudiauit locum vnius defuncti, poterit locum istius defuncti de nouo acceptare of
1 ferendo pecuniam. h.d. †Et no. ex prin. huius legis, q si vltra numerum canonicorum sunt aliqui canonici deputati, qui in locum decedentium debeant subrogari, quod secundum ordinem datum istis canonicis vltra numerum, quilibet ipsorum subrogabitur in locum deficientis canonici. vnde si tenens primum locum de numero canonicorum decesserit, ille, qui primum locum obtinet de numero illorum, qui sunt extra canonicorum numerum, in eius locum succedit, & sic de singulis, nisi ille, qui posterior est in ordine, melior sit priore, quia tunc ipse præponeretur, nisi qui decesserit, fuerit deterior isto, qui prius est in ordine, qui se in locum eius subro
2 gari petit. ¶†Secundò no. hic casum specialem, in quo sunt 15. testes necessarij ad probationem alicuius actus, & est speciale. nā autem duo sufficiunt, vt ff. de testib. l. vbi numerus.
3 ¶†Tertiò nota ex si. huius l. optimum arg. ad quæstionem. Dicit statutum, q si aliquis prior extractus fuerit de sacculo, qui sit mortuus, q in eius locum dēbat subrogari, qui prior reperitur descriptus in numero subrogandorum in loco deficientiū. Cōtingit q vnus, q mortuus est, extrahit primo de sacculo, & ille q primus reperitur descriptus de numero subrogandorum in locū deficientiū, nō vult subrogari in locū istius mortui tractu tpis, cū reuocat prioratus offi̅, extrahit de sacculo quidā alius prior mortuus. mō ille, q erat primo descriptus in numero subrogandorū in locū deficiētiū, dicit q vult in locū istius secūdi mortui subrogari. opponitur sibi, quod non potest, quia noluit in locum primi mortui extracti subrogari. Ista lex determinat cōtrarium, quia licet renuerit tunc, tamen nunc potest acceptare. quod no.

LEX VIII.

PROXIMOS. Qui longo tempore probabiliter militauerint in sacris scriniis, finito officio cingulo comitiuæ sacri palatij dum viuunt vtuntur, & nihilominus omnia priuilegia data eis salua manent. h.d.

LEX IX.

IN SACRIS. militās in sacris scriniis, q anteq̄ conueniretur in vltimo cōmeatu accepto se absentauit, durante tpe commeatus prædicti cōueniri nō potest, & ēt ab indictionib. munerum publicorū officio deposito sunt immunes, & domus, quas in prouincia possident, ab onere metatorum nō vexantur. Quod autē sit onus metatorum. videbitis j. de metatis.

LEX X.

1 *Quis non potest fungi duplici officio.*

HAC PARTE. Militantes in sacris scriniis principis, debēt esse 62. videlicet 24. super epistolis. 34. super libellis quentionalib. & quatuor qui sunt omnib. prædictis seniores, nec du-
1 plici officio fungi possunt. h.d. †Et nota ex hac lege, quod qs non potest fungi duplici officio. Concordantiæ sunt in gl.

LEX XI.

1 *Salarium defuncti an debeatur successori toto tempore.*

SI QVIS. Si militans in sacris scriniis decessit, & in eius locum fuerit alius subrogatus, salarium debitum ei inter creditores diuidetur hæreditate nondū adita, salua tñ priuilegiorum prærogatiua. ea verò adita salarium hæredibus debetur
1 pro prætorio tempore, & etiam residui temporis. h.d. †Et nota, quòd

ta, quòd ſucceſſori debetur ſalarium defuncti pro toto tempore. De quo vide vt dixi s̃.de domeſti.l.fi.

LEX XII.

1 *Notariis actorum poteſt dari certa forma in exactionibus fiendis pro editione actori.*
2 *Statutū diſponens, quod Hoſpitale nō poſſit agere, nec conueniri, niſi corā certo Iudice, & ſit alius iudex ſpecialiter deputatus ad illud pro certis cauſis, an pro talib⁹ cauſis poterit agi corā iudice pro hoſpitali deputato.*
3 *Libellū in ſcriptis nō dicitur quis offerre, licet vadat corā iudice, & dicat notario ſcribe. ꝙ ego peto à titio decē, & peto ipſum mihi cōdēnari ī eis.*
4 *Iudex non recepit ſportulas, quando proceditur extraordinarie.*
5 *Citatio appellatur ſententia.*
6 *Citari per epiſtolam, quòd quis poſſit.*
7 *Aequalitas in iudiciis ſeruari debet.*
8 *Priuilegiū quo ad præſtationē ſportularū vni cōceſſum, extēditur ad aliū.*

IN SACRIS. Militātes ī ſacris ſcriniis, & eorū parētes, vxores, liberi, coloni adſcriptitij, & ſerui eorū ciuiliter, & criminaliter corā officiorū magiſtro ſunt cōueniēdi; & ſi in ꝓuincia ꝯueniūtur, ſatiſdare nō cogūtur de iudicio ſiſti, licet immobilia nō poſſideāt, ſed eorū iuratoriæ cautioni ꝯmittitur, & nomine ſportularū nihil ſoluēt. Nā executorib. agētiū in rebus vnū ſolidū præſtabūt, & cū ingrediūtur iudiciū dicti magiſtri, ſolidos ſoluāt duos: & ꝓ editione actorū notariis dimidiū ſolidū; & ſi litigatꝫ corā delegato, vel arbitrio eidem noīe ſportularū vnū ſolidū tm̄ præſtabūt, ꝓ oīb. vero aliis in iudicio agitādis, tertiū ſolidū tm̄. Itē ſi nō corā magiſtro, ſed corā aliis iudicib⁹ maiorib. ſup annonis ciuilib⁹ tutela, vel curatione, vel nunciatione noui operis ꝯueniātur, illos ſumptus facient in tali iudicio, quos facere tenebantꝫ corā magiſtro officiorum. Si vero ꝯueniantur corā præfecto, aut fiſci patrono, aut vxoris præfecto, vel apud architectos, illos ſumptus præſtabūt noīe ſportularū, quos corā arbitris præſtare tenentur, & nō vltra. Et habēt locū prædicta ſiue per ſe, ſiue per procuratorem litigēt, & ad dictas ſportulas tenētur, cùm proceſſus ordinariè agitatꝫ in ſcriptis, ſecus ſi extraor. ¶ Itē dictis militātib⁹ donec militēt, & ēt depoſito officio priuilegia data ſunt ſalua, & ob æqualitatē in iudiciis obſeruandā priuilegia eis competētia circa præſtationem ſportularum ad aduerſarios porriguntur. ¶ Itē mutatione loci priuilegia eis cōceſſa non perdūt. h.d. Regulariter contrà in §.ne autem.in auth.de iud.
a [a]In tex.ibi, pro editione geſtorū. †Nota dari poſſe formam
1 notariis actorum per legē, vt pro editione actorū nō debeāt
aſſumere niſi certā quantitatem. In tex.ibi, maiore quidē iudicio. Opp. ꝙ nō poterūt cōueniri corā alio quam coram officiorū magiſtro, vt in prin. huius l. Sic iſte ver. prin. contradicit, & econuerſo. Sol. d̃t gl. ver. eos, ꝙ hic litigabāt ſpōte corā alio q̃ corā magiſtro officiorū, & ſic nō obſt. Vel aliter dicit gl. illa cā erat ſpāl̃r demandata iſtis iudicib. & iō poſſunt con
2 ueniri corā eis pro hac cā tm̄, qd̄ no. †qa ſm̄ hunc intellectū
eſt caſus hui⁹ q̃nis. Dicit ſtatutū, ꝙ hoſpitale miſericordiæ non poſſit agere, nec cōueniri niſi ſub iudice portæ S. Petri. Aliud ſtatutum dicit, ꝙ iudex portæ eburneæ ſolum habeat cognitionē à 10. libris. j̃. Modo q̃ro an hoſpitale poterit agere coram iudice portæ eburneæ ꝓ caſu à 10. libris. j̃. & hic eſt tex. qd̄ ſic, & illud ſtatutū diſponēs, ꝙ hoſpitale dēat agere, vel conueniri corā iudice S. Pet. habet locū in aliis cauſis, quarū cognitio non eſt ſpāl̃r aliis iudicib. demandata ꝑ formam le-
b gis vel ſtatuti. [b]¶ In gl. ſuper verbo, ex depoſitione. ibi, nota-
3 rius. Iſtā gl. nota, qd̄ †ſi aliquis vadat corā iudice, & dicit no
tario actorū, ſcribe ꝙ ego peto à Titio decē, & ipſum peto mihi ꝯdemnari in eis, ꝙ nō dr̃ ꝑ hāc literā in ſcriptis libellū offerre, licet notari⁹ hoc ſcribat, nec vr̃ ꝓcedere ordinario modo. ſed potius extra ordinē, ꝙ no. qa tibi poſſet cōtingere de fa-
c cto. [c]Itē no. ex iſta gl. † qd̄ cū ꝓceditur extra ordinem, iudex
4 nō pōt accipere ſportulas. [d]¶ †Item no. ex gl. in verbo ſentē
d tentia. ꝙ citatio appellatꝫ ſnīa interlocutoria. [e] Et hoc ēt pro-
5 bat tex. in prin. huius legis ibi, libellos ex ſnīa &c. Et hæc ſnīa
e dari poteſt parte abſente, vt l. ſed & interpellatꝫ. §. 1. ff. de arb.
6 Pro quo facit, qd̄ no. inn. extra de ꝓc. c. auditis. ¶ †Itē not. ex
hac eadē gl. ꝙ qs pōt citari per epiſtolā, & ita de ꝯſuetudine
7 obſeruatur. ꝯcor. d. l. ſed & interpellatur. ¶ †Vltimò nota ex
ver. quoniam æqualitatem in iudiciis obſeruandam, concor. l. fi. s̃. de fruc. & li. expen. & l. ꝓuidendum. s̃. de poſtul. & j̃. de
8 re mili. l. fi. cū ſi. hic alleg. in gl. †Et ideo priuilegium vni cō-
ceſſum circa præſtationem ſportularum ad alium extenditur, vt hic, & eodem modo in dilatione, vt l. petendæ. s̃. de in integ. reſt.

a ADD. Alex. ¶ Itē adde aliū caſum, puta in omnib. caſi. in quib. agitur extra ordinarie, vt hic. Idem vbi iudicis officium imploratur ſecundum, in l. fi. s̃. de fruc. & litiū expen. Idē in cauſis ſummariis, & miſerabilium perſonarum, ſm̄ Bal. in l. gn̄aliter. de epiſ. & cle. Idē in pauperib⁹, q nec ſportulas, nec expēſas ſoluūt. no. gl. c. ab omni. de vi. & ho. cle. c. ſtatutū §. prouiſurus. de reſcr. in 6. & in auth. de mand. prin. §. ſi quoque tibi. Idē in clericis cōuētis ꝓ bonis eccleſiæ, q ī nō ſoluūt ſportulas. tex. eſt & ibi no. Bar. in l. licet de epi. & cle. Itē in c. poſt principiū, & ibi, corā delegato, vel arbitro. Adde Bal. tenētē cōtrariū, ꝙ arbiter n̄ recipit ſportulas, in auth. generaliter. §. fi. de epiſ. & cle. Idē Bar. in l. fi. de pri. agen. in rebus. Adde l. fi. & ibi Bar. s̃. de iudiciis, & Are. idē tenet in §. tripli. inſt. de act. vbi alle. ſpe. in ti. de arbitro. ad finē, ver. ſed nūquid arbiter. ¶ Itē in ver. ibi maiorē. in verbo, ſtatutū d̃t vide ꝑ Bal. in l. vnica. §. ne aūt. de caducis toll. Facit, qd̄ no. Bal. & imo. in l. Titiæ textores. in fi. de leg. 1. & Bar. in l. 1. de of. præfecti vrbis, & in l. quoties. §. per contrarium. ff. de admi. Adde tex. in l. ne quicquam, in prin. de of. proconſ. Bar. in extrauaganti, in verbo, non obſtantibus. Are. in d. l. Titiæ. & in l. quod in rerum. de leg. 1.

b Alex. Bal. expreſſe videtꝫ tenere cōtrariū in l. executorē. de exe. rei iud. De quo vide q̃ dixit Bar. in l. 1. s̃. de of. præfec. vrb. in l. 2. in prin. de ver. ob. cōtra Bar. hoc etiā tenet Lud. in l. 1. in §. 1. de noui ope. nun. Et videtur tenere Imo. in l. Titiæ textores. de leg. 1. & ꝙ ibi dixit Bal. in l. 1. §. vbi aūt, de cad. toll. Vide Bal. in l. qui poſthumus. ad fi. & in l. 1. in 3. quæſt. de of. proconſ. & Ang. in l. ſi vacantia. de bo. vacantibus, circa med. & in d. l. Titiæ, & Ang. in l. quod in rerū. §. ſi quis. de leg. 1. vide Bar. in conſ. ſuo 45. quod incipit, à domino Cyno, vbi loquitur quando ſunt duo ſtatuta punientia de falſitate, vnum generale, & aliud ſpeciale, quid iuris?

c Alex. Bal. in auth. offeratur. in fi. s̃. de lit. conte. & Ang. in l. 1. in prin. de edē. & ibi Bal. & Pau. de Caſt. De hoc etiam per Bal. in auth. offeratur. Et ſic ex hoc apparet, ꝙ ēt hodie oblatio libelli in ſcriptis eſt de ſubſtantia, etiam reo nō petente, qn̄ agitꝫ iudicio ordinario, Vide, ꝙ habetꝫ ꝑ doct. in c. 1. de libel. obla. gl. in cle. ſæpe in ver. neceſſario. de verb. ſig. ſpe. in ti. de libel. cōcep. §. nūc dicēdū, in prin. & per legiſtas in d. auth. offeratur. per Bal. in l. ne quicquā. §. de plano. de of. proconſ. & leg. Et cōis concluſio eſt, ꝙ ſi re⁹ nō petat offerri ſufficiat qualiſqualis petitio apud acta per notariū poſt. Adde tex. in c. præterea. de dila. ¶ Sed quid in criminalib. an requiratur libellus? gl. videtꝫ tenuiſſe, ꝙ nō, in l. ſi quis ſe. s̃. de accuſ. q̃ dixit quod quis poteſt verbotenus accuſare, & ibi eam ſequitur Bal. dicens, ꝙ non eſt neceſſe offerre libellū ī ſcriptis, ſed vide ibi latius per Sal. q tenuit ꝙ immo requiratur libell⁹. Pro quo eſt gl. in §. ſcim⁹. in auth. de exhib. reis, prꝫterquam in leuib⁹ l. leuia, de accuſ. ¶ Nec ob. d. l. ſi quis ſe, quia ibi procedebatur ad querelā, quo caſu nō requiritꝫ libell⁹ dari in ſcriptis c. qa præſulatus. 3. q. 4. Caſus aūt vbi hodie libell⁹ non requiritꝫ in ſcriptis offerri, vide per ſpe. in d. §. nūc dicēdū. in pꝛī & per doc. in ca. 1. de libel. ob. Quid in exceptione rei, an ſit in ſcriptis danda, cū dicatꝫ rei libell⁹, vide Bar. tenentem ꝙ ſic, in l. 1. de excep. Quid qn̄ imploratꝫ iudicis officiū, an debeat dari libell⁹. vide Bar. in l. de ſubmerſis, & cum Bar. tranſit Ro. in l. 1. de arbi.

d Alex. ¶ Et de hoc dic, vt no. per Bal. in l. generaliter s̃. de epiſc. & cle. quod in cauſis ſummariis non ſoluuntur ſportulæ. Et ad hoc adde Bal. in l. fi. s̃. de fruc. & lit. expen.

e Interlocutoria. Adde qd̄ citatio hēt duo extrema. ſ. interlocutoriā de citādo. i. cōmiſſionē. & ꝑ ipſam citationē. i. actū nūcij, & relationē, Bar. in l. 1. §. nūciatio. ver. quærit Iac. de Are. ff. de oper. noui nūc. & Io. And. in c. Ro. de foro compe. & fel. in c. gratum, de of. deleg. Old. in conſilio 98.

LEX XIII.

1 *Statutum reducens officiales ad minorem numerum, non præiudicat electis tempore conditi ſtatuti.*
2 *Capitaneus poteſt ſimul, & ſemel aliquem deputare ad officium iudicis maleficiorum, & ad officium notariatus.*
3 *Quis ad duo officia penitus diuerſa deputari non poteſt.*
Iudex, qui ſcripſit omnia acta coram ſe facta, ex ipſis pronunciare poteſt, & ſententia valet.
4 *Subrogatus loco alterius, ſuccedit in ordinem ſubrogati.*

COMPERIMVS. Hic ponitur qūo adiutores ſcriniorū, q appellātur adiutores q̃ſtoris, ex iuris diſpoſitione nō poterāt eſſe niſi 12. in ſcrinio ſacræ memoriæ, hoc eſt in ſcrinio regiſtri: in ſcriniis vero ſacrarū epiſtolarū, & libellorū cōuentionaliū, q̃ ſunt ſcrinia inferiora ſolū 7. coadiutores ſcriniorum dictorum eſſe poterāt. Poſtea propter importunitatem quorundam, talis numerus diſturbatus fuit, & multi ſuperadditi fuerūt. Et ideo ſtatuit Imperator, ꝙ nō faciēdo præiudicium illis, qui nūc ſunt, ꝙ nulli alij poſſint eligi in hoc numero coadiutorū durāte numero s̃. dicto, qui per legem ſtatutus fuerat. ¶ Secundò dicit, ꝙ ſi aliqs de dictis coadiutorib. ad latrūculenſe officiū fuerit vocatus, aut ēt fuerit dimiſſus in numero ſcrinariorū, cū primo eſſet coadiutor, ꝙ pōt in locū ſui alium ſubrogare, dū tn̄ libellū offerat vni viro illuſtri ſignificando perſonā illius quē ſubrogari vult, & tēpus, & dictus ſubrogandus ordinari debet ꝓ tāto tpe, pro quanto libell⁹ fuit porrect⁹ illuſtri. ¶ Tertiò d̃t, qd̄ adiutor, q aliū ſubrogari in ſuum locū petit, ſi erat prior in ordine adiutor, & ſil̃r ſubrogatus erit prior, licet ille ſubrogat⁹ fuerit de numero memorabiliū inferioris ordinis. ¶ Quarto d̃t, ꝙ hoc in aliis officiis obſeruatur. h. d. vſque ad fi. ¶ In tex. ibi, modo vt examinen-
1 tur. †Nota ex hac litera, ꝙ ſi ꝑ formā alicuius ſtatuti, numer⁹
officialiū reducitꝫ ad minorē numerū, puta cū eēnt decē, reducitꝫ ad numerū quinq;, ꝙ talis reductio nullū generat præiudicium in illis officialib. q erant electi tempore reductiōis. præiudicabit ergo tm̄ nouæ electioni officiorū. ¶ In tex. qui

2 prior in adiutoribus.¶†Not.hic,quòd ille q erat scriniarius,
si fuit electus coadiutor scriniariorũ,pôt ambob.istis officiis
fungi.Et sic est optimũ ar.ꝙ capitaneus possit simul, & semel
deputare aliũ ad officiũ iudicis maleficiorũ,& ad officiũ notariatꝰ.Nec ob.ꝙ qs nõ pt fungi duplici offõ,vt s.e.l.hac pte.
qa hoc est verũ,cũ officia sint ptinꝰ diuersa:secꝰ qñ officia nõ
erãt diuersa,sed circa idẽ tendebãt. Pro quo vide ꝙ dixi s.de
sacrosan.ec.l.iubemus.§.sane.&hoc fuit hic de mẽte gl.super
3 ver.meruit.¶†Et sic facit,ꝙ si iudex,q erat tabellioa, scripsit
a oĩa acta corã se fcã,qđ ex ipsis pronunciare potest,& sententia lata valet,nec impeditur hic fungi duplici officio,qa circa
idem tendũt.Pro quo facit j. qui mi.non poss. l. his quidem.
4 & extra,de cõsue.c.2.de præb.c.cum singula.li.6.¶†Vltimò
no.quòd subrogatus in locum alterius,succedit in ordinem,
b quem tenebat ille,in cuius locum subrogatio facta est.[b]

a ADDIT. Iudex q erat tabellio.vide gl.& Sal.in l.iubemus.§.his quoque.
s.de sacrosan.ecc.Alb,de Ros.in l.& si cum.ff.de euict.

b Ale.¶Vide q dixi s.de iure fisci.l.2.iuxta fi.Adde ẽt, quod no.Bar.in l.iube
mus.§.sane.el j.de sacrosan.ec.in ver.venio ad tertiã partẽ,qđ not. Bar.in
l.ex snĩa.ff.de test.tut.vbi dicit, an Notarius possit esse rogatus de commissione sibi fcã à iudice, & adde q dixit Bar.in sua disputatione, iudex
maleficiorum, Sed an qñ põt esse iudex,& notarius, dẽat hr̃e salariũ duplicatũ, vide do.Pau.de Ca.in l. q duob.de cond.& dem. & ibi vide Bal.
dicentẽ de collaterali exercente suum officiũ,&officium alterius,an debeat habere salarium duplicatum, & Bal.in j.consti. s.in §. iõque.& vide
quod no.Ange.de duobus officiis vnius,an debeat vnum salariũ,in auth.
vt determi.sit nu.cle.& in auth.vt iud.sine quo.suff.an quis possit officio
plurĩũ fungi, vide Iac.de Bel.in d.§.ideoque.p Bar.in l.2.de stip.seruorũ.
& in l.fi.de collegiis illici. ver.q̃ro,an quis possit in duobus vbi ponit,an
quis possit esse de diuersis collegiis. de quo s.de colleg. catho.li.11.& de
materia in c.qa pp.de ele.per Inn.& Bal.in auth. nisi breuiores. supra,de
sent.Bal.post Iac.de Are.in d.l.q duob. per illum text. & in l.binos.supra,
de aduo.diuer.iu.& in l.si ad scribatũ.s.đ appel. & Io.An,in c.cũ olim.de
re iu.& tex.in l.duorũ.de ope.pub.An gerẽs officium alterius, vel subrogatus gaudeat eisdem priuilegiis,quib.ille qui eum subrogauit,& quam
potestatem habeat,vide Bar.in l.filius.ff.de leg.& in l.1.§.hi quib.de leg.3.

LEX XIIII.

1 *Qui agit contra aliquem sine scriptis satis est si nudo verbo exprimat nomen suum.*
2 *Miles licentiatus à ciuitate Perusij, vt iret in Alemaniam, debet habere stipendium pro tempore,quo stetit absens cum licentia.*
3 *Clericus q de licẽtia Papę stetit absẽs,dẽt habere p̃bẽdã,p tẽpore absẽtię.*

HAC LEGE. Adiutores cùm conueniuntur sine scriptis,
eorum nomen voce sola sufficiat demonstrari, als in scriptis
tam in actis,q̃ in snĩa demonstrandum est.Itẽ si adiutores cõmeatu accepto se absentauerint,durãte absentiæ tpe integrũ
dñt hr̃e salariũ,sicut si pñtes essent.Itẽ nullus in locũ vacãtis
coadiutoris dẽt institui,quousq; plenus est numerus p l.statu
1 tus.h.d.¶Item tex. ibi,designatum.†No.cum agitur contra
aliquẽ sine scriptis,nudo verbo,nomẽ eius sufficit designari.
als in scriptis designãdum est:p quo facit l.libellorũ. s.de ac-
2 cus.& inscrip.In text.ibi,aut emolumentorum. ¶†Not.ꝙ si
ciuitas Perusij concessit alicui suo stipẽdiario licentiã,vt iret
in Alemaniam,vel vt iret ad bellãdum,& staret absens certo
tempore,quod toto illo tempore debet habere stipendium,
sicut si principaliter seruiret, & eo mõ si cõcederetur licẽtia
a potestati,vel capitaneo,vt hic.a ¶†Et hoc inducit gl.in arg.
3 ad quæstionem de clerico, qui toto tempore absentiæ debet
habere præbendam,si fuit absens de licentia Papæ.

a ADDIT. Adde Bal.in l.si ea. de cond. infer. & gl. in l.desertorem. §.si ad
diem.ff.de re mil.Ro.in litera S.not.30.Alex.

LEX XV.

1 *Statutum, quòd priores non possint per nullum casum fortuitum mutari, non poterit etiam eorum numerus augeri.*

CERTAE. Primo facit mẽtionem de lege circa adiutores.
Statuta,quę disponebant,quod nullus de numero adiutorũ,
q nunc sunt, diminui dẽat, licet sint vltra numerũ, vt s.eo.l.
cõperimus.nec esset alius subrogãdus,nisi adiutor subrogari
petens ad latrunculẽse offm,vel ad locum scđorũ scriniariorũ cõuolauerit.¶Scđo dicit,ꝙ subrogatus tenebit locũ vltimi adiutoris,si adiutor cui fuit subrogatꝰ,erat sir vltimꝰ, nõ
obstãte,ꝙ talis subrogatꝰ erat đ primo numero scriniariorũ.
¶Tertiò facit mentionẽ de quadã pragmatica sanctiõe, per
quã erat prouisum,vt nõ solũ in casib. pdictis,vbi adiutor vocabat ad latrũculẽse officiũ,vel ad offm scđorũ scriniariorũ,
sed ẽt vbi per casum fortuitũ impediebatur seruire, in sui locũ poterat subrogare aliũ. ¶Quarto corrigit hãc pragmaticã sanctionem statuens,qđ in prædictis duobus casib. tm̃ adiutor possit petere alium in suo loco subrogari. Quintò mãdat,quod 12.tãtum adiutores sint in scrinio sacræ memorię,
i. registri, septem verò in aliis duobus scriniis libellorum, &
1 epistolarum.¶Vltimò,†quod nullus vltra numerum possit
addi,ꝯfirmando certa capitula.h.d.vsq; in finẽ.In tex.ibi,cir.
fi.ibi,si mutatione.ẽ opt.ar.ꝙ si statutum dicit,ꝙ per nullum
casum fortuitum possint priores mutari,quod vigor eiusdẽ
statuti,intelr prohibitũ, ne possit numerꝰ priorũ augeri. Nã
ex quo ꝓhibita est mutatio,multo magis ꝓhibita ẽ additio.

¶De agentibus in rebus. Rub.

1 *Agentes in rebus qui sint.*
Qui præpositi agentium,& qui Principes agentium.

1 ¶Ad euidentiã†præmitte,quod agẽtes in rebus sunt illi, de
quib.fit mẽtio per gl.j.de curiosis.l.2.Præpositi agentium,de
quib.fit mẽtio j.ti.prox.sunt illi,qui præsunt dictis agẽtibus,
& Principes agentium,de quibus fit mentio j.tit. 2. sunt illi,
qui palmã laborum emeriti per lapsum 25. ann.per Principẽ
postea quieti traditi sunt,vt j.ti.2.l.j.& 4.

LEX I.

NVLLVS. Nullus de numero agentium in reb. locũ mortui per pecuniam potest inuadere,sed in locum eius,debet ille succedere,qui in gradu post eum erat proximus,& dignus
labore.h.d.

LEX II.

NVLLI. Agens in rebus,deponendus, vel eximendus de libro agentium non est per aliquẽ iudicem, ad cuius officium
non spectat cognitio contra eundem.h.d.

LEX III.

1 *Successor officialis mortui,quod debeat habere salarium totius temporis.*
2 *Subrogari,quòd non debeat alius loco officialis defuncti,donec hæres officialis mortui habet salarium.*
3 *Matricula registri officialium probat aliquem esse officialem,si ibidem scriptus reperitur.*
4 *Officialis non scriptus in libro officialium,non debet habere salarium,nec vtitur priuilegiis officialium.*

MATRICVLAM. Matricula agentiũ in reb. nõ debet esse,
nisi 48.quorum quilibet præest ducentis. Circitores debent
esse trecenti,& equites quadringenti quinquaginta. ¶Item
si quis de numero ducẽtorum decesserit,hæres eius ex testõ,
vel ab intestato totum salarium percipit, & per hoc nullus
alius in locũ eius subrogandus est per illud tps,quo defuncti
officium durare debet, ne duobus salariis Respublica fatigetur.Item nullus,qui non est scriptus in matricula prædictorũ
registrata in memorialib. Principis salarium, vel præmiũ ha-
1 bebit.h.d.In tex.ibi,eius fructum successores.†No.ꝙ officiali decedẽte,successor eius debet habere salarium totius tem-
2 poris,vt hic,& s.de dome.l.fi.In tex.ibi,qua causa. †Not.diligenter,quod vbicunq; hæres officialis mortui debet habere
salarium totius temporis,nunquã in locum officialis mortui
debet alius subrogari, ne Respublica duobus salariis fatige-
3 tur.In tex.ibi,diuali probatoria.¶†No.istum text. per quem
patet, quòd ad probãdum quem esse officialem communis,
probatur per matriculã registri, in qua registrata sunt omnia
4 nomina officialiũ.¶Secundò no.† hic casum expressum,qđ
si officialis non reperitur in originali registro, vbi registrantur omnia nomina officialiũ, ꝙ nõ debet habere salariũ,nec
potitur priuilegio. Tex est expressus in ꝯriũ in l.scriniarios.s.
de test.mil.vbi patet,ꝙ notarius militũ,licet sit in matricula,
nõ tamen ex hoc dicitur miles,& idẽ voluit Io. And. in tit.de
instr.edi.§.restat.ver.& scias.vbi dixit, ꝙ quis nõ probatur ta-
a bellio eo ipso,quòd sit descriptus in matricula notariorum.a

a ADDIT. Ale.Et idẽ dicit Bal.in l.si cum dies.§.si arbiter.ff.de arb.nec scho
laris,qui non intrat, quamuis sit in matricula,nisi sit professus, qui studet
in camera,nõ gaudet priuilegio scholaris.Fateor tñ,quod matricula con
stituit eum in quasi possessione, & facit præsumptionem, quod sit de tali
arte,& officio, quæ reficit onus probandi in aduersarium, arg.l.circa.de
prob.& ita dixit Bal.in d.l. scriniarios. Et quod in dubio præsumatur pro
matricula,est tex.& no.Bar.in l.pe.s.de aduo.diuer.iud.&ibi Bal.& Sal.in
l.3.de sent.ti.generali.Facit l.eos.de of.magist.mil.& idem Bal.in l. Barbarius.per l.ex eo,de test.mil.fac. not. per eum in l.ignorat. s.de accu. Rom.
in l.illa,de ver.ob.Et iura in cõtrariũ allegata dicũt, quod matricula nõ
facit aliquẽ notariũ,sed bñ facit præsumi,vt prędixi per prędicta,arg.eiꝰ,
qđ dicit de confessione extraiudiciali, quæ non inducit obligationẽ , sed
probationẽ,vt in l.publica.ff.depo. Vide ad prædicta d. Ant.in tit.de inst.
vbi distinguit,an fiat matricula de his,qui fuerunt facti notarij, an de his
qui fiunt,vt primo casu præsumatur notarius, secũdo probet eum notariũ,
& quanto tpe perdatur ius matriculæ,tu vide in d.l.ex eo.& in auth.habi
ta.per Bal.in tex.in l.fi.de adu.diu.iud.& Bar.in l.per hanc.e.tit.de quo per
Ang.in cons.vniuersitatis nostræ statutum.vbi dicit, ꝙ scholaris absentia
facit perdere ius matriculæ.s.de primice.&in l.3.de domest.& protect.Si
tamen redit,& velit matriculari, non dẽt iterũ soluere.allc.l.pe.s.de consul.& idem Bal.& Pau.de cast.in l.filio quem pater.ff.de lib.&post.& vide
etiam,quæ in materia no.Bar.in l.naturalium.§.ipsum,de acq.re.do.Item
adde,quod si quis iniuste fuit cancellatus de matricula, an perdat priuilegium?Vide per Bal.in d.l.scriniarios. & Io.And.in loco prealleg. Item,qđ
si quis est cancellatus de matricula, quia vult transire ad alium ordinem
scholarium,seu de vno capitaneo ad alium,an iterum gaudeat priuilegio
militum

militum, seu scholarium indicas quod sic, per text. in l. j. in fi. de bon. poss. ex testa. mil. Sed ille, qui non est descriptus in matricula, nõ gaudet priuilegio, vt in l. ex eo. & no. in d. l. eos.

LEX IIII.

1 *Statutum, quod scholaris nõ possit vexari, nisi coram rectore, intelligitur, tam ciuiliter quàm criminaliter.*

2 *Item donec degit in illa ciuitate ratione studij.*

EX EO. nullus de numero centenariorũ, vel ducentenariorũ in reb. agẽtium, morã ɔ̃hens in ciuit. Constantinop. conueniri põt corã alio, q̃ corã officiorum mag̃ro in causa ciuili, vel criminali, quo priuilegio nõ vtitᷣ, si extra illã ciuitatẽ degat,
1 vel deposito officio. h. h. ¶ † No. ex principio huius l. q̃ si statutum simpliciter dicit, q̃ scholaris non possit pulsari corã alio iudice, quàm coram Rectore, intelligitur non solum in cau-
a sa ciuili, sed etiam in criminali.[a] Nã si pro ciuili nõ potest coram alio, multo fortius pro criminali. ¶ Vltimò no. ex fi. q̃d si statutum dicit, q̃ scholaris non pulsetur coram alio, q̃ corã
2 Rectore, intelligitur † donec est in illa ciuitate, in qua degit ratione studij. Sed si extra ciuitatẽ degat, poterit corã iudice ordinario conueniri per hanc literam.

ADDITIO.

a In causa criminali. Adde istum & post eum Iaco. Rebuf. in l. si vacãtia. & ibi Ang. ver. ex his apparet. s. de bon. vac. lib. x. dixi post Coll. cap. quod clericis. nu. 3. extra, de foro compet.

¶ De præpositis agentium in rebus. Rub.

LEX I.

1 *Qui assumit duo officia, cum non possit habere nisi vnum, pro primo tantum debet habere salarium.*

2 *Duo officia quis habere non potest.*

3 *Seruire per substitutum quando quis possit.*

4 *Seruire qui vult per substitutum, debet seruire per homines eiusdem conditionis, cuius est ipse.*

AGENTES. Præpositi agentium in rebus sunt per ordinem faciendi de anno in annum, ad quod officium negotiatores, & procuratores alienarum possessionum, non possunt assumi, sed illi solum, quos laboris, vt sufficientes probat testimonium. Item Primicerij, & Tertiocerij scriniariorum ad hoc assumendi non sunt, quia duobus officiis deseruire non possunt: & si tale officium susceperint, non possunt habere Primiceriatus salarium, & si tale officium morbo, ætate, vel imperitia, vel alia causa adimplere non potest, potest seruire per substitutum eiusdem scrinij, chartularium moribus optimis præditum scientia, & peritia eruditum, & suo periculo, si tamen seruire volens multos ob Rempublicã sustinuit
1 labores. h. d. In tex. ibi, præter emolumenta. ¶ † Not. q̃ qñ quis assumit duo officia, & non potest habere, nisi vnum,
2 non põt habere salarium, nisi primi officij tãtũ. ¶ † Secundo no. ex hoc tex. quod duo officia quis simul subire nõ potest, vt hic, & s. ti. 2. l. hac parte. & ff. de ad opt. l. si consul. & hoc est verũ, quando sunt incompatibilia, vel vtrique quis deseruire ñ põt: secus si adinuicem se compatiantur, vel deseruire
a põt vtrique, vt dixi s. ti. 2. l. cõperimus.[a] In tex. ibi, per substi-
3 tutũ. ¶ † No. quem deseruire per substitutũ, quod est verum,
b nisi ad officiũ requirat industria personæ.[b] Cõcord. de adminiſtr. tuto. l. de creto. ff. ad municip. l. qd ergo. s. de peri. nomi. l. fin. cum sim. hic alleg. in gl. ¶ Quod est verũ, quando volẽs per substitutũ
4 seruire multũ in aliis laborauit, p hanc literã. quod no. ¶ † Itẽ no. q̃ volens seruire per substitutũ, semper dẽt seruire per homine eiusdẽ conditionis, vt hic. dũ dicit, chartulariũ eiusdem scrinij, &c. Si ergo Doctor vult seruire p substitutũ dẽt seruire per Doctorẽ nõ per scholarẽ, licet sufficientẽ. ¶ Itẽ si miles vult seruire p substitutũ, dẽt seruire per aliũ militẽ, ñ p domicellũ. & semp substitut⁹ dẽt eẽ morib. pdit⁹ & scĩa, et pitia erudit⁹. Doctor, q vult seruire p substitutũ, dẽt seruire p doctorẽ
c morib. & scĩa idoneũ, nõ aũt p scholarẽ quãtũcũq; sufficiẽtẽ.[c]

ADDIT. Pro saluãdo Bar. in hac l. j. vid cõcordiã positã ad l. iubem⁹ j. d̃ ero. mil. ann.

a Alex. De hac q. dixi s. adde Pet. de Anch. in rub. extra, de offic. dele. vbi quæritur vtrum deputatus ad vnum officium pro certo tpe, intra illud possit ad aliud eligi, & concludunt in effectu, quod nõ, posito q̃d statutũ diceret, quod elect⁹ ad certũ officiũ, ad certũ tps intra illud eligi nõ possit ad aliud, quod refeiũt scribẽtes in l. 4. in prin. de iur. om. iud. quod intellige verũ, si eligit ad aliud officiũ incõpassibile, vt hic videt sentire Bar. secus si eẽt tale officiũ, quod aliud nõ impediret, vt puta, quia electus esset ad scribẽdũ p scripturã, nõ videt impediri aliud officiũ exercere, ita no. Ro. in no. 225. in l. duorũ. de oper. lib. facit c. suscepim⁹. de hære.

b ¶ Persona. Adde Fel. in c. fi. de off. dele. & an & quando videat electa industria personæ, vide p eũ i ca. licet ex quadã. ver. & ratio prædictorũ est. de testam. & nunq̃d vbi est electa industria personæ, quis per filiũ seruire possit, vide per eum in capit. afferte. de præsumptio.

c Alex. Sed q̃d in iudice, qui vult se absentare. & dic q̃ idẽ, Ang. in auth. de adminiſtr. per gl. vbi voluit. Bal. in l. parabolani. de epis. & cler. dixit, q̃ dẽt esse talis substitut⁹, qui ad illud officiũ possit eligi. Et sñ eũ potestas ciuitatis non põt eligere ciuẽ in substitutũ, vel locũ tenentẽ, q̃a ciuis nõ posset eẽ ptãs ex forma statuti. faciũt not. per Bart. i l. nemo est. de duob⁹ reis, & per Bal. in l. j. §. ne autẽ. de cad. tollen. Sed immo vr̃ dicendũ, q̃ nõ posset seruire, per substitutũ, eo quia vr̃ electa industria personæ, p Bal. in c. j. §. militũ. in col. x. episcopũ, vel abba. vbi dixit q̃d vbi aliq̃d dẽt fieri pri. semper vr̃, electa industria personæ, nec potest seruire per substitutũ, facit tex. v. q. 3. cap. i criminali. vbi dr̃, q̃d qñ diceret, q̃ act⁹ fieret per manus pprias, vel per se nõ potest fieri per substitutũ. dicto §. ne autẽ. versi. in omnib⁹. gl. est sing. in clem. de vit. & honest. cler. quã alleg. do. Card. in clemen. j. de iureiuran. facit quod no. Bal. in. c. j. §. furtũ. de pace iuramẽ. firman. & Dominic⁹ i cap. fi. q. s viduã. in eo. ti. Et ideo Bar. in l. per hanc. de erog. mil. ann. dicit, q̃ si dicat, q̃d annona manu ppria capiatur per stipẽdiarios, nõ potest q. s capere stipendiũ suũ per substitutũ, bene facit tex. in l. pbatorias. ibi, manu principis. s. de diuer. offi. & ibi Bar. etiã de eo, qui alienauit mutandi iudicij in potentiorẽ, nõ rõe officij, quia tunc tãtum per se litigare, nõ autẽ poterit per substitutũ. text. est l. si miles. ff. de alie. iud. mu. cau. fac. Sed hic in oĩbus rñde, q̃ per alia verba loquuntur, quam in casu, de quo hic per Bar. vel potest clara dari responsio. prout apparet ex verbis Bal. in d. l. parabolani. Et in materia etiam adde q̃ not. Bar. in l. 2. de cond. in publ. horreis. & bon. tex. & ibi Bar. i l. si nullus. s. de decur. & l. neminẽ. eo. tit. & in d. c. extirpãdæ. in §. quia vero. in ver. & faciunt ista, &c. Et adde q̃ in casibus, in quib. dr̃ pter electionẽ industriæ personæ actum nõ posse fieri per substitutũ, vr̃ pcedere, nisi superueniat aliqua dignitas principalis, quia tunc posset per substitutum. casus in l. quisquis. de episc. & cler. & dicit ibi Bal. post Iacob. But. q̃ si scriptor, q. pmisit scribere librũ, & cuius ĩdustria videtur electa, efficiat rector studij, q̃ poterit scribere p substitutũ. Et adde, q̃ vbicũq; pmitto per me, & hæredẽ meũ aliq̃d facere, puta domũ ædificare, possum facere per substitutũ, quia appositio hr̃dis, facit ne videat electa industria personæ. Bal. post Cy. in l. quisquis. palleg. cũ industria ad hæredẽ nõ transeat, vt ẽ tex. no. i l. cui bonis. de cur. fur. & ibi gl. q̃ no. de quo dicto facit festũ Pe. de Anc. in c. fi a subdelegato. de offi. delega. in 6. Quid aũt si cõmittit aliq̃d cõscietiæ alicuius, an possit fieri p substitutũ. gl. est sing. i l. sicuti. de arb. quæ dicit, q̃d nõ. Bal. i l. & i epistola. s. de fideicõ. Et adde q̃d i oĩbus casibus i q̃b. ẽ electa ĩdustria psonæ, ñ põt actus fieri p substitutũ. intelligit, nisi actũ faceret p sibi similẽ. i. æquæ idoneũ. vt in no. 85. in litera L. Ro. Et an vasall⁹ possit seruire p substitutũ vbi alias ñ posset. Arch. q̃d sic c. eps. 88. dist. & i c. gñaliter. 16. q. 1. & refert, & sequit Ang. i l. oium. d̃ vsu fr. p gl. ibi. faciũt no. p Cy. i l. ad similitutinẽ. d̃ epis. & cle. & vid p Bar. i ma. d̃ nauiculariis, & ibi aliquid dixi.

LEX II.

1 *Fideiussorem non dicitur dare, qui dat in fideiussorem priuilegiatum.*

2 *Priuilegiũ, quod de nouo inducitur, nõ tollit alia priuilegia peteri indulta.*

HAC SALVBERRIMA. Agẽtes in reb. & eorũ vxores serui, & liberti in modũ sportularũ soluendo, siue agant, siue cõueniant, illud priuilegiũ sortiũtur, q̃ scriniarij, de quib. dictũ est s. tit. 2. l. in sacris. nec cogitur cõuentus dare fideiussorẽ extraneũ de iudicio sisti, solũ de numero in reb. agentiũ, & per hoc priuilegiũ nõ tolluntur alia priuilegia eis cõcessa. h.
1 d. † Et no. quòd licet nõ videat dare fideiussorẽ, qui dat fideiussorẽ priuilegiatũ, vt l. de dic. §. qui mulierẽ ff. qui satis. cog. & l. j. ff. si quis in ius voc. nõ ier. tñ fallit in agentib. in reb. qui
2 dare poterunt priuilegiatũ. s. vnum de numero suo. ¶ † Vltimò no. ex ver. cũ per absurdũ. casum expressum, quod nunq̃ per concessionẽ noui priuilegij intelliguntur tolli alia priuilegia eidẽ indulta, qm̃ non debent operari diminutionẽ inducta ad augmentũ. Qualiter autẽ soluantur istæ sportulæ, habes s. tit. 2. l. in sacris.

¶ De principibus agentium in rebus. Rub.

LEX I.

AGENTES. Finito labore agentiũ in rebus, agens princeps agentiũ est creãdus, nec potest ad aliquas publicas, vel priuatas functiones vocari, nisi de Principis scientia: nec vexari põt corã alio iudice, nisi corã Principe, nec patronus causarũ põt ignorante Principe contra eum aliquid postulare. & cõtrafaciẽtes pœna decẽ librarum auri puniuntur. h. d. ista ex l.

LEX II.

OMNIA. Omnes agentes in reb. sunt corã Principe conueniendi, & si senatoria dignitate pfulgeãt, actus vero qui sunt soliti expediri per cœtum senatus, expedientur per ipsum, aliquo rescripto surreptitio non obstante. h. d.

LEX III.

PROCONSVLARIS. Princeps agentium in rebus, decoratur dignitate proconsulari. h. d.

LEX IIII.

1 *Qui valetudine corporis officium implere non potuit, vtitur priuilegio illius officij, ac si officium impleuisset.*

2 *Officium decurionũ non potest continuari sed domesticorũ decurionum sic.*

a EX AGENTIBVS.[a] Principes agẽtiũ in reb. pñt habere domesticos, quorũ industriã, & fidẽ putant esse cõprobatã, licet illi domestici eodẽ officio sæpe functi fuerint, & si dicto officio per xxv. annos seruire nõ poterunt corporis valetudine impediti, & ob hoc ad honorariã dignitatẽ Principis benefi cio tran

cio transmigrauerint, iisdem priuilegiis beneficij potientur,
1 quibus factus princeps agentium.h.d. ¶†No.ex hac l.quod q corporis valetudine officiũ adimplere nõ potuit,&ab hoc ad aliud officiũ aspirauerit,ꝗnihilominus fungit̃ priuilegiis,
2 q̃ ꝯpetunt illis,q officiũ perfecerunt. ¶†Vltimò no.qđ licet officiũ decurionũ nõ possit,nec debeat cõtinuari,tamen officiũ domesticorum decurionum potest continuari. Vnde qui fuit familiaris vnius decurionis,potest finito officio esse familiaris eius successoris.quod no.
a ADD.Alex Adde Rom,in l.pe.no.16.vbi alleg.istum tex.

LEX V.

EOS. Vicarianæ dignitatis titulis honorat̃, q princeps agentium in rebus,aut magister officiorum est effectus.h.d.

LEX VI.

PRINCEPS. princeps agentium in rebus cingulo comitiuæ,primi ordinis fungitur.Bar.

LEX VII.

QVICVNQVE. militans in schola agentium , si fuerit de corpore cohortalium licet princeps agentium in reb. factus sit,filium curiæ obligatum relinquet , sed si susceperit postquam princeps factus fuerit,liber erit à curia.h.d.

LEX VIII.

1 *Possidens immobilia in loco,vbi iudicium agitur,non tenetur satisdare.secus si possidet extra illum locum,quia satisdat.*
3 *Arbiter debet habere salarium à partibus.*

MVLTIS. agẽtes in reb. ꝯuenti noĩe sportularũ corã maiorib.iudicib⁹ soluẽt vnũ solidũ tm̃ executorib. Apparitorib. verò præsidis, vel alicuius vicarij tertiã partẽ solidi,fideiussoresq; de iudicio sisti de eo nũero dare pñt,& si possidẽt immobilia in ꝓuincia,vel in vrbe nõ satisdãt,sed eorũ iuratoriç cautioni ꝯmittitur,nec ꝯueniri,nec citari pñt,nisi in scriptis. Pro scribẽdo vero rescriptũ principis,vel libellũ in libro iudicis,soluent executorib.solidũ vnũ, & cũ exẽplũ actorũ petitur,soluẽt solidũ vnũ.Pro scribẽdo verò epistolã citatoriam nõ vltra tres solidos.Si verò corã arbitris litigauerint ipsis arbitris vnũ solidũ tm̃,patrono fisci dimidiũ solidi, notariis vero ꝓ editione chartarũ,&ꝓ toto negotio vsque ad finẽ peragendo dimidiã partẽ solidi ꝓ introducẽdo iudicio,cũ agunt corã iudicib.maiorib.quatuor solidos, & si corã eisdẽ cõueniãtur solidos duos,& vltra quãtitates prædictas,siue agant,
a siue conueniantur, vexandi non sunt.h.d.[a] ¶†No.ex gl. sup
1 vers.iuratoriæ.in fi.qđ licet possidẽs immobilia,nõ teneatur satisdare.hoc est verũ,qñ possidet in loco,in quo ꝯuenit̃;sed si possidet in alio.loco,nõ sufficit.Vnde si qs cõuenitur Peru
2 sij,nõ sufficit si possidet immobilia Senis. ¶† Itẽ ex lege ista
b habes,quòd arbiter debet habere salarium à partibus.[b]

a ADD.Ale.Bene facit tex.in l.oẽs.añ medisi.de epis.& cle.in l.si quis aũt p pecuniam,in auth,de san.epi.& no.Bar.in l.1.q sat.cog.& in l.prætoriæ.la vlt.ff.de pt.stip.facit l.q ꝓ filio,vt leg.no.caue.¶Itẽ in eadẽ ibi solidos binos.no.gl.q̃ hic vult,qđ ꝓ rogatiõe,&ẽt ꝓ exẽplatiõe põt notari⁹accipere mercedẽ.Ita all.Ro.in no.7.ĩ litera,n. Adde gl.& ibi dixi in l.argẽtari⁹. & ibi p Bar.& Bal.q all.hunc tex.adde Bar.in l.sacris. de præpositis sacr.
b A partibus.Adde Flo.in l.sed & loci.§. n iudicio. ff.si. regun. Sed ab extra quæro,nunquid istud salarium erit aduentitium.Dic quod sic, & sibi acquiritur,sed in eo patri debetur vsusfructus.Ita no.Bal.in l.cum oportet, ş.de bo.quæ lib.in ver.idem in salariis arbitrorum.

¶De curiosis,& stationariis. Rub.

LEX I.

1 *Denunciationi Syndici non creditur simpliciter.*
Syndicus scienter falsum denuncians punitur.
2 *Denunciator maleficiorum,licet non possit incarcerare,potest tamen malefactores fugientes sub custodia tenere.*

a CVRIOSI.[a] denuncians maleficia punit̃ si nõ ꝓbat,& ideo
1 alium ꝓ delicto non incarcerat.h.d.¶†No.ex hac l.quod denunciationi syndici simpliciter non est credendum : immo veritas exquirenda est,& si falsum denunciauit scienter,punitur,vel si parum probè mouetur,vt l.diu⁹.la 2.ff.de cust. reo.
b & ş.de accus.l.ea quidem.[b]¶†No. vlt. quod denunciatores
2 maleficiorum non pñt alios detrudere in carcerem,licet nõ possint incarcerare , tñ malefactores fugientes possunt sub custodia tenere,vt ff.de seru.fug.l.pen.concor.j̃.eo.l.fi.

a ADD.Curiosi.Ad materiam huius tex.adde Lud.Ro.in l.pe.ff.ad Syl. & limita,vt per Bal.post But.in l.1.in prin.C.de err.adu.vbi Ia.dicit se vidisse, quod massarij capellarum obligati ad denũcianda maleficia sępe nesciũt literas,& faciunt sibi scribi à quodam notario nomen delinquentis , vnde iudex non dẽt punire massarium si reperitur error in denunciatione, nisi constet , quod falso fecerit,sed in dubio magis præsumitur error , q̃ malitia,arg. l.pen. C.de his qui sib.adscrip. Et adde quod si falso denunciet,punitur pœna falsi.l.lege Corn.§.fi.& ibi Bar.ff.de fal.punitur in expensis secundum Bal. in l.sancimus.C.de iud.
b Ale.¶Hoc verum quo ad puniendum,sed quo ad inquirendum faciunt fidem.Ita habetur in d.l.criminosi.& in c.omni.& ibi Goff.& Io.And,&Butri.de testa.ita habetur in d.l.diuus.&vide Bar.in cons.inc.domino Papę. in fi.ponit , an fama cum dicto syndici denunciantis,faciat indicium ad torturam,per quod credatur syndicis,est tex.in c.præterea.de test. quem allegat Bal.ad finem.Spec.in tit.de accusatio.in fi.&tales appellantur testes synodales,vt ibi, & 35.q.6. episcopus in synodo,& ibi ponitur forma iuramenti præstandi per eos.& inn.in c.nihil.de elect.

LEX II.

AGENTES. officiũ agentiũ in rebus est curã habere super euictionib.cursus publici , portãdo pecuniã publicã p ꝓuinciam,naues ꝯducẽdo & animalia ad ferendũ annonã,&alius officialis de hoc nõ debet se intromittere,ꝯfaciens punitur. ¶Item ꝓ animali in cursu publico nõ ducto nõ est licitũ officiali pecuniã accipere,cõtrafaciẽs quadruplum restituit,h.d. Et quid sit cursus publicus,no.j̃.de cur.pub.l.1.

LEX III.

PER ID TEMPVS. condemnatio præfecti facta de agente in rebus est nulla,nisi talis agens contra honestatem,&decus sui officij commiserit:quia tunc grauius punitur.

LEX IIII.

1 *Carcerare aliquem,& sub custodia tenere,sunt diuersa.*

a AGENTES.[a] agentes in rebus, singuli p singulas ꝓuincias sunt mittendi,qui in euictionib.inspiciendis curam tm̃ habebunt, & nihil habebũt cum aliis iudicib. vel prouincialib.& alios illicite non vexabunt, de causis nõ cognoscẽt, nec de-
1 trudent in carcerẽ.h.d.¶†Not.ex gl.vlt.huius legis, quod aliud est mittere in carcerem,aliud sub custodia detinere.facit de exacto.trib.l.2.

a ADD.Ale.Probat tex.ĩ l.1.de cust.re.& facit l.succurritur.in fi.qui.ex cau. maio.& vide Bal.in l.quoties.ş.de exac.tri. & glos.in l.qui neque.§. solutum.de ver.sig. Ale.Carcerare aliud est.aliud custodire.tex.videtur in cõtrarium in l. aut facta.in §. solent.de quæst. vbi carcer ad custodiam. Ad idem,l.1.de priua. carceri.& l. incredibile. ş. de pœn.quod est verum vbi sit,alias est pœna certa pro delicto.Secusvero vbi nulla esset certa pœna, quia tunc diceretur carcer ad pœnam,non ad custodiam.tex.ĩ l. senatus. de iniur.& in l.1 §.fi.de aleatorib.& Bar.in l. solent. & in l. imperium. de iur.om.iu.Cy.in l.1.supra,de infam,& quid de iure cano.dic, quod ad pœnam.tex.est in c.quamuis:de pœn.in 6.& vide Rom.in litera,i.no.8.

¶De palatinis sacrarum largitionum,&rerũ priuata. Rub.

¶Qui autem dicantur Palatini,dic vt in gl.

LEX I.

1 *Onus capitationis non dicitur extraordinarium,nec sordidum.*

PALATINI. Palatini pro capitibus eorum,&iugis tantum pensionem fisco soluunt,&ab aliis vero muneribus sordidis
1 vacant,h.d.¶†No.ꝙ onus capitationis non dicitur onus extraordinarium,neque sordidum.

LEX II.

1 *Conseruatores monetæ si reperiuntur fraudem commisisse non admittuntur ad aliud officium.*

NVLLVS. Thesaurarius,vel comes thesaurariorũ semel repertus culpabilis ex officio iterato ad eandem militiam non
1 aspirabit,nec etiam aliã acquirere potest.h.d.¶†No. hic casum ꝯ ꝯseruatores monetæ,qđ si reperti sunt fraudem com
a misisse ad aliud officiũ, nec ad aliã dignitatẽ aspirare debẽt.[a]
a ADD.Ale.Vide Aug.in auth.de colla.§.iubemus.

LEX III.

1 *Prælatus malus timet bonum subditum.*

PRISCO. Singulis annis vnus palatinus mitti debet ad re-
1 gendum principatum domorum Cappadociæ. h. d. ¶†No. hic gl.quod malus prælatus timet subditum bonum.

LEX IIII.

NIHIL. palatini nihil habent commune cum aliis iudicib. prouinciarum, sed excepta reuerentia, quæ eis debetur, non solum per iudices minores, verum etiam per maiores quilibet iudex debet in suo officio deseruire.

LEX V.

QVIDAM. effectus princeps Palatinorum,ad aliam dignitatem consulare non potest.

LEX VI.

AB OFFICIIS. præses,Palatinis non potest iniungere aliqđ sordidum munus.

LEX VIII.

PLACVIT. palatini per prouincias transmissi anno elapso, cingulo liberantur.h.d.

LEX IX.

NON ALITER. nullus officium sacrarum,vel priuatarum largitionum assumere potest,nisi mediante principis authoritate,vel annotatione.

LEX

LEX X.

PALATINOS. palatini adiutores,& primicerij,officio finito, ſicut agētes in reb.à præbitione tyronum cæteriſque muneribus ſordidis immunes ſunt.h.d. Et no.gl. 1. quæ dicit, de extrema parte pedis tibiæ,& ſotularis.

LEX XI.

AD SIMILITVDINEM. officium palatini, quod olim durabat biennio,hodie anno concluditur, ſic ſcriniariorum officium.

LEX XII.

VIROS. in ciuitate cōſtantinopolitana palatinus apud præfectum vrbis non compellitur litigare, niſi pro ſeruitutibus domibus,vel annonis quęſtio moueat.in prouincia vero cognoſcit præſes contra palatinum, ſed in cauſa criminali contra eum non fert ſententiam ex ſuggeſtione comitis,ſub quo militat palatinus,h.d.

LEX XIII.

INTER ALIAS. palatini primicerij,& tres ſcriniorum primicerij tribuni,& prætoriani militari dignitate funguntur,& nulla poteſt eis iniungi neceſſitas publica,vel priuata.

LEX XIIII.

IVBEMVS. palatini principes eiſdem priuilegiis funguntur, quibus palatini ſacrarum largitionum. & ideo primicerij, & primates ſcriniorum principis finito officio inter militares tribunos enumerantur, & nulla ſolicitudine negotij priuati, vel pub. poſſunt vrgeri.

¶De ſtratoribus. Rub.

LEX VNICA.

1 *Statutum puniens officialem non inquirentem, & punientem maleficium factum ſuo tempore, intelligitur ſi officialis ſciuerit.*

2 *Statutum dans annum officiali, infra quem poteſt cognoſcere de maleficio, intelligitur de his, quæ clara ſunt.*

PER OMNES. vnus ſolidus ſtratoribus, id eſt, præſidentib. ſtabulis principis ſtipendij nomine dandus eſt, & in offerēdo equos principi per prouincales certa,& æqualis forma ſeruāda eſt, quæ ſtatuta eſt, ſi aliqs prouincialis ſtratori dederit ob hoc,quod non licet ei accipere, punitur,&ſi iudex hoc ſciens punire eum neglexerit, cētum librarum auri pœna punitur.
1 h.d.¶† No. iſtum tex.dum dicit,ſi ſciens, quia eſt caſus quæſtionis ſtatuti diſponentis,quod iudex teneatur inquirere, & punire ſub certa pœna omne homicidium factum ſuo tem-
2 pore.Nam ita demum punietur ſi ſciuerit factū eſſe. ¶† Itē *a*
a facit ad aliud, ſi ſtatutum dicit, & det poteſtatem intra annū cognoſcendi de maleficiis, intelligitur de his quæ ſunt clara. & ita dixi in l. 1.ff. ſi quis teſt.lib. eſſe iuſ.fue.

ADDITIO.

a Ale.De hac q.vide per Bar. & Ange.in l.fi.ff.ſi quis teſt.liber.iuſ.fu.B. l.in l. cum qui.§.in popularib.de iureiur.& per Bar.& Ang.& alios in l.1.§.occi ſorum.ff.ad Syll.& vide Bar.in l.genere.ff.de infa.in illa q.an ignoranti cur rat terminus,de qua in l.1.& in l.quandiu.ꝟ. qui admit.& Bar.in l. Caius. ff.de calumnia.& in l.50.ꝟ.de excuſ.tu.& l.diuus.de cuſt.reo.&l.ſemper.§. hoc interdictum.quòd vi,aut clam.& Io.An.in c.non ſeruorum. de ſeruis non ord.& per Bal.& Sal.in l.fi.ꝟ.de dolo.per Bal.in add.Spe.in tit.de inſt. edi.& in l.id quòd pauperib.ꝟ.de epi.& cle.& l.ſi ideo.ff.de his quib.vt in dig.& in auth.cui relictum.de indicta vid. tollen.& in l.1.ī prin.ff.de cad. tollen.& in l.capatatorias.ꝟ.de re.mil.& in l.1.in 9.q.ꝟ.de inſtit.& ſubſt.& in l.1.de priua.carce.& in l.1.de his qui à latro. & in l.1.de fam.libellis, & in c.1.de prohibita feu.alie.per Loth.&in diſputatione inc.quòd fœnerator.& per Ang.in l.ſi cum exceptione.§.in hac,ff.quòd met.cauſ.& in §.ſi quis rapuerit.in auth.de ſan.epiſ. coll.9. & videas omnes, quia multa hēs circa dictam qu.Sed recordor eius,quod not.Bal.in d.l.quandiu,vbi dixit quod tempus à ſtatuto præfixum ad ponendum ſtatuta in memoriali non currit ignorāti,& idem tenet ipſe in l.item veniunt in §.cum ante. de pet. hære.& in d.l.50.& in l.pe.de peri.tut.&Pet.de Anc.in c.canonum ſtatuta. in ver.alibi quærit Bar.licet Pau.de Caſt.in l.facta.§. bonorum.ff.ad Treb. dicat tempus currere ignoranti,ſed dari reſtitutionem.

¶De caſtrenſianis,& miniſterianis. Rub.

LEX I.

IN OFFICIO. caſtrenſiani, vel miniſteriani officio finito per lapſum biennij, alius ſubrogatur, ipſe autem ad aliud officium nullatenus eligetur.h.d.

LEX II.

SI QVIS. ſi vltimus inter miniſterianos gradum primæ, ſecundæ, vel tertiæ formæ inter caſtrenſianos fuerit adeptus, ſcribendus eſt in matricula formæ tertiæ.h.d.

LEX III.

HI QVI. militantes in hac militia,& eorum matres,& vxores, non poſſunt conueniri in cauſa ciuili, vel criminali, niſi ſub comite Caſtrenſianorum.

LEX IIII.

ANTE OMNIA. Officiales Principis,ſumpti ſigillatim,annexi,coram illuſtri officiorum magiſtro,ipſi & eorum filij,& vxores conueniendi ſunt, excepto in tributariis & munerū functionibus,& delictis in prouincia commiſſis,propter quę conueniri poſſunt etiam coram aliis iudicibus. ¶Item dicti officiales gaudent priuilegio circa ſportulas, quia non eas ſoluere tenentur,niſi ſecundum modum hic deſcriptum. fideiuſſorem etiam de iudicio ſiſti dare poſſunt de eorum numero,& vbi dare non poſſunt, committitur eorum iuratoriæ cautioni.h.d.Qui autem ſint officiales, non habemus expreſſum, quia Imperator hoc non dicit, & ideo poteſt dici, quòd hæc lex ſeruiat nobis de vento.

¶De Decanis,conſtitutio Græca. Rub.

LEX I.

QVATVOR. Quatuor ex Decanis,qui primum locum in ordine tenuerunt,per biennium, ad Primiceriatus officium aſſumuntur,& alij in locum eorum debent ſubrogari tranſacto biennio.hoc dicit.

LEX II.

NOSTRAE. decani adhærentes famulatorib. principis coram illuſtri magiſtro officiorum conueniendi ſunt.h.d.

¶De priuilegiis eorum,qui in ſacro palatio mil. Rub.

LEX PRIMA.

A PALATINIS. palatini à cūctis muneribus ſordidis ſunt immunes ipſi,& eorum filij,& nepotes etiam,ipſis,& eorum mancipiis nulla iniuria debent inferri, contrafacientes puniuntur.h.d.

LEX II.

DE CVBICVLIS. cubicularij principis, quibus vacatio eſt conceſſa,& memoriales ſcriniorum,& libellorum,& epiſtolarum, & etiam Palatini, & agentes in rebus,& filij,& nepotes eorum ad honores & munera non vocantur inuiti, & à corporalib.& perſonalib.munerib.ſunt immunes.h.d.

LEX III.

EX AVLA. Deſcendentes ab aliquo officio aulæ principis, licet ſint idonei,& exempti, tamen ab omnibus munerib. & honoribus eis iniunctis ſunt expertes.h.d.

LEX IIII.

OMNES. Qui miſſionem meruit ab officio, quod in palatio principis exercebat,anteferri debet omnib. aliis,qui poſt ad regendas dignitates,vel prouincias fuerunt aſſumpti,contrafacientes pœna hic inſerta puniuntur.h.d.

¶De priuilegiis ſcholarium. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Prohibitus ad aliquod officium ex forma ſtatuti, non poteſt ad illud aſſumi ſub alio nomine.*

VIRIS. Magiſtri militum,milites,ſenatores, ſcholares ſuos verberare,vel degradare non poſſunt,ſed iſtud ſpectat ad magiſtrum officiorum. ¶Item magiſter militum ſuos domeſticos ſenatorios ducenarios, vel centenarios facere non poteſt, pœna contrafacienti imminente. ¶Item prohibitus eſt domeſticus perpetuo, vel ad tempus alio nomine aſſumpto
1 colore,non eſt prohibitione durante aſſumēdus.h.d.¶†No. iſtam l.ꝙ ſi per formam ſtatuti prohibitum eſt officium conſeruationis, ꝙ non poteſt quis ad illud officium aſſumi ſub
a alio nomine.[a] Et hoc ſentit gl.hic, dum ſumit argumentum de domino Ottone,qui fuit poteſtas Bononiæ.Nam cum eſſet prohibitus eſſe Poteſtas,fuit factus defenſor,& ſic habuit
b officium Poteſtatis.[b]

ADDITIONES.

a Sub alio nomine.Adde Bal.in l.1.in 2.quæſt.ꝟ.de hæredib.inſtit.& in rub.ꝟ. de fid.inſtr.ad fi.Alex.omnino in 1.conſi.Digeſtorum.§.nos vero.dixi poſt Phil.Fran.in proœ.6.n.5.in apoſt.in ver.mutatio nominis,& plene per fely.in proœ.decret.Greg.verſ.circa concluſio.

b Ale.No.iſtud dictum,quia facit ꝯtra id,quod ponit Bal.in l. Paulus §.pluribus.de lega.& in l.1.§.1.de poſtu. & in l.1. de var. & extraordin. cognit. vbi dicit, quod prohibitus aduocare, non eſt prohibitus in ſcriptis conſulere,& ſic per indirectum.Quod dictū ſequitur.do.Abb.in rub.de poſt. Sed tu potes dicere ſaluando Bar.quod diuerſa ratio eſt inter aduocare, & conſulere,quia aduocare eſt viua vox,conſulere autem mortua, quia viua vox plus valet,quam mortua.Bal.in rub.de teſtibus.

LEX II.

HAC LEGE. Militans in aliqua militia, q stipendiis decursis Primicerius factus est, omnib. priuilegiis sibi competētib. ꝑfruatur, & etiam in causis ciuilib. corā officiorū magistro nō cogit rñdere. In criminalib. verò causis hoc priuilegium non sortit, ne crescat officiorum authoritas, & ne publica vacillet vtilitas. h. d. Et no. ꝙ denegat iurisdictionem in ciuili, & concedit in criminali hoc officio finito, eo verò durante in vtroque casu est iurisdictio denegata. s. de agen. in re. l. ex eo.

LEX III.

1 *Vidua fruitur priuilegio primi mariti, quousque fuerit secundo maritata.*
2 *Priuilegium concessum mihi, et omnibus descendentib. masculis, & fœminis, quando comprehenduntur ascendentes per lineam fœmininam.*
3 *Sententia sine scriptis ferri potest si concurrit partium voluntas.*
4 *Solēnitati reqrēti sn̄iam in scriptis ferri, et recitari, ꝑtes renūciare possunt.*

QVOTIES. Si scholaris alicuius scholæ coram officiorum magistro ɔuenitur ciuilr, aut etiam criminaliter nō cogitur dare fideiussores extraneos, sed de suo numero, dū tñ iurauerit, & quinq; primates eiusdē scholæ ex 30. viris numerandis à Primicerio vsq; ad 30. retro det fideiussores. & si qnq; ex p̄dictis primatib. in fideiussores dari nō p̄nt, vnus extraneus cū numerario dari pōt, qd̄ priuilegiū hēt locū ī eis, & eorū vxorib. & ēt viduis, & mr̄ib. viduis, & seruis eorū. Et noīa sportularū p se, vl ꝓcuratorē rñdētes p̄stabūt fm ordinē hic descriptū, siue corā arbitris, vl officiorū magr̄is, vl corā moderatore ꝓuinciæ ex delegatiōe cognoscēte lis agitet ī scriptis, vl sine scriptis, tā ex iuris dispōne, q̄ ex voluntate partiū. ¶Itē si cōmeatū acceperit p spatiū qnq; mēsiū, nō p̄nt illo ɔmeatu durāte ɔueniri ciuilr, sed criminalr, ꝓ publicis functiōib. tm̄. h.
a d. ᵃIn tex. ibi, in viduitate ɔstitutæ. ¶†No. hic, qd̄ mulr vidua
1 fruit priuilegio mariti quousq; scd̄ò fuerit maritata. Facit ad hoc l. filij. §. vidua. ff. ad mu. & s. de dig. l. mulieres. & dixi ibi.
2 ¶†No. singulariter istū tex. qd̄ si priuilegiū ɔcedat mihi, & oīb. descēdētib. mascul. & fœminis, qd̄ descēdētes p lineā fœmininā, ita demū fruunt priuilegio si sint viduæ, aut si ad fm
b mr̄imoniū cōuolauerīt. ᵇEt pōt ēe rō, qa postq̄ virū assumūt, in totū ad aliū dn̄r se trāsferre, & statū suū mutare, vt not. ī d.
3 l. mulieres. ¶†Vltimò not. ex verb. ɔsentiētib. cū gl. ꝙ de vo
4 luntate partiū fieri pōt, vt sn̄ia sine scriptis ferat. †Et sic hēs,
c qd̄ illa solēnitas, q̄ tradit, vt sn̄ia ferat in scrptis, & recitet, ᶜvt l. 2. s. de sent. ex breui. recit. remitti pōt de partiū volūtate. & idē in sacro testiū, qa remitti pōt. vt not. in l. 1. ff. de fer. & l. 2. § sed qa. s. de iur. cal. & idē est in libellis, qa libellus pōt dimitti, licet nō exp̄sè remitti, vt not. in auth. offerat. s. de litis cōtest. & ibi plenè p Cy. licet quidam ɔtrà. Et idem est in iur. cal.
d quia omitti potest, ᵈlicet non expressè remitti, vt d. §. licet. quia litis contestatio nec tacitè, nec expressè potest remitti,
e vt not. Io. And. extra, de offi. deleg. c. de causis. ᵉ

a ADD. Alex. ¶Dominus meus facit mentionem in l. cum quædam puella, de iurisd. om. iud. potest limitari per dicta Bart. in l. fi. §. idem rescripserūt, ff. de mu. & hon. & l. originem, s. de manc. & originariis, lib. 10.
b Conuolauerint. Ad cuius articuli decisionem, vide tu copiose no. ꝑ & s do. Fel. in c, nouit. de iud. ver. no. ibi circa prin. cū concor. ibidē p eum alle.
c Vt recitetur. Adde Abb. in c. sicut verſi. vel tertio, de re iud. quem refert, & sequitur Fel. ibidem nu. 7. post prin. ver. nam vult Ro.
d Omitti pōt, licet nō expresse remitti. Adde istum in l. 2. §. sed qa veremur. nu. 1. & qd̄ ibi posui in add. ad ipsum, ver. possit tacite omitti, s. de iureiu.
e Alex. Iuramentum calumniæ an remitti possit, Barto. in l. de pupillo, §. si quis opus, de ope. nou. nun. & in l. j. de iur. cal. Et rō quare ordo iudiciarius non pōt remitti, est, quia dr̄ inuentus in fauorem, & vtilitatē publicā secundū do. Card. in cle. sæpe, de verb. sig. in princ. 12. q. cui renūciari non pōt, l. ius publicum ff. de pac. qd̄ est verum in ordinariis, secus in summariis, iuxta dicta in extrauag. ad reprim. Limita prædicta, si coram iudice procedit, vt ordinario: secus si coram arbitratore, vt Car. vbi s. Acta tamē videlicet testes, & positiones, possunt dimitti, vide do. Card. in cle. sæpe, an litis contesta. possit omitti.

¶De castrensi peculio omnium Palatinorum. Rub.

LEX VNICA.

OMNES. Palatini habentes aliquod priuilegium quicquid quæsiuerunt in officio morantes ex donis Principis, aut eorum industria Principe conscio, retinent tanquam castrense peculium, & à labore castrorum non sunt immunes. h. d.

¶Qui militare possunt, vel non, &c. Rub.

LEX I.

SI MILITIAE. Volens militare se debet offerre ei, qui ius habet probandi. s. officiorum magistro. Item nullus causa litis vitandæ potest mutare. h. d.

LEX II.

NON TANTVM. in fraudem ciuilium numerum nullus armatæ militiæ nomen potest assumere.

LEX III.

CVRA. coloni, vel saltuenses ad militiam armatam volentes, vel inuiti, non sunt admittendi. h. d.

LEX IIII.

OMNES. curialis, vel cohortalis conditionis existens, ad armatam militiam non adsumitur. h. d.

LEX V.

1 *Plura officia quòd quis habere non possit.*
2 *Habens vnum officium, si ei defertur aliud, potest eligere, & retinere, quod velit.*

a HIS QVIDEM. ᵃDuas militias diuersi generis, aut dignitatem, & militiam eodem tempore quis habere non potest: secus si ad idem tendunt. contrà facientes, & contra impetrantes, & iudices impetranti non resistentes pœnis hic insertis
1 puniuntur. h. d. †Et no. istam l. quę dat reg. generalem, ne quis possit habere plura officia, de quo dixi in l. comperimus. s. de prox. sac. scri. ¶Vlt. not. gl. quæ dicit, ꝙ quis non potest habe-
2 re duas militias. †In tex. detur electio. no. ꝙ si habenti vnum officium defertur aliud, quod in potestate sua est, quod retinere velit.

ADDITIO.

a Alex. Duas dignitates, siue administrationes potest quis habere eodem tempore. in §. & ideo, de nouo Cod. compo. & ideo quis potest esse miles, & Doctor, Bal. in l. si consul. de adoptio. vbi plura bona dicit.

LEX VI.

1 *Ignorantia probatur eo ipso, quòd contrarium non probatur.*

SVPER. Serui post hanc legem conditam militiam adepti dominis scientibus efficiuntur liberi, & iuri patronatus non sunt subiecti, sed si eis ignorantibus, in seruitutem rediguntur. sed qui ante hanc l. militabant, & adhuc militant, si quidem dominis scientibus idem, quod s. si eis ignorantib. intra 30.
1 dies tantum permittitur eos à militia reuocare. h. d. ¶†Not. ignorantiam probari posse eo ipso, quòd contrarium non probatur, & ad hoc alleg.

LEX VII.

1 *Præscriptio non currit contra ignorantem ad sui incommodum.*

SI QVIS. Dominus patiens seruum in dignitate esse, priuatur dominio, & iure patronatus. sed si eo ignorante seruus eam fuerit adeptus, & tunc intra 30. dies tantum ex quo sciue
1 rit, datur sibi vendicandi potestas. h. d. ¶†Not. præscriptio-
a nem ᵃnon currere ignoranti. Et hoc est verum ad incommodum ignorantis, sed ad commodum ignorantis bene currit. Sic intelligitur l. genero. ff. de infam.

ADDITIO.

a Alex. Adde qd̄ immo currit ɔ ignorantem, vt est tex. l. fi. s. de præscri. lon. temp. sed postea dat restitutio. Bart. in l. j. §. si quis aūt. ff. de iti. actuq; priu.

¶De re militari.

LEX I.

1 *Milites nostri temporis capti in bello, pro tempore quo sunt captiui, non habent stipendia.*

a STIPENDIA. ᵃMiles captus ab hostibus, dum ibi est, stipen-
1 dium vel salarium habere non debet. h. d. ¶†No. istū casum, quòd milites nostri temporis, qui capiuntur in bello, quod si stant capti per certum tempus, per illud tempus non habent stipendium.

ADDITIO.

a Alex. Bal. allegat istam l. in l. liberti libertæque. de ope. lib. item ɔ. in fi. Contrarium tenuit Spec. in tit. de emphy. §. postquam. versi. quod si postquam mercenarius. & vide c. 1. de cle. non resi. in 6. & ita sequitur Laud. in tract. de prin. in ti. de mil. in 4. conclusione. sed in nona conclusione dicti tit. tenet contra Bar. per istum tex. Pro quo facit quod dixit Bar. in l. opere testament. ff. de vsufru. legat. & in l. si vno. §. item cum quidem, ff. loc. opp. & soluit, vt in glos.

LEX II.

VIGINTI. Implentes stipendia militiæ 20. ann. stipendiarij per cohortes munera sordida non tenentur subire. h. d.

LEX III.

MILITES. Missus à militia ignominiæ causa est infamis, & dignitatem consequi non potest, tamen vbique morari potest præterquàm in locis interdictis. hoc d.

LEX IIII.

DEFVNCTORVM. Bona militis decedentis in desertione defuncti confiscantur. hoc dicit.

LEX V.

a CVM ALLEGATIS. [a]Desertor militię ex indulgētia Principis restitutus, non habetur pro tempore quo deseruit, perinde ac si militasset in castris, & ideo pro illo tempore stipēdium non petit. hoc dicit.

ADDITIO.

a Not. hanc legem pro clerico, suspenso ad tempus, an elapso tempore debeat habere præbendas præteriti temporis, & adde l.3. §. qui militię. ff. eo. qđ facit ad multas q. notatas in gl. in c. pastoralis, extra, de appell. & vide gl. de dam. infe. l. inter quos, §. damni, & ibidem per do. Bar. & Ang.

LEX VI.

1 *Relatio medici referētis aliquem infirmum, vel cicatricem remansuram, debet esse cum diligenti inquisitione.*

SEMEL. Missus à militia ex causa ægritudinis, factus sanus instaurandus non est, tamē non debet mitti, nisi medicis hoc
a denunciantibus, & iudice hoc inquirente. h.d. ¶†No. istum
1 tex. singularem, ꝙ nunquàm denunciatio facta per medicū, qui dicat aliquem infirmū, vel ex vulnere remansurā cicatricem, aliquid operatur, nisi præcedat diligens iudicis inquisitio, & ideo sit cautus assessor, quòd in actis faciat registrari, ꝙ judex diligenter examinauit, vtrū ex voluntate esset remansura cicatrix, & ipso diligenter examinato medicus hoc re-
b tulit, aliàs non valet.[b]

ADDITIONES.

a Alex. ¶Idem Bar. in j. consti. ff. rum, qđ est verum, quando factum merum pendet à potestate iudicis, secus si à potestate partium, quia partes eligunt, si concordant, no. Ioan. Andr. in addi. Spec. in tit. de homicidio. ver. sed pone, & idem Abb. in c. proposuisti, de proba.

b Ale. ¶Similiter de hac cicatrice habes tex. in l. quęritur, §. fi. ff. de ędi. edic. & in l. locum, §. ex eo. de vsufr. Et ista sententia, & aliorum peritorum in arte pōt ferri die feriata, secūdum Ang. Casus est in l.2. de fer. ibi, atrox iniuria, Et an talis sententia transeat in rem iudic. vide Lud. in l. admonēdi, ff. de iureiu. Et an ab ea possit appellari, vide doc. ī l. ab arbitrio, qui sat. co. & talis sentētia potest retractari, quia pronunciatum est vulnus mortale, si cadauer exhibeatur corā peritioribus in arte contrariū testificantibus, fm Io. And. in ti. de homi. §. j. ver. j. in addi. Spec. & adde Bal. in l. si quis testi. in fi. ꝰ. de test. Et an perito in arte sit credendum, *vide Spe. in ti. de ꝓb. §. fi. ver. quandoque. Et Bar. in l. j. ff. de ven. inspic. vbi ponit, an tales periti iurare debeant, & ꝙ talis assertio eorū possit reprobari. Item fm Host. in summa in tit. de proba. §. quot sunt species, ver. 8. quid si. nam tunc alij debent colligi, alleg. c. causam matrimonij, de proba. & xx. j. q. 1. c. nec aliqua, & de ista materia vide quæ scripsi post Bal. in l. Deo nobis. ꝰ. de episc. & cle. ¶ Quid aūt sit cicatrix, * vide Bal. & quæ ibi dixi in l. si quis. ꝰ. de pæ. Adde, ꝙ Ang. tenet hic idem quod Barto. de qua materia per Spec. in ti. de proba. §. 1. ver. hic quoque, in 1. parte, & gl. in c. fraternitatis, de frigi. & malefi. & Doc. in c. proposuisti, de proba. & Mod. in c. significasti, el 2. de homicid. & Ang. in l. si vacantia, ꝰ. de bon. vacan. & Ro. in l. 1. §. fi. de verb. obl. & debet examinari Doct. non scholaris artium in prædictis à iudice, Bar. in l. sciendum. §. vendi. de ædi. edi. vbi dicit, quod appellatione medici non venit scholaris, gl. c. 1. de stat. re. in 6. quod statutum de ingrediente monasterium non extenditur ad medicum doctorem, secus si scholaris. Tu omnino vide Fel. copiosissimè & no. in c. proposuisti, in prin. in ver. vlti. per istum tex. de proba. & aliquid in d. c. causam, all. in tex. in 4. no. Videtu etiam Flor. in l. locum, § ex eo. ff. de vsufr. & Alex. etiam in l. denunciasse, §. quid tamen de adul. Et adde, quod duplex est cicatrix, s. deformans, vt per Flo. in l. fin. & ibi no. ff. de noxal. & Ang. in l. ex hac, ff. si qua, pau. fec. dic. vbi etiam Flor. & Bal. in addi. ad Spe. in ti. de proba. §. fi, ver. hoc quoque notandum.

LEX VII.

FRVSTRA. Damnatus de crimine militari, miles existens non infamatur, etiam factus veteranus. h.d.

LEX IX.

1 *Diuidentes prædam cum aggressoribus viarum, viui comburi debent.*

a SI QVIS. [a]Dans operam, vt Barbari Romanos deprædentur, vel prædam factam cum eis diuidēs, viuus comburitur,
1 h.d. †Not. istum tex. singularem contra districtuales Tuderti diuidentes prædam cum aggressoribus viarum, quia viui debent comburi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Bal. ponit alios casus, in quibus venit pœna mortis, in l. data opera. ꝰ. qui accu. non poss.

LEX X.

QVICVNQVE. Miles, qui à Principe meruit pati familiam suam ad se venire, coniugem, liberos, ac seruos censibus non adstrictos, & non alios ducere secum potest. No. coniugem dici domesticam, vel familiarem.

LEX XI.

TRIBVNI. Tribuni, vel milites in loco deputato stare debent, non per pos. vagari, contra facientes puniuntur.

LEX XII.

1 *Lauantes in summitate alicuius fluminis, possunt prohiberi.*
2 *Lauans se inuerecunde in aliquo loco more bestiarum, damnatur.*
3 *Lauans pānos in inferiori parte fluminis nō pōt est prohiberi.* (accusabat.
4 *Lupus qui accusabat agnum bibentem in inferiori parte fluminis iniuste*

CVM SVPRA. Quando milites stant supra ripam fluminis in herba virenti, nullus in loco illo pōt balneare, nec etiam equos lauare, ne cōmune aquæ poculū corrūpatur, & oculi videntiū infestent. Sed volens pdicta facere, vadat ad inferiorem partē fluminis, & ibi stet in loco secreto, ita ꝙ ibi videri
1 non possit. h.d. ¶†Et no. hic casum contra lauantes pannos in summitate alicuius fluminis, vt possint prohiberi, quia per tale lauacrū cōmune poculū aquæ corrumpitur, text. est hic.
2 ¶† Vltimò gl. sumit hic argu. contra illos, qui more bestiarum, seu iumentorū, se inuerecūde balneant in aliquo loco.
3 ¶Vltimò habes hic tex. quòd† lauādo in inferiori parte fluminis, nō pōt corrumpi pars superior, nec lauans prohiberi
4 potest. † Et sic facit contra lupum, qui accusabat agnum bibentem in inferiori parte fluminis de turbatione aquæ.

LEX XIII.

NEMO. Miles deputatus ad principis custodiā, vel de alio numero sine licentia Principis, vacare non debet, aut alia negotia peragere, contrafacientibus pœna imminente, & in tali obsequio milites retinens in quinque lib. auri punitur. Itē miles ad Principem in ambasiatorem missus, incontinenti se offerat viris illustribus, sub quorum regimine est, vt cōmeatum accipiat. Item milites reperti vagari per prouinciam per præsidem puniuntur.

LEX XIIII.

CONTRA. Miles de vno numero ad aliū se transferre non potest, nisi vtilitatis Reipub. causa Princeps concesserit, contra faciens punitur. h.d.

LEX XV.

MILITES. Miles armatæ militiæ agrorum cultui, custodiæ animalium, mercimoniorum quæstui non est deputandus, pœna deputanti imminente. h.d.

LEX XVI.

MILITARES. Miles ciuilem curam non debet assumere, hoc dicit.

LEX XVII.

NEMINEM. Nullus in aliquo numero militum potest militarē sine licentia Principis: si tamen aliquis de numero deficiat, magister militum, & dux belli illius locum alium subrogabit, facta prius declaratione Principis, secundum huius legis tenorem, contrafacientes puniuntur. h.d.

LEX XVIII.

1 *Vniuersitas criminaliter accusata respondere potest per syndicum.*
2 *Dux belli cognoscens criminaliter inter milites, potest discussionem causarum talium delegare.* (criminaliter.
3 *Quis ab eodem potest vexari coram vno iudicio ciuiliter, & coram alio*
4 *Licet alicui committatur cognitio alicuius causæ, & potestas tollatur capitaneo per hoc non dicitur derogari eius iurisdictioni.*

TAM COLLATORES. Milites stantes in partib. Oriētis obedire debent iussui ducū belli: & in causis ciuilibus, & criminalibus non rñdent magisteriæ potestati, sed duci prædicto, nisi ad ducum rñsum. ¶Item sportulas soluāt modo hic descripto, cum conueniuntur singuli, vel totus numerus militū. ¶ Itē duces de cā cognoscentes pñt audire, & audientiā alteri delegare. Item si milites in vno loco cōstituti ad ducē in alio loco degentē accesserint, collatores nō sunt expensis grauādi, si nulla necessitate cogēte accesserint, sed si necessitate imminente, tūc per triginta dies ipsi sibimet expēsas ministrent, postea collatores ipsi. ¶ Itē milites conuenti ciuiliter, ante negotiū peractum non possunt ab eodem criminaliter conueniri coram diuersis iudicibus, vel conuerso, contrafacientes puniuntur. ¶ Item per hanc legē non derogatur iurisdictioni magisteriæ potestatis, cū omnes duces sint ei subiecti. h.d. ¶ In tex. ibi, syndico. hic est casus, ꝙ vniuersitas cri-
a minaliter accusata respōdere potest per syndicum, [a]¶ In tex.
1 ibi, vel eorum discussionē. ¶†No. hic casum, ꝙ criminaliter dux belli cognoscens inter milites potest discussionem causæ committere: regulariter autem contrà, quia causæ meri
b imperij non delegantur, [b] vt l. imperium. ff. de iur. omn. iud. & l. placet. ꝰ. de pæ. iud. ¶ In tex. ibi, quoniam. in isto versi. est tex. expressus, quòd quis potest agere contra eundem ciuiliter eo

ADDITIONES.

a Alex. Per syndicū. Adde do. Ale. de Imo. in l. aut facta, §. fi. ff. de pœ. & Bal. in l. 2. de acc. Spe. in ti. de acc. ver. fi. Adde Bar. in extrauag. ad reprimendū, in verbo, personaliter, vel legitime, prope fi. & Bart. in l. 2. § fi. de accus. & Cy. in l. 2. ꝰ. qui accu. non pos. Adde Bal. in l. reos, in l. fi. ff. de accu. & Cy. in l. sed si hac, §. fi. de in ius voc. & Inno. in ca. licet in beato Petro, de accus. & vide rationem per Bal. in d. §. fi.

b Non delegantur. Adde Fel. in cap. sedem, de offi. ordi. & in c. quoniam, §. is autem. de offi. deleg. & quod ibi dixi in apost.

ter corā vno iudice,& cōtra eundem agere criminaliter corā alio iudice. Nā est speciale hic in milite,ꝙ nō pōt criminaliter corā vno iudice pro negotio cōueniri, & corā alio pro
4 alio negotio,ergo in ꝯriū est ius cōe. ¶ † In tex.ibi,dispositione aūt.¶ No.ex isto tex.ꝙ si alicui officiali cōmittitur cognitio alicuius causę, potestas cognoscendi tollit̄ capitaneo Perusij. per hoc non dr̄ derogari iurisdictioni capitanei. Rō ē,quia ciuis de causa cognoscēs subditus est ipsi capitaneo.

¶De castr.pec.militum,& præfecti annonæ. Rubr.

LEX I.

1 *Res empta de castrensi peculio,efficitur castrensis. Idem si de profectitio, vel aduentitio.*

a SI IN POTESTATE. ᵃFilius in potestate militans,quæ ob eam causam accepit ex dono à patre,matre, vel aliis propinquis, vel amicis, & quæ ei occasione militiæ sunt quæsita, in castrensi peculio numerantur, non autem matris hæreditas: prędium verò donatum in castrensi peculio non est,sed si sit emptum ex castrensi peculio, castrense efficitur. hoc dicit.
1 ¶ † Et no. quòd res empta ex castren. pecu. dicitur esse castrensis.eo.mod. de re empta ex profectitio,vel aduentitio.

ADDITIO.

a Alex.Cum hac l.concor.c.Petrus.de homi.& de intellectu istius legis vide Ang.de Are.in l.intra dies.ff.de re iudi.

LEX III.

ERAT. Licet quis militet,non propterea liberatur à patria potestate.

LEX IIII.

1 *Societas inter fratres,augmentat inter eos affectionem, & eos chariores reddit.*

CVM ALLEGAS. Hæreditas fratris quæsita militanti, in
1 castrensi peculio numeratur.h.d.¶†Et no.quòd societas inter fratres augmentat affectionem inter eos adinuicem, & eos chariores reddit.h.d.

LEX VI.

IVS. Milites scriniarij,& exceptores,& cæteri militantes,habent castrense peculium.h.d.

¶ De erogatione militaris annonæ. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Carnis appellatione non venit lardum.*
Macellatorū appellatione,simpliciter cōprehenduntur macellatores lardi.
2 *Acetum quod non veniat appellatione vini.*

REPETITA. Tempore expeditionis militib.dēt tradi pannis bucellatus, id est, biscoctus, vinum,acetum,lardū,& carnes veruecinę,duob.videlicet diebus panis bucellatus,tertio die pauis integer,& vno die vinū,& alio die acetū,& vno die
1 lardū,duob.diebus carnes.h.d.¶ † Et no.hic tex.expressum, quod licet acetum fiat de vino,tamen aliud est vinum,aliud acetum. quod apparet, quia ponuntur, vt species distinctæ,
2 & separatæ.¶†Item no.quod lardum non sunt carnes,ᵃ nec
a econtrà, quia lardum, & carnes ponuntur, vt species separatæ,& sic appellatione macellatorum carnium non ꝯtinentur macellatores lardi,sed appellatione macellatorum simpliciter,bene continetur macellator lardi.

ADDITIO.

a Carnes. Adde quod gl. in xxxiiij.q.ij. admonere.in ver.carnem. & latius vide Firmanum in suo tract.nouiter impresso.4.lib.per princi.lxv.q.ver.ij. Adde ad hoc propositum gl.in c.presbyter.lxxxij. dist.in ver.& sagimine. quam ad hoc alle.Ant.Cor.sing.suis.in ver.caro.inci. pro solatio.

LEX III.

1 *Milites nostri temporis, non possunt grauare comitatenses, vt præparent eis ad comedendum.*
Adde, quòd hoc hodie non seruatur.

COENATICORVM. Milites, vt aliquid habeant in cœna
1 à prouincialibus nihil possunt accipere. Et not.† arg. contra milites nostri temporis, qui non pn̄t grauare comitatenses, vt eis præparent ad comedendum.

LEX IIII.

SICVT. Annonariæ species à prouincialib. sunt tribuendę militibus existentibus in castris viciniioribus. Itē milites constituti in castris veteranis duas partes annonæ,ibidem tm̄ retinere debent,tertiam verò partem extrahere.h.d.

LEX V.

ACTVARII. Officiales constituti ad distribuendū militares annonas,si intra xxx. dies annonam receptam, & militib. assignatam,non ostenderint per publicū instrumentum tam Reip.quàm militibus de suo inferre cogentur.hoc dicit.

LEX VI.

1 *Doctor,& miles qui non volunt recipere pagam à communi tempore debito,non possunt amplius eam petere.*

FORTISSIMI. Militib. præstāda est annona singulis dieb⁹, & ante lapsum anni,& si eam noluit recipere, fisci cōmodis
1 applicatur.hoc dicit. ¶ † No.istū text.contra Doc.& stipendiarios communis Perusij, qui nolūt recipere pagam tēpore debito, nam lapso tpe nō possunt eam petere, & est speciale in Republica: secus in priuata.Concord.ꝯ.l.proxi.

LEX VII.

a NVLLI. ᵃQui tempore fertilitatis annonam neglexerit recipere de publico,tempore caristiæ precium ipsius,aut annonam non petit.h.d.

ADDITIO.

a Ale. Vide Bal. in l. acceptam.ꝯ.de vsu.in 12.q. allegantē hunc tex.Bal.in l. non dubiū,de leg. & alle.eum ēt Bar. in l. liberis quos,§.maxum.issus,de alimen.& ciba.leg.Ale.Ro.Are.in l.quod te. ff. si cer.pe.dicunt,quod licet alias dicat̄ qd̄ si creditor dixit se nolle pecuniā à debitore, quod per hoc non liberatur si pecunia , vel res debita adhuc extat. l. sed si postea.ff.de arbitr. Nam fallit in pecunia oblata à Republica , vel officiali , cui Respublica dēbat. Nam licet pecunia extat, si velit officialis postea,non tenetur,immo liberatur à debita. hoc ēt no. in l.sed si postea.& in l.sed si in emptorem,§ fi.ff.de act.emp.Ro.in litera,c.no.22.

LEX VIII.

PROVINCIALIVM. Fænum militibus & vexilliferis opportunum , ac ēt scholarū tribunis, & comitibus illustribus ad domum eorum habitationis apportatur.h.d.

LEX IX.

1 *Introitus cameræ cōmunis.probatur per liberos introitus ipsius cameræ.*

EXCELLENTIA. Omnis erogatio annonæ ꝑ susceptores fcā, in scriptis est redigenda, & ēt quātitas ipsius annonæ susceptæ,quā dēt Principi declarare,& si qd vltra acceperint,in duplū tenent̄.h.d.Et no.istū tex.ꝯ officiales capsonis Perusij, qui frumeniū, ꝙ qn̄que accipiunt non scribunt,qd̄ in duplū
1 tenentur.¶†No.ꝙintroitus ipsius camerę communis apparet per libros introitus ipsius cameræ.

LEX X.

1 *Vinum nouum, & non vetus, bibi debet post calendas Nouembris.*

a IVBEMVS. ᵃ† Post calendas Nouēbris militib. vinū nouū
1 non vetus tribuit̄.h.d. In tex.ibi,dispendiosa. ¶ No.casum ꝯ tutorē,q post Calēdas Nouēbris faciebat bibi ꝑ familiā vinū vetus , vt de suo resarcire teneatur, quia debebat facere bibi vinum nouum,cum erogatio veteris esset damnosa.

ADDITIO.

a ¶ Ale. Vide text. in l.si qui vinum.§.fi. cum duabus seq.de vino tritico,& oleo legat.& Bar.in l.cum quid.ff.si cer.pe.in 1.op.

LEX XI.

OPINATORIBVS. Exactor militaris annonæ cum ꝓuincialibus nullum dēt habere commercium ad hoc, vt cōem summam intra annum possit conferre.h.d.

LEX XII.

1 *Valor frumenti, & aliarum rerū venaliū, inspicitur in loco publici fori.*

SEPTEM. Septē dieb.fori militib.nō vēdunt̄ res ꝓcio vilio ri.h.d.fm vnā expositionē. Vel alr̄ sic. Vbi milites ꝓ annona res recipiūt , æstimari dēt annona ꝓut vēdit̄ in foro rerū ve-
1 naliū.h.d ¶†Et secundū hanc lec.no.hic casum expressum, ꝙ quantū frumentū valet,vel aliæ res mobiles venales,nun-
a quā debet inspici,nisi in loco publici fori , ᵃ & quantum ibi vendi potuisset. Vn̄ si pōt vēdi multo plus,vel multo minus extra forū,nō dēm⁹ illū locū inspicere,sed æstimationē semper considerare debemus secundum locum publici fori.

ADDITIO.

a Ale.Publici fori.Vide istum in l cum emptor.§.fi.ff.de dam.iofe.& in l.nō intelligitur. §. diui. ff. de iure fis.Bal.in.l.2.ad fi.ver.& si æstimatores.ꝯ.de resc.ven.& Pan.& Can.in ca.cum Io.extra,de fide instr.Adde alium text. no.c.j ibi, non carius vendant, quàm in mercato vendere possunt. extra, de emp.& vendi. Et ibi dicit dominus Petrus,ꝙ dēt inspici locus, vbi res venditur,non pręcium loci,de quo est vendens.Et licet forenses,& peregrini nō sortiantur forum in loco l.hr̄s absens, de iudiciis.tamen possunt se iuuare consuetudine loci in reb.emendis.Pet.in c.cum cām, el.2.vbi de hac materia. de testi. de valore rei probandæ vide Bar. in l. fi. de naui. li. 11. & l. j.§.si hæres.ad Treb.& in l.si seruus,de cond.furtiua.

LEX XIII.

LEGE. Miles impediens exactionem annonæ, aut consuetam erogationem, pœna hic inserta punitur.

LEX XIIII.

1 *Salarium debitum defuncto, debetur eius hæredi.*

HIS SCHOLARIBVS. Exactor militaris annonę scholari ad numerū cogendū deputato, solidū vnū p̄stabit, deputato verò ad onus præstandi equis annonam, salarium dabitur vna cum annona , & suis hæredibus ipso defuncto. hoc dicit.
1 ¶ † Et no.quod salarium debitum defuncto, præstabitur ip-
* sius hæredi.*concor.sunt in gloss.

ADDITIO.

* Hæredi. Adde Ale. in l.diem functo,de offi. assessor.Bart.& Bal.in l. post duos.& in l.petitionem.C.de aduoc.diuers.iudic.

Annona

LEX XV.

ANNONAS. annonæ debitæ in publico vniuersis officiis, & sacri palatij ministeriis sacrisq; scriniis, & cæteris adminiculis dignitatum prębeti eis debent in pretio prętaxato.h.d.

LEX XVI.

1 *Deputati ad soluendum stipendia debent sua manu soluere.*
2 *Stipẽdiarij nõ possunt cõstituere procuratorẽ, ad suũ stipendium recipiẽdũ.*
3 *Officiales publici possunt mutuare pecuniam stipendiarij sub vsuris.*
4 *Mutuans pecuniam stipendiariis, an possit eorum stipendia sequestrare.*
5 *Sequestrum de re alicuius, quod possit fieri, quando de debito constat per publicum instrumentum.*
6 *Milites, qui habuerunt licentiam se absentandi à thesaurariis, debent habere stipendium à thesaurariis, non à communi.*
7 *Testis præsumitur iuratus si dicitur, talis testis iuratus.*
8 *Ratio per testem debet reddi per sensum actui congruentem.*
9 *Testis qui dicit rem agitatam in suo conspectu probat.*
10 *Thesaurarius qui tenetur soluere stipendia militibus, si habet pecuniam, & non soluit, tenetur ipsis ad vsuras, quas soluerũt pro habẽda pecunia.*

IVBEMVS. erogator annonæ iurare debet se officium legaliter, & fm iustitiam peracturum, & sua manu numerare ẽt militib. annonã eis debitam. ¶ Itẽ actuarius cũ milite negotians pacisci debet, vt pro quolibet solido semissem recipiat in tertia parte solidi, vltram aũt ex pacto, recipere non pt sub prætextu prolixitatis tpis. & si rõe pactionis inter militem & actuariũ aliqua cõtrouersia oriatur, erogator militi dabit, ꝙ ei debet: sed idẽ poterit ad petitionẽ actuarij sequestrari, donec inter eos lis debitũ finẽ accipiat. sed si inter actuarium, & milites absentes, cõmeatu recepto, qõ fit, pecunia militib. debita, sequestrabit apud deuotissima principia, si tñ milites, qui commeatũ recipiunt, sunt de nu. 30. quib. cõmeatus fuit cõcessus, & actuarius de pactione publicũ ostenderit instrm. ¶ Item tribunus 30. militib. tm pt dare licentiam cõmeandi: & si plurib. dederit licentiam cõmeandi, illi plures nõ habebunt stipẽdium, sed erogator ipsum rõe publicè reportabit, ipse tenetur tribunus, & de suo proprio eidẽ satisfaciet. ¶ Itẽ x. primates ex principiis deuotissimis, vnusquisq; caput scholæ iuratus debet deponere apud acta sub suo aspectu vnumquenq; militẽ recepisse de manu erogatoriis annonã ei debitam. Et hãc relationẽ tribuno, & deuotissimis principiis, de trib. mensib. in 3. mẽses, & postea notificare principi. item erogator pecuniam publicam, quam recepit, debet inter milites, intra 2. 3. vel 4. menses erogare, considerata loci distãtia: & si hoc facere distulerit, omne damnum resarciet militibus ꝙ ex negotiatione sunt passi. itẽ si erogator huius l. præcepta violauerit, aut in officio aliquod scelus cõmiserit, pœnis hic insertis ordine hic scripto punitur. ¶ Itẽ salarium debitum militib. defunctis filiis, & vxorib. militum per erogatorem præstabitur. h.d.
1 ¶ In tex. ibi, erogator manu sua. † No.
ꝙ ꝯseruatores monetæ ciuitatis Perusij qui sunt deputati ad
soluẽdũ stipendia, nõ pñt soluere stipẽdium per substitutũ,
a sed sua manu soluere debent.a ¶ In tex. ibi, per suam manũ.
2 ¶ † No. ꝙ stipendiarij cõstituere nõ pñt procuratorẽ ad suũ
stipendium, q per manum propriam ipsorum debẽt recipere. & ideo sint cauti procuratores cõis, ꝙ nunquã procurato
3 ri ipsorũ soluãt. in tex. ibi, ipse cũ actuario. † No. ꝙ officiales
publici pñt mutuare pecuniam stipẽdiariis sub vsuris, tñ vsuræ nõ pñt trãscendere tertiã partẽ eius; quod mutuat, vt hic,
4 quod no. ¶ In tex. ibi, super his vero. † No. ꝙ ille, q mutuauit
pecuniam stipẽdiariis, & si sibi nõ satisfit, pt eorum stipendiũ
sequestrari. arg. tñ ꝯ in l. stipendia. s̃. de exec. rei iud. in tex. ibi,
5 pyctatia habita. † No. istam literã coniuncto ver. protulerit,
ꝙ est ĩ. quia hic est casus, ꝙ non potest fieri sequestrũ de re a-
b licuius, nisi debitum ostendat per publicum instrumẽtum.b
6 in tex. ibi, de propriis facultatib. ¶ † No. ꝯ cõseruatores mo-
c netæ, qui dant qñq; licẽtiam militib. se absentiandi c contra
formam statutorum. Nam stipendiarij, nõ debent habere sti-
7 pendium per illud tempus à cõi, sed à conseruatorib. ¶ † in
tex. ibi, iuratus deponat. ¶ No. istũ tex. pro eo, ꝙ dicimus quotidie, talis testis iuratus, &c. nam per hoc probatur iurm præcessisse, vt hic, & l. Theopõpus. ff. de dote præle. tñ cautius ẽ, vt de iuro appareat, vt ibi no. Dy. ¶ In tex. ibi, sub obrutibus.
8 † No. ꝙ testis q reddit causam sui dicti, debet rñdere per sen-
d sum corporis actui cõgruentẽ,d vt hic, & l. testium. s̃. de test.
9 ¶ † Vltimo apparet hic, quod si testis dicit rẽ agitatam fuisse, sicut superius dictum est, & ita factũ est in meo cõspectu,
10 valet, & pbat. ¶ in text. ibi, hoc videlicet. ¶ † Not. ꝙ ille, qui
tenetur soluere stipendium stipendiariis, si habet pecuniam, & negligit soluere eis, & ob hoc stipendiarij accipiant pecuniam sub vsuris, ꝙ ille tenetur restituere omnes vsuras, & omnia damna, quæ incurrunt occasione illius negligentiæ.

¶ Concordia.

¶ Pro concordia aduerte, ꝙ seruire possumus per substitutũ æquè idoneum, & dignum. ita Bar. in l. agentes. de præpo. agen. in reb. s̃. eo. lib. contrarius tñ allegatur in hac l. iubemus, & in l. probatorias. de di. off. & appa. iudi. Tu dic spãle esse in aliquib. casib. vt non possit, & maximè, quando electa est industria personæ. facit c. in criminalib. v. q. 3. gl. in cle. 1. de vita, & hon. cle. facit, quod no. Bal. in c. 1. §. furtum. de pac. iura. fir. aliàs autem secus regulariter. & innuit d. Alex. posse Bar. saluari, vt hic in addi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Pro quo est bonus tex. in ratione sui. l. 1. §. ne autem, de cad. tol. ibi. vel domum suis manibus. ¶ Ex quo apparet, ꝙ vbi lex, vel statutum mãdat
* aliquid suis manib. fieri, non potest per substitutũ expediri, * vt tenet Alb. in suo dictionario. & sequitur gl. in clem. 1. in ver. personaliter. de vita, & hon. cleri. Bal. in c. 1. in §. iniur. de pace iuram. firm. in fi. pim. & quib. mod. feud. amit. c. j. & in c. j. §. si quis decesserit. si de feud. fue. contro. facit l. j. §. ne autem. de cad. tol. adde Bar. in l. fi. s̃. de his, qui publ. collex. item in ver. in tex. ibi habita. aduerte, quia hoc quod dicit Bar. non videtur verũ, quoniam id, quod hic dicitur, est speciale in milite, quando agitur, vt stipendium militis sequestretur, ergo in contrarium est ius commune. Lius singulare. ff. de legib. & cõtra Bar. hic facit l. si fideiussor. §. si satisdatum. ¶ Et adde, quod hic dicitur de milite, specialiter habet etiam locum in doctore. l. fori. & l. aduocati. de aduoc. diuer. iud.
* Expediri. Vide Fel. in c. quoniam apostolica. §. is autem. de of. deleg.
b Per publicum instrumentum. adde item in l. licib. in fi. s̃. de agri. & censit.
c Dant quandoque licentiam militib. se absentãdi. adde qualiter puniantur dantes potestatem abeundi militib. de quib. hic, & dic quod dant illis quorum venia abierunt, salarium ex eorum proprio. ita sentit tex. huius l. fm Rom. qui ad hoc sing. eum alleg. in suo sing. 70. incip. dantis licentiam.
d Congruentem. adde Fel. in c. literis. de præsumptio. ver. in gl. 2.

LEX XVII.

1 *Milites perusini, missi ad custodiam ciuitatis castelli, debent habere salarium, à ciuitate Perusij Annonam à ciuitate castelli.*
2 *Milites Perusini non possunt ire ad custodiam alicuius castri ciuitatis sine licentia, quam debent habere in scriptis.*
3 *Custoditus à Nuncio communis, an soluat Nuncio vel cõmuni, remissiue.*

a CVM SAEPE. a milites deputati ad custodiam alicuius personæ, vel loci, annonam de publico non percipient, sed à cõstituta persona salarium habebunt de publico. ¶ item milites non debent ad custodiam alicuius deputari sine licentia principis in scriptis obtenta, contra facientes pœna hic inser-
1 ta puniũtur. h.d. † No. ex prin. ꝙ si milites ciuitatis perusij de
stinantur ad custodiam ciuitatis castelli, quod stipendium debent habere à ciuitate Perusij, nõ à ciuitate castelli, sed ab alia
2 ciuitate recipiẽt annonam pro ipsis, & pro equis. ¶ † Vlt. no.
ꝙ milites ciuitatis Perusij non possunt inconsulto communi ire ad custodiam alicuius castri ciuitatis Perusij sine licentia communis in scriptis data. & ideo sint cauti, vt semper licen-
3 tiam in scriptis faciant registrari. ¶ † Vltimò gl. sumit argu.
an custoditus à Nuncio communis debeat soluere nuncio, vel communi. Dic, vt in ea.

ADDITIO.

a Ale. no. hic vnam gl. quæ vult carceratum non alendũ ab eo, qui fecit eum carcerari, si habet vnde se alat, alias secus: & idem voluit Bar. ĩ l. sanctũ. ff. de rer. diui. & Bal. in suo tract. de carcerib. in fi. Aret. in §. fi. in fi. insti. de actio. & adde Bar. & ibi scripsi in l. 3 §. de feud. ex quib. cau. in pos. eat.

¶ De excoctione, & transla. milita. anno. Rub.

LEX I.

1 *Consuetudo pũinciæ excusat in illis, in quibus aliquando non excusaretur.*

OPINATORES. opinatores delegati, vt militib. annonam exigant, & eis soluant: à prouincialib. non petunt panis exco
1 ctionem nisi fuerit inter eos consuetudo contraria. h.d. † Et
no. ex hac l. ꝙ consuetudo prouinciæ excusat in illis in quib. aliquando non excusaretur. concord. sunt in glossa.

LEX II.

1 *Procurator absentis si fuerit negligens in exequẽdo mandata communis, punitur, & etiam dominus si fuerit conscius.*
2 *Dominus ex contumacia procuratoris punitur, si est conscius.*

IN EXCOCTIONE. ab excoctione panis, nulla domus etiam Principis excusatur, & si procurator eius, cui panis coquendus mandatur, cõtumaciter facere neglexerit, punitur
1 ipse, & dominus eius, si fuerit conscius. h.d. ¶ † Et no. hic casum contra procuratores absentium quib. procuratorio nomine aliquid mãdatur per commune: quia si neglexerint, pu
2 niuntur ipsi, & domini si fuerint conscij. ¶ † Vlt. not. hic esse
casum, quod dominus ex contumacia procuratoris punitur, si est conscius, & hoc modo potest limitari L. 1. §. si procu. ff. si quis ius dic. non obtem.

¶De militari veste. Rub.

LEX I.

1 *Vestes hyemales fieri debent Kalen. Septemb. vsque ad kalend. Aprilis.*
Vestes æstiuæ à kalend. Aprilis vsque ad kalend. Septembris.

OMNEM. canonem vestium à Kalendis Septemb. vsque ad
a kalendas Aprilis a respublica soluet. h.d. † & not. hic esse ca-
1 sum, vestes hyemales faciendas esse à kalendis mensis Sep-
temb. & durare vsque ad kalendas mensis Aprilis, & vestes
æstiuas à kalen. mẽsis Aprilis, vsque ad kalendas mensis Sep-
temb. quod no. pro familiarib. quib. promittitur vestis verna
lis, & æstiualis, & etiam pro illis, quib in testamento relinqui
tur.

ADDITIO.

a Aprilis. Adde spe. in tit. de proc. §. 1. ver. item, quòd est miles. ¶Tu vide omnino de his vestibus æstiuis, & hyemalibus An. Cor. fin. suis in ver. vestis. incip. pro salario vbi refert, & sequitur istum. alle. Ant. Cor. Rom. sin. 590. inc. aliud non scimus.

LEX II.

PROVINCIAE. prouinciæ Thraciæ pro quibuslibet viginti iugis, seu capitib. anno quolibet vnam vestem præstabunt ad vsus militũ, Scythia, & Misia pro 30. iug. seu capitib. quod in Aegipto, & partib. Orientis seruatur. & si vestem non habent, loco eius vnum aureum præstabunt, exceptis Osroena & Isauria, quæ ad auri præstationem non tenentur. h.d.

LEX III.

1 *Clamidem, qui promittit facere, cuius precij, & valoris facere debet.*
2 *Sartores pro factura clamydis, non possunt accipere, nisi vnum florenum.*

FORTISSIMIS. Ad vestem militis non præstabuntur bini
1 tremisses, sed vnus solidus. h.d. † No. quòd pro vna clamyde
non sufficit vnus flore. vt hic, & in gl. in ver. clamydibus. vn-
de si promitto tibi facere clamydem, intelligitur maioris pre
cij, quam sit vnus flore. auri, quod est verum considerata cõ-
a ditione personæ.[a] Nam si promittit vni militi vel vni docto-
2 ri, maioris precij esse debet: secus si alij vili personæ. † Vlt. no.
contra sartores, quod pro factione vnius clamydis non pos-
b sunt accipere, nisi vnum florenum.[b]

ADDITIONES.

a Considerata conditione personę. Adde Ant. Cor. sing. suis in ver. conditio. incip. aliquis promisit mihi facere vestem. vbi alle. text. & gl. huius legis de quo omnino per fel. in c. causam. extra, de vsu. & per dom. meum Ias. May. in l. 1. §. de leg.

b Alex. ¶Adde gl. not. in §. cum ex aliena. insti. de rerum diui. quæ dixit, quod valet consequentia, sartor, ergo, fur.

LEX IIII.

1 *Armenti appellatione, veniunt animalia magna.*
2 *Gregis appellatione veniunt animalia minuta.*

MILITARES. Quinque partes precij vestis militaris in pe-
cuniã debent dari fortissimis militib. debilib. verò sexta pars
1 in panno. h.d. † No. ex gl. ista q armentum in dubio intelligi-
2 tur de animalib. magnis, sed † grex de pecudibus, & animalib.
minutis, qui ergo promittit gregem, potest dare pecudes: sed
qui promittit armentum, nõ potest dare, nisi bestias magnas,
& grossas. quod no.

¶De metatis, & epidemeticis. Rub.

1 *Castrametari vna ciuitas contra aliam dicitur, quando ædificat contra aliã castrum, circundatum vallis, & si.*

¶In gl. Rub. ibi in Exod. castrametati. Not. ex hac gl. q pax, q̃
1 facta fuit apud Sartanam, in qua dictum fuit, q pax † intelligi
tur rupta per vnam communitatem alteri faciendo castrame
tationem, intelligitur vna communitas castrametari contra
aliam, quando ædificat castrum contra aliam circundatum
vallis, id est, fossatis, barbacanis, & similibus. quod no.

LEX I.

SI QVIS. Mensor deputatus ad hospitia mensuranda per epidemeticos, & militib. danda seu assignanda, si in hospitio domus scripsit nomen militis, cui fuit hospitium assignatũ, postea deleuerit, punitur pœna falsi. h.d.

LEX II.

1 *Ergasteria dicuntur angiportus.*

a IN QVALIBET.[a] Vbicunque princeps est, vel milites sub
Principe militantes, pro hospitandis dictis militib. domini
domus debent domus suas diuidere in tres partes. vnam par
tem p̃ se debẽt retinere, aliã militib. quã optauerint, eis trade
re. aliã vero partẽ dñis domus relinquere, sed ab hac inquie-
tatione ergasteria mercimoniis deputata sunt immunia. Si
tamen in parte domus militib. assignata stabulũ deficiat in er
gasterio partẽ p̃ stabulo dẽt habere. Itẽ illustrib. militib. assi-
gnabunt dimidiam domum eorum, eis tamen electione ser-
1 uata, contrafaciens punitur pœna hic inserta. h.d. † No. ex gl.
in ver. ergasteria. quid dicatur angiportus.

a ADD. Ale. no. tex. q milites non debent hospitari in domibus ciuiũ, quem alle. Lauden. in tract. de principe, in tit. de milite. in 3. concl. Et adde q ciues tenentur dare militib. habitationem, licet non teneãtur dare victum, scilicet lectum, oleum, & alias massarias. in l. 1. de salga. hospi. non pręstan. quod est contra id, quod hodie fit.

LEX III.

1 *Episcopus non perdit iurisdictionem suam per superuenientiam legati.*

CVNCTOS. Præsentibus iudicib⁹, qui de causa cognoscen
di habent potestatem, non debent eorum prætores, id est, iu-
1 dices ordinarij adiri. h.d. ¶ † Not. q si dominus legatus venit
ad ciuitatem Perusij, & hospitatur in domo domini Epis. q
do. Epis. propter eius præsentiam non perdit suam iurisdi-
ctionem. & ideo nõ debent volentes litigare adire domi. Le-
gatum, sed dominum Epis. Et ita tenet hic gl. & habuistis in
auth. de defen. ciui. §. nulla. vbi defensor ciuitatis non perdit
iurisdictionem suam per præsentiam præsidis.

LEX IIII.

FABRICENSIVM. Domus fabricensium ad hospites recipiendos non grauatur. h.d. Non habetis hic alia.

LEX V.

1 *Vlcisci, quod liceat pro defensione rei suæ.*
Vltio quando accipiatur pro defensione.
2 *Amici, vel vicini, licite percutiunt, volentem me per vim de possessione mea expellere.*

DEVOTVM. nullus miles ad præsidium publicum seu pri-
uatum potest accedere, & contrafacientem tanquàm scrile-
gum, quilibet potest expellere, & administrator, qui cum trãs
miserit, punitur, atque dictis militibus transeuntibus solum
hospitari licet, nihil pro se, vel pro animalibus ab hospitante
quærent, vel exigent, siue hospitans inuitus, siue volens det,
& in hospitio inuitis dominis domorum residentiam non fa
1 cient, contra faciens punitur. h.d. In text. ibi, vltionis. † Not.
quòd pro defendẽda possessione sua licitum est vlcisci, & ta-
lis vltio nõ est propriè vltio, sed defensio, vt dicit gl. quod no.
ad qu. de eo, qui dixit in iudicio ad sui defensionem Titium
vlciscendo percussisse. Nam istud verbum vltionis, non sumi
tur hic pro offensa, sed potius pro defensa. in tex. ibi, qui pri-
2 mum. ¶ † No. hic tex. expressè, quòd si aliquis vult me expel
lere de possessione mea, qd amici mei, & vicini mei, possunt
a percutere volentem me expellere, ne me expellat. a quod est
valde notandum.

ADDITIO.

a Ne me expellat. adde Flo. in l. scientiam. §. qui cũ aliter. ad l. Aquil. & Bald. in l. vt vim. ff. de iust. iur. & And. de Iser. in tit. de mil. va. qui contumax est. vbi tenet idem pro recuperatione, & adde eum etiam in tit. de pac. iuramen. firman. §. conuenticula.

LEX IX.

OMNES. hospitantes milites in domibus, hospitationum eorum nullam discussionem, vel pœnam debent subire. item nullus debet impetrare, vt à munere hospitandi milites sit immunis, ne vicini domus grauentur: contra facientes puniuntur, & carebunt impetratis. h.d.

LEX X.

HAC LEGE. quidam in hac lege nominati dum viuunt, & post mortem eorum hæredes filij, parentes, nepotes, fratres, sorores, vxores, tres domos propter molestiam recipiẽdi milites habent immunes, quidam duas, quidam vnam tantum, quidam dimidiam tantum. h.d. & no. de angiportu. de quo s. eo. l. 2.

LEX XI.

DECEM. tribuni primiceriorum decem, immunitatem habent ab hospite recipiendo in domibus, quas tenent in vrbe Constantinopolitana. h.d.

¶De commeatu. Rub.

LEX I.

NE CVI. tempore expeditionis nullus militibus commeatum dare potest, contrafaciens capite punitur. h.d.

LEX II.

QVICVNQVE. qui de scriniis, aut agentibus in rebus, aut etiam Palatinis, vt comitibus sacrarum, & priuatarum remuneratione obsecundat, si vltra tempus commeatus cõcessum per sex menses absens fuerit, iam qui proprio arbitrio commeatum non accepit, & qui per quadriennium desidia officio nõ seruierit, aut vltra quadriennium, pœna hic inserta punietur. h.d.

LEX IIII.

SI QVIS. qui sine commeatu anno, biennio, triennio, vel quadrien. vacauerit, modo hic scripto punitur. h.d.

¶De tyro

¶ De tyronibus. Rub.

LEX I.

1 *Scholaris, qui nõ stat firmus, dicitur vagus, & an gaudeat priuilegio scho(larium.*
2 *Vagabundus quis dicatur.*

NVLLVS. in tex. ibi vagus. no. ex isto tex. coniuncta gl. ꝙ il
1 le dicitur vagus, qui in loco firmè non stat.† Et sic est arg. q̃d
scholaris, qui non stat firmus, dicitur vagus, & nõ gaudet pri
uilegio scholarium. contrarium tamen est veritas, ꝙ siue sit
vagus, siue non, gaudet priuilegio scholaris: igitur, &c. vt in
auth. habita. s̃. ne fil. pro pat. Nec ob. ista lex, quia verum est,
2 quo ad hoc, vt non efficiatur magister. ¶ † Et est illa lex ad
a ar. ꝙ ille dicatur vagabũdus, qui non stat firmè in loco.[a] pro
hoc est tex. iuncta gl. in l. 4. §. abesse. ff. de dam. infe. quędam ta
men gl. licet malè dicat, dicit, quòd ille dicitur vagabundus,
qui non habet proprium domicilium, vt l. eius. §. Celsus. ff. ad
mun. Nam secundum hoc sp esset necesse, quod eius ciuitas
b aratrum pateretur, quod tamen est falsum, vt hic vides.[b]

ADDITIONES.

a In loco. Quis dicatur vagabũdus, vide gl. fi. in l. si hẽs absens. §. proinde. ff. de iu. vbi Ang.

b Alex. ¶ Et hic hẽs, quis sit vagabundus. de quo per Bar. in l. 4. §. prætor ait. de dam. infe. in l. ad cognitionẽ, & ibi dixi. ff. ex q̃b. cau. in pos. ea. & Bar. in l. 1. s̃. de colonis Thracensi. In ver. & sic est arg. inq̃tũ Bar. vult, q̃d schola-ris vagus gaudeat priuilegio scholariũ. Adde gl. in ꝓœ. sexti. ver. cõmo-rãtib. q̃d licet scholaris parũ studeat, tñ gaudeat priuilegio scholariũ, & d. Ant. in ꝓę. decretalium seq̃t, si honestè viuit. Ego tñ puto, q̃d scholaris vagus, & nõ studẽs, nõ gaudet priuilegio, p gl. hic, & p gl. de studiis libe ralib. vrbis Romæ, in l. 1. & gl. in c. odi. & c. egressi. 23. q. 1. vbi innuit ↄtra scholares eũtes ad ecclesias visuri mulieres. gl. in c. qui in verbo, q̃d nã. de pęn. distin. 1. & gl. in l. cãs, s̃ de trãsa. Facit, q̃d p Ful. in l. q. sub p̃textu. s̃. de sacrosan. ecc. gl. in l 1. de studiis lib. vrb. Romæ. & iõ enumerati in dictis gl. nõ debẽt gaudere priuilegio, p no. p Bar. in ꝓœ. Digestorũ vbi dixit, q̃d licet quis sit descript⁹ in mercatorũ matricula, nõ tñ dr̃ mercator, ni-si illũ actũ exerceat, ita in scholari. Facit q̃d dixit Frã. Tig. de Pisis. in l. sp. §. q̃busdã. de iure immuni. tex. in c. xenij. in verbo, lr̃arũ. de elec. in 6. ver. gl. & tex. in auth. habita. s̃. ne filius ꝓ pat. ꝓ hoc l. sp. §. negotiatores, & l. ne q. dã. s̃. de test. mil. & l. diuus Traian⁹. & l. ex ea. ff. eo. ti. vbi miles gaudet priuilegio, si exercet militiã. facit l. scriniarios. de testa. mil. Facit tex. in l. duas. §. maxime. ver. nõ aliter. de excus. tut. Et ex hoc sequit̃ ↄtra Barr. q̃d vagus, & nõ studẽs nõ gaudet priuilegio. Sed p̃t saluari, q̃d loq̃t si inho-ste viuat, sec⁹ si honeste, licet parũ studeat. Quid de doctore ignaro, et nõ studẽte, vide Bar. in l. fi. s̃. de ꝓfes. & medi. & ibi scripsi. Itẽ q. d si scholaris exercet artẽ, vel officiũ, an gaudeat priuilegio. Dic, ꝙ sic, si principaliter veniat ad studiũ cã studij. l. nõ verũ, ex quib. cau. maio. & Frãc. Tigri. in d. §. quibusdã. Quid de nõ intrãte, sed studẽte in domo. And. de Iser. in auth. habita. alle. Hier. dicentẽ ingeniũ docile, sine magistro laudabile est, licet Bald. in d. auth. indistincte dixerit, scholarem practicantem non gaudere priuilegiis.

LEX III.

TYRONES. No. contra iuuenes doct. qui volunt celsiorẽ locũ obtinere, & omnib. anteire, quoniam non possunt, quia tantum illis doctoribus conceduntur, quibus laborum assi-duitas, & stipendiorum prolixitas suffragantur.

¶ De littorum, & itinerum custodia. Rub.

LEX VNICA.

1 *Practica liberandi aliquem à concussione, qui velit portare frumentum, vel aliud bladum de vno loco ad alium.*

1 SALVBERRIMA. In text. naucleri deponant. Nota † hanc
l. pro portantibus frumentum, & aliud bladum, quando ti-
ment accusari de concussione, vt semper vadant coram offi-
ciali communis, & notificent ei ad quem locum portare ve-
lint. nam hoc facto nõ timebunt de aliqua concussione, quæ
contra eos fieri possit.

¶ De desertoribus, & occultatoribus. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Receptãtes rebelles, et bãnitos, ita demũ puniũtur, si sciũt eos esse rebelles.*
2 *Domus, in qua retinetur ludus, vel fit proditio, si debeat deuastari ex forma statuti, & retineatur per procu. vel per eum fiat proditio inscio domino, quod domus non deuastabitur, sed procu. ille tenetur.*
3 *Officiales dissimulantes punire malefactores, qua pœna puniantur, remissiue ad tex.*

SI QVIS. Recipiens scienter desertorem in agro, vel in do-
mo, si est actor, vel ꝓcuraror, capitaliter punietur, sed domus
vel p̃dium confiscabitur, si ipsius est dominus. Itẽ manifestãs
desertorem præmiatur. Itẽ desertores sunt, qui tp̃e belli ab-
sentauerunt se à signis. Itẽ qui semetipsum prodiderit, veniã
meretur. Punitur vero desertor pœna mortis vilis, quã si iu-
dex dissimulat, vel gr̃a data distulerit, ipse punitur. h. d. In tex.
1 ibi, si sciens, prudens. † No. pro receptantib. rebelles,[a] q̃a ita
a demum, si sciant ipsos esse rebelles. cõcor. quod no. ff. de re-
cep. l. j. & vide quod dixi s̃. de fab. l. fi. In tex. ibi, vel ꝓcurator.
2 No. ad q̃õnẽ. dicit statutum, † ꝙ si in aliqua domo fuit ludus
retentus, ꝙ dẽt deuastari, vel si in aliqua domo esset ordinata
proditio ↄ cõe, ꝙ debet destrui domus: ꝙ si actor, vel procu-
rator retinuerit ludũ in ea, vel ꝓditionẽ ordinauit, ꝙ nõ de-
uastabitur domus, sed ꝓcurator punietur, tunc. n. ad deuasta-
tionẽ ꝓcedit̃, cum dñs domus scelera cõmiserit. vt hic. ꝙ fa-
3 cit ad no. s̃. de fal. mo. l. j. ¶ † Vltimò no. ex fi. legis magnã pœ-
nam ↄ officiales, q̃ pœnas legib. vel statutis impositas gratia,
vel dissimulatione imponere differunt, de quo hic in gl. vlt.
Et sic facit contra Capitaneos Perusij, qui malefactores dissi-
mulant, vt puniantur. ad quod facit, quod s̃. diximus.

ADDITIO.

a ¶ Rebelles. An & qñ receptator teneatur, vide do. Soc. in cons. 212. inci. in cã Mat. Pet. ver. p̃terea. Adde istum in l. oẽs, numero 2. & q̃d ibi posui in a-post. ad ipsum in ver. ꝙ est necesse etiã probare. s̃. de agri. & censi. lib. 12. Alex. ¶ Adde l. 1. in fi. & Bal. s̃. de monopoliis.

LEX II.

SI DESERTORES. Desertor inuentus resistens, vt rebel-lis punitur. ¶ Item diligens debet esse iudex ne sub prætextu alicuius licentiæ desertor possit euadere. h. d. Et nota hic pro rebellibus.

¶ De veteranis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Veteranus, quod excusetur à pedagio.*
2 *Irreuerenter loqui non dicitur, nec male, qui potestati dicit, tu.*

CVM INTROISSENT. Veterani gaudent priuilegiis hic
1 scriptis. h. d. † No. ex hac l. de pedagio, quod colligitur per
eum, qui stat in porta, & non permittit aliquem transire, nisi
certum quid ei soluat, quod ab hoc pedagio veteranus ex-
2 cusatur. ¶ † No. in tex. ibi, te nobis, non esse male locutum,
a siue irreuerenter, si quis potestati dicit, tu, & non, vos,[a] quia
ita hoc fuit dictum Imperatori. & hoc verum est, nisi con-
suetudo sit in contrarium.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Adde quod rescriptum Papæ, vitiatur, si rescribit alicui in plurali dicendo vobis, &c. Vide tñ tex. in c. quam graui, de crimine fal. licet in c. filius. de testa. & in c. j. de peregrinis loquitur in plurali. Adde ẽt, ꝙ Impe-ra. loquitur sibi ipsi. l. fi. s̃. de edẽ. s̃. qũo, & quãdo iud. & in l. resq;. s̃. de don. inter vir. & vxo. in l. 2. s̃. si pendente appell. mors interuenerit.

LEX II.

PROVIDENDVM. Veteranus factus protector nullis in-iuriis est pulsandus, contrafaciens est s̃m qualitatem facti per Rectorem prouinciæ puniendus. h. d.

LEX III.

VETERANI. Veteranus, qui se latrocinio dederit, priuile-giis nudatus competentibus pœnis à Rectore prouinciæ punitur. h. d.

LEX IIII.

1 *Lis quod finiri debeat vbi est incæpta, licet post cæptam conuentus efficiatur alterius fori.*

NVLLVS. Veteranus effectus inuitus, vel nolens, non mi-
litat, & sententia ↄ eum lata tali ordine nõ valet, nisi dũ ipse
militabat, quæstio in cognitionẽ esset deducta, quia tunc ibi
finitur, licet veteranus sit effectus, nisi speciali priuilegio cõ-
1 trarium sit sibi indultum. h. d. † Et no. ex hac l. quod licet ego
efficiar alterius fori lite incæpta contra me, tamen iudicium
a ibidem finiri debet, vbi initium accepit,[a] concor. ff. de iud.
l. vbi cęptum, & l. si quis postea. ff. eod. tit. & l. cum quædam
puella. ff. de iuris. om. iud.

ADDITIO.

a Accepit. Ad q̃d vide late per Fel. in c. cum sit. de fo. compe. in ver. amplia-ui conclu.

¶ De numerariis, & actuariis, &c. Rub.

LEX PRIMA.

VORAX. Numerarij. i. seruientes Rectorib. in diuersis ob-
sequiis, & tormentis, & lacerationibus puniuntur. h. d. ¶ No.
hanc l. ↄ eos, qui volunt seruire diuersis iudicib. in plurib. ob-
a sequiis,[a] nam puniuntur.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Adde, q̃d idẽ tenuit Spec. & Io. And. in tit. de inst. edi. §. restat. ver. quid si is. & ver. ex p̃mis. & de ꝓba. § j. ver. illud aũt. hoc per tex. in l. He-rẽnius. vbi voluit Bar. ff. de decurio. & eorũ fil. de qua q. in l. Barb. p Inno. & alios in c. 1. de fid. instr. & Gul. de Suza. in l. decernimus. de sacros. & ec-cl. per Iac. de Bel. in dispu. inci. cauetur aliquo iure, quam ponit post l. 2. s̃. qũo, & qñ iud. Pau. de Leaz. c. cũ dilectus. de fid. instru. per do. An. in repe. c. cũ consulationibus, de iure patro. p Imo. in l. ad testiũ. de test. p Bal. in l. 2. de ser. & aqua. l. non ignorat. qui accu. non poss. p Io. Fab. in §. sed cum alienis, insti. de test. p Ang. in auth. de tabel. §. pen. ver. fi. Bal. Sal. & Ang. in l. 1. s̃. de test. vbi limitat esse verum, nisi interuenisset decretum, vel creatio superioris, quo casu licet non esset tabellio, tamen hoc casu valent gesta per eum. Et hoc expresse vult Bar. etiam respondens ad d. l. 1. s̃. de testa. quia illa lex non facit ad propositum s̃m eos, quia loquitur in actu testifi-candi, qui est p̃missus de iure cõi, cum omnes liberi à natura nascantur, & per consequens in tali actu nõ requirit̃ decretum, secus in casu nostro. d. l. Herennius. & vide Bal. in l. 2. s̃. de indic. viduita. toll.

LEX

LEX II.

QVI NVMERARII. numerarij consularium qui hodie tabularij appellantur, tormẽtis subiiciuntur, nisi iudicibus, vel aliis ad prouinciam per principem destinatis, nomen debitorum sub actorum testificatione demonstrauerint, vt eis indicantibus ad solutionem omnes fisci debitores compellantur, tempusque tabulariorum triennio concluditur. h.d. Et no. hanc legem contra tabularios, & cõseruatores, qui nõ assignant numerum debitorum communis per publicum instrumentum, nam faciunt litem suam, per hanc l. quod nota.

LEX III.

NVMERARIOS. tabularij præfecti prætorio cingulum, & ordinem militiæ retinent. h.d.

LEX IIII.

1 *Vnus officialis non debet se intromittere de officio alterius.*
2 *Deputatus ad maleficia de vna porta, non debet se intromittere in maleficiis alterius portæ.*

IN PROVINCIIS. in omni prouincia duo tabularij collocantur, vnus ad rationem artis fiscalis, alius super titulis largitionalib. i. super donis, quæ principi largiuntur: nullusque
debet se de alterius officio immiscere, & contrafaciens punie
1 tur, & celãs talem culpã similiter est puniendus. h.d. ¶ † No.
hunc tex. quòd nunquam vnus officialis debet se alterius of-
2 ficio immiscere, vt hic, & de executo. & exa. l. 2. † Et sic est ca
sus hic, quòd si sunt plures deputati ad officium maleficiorum, & quilibet pro sua porta, quòd deputatus in vna porta, non debet scribere in causis maleficiorum alterius portæ. casus est hic. ¶ Vltimò not. gloss. quid sit fiscus, & quid sit ærarium.

LEX V.

1 *Notarius actorum si fiat notarius priorum ciuitatis, non propterea desinit esse notarius actorum.*

EXCEPTORES. Licet scriptor alicuius iudicij existens efficiatur Decurio, nõ desinit esse scriptor, & cognoscere debet munera ciuitatis, & peracto officio ad propriam curiam re-
1 dit. h.d. ¶ † Et not. ex hac l. quod notarius actorum fit notarius priorum ciuitatis Perusij, quod non propterea desinit esse actorum notarius, sicuti non desineret si efficeretur decurio. hodie tamen nullus decurio potest esse tabellio, vt s. de Decurio. l. vniuersos.

LEX VI.

NE DIVTIVS. Numerarij à communione actuariorum abstinere debent, contrafacientes puniuntur.

LEX VII.

1 *In creatione officialis, mos antiquus seruari debet.*
Syndicus, vt dicatur legitime ordinatus, vniuersitas mandato superioris conuocari debet in loco consueto, & sono campanæ.
2 *Gesta ab officiali, qui communiter reputatur officialis, cum non sit, quia nõ fuit legitime electus, non tenent.*
3 *Lex, Barbarius, de officio præsidis, quòd non procedit quando quis non fuit legitimo electus.*

ACTVARIOS. actuarij secundum consuet. antiquam sunt
ordinandi. & si aliter factum fuerit, facta ab eis non valent, &
1 ipsi, & facientes puniuntur. † No. ex prin. qđ vbicunque crea
tur officialis aliquis, semp debet mos antiquus seruari. aliàs
creatio esset nulla, vt l. non tm̃. de decu. Et sic est casus, ꝙ syn-
dicus creatus non cõgregata vniuersitate ad sonũ campanæ,
vel alio mõ, vel non congregata in loco, vbi aliàs ꝯsueta fue
rat cõgregari, vel non ꝯgregata de mãdato superioris, prout
a consueuerat, non dicitur legitimè ordinatus.[a] & ita de facto
2 obtinui per hãc l. † Ex fi. legis not. quod licet aliquis habeat,
& reputetur pro publico officiali, & re vera non sit, ex eo qđ
non fuerit legitimè ordinatus, vel quia reputatur tabellio, cũ
non sit, vel iudex cùm non sit, ꝙ acta facta p eum nullius sint
3 momenti, & ipse faciens punitur. Nec ob. l. Barbarius. ff. de
of. præto. quia qñque quis est electus solẽniter, tamen pp de
fectum personæ non potest esse, & tunc facta per eum valẽt,
cum sint publica, vt ibi. quandoque quis potest esse, sed non
est electus secundum formam debitam, & tũc facta per eum
b non valent, vt hic. Et ita tenet Gul. de Cug. in l. Barbarius.[b] ff.
de offic. prætor.

ADDITIONES.

a Ordinarius. Sed quid, quando statutum dicit, quod vniuersitas debeat facere syndicum cum authoritate, seu potestate præsidis, an sufficiat quod authoritas, seu potestas accedat ex interuallo, vide per do. Soc. in cons. 15. inc. visis p̃dictis publicis instrumẽtis, ver. vel pos. secundo modo, cir. med. ¶ Adde pro hoc quæsito Bal. in l. habeat. n. 6. quod ibi posui in apost. ad ipsum, in ver. nihil operetur consensus sequens, s. de sacros. eccl. in lect.
b Alex. ¶ Et de hoc vide per omnes scribentes in l. Barb. per illum text. de off. præt. per Inn. & alios in c. 1. de fide instrum. Spe. & Io. Aud. in tit. de instru. edi. §. restat. ver. quid si is. & ver. ex præmissis secundo. iuncto ver. & in tit. de proba. §. 1. ver. illud autem. cum ver. seq. Guliel. de Suza. in l. decernimus s. de sacros. eccl. & per Iac. de Aren. in dispu. inc. producto cõtra te instrumento, & per Iac. de Bel. in disputatiõe, cauetur aliquo iure. & ipse ponit in l. secũda. s. quomodo, & quando iud. per Pau. de Lea. in c. cum dilectus. de fi. instru. per Bal. & Imo. & Pau. de cast. in l. ad testium. de test. per Bald. in l. 2. de ser. & aqua. & in l. non ignorat. s. qui accu. non pos. per Io. Fab. in §. sed cum aliquis. insti. de test. per Ang. in auth. de tabel. in §. pe. p Io. Aud. in rep. c. consuluit. de iure patrona. per do. Alex. in l. 1. ad fi. s. de test. vbi omnino videas.

LEX VIII.

SCRINIARIOS. à prefecto pretorio, scriniarij, vel numerarij nón possunt pecuniam sumere mutuo: vel aliquid pro expensis publicis cuiquam promittere. h.d.

LEX IX.

NEMINI. nullus in numero militum ordinatus, & numeratus actuarius fieri potest, nec actuarius deposito officio ad aliquam militiam aspirare potest. h.d.

LEX X.

1 *Ascendere quòd quis debeat de gradu in gradum, in dignitatib. non autem descendere.*
2 *Instrumentum carens solennitate debita, non caret suspicione falsitatis.*

NVLLI. scriniarius eosdem numerarios vltra quaternas vices habere nõ possit, nec ẽt chartularios interpellato tempore non cõtinuato, & debet esse in numerario interuallũ biennij, in chartulario anni. ¶ Item numerarius ad similitudinem chartularij non potest descendere. ¶ Item numerarij scriniariorũ Orientis, & Asianæ. s. diœcesis, eligũtur de numero hic notato. In diœcesi vero pontica, & Thraciæ eligi possunt hi, quos scriniarij dixerunt eligendos, instrumentaque ab eis facienda sunt solennizanda solennitate hic descripta, alias suspicione falsi non carent, exceptis hic inferius nominatis. h.d.
1 ¶ † Nota in dignitatibus quem debere semper de gradu in
2 gradum ascendere. ¶ † Vltimo nota, quod instrumentum ca
a rens solennitate debita, non est sine suspicione falsi.[a]

ADDITIO.

a Ale. adde quod idem tenet Cy. in l. iubemus. s. de test. vbi dixit, quod notarius talia omittens debet puniri de falso, & parti tenetur ad interesse. qđ sequitur Bar. in l. si librarius, de reg. iu. & adde quod instrumentũ non valet, & si per imperitiam, & errorem notarij esset omissa solennitas aliqua substantialis, vt not. per gl. & doct. in l. ambiguitates. s. de testa. & Bal. in l. iuris. supra, qui admi. & intelligitur ita lex fi. in fi. & ibi glo. supra, de fideius. secus si per errorem omisisset soluere aliquid, quod non esset necessarium, quia posset corrigere, quia talis error non obest. l. errores. s. de test. & d. l. si librarius. & l. fi. §. si cũ esset. ff. de tabulis exhib. & in l. Imperator. de statu hom.

LEX XI.

OFFICIO. officium actuarij, quod olim durabat biẽnio, hodie concluditur anno.

LEX XII.

PER HANC. officiales præfecti prætorio Illyricano, si dignitatem comitiuam adipiscantur, profertur sententia interlocutoria, seu decretũ electionis, & illud dari eis debet, quod ante hanc legem dabatur cum officio prædicto deposito eligebant prætoriani tribuni. h.d.

¶ De cursu publico, & angariis, & parangariis. Rub.

LEX I.

1 *Conducens equum ad vecturam, si eum percussit fuste, vel ligno, ob quod deterioratus est, vel mortuus, tenetur.*

1 EQVOS. in tex. ibi, non lignis, vel fustibus. ¶ † Nota opti-
mam legem contra conductorem equorum, qui equum cõ-
a duxit ad vecturam, & vt ambularet, percussit cum fuste,[a]
vel ligno: quòd si ex hac percussione equus deterioratus sit,
ad eum periculum spectat, quia non debuit eum percutere
fuste, vel ligno: sed si eum percussisset flagello, vel calcaribus,
& casu equus esset mortuus, aut etiam deterioratus, tunc nõ
spectaret ad eum periculum, quia licitè potuit equum flagel
b lo, vel calcari cedere.

ADDITIONES.

a ¶ Percussit eum cum fuste. Adde Ant. Cors. sing. suis in ver. conductor. inc. aliquis conduxit equum. vbi alleg. istum hic, & eum sequitur assignat tamen aliam rationem hic, quæ mihi videtur esse potior.
b Ale. ¶ Ego puto, quod si sit mortuus ex percussione calcarium, debet inspici qualitas personæ, puta si erat talis, qui solitus erat equitare. nam si esset talis, qui non esset solitus equitare, puta in monacho, procedat quod hic dicitur. sed si erat solitus, & bonus equitator, credo quod tenetur quamuis sit mortuus calcarib. per no. per Bal. in l. quę fortuitis. in materia leuis culpæ. s. de pig. actio. vbi etiam dicit, quòd nedum de leui, sed de leuissima, & de dolo, nam qualitas personarum debet referri ad genera culparum. l. fiscus. de leg. 3. & in l. inter artifices. de sol.

LEX II.

1 *Per viam publicam, & rectam, quòd quis ire teneatur.*
Suspicio, quòd sit contra eos, qui non vadunt per viam rectam.

PRAESIDIBVS. præsides & rationales, quibus annona per rem publicam subministratur, pro pecoribus gubernandis vsurpare non possunt bubulcos. item nullus cum annona aliam viam debet tenere, nisi per publicum cursum, excepto præfecto prætorio, cui per cursum publicum proficiscendi li
1 centia est concessa. h.d. † Not. ex hac l. quod sp quis debet se tenere ad viam publicam, & rectam, qua communiter omnes vtuntur, adeo quod si extra eam reperitur, mala suspicio est contra eum. quod no. contra portantes contra deuetum. De quo habes casum j. e. l. si quis per publicum, & s. de naui. l. qui fiscales.

LEX III.

1 *Euntes per viam non rectam si nō permittunt se scrutari, capi possunt, & retineri per custodes.*

EVECTIONES: nullus iudex, vel custos publici cursus pati debet per publicum cursum aliquem ire, nisi vadēs primo seriem suæ euectionis ostendat, & volens resistere, aut vltra tempus vehere, retinebitur vbi fuerit repertus, & secundum qualitatem personæ per iudicem competētem punietur. h.d.
1 † Not. contra illos, qui reperiuntur in itinere de quibus est suspicio, ne aliquid portent contra deuetum. Nam si nō permittunt tunc se scrutari, possunt capi, & retineri per custodes ad hoc deputatos, & ex sola resistentia debent acriter puniri, vt hic.

LEX IIII.

1 *Mulio licet non sit descriptus in licentia mihi data per datiarios portandi res meas extra ciuitatem, tamen illas licite portat.*

PARIPPVM. parippus appellatur, qui licentiam habens de duob. vehiculis euehendis, tertium euehit, aut euectionem extra ordinem facit. Si autem secundum licētiam sibi datam quis vehat, non debet delictum reputari, siue euectionem fa-
1 ciat euectioni præpositus, siue mulio. h.d. † No. ex hoc text. quòd si gabellarij portarum dederint mihi licentiam portandi mea arnesia extra ciuitatem, & districtum, si arnesia portauerim per mulionem, quamuis mulio non sit in licentia descriptus, sed solum ego, licitè tamen poterunt per eum portari, quod not.

LEX V.

SI QVIS. istam legem not. ad id, quod dixi supra eodem, l. secunda.

LEX VI.

EVECTIONVM. senatus cum ad principem vadit, habet potestatem euectionis, & faciens contra vetitum publicum cursum, pœna hic inserta punitur.

LEX VII.

IN OMNIBVS. stabula prouincialium, nō debēt fieri sumptu publico, sed expensis prouinciæ, pro quib. expensis habebunt animalium stercus.

LEX IX.

IVDICIBVS. faciendæ euectionis copia omnibus iudicib. denegatur, excepto præfecto pretorio, & officiorū magistro, nisi ob transmittendas publicas functiones euectionem faciant, pœna contra facientibus imminente. h.d.

LEX X.

GRAVISSIMAE. super animalib. ad euectionem cursus publici deputatis nullus contractus locationis, etiam ad vecturam, vel emptionis tenet, pœna grauissima contra facientib. imminente. h.d.

LEX XII.

QVONIAM. veredorum sella computato freno, & pectorali, cum pectorali debet esse xl. librarum: si autem sit vltra, sella cædatur per frusta. pectorale vero publicatur exceptis illis, qui sunt sub rusticitate constituti, qui in sacculis onera portant. h.d.

LEX XIII.

NON PATIMVR. non debent rustici, qui hyppocomi appellantur, perducendo equos per publicum cursum in digna expoliatione vexari, pœna contrafacientibus imminente. hoc dicit.

LEX XIIII.

1 *Muli debent onerari secundum onus consuetum.*
Mulus oneratus secundum consuetum si decesserit, onerans non tenetur.

PVBLICI. exhibitio cursus publici secundum consuetudinem locorum committitur, vt plaustra. i. currus faciant onerari. h.d. vel aliter, currus debet onerari secundū consuetudi-
1 nem. h.d. † Not. ex hac l. optimum argu. quod muli debent onerari secundum onus, ad quod portandum sufficientes secundum cōsuet. reputantur. & facit quod si onerani mulum tuum cum onere trecentarum librarum, qui bonus, & sufficiens reputabatur ad tantum pondus, & cum fuerit sic oneratus decessit ex pondere, quod ego non teneor: quia permissum est mihi ipsum onerare secundum cōsuetudinem, & sufficientiam, per hanc legem.

LEX XV.

SI QVIS. mittens equum in cursum publicum non mittendum, quadruplum pretij dicti equi fisco restituant. h.d.

LEX XVI.

HIS TANTVM. legati gentium principi non subditarum cursu publico possunt vti. & no. arg. pro ambasiatorib. Florētiæ, vt possint onerare equos communis Perusij pro portādis rebus eorum Perusium.

LEX XVII.

NEMO MVLIONEM. subtrahēs mulionem euectioni deputatum, x. libras argenti fisco soluat. h.d.

LEX XVIII.

1 *Statutum, quòd possit fieri, quòd præbenda annonæ tantum valeat, dummodo pretium non sit vile.*
2 *Equus qui male pascitur, non potest ambulare.*
Conductores equorum, tenentur ad interesse, si eis non dant bene comedere.
3 *Conducens equum aduecturam non tenetur ei dare tantam præbendam, quando auena est cara, sicut quando vilis.*

ANIMALIA. curari debet ne equorum cursui publico deputatorum pabula. i. præbenda cariori pretio vendatur, & etiam vt non teneatur prouincialis viliori pretio vēdere. h.d.
1 † Not. quòd potest fieri statutum, quod cum tyrones communis Perusij veniunt ad ciuitatem, quod præbenda annonę non possit vendi, nisi tanto pretio, dummodo pretium nō sit
2 magis vile, quàm debeat. ¶ † Vltimò no. quod quādo equus habet malè ad comedendum, non potest ambulare. & facit contra conductores equorum ad vecturam, qui non debebrunt eis bene comedere, qa si macri facti sunt, tenentur ad in-
3 teresse, per istam legem cum gl. quòd not. ¶ † Vlt. not. quod est ar. lex ista, quod conducens equum ad vecturam, non tenetur dare equo tantum de prebenda cum est cara, quantum cum est vilis, vel cum iusto pretio venditur.

LEX XIX.

COMPERIMVS. prouinciales, & curiales ad præstandum animalia indebita ad cursum publicum non grauantur: quia satis est si conferunt in pabulis, & pecuniis equorum deputatorum cursui publico. h.d.

LEX XX.

NEMO. nullus dux postquàm suum ducatum intrauit debet vti cursu publico, sed iumentis propriis, quod etiam obseruatur in officialibus cohortalinis, pœna contrafacientib. imminente. h.d.

LEX XXI.

NVLLVS. etiam ecclesia tempore expeditionis non excusatur ab angariis, & parangariis. h.d. † No. istam legem cōtra clericos, vt propter istam societatem, quæ venit in comitatu deprædādo, currendo, & occidendo, vt possint clerici grauari ad datia, & collectas, & alia onera sordida, vt contra dictas gentes reparetur.

¶ De tractatoriis, & statuis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Licentia data alicui pro extrahendo frumentum, & pannos extra ciuitatem, vel comitatum, quòd non extendatur vltra septem dies.*

TRACTATORES. licentia data pro animalibus ad vehendum, & ad arripiendum iter, debet biduum continere, ad moram verò trahendam quinque dies tantum, & nulli debet dari pro se, & necessariis sibi personis, nisi illis tātum, qui anima-
1 lia cursui publico deputata prosequuntur. h.d. † No. ex hac l. optimum argum. quod si alicui est data licentia de extrahendo certam quantitatem frumenti extra ciuitatem, vel comitatum, quod hæc licentia non extenditur vltra numerum se-
a ptem dierum, [a] quorum quis habet duos ad arripiendum iter, alios vero quinque pro itinere perficiendo. Quod facit pro licentiis, quæ dantur per gabellarios portarum, de extrahendo salmas pannorum extra districtum.

ADDITIO.

a ¶ Non extenditur vltra numerum septem dierum. adde Anto Cors. in sing. suis in ver. gabella. gl. 4. inci. si alicui est data licentia. vbi allegat. & sequitur ipsum hic, de quo per Roma. in repe. rub. de arb.
Alex. Vide Roma. idem tenentem in rub. de arb. in ver. conclusio.

De

¶De apparitoribus præfecti prætorio,& priuilegiis eorum. Rub.

LEX I.

PRAEFECTVRAE. Cornicularij præfectorum completo munere principis purpuram adorare debent,&cum sint otio donati,ad aliquod officium non deuocentur.h.d.

LEX II.

PRAEFECTIANOS. præfectiani exactiones prouincialiũ facere non debent,nec etiam habere custodiam horreorum: contra facientes puniuntur.h.d.Et sunt præfectiani officiales præfecti.

LEX III.

CORNICVLARII. cornicularij, primiscrinij,præfecti prætorio, sortita laborum requie priuilegiis hic insertis gaudent.h.d.

¶De apparitoribus præfecti vrbis. Rub.

LEX I.

PAETER EOS. qui administrauerunt multa officia in prouincia, officio finito principis purpuram non adorant. item apparitor sedis vrbanæ illustris de concussione pistorum cõuictus punitur.h.d.cum l.seq.

¶De apparitoribus magistrorum militum,& priuilegiis eorum. Rub.

LEX IIII.

NVMERARIOS. numerarij illustrium completa militia, & principatus munere functi, gaudẽt priuilegiis, hic insertis. ¶Item qui sunt de numero militantium,gaudent priuilegiis eorum,qui verò sunt vltra numerum,non.h.d.cum l.seq.

¶De apparitoribus procon.& legati. Rub.

LEX I.

1 *Magistratus ciuitatis dicitur membrum ciuitatis.*

OFFICIO. obsecundans proconsuli vel legato non debet
esse curialis, vel adscriptus(aliàs,adstrictus)alicui corpori.&
si adscriptus esset, debet restitui ei, & apparitores legatorum
1 debent esse quadringenti.h.d.cum l.seq.† Nota quòd magi
stratus ciuitatis dicitur esse membrum ciuitatis.

¶De cohorta.& prin.cornicu.ac primipil. Rub.

LEX I.

1 *Deputatus ad capiendum,ad denunciandum malefactores,non potest ipsos in carcerem mittere.*

OMNES. stationarij,qui irenarchę appellantur,non debent
facere exactiones,nec aliquem in carcerem mittere, etiam si
1 crimen sit manifestum.contrafacientes puniuntur.h.d.†No.
ꝙ deputatus ad capiendum malefactores, vel ad ipsos denũciandos non potest ipsos in carcerem mittere,etiam si crimẽ sit notorium.Dixi s.de decu.l.fi.

LEX II.

NVLLVS. nullus iudex volẽtem militare approbare debet sine sacra approbatione, (& licentia principis, sicut facit alia approbatoria)nec permittere etiam vehere,exceptis prouinciæ officialib.qui cursus publici solicitudinem substinẽt.h.d.

LEX III.

SOLITA. solita priuilegia concessa per diuum Diocletianum principem, confirmantur, & etiam extenduntur, vt j. describitur.

LEX V.

QVICVNQVE. primipilarius Hosdroenę prouinciæ si multos habet filios,vnum loco sui substituit, alterũ tradit curiæ, alteros verò deputabit militiæ, cui volet. Si vero duos tantum habet,tunc satisfaciet curiæ,& cohorti,& si vnum tantũ habet,tradet ordini suæ patriæ,priuilegio cõtra hoc indulto, nullatenus valituro, & qui fuerit ciuitatum obsequio aggregatus,cogi poterit tam ipse,quam eius pater ad filium alium curiæ deputandum,qui se ob priuilegium patris excusare volebat curiæ deseruire ostendendo quomodo in patris priuilegium successit.h.d.

LEX VI.

1 *Sententia in criminalibus contra absentem,vbi est pœna relegationis,quod non valeat.*

2 *Practica citandi absentem cum proceditur contra eum.*

SI APPARITOR. apparitor criminosus fugiens est citandus, quod nisi venerit intra talem diem, feretur cõtra ipsum
sententia condemnatoria,& ipso non comparente,condem-
a nabitur.h.d.[a]†¶ Et not.ꝙlicet sententia non valeat,si in cri-
1 minali proferatur contra absentem, vbi est pœna relegatio-
nis.l.absentem.ff.de poe. tamen cõtra officialem ferri potest,
2 vt l.ne diu.s.de poe.¶† No.etiam gl.hic positam ad modum
citandi, cum debet ferri sententia contra absentem, quia debet fieri cõminatio, quod nisi citatus intra talem terminum veniat,feretur sententia cõdemnatoria contra eum. Non ergo sufficit ipsum citari simpliciter ad sententiam audiendam, sed quod venit,aliàs sententia feretur contra eum,quod no. Et idem credo in ciuili,vbi lite non conte.potest ferri sententia, vt si pars est absens, quòd debet fieri comminatio modo
b prædicto,aliàs non.[b]

a ADDIT. ¶Alex.¶Apparitor dicitur nuncius.l.cum clericis. ad fi.de epis. & cle,in auth.de testa.in §.si vero ignoti.& Roma,in no.66.in litera, c.vbi contumax quis non dicitur, nisi præcedente contumacia.

b Alex.¶Bal.voluit contra in l.consentaneum.s.quomodo,& quando iu.Adde quod Albe,no.Bar.in l.aut qui aliter.in prin. quod vi aut clam. Quid si quis fuit citatus ad audiendam voluntatem iudicis, an sententia diffinitiua valeat?do.de Rota,quod non in decisionibus suis decis.336.& potest esse ratio, quia creatio talis dicitur incerta cum voluntas iudicis possit esse in alio,quàm in sententia,l.vbicunque.de interrog. act.arbitror tamẽ quod si talis citatio non tendebat ad aliud,nisi ad sentẽtiam audiendam, quod talis sententia teneret,iuxta clemen.sæpe.de verb.sig.& l.Titius.de libe.& posth.l.certum.ff.si cer.pet. & hoc videtur fuisse de mente Bal.in l. consentaneum.quomodo, & quando iud.Adde gl.in ca.contumaciam,in gl.pe.de hære.& ibi Imol.& Ananiam in c.petitionem.de accusa. Rom.in litera,s,no.27.

LEX VII.

ORDINARIORVM. apparitores quorumcunque iudicũ non possunt scribi in numero militum aliquorum, aut contemplatione alicuius stipendij relaxari, priusquàm primipili rationem reddiderint,nec etiam petere,vt quieti donentur.item solutus militia ob delictum non ob hoc quietem accipiet,& bona talis delinquentis illi militiæ relinquuntur.h.d.

LEX IX.

PER ILLYRICVM. in illyrico centum apparitores singulis iudicibus obsecundent, & non vltra.ad quæ obsequia nõ deputabũtur iniqui,sed illi tantum,qui solicitudines debitas exequuntur.h.d.

LEX X.

QVICVNQVE. Ad officium emendi chartas, vel tabulas, vbi acta publica Principis describuntur, nullus deputabitur, nisi prius suum nomen in matricula scribi fecerit.h.d.

LEX XI.

1 *Verbum repedare,idem est,quod à capite incipere.*

SI QVIS EX GREGE. exemptus de grege cohortalium
propter crimen, si voluerit ad pristinum sacramentum repe-
dare,allegare debet,&ostendere principis oraculum ex certa
1 scientia concessum.h.d.† No. hic de verbo,repedare.nam i-
dem significat,quod à capite incipere.h.d.

LEX XII.

SI COHORTALIS. apparitor cohortalis, vel cohorti obnoxius, & eorum filij, nulla temporis nisi 30.annorum præscriptione obstante, ad aliam militiam conuolantes, retrahi possunt ad propiam conditionem, quod etiam in omnib.deputatis alicui negotiationi,vel ergasteriis obseruãdum est, vt non possint ad aliqua prouincialium officia conuolare.h.d.

LEX XIII.

NVLLVM. nullus primipilaris,vel cohortalis ad aliam militiam adspirabit, etiam ex aduocatione Principis, & statim restituendus est curiæ ciuitatis,vnde oriundus est.h.d.

LEX XIIII.

1 *Casus, in quo priuilegium principis etiam motu proprio concessum non valet.*

2 *Statutum,quòd habens vnum officium,non debeat aliud acceptare.si aliud acceptat, quod careat officio, quod non debet habere talis acceptans salarium primi officij,*

QVISQVIS. Obligatus cohorti, etiam ex priuilegio princi
pis concesso,motu proprio ad dignitatem aliam non adspira
bit, & carebit effectu priuilegij, & commodum cohortalis
1 militiæ nõ habebit.h.d.† Not.casum singularem,in quo pri-
uilegium principis concessum motu proprio nullius est mo-
2 menti.rẽ ꝯ,vt in c.si motu proprio.extra,de præb.li.b.6.† Itẽ
hic est casus expressus,quod si statutum dicat,qđ habens vnũ officium nõ debeat aliud accipere,ꝙ si accipiat,ille,qui sic acceperit,careat officio accepto,& eius effectu.& ẽt punitur in hoc,ꝙ nõ dẽbit hr̃e stipẽdiũ primi officij,nec eius priuilegiũ.

De diuer

¶De diuer.offi.& appari.iud.&c. Rub.

LEX I.

SI QVANDO. Adstrictus chartarũ officio, vel publicis ratiociniis, si ad militiam conuolauerit, ad primum officium reuocatur, & in locum talis reiecti substituitur alius, quem merita dignum faciunt.hoc dicit.

LEX II.

a NVLLVS. aResolutus à militia ad eandem non adspirabit sine licentia Principis, & impetrans contrarium per obreptionem, punitur in quinque libris auri.h.d.

a ADD. Alex. ¶Nullus.Bal.no.in l.2.de libertis,& eorum liberis, ꝙ doctor solutus & priuatus doctoratu propter delictum, non potest iterato intrando examẽ redoctorari. & per eundem in l.2.de manu.vindi.vbi dixit, referendo vltramontanos, qđ si Comes Palatinus creauit tabellionem, qui postea propter delictum fuit priuatus tabellionatu, quod non potest de nouo creari per Comitem Palatinum.Pro quo facit c.præsul.2.q.4.

LEX III.

NVLLVS APPARITOR. Apparitor prefecti prætorio publicæ vtilitatis obtẽtu, aut etiam executionis priuati negotij, nõ reuocatur ab obsequio ciuitatis, vnde oriundus est, aut in qua larem firmum constituit, pœna imminente vacantibus, & ipsis acceptantibus, quod obseruatur in domesticis, & protectoribus in rebus agentibus, Palatinis, & stratoribus. hoc dicit.

LEX V.

QVICVNQVE. Apparitor ob culpam, vel negligentiam motus officio per sententiam ad nullam militiam adspirabit. contrarium facienti pœna grauissima iniungetur.h.d.

LEX VI.

IN HIS. Nullus debet fieri procõsul Asiæ Comes Orientis, prefectus Augustalis, vel eorum vicarius, nisi per sacri scrinij probatoriam consecretur, pœna contrafacientibus imminente.hoc dicit.

LEX VII.

1 *Iustitiæ clauis errat, quando delicta maiorum non puniuntur.*

AD SPLENDIDIORIS. Qui militiam inferioris gradus ꝑficit, ad maiorem potest accedere, dum tamen faciat proposito honorem adipiscendi, non cupiditate lucri, vel vt possit delicta iam facta occultare, vel habilius in futurum delinque
1 re.h.d.†Et no.ꝙ clauis iustitiæ multum errat in hoc, quando delicta maiorum celantur.

LEX VIII.

1 *Statutum licet tollat iurisdictionem, quæ habetur à lege, non tamen tollit, quam quis habet ex consuetudine.*

2 *Consuetudo dat iurisdictionem ordinariam.*

VIROS. Duces, & apparitores, & limitanei castrorum conueniuntur sub officiorum magistro, non tamen per hoc derogatur iurisdictioni magistri militum Thraciæ, vel Illyrici, qui ex consuetudine contra eos iurisdictionem habent. h.d.
1 †Et no. ex hac l.ꝙ si statuto caueatur scholarem debere conueniri tantum sub Episcopo, & de consuetudine est, quòd Rector etiam cognoscat de his, quod per istud statutum non derogatur iurisdictioni Rectoris, quam habet ex consuetudine, secus si eam haberet à l.Pro hoc facit quod not.in c.1.extr.
2 de consti.lib.6. Secundò not.quod†consuetudo dat iurisdi-
a ctionem ordinariam, a sicut lex. & hoc not.gl.s̃. de emancip.
b lib.l.1.& fin.b

a ADD. Ordinariam.Ad quod latè, & not.vide Fel. in c.cum contingat.de fo.comp.ver.gl.in verbo, consuetudine.& quod ibi dixi in apost.

b Alex. ¶L. cum prætor.§.1.de iud.& ibi gl.& in l.more.ibi doc. & in verbo seq.in verbo, nec ipsa liti.ff.de iur.om.iud.de quo per Io.An.ĩ c.1. de of.or, & in c.4.de consue.& in c.Romana, circa prin.de for.comp.in 6.& de excep.in fin.in 6.Facit quod not.in c.cum contingat.de for.comp.vide text. & vide Bar.in l.fi.§.1.de aqua plu.arcen.& ibi dixi.& Ro.in lr̃a, c.not.88.

LEX IX.

1 *Statutum, ꝙ instrumentum confessionatum, per manum publici notarij, de contractu rogati, faciat plenam fidem, & executioni mandetur, non verificantur in instrumento exemplato etiam iudicis autoritate.*

a PROBATORIAS. aMemoriales, & agentes in reb.& apparitores præfecti prætorio Orientis, non sortiuntur premium militiæ, nisi secundum cõsuetudinem sint eorum electiones manu Principis approbatæ, non per literarum exempla, &
1 debent dicti officiales esse fideles Christiani.hoc d.†¶No.ex glo.in verbo authentici quòd si statutum, dicit quòd instrumentum confessionatum per manum publici notarij de cõtractu rogati plenam fidem faciat, & executioni mandetur, quòd instrumentum exemplatum etiam authoritate iudicis non faciat fidem, nec mandabitur executioni, quia non est scriptum de manu notarij rogati de contractu, & sic statutũ ad id se non extendit: secus autem si illa verba, manu notarij, &c.non essent in statuto, quia tunc illud exemplum authoritate iudicis authenticatum faceret fidem, & executioni mandaretur, vt l.chirographis. ff.de admin. tutor. Dixi in auth.vt spon. largi. §.si quis in aliquo. & in authen. Si quis in aliquo. suprà de eden.

ADDITIO.

a ¶Vide secundum do. Car.in c.1.de vita, & honest. cler.& tex.de pœn.dist.1.c.periculose.& quod dixit Bal.in c.1.§.furtum, de pace iur.fir.& Io.And. in c.sicut dignum, de hom.& Dominicus in c.si quis viduam.50.dist.in ea. in fi.Adde Ang.in auth.vt frat.filij.§.j.in fi.No.istam l.probatorias.ibi, manu Principis, quia per eam patet, quòd vbi debet fieri aliquid per manus alicuius, non potest tale quid fieri per alium, quod no.propter id, qđ hic dicit Bar.adde l.singulos.ff.de test.per gl.ibi, proprio chirographo, & qđ dicit do.Car.in clem.j.de iureiu. per illum tex.in verbo, ꝑ manus nostras. vbi dicit, qđ quoties in statuto, vel rescripto dicitur aliquid debere fieri per manus nostras, nõ potest fieri per substitutum. alleg.gl.singularem.in cle.j.de vit.& ho.cle.& Io.And.c.sicut dignum.de homi.vbi dicitur, si occiderit suis manibus, qđ non habet locum si per alium occiderit. De quo Dominicus in c.si quis viduam.50.dist. quod dictum fuit originaliter Iac. de Bel.vt refert Bal.in c.j.§.furtum.de pac.iur.fir.Facit de pœn.dist.j.c.periculosæ.Adde cle.sicuti.de arb.& tex.in l.sæpe.de of.præf.& in l.nulli.ibi, pro sua conscientia.de epis.& cle.vbi Bal. vide quæ scripsi post Bart.in l.pe.de prin.in reb.lib.12.Adde tex.& ibi Abb.in c.licet ex quadam.de testi. ibi, proprio iuramento, & Roma.in litera, r.notabili.50.

LEX X.

HAC SANCTIONE. Approbatio facta per Principem militis militare volentis, habens subscriptionẽ Principis, & administrantium, sub quibus ipse debet militare, ipsi traditur: exemplum verò eorundem iudicum subscriptionem habẽs apud officium dimittitur. Item istis approbatoriis egent tantum illi, de quibus fit mentio in l.proxima, & agentes, si alio modo militant, puniuntur.h.d.cum l.seq.

¶De executoribus, & exactoribus. Rub.

LEX I.

1 *Potestas, quod teneatur pro furto, barattaria, & concussionibus per eius officiales factis.*

NE PER DIVERSAS. Ne apparitores, vel Palatini exactores, per prouinciam vagando inferant prouincialibus molestiam, periculum gestorum per eos pertinet ad eos, quorum
1 sunt apparitores, & exactores.h.d.†Not.hanc l.contra capitaneum, & potestatẽ Perusij, quòd si eorum officiales, quos per comitatum Perusij mittunt, aliquod illicitum faciant, puta furtum, barattariam, vel concussionem, tenentur ipsi de
a omnibus gestis, & factis per eos.a

ADDITIO.

a ¶Per eos.Adde Sal.in l.2.in fi.C.de his, qui latro.¶Adde Bart.in l.j.§.fami liæ.ff.de publ.& in l.si post depositam.supra, de asses.dixi post Panor.in c.j.nu.8.in apost.ver.officialium.extra, de resti.spo.Est tamen debilis cautela ne teneantur, quam ponit iste in l.iure ciuili.ff.de cond.& dem.Bal.melius in l.obseruare.§.proficisci, post prin.ver.quid statutum.ff.de off.proc. & leg.refert, & sequitur Tho.Ferratius in suo trac.caut.cau.49.incip.potestates terrarum.

LEX II.

QVICVNQVE. Deputatus ad vnum officium, se non intromittit de officio sui collegæ.h.d. Not.hanc l.ad id, quod dixi s̃.de nume.& actu.l.in prouinciis.

LEX III.

SIVE. Exactor intra annum debet ostendere, quid exegit, & si non exegit, causam denotare cur non exegit: aliter punitur.hoc dicit.

LEX

LEX V.

1 *Officiali facienti vltra modum, resisti potest propria autoritate.*
2 *Nuncio pignoranti vltra modum, licitè resisti potest.*

CONTRA. Facienti exactionem vltra modum, potest lici-
1 tè resisti, & si probatur criminosus, potest puniri. h.d. † Not.
officiali facienti vltra modum, posse resisti propria autorita-
a te, [a] concor. s. de iur. fisc. l. defensionis facultas. ¶ † Vltimò
2 no. hanc legem contra baiulos, qui sunt deputati ad pigno-
randum aliquem. Nam si accipiant pignora vltra modū debi
tum, licitè potest eis resisti, & debent etiam puniri, quod no.

ADDITIO.

a ¶ Propria autoritate. Adde Lud. Pon. in l. 1. ff. de re iud. & Flo. in l. quemadmodum, §. magistratus. ff. ad l. Aqui. & do. Alex. de Im. in l. sed eximendi. ff. ne quis eum. & Pau. de Cast. cons. 192. vide tamen Pau. de cast. & Bart. aliter loquentes in l. vt vim. de iust. & iur. & Car. in cle. 2. §. ceterum. de reg. iur. φ potest resisti, quando grauamen est irreparabile, aliàs non, & sequitur Dy. in reg. quod quis. in 6.

LEX VI.

1 *Quis ex necessitate potest accipere duo officia, simul, & semel, sed non tria.*

SANCIMVS. Exactor præfecti prætorio antequàm exactionem publicarum pecuniarum inceptam compleat, aliam incipere non potest. Si tamen fuerit necessitas, duas exactiones in eadem prouincia simul faciendas suscipere potest, sed
1 non tres, pœna contrafacientibus imminente. h. dicit. † No.
quem ex necessitate posse suscipere duo officia simul, & semel, sed non tria.

¶ De lucris aduocatorum, & concussione officiorum, siue apparitorum. Rub.

LEX PRIMA.

SI QVIS. Cognoscens se læsum à ducenariis, centenariis, vel aduocatis, pandat iniuriam, vt dicti officiales conuicti puniantur.

¶ De primipilo. Rub.

LEX IIII.

CVM EX SOLA. solùm ex causa primipili filius non existens hæres patris potest conueniri pro patre, in aliis verò secus. h.d.

ADDITIO.

Alex. Not. quod commoda officij debentur post administrationem. quod facit ad no. per Bar. in l. 1. §. diuus. ver. quid si sit per electum. de var. & extraor. cog. & ibi dixi post Bar.

¶ Publicæ lætitiæ, vel consulum nuntiatores, vel insinuatores constitutionnm, &c. Rub.

LEX VNICA.

1 *Officialis qui dissimulat maleficia, acriter punitur.*

QVICQVID NOSTRORVM. portans triumphalia noua principis, suum salarium debet consequi, non autem ab aliis, quibus portat aliquid, vltra percipiet, pœna contra facientibus imminente, & etiam officiales, qui prædicta dissi-
1 mulant, puniuntur. hoc dicit. † Nota istam legem contra officiales, qui maleficia dissimulatione non puniunt, nam sunt acriter puniendi, vt hic, & s. de deser. l. 1. ad præsens hic non habetis alia.

Commentariorum Bart. super trib. posteriorib. libris Codicis finis.

Excußit Ant. Blanc.

BARTOL.^s^
Afaxoferr.^i^
In
2. Cod. Part.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm